Diossen joi
jatíxonbi onanti joi

New Testament and Shorter Old Testament in Shipibo-Conibo

(PE:shp:Shipibo-Conibo)

Diossen joi jatíxonbi onanti joi
New Testament and Shorter Old Testament in Shipibo-Conibo (PE:shp:Shipibo-Conibo)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Shipibo-Conibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Shipibo-Conibo [shp], Peru

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Shipibo-Conibo

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d8a74a56-9842-52e4-b16b-5bcdb977f89b

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 81
SAN LUCAS 130
SAN JUAN 216
HECHOS 279
ROMANOS 354
1 CORINTIOS 390
2 CORINTIOS 423
GÁLATAS 444
EFESIOS 456
FILIPENSES 467
COLOSENSES 475
1 TESALONICENSES 483
2 TESALONICENSES 490
1 TIMOTEO 494
2 TIMOTEO 504
TITO 511
FILEMÓN 515
HEBREOS 517
SANTIAGO 542
1 PEDRO 551
2 PEDRO 561
1 JUAN 567
2 JUAN 575
3 JUAN 577
JUDAS 579
APOCALIPSIS 582

SAN MATEO
Jesucristo ikábo yoikin Mateon wishaa

Jesucriston rekenbaon janebo
(Lc. 3.23-38)

1 Jesucristora iká iki David betan Abrahamman chiní bake.
Natobo riki jawen rarebo ipaonibaon janebo:
2 Abrahamman bakera iká iki, Isaac. Isaacnara iká iki,
Jacob. Jacobkanara iká iki, Judá betan jawen wetsabo.
3 Ja Judákanabiribi iká iki, Fares betan Zera, jaton tita iká iki,
Tamar. Faresnabiribi iká iki, Esrom, Esrommanabiribi iká
iki, Aram.
4 Arammanabiribi iká iki, Aminadab, Aminadabkanabiribi
iká iki, Nahasón. Nahasónmanabiribi iká iki, Salmón,
5 Salmónmanabiribi iká iki Booz, jawen tita iká iki, Rahab,
jatian Booznabiribi iká iki, Obed, jawen tita iká iki Rut. Ja
Obednin bakebiribi iká iki, Isaí,
6 Isaíkanabiribi iká iki apo David. Apo Davidkanabiribi iká
iki, Salomón, jawen tita iká iki ja Uríasnin awin ikátiai.
7 Salomónman bakebiribi iká iki Roboam. Roboamman-
abiribi iká iki Abías. Abíasnabiribi iká iki, Asá.
8 Asákanabiribi iká iki Josafat. Josafatnabiribi iká iki Joram.
Jorammanabiribi iká iki, Uzías.
9 Uzíasnin bake iká iki, Jotam. Jotammanabiribi iká iki,
Acaz. Ja Acazsen bake iká iki, Ezequías.
10 Ja Ezequíassenabiribi iká iki, Manasés. Manasésenabiribi
iká iki, Amón. Ja Amónmana iká iki, Josías.
11 Jatian ja Josíasninbiribi bakea iki, Jeconías itan jawen
wetsabo, jaton rawibaon yatanxon Babilonia main jato
bokanontian.
12 Jatian, moa jakiribi Babiloniainoax beribakana pekáora;
Jeconíassen bakeaa iki, Salatiel. Salatielnin bakebiribi iká iki,
Zorobabel.
13 Ja Zorobabelnin bake iká iki, Abiud. Abiudkanabiribi iká
iki, Eliaquim. Eliaquimmana biribi iká iki, Azor.
14 Ja Azornin bake iká iki, Sadoc. Jatian Sadocnabiribi iká
iki, Aquim. Ja Aquimman bakebiribi iká iki, Eliud.
15 Ja Eliudnin bakebiribi iká iki, Eleazar. Eleazarnabiribi
iká iki, Matán. Ja Matánman bakebiribi iká iki, Jacob.
16 Jatian Jacobnin bakera iká iki José, jara iká iki ja Marían
bene. Ja *Cristo akin akanai, Jesussen tita.
17 Jaskara ikaxiki, ja Abraham iníainoax David iní senen,
chonka chosko Criston rekenbo iká. Jainoax David inontian,
Babiloniain jaton rawíbaon jato bokanontian riki, chonka

choskoribi. Jatian Babilonia main jato bokanontian, Cristo pikóni senen riki, chonka choskoribi, ja Criston rekenbo ikana.

Jesucristo pikota
(Lc. 2.1-7)

18 Jaskatax Jesucristo pikóni riki neskara: Maríara iká iki, Josekan binoxon yoia moa jen ika. Ikaxbi biamapari ikenbira, María toota iki; Diossen Shinanman atipana koshin imaa.
19 Jatian José iká iki ponté shinanya joni; jaskara ixonra, jonibo bebon María jakonma banémakashamakin, shinanna iki jonéshokores jeneti.
20 Moa jaskáanoxon shinankenbira, namá meran non Ibon ángelnin, neskáakin yoia iki: "José, mia riki Davidkan rarebo, rakéyamawe María betan wanotinin, ja tootara Diossen Shinanman atipana koshin imaa iká iki.
21 Ja bake pikotara benbo bake inóxiki. Jara Jesús akin min janeti jake; janra jawen jonibo jaton ochabo soaxon jato kishpinmanoxiki", akin.
22 Nato jawékibora winota iki, ja non Ibon jawen *profeta neskáakin yoimani keská senennon ikax:
23 "Jonin tanatama xontakora toonoxiki, ja bakenara benbo bake inóxiki. Jara Emanuel akin janenoxikanai", iki iní. Ja joi iki "Dios iki nobetan", iki iká.*
24 Jaskáakin namá meran, ja Ibon ángelnin yoiara, oxá besotaanan kaxon, jan yoia keskáakin moa Josekan María awinhakin bia iki.
25 Ikaxbi, ja bakenai kamanpari jabé yoranyamaa iki. Jatian moa bakenketianra, ja pikota bake, Jesús akin Josekan janea iki.

2

Onan jonibo Jesús oinni bekana

1 Jesússa pikota iki, Judea main iká Belén jemameax, Herodes ja mainmea apo inontian. Jatianribira onan jonibo, bari pikotaiorikeax beax, Jerusalénhain nokókana iki.
2 Jain nokóxon, jato yokákana iki: —¿Ja judíobaon apo pikóbena bakeshokoki jawerano iki? Bari pikotaiori, jawen wishtin pikota oinbeiranira ja rabii noa joke —akin jato yokákana iki.
3 Jaskara ninkatax, apo Herodes kikini shinan tsokasa iki. Jatianra jatíbi ja Jerusalénhain iká joniboribi jabébi jaskákana iki.

---

* **1:23** Is. 7.14

4 Jaskákinra, jatíbi ja *sacerdotebaon koshibo, itan esé
onanbo, jato Herodesnin kenamaa iki. Jainxon jato yokata
iki: Jaweranoax *Cristo pikótiki, yoikatikanai ixon.
5 Jatian yoikana iki: —Judea main iká Belénhainoax itira
yoikanike; jaskara yoikinra ja *profetanin wishanike:
6 'Ja Belén jemara, Judá main iká ani jemabo xaran, jakon-
mashokoira jemama iki. Jainoaxkaya westíora apo pikóxon,
jan *Israel jonibo jato akinti ikax', ikira ikai, akin akana iki.
7 Jaskáakanara, jonéshoko ja onan jonibo jato kenamaa
bekanketian yokáxon, Herodesnin onanna iki jatianshaman
wishtin pikota merakana.
8 Jaskáa pekáo, moa Belénhain raankin jato neskáa iki:
Botankanwe; boxon, jawekeskarainshamarin ja bake ixon,
benatankanwe, jatian moa nokoxonra, maton ea keshanti iki,
enribi kaxon já rabishokoti kopí —akin.
9 Jaskáakinbo jato apon yoia pekáora, ja onan jonibo moa
bokana iki. Jatian ja bari pikotaiokeax wishtin pikota
oinbakana, jato bebon kakaresa iki. Kaax, jain bake iká
pontéshamanbi tsasia iki.
10 Jaskáakin ja wishtin oinnax, ja onan jonibo kikinbiresi
rarokana iki.
11 Jatian, moa xobo meran weixon, ja bake jawen tita María
betanbi oinkana iki. Jainxon ja bebon chirankooxon ja bake
rabikana iki. Jaskáatanan jaton bonantibo kepentaanan, oro,
*incienso, *mirra, jawekopímabi ja bake menireskana iki.
12 Japekaora, namá meran moa jakiribi Herodes ikain
bokantima jato yoia, moa jaton main karibai, wetsa bain
bokana iki.

Jawen anibaon, Jesús Egiptonko jabákiina

13 Moa onan jonibo bokana pekáo, non Ibon ángelnin namá
meran José yoia iki: "Oxá besotaanan wenixon, ja bake betan
jawen titabi, Egiptonko jabákintanwe, Herodesninra ja bake
retenoxon, jato benamati jake. Kaax, jainpari itanwe, jakiribi
mia jonon ixon en mia keshanai kaman", akin aká iki.
14 Ja yamébi, oxá besoax wenixon, Josekan ja bake betan
jawen titabi jabákinkin Egiptonko jato boá iki.
15 Kaax, Herodes mawatai kamanpari jain ikana iki. Ja
*profeta meranoax, "nokon bakera en Egiptonkonia kena-
manike", iki non Ibo yoyo ini joi senennon ikax.*

Herodesnin amaa, benbo bakebo retekana

16 Jatian ja onan jonibaon moa parana onanaxa, Herodes
kikinbiresi sinata iki. Jaskáxonra ja Belénhain, itan ja ochóma
iká jemameaboribi, jatíbi pikóbena itan rabé baritiaya benbo

* **2:15** Os. 11.1

bakebo, jato keyo retemaa iki. Moa jatio basi ja wishtin pikota onan jonibaon yoiibata iketian onanxon.

17 Jaskataxa, ja *profeta Jeremíasnin yoini joibo senena iki:

18 "Ramá jemanra, kikinbiresakin masá shinanni winiananbi sion ikaitian ninkákana iki. Jara iká iki Raquel, jawen bakebo kopí winii. Tantimakaskanabira, keenyamaa iki, jawen bakebo moa keyo mawata iketian", iki iká.

Nazaret jeman jaai bekana

19 Jatian moa Herodes mawata pekáora, Egiptonkobipari iketian, José ja Ibon ángelnin namá meran yoiribia iki:

20 "Oxá besotaanan wenínxon, ja bake betanbi jawen tita, jakiribi *Israel mainko iotanwe, ja maton bake retekasi ipachoaibora, moa mawákanke", akin.

21 Jaskáa oxá besotaanan wenixon, Josekan ja bake betanbi jawen tita jakiribi jato *Israel main ioa iki.

22 Jatian kakinbi ja Herodesnin bake Arquelao jawen papan toan, Judeain apo iká ninkatax, raketi jain kakashamaa iki. Ikenbi, Diossen namá meran yoia, moa jain kayamai, Galilea mainres kaa iki.

23 Jain nokotax, Nazaret jeman jaai bokana iki. Jaskarabora winota iki, Nazarethainoa akin Jesús akanti, *profetabaon yoikatitai senenti kopí.

3

Jain joni jayamainkoxon, Juanman jato joi yoia
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Ja netebaonribira jato *bautizanai Juanman ja Judeain iká jain joni jayamainkoxon jato joi yoia iki.

2 Ja joi yoikin jato neskaa iki: "¡Maton jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen ikinaton jati netera, moa ochómabires iki!" akin.

3 Ja Juan jaskáti yoiira inike ja *profeta Isaías neskati:

"Jain joni jayamainkoniaxa joni saí ikai:
'Non Ibo bai benxoaxonkanwe;
jakonshamanhakin ja bai pontexonkanwe' ", iki.

4 Ja Juanra iká iki, camello rani chopa sawéya. Jainoax bichi sintóranin chinexeya. Jawen piti iká iki, chanpo, jawen xeati iká iki, bona jene.*

5 Jatian jan joi yoiai ninkatira, icha jonibo Jerusalénhainoax, itan Judea mainmeaxbo bekana iki. Jainoax ja Jordán main iká ochómakeaboribi bekana iki.

6 Jatian, jaton ochabo keshakanketian, Jordán weanmanxon, jato Juanman bautizana iki.

---

* **3:4** Juanman chopara iká iki, Elíasnin chopa ikátiai jisáribi. 2 Rey. 1.8. Judíobora manata iká iki, ja mawábo ikainoax joxon ja *Cristo joái jato Elíassen yoitinin.

7 Ikenbi icha *fariseobo betan *saduceoboribi, Juanman
jato bautizanon ikax bekana oinxon, jato neskáakin yoia
iki: “Matobo riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská jonibo.
¿Tsonki yoia ja masábires tenetiain kati iitibi matoribi kish-
pinti?
8 Ikonkon moa maton jakonma shinanbo jenea onanti iti
kopíkaya, moa jakoni jakanwe.
9 Matonbinix: ‘Noakayara Abrahamman chiní bakebo iki’,
iamakanwe, Diossenra nato makanbo inonbi Abrahamman
chiní bakebo itiakin joniati atipanke.
10 Ja yamira moa taponyabiakin jiwi xatetires inon ixon, ja
namanbi rakana iki. Ja jakoni bimiamai jiwibora, moa yamin
taxteanan chiikan menokanti jake.
11 Enra onpaxenres jato bautizanai, jaton jakonma shi-
nanbo akonkin jenekanon ixon. Ikaxbi epekaora westíora
joni joai, janbiribira jato bautizanoxiki, ja Diossen Shinan-
man, itan chiikan. Jara ebebon jatíbi atipana koshia iki, jawen
zapatotanibires boxonti jisáma riki ea.
12 Jara moa jan payanti tsomáya iki. Janra ja trigo
bimibo payanhanan jawen xakábo potamaxon, ja bim-
ibichores bixon, jain benxoatinko benxoanoxiki. Jatian
ja xakábobiribira, jawetianbi tiriti nokayamai chii meran
potaxon menonoxiki”, akin jato aká iki.

Juanman Jesús bautizana
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Jaskákenbi Jesús Galileankoniax Jordán wean ikain kaa
iki, jain Juan iketian, jan bautizanon ikax.
14 Kakenbi akáshamakin Juanman yoia iki: —Minkayara ea
ati iki bautizankin; ¿Jatian miakaya en imanon ikax eiba joá?
—akin.
15 Jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Ramabichores jaskara anon
awé, jaskara itin Dios keena jawéki, non senenhakayara
jakon iti iki —akin. Jaskáakin yoia, Juanman bautizana iki.
16 Ja moa bautizana mapetaitianribi, nai chopeta iki.
Jaskaketian Jesussen oinna iki, ja Diossen Shinan, xotó keska
joáx jaonbi peyakatoshiai.
17 Jaskataitianribi, naiorikeax yoyo ika iki neskati: “Nato
riki nokon noi bake, jaonra ea ikonbiresi raroai”, iki.

4

Jesús Satanássen tanaa
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Jaskata pekáo, Diossen Shinanman, jain joni jayamainko
Jesús boá iki, *Satanássen tananon ixon.

2 Jatian, moa chosko chonka nete, itan chosko chonka
yamé*ribi*, jawé*kiaama* ikax moa jawé*kiakasa* iki.
3 Jatian, ja Jesús ochamakaskin tanai, *Satanás jaki joá iki,
joxon yoia iki: —Diossen Bakekon ixon, nato makanbo pan
imawe —akin.
4 Jaská*abi*, Jesussen neská*a* iki: —Diossen kirika meranra
yoiai: 'Jawé*kiatininbichora* joni jayamake, Diossen yoiai joibo
senenhairibikayara joni jati jake, ikira ikai' —akin.
5 Japekaora, Satanássen Jesús Jerusalénhain boríbaa iki.
Jainxonra ja Dios rabiti xobo bochiki boxon,
6 yoia iki: —Ikon Diossen Bake ikax, nenoax naman
choronwe, Wishá meranra yoiai: 'Diossenra jawen ángelbo
raanti iki, mia koirannon ixon. Jatianra paketamabi mia
jabaon weninti iki, min tae makanki choshí*kaintima* kopí', iki
ixon —akin.
7 Jaská*abi*, Jesussen yoia iki: —Diossen joi meranra yoiai:
'Non Ibo Dios jawetianbi tanatima' —akin.
8 Jainxonra jayá senentiainbi, ja Satanássen manan keyá
ikain boríbaa iki. Jain boxonra, jatí*bi* nato netemea ani
jemabo oinmaa iki, jaton ani jawé*kiboyabiakin*.
9 Jaská*axon* yoia iki: —Ebebon chirankooxon min ea rabike-
tianra, jatí*bi* nato jawé*kibo* en mia meniti iki —akin.
10 Jaská*aketianra* Jesussen neská*a* iki: —Nenoax katanwe
Satanás. Diossen joi meranra ikai: 'Non Ibo Diosbichores
rabikanwe, itan jabichoresibi jawen keenabo axonkanwe iki'
—akin.*
11 Jaská*a* ja Satanás moa kaa iki. Ja kaketian, Diossen
ángelbo bexon, Jesús akinkana iki.

Galileankoxon Jesussen joi yoikin peoa
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Jatian Judeain iikinbi, cárcel meran Juan akana ninkatax,
Jesús Galileanko kaa iki.
13 Ikaxbi, Nazaret jemanko bané*yamai*, ja Galilea ian kexa
iká Capernaúm jemankores jaai kaa iki, ja Zabulón betan
Neftalí jonibaon mainko.
14 Jaskara iti yoikin ja *profeta Isaíassen wishani keská
senennon ikax. Jara inike neskati:
15 "Ja Jordán keiba itan aniparo ochóma iká, Zabulón
betan Neftalí main jakanabo; jainoax, ja Galileanko
jakana judíoma joniboribi, ninkákanwe:
16 Ja yamé keska meran jakátiai jonibaonra, moa
westíora joé oinkanke, ja onsá mawá meranbires
jakatiaibora moa jato joekan tenake", iki iká.

* **4:10** Dt. 6.13

17 Jainxonra moa joi yoikin peokin jato Jesussen neskáa iki:
“Maton jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen
ikinaton jati netera, moa ochóma iki”, akin.

Yapan teetai chosko joni, Jesussen kenaa
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Jatian Galilea ian ketani kakinra, já wetsa rabébires rikani
iibekonaitian Jesussen nokoa iki. Ja iká iki Simón Pedro betan
jawen wetsa Andrés. Jabo iká iki yapan teetaibo.
19 Jainoa jato Jesussen neskáakin yoia iki: —Ea
chibankanwe, jonibo biai itiakinbiribi en mato imanon
—akin.
20 Jato jaskáa, jatianbi jaton rika jainbi jenebaini, jabé
kabékona iki.
21 Jatian orichaa kakinra, já wetsa rabébires Jacobo betan
Juan Jesussen nokoribia iki, jaton papa Zebedeo betanbi
botenxon rika onai iitaitian. Jainoa jato kenaa iki.
22 Jato jaskáakin kenaatianbi, ja boteyabiakin jaton papa
potabaini, Jesús betan kabékona iki.

Icha joni Jesussen akinna
(Lc. 6.17-19)

23 Jatíbi ja Galilea main iká jemabaonra Jesús kawantana
iki, jain tsinkíti xobo meranxonbo jato eseboi. Ja Diossen
ikinaton jati jakon joibo jato yoiboa iki, itan meskó keskati
isini chexakaataiboribi jato benxoaboa iki.
24 Jaskarabora jatíbi Siria main ninkakaata iki; jaskara
ninkáxonra, meskó isinyabo bexonkana iki. Yoshin naikiabo,
maxkaibo, yora koshiamaibo; jainoax meskó keskati chex-
akaati isinaibo. Jaskarabora jato Jesussen benxoaa iki.
25 Jatianra kikinbires icha joni, Galileankoniax,
*Decápolissainoax, Jerusalénhainoax, Judeainoax itan ja Jordán
keibakea iká mainmeaxboribi Jesús chibani bekana iki.

5

Diossen raroshaman imatibo

1 Jaskati joni icha bekana oinnaxa, mananman mapetax
Jesús jain yakata iki. Jatian jaonmea onannaibo ja patax
bekana iki.
2 Jainxon jato esekin peoa iki, neskáakin:
3 “Dioskires ikoni koshiax jakanabora, Diossen
raroshaman imati iki. Jabora jawen neten jato Diossen
ikintibo iki.
4 Ja winiaibora Diossen raroshaman imati iki. Jabora
Diossenbi jaton shinanbo tantimati iki.
5 Ja rabí shinanhomabora Diossen raroshaman imati iki.
Jabaonra jato mai meninoxon yoini, bikanti jake.

6 Ja pikasai keskati itan nomiai keskati, atibi keskáakin atin
kikini keenaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabora
jaton shinanna keskáakin Diossen imaxonti iki.
7 Ja noibamisaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabora
Diossenbiribi noibashokoti iki.
8 Moa jato meran jakonma shinan yamaabora Diossen
raroshaman imati iki. Jabaonra Dios oinnoxiki.
9 Jakonshaman jakanon ikax jato akini teetaibora, Diossen
raroshaman imati iki. Jabora ikon Diossen bakebo riki, akin
akanti iki.
10 Ja itibi keskati jaketian, jakonmaakanaibora, Diossen
raroshaman imati iki. Jabo riki jawen neten jato Diossen
ikintibo.
11 Ja ea kopi ramiakanaibo, ja masá tenemakanaibo, itan
ikámainkobi jato join imakanaibora, Diossen raroshaman
imati iki.
12 Mato jaskáakana, ikonbiresi rarokanwe, naikanxonra ja
biti kikinbires ani jawéki maton bii kati jake. Jaskáakinribira
masá tenemakana iki, ja mato yamaatian japaoni *profetabo.

Tashi betan joéki yoinmeeta esé
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Matobo riki nato netemea tashi keskabo. Ikaxbi ja
tashira moa jawen moka keyotax, jawekeskataxbi mokaya-
mai, jara moa jakonma iketian jema napon potatires iki
jonibaon winókin jamáreskanon ixon.
14 Matobo riki nato nete jan tenaa joé keskabo. Westíora
jemara manan maxkaten itinax, joné iti atipanyamake.
15 Tsonbira joé keteaxon jawékinin mapoyamai.
Jaskáyamakinra, bochikishamanres peyasankanai, jatíbi ja
xobon ikábo ja joekan jato tenati kopí.
16 Jaskara joé keskara iti jake maton iká jawékibo, jonibo be-
bon. Ja maton jakon jawékibores akaitian oinxon, jabaonribi
ja naikan iká Papa rabishokokanti kopí.

Diossen esé jato Jesussen onanmaa

17 Shinanyamakanwe, ja Diossen esé itan *profetabaon
yoiai joibo, jawemabi itiakin imai ea joá. Eara jawemabi
itiakin imai joáma iki. Ja esekan yoiaibo senenti kopí riki ea
joá.
18 Ikonshamanra en mato yoiai: Ja nai betan mai japarike-
tianra, westíora joibi ja esé non soananti atipanyamake, jatíbi
jan yoiaibopari senenai kaman.
19 Jaskara kopí, tsoabaonki ja esé meran iká senenhati
joibo, atibires keskáshokobobi senenhayamai itan wetsa-
boribi jaskati jati jato onanmayamai, jabora Diossen ikinaton
jatinko jawemabi ikanti iki. Ikaxbi ja esekan yoiai keskati

jaxon, wetsaboribi jaskati jati jato onanmaibora, Diossen ikinaton jatinko kikin jonibo ikanti iki.

20 Jakopíra en mato yoiai, ja *fariseobo betan esé onan jonibo ikai bebonbires itibi keskati jakoni jayamaira, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jatinko mato ikantima iki.

Sinátima yoii iká
(Lc. 12.57-59)

21 Matonra onanke, ja moatian Moiséssen yoini joi, ja iki: 'Joni reteyamakanwe. Ja retemisaibora joi benxoai joni koshiboiba bokanti jake, jato masá tenemakanon ixon', iki iká.

22 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki wetsaboki sinatai, jabora koshibaon, masá tenemati jake. Jatian ja wetsabo ichataibora, koshibo tsinkita bebon bokanti jake. Jatian ramibires shinantaanan jatoki jakonmaibires yoyo ikaibora, chiikan ewa meran potati iki ixon.

23 Jaskara kopí, jainxon Dios yoina menoxontiainko, Dios meniti jawéki boxonbi atiki, ja miki sinatai joni min shinanrikin.

24 Jatianra ja Dios meniti jawéki min boá, jainxon Dios yoina menoxontiainkobipari abaini, ja joni betan joi benxoax raeananipari mia kati jake. Jatian moa jaskáa pekáoparikayara, min ati jake Dios jawéki menikin.

25 Miki jakonmaakin mia joni koshiboiba kenamakanketian, ja mia ja jaskáa joni betanpari ishton joi benxoawe. Ja joi benxoai joni koshiboiba mia bokanamatianbi. Min jaskáyamaabira, policiabo yatanmaxon cárcel meran mia niakanti iki.

26 Enra mato pontéshaman yoiai: Jain xepokanara mato pikótima iki, jatí kopíax pikóti yoikanati kopíai kamanpari.

Wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima yoii iká

27 Matonra moa ninkata iki: 'Wanoya itan benoya ixon, wetsa betan yoranyamakanwe', iki Moisés yoyo ini.

28 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki westíora ainbo oinnax jaon keenai, janra wanoya ixonbi, jawen shinan meran moa jabé yoranke ixon.

29 Jaskara iken, ja min mekayaokea beron mia ochamaresaitian, tsekaxon moa ochó potawe. Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian potakantitianbi, ja min yora meran iká westíora min mebires manota.

30 Jatian ja min mekayaokea mekenman mia ochanko pakémaresaitian, xatexon ochó potawe. Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian potaakatitianbi, ja min yora meran iká westíora min mebires manota.

Potaanantikiriti iká joi
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Jainxon Moiéssenribi neskáakin yoinike: 'Ja jaton awin potaibaonra, moa potaa iki iká kirika wishá jato meniti jake', akin.

32 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawerato joninki wetsa joni betan ikainmabi jawen awin potai, janra ja ainbo benoya ixonbi wetsa betan yoranti ati onsá meran imai. Jatian ja benen potaa ainbo betan wanoai joniribira, moa benoya ainbo betan yoranairibi ikai.

Senenhakonnox yoyo iti

33 Jainxon maton ninkáribia iki, ja Moiéssen maton rekenbo neskáakin yoini: 'Maton ati yoiabo senenhanoxmabi Diossen janenkora non senenhai iki iamakanwe', akin jato aní.

34 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawetianbi jawéki anox yoyo iki, Diossen janenkora en akai iki iamakanwe. Nin nai janetaanan, janra onanke en senenhai, ikiribi iamakanwe, jara Diossen ani yakati iki.

35 Jainoax mai janetaananribi jaskáyamakanwe, jara jainribi itinke. Nin Jerusalén janetaananribi jaskáyamakanwe. Jara ani Apo Diossen jema iki.

36 Jainoaxibi maton mapokibiribi jaskáyamakanwe, matonra jawekeskaaxonbi westíora boobi, wiso iamaxon joxo imati atipanyamake.

37 Jawéki anox: 'Enra akai', ikires ikanwe; jatian ayamanoxa: 'Enra ayamai', ikiresibi mato iti jake. Jatian meskotibores mato yoyo ikaira, moa *Satanássen imaa ikaires mato iti iki.

Kopímistima yoii iká
(Lc. 6.29-30)

38 Matonra ninkata iki: 'Tsonki jato westíora bero toshananai, jaribi westíora bero toshanti; jainoax jato xeta sekenaanketian jaribi xeta sekenaanshokoti', iki iká esé.

39 Ikaxbi, enbiribira mato yoiai: Jakonmaakana jato kopikin jakonmaayamakanwe, jaweratobaonki mato mekayao tamoki tantash akai, wetsaori jato amaribikanwe.

40 Sináaxon mato koton bichinkaskin akana, mato jan perakootiribi jato menikanwe.

41 Teaxon mia westíora kilómetro jawéki papimakana, rabé kilómetro jato boxonwe.

42 Wetsaxon inonbires mia jawéki yokata, jato meniwe. Jainxon banexonoxon mia jawéki yokákana jatoki yoashiamawe.

Rawíbo noiti yoii iká
(Lc. 6.27, 28, 32-36)

43 Matonra moa ninkata iki: ‘Mibé joni noiwe, ixonbi ja min rawíbichores omiswe’, iki iká esé.
44 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Ja maton rawíbo noikanwe, jainxon jan mato jakonmaaiboki orankanwe.
45 Jatianra mato itiki ja naikan iká Papa Diossen bakebo. Jan akai jakon itan jakonma joniboki inonbi bari pikómakin. Jainxon aríbai yoiti itan yoitima joniboki inonbi jato oi maanmaxonkin.
46 Jatian jan mato noiabores jato noixonki, ¿Jawe jakon maton biti iki? Ja apo kopíakana koríki tsinkiaiboribira jabé raenanaibo betan jaskatai.
47 Jainxon ja mato betan joi akaibores maton jato saludanabira, benájawékima iki, ja Dios ikonhayamai jonibobira jaskakanani jakanke.
48 Matora iti jake jakonman senenabo, ja maton Papa Dios naikan iká keskaribi.

6

Maxkatabo akinti
1 Wetsabaon oinnon ixonres jonibo bebonxon jakon teebo ayamakanwe. Maton jaskáakinres akaitianra, ja maton biti jawékibo, ja naikan iká Papa Diossen, mato menitima iki.
2 Jaskara kopí, ja jawékinin yoronaibo jato akinax, ja ikon keskati ikaibo keskati iamakanwe. Jaboresa ikai, ja esé ninkáti xobo meranoax itan jain jonibo winotainkobo kaax, rabikanon ikax keshaatani. Jaskataibaonra moa jawen kopí bike iki ixonra en mato yoiai.
3 Jawetianki ja maxkatabo min jato akinnai, tsoabi jato keshanyamawe, ja min mexkaokea mekemanra onanti yamake, ja min mekayaokea mekenman akaibo.
4 Joné jato akinwe. Jatian jaskáakin min jato jonéshoko akinkenbira, moa oinna ixon, ja min Papa Diossenbiribi ja min biti jawéki mia meniti iki.

Oranti jato Jesussen onanmaa
(Lc. 11.2-4)
5 Jawetianki maton oranai, ja ikon keskati ikaibaon akai keskáakin ayamakanwe. Jabo iki jonibaon oinnon ixonres ja esé ninkáti xobo meranxon itan jonibo winotainkoxonbo orantinin keenbo. Jaskataibaonra jaton biti jawéki moa bike, iki ixonra en mato yoiai.
6 Ikaxbi jawetianki minbiribi oranai, min xobonko jikixon, xepóti xepotaanan, joneshoko ja min Papa Dios yoyo awe. Jatian joneshoko min jaskáakenbira, moa oinna ixon, ichaxon oinkanonbi, ja min biti jawékibo mia meniti iki.

7 Orankin, jawetianbi ja joibicho bane banekin
yoiamakanwe; ja Dios ikonhayamai jonibaon akai keskáakin.
Jabaonra shinannai iorai yoyo ikaitian jato Diossen
ninkáxonti.
8 Jabo keská iamakanwe. Maton yokatamatianbira, ja
maton Papa Diossen moa onanke mato jan maxkatabo.
9 Matonra neskáakin oranti jake: 'Non Papa naikan iká,
jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon.
10 Jowé, non apo iki, abákanon jatíxonbi nato main ikábaon
min keena keskáres akin, ja naikan ikábaon akai keskáakinribi.
11 Rama ja jawékiati noa netetiibi maxkataibo noa meniwe.
12 Non ocha akábo noa shinanxonyamawe, ja noki ochaabo
moa non jato shinanxonyamai keskáribiakin.
13 Shinan meran akásti jawékiain pakémayamakinkaya, *Satanássen jakonmaanaketian noa koiranwe'.
14 Wetsabaon jakonmaaka, moa maton ja jato shinanxonyamaitianra, ja naikan iká maton Papa Diossenribi mato
ja shinanxontima iki.
15 Ikaxbi wetsabaon jakonmaaka, maton ja shinankin
jeneyamaitianra, maton Papa Diossenribi mato ja shinanxonkin jenetima iki.

Ayunanti yoii iká

16 Jawetianki maton *ayunanai, ja beparametaibo keskati
onísshokobo iamakanwe. Jabo ikai onisshokobo iki, ayunanai
jonibaon oinkanon ikaxes. Jaskataibaonra moa bike ja jaton
biti jawékibo, iki ixonra en mato yoiai.
17 Jawetianki minbiribi ayunanai, jakonireskaya boexeewe, itan min bemananribi chokawe.
18 Min ayunanai jonibaon onantima kopí. Diossenbichoresa onanna iti jake. Jatian min joné akenbi moa oinna
ixonra, ja min biti jawékibo mia meniti iki.

Naikan iti jawékibores kaiati
(Lc. 12.33-34)

19 Nato mainxon icha jawéki kaiakasi iamakanwe. Ja
jawékibora arai keyotai, jatíribibora jawen ibon pia payotai,
jainxonra yometsobaon mato yometsoati atipanke.
20 Naikanra jaskarama iki, jainkaya icha jawéki kaiakanwe,
jainra jawékibo arayamai, jawen ibon pia payótibo yamake,
itan yometsoboribi yamake.
21 Jaweranoki min icha jawéki kaimaa itina, jainresa min
shinan itiki.

Non yoranko iká joé

22 Ja bero riki non yora jan tenaa joé keska; jaskara ikenra,
ja min bero jakonshaman iketian, jatiobi min yoraribi joé
meran keská ikai.
23 Ikaxbi ja min bero jakonma iketianra, jatiobi min
yoraribi yamé keska meran ikai. Jatian ja joé keska mii
meran iká nokaketianra, kikinbires yamé itiki.

Dios itan koríki yoii iká
(Lc. 16.13)

24 Tsoa yonokaatai jonibira, jatianbicho rabé jonin tee
axoni teeti atipanyamake. Westíorares noixonra, jawen
joi senenhaxonti iki. Jatian wetsara, omiskin joi senen-
haxontima iki. Jaskáribiira, Diossen tee aríbaibi, nekeabi
jawékiakinres shinanni mato iti atipanyamake.

Jaayorakin jawékibo shinantima
(Lc. 12.22-31)

25 Jaskara ikenra en mato yoiai: Maton ja jawékiati kopí,
itan ja maton saweti chopa kopibo, masá shinanyamakanwe.
Noa jaara piti kopíbichoma iki, non yorara jakon chopa sawe-
matibichoma iki.
26 Oinkanwe ja noyai isábo; jabaonra jawebi banati atipa-
nyamake; bimibo tsekaxon jain atinko benxoatiboribi ati-
panyamakanke. Jaskarabo ikenbira, ja naikan iká maton
Papa Diossen, jato jawékiatinin maxkámayamai. Matokayara
abiresti iki, ja isábo akai bebonbires jaskáakin.
27 Jaskáakin masá shinankinbira, tsonbi jaton jati shoko-
restanibi bebonhati atipanyamake.
28 ¿Jatian jawekopíki, ja saweti chopa kopi maton ayorakin
masá shinannai? Oinkanwe, ja nii meran xoxoai joabo.
Jabora teeti atipanyamake, itan jatonbi chopaatiboribi atipa-
nyamakanke.
29 Ikaxbi, enra mato yoiai: Ja apo Salomónra jawen jakon
chopabaon raokaayonaxbi ja joabo xewina metsá iamaa iki
ixon.
30 Jatian jabokaya basimashoko ikax, moa choshiketian
menokanai ikenbi akai Diossen ja waimea joabo kikin
metsáshokobo imakin. Matokayara abiresti iki jakon chopabo
sawemakin. ¡Jaki koshitira mato maxkáke!
31 Jaskara iken masá shinanni: '¿Jaweki non rama
jawékiaipanon?' iamax '¿Jawe chopaki non rama
saweaipanon?' ikibo iamakanwe.
32 Ja Dios ikonhayamaibaonresa akai ja jawékibo kopí masá
shinankin. Ikaxbi ja maton Papa Dios naikan ikátoninra, moa
onanke mato jaskara jawékibaon maxkata.

33 Rekenparikaya Diossen ikinaton jatires onankanwe,
jainxon atibi keskáakin jan yoiaibo senenhaxonkanwe. Ja-
tianra nato jawékibaon yoroni mato iitaibo mato meniboresti
iki.
34 Jaskara kopí bakish iti jawékibaon masá shinanya-
makanwe, jara bakish winóti jawékibiribi iki. Netetiibikayara
moa atikoma jawékibo jake.

7

Wetsabaon jakonma akábo yoixontima
(Lc. 6.37-38, 41-42)

1 Wetsabo jakonmaakin yoiamakanwe, matoribi jakon-
maakin yoikantima kopí.
2 Ja wetsabaon aká yoixontaanan maton jato masá tenemai
keskáakinribira mato Diossen ashokoti iki. Jawekeskaakinki
maton jato akai, jaskáakinribira mato Diossen ati iki.
3 ¿Jawekopíki, wetsabo maxkoshoko bepokootares min jato
oinxonai, miakaya aniositon bepokoota itinxonbi?
4 ¿Jawe keskaxonmein min atiki wetsabo: 'Mia maxkoshoko
bepokoota ea bimawe', akin jato akin, miakaya aniositon iká
ixonbi?
5 ¡Mia ja jakon keskatonin shinanmeetai! Minparikaya mia
jan bepokoota aniosi tsekawe, jatianparira moa jakonhakin
oinxon, min wetsabo jato bixonti atipanke.
6 Ja ochitibo Diossen jawékibo meniamakanwe, jaskara
jakon jawéki onanyamaxonra, mato jakonmaakanti ati-
panke. Jainxon ja kopí jawékiboribi kochibo meniamakanwe,
jabaonra onanyamaxon jamáreskanti atipanke.

Dios yokáti
(Lc. 6.42; 11.9-13)

7 Dios yokákanwe, jatianra mato jan meniti iki; benakanwe,
jatianra maton nokotiki; kenakanwe, jatianra mato jan akinti
iki.
8 Jaweratobaonki yokatai, jabaonra biai; jaweratobaonki
benai, jabaonra merai; jainoax jaweratoki kenatai, jabora
akinti iki.
9 ¿Matonmein atiki, pan yokákenbi makanres maton bake
menikin?
10 ¿Iamaxon, yapa yokákenbi ronores menikin?
11 Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira, jakon
jawékibores maton bake meniti maton onanke. Atixonbira ja
maton Papa Dios naikan ikátonin abirestiki, ja yokákanketian
jato jakon jawékibo menikin.
12 Wetsabaon jaskáatinin mato keenai keskáakinribi, ma-
tonribi wetsabo jaskáashokokanwe. Jaskara noa iti riki ja
Moiséssen esekan itan *profetabaon yoini joi.

Naxbama bai betan naxbá bai
(Lc. 13.24)

13 Ja naxbáma xepótiorikaya jikikanwe, ja manótiori kaa bai
xepótira, kikin naxbá ikax katibires iki; ja baiorira icha joni
bokanai.
14 Ikaxbi ja jatíbitian jati neteori kati baira naxbáma iki,
jawen xepótira maxkoshoko iki, jao jikitira itikoma iki,
jakopíra ichama joni ja baiori bokanai.

Jaton ikábo oinxon jato onanti
(Lc. 6.43-44)

15 Ja *profeta keskati ikaibaon parannaketian
koirameekanwe. Jabora oveja keskatax matoiba bekanti
jake pimis yoina keskábo ikaxbi.
16 Jabora jaton ikábo oinxonres maton onanti atipanke,
tsonbira uva bimi betan higo bimi, moxa jiwimea tsekayosma
iki.
17 Jatíbi jakon jiwibora, jawen bimibo jakonribi ikai, jatian
jakonma jiwibora jawen bimi jakonmaribi ikai.
18 Westíora jakon jiwira, jawen bimi jakonma iti atipanya-
make. Jatian westíora jakonma jiwira, jawen bimi jakon iti
atipanyamake.
19 Jaskati jakoni bimiamai jiwibora, moa xatexon
menotires iki.
20 Jaskara ikenra, jaton ikábo oinxonres ja jonibo maton
onanti atipanke.

Jatíbima riki Diossen neten jikitibo
(Lc. 13.25-27)

21 Jatikaxbishamanra ea 'Ibó, Ibó', akin akaibo Diossen ik-
inaton jati netenko jikiamanoxiki. Jikiranoxikanai ja nokon
Papa Dios naikan ikátonin yoiabo akonkin senenhaibores.
22 Jatian moa jaton aká jawékibo Diossen yoixonti nete
nokóketianra, icha jonibo inoxikanai ea akí neskati: 'Ibó, Ibó
min janenkora non jato joi yoia iki, min jane yoitaananra
non jato meranoa yoshinbo pikoa iki, jainxonra icha ratéti
jawékiboribi non aká jake, ikibo inoxikanai'.
23 Jaskákanainbira enbiribi jato anóxiki: '¡Jawetianbira en mato
onanyamaa iki, moa eibakeax botankanwe jakonma akai
jonibo!' akin.

Rabé keska main xoboakana
(Mr. 1.22; Lc. 6.47-49)

24 Jaskara iken, ja nokon joi ninkáxon en yoia keská ea
axonaibo riki, shinanti onan ixon shanka main jonin xoboani
keská.

25 Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja
xoboki tsakata iki; ikaxbi ja xobo poxóyamaa iki shanka maiki
jawen witábo nichina ikax.
26 Ikaxbi ja nokon joi ninkáxonbi, en yoia keská ayamaibo
riki, shinanti onanma jonin mashi main xoboani keská.
27 Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja
xoboki tsakata iki, ikaxbi tewanyamai poxota iki. Jaskatax ja
xobo kikini ras ika iki", akin jato aká iki.
28 Jaskarabo jato yoikin Jesussen senenhaketian, jain
tsinkita jonibo kikini ratékana iki jato esea ninkatax,
29 ja esé onanbaon akai keskáayamakin, koshi shinanyaxon
jato yoiketian.

8

Lepra isinya joni Jesussen benxoaa
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Jatian moa Jesús mananmanmeax ipakeax kaaitian, icha
jonin chibana iki.
2 Jaskákenbi *lepra isinya westíora joni joáx, ja bebon chi-
rankootoshixon yoia iki: —Ibó, mia keenxon nokon isin ea
benxoawe —akin.
3 Jaskáa ja jonin yora tii axon Jesussen yoia iki: —Eara
keenai, en mia abanon benxoakin —akin. Jaskáatianbi, ja
*lepra isin moa joni benxoa iki.
4 Jainxon Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe,
pontékainxonres ja sacerdote oinmatanwe. Jainxon ja
Moiséssen yoini keskáakin Dios jawéki menitanwe, moa min
isin mia benxoa onankanti kopí —akin aká iki.

Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen benxoaa
(Lc. 7.1-10)

5 Jatian moa Jesús Capernaúmhain nokóketian, westíora ro-
mano sontárobaon koshi joá iki.
6 Joxon yoia iki: —Ibó, nokon yonotira isini xobon itinke,
koshitibobira atipanyamake, kikini chexakaakin masá tenei
riki —akin.
7 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea kabánon ja isinai benxoai —
akin.
8 Jatian ja sontárobaon koshin neskaa iki: —Ibó, nokon
xobon mia jikimati senenmabobiriki ea; nenonxonbikayares
benxoti yoiwe, jatianra nokon yonoti moa benxoti iki.
9 Eara ja nokon koshibaon yoia joi jato senenhaxonairibi
ixon onanke, jatian earibi iki ja sontárobaon koshi. Jawetianki
ja westíora sontáro en jain katanwe akin akai, jatianra akai.

Jatian wetsabiribi en neri jowé akin aká, joái; jainxon jawetianki ja nokon yonoti, nato ea axonwe akin en akai, jatianra ea jan axonai —akin aká iki.

10 Jaskáaketian ninkatax Jesús kikini rateta iki. Jainxon ja chibani beaibo yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, neskati eki koshia jonira, tsoabi en *Israel main nokoyosma iki.

11 Jaskara ikenra en mato yoiai: Icha jonira bari pikotaiorikeax itan bari jikiaiorikeax benóxikanai. Jabora inoxiki Diossen jawékiati aká jawékiaki, Abraham betan, Isaac, jainoax Jacob betan ja Diossen ikinaton jati netenko tsinkiti.

12 Ikaxbi, ja Diossen ikinaton jati netenko iti ikábokayara jain itititianbi, jatobiribi masábires tenetiainko potanoxiki. Jainra masábires tenei xeta kerox aki wininoxikanai —akin jato aká iki.

13 Jato jaskáatanan ja sontárobaon koshi Jesussen yoia iki: —Moa min xobon katanwe. Ibanon ja min ikonhaxon shinanna keská ikí —akin. Jaskáakin yoiatianbi moa jawen yonoti benxoa iki.

Pedron rayós ainbo Jesussen benxoaa
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Jainoax Jesús Pedron xobon kaa iki. Jain kaxon, ja Pedron rayós ainbo yoná akí bachin rakata nokoa iki.

15 Jaskara nokoxon, jawen mekenki Jesussen tii akatianbi, yoná jenea iki. Jainoax wenixonra ja ainbaon Jesús jawékiamaa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoaa
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Jatian moa yametaitian, icha joni yoshinman iboabo Jesússiba bokana iki; jaskáakin bexonkanara, westíora joinbichores yoshinbo jato meranoa pikopakea iki. Jainxonribi ja isinai bokanabo jatíbi jato benxoapakea iki.

17 Neskarabora winota iki, jaskara iti yoii, *profeta Isaías: "Janbira non isinbo noa bichina iki, jainxon non chexáboribi noa keyoxonike iki yoyo ini senenti kopí", ini.

Jesús chibanti yoii iká
(Lc. 9.57-62)

18 Jatian ichaxon moa katekana ointaanan, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin.

19 Jainoa westíora esé onan jonin nokobainxon neskáa iki: —Jawerano inonbi mia kaaitianra, mia chibani ea kaai Maestró —akin.

20 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora, jain jati kiniabo iki. Jainoax noyai yoinabora, jain jati naayabo iki. Ikaxbi ja jonin Bakera, jain tantitiomabobi iki —akin.

21 Jatian wetsa, jaonmea onanaitonin yoia iki: —Nokon
papa mawáketian en miintira jake Ibó, ea japari amawe,
japekaoparira en mia chibantiki —akin.
22 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eakaya chibanreswe, abanon
ja mawábaon, ja mawataibo miinkin —akin.

Niweaba koshi Jesussen nesemaa
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jaskáataanan, Jesús ian shitai kaai boten naneta iki. Jatian
jaonmea onanaiboribi jabé bokana iki.
24 Ja bokanaitian, niweaba koshi jatoki pakéxon, ja bote
bechonman jene nachita iki. Ikaxbi Jesúsbiribi iká iki oxaa.
25 Jaskataitian oinxon, jaonmea onanaibaon oxá ratexon
Jesús yoikana iki: —Ibó, moara noa reokootai, noa kishpin-
mawe —akin.
26 Jaskáakana jato yoia iki: —¿Jawekopíki mato iorai raketai?
¡Dioski koshitira mato maxkábireske! —akin. Jaskátaanan
wenixon, niwe betan bechon notsina iki moa jenénon ixon.
Jaskáakin aká, moa neseax jatíbi jakonshamares baneta iki.
27 Jaskáaketian, jawen jonibo ikana iki kikini ratetax: —
¿Jatianki tsoa iti iki nato joni, niwe betan bechonbaonbi jawen
joi ninkáxonai ikax? —iki yokakanani.

Gadarainoa joni rabé yoshinman iboaa
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jatian ian shitabaini kaax, moa Gadara main Jesús
nokóketianra, pantioainoax rabé joni yoshinman iboaka, já
bechii jobekona iki. Ja rabéra iká iki kikinbires siná, jaskara
iketianra, tsoabi ja bain winóti atipanyamaa iki.
29 Joaxa neskati saí ibekona iki: —Jesús, miara Diossen
Bake iki ¿Minki noa jaweakai? ¿Nete senenamabi noa masá
tenemaiki mia neno joá? —iki ikana iki.
30 Jato ochómaribi iká iki, icha kochi pii tsamata.
31 Jatian ja yoshinbaon Jesús yoia iki: —Jokonhaxon, ja
kochi tsamatabo meran, noa weimawe —akin.
32 Jatian, jato Jesussen aká iki: —Itankanwe —akin. Jaskáa,
ja rabé joni meranoax jokonax boax, kochibo meran ja yosh-
inbo weikana iki. Jatianbi jatíbi kochibo ishto boxon jene
tsakax, jenen retea keyókana iki.
33 Jaskáketian ja kochi koiranaibo jabati bokana iki. Boax
jemanko nokóxon, jaskatax kochibo keyota jato yoikana iki,
jainxon ja yoshin naikia ipachoaibo jaskatax benxoaboribi
jato yoikana iki.
34 Jaskara ninkataxa, jatíbi ja jeman iká jonibo Jesússiba
bekana iki. Bexon yoikana iki, moa jaton mainmeax wet-
sanko kati.

9

Chanto joni Jesussen benxoaa
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Jaskáakanara, boten nanexon ian shitabeirani joáx, jawen
jemanbiribi Jesús nokota iki.
2 Jain iketianra, chanto joni rakátinin axon, bexonkana
iki. Jatianra, já ikonhai jaki koshikana oinxon, Jesussen ja
isinai joni neskáakin yoia iki: —Koshiakin shinanwe joní, min
ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.
3 Jaskáaketian, jatíribi esé onan jonibaon shinanna iki: "Nato
jonira kikin jakonmaibires Dioski yoyo ike", ixon.
4 Ikaxbi jaskarabo shinankanai onanxonra, Jesussen jato
yokata iki: —¿Jawekopikayaki maton jakonmaakin shinannai?
5 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki? '¿Min ochabora en mia
shinanxonyamai', akin ati, iamax 'wenitax katanwe', akin
ati?
6 Ramara en mato oinmai, ja jonin Bakera, nato mainxon
ja ocha akanabo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshia
iki ixon —akin jato aká iki. Jainxon ja chanto joni yoia iki: —
Wenínxon, min rakáti bibaini min xobon katanwe —akin.
7 Jaskáa wenitax, ja joni jawen xobon kaa iki.
8 Jaskara oinnax, jonibo rakékana iki, jainxon Dios rabikana
iki, jaskara atipana koshiaribi jonibo imaa iketian.

Jesussen Mateo kenaa
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 Jatian moa jainoax kakin, Jesussen oinna iki westíora joni
Mateo janeya, jainxon Romamea apo kopí yokákinxonkanai
xobonko jato kopí yokati yakata. Jainoa Jesussen aká iki: —
Ea chibanwe —akin. Jaskáatianbi wenítaanan Mateo jabé kaa
iki.
10 Jatian jaskáawana pekáo, Mateon xobonkoxon jaonmea
onanaiboyaxon jawékiai Jesús iketianra, icha ja apo jato
kopí yokáxonaiboyabi jakonma ninkakaatai jonibo, beax jato
ikainkoribi jato betan jawékiai yakákana iki.
11 Jaskara oinxon, jaonmea onannaibo *fariseobaon
yokata iki: —¿Jaweatiki maton maestron, ja apo kopí
yokáxonaibo, itan ja ochayabo betan jawékiai? —akin.
12 Jato jaskáa ninkaxon Jesussen ja fariseobo yoia iki: —Ja
isinaimabora raonmis joni benatinin maxkáyamake. Isinai-
bokaya riki ja raonmis jonin akintinin maxkatabo.
13 Jaskara ixon ramapari onantankanwe, 'Ja yoinabobicho
maton ea retexontinra moa ea keenyamai. Ea keenai riki,
noibamisbokaya mato ikantinin', iki Dios yoyo ika joi. Eara
ja jakonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja
ochayabo shinan —akin jato aká iki.

Ayunantikiriakin Jesús yokákana
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Jatian jan jato *bautizanai Juanmamea onannaibo bexon, Jesús yokákana iki: —Nonra akai ichaakin *ayunankin, jatian fariseobaonribira akai jaskáakin. ¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon jaskáayamakanai? —akin.

15 Jatian jato Jesussen neskaa iki: —¿Imeyakanti atipanke ja wanoti fiestanko kenamaa beabo, ja wanoai joni jato betanpari ikenbi onísshokobo iki? Ikaxbi nokóranoxiki ja wanoai joni yamati nete. Jatianparira jabaon anóxikanai ayunankin —akin jato aká iki.

16 "Tsonbira chopa ritás benakan, chopa payo onayamai, bená ikax niníkin ja chopa payo noshiai iken, jaskataxa ja noshí bebonbires ani iti iki.

17 Jainxon tsonbira bená vino, ja bichi chomo payon nachíamaribiai. Nachitabira moa vino paeketian, ja chomo toá iti iki. Jaskataxa moa vino yoyokootiki, jatian chomobiribi jakonma banétiki. Jaskánaketianra, ja bená vino chomo benakanribi nachíti iki. Jaskáaparira, ja vino betanbi ja bichi chomo jawe itima iki", akin jato yoia iki.

Ainbo bake mawata betan westíora ainbo isinai
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Jatian jaskáakin jato yoii Jesús iitainbi, judíobaon joni koshi Jesús bebon chirankootoshixon yoia iki: —Nokon bake ainbora ramabi mawáke. Ikaxbi nokon xobon kaxon min mekenman ea tii axonara jakiribi jiriti iki —akin.

19 Jaskáakin aká ja joni betan Jesús kaaitian, jaonmea onanaiboribi jabé bokana iki.

20 Jatian moa bokanaitian, westíora ainbo moa chonka rabé baritia jimi boanaitonin, Jesúski ochómakainxon, pekáorixon jawen jan perakooti kebí tii aka iki.

21 Ja ainbaon shinannara iká iki: "Ja Jesussen perakootitanibires tii akaxa ea benxoti iki", ixon.

22 Jaskáara, bechiakekainxon ja ainbo ointaanan Jesussen yoia iki: —Koshi shinanwe ainbó, eki koshiaxa mia benxoke —akin. Jaskáatianbi, ja ainbo benxoa iki.

23 Jatian moa joni koshin xobon nokóxon Jesussen oinna iká iki, jayá maiai bonox, ja quena xoon akaibo jain tsamákana, itan icha joniboribi winii saa iki.

24 Jainoa jato Jesussen yoia iki: —Nenoax jokonkanwe, nato bake xontakora mawatama iki, oxaaresiki —akin. Jato jaskáabi jaki shirokin jonibaon osanreskana iki.

25 Ikaxbi moa jato jokonhataanan, jikixon ja xontako Jesussen metsonhinabaina wenita iki.

26 Jaskara Jesussen akára, ja main iká jemabotiibi ninkakaata iki.

Benche rabé Jesussen benxoaa

27 Jaskáabaini moa Jesús jainoax kaaitian, rabé benche ja chibani joí saí iikiranbekona iki: —Noibataanan noa akinwe Davidkan baké —iki.

28 Jatian jaskákanabi kaax xobo meran jikiketian, ja benche rabekan jainoa nokobekona iki. Jainoa jato Jesussen yokata iki: —¿Matonki ikonhai, en mato benxoati atipana? —akin. Jato jaskáa: —Nonra ikonhai Ibó —akin abékona iki.

29 Jaskáakana, jaton beronko Jesussen jato tii aka iki. Jainxon jato yoia iki: —Maton ikonhaa keskára en mato imai —akin.

30 Jato jaskáatianbi, moa oinbekona iki. Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamakanwe —akin.

31 Jato jaskáabi, moa pikóbaini boxonbires, jatíbi ja main ikábo jato keshankana iki.

Yoyo iosma joni Jesussen benxoaa

32 Jatian ja benche iwana rabé moa pikókainbekonaitianribi, westíora yoyo iosma joni yoshin naikia, Jesússiba bekana iki.

33 Jatian ja joni meranoa moa Jesussen yoshin pikoketianra, jatianbi ja joni yoyo iki peokoota iki. Jaskara oinnax ratetax ikana iki: —Jawetianbira, nato *Israel main jaskara jawéki akanaibo non oinyosma iki —ikibo yoyo iki.

34 Ikaxbi *fariseobaonbiribi yoikana iki: —Ja yoshinbaon koshin, atipana koshi menia ixonra akai, jan yoshinbo jokonhakin —iki ixonres.

Jesussen jonibo noibaa

35 Jatíbi ani jeman itan maxkoshoko jemabaonra, Jesús iaketana iki, ja esé ninkati xobo ikainxonbo jato axeaki. Jato yoia iki ja Diossen ikinaton jati bená joibo. Jainxonribi, meskó isinyabo itan meskoti chexakaataibo jato benxoaboa iki.

36 Jatian icha joni já chibani bekanai oinxonra, Jesussen jato noibaa iki. Jan jato ikíntioma oveja keskábo ikax, moa kikini shinan tsokáskanabo ikanaitian.

37 Jainxon jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Icha riki ja non tsekati bimibo, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko iki.

38 Jaskara iken, ja wai Ibo yokákanwe, abanon wetsaboribi jawen wainko tsekai teeti jato raankin —akin jato Jesussen aká iki.

10

Chonka rabé raana itibo, Jesussen katota
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkixonra, yoiti koshi shinan jato Jesussen menipakea iki, jan jonibo meranoa

yoshinbo pikokanon ixon, itan meskó isinboyabi ja chexakaataiboribi benxoakanon ixon.

2 Natobo riki ja chonka rabé Jesussen raanabaon jane: Rekenpari iki Simón, jawen wetsa jane iki Pedro. Jainoax jawen wetsa Andrés. Ja pekao iki, Jacobo betan Juan; ja Zebedeon bake rabé.

3 Jainoax iki, Felipe, Bartolomé, Tomás itan Mateo ja romamea apo kopí yokáxonai ipachoai. Japekáo iki, Alfeon bake Santiago betan Tadeo.

4 Jainoaxibi iki Simón; ja Zelotebo betan ipachoai. Japekáo iki Judas Iscariote, ja jakonhai keská iikinbi jan Jesús jakonmaani.

Ja raantibo, joi yoiti Jesussen raana
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 Ja chonka rabéra Jesussen raana iki, neskáakin jato yoiyonxon: "Ja judíomabo jakana mainkobo boyamatankanwe, nin Samaria main iká jemabaonribi mato katima iki.

6 Ja ovejabo manota keská itai *Israel joniboibakaya botankanwe.

7 Boxon jato yoitankanwe; Diossen ikinaton jati netera moa ochóma iki, akin

8 Isinaibo benxoatankanwe, mawábo jiriatankanwe; *lepra isinyaboribi maton jato benxoati iki; jonibo meranoa, yoshinbo jokonhatankanwe. Jaskarabo akinra maton jato kopí yokátima iki, ja nato atipana koshira maton kopí biamaribi iki.

9 Oro itan koríkibira, maton kakin botima iki.

10 Jan jawékiati boti pisharibi maton botima iki. Nin wetsa chopa itan wetsa zapatoyaribira mato katima iki; jainxon jan kekótiribi boyamakanwe. Ja teetai jonira jawékiamakana iti jake.

11 Jawetianki mato westíora jeman nokotai, jakon joni benax jawen xobonpari mato iti iki, mato wetsanko kaai kaman.

12 Ja xobon jikikinra, Diossen mato jakon imabanon akin maton jato ati iki.

13 Jatian jakonhaxon ja xobon mato imakanketianra, maton yoia jakon shinan jatoiba baneti iki. Ikaxbi mato biamakanketianra, ja maton jato keenxona jakon shinan matoibabi baneti iki.

14 Jatian jaweranoxonki mato bikashamakanai itan maton joibobi ninkákashamakanai, ja xobomeax itan ja jemameaxa, mato pikóti jake. Kaaira ja maton jamata mai potobo, mato tawasaakainti iki.

15 Ikonshamanra en mato yoiai: Ja jonibora, jaton aká
jawékibo jato yoixonti nete nokóketian, Sodoma betan Go-
morra jemamea jonibo aní bebonbires jato Diossen cas-
tiganoxiki.

Jakonmaakinbo jato akanti yoii iká

16 Oinnax itankanwe, pimis yoinabo napo ovejabo raanti
keskáakinra en mato raanai. Matora iti jake rono keskabo,
jakonmaakaskana onan, itan xotóbo keskaribi, ramiamisti
shinanhomabo.

17 Koirameetax itankanwe, matora joni koshiboibabo
bokanti jake. Jaton esé ninkati xobo meranxonbora mato
rishkinoxikanai.

18 Ea chibanaibo iketianra, joni koshiboiba, itan apobo
bebonribi mato bokanti iki. Mato jaskáakanara, jatoyabiakin
ja joi ayamaiboribi nokon joi maton jato yoiti iki.

19 Ikaxbi jaskáakin, mato jema koshiboiba bokana, jawe-
mein en jato yoiti iki, iamaax jawerakimein en jato ati iki
ikibo mato itima iki. Mato yoyo imakanaitianra, Diossenbi
mato jaskati yoyo iti shinanbo mato meniti iki.

20 Matobimara iti iki ja yoyo ikai, non Papa Diossen Shi-
nanra iti iki ja mato meranoax yoyo iki.

21 Jaton wetsanbira, jawen wetsabibo jato rete-
manoxikanai. Jatian papabaonra jaton bakebo
jaskáashokonoxiki. Bakebaonra jaton papaki ramítaanan jato
retenoxikanai.

22 Ea chibanaibo iketianra, mato jatíxonbi omiskin
ramianoxikanai; Ikaxbi ja mawatai kamanbi eki koshii
jenéyamaibora, kishpinmenoxiki.

23 Jawetianki mato westíora jemankoxon ramianoxon be-
nakanai, jatianra mato wetsa jeman jabati kati iki. Enra mato
pontéshaman yoiai: Ja *Israel main iká jatíbi jemabaon mato
iaketanamabira ja jonin Bake jonoxiki.

24 Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni xewina iti
atipanyamake. Jainoax, ja yonoti joniribira, jan yonoai joni
xewina iti atipanyamake.

25 Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni keskare-
sibi iti jake. Jatian ja yonokaatai joniribira, jan yonoai
joni keskaresibi iti iki. Ja xobo ibobi Beelzebú akinbo
janeyonkana ixonra, jabé ikábokaya abireskanti jake jakon-
maakin.*

Jakikaya noa rakéti
(Lc. 12.2-9)

---

* **10:25** Beelzebú riki *Satanássen wetsa jane.

26 Jaskara ikenbi, joniboki rakéyamakanwe. Jishtima
jawékibora iikax onantiti jake; joné jawékibobira, tsonbi
onanama iti atipanyamake.
27 Ja yamé meranxon en mato yoiabo, matonbiribi neten-
shaman yoikanwe. Jatian jonéshoko en mato yoiabobiribi,
jatíbi jato ninkámakanwe.
28 Ja yora reteaiboki rakéyamakanwe, jabaonra jawekeskax-
onbi kaya reteti atipanyamake. Ja kaya betan yorabi jan masá
tenetian potatikikaya rakékanwe.
29 Kopímashoko ikenbi ikanai iki, westíora koríkishoko binox,
rabé isáshokotonin maroi. Jaskara ikenbira, ja maton papa
Dios keenyamaitian, westíorabi mawáti atipanyamake.
30 Jatian matokayara, jaweti booki maton maponko jaa iki
ixon moa Diossen toponxonabo iki.
31 Jaskara iken rakéyamakanwe. Maton kopíra, icha isábaon
kopí xewina iki.

Jonibo bebomeax Cristorikiti yoyo iti
(Lc. 12.8-9)

32 Jaweratoboki jonibo bebomeax Criston joni riki ea iki
ikai, jatianra earibi ja naikanmea nokon Papa bebomeax;
ikon riki jabo nokon jonibo iki ishokonoxiki.
33 Ikaxbi jaweratoboki jonibo bebomeax, eara Criston jon-
ima iki ikai, jatianra earibi ja naikanmea nokon Papa be-
bomeax, ikon riki jabo nokon jonimabo iki ishokonoxiki.

Jesús kopi jaskarabo iti
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Shinanyamakanwe nato main jaabo jato jakon jamai ea
joá. Eara jaskai joáma iki. Eara joá iki espada bei.†
35 Ea joá riki, jonibo jaton papakibi sinákanon ikax, ainbobo
jaton titakibi sinákanon ikax, baban ewabo jaton benen titak-
ibi sinákanon ikaxbo.
36 Jaskara ikaxa, ja maton rawibo inoxiki, ja maton kikin
rarebobi.
37 Ja ea noia bebonbires, jaton papa betan jaton tita noiab-
ora, nokon joni iti atipanyamake; ea noia bebonbires, jaton
bakebo noiaboribira nokon joni iti atipanyamake.
38 Jatian, ja masábo tenekashamakin ea chibankin jeneaib-
ora, nokon joni iti atipanyamaribake.
39 Japarikaskin ea jeneaibora, jatíbitian manókanti
iki. Ikaxbi ea kopi jaton yora menikaataibora,
kishpinmeenoxikanai.

† **10:34** Espada riki jakonmananti yoii iká.

40 Jaweratobaonki, jakonhaxon jaton xobon mato biai,
jabaonra moa earibi bike. Jatian jaweratobaonki ea biai,
jabaonra jan ea raana Diosribi moa bike.
41 Ja profeta onanxon jawen xobon jato biabaonra, ja *profeta Diossen meniai jawékiboribi binoxiki. Jatian ja Diossen
keena keská akai joni onanxon, jawen xobon jato biaibaonra,
Diossenbi menia, ja jakon jonin biai jawékiboribi binoxiki.
42 Jainxon jaweratobaonki, kikinmashoko ikenbi nokon
joni onanxon, jato onpaxtanishokobires xeamai, jabaonribira, Diossenbi menia jaton biti jawéki binoxiki", akin jato
aká iki.

11

1 Jatian jaskarabo jawen chonka rabé jaonmea onannaibo
moa onanmakin senenhataanan, wetsa jemabaon Jesús kaa
iki, Diossen joi yoixon jato onanmaboi.

Jato Bautizanai Juanman raana bekanabo
(Lc. 7.18-35)

2 Jatian cárcel meranxonbi Juanman ninkata iki, *Criston
jaskara akaibo. Jaskara ninkáxon, jawen jonibo raana iki,
3 ¿Miarin ja joti yoikatikanai? Iamaxon, ¿Wetsaki non manatiki? akin yokákanon ixon.
4 Jatian Jesussen jato yoia iki: "Boxon ja maton jaskara
oinnabo itan maton ninkatabo, Juan keshantankanwe.
5 Yoitankanwe, benchebaonra moa oinnai, ja nitikomabora moa jakoni niai, ja *lepra isinyabora moa benxoai,
pabebaonra moa ninkatai, mawatabora jiriai, jainoax, ja
onitsapishokobora kishpinti jakon joi en jato yoiai.
6 Jatian neskarabo en akai oinnax rabé shinanya iamaibora, kikini rarokanti iki", akin jato aká iki.
7 Jatian moa bokana pekáo, ja Juan yoikin jonibo Jesussen
neskáa iki: "¿Jawe oinnikayaki mato jain joni jayamainko kaa
iki? ¿Westíora tawa niwen shakonai oinni?
8 Jatian jaskati kaama ikaxki ¿Jawe oinnikaya mato kaa
iki? ¿Westíora joni kikin jakon chopa sawéya oinni? Matonra
onanke, jaskara chopa sawéyabora, apobaon xobo meran
ikanai.
9 Jatian jaskara ikenki, ¿Jaweaki mato kaa iki? ¿Westíora
profeta oinni? Ikon riki, jara westíora *profeta xewina kikin
joni iki.
10 Ja Juan yoiira ikai, wishá meran néskati:
'Mia kamatianbira, nokon joi boai jonipari en raanai,
mia jan joti bai benxoaxonon ixon', iki.
11 Enra mato ikonshaman yoiai, jatíbi joni pikotabora,
tsoabi ja jato *bautizanai Juan xewina kikin yamake. Ikaxbi

ja Diossen ikinaton ikábo xaran kikinmashoko keská itinakayara, Juan xewina kikin iki.

12 Ja jato bautizanai Juanman joi yoikin peonontianbira, rama kamanbi ja Diossen ikinaton jakanabo kikin jakonmaakinbiresbo akana masá tenei ikanai, jaskáaxon keyoti shinanxon jakonma jonibaon aká.

13 Ja Juan yamatianbira, jatíbi *profetabaon itan ja esé kirika meran wishakaata joibaon yoia iki, Diossen ikinaton jati nete nokóti.

14 Ikonhati jisáma ikenbira en mato yoiai: Juanbi riki ja *profeta Elías joti yoikatikanai.*

15 Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe ninkákin.

16 ¿Jawekimein en ramatian jonibo yointi iki? Bakebo keskára ikanai. Jabo ikai jabé raenanaibo akí jeman tsamatax, neskatibo saí iki:

17 'Non quena axonabira, mato ransayamaa iki. Onís bewabaon noa bewakenbira, mato winiamaa iki', ikibo.

18 Jato bautizanai Juanra iká iki joáx, piamai itan xeayamai. Jatian já yoikana iki, westíora yoshinra jameran jake ixon.

19 Japekao joá iki ja jonin Bake, jatíbi piai itan xeai, jatian já akanai naxki itan pae xeaitonin yoinkin. Jainxon aríbakanai, ja kopí yokámisaibo itan ochayabo betanres raenanai akinbo. Ikaxbi, ja non aká jawékibo oinxonresa onankanti jake, Diossen onan shinanman non aká".

Ikonhayamai jonibo yoikin aká
(Lc. 10.13-15)

20 Jatian jainxon icha ratétibo aká oinxonbi, jaton jakonma shinanbo jeneyamakanaitianra, ja jemamea jonibo jato Jesussen neskáakin yoia iki:

21 "¡Jawe iresaipanon, ja Corazín betan Betsaida jeman jaa jonibo! Ja matoibaxon en ratéti jawéki akábo, Tiro betan Sidón jemanxon en aká iketianra, moabires jainoa jonibaon jaton jakonma shinanbo akonkin jenea ikeanke. Masá shinankin saweti xaxa chopabo saweaxbora, chiimapo rapokookanabo ikeanke, jaton jakonma shinanbo jenea onanti iti kopí.†

22 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete senenketianra, ja Tiro betan Sidón jemameabo amai bebonbires mato Diossen masá teneманoxiki.

23 Jainoax ja Capernaúm jeman jaa jonibo ¿Maton shinannaki matoribi naikan keyánoxiki? Enra mato yoiai: Matora jainxon masá tenetiainko potanoxiki. Ja matoibaxon en

* **11:14** Ja Mt. 3.4 ikainko oinwe. † **11:21** Ja Corazín betan Betsaida jemanra akonbireskin Jesussen joi yoia iki, itan ja wetsankoxon aká bebonbires ani rateti jawekibo aká iki; jaskara oinnibira jainnoa jonibo, jawebi shinanmeeyamakana iki.

ratéti jawéki akábokaya Sodoma jemanxon en aká iketianra, ramakamanbi ja Sodoma jemamea jonibo jaréskeanke.‡

24 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete nokóketianra, ja Sodoma jonibo amai bebonbires mato Diossen masá tenemati jake".

Tantimanoxon jato Jesussen chania
(Lc. 10.21-22)

25 "Jatianribira iká iki Jesús neskati yoyo iki: Papá, mia riki nai betan mai Ibo, enra mia rabiai ja onan itan shinanya jonibo nato jawékibo onanmayamataanan, ja onanma jonishokobores min jato onanmaa kopí.

26 Jaskara min shinan iketianra min jaskáaka iki Papá.

27 Nokon Papanra jatíbi jawéki ea iboamaa iki. Tsonbira ea onanyamake, nokon Papan bichoresa ea onanke. Jaskaribiakinra, tsonbi nokon Papa onanyamake. Enbichoresa onanke, jainxon jaweratoboki en jato onanmai, jabaonribira nokon Papa onanti jake.

28 Jatíbi ja teeti paxkina keskábo itan iwe jawéki papíya keskábo, eki bekanwe, en mato tantimanon.

29 Ja en mato ati yoiai joibo senenhakanwe. Eibakeax axekanwe, eara jakon shinanya itan rabikaati shinanhoma iki; enresa maton kaya tantimati iki.

30 Ja en mato ati yoiai joibora senenhati atibires iki. Jara atikomama iki", akin jato aká iki.

12

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 Iitira, tantiti netenbi Jesús jaonmea onanaiboya trigo wainapobi winota iki. Kakinbi moa jawékiakaskin ja jaonmea onanaibaon ja trigobo tsekaxon pikana iki.

2 Jaskáakanai oinxonra, *fariseobaon Jesús neskáakin yoikana iki: —Oinwe, ja mionmea onanaibaonra ja tantiti neten atima jawéki akanai —akin.

3 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¿Matonki ja westíoraakin Davidkan jawen joniboyaxon jawékiakaskin akáni yoii iká yoyo akama iki?

4 Janra, Dios rabiti xobo meran jikixon, já chibanaiboyaxonbi, ja Dios rakanxonkana pan piá iki. Ja iká iki nin janbi itan jawen jonibaonbi pitima, *sacerdotebaonres ati ikax.

5 ¿Matonkayaki ja tantiti netenbi Dios rabiti xobo meran teetibi, *sacerdotebo ochayamakanai, Moiséssen esé meran yoiaibo yoyo akama iki?

‡ **11:23** Sodoma jemara iká iki jain kikinbires jakonma jonibo jakana.

6 Enra mato yoiai: Nenora itinke westíora ja Dios rabiti xobo
betan senenma bebonbires kikin.
7 Matonkayaki onanyamaa iki: 'Ja eara keenyamai maton
yoinabo retexontin. Ea keenai riki noibamisti shinanyabicho
mato itin', iki Dios yoyo ika. Ja onanaxa, jakonma akáma
jonibo jakonmaakin yoii mato iiyamakeanke.
8 Ja jonin Bakekaya riki jawerin ja tantiti neten atibo iki
ixon mato jan yoiti —akin jato aká iki.

Tantiti netenbi Jesussen westíora isinai benxoaa
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Jainoax kaax, jain iká esé ninkáti xobo meran Jesús jikia
iki.
10 Ja xobo meran iká iki, westíora joni meken jirioma. Jatian
jaskáaxon já jakonmaakin yoiti benaibo ixon, Jesús yokákana
iki: —¿Tantiti netenbi isinai benxoatiki jakon iki? —akin.
11 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —¿Matonki, ja maton oveja
westíorashoko tantiti netenbi kini meran kaketian, biamai iki?
12 Westíora jonikaya riki oveja winoa bebonbires non shi-
nanti. Jaskara kopíra, tantiti netenbi non jakon jawéki ati
ramima iki —akin jato aká iki.
13 Jainxon ja joni yoia iki: —Min meken sananwe —
akin. Jaskáa ja jonin sananatianbi benxoax, moa wetsaorikea
jawen meken keskaribi jakon baneta iki.
14 Jaskáaketian oinnax, *fariseobobiribi jain tsinkíti
xobomeax jokonbaini boax tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús
retenoxon shinan akí.

Jaskara Jesús iti yoikani senena

15 Jaskara shinankanaibo onanax, moa jainoax Jesús kaa
iki. Kaaitian icha joni já chibani bokana iki. Jainxon icha
isinaiboribi, jato Jesussen benxoaa iki.
16 Jaskáaxon jato yoia iki tsoabi keshantima.
17 Ja *profeta Isaíassen yoini joibo senenti kopíra jato jaskáa
iki. Ja iká iki neskati:
18 "Natoriki nokon yonoti, ja riki en katota, jara
en noike, jaonra ea ikonbiresi raroai.
Jara nokon Shinanya en imanoxiki.
Janra itibi keskati jati jatíbiainoa jonibo jato joi yoinoxiki.
19 Tsobebira já join iananananyamanoxiki.
Jara koshi join iamanoxiki.
Tsonbira jawen joi ninkáyamanoxiki.
20 Moa kapota ikenbira ja tawa sekeyamanoxiki.
Koinshokores jokonainbira mecha nokaatima iki, moa
jatíbiainoa jonibo itibi keskati jakanai kaman.*

---

* **12:20** Nato riki ja onitsapishokobo Jesussen jato jenetima yoii iká.

21 Jatíbi jonibora jaon manánoxikanai", ikira inike.†

Jesús jakonmaakin yoikana
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Jaweti jonixonra, westíora joni benche itan yoyo iosma yoshin naikia Jesússiba bekana iki. Jara Jesussen benxoaa iki. Jaskáara moa jakonhakin oinnax, jakoniribi yoyo ika iki.

23 Jaskara oinnaxa, jatíbi jonibo ikonbiresi ratékana iki. Jaskati ikana iki: "¿Natomarin ja Diossen katota *Davidkan Bake?" ikibo yoyo iki.

24 Jaskákanaitian ninkáxon, fariseobaon jato aká iki: "Nato jonira yoshinbaon koshi Beelzebúkan atipana koshi menia iki, jonibo meranoa yoshinbo jokonhanon ixon", akin.

25 Jatian jaskara shinankanai onanxon jato Jesussen yoia iki: "Westíora mainbicho jakana jonibora, jatonbi wetsa tsamabo akáx jatobires reteanani keyókanti iki. Westíora jeman jaa jonibo iamax ja xobonbicho jakana jonibora, jatobires ramianani jaax, jaskatiribi keyokanti iki.

26 Jaskáribira, ja *Satanássen jabé yoshin notsínxon pikoti atipanyamake. Jaskaxbira jawen ikinabo betan jakon itima iki.

27 Maton yoiai, enki ja Beezebúkan atipana koshin yoshinbo jokonhai; jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja matomea onanaibaon yoshinbo jokonhakin? Abánon jabaonbi mato yoikin ja maton ea jaskáakin akábo.

28 Ikaxbi ja Diossen Shinanman en yoshinbo jokonhai ikaxa, onanti iti iki ja Diossen ikinaton jati nete moa matoiba nokota.

29 Jaskaribiakin ¿Tsonmein atiki, rekenpari ja koshi joni yatanxon nexaamatianbi jawen xobomea jawékibo yometsoakin? Jaskáaxonresparira yometsoakanti atipanke.

30 Ja ebé rabéyamaibora, eki jakonmaataibo iki. Jatian ea jan wetsabo bikinyamaibora, jan jato onónhakaibores iki.

31 Jakopíra en mato yoiai: Jatíbi ja ocha akanabo itan jakonmai yoyo ikanabora, Diossen jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmai yoyo ikanabora, Diossen jato ja shinanxonkin jenetima iki.

32 Ja jonin Bakeki jakonmai yoyo ikax ochakanaibora, jato Diossen soaxonai. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmai yoyo ikax ochakanabora, jawekeskaxonbi jato soaxonti atipanyamake, nin jawetianbi.

Jawen bimi oinxonra non jiwi onanai
(Lc. 6.43-45)

† **12:21** Is. 42.1-4

33 Jakon jiwira, jakoniribi bimiai; jatian jakonma jiwi ikaxa,
jawen bimiribi jakonma ikai. Jiwira jawen bimibo oinxonres
non onanai.
34 ¡Matobo riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská jonibo!
¿Jawekeskaxonki maton jakon jawékibo yoiti iki jakonmabo
ixonbi? Ja maton jointi meran bochoa shinanra, mato yoyo
ikaitian kexakan jokonai.
35 Ja jakon joninra, jakon jawékiboresibi yoiai; já meran
jakon shinan jaketian. Jatian jakonma joninra, jakonma
jawékiboresibi yoiai; jawen shinan jakonmaribi iketian.
36 Jatianra en mato yoiai: Moa jaton aká jawékibo yoixonti
nete nokóketianra, jatikaxbi jakonmairesbo yoyo ikabo ikax
keshanoxikanai.
37 Ja min joinbira inoxiki, mia jakon baneti iamax mia
castigameti", akin jato aká iki.

Ja oinxon onanti ratéti jawéki oinkaskana
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 Jatian ja esé onanboyabi *fariseobaon Jesús neskáa iki:
—Min ratéti jawéki akaira noa oinkasai maestró —akin.
39 Jaskáakanabi Jesussen jato neskáa iki: —Jakonma jonibo
ikax Dios betanbicho iamaibo ixonbira akai, maton ea ja
oinxon onantibo yokákin. Ikaxbira en mato axonyamai. Ja
oinxon maton onanti riki, ja *profeta Jonás iní keskati ea
iketianparires.
40 Ja Jonás ani yapa meran, kimisha nete itan kimisha yamé
iní keskatiribira inoxiki, ja jonin Bake, kimisha nete itan
kimisha yamériбi mai chicho iki.
41 Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen yoixonti
nete nokóketianra, Nínive joniboribi jain inoxiki, Diossen mato
masá tenemanon ikax matoki ramii yoyo iki. Ja Nínive
jonibaonra Jonassen joi yoiai ikonhataanan, jaton jakonma
shinanbo akonkin jenekana iki. Jatian mato xarankaya Jonás
iní bebonbires ikenbira maton ikonhayamai.
42 Jainoax ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen
yoixonti nete nokóketianra, ja nete senenainoa apo ainboribi
jain inóxiki, Diossen mato masá tenemanon ikax yoyo iki.
Jara kikin ochokeaxbi joá iki, onan iketian Salomónman esé
ninkati. Jatian mato xarankaya ja Salomón iní bebonbires
ikenbira, maton jawen esé ninkáxonyamai —akin jato aká iki.

Yoshin, ja ipachoainko banéribiai
(Lc. 11.24-26)

43 "Westíora yoshinra ikai, moa joni meranoax pikotax, jain
joni jayamainko kawanhatani, jain tantiti benai. Ikaxbira
nokoti atipanyamai.

44 Jaskáakin nokoyamaxonra shinannai: ‘Ramara ea jain-
oax pikóyantana xobonko ea karibai’, ixon. Jaskatax joxon
oinnara ikai ja joni, xobo jonioma, jakonyoraakin matsóxon,
benxoayona keskáshaman.
45 Jaskara ointaananra karibai, kaxonra kanchis yoshin ja
bebonbires jakonma shinanyabo jato beai. Jatian jato iwea
beaxa, jatikaxbi ja joni meran weíkanai. Jatianra ja joni, moa
ikátiai bebon jakonmabires banetai. Jaskararibira ikanti jake
winoti ja ramatian yoitima jonibo”, akin jato aká iki.

Jesussen titayabi jawen wetsabo
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jaskáakin ja joni tsamatabo yoii Jesús iitainbi, jawen
tita betan jawen wetsabo bekana iki. Bexon jemanxonbi
manakana iki jabé yoyo ikaskin.
47 Jatianra wetsan Jesús keshana iki: —Min tita betan min
wetsabora, mibé yoyo ikasi beax, jeman charókanke —akin.
48 Jaskáaketian jan keshana joni neskáa iki: —¿Tsoakayarin
nokon tita, itan nokon wetsabo? —akin.
49 Jaskátaanan, jaonmea onannaibo metoanan Jesussen
yoia iki: —Natobo riki nokon tita, itan nokon wetsabo.
50 Jaskara iken, jaweratobaonki ja nokon Papa naikan
ikátonin yoiaibo senenhai, jaboresiki nokon wetsabo, nokon
poibo, itan nokon tita —akin jato aká iki.

13

Banai joniki yoinmeeta esé
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Ja netenbiribira, xobomeax pikókaini kaax, ian kexa Jesús
yakata iki.
2 Jain iketianra, icha joni jaki bea iki. Jaskara ointaananra,
kaax Jesús boten nanetax jain nayakaa iki. Jatian ja jonibo-
biribi mashinbi ikana iki.
3 Jainxonra, meskó jawékikibo yoinbainxon jato Jesussen
icha jawékibo onanmaa iki. Neskáakin jato yoia iki: “Westíora
wain teetaira inike bero banai kaai.
4 Ja banakin masá aaboara, jatíribi berobo bai napon maana
iki. Jara basiamabi isábo bexon keyokin pia iki.
5 Jatíribi berobora makan xaran maana iki. Jain maana
berobora basiamai xoxoa iki, mai kextóma iketian.
6 Ikaxbi moa bari pikókin menoa, jawen taponbo chichó
boama ikax, choshia iki.
7 Jatíribi berobora maana iki, moxa napo. Jara moa anixon,
moxabaon mapoanan animayamaa iki.
8 Ikaxbi jatíribi berobora maana iki, mai jakon ikain. Jabora
jakonhirai bimia iki. Westíora nia bimia iki, pacha. Wetsa nia

bimia iki, sokota chonka. Jainoax wetsa nia iká iki, kimisha chonka bimiya.
9 Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe en mato yoiaibo ninkákin", akin jato aká iki.

Bero banaiki yoinmeeta, esé onankaskin yokákana (Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Jatian jaonmea onanaibaon pataxbainxon Jesús yokákana iki. Jawekopiki jawetsa jawékiki yoinbainxon jonibo jato eseai ixon.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: "Matoresa en onanmaboai ja Diossen ikinaton jati onanyamakana ikátiaibo. Ikaxbi, wetsabora en onanmayamai.
12 Jaweratobaonki moa onanna, jabora en bebonbires onanmati jake, kikinhakin onankana iti kopí. Ikaxbi ja onanyamabora, jaton onanna jawékibo en shinanbenomati jake, onanyamakanon ixon.
13 Jaskara kopíra akai en wetsa jawékikibo yoinbainkin jato joi yoikin. Oinxonbi onanyamareskanai kopí itan ninkáxonbi onanyamareskanaitian.
14 Jaskatira ikai ja *profeta Isaíassen yoini joibo jatoiba seneni. Jara inike neskati:
'Ninkáxonbira onanyamaresnoxikanai.
Oinxonbira, onanyamaresnoxikanai.
15 Nato jonibaon shinanra jakonmaata iki.
Ninkákashamaira papókanai.
Oinkashamaira betíkanai.
Jaskáaxon onantaanankaya jaton jakonma shinanbo
jeneax eki bekanketian en jato
kishpinmati ikenbi', ikira iká iki.*
16 Ikaxbi matora Diossen raroshaman imake, maton beronbi oinnai, itan maton pabíkininbi ninkatai iken.
17 Ikonshamanra en mato yoiai: Icha *profetabo itan icha jakon jonibora, ja maton oinni iitaibo oinkaskana iki, ikaxbi oinyamakana iki. Ja maton rama ninkati iitaiboribi ninkákaskana iki, ikaxbi ninkáyamakana iki.

Bero banaaki yoinmeeta esé, jato Jesussen onantiakin yoia (Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 Rama ninkákanwe, ja bero banaaki yoinmeeta esé en mato onantiakin yoinon.
19 Ja Diossen joi ninkáxonbi onanyamaresaibora, yoshinman joxon ja ninkákana joibo jato shinanbenomai. Jaskarabo riki ja bai napo bero maanna iní keskabo.
20 Ja makan xaran bero maanna iní riki, Diossen joi ninkáxon, keenshamankin ikonhaibo yoii iká.

* **13:15** Is. 6.9-10

21 Ikaxbira, jawen taponbo chichóshaman kaama ikax, basi iamakanai. Jabaonra tanakaatibo joketian, itan Diossen joi kopi jakonmaaxon masá tenemakanabo, teneyamakanai.
22 Ja moxa napo bero maana iní riki, moa Diossen joi ninkataxbi, nato netemea jawékibo ayorakin shinanni, jaskatax icha koríkiatires shinannaibo yoii iká. Jatíbi jaskara jawékibaonra ja Diossen joi ninkatabo jato shinanbenomai, jatian moa Diossen tee akin jenekanai.
23 Ikaxbi ja mai jakon ikain bero maana iní riki, Diossen joi ninkáxon moa kikinhakin onanabo yoii iká. Jaboresa ikai jakoni bimii, ja westíora nia jiwibicho, pacha bimia, sokota chonka bimia, jainoax kimisha chonkabo bimiabo iní keskati", akin jato yoia iki.

Trigo betan cizañ̃a xobiki yoinmeeta esé

24 Jainxon wetsa jawékiki yoinmeeta esé jato Jesussen yoiribia iki: "Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko trigo banaa iní keska.
25 Jatíbi jonibo moa oxakana ikenra, jawen rawí joxon ja *cizañ̃a janeya xobi, trigo banaainkoribi banaa iki. Jaskáabaini moa kaa iki.
26 Jatian ja trigoribi moa aniax botoetaitian, *cizañ̃aribi xoxoa merakana iki.
27 Jaskáketian, ja teetaibo wai iboiba bokana iki keshani. Boxon yoikana iki: 'Ibó, jakon berobobichores min banayantanabiki ¿Jawekeskatax ja *cizañ̃aribi xoxoa?' akin akana iki.
28 Jaskáakana, ja wai Ibon jato yoia iki: 'Westíora nokon rawikan aká riki', akin. Jatian ja teetaibaon yokata iki: '¿Ja *cizañ̃a non mexaxontinki mia keenai?' akin.
29 Jatian jato yoia iki: 'Ayamakanwe, ja cizañ̃a mexakinra, maton trigoribi mexanake.
30 Ibanon, ja trigo tsekati nete senenai kaman, jabébipari anii. Jatianra ja tsekai teetaibo raankin en yoiti iki, ja cizañ̃apari taxtexon tsamankanti jainoa menonoxon. Japekáopari ja trigo tsekaxon jain benxoati xobonko maton tsamanti iki' ", akin jato aká iki.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

31 "Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko mostaza bero banaa keská.
32 Ja bero riki, wetsa berobo winoa kikin beshéshokoira. Ikaxbi, jawetianki moa aniai, jara ikai ja wainkonia wetsa banábo xewina ani iki. Jatian moa jaskati aniketianra, jatíbi noyai yoinabo bexon, jawen poyanman naakanai", akin jato aká iki.

Levaduraki yoinmeeta esé
(Lc. 13.20-21)

33 Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: "Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora ainbaon, kimisha ani wea harinaya *levadura meskoa, paeax jatiobi soo ikai keská", akin.

Profetanin yoini joi senena
(Mr. 4.33-34)

34 Jatíbi nato jawékiboki yoinbainkira jato Jesussen esea iki. Jaskáaxonresa jato esekatitai.

35 Jara iká iki ja *profeta yoyo ini joi senenti kopí. Ja inike neskati:
"Jawekiki yoinmeeta esébora en jato
yoinoxiki.
Diossen nete jonianontianbi, tson onanama
jawékibora en jato onanmanoxiki", iki.

Cizañaki yoinmeeta esé Jesussen onantiakin yoia

36 Jaskáakin jonibo yoitaanan, moa Jesús xobon kaa iki. Jainoara jaonmea onanaibaon yokákana iki, ja wainko cizaña xoxoaki jawe yoii iká iki ixon.

37 Jatian Jesussen jato yoia iki: "Ja jakon bero jan banai joni riki, ja jonin Bake.

38 Ja wai riki, nato nete yoii iká. Ja jakonshaman berobo riki, Diossen ikinaton jaa jonibo yoii iká. Jatian ja *cizaña riki, *Satanássen jonibo yoii iká.

39 Jatian ja nokon rawí jan *cizaña banaa riki, yoshinbaon koshi. Ja trigo tsekakanti riki, nato nete senenti yoii iká. Jatian ja trigo tsekai teetaibo riki, ángelbo yoii iká.

40 Ja *cizaña taxtexon tsamanhanan menoti keskáribira inoxiki, moa nato nete senenketian.

41 Ja jonin Bakenra, jawen ángelbo raannoxiki, jawen ikinna jonibo xaranmea, jatíbi ja wetsabo ochamaibo itan jakonma akai jonibo, jato tsinkinon ixon.

42 Jaskáaxonra, chii tiritai xanken meran jato potanoxikanai. Jainra inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki winii.

43 Jatian, jakon aká jonibobiribira, jawen Papan jato ikinna netemeax, bari keskati penénoxikanai. Tsoabaonki jakonhakin ninkatai akanwe ninkákin ja en mato yoiaibo.

Kopí jawékibo jonekanaki yoinmeeta esé

44 Diossen ikinaton jati riki, westíora mainko kopí jawékibo jonekana keská. Westíora joninra ja kopí jawékibo meraxon, jainbi jakiribi joneribia iki. Jaskáabaini kikin raroshaman kaax, jawen jatíbi jayata jawékibo maroa iki. Jaskákirani joxon jatiobi ja mai marokin bia iki.

Perlaki yoinmeeta esé

45 Ja Diossen ikinaton jati riki, jan teetai ikax westíora joni
perlanin keeni maronoxon benai kawantanai keská.
46 Jatian iikin, westíora perla kikin icha kopía merax; jawen
jatíbi jawékibo kaax keyo maroa iki. Jaskáaxon, ja perla
marokin bia iki.

Ani rikaki yoinmeeta esé

47 Jainoax, Diossen ikinaton jatiribi riki, ani rika jenenko
nepóxon, meskó yapabo biti keskaribi.
48 Ja ani rika meran moa yapa icha weiketianra, ja yapan
teetaibaon, mashiori boxon mapémakanai jainxon katónoxon.
Ja jakon yapabo akanai tasakan napókin, jatian ja jakonma
yapabobiribi potakanai.
49 Jaskararibira inoxiki moa nete senenketian. Ángelbora
benoxiki, jakonma jonibo xaranmea, jakon jonibo kátoti.
50 Ja jakonma jonibora, chii tiritai xanken meran jato
potanoxikanai. Jainra inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki
winii", akin jato aká iki.

Benáwékiitan moatian jawékibo

51 Jaskáatanan jato Jesussen yokata iki: —¿Jatíbi nato
jawékiboki maton kikinhakin ninkata? —akin. Jatianra
jabaon yoia iki: —Nonra ninkáke Ibó —akin.
52 Jatian jato Jesussen yoiribia iki: —Jawetianki westíora
esé onan jonin, Diossen ikinaton jati kikinhakin onanai,
jatianra ja joni ikai, westíora jonin jawen xobo meranoa,
moatian jawékibo itan benájawékibo benxoa iikinbi jokonhai
keská ikí —akin jato aká iki.

Nazaret jemanko Jesús kaa
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Jaskáakin jato jawékiki yoinmeeta esébo yoikin senen-
hataanan, moa Jesús jainoax kaa iki.
54 Kaax jawen jemanko nokota iki. Jainxonra ja esé ninkati
xobo meranxon jato axeakin peoribia iki. Jato jaskaitianra
ikonbiresi jonibo ratékana iki. Jaskati ikana iki: —¿Jaweranoa
jaskara onan shinanbo naton biarin? ¿Jawekeskaxonki ratéti
jawékiboribi akai?
55 Natora carpinteron bakeres iki. Jawen tita iki María.
Jawen wetsabo iki, Jacobo, José, Simón jainoax Judas.
56 Jawen poiboribi iki neno nooxaran jakanabo, ¿Jatian
jawekeskarainoax jaskaraton axea itiki? —ikibo ikana iki.
57 Jaskatax, já ikonhakashamaibo ikana iki. Ikaxbi Jesussen
jato yoia iki: —Westíora *profetara jatíbiainxon jakonhakanai.
Ikaxbi, jawen jemanxonbi, itan jawen rarebobaonra ayamai
—akin jato aká iki.

58 Jatian tsonbi já ikonhayamakanaitian, ichashaman ratéti
jawékibo jainxon ayamaa iki.

14

Jato bautizanai Juan retekana
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1 Jatian Galilea mainmea apo inontianra, Herodesnin
ninkata iki ja Jesús yoii ikanaibo.
2 Jaskarabo ninkáxon, jawen jonibo yoia iki: "Ja jonira jato
*bautizanai Juan iki; moa jiriribia, jakopíra, ratéti jawékibo
atipana koshia iki", akin.
3 Herodesninra iká iki, jato bautizanai Juan jato yata-
maxon, cárcel meran jato niamaa, jawen wetsa felipen awin
Herodías kopí.
4 Juanmanra akátiai Herodes yoikin: "Ja min wetsan aw-
inra, jawekeskaxonbi min awinhati atipanyamake", akin.*
5 Jaskáara, Juan retekasibi Herodes joniboki raketa iki,
jatíxonbi ja Juan *profeta shinankanai iketian.
6 Jaskara iitainbira, Herodesnin jawen pikóni baritia senen-
haxon fiestaaka iki. Jatianra ja chania beabo bebomeax,
Herodíassen xontako ransaa iki. Jaskati ransaara iká iki
Herodesnin keenshaman.
7 Jaskákinra jawen joi akonkin senenhanoxon ja xontako
yoia iki, jawe inonbires yokáketian meniti.
8 Jatian jawen titan eseara, ja xontakonin aká iki Herodes
neskáakin: —Jato bautizanai Juanman mapo, raton axon ea
meniwe —akin.
9 Jaskáara apo Herodesnin akonbireskin masá shinanna
iki. Ikaxbi ja chania beábaon ninkánonbiora yoia ixon, ja
xontakonin yokata jawéki meniti jato yoia iki.
10 Jatian jato jaskáakin yoia boxon, jawen yonotibaon cárcel
meranoabi Juan textekana iki.
11 Jaskáaxon ja mapo raton naneanan boxon ja xontako
menikana iki. Jatian janbiribi jawen tita tekikin menia iki.
12 Jaskáakana pekáo, ja Juanmamea onannaibo bekana iki.
Bexon, moa jawen yora bokana iki, boxon miinkana iki.
Jaskáabaini boxon Jesús keshankana iki.

Jesussen icha joni pimaa
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Jatian Juan jaskáakana ninkatax, Jesús jabicho boten
nanékaini, tsoabi yamanko kaa iki. Ikaxbi moa Jesús kaai
onanax, ja jeman iká jonibo ja chibani mainbi bokana iki.

---

* **14:4** Moiéssen esekanra yoia iká iki, jaton wetsan awinbi bichinxon awin-
hatima. Lv. 18.16; 20.21

14 Jatian moa botemeax pakéxon Jesussen oinna iki, kikinshaman joni icha jain tsamákana. Jaskákana oinxonra, jato noibaa iki. Jaskáaxon, ja isinai bokanabo jato benxoaa iki.

15 Jatian moa yantainraitian, jaonmea onanaibaon nokobainxon yoikana iki: —Moara yantányora iki, ja jonibo moa jato raanwe, nenora jawebi yamake. Abátankanon jemanko boxon, jawékiati maroxon jawékiakin —akin akana iki.

16 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Jabora bokanti yamake, matonbikaya jato jawékiamakanwe —akin.

17 Jatian jaonmea onanaibaon neskáaka iki: —Noara neno pichika pan betan rabé yapayashokores iki —akin.

18 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ea neri bexonkanwe —akin.

19 Jaskáaxon ja joni icha pastonbi yakákanti jato yoia. Jato jaskáataanan, ja pichika pan betan rabé yapa bixon, bochiki ointaanan Dios iráke aka iki. Jaskáa pekáo, pan pakexpakeanan, jaonmea onannaibo menipakea iki; jatian jabaonbiribi, tekikin jonibo menia iki.

20 Jara jatíxonbi pikana iki, kikini potónon kaman. Jatian ja pakex texeabo tsinkíkanara baneta iki, chonka rabé tasá bocho.

21 Jatian jan piábo ikana iki, pichika waranka jonibobira. Tsonbi ainboboyabi bakebo toponama ikaxbi.

22 Jaskáa pekáo, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki, jatopari boten nanébaini moa ian keiba bokanti, janpari ja joni icha raanai kaman.

23 Jaskáakin moa joni icha raana pekáo, Jesúsbiribi jabicho ani mananman kaa iki jainxon orani. Jatian moa yamékenbi jabicho jain iká iki.

24 Jaskatai kamanbiribi ja bote moa kikin napon kaa iká iki. Jatianra bokanaikirikeax bei, niwe koshi jatoki tsakata iki, jaskákin ja bote, bechonman oken boanbekona iki.

25 Jatian moa nete xabáti ochóma, jene besenen niax, Jesús jatokiriti kaa iki.

26 Jaskati jene besenen niax joaitian oinnax, jaonmea onannaibo kikini ratetax: —Yoshin riki —iki saa ikana iki.

27 Jaskákanainbi jato Jesussen yoia iki: —¡Jaskáyamakanwe! Ea riki, rakéyamakanwe —akin.

28 Jaskataitian Pedron aká iki: —Ibó, ikon miakon ixon, ea jenen niax miiba katiakin ea kamashokowe —akin.

29 Jaskáketian Jesussen aká iki: —Jokayata —akin. Jaskáa Pedro, ja botemeax pakétaanan, jenenbi niax Jesúskiriti kaa iki.

30 Ikaxbira, niwe koshiora iketian oinnax, raketa iki. Jaskatira jatianbi jene meran jikipakekaina iki. Ja moa jikipakekainira iká iki: —Ibó, ea biwé —iki saí iki.

31 Jaskataitian, Jesussen ponyaman yatantaanan bixon
yoia iki: —¿Jawekopíki mia rabé shinanya iká? Miara eki kikini
koshiama iki, joní —akin.
32 Jaskatax moa jatoribi boten nanéketian, niweribi moa
nesea iki.
33 Jaskáketianra, ja botin ikábaon, já bebon chirankootanan:
—Ikon riki mia Diossen Bake —akin Jesús rabikana iki.

Genesaret jemankoxon, isinaibo Jesussen benxoaa
(Mr. 6.53-56)

34 Jaskatax moa ian shitabaini boax, Genesaret jemanko
nokókana iki.
35 Jain nokóketianra, jainoa jonibaon Jesús onanxon, jatíbiain
jato keshankana iki. Jaskara ninkáxonra, isinaibo Jesússiba
bekana iki.
36 Jatianra yoikana iki, jawen perakooti kebítanibires jato
tii amati. Jaskáketian jato amaara, jan tii akabo jatikaxbi
benxokana iki.

15

Jaskaraton joni jakonmabires imai
(Mr. 7.1-23)

1 Jawetii *fariseoboyabi esé onanbora ikana iki
Jerusalénhainoax bekana, jabaonra nokobainxon Jesús
yokákana iki:
2 —¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon non rekenbaon axé
senenhayamakanai? ¿Jawekopikayaki jawékiakamatianbi me-
chokiyamakanai? —akin.
3 Jaskáakana, Jesussen jato neskaa iki: —¿Jatian jawekopíki
matonribi, ja maton rekenbaon axéres senenhakin Diossen
esé senenhayamai?
4 Diossenra yoia iki: 'Min papa betan min tita joi senenhax-
onwe. Jainoax, jaweratoboki, jawen aniboki jakonmai yoyo
ikai, jabora retekanti jake', akin.*
5 Ikaxbi matonbiribi yoiai: Westíora joninronki jawen papa
betan jawen tita yoiti jake: 'Enra mia akinti atipanyamake,
jatíbi nokon jawékibo moa Dios menia ixon', akin.
6 Jatian jaskáakin yoia ixonki, ja jonin jawen papa betan
jawen tita moa akintima iki, ixon. Jatian jaskáakin ja ma-
ton rekenbaon yoini joibores chibankinra, ja senenhati joi
Diossen yoiabo moa jawemabiakin maton shinannai.
7 Mato riki ikon keskati ikaibo. Itixbira inike ja profeta
Isaías mato yoii neskati:
8 'Nato jonibaonra, jaton yoyo ikatoninres ea rabiai. Ikaxbi
jaton shinanra eaakin shinanti ochóbires ikanai.

---

* **15:4** Ex. 20.12; 21.17

9 Jonibaon yoia eséres jato axeaibo ixonra, yankabires ea
rabikanai', iki —akin jato aká iki.†
10 Jaskáa pekáo, jonibo kenataanan jato Jesussen yoia iki:
—Ninkáshamankanwe, maton onannon.
11 Ja non jawékiaitoninra ayamai joni jakonma imakin. Ja
kexakameax, jakonma joibo jokonaitoninra, akai joni jakon-
mabires imakin —akin.
12 Jaskaketian jaonmea onanaibaon, pataxbainxon Jesús
yokákana iki: —¿Minki onanna, min jato jaskáakin yoiketian
*fariseobo kikini sinata? —akin.
13 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —Jawerato jiwiki,
nokon papa Dios naikan ikátonin banaama iki, jara taponyabi
jato mexanoxiki.
14 Jaskara iken jato oinreskanwe, jabora, jabé benche ik-
inaibo iki. Jatian benche ixonbi jabé benche iokasi iitira,
rabekaxbi xanken meran pakébekonti jake —akin jato aká iki.
15 Jaskáketian Pedron aká iki: —Ja min jato yoikin ataipari
noa onantiakin yoiwe —akin.
16 Jatian Jesussen jato neskáaka iki: —¿Matonribikayaki
ninkákaskinyamai?
17 ¿Matonki onanyamaa ja non jawékiakabo non poko meran
boax, moa ori jokonai?
18 Ikaxbi ja kexakameax pikotai joibo riki, jonin shinan
meran ikábo. Ja riki jan joni jakonma imai.
19 Ja jonin shinan meranoaxkaya ikaibetin neskara
jakonma atibo pikoti: Retemisti, wanoya itan benoya ixonbi
wetsa betan yoranti, atima betanbires yoranti, yometsoti,
jansoti itan jakonmanin yoinmistibo.
20 Nato jawékibo riki jan joni jakonmabires imaibo. Ikaxbi
ja mechokiixonmabi jawékiaitoninra, jato jakonma imayamai
—akin jato aká iki.

Judíoma ainbaon Jesús ikonhaa (Mr. 7.24-30)

21 Jaskáatanan, moa jainoaxbi Tiro betan Sidón janeya main
Jesús kaa iki.
22 Jatian jain ikenra, westíora cananea ainbo, Jesús akí
neskati joo iikirani joá iki: —Ibó, mia riki *Davidkan Bake,
noibataanan ea akinwe, nokon bake ainbaonra masábires
teneai, yoshin naikia ixon —iki.‡
23 Ikaxbi, Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jatianra, jaon-
mea onanaibaon nokobainxon yoia iki: —Nato ainbora noa
chibani joo iikirani noo pekao joái, moa katanon ixon yoiwe
—akin.

† **15:9** Is. 29.13 ‡ **15:22** Judíobaonra akonbireskin ja judíomabo omiskatikanai.

24 Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: —Diossenra ea raana iki; *israelitabopari jato akinti, oveja manota keskábo ikanaitian —akin.
25 Ikaxbi ja ainbo, já bebon joáx chirankootoshitax: —Ea akinwe Ibó —iki itoshia iki.
26 Jaskatoshiketian: —Jakonma riki bakebo piti bichinxon, ochítibo non meninaanti —akin Jesussen aká iki.
27 Jatian ja ainbaonbiribi yoia iki: —Ikon riki Ibó jaskara; ikaxbira, jawen ibo metinina piti tsosáshokobo mesameax maana akai iki, ochitinin piribakin —akin.
28 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ainbó, miara eki ikoni koshike, min ea yokata jawékira en mia axonai —akin. Jaskáakin Jesussen yoiatianbi, jawen bake ainbo moa benxoa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoaa

29 Jaskáatanan, moa jainoax tekíkaini kaax, Galilea ian kexa Jesús nokota iki. Jain nokotaxa, mapébaini kaax, manan maxkaten yakata iki.
30 Jain iketianra, jaki joni icha tsinkita iki. Ja nitikomabo, benchebo, yoyo iosmabo, poyánkomabo, itan icha meskoti isinaibo iwei beax. Boxonra Jesús bebon akana iki. Jatianra jan jato benxoapakea iki.
31 Jato benxoara, ja yoyo iosmabo moa yoyo ika iki, ja poyánkomabo moa benxoa iki, nitikomabo moa jakoni nia iki, benchebaonribi moa oinna iki. Jaskara oinnaxa, jonibo kikini ratékana iki. Jaskáxonra rabikana iki ja israelitabaon Dios.

Jesussen joni icha jawékiamaa
(Mr. 8.1-10)

32 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo kenaxon yoia iki: —Nato jonibora en jato noibai, moa kimisha neteyora neno ebé ikax, ja jawékiatioma ikanaitian. Pimaamabira en jato raankashamai. Jaskarabi en jato raanabira, bain boí paxnakanti iki —akin.
33 Jatian jaonmea onanaibaon yoikana iki: —¿Jaweranoaki non jawékiati bitiki, nato jatí icha joni non jato pimati? Nenora jema yamake —akin akana iki.
34 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jaweti panya iki? —akin. —Kanchis panra jake. Jainoax jaweti yapashokoribi —akin akana iki jawen jonibaon.
35 Jaskáaxon ja joni icha Jesussen yoia iki mainbi yakákanti.
36 Jainxonra, ja kanchis pan betan yapabo bitaanan, Dios iráke aka iki. Jaskáaxonra, ja panyabi yapabo pakexpakeanan jaonmea onannaibo jato menipakea iki. Jatian jabaonbiribi tekikin jonibo menikana iki.

37 Jara jatíxonbi potónon kaman pikana iki. Ja pakexbo
texeketian tsinkikanara baneta iki, kanchis tasápari.
38 Jatian jan piabora ikana iki, chosko waranka jonibobira,
ainboyabi bakebo toponkanama ikaxbi.
39 Jatian jaskáa pekáora, ja jonibo raankin senenhataanan,
Jesús biribi moa boten nanetaanan, Magadán main kaa iki.

16

Ja oinxon onanti Jesús yokákana
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 Jatianra, *fariseoboyabi saduceobo Jesús oinni bokana
iki. Boxonra, jakonmain pakémati shinanya ixon, Diossen
raanakon ixon, ja oinxon onankanti jato oinmati yokákana
iki.
2 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: "Matora ikai yantanpake nai
oinxon oinna jakonshaman iketian, 'ramara moa oi beyamai
iki'.
3 Jatian yamékiri, nai oinna koin kextó iketian mato iribai,
'ramara oi beai', iki. Jaskáakin ja nai oinxonres, nete jaskara
ikaibo onanai ixonbiki, ¿Jawekopíki, ja rama en akai jawékibo
oinxonbi maton onanyamaresai?
4 Jakonma itan yoitima jonibo ixonra akai ja oinxon onanti
anon ixon maton ea yokákin. Ikaxbira en mato oinmakasai,
ja *profeta Jonás winóni keskábichores", akin jato aká iki. Jato
jaskáakin yoitaanan, moa jato potabaini kaa iki.*

Fariseobaon levadura
(Mr. 8.14-21)

5 Jatian ja ian keiba shitati boira, jaonmea onannaibo pan-
man shinanbenobainkana iki.
6 Jatianra Jesussen jato yoia iki: —Ointanikanwe, ja
*fariseoboyabi *saduceobaon, *levadurakira mato koiran-
meeti jake —akin.
7 Jato jaskáakara, jaonmea onannaibo ikana iki: —Non pan
beyamaketianra ake noa jaskáakin yoikin —ikibo.
8 Jaskákanai onantaanan, jato Jesussen yoia iki: —
¿Jawekopíki pan yamaketian, mato jashoko yoii iitai? Eki
kikini koshiama jonibo riki mato.
9 ¿Ramakamanbiki maton onanyamaa? ¿Ja pichika waranka
joni, pichika panribi en jato pimanontianki, jaweti tasá bocho
maton tsinkiantana iki ixon maton shinanyamai?
10 Jainoax ¿Ja kanchis pan, en chosko waranka joni jato
pimanontian, jatí tasá bocho tsinkiantanaki, moa maton shi-
nanyamaribiai?

---

* **16:4** Mt. 12.39

11 ¿Jawekopíkayaki maton onanyamaresai? Pan yoiira iamake ea jaskati. Ja fariseobo betan *saduceobaon *levaduraki-kaya koirameekanwe —akin jato aká iki.
12 Jatianpari onankana iki, jayá pan ati levaduraki koirameekanti yoiima Jesús iwana. Ja iká iki, fariseobo betan *saduceobaon jakonma eséki koiranmeeti jato yoikin jato aká.

Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 Jatian ja Filipo main iká Cesareanko moa nokóxon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —¿Ja jonin Bakeki tsoa iki ixon jonibaon shinannai? —akin.
14 Jatian jawen jonibaon yoia iki: —Jatíribibaonra shinannai, mia jato *bautizanai Juan. Wetsabaonra shinannai, mia Elías. Jainxonribira shinankanai, mia *profeta Jeremías, iamax wetsa *profetabo —akin akana iki.
15 Jaskáakana —¿Jatian matonbiribiki, ea tsoa shinannai? —akin jato aká iki.
16 Jatian Pedron yoia iki: —Mia riki *Cristo, ja jiria Diossen bake —akin.
17 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Diossenra mia raroshaman imake, Jonassen bake Pedro, natora minbi onanama iki. Ja naikan iká nokon Papa Diossenbira mia onanmake.
18 Jatian enbiribira mia yoiai, mia riki Pedro; ja iki shanka iki iká. Ja nato shankakira nokon joni itibo en jato tsinkinoxiki. Jara mawakan atipana koshinbi, jawekeskaxonbi ras atima iki.
19 Diossen ikinaton jati nete kepenti koshira en mia meniai. Ja nato mainxon min atima yoiaibora, naikanxonribi Diossenribi atima yoiai. Jatian ja nato mainxon min ati yoiaiboribira, Diossenribi ati yoiai itiki —akin aká iki.
20 Jaskátaanan jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki; ja riki Cristo akin tsoabi jato keshantima.

Jawen mawáti jato Jesussen yoia
(Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22-27)

21 Jainxonra peokin jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki, ja Jerusalénhain kaketian, judíobaon joni koshibo, itan *sacerdotebaon koshibaon, jainoax ja esé onan jonibaon, kikinhakin masá tenemakantibo. Jainxonra ea retekanti jake, ikaxbira kimisha nete itin ea jiriribiti iki, akin.
22 Jatianra Pedron okeshoko bibainxon: —Miara jaskara winóti atipanyamake Ibó; Diossen mia jaskámayamabanon —akin aká iki.
23 Jaskáketianra, Jesussen bechiakekainxon Pedro neskáa iki: —Nenoax katanwe *Satanás. Miara ea jakonmain

pakémakasires iki. Diossen keenai jawékibo atira min shinanyamai, jonibo keenai atiresa min shinannai —akin aká iki.

24 Japekao, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Ja nokon joni itin keenaibora, jaton keena keskáres akí jenéti iki. Ea kopi masá teneti jawemabi ixon, ea chibankanwe.

25 Ja jakonshamares jatín keenaibora, moa jatíbi manóke. Ikaxbi, ea kopi menikaataibaonra, jakon jati nokokanti jake.

26 ¿Jakonmein iti iki, nato netemea jawékibo kaiaa ikátiibi, jati neteoma joni iká? Iamaxon ¿Jawen kaya kishpinti kopímein, jawetiishaman jonin kopíatiki?

27 Ja jonin Bakera jonoxiki, jawen Papan koshi shinanya itan jawen ángelboya. Joxonra ja tee akana betan senenribi jaton biti jawékibo jato menipakenoxiki.

28 Ikonshamanra en mato yoiai, jatíribi ja neno itinabora mawáyamanoxikanai, ja jonin Baken ikinaton jawen jonibo jakana oinnai kamanpari —akin jato aká iki.

17

Jesús wetsaresibia
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Sokota nete pekáora, Pedro, Jacobo jainoax Jacobonin wetsa Juan, jato Jesussen manan keyá ikain boá iki.

2 Jain ikaxa, jato bebomeax Jesús wetsaresibia iki. Jawen bemananra iká iki bari keska pené. Jatian jawen chopabiribira iká iki, kikinbires joxo ikax, joé keska penébires.

3 Moa jaskáketian oinkana iká iki, Moisés betan Elías Jesús betan yoyo iki.

4 Jatian Pedron Jesús yoia iki: —Ibó, jakonhira riki noa neno iká. Mia keenketianra, en kimisha peota atiki; westíora itiki mina; wetsa Moiséssena; jainoax wetsa iti iki, Elíasna —akin aká iki.

5 Jaskáakinbo yoii Pedro itainbi, nai koin penébirestonin, jato mapotoshita iki. Jatian ja koin meranoax: "Nato riki nokon noi Bake, jaonra ea ikonbiresi raroai, jawen joi senenhaxonkanwe", iki yoyo ikaitian ninkákana iki.

6 Jaskataitian ninkatax, jaonmea onannaibo ikonbiresi raketi chirankootaanan mainbi bekepikana iki.

7 Jatianra pataxbainxon jato Jesussen tii aka iki. Jainxon jato yoia iki: —Wenikanwe, rakéyamakanwe —akin.

8 Jato jaskáketian oinkana iká iki moa Jesúsbicho itina.

9 Jatian moa mananmameax ipakekin, jato Jesussen yoia iki: —Ja maton oinnabo, ja jonin Bake mawatax jiriai kamanpari tsoabi yoiamakanwe —akin.

10 Jato jaskáketian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki:
—¿Jawekopíki ja esé onanbaon yoiai, *profeta Elíasparira joti
jake iki ixon? —akin.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki. Elíasparira joti
jake, janpari jatíbi jawéki benxoati kopí.
12 Ikaxbi enra mato yoiai, Elíassa moa jonike. Jokenbira,
onanyamaxon jaton keena keskáres akana iki. Jaskatiribira
inoxiki, ja jonin Bake, masá memakana onitsapiti —akin jato
aká iki.
13 Jato jaskáaketian, jaonmea onanaibaon onanna iki, ja jato
bautizanai Juan yoikin jato Jesussen aká.

Westíora bake yoshin naikia Jesussen benxoaa
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Jatian ja jonibo ikainko moa nokókanketian, westíora joni
Jesúski joáx, ja bebon chirankootoshixon yoia iki:
15 —Nokon bake noibataanan ea akinxonwe, Ibó.
Beyóskinra masábires tenei. Ichaira chiiki moa pakéke.
Jainxon, ichakinribira jene tsakake.
16 Mionmea onannaibo en bexonabira, jabaon benxoati
atipanyamakanke —akin aká iki.
17 Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: —Dioski koshiti maxkata
itan jakonmabo riki mato. ¿Eahomaxonki maton jawebi ati-
panyamaa? ¿Jawetian mato jaskaraton axetikayarin? Neri ja
bake ea bexonkanwe —akin jato aká iki.
18 Jatian bexonkana, ja bake meran iká yoshin notsínxon
Jesussen pikoa iki. Jaskáatianbi ja bake moa benxoa iki.
19 Jaskáa pekáo, jatonbichobiribi kenaanan jaonmea
onanaibaon Jesús yokákana iki. —¿Jawekopiki ja yoshin non
pikoti atipanyamaa ika? —akin.
20 Jaskáa, jato Jesussen yoia iki: —Matora Dioski ikoni
koshiamabo iki. Ikonshamanra en mato yoiai; ja mato
Dioski koshia shinan, mostaza berotiotanibires ixonra, 'Nato
manan, okechaa taxkéwe akin maton aká, ja manan taxkéti
atipanke'. Jatianra jawe atikomabi matona yamatiki.
21 [Ikaxbi jaskara yoshinbora, oranhananbi, ayunaxonpari
pikotibo iki —akin jato aká iki]

Rabé itin jawen mawáti Jesussen yoia
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jatian jato betanbi Galilea main kakin, Jesussen jato yoia
iki: —Ja jonin Bakera, jato yatanmanoxikanai.
23 Jaskáaxonra retenoxikanai. Ikaxbira, kimisha nete pekáo
jiriribinoxiki —akin. Jaskatai ninkaxon, akonbireskin masá
shinanni onískana iki.

Dios rabiti xobo meranxon akanai teebo kopíati yoia

24 Jatian moa Jesús jaonmea onanaiboyabi, Capernaúmhain
nokókanketianra, Dios rabiti xobo benxoati koríki tsinkiaibo
Pedroiba bekana iki. Bexon yokákana iki: —¿Maton maestronki, ja Dios rabiti xobo benxoati koríki meniamai? —akin.
25 Jaskáakana; —Arai kopíakin —akin jato Pedron aká iki.
Jato jaskáabaini moa xobo chicho Pedro jikiketian, janpariakin Jesussen neskáa iki: —Simón minbiribiki jawekeska shinannai ¿Tsoabokayaki, ja meskó jawékibo kopí apobaon jato kopí yokatai? ¿Jaton bakebo, ó wetsabores? —akin aká iki.
26 Jatian Pedron yoia iki: —Wetsaboresa jato akanai —akin.
Jaskáa Jesussen yoia iki: —Jaskara ixonra, jawen bakebaon jawebi kopíayamakanai.
27 Ikaxbi, jato jakonma shinanmatima kopí, ianman kaxon mishkitanwe. Jawerato yapaki min japari biai, jara min janchópeti jake, jainoara min koríki merati iki. Ja koríki bixonra, nokona betan minayabiakin moa min jato kopíati iki —akin aká iki.

18

Jawekeska jonikayaki itiki jan jato xewina
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 Jatianribi jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Tsoakayarin, ja Diossen ikinaton jatínko jato xewina? —akin.
2 Jaskáakana, westíora bake kenaxon, jato napon Jesussen nichina iki.
3 Jainxon jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; jakonma shinan jenetaanan, bake keskati iamaira, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jatínko, mato jikiamanoxiki.
4 Ja Diossen ikinaton jatínko, kikin iki kaibo riki, kikinman shinanmeeyamataanan bake keskati ikaibo.
5 Jaweratobaonki nokon janenko westíora bake nato keskaribi biai, jabaonra moa earibi bike.

Jan noa ochanko pakémati
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 Jatian jaweratobaonki ja eki koshia bakebo jato ochan pakémai, jabora jan reneti ani makan teomaxon aniparo napo jato potakanti bebonbires jakonma biti iki.
7 ¡Jawe iresaipanon nato nete, jan jonibo ochan pakémati jawékiboya ikax. Jara jaskáshamanhaxon bechitentikoma iki. Ikaxbi, jawe iresaipanon, ja wetsabo jan jato ochan pakémaibo!
8 Jaskara iken, ja min mekenman iamaxon min taen mia ochan pakémai iketian, xatexon ochó potawe. Jaskara ponxte iamax kixtebicho mia basibires jaakayara jakon itiki.

Ja okenbekonbi mekenya iamax okenbekonbi taeya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.

9 Jatian ja min beron mia ochan pakémaitian, tsekaxon ochó potawe. Westíora beroyabicho mia basibires jaakayara jakon itiki. Ja okenbekonbi beroya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.

Oveja manotaki yoinmeeta esé
(Lc. 15.3-7)

10 Nato bakebo tsoabi jato omisyamakanwe. Jan jato koirannai Ángelbora, Dios betanbi ikábo iki ixonra en mato pontéshaman yoiai.

11 Ja jonin Bakera joá iki, manotabo jato kishpinmati kopí.

12 ¿Matonki jawekeska shinannai? Westíora joni itiki pacha ovejaya, ikenbi itiki westíora manoti. ¿Jaskákemein, ja iskon chonka iskon, jainbi ja mananman potabaini, ja westíora manota benai katima iki?

13 Enra onanke, kaxon meraaxa ikonbiresi rarotiki; ja jatíribi manotamabo oinnax ikai bebonbires.

14 Jaskáribiira, ja maton Papa naikan iká, tsoa bakebi manótinin keenyamai.

Jaskáaxon nobé joi akaibo betan joi benxoati
(Lc. 17.3)

15 Ja mibé joi akaitonin mia jakonmaaka. Jabebichopari yoyo ixon, shinanmeemawe jawen jakonma akábo, jatian mia ninkáxonara, jakiribi min wetsa betan mia jakon banéke.

16 Jatian jaskáabi mia ninkáxonyamaitianra, westíora iamax rabé joi akairibi min kenati iki; ja mato yoyo ikaibo rabé iamax kimishaxon ninkata iti kopí.*

17 Jatian jaskáakin akábi jato ninkáxonyamaitian, joi akaibo jato yoiwe. Jatian ja joi akaibaon yoiabi jato ninkáxonyamaribaitianra, moa joi akaima joni iamax ja apo kopí yokáxonaibo keskáakinres min ointi jake.

18 Enra ikonshaman yoiai, ja nato mainxon maton atima yoiaibora, naikanxonribi Diossen atima yoiai. Jatian nato mainxon maton ati yoiaibora, Diossenribi ati yoiai itiki.

19 Enra mato yoiribiai: Jawetianki Dios jawéki yokánox, nato mainxon maton westíora shinanbicho rabéxonbi abékonai, jatianra mato Diossen meniti iki.

20 Jatian jaweranoki rabé iamax kimisha inonbi nokon janenko tsinkíkana iki, jainriki ea jato betan —akin jato aká iki.

21 Jaskáketian, nokobainxon Pedron yokata iki: —Ibó, ¿Westíora ebé joi akaitonin ea jakonmaaketianki, jawetiakinres en moa ja shinanxontima iki? ¿Kanchis akin? —akin.

---

* **18:16** Dt. 19.15

22 Jatian Jesussen yoia iki: —Kanchis akinbicho atira en
mia yoiamai. Kanchis chonkaakinkayara, ja kanchis min
senenhati jake.

Apo betan teetai joni, ribinkanaki shinanbenokashamaaki yoinmeeta esé

23 Ja Diossen ikinaton jatira, westíora apon jawen
yonotibaon ribina iken jato yokápakeni keská iki.
24 Jatian moa jaton ribinbo jato yokákin peoketianra, jan
kikinbires icha ribina westíora joni bexonkana iki.
25 Jatian jan kopíatioma ja joni iketianra, apon jato yoia iki,
jawen awinyabi itan jawen bakeboyabi ja jonin marokanti.
Jainoax jatíbi jawen jayata jawékiboribi iti jato yoia iki.
Jaskaraton moa jawen ribinbo kopíanon ixon.
26 Jaskáaketianra, jabé teetai jonin ja apo bebon chi-
rankootanan yoia iki: 'Shokorespari ea manawe Ibó, en mia
keyokin kopíanon', akin.
27 Jaskáakin akára, noibataanan apon jawen ribinbo moa
shinanxonyamataanan, jaweayamaa iki.
28 Jatian moa jaskáa pikókainkibi, jan ichama ribina
jonibiribi jan bechia iki. Ja bechixonra, tepotsiananbi yoia
iki: '¡Ja min ea ribina, moa ea ishton kopiáwe!' akin.
29 Jaskaaka, ja bebon chirankootanan jonin yoia iki:
'Shokorespari ea manawe, en mia keyokin kopíanon', akin.
30 Jaskáabi keenyamataanan, cárcel meranres jato amaa iki;
jawen ribin kopíai kaman iti.
31 Jaskaaka oinxonra, wetsa jabé teetaibaon akonbireskin
masá shinankana iki. Jaskákinra, ja apo boxon keshankana
iki.
32 Jatianra aponbiribi kenamaa joketian neskáakin yoia iki:
'¡Mia riki kikin jakonma joni! Enra jatíbi min ea ribinabo mia
shinanxonyamake, min ea ayorakin yokákin jeneyamake-
tianres.
33 ¿Jatian jawekopíki ja en mia aká keskáakinribi, mibé teetai
joni min noibayamaa?' akin aká iki.
34 Jaskaraton ikonbiresi sináxonra, ja apon jawen ribin keyo
kopíakai kaman jato castigamaa iki —akin jato aká iki.
35 Jaskáatanan jato Jesussen yoia iki: —Nokon Papa Dios
naikan ikátoninra, mato jaskáashokoti iki, ja mato betan joi
akaibo betan jakonmanana ixon, akonkin maton shinanx-
onkin jeneyamaitian —akin.

19

Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

1 Jaskara jawékibo jato Galileankoxon yoikin
senenhataananra, ja Jordán keiba iká Judea main moa Jesús
kaa iki.
2 Kaitianra icha jonin chibana iki. Jatianra jain ixon, jatíbi
isinaibo jato benxoaa iki.
3 Jaskaai iitainra, *fariseobo bekana iki jaskáaxon Jesús
jakonmaati benai. Bexonra yokákana iki: —¿Wetsa jawéki
kopíbires jonin jawen awin potatiki jakon iki? —akin.
4 Jaskáakana, Jesussen jato yoia iki: —¿Matonkayaki yoyo
ayosma iki, ja jatíbi peoai benáa, 'benbo betan ainbo Diossen
joniani', iki ixon jawen joi meran yoiai?
5 Jaskara kopíkaya Diossen yoinike: 'Joninra jawen papa
betan jawen tita jeneti iki, jawen awin betanbiribi wanoxon,
jaskataxa ja rabé moa westíora yorabicho keská iti iki', iki
ixon.
6 Jatianra moa rabé yora iamai, westíora yorabicho iki.
Jaskara ikenra, Diossenbi jato wanomaa, tsonbi jato potaana-
mati atipanyamake —akin jato aká iki.
7 Jatian fariseobaon yokáribia iki: —¿Jawekopíkayaki
Moiséssen yoini, ainbo potanoxonpari kirika wishaanan
meniti? —akin.
8 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Maton keena
keskábores akaibo ikenra aká iki Moiséssen jaskáakin jaton
awin potati yoikin. Ikaxbi rekenra, jaskara iti ikáma iki.
9 Jatianra enbiribi mato yoiai: Jaweratobaonki jaton
awinin yosmaamabi, potaxon wetsa ainbo biai, jabaonra
wanoyaxonbi wetsa betan yoranti akai. [Jatian tsonki ja potá
beneya ainbo biai, janra benoya betanbi yoranairibi ikai] —
akin jato aká iki.
10 Jatian jaonmea onanaibaon yoia iki: —Jonin jawen awin
jaskáati iketiankayara, joni wanoyamaakaya jakonhira iti iki
—akin akana iki.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jatikaxbira tsoa wanooma
iti atipanyamake. Jaskara itibobiribi jato Diossenbi imaa-
boresa ikanai jaskara.
12 Jarake meskó jawéki, jaskara kopíbo jatíribi jonibo
wanoyamai. Jatiribora wanoyamai, jaskarabiribi iti pikotabo
ikax. Wetsabora wanoyamai, wetsabaon jaton yora rami-
anana ikax. Jatian wetsabora wanoyamakanai, Diossen
jawékibiribi axonti shinanyabo ikax. Jaweratoboki, ja en
yoipakeabo iti jisá iki, jaskara ikanwe —akin jato aká iki.

Jesussen bakebo jakon shinanxona
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Jatian jatíribibaon, jaton bakebo Jesússiba bekana
iki, mamepasxon jatoki oranon ixon. Ikaxbi jaonmea
onanaibaon jato notsina iki.

14 Jatianra Jesussen jato yoia iki: —Ja bakebo bechiteya-
makanwe, ibakanon eki bei. Jato keskabaonakaya riki ja
Diossen ikinaton jati nete —akin jato aká iki.
15 Jaskáaxon ja bakebo mamepasxon jatoki orankin senen-
hataanan, moa jainoax wetsanko karibaa iki.

Westíora bakeranon icha jawékia
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Westíora bakeranonra Jesús oinni kaa iki, kaxonra
neskáakin yokata iki: —Jakon maestró ¿Jawe jakon
jawékishamanki en ati iki, jatíbitian jati neteya inoxon? —
akin.
17 Jaskaa Jesussen yoia iki: —¿Jaweatiki min ea jakon
maestró, akin akai? Dios bichoresiki jakon. Ikaxbi, ikoni
jatíbitian jatín keenira, ja senenhati join yoiai keskati mia jati
iki —akin aká iki.
18 Jatian ja bakeranoman aká iki: —¿Jaweratoborin, ja senen-
hati joi? —akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: —'Jato reteya-
mawe; wanoya itan benoya ixonbi, wetsa betan yoranya-
mawe; yometsoyamawe; wetsabo jakonmaanox jansoi yoyo
iamawe.
19 Min papa betan min tita jakonhawe, itan minbix
noikaata keskáribiakin, wetsaboribi noiwe, ikira ikai' —akin
aká iki.
20 Jaskaaka, ja bakeranonman yoia iki: —Jatíbi ja min ea
yoiabora, baketianbi moa en senenhaa iki, ¿Ramaki ea jawe
maxkata? —akin.
21 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikoni jakonbires itin keenkin,
jatíbi mia jayata jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo
jato menitanwe. Jaskáaxpariresa, mia naikan icha jawékia
itiki. Jaskáakin senenhabeirani, jotanwe mia nokon joni inon
—akin aká iki.
22 Jaskáakin akára, onískaini ja bakeranon kaa iki, ichayora
jawékia ikax.
23 Jaskáaketianra jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki: —
Ikonshamanra en mato yoiai, kikinshaman itikoma riki, ja
icha jawékiabo, Diossen jato ikinai neten jikiti —akin.
24 Jatianra en mato yoiribiai: Westíora camellonara
itibiresma iki, ja xomox chipekenin bebati, jatian ja icha
jawékiabaonara bebonbires itikoma iki ja Diossen ikinaton
jati netenko jikiti.
25 Jaskati yoyo iketian ninkataxa jaonmea onannaibo ikon-
biresi ratetax ikana iki: —Jatian jaskara ikenki ¿Tsoakaya
kishpinmeeti atipana? —ikibo.
26 Jaskákanaitianra, jainbikon ointaanan Jesussen jato yoia
iki: —Natora jonibaon atipanyamake, ikaxbi Diossenara
jatíbi atibires iki —akin.

27 Jaskáketian Pedron yoia iki: —Nonra, jatíbi noa jayata jawékibo jenea iki. Jaskáaxa mia chibani joá iki. Jatianki ¿Jawe non binoxiki? —akin.

28 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, moa jatíbi jawékibo jakiribi benaakin aríbaxa, ja jonin Bake jawen penébires yakátinin yakánoxiki. Jatianribira ea chibanabo ikax, matoribi ebébi ja chonka rabé yakátinin yakánoxiki, jaskáaxon ja chonka rabé tsamá *Israelnin rarebobo jaton akábo jato yoixonox.

29 Jatian jaweratobaonki ea kopi, jaton xobo, jaton wetsabo itan jaton poibo, jaton papa itan jaton tita, jaton awin itan jaton bakebo, jainxon jaton waibo jeneai; jabaonra ja jaton jawékibo jenea bebonbires pachabo binoxikanai, itan jatíbitian jati neteyaribi inoxikanai.

30 Ikaxbi icha ja ramatian kikin ikátiaibora kikinmashokobo inoxikanai, jatian ja ramatian kikinmashoko ikátiaibora kikinbo inoxikanai.

20

Uva wainko teetaiboki yoinmeeta esé

1 Ja Diossen noa ikinti riki, westíora uva waia joni jato teemanoxon yamékirishoko jonibo benai kaní keska.

2 Jatian ja teekasai jonibo westíora nete teeta betan senen jato kopíati yoia jakon ikanaitian, moa jawen wainko jato teeti raana iki.

3 Iiwanax, moa iskon hora yamékiri iketian, plazain karibaxon nokoa iki, icha joni jawe akímabi iiresaibo.

4 Jainoa jato yoia iki: 'Matoribi nokon uva wainko teetankanwe, enra mato senen kopíatiki', akin. Jato jaskáa, jaboribi teeti bokana iki.

5 Jainoax bariapan, jakiribi karibaa iki. Iiwanax yantanpake karibaxon jato jaskáaribia iki.

6 Jainoax moa bari jikiti ochóma jakiribi karibaxon oinna iká iki, wetsaboribi jawe akímabi iiresaibo, jainoa jato yokata iki: '¿Jawekopíki mato neno teetimabi iibaitai?' akin.

7 Jaskáa yoikana iki: 'Tsonbi noa teeti biama ikaxa noa ikanai', akin. Jaskáakana: 'Rama matoribi ja nokon uva wainko teeti botankanwe', akin jato aká iki.

8 Jatian moa yamékетianra ja wai ibon, ja teetaibaon koshi kenaxon yoia iki: 'Ja teetabo kenaxon moa jato kopíapakewe, rekenpari ja chiní teeti jikiwanabo awé, japekáora ja reken jikiwanabo min jato akai', akin.

9 Jatianra chinítbires teeti jikiwanabaonpari bexon, ja westíora nete teexon bititiiribi bipakekana iki.

10 Japekao, moa reken teeti jikiwanabaon biti iketian shi-
nankana iki, jabaon bebonchaa biti. Ikaxbi jabaonribi,
westíora nete teexon bikanaitiiribi bikana iki.
11 Jatian moa kopí biaxa, ja wai iboki jakonmaibiresbo yoyo
ikana iki.
12 Jaskákin yoikana iki: 'Ja chiní nokotabo westíora horares
teekankenbira, noa akátiiribi min jato kopíake, noabokaya
ikonbiresi bari napobi iibaiti teekenbi', akin.
13 Jaskáakana, ja ibon, jato betan itina westíora yoia iki: 'Joní,
enra mia jakonmaama iki. Westíora nete teeta betan senen en
mia kopíatira moa non shinan abékonwanke.
14 Natoriki ja min koríki, ja biax moa katanwe. Ikaxbi eara
keenai ja chiní jikiwanaboribi mato akátiiribi kopíatinin.
15 Enra ja nokon koríki, nokon keena keskáakin ati atipanke.
Jatian ¿Jawekopíki ikai ea jakonhira iketian mia eki notsi?'
akin.
16 Jaskatira, ja rekenain iitaibo chinínoxiki, jatian ja chini-
tain iitaibobiribi rekennoxikanai. Icha riki ja kenakaatabo,
ikaxbi ja katokootabora ichama iki —akin jato aká iki.

Kimisha itin Jesussen jawen mawáti yoia
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jainoax Jesús moa jerusalénhain, kaa iki. Ja bain kakinra
jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkixon jato yoia
iki:
18 —Ramara noa jerusalénhain bokanai, jainxonra ja jonin
Bake yataanan ja *sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanbo
menikin bonoxikanai. Jatianra jabaon jaskáaxon reteti shi-
nankanti iki.
19 Jainxonra ja judíoma jonibo meninoxikanai jaki shi-
rokanon ixon, rishkionkanon ixon, itan korosen axon rete-
bakanon ixon. Ikaxbi kimisha nete itinra jirinoxiki —akin
jato aká iki.

Jawen bakebo kopí westíora titan yokata
(Mr. 10.35-45; Lc. 22.24-27)

20 Jatian ja Zebedeon bakebaon tita, jawen bakebo betanbi
joáx Jesús bebon chirankootoshita iki, jawéki yokákasi.
21 Jatian Jesussen yokata iki: —¿Jaweki mia keenai? —akin.
Jatian ainbaon yoia iki: —Moa mia apo jikixon ja nokon
bake rabébi, wetsa min mekayao, itan wetsa min memio jato
yakámatinra ea keenai —akin.
22 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Matonra onanyamake ja ma-
ton yokatai. ¿Matonki atipantiki ja moka tenexon en xeairibi
xeakin? —akin jato aká iki. Jatian jabaon yoia iki: —Nonra
atipanke —akin.*

---

* **20:22** Nato riki ja Jesús ikai keskatiribi onitsapikanti yoii iká.

23 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki, ja moka tenexon
en xeairibira maton xeanoxiki. Ikaxbi ja nokon mekayao
itan nokon memio jato yakámatira, en jato imaima iki. Nokon
papanresa oinnoxiki tsoaboki jan imatiki ixon —akin jato aká
iki.
24 Jatian jaskáakinbo aká ninkatax, jatíribi chonka Jesussen-
mea onannaibo, ja rabéki sinákana iki.
25 Jaskákanaitian jato kenaxon Jesussen yoia iki: —Matonra
onanke, Dios ikonhayamai apobaonra akai jawen jemabo
kikinhakin iboataanan jato ikinkin. Jatian ja kikinman shi-
nanmeetaibaon akai jaton keena keskáakin jato akin.
26 Ikaxbi matora jaskakanantima iki. Jaweratoboki kikin-
man ninkakaatai itin keenai, jabora jato jawéki axonaibores
iti jake.
27 Jaweratoboki jato xewina iti shinanyabo iki, jabora jaton
yonoti iti jake.
28 Ja jonin Bakera jaskara iki. Jara akinkanon ikax joáma
iki. Jara joá iki jato akinti kopí, itan jawen yoranbi kopíataanan
jatíbi jato ochankonia xabáai —akin jato aká iki.

Benche rabé Jesussen oinmaa
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Jatian Jericóainoax moa bokanaitian, icha jonin jato
chibana iki.
30 Ja bai kexa iká iki benche rabé yakábekona. Jatian Jesús
jan winotai ninkatax, iká iki: —Ibó, miara Davidkan bake iki.
Noibataanan noa akinwe —iki saí ibekoni.
31 Jaskataitian, netémakaskin jonibaon notsina iki. Ikaxbi
jatiankaya bebonbires koshin saí ibekona iki: —Ibó, miara
Davidkan bake iki. Noibataanan noa akinwe —iki.
32 Jaskaketian Jesús jainpari chankata iki. Jainxon jato
kenaxon yokata iki: —¿En jawe mato kopi atinki mato keenai?
—akin.
33 Jaskáa yoibekona iki: —Ibó, min oinmatinra noa keenai
—akin.
34 Jaskáakana Jesussen jato noibaa iki. Jainxon jato bero tii
axona iki. Jaskáatianbi ja benche rabékan moa oinbekona iki.
Jaskatax Jesús chibani kabékona iki.

21

Jerusalénhain Jesús jikia
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jaskati kaax, ja Betfagé jeman nokókana iki, ja Olivos
manan ikainko, moa Jerusalén ochóma. Jainxonra Jesussen
jaonmea onanai rabé raana iki.

2 Jato raankin yoia iki: —Oa nenonxon non oinna jema
itinainko botankawe, jain kaxonra, westíora burro bake be-
tan burro awin nexakana maton nokotiki. Ja choroanan ea
bexontankanwe.
3 Jatian jaweraki mato akanaitian, non Ibo keenaitianra
non boai, ramashokobira mato banexonribai akin jato yoi-
tankanwe —akin jato aká iki.
4 Nato jawékibora iká iki, ja *profetanin yoinibo senennon
ikax. Ja wishára ikai neskati:
5 "Ja *Sión janeya mananman iká jonibo yoikanwe
'Oinkanwe, jainra maton apo joái.
Jara rabiti shinanhoma iki. Westíora burro baken peyakaaxa
joái' ", iki.*
6 Jaskáakin jato yoia kaxonra, ja Jesussen yoia keskáakin
jaonmea onanaibaon akana iki.
7 Bekana iki ja burro awin betan ja burro bake. Bexonra
ja rabébi jaton taribaon pekakaakana iki, jatian Jesús jan
peyakax kaa iki.
8 Ja kaaitianra, icha ixon jonibaon jaton taribo bai
naponbi kakaaxonkana iki. Jatíribibaon, jiwi poyanshokobo
ponskeanan, ja kaai bai napon tipinxonkana iki.
9 Jatian ja rekenain boaibo itan já pekao beaibo, saa ikana
iki: —¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké! ¡Nonra mia jowé
akai, mia riki ja Ibon janenko joái! ¡Noa kishpinmawe ani
Diossé! —iki.
10 Jatian moa Jerusalénhain Jesús jikiketianra, ja jemame-
abo jatikaxbi meskóbo shinanni ratékana iki. Jaskati ikana iki:
—¿Tsoarin nato joni? —ikibo yoyo iki.
11 Jaskákanaitian, jabé beabaon jato yoia iki: —Nato riki ja
*Profeta Jesús, ja Galilea main iká Nazaret jemamea —akin.

Diossen xobo Jesussen jakonhaa
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jatian moa jain ikaxa, *Diossen xobo meran Jesús jikia
iki. Jain jikixonra, jainoax maroaibo jatíbi jato jokonhaa
iki. Koríki cambianaibaon mesabo, itan jainoax xotó maroti
akanaboribi jato werananpakea iki.
13 Jainxon jato yoia iki: —Jawen kirika meranra, Dios
neskatai: 'Nokon xobora iti jake, jainoax Dios betan yoyo iti
xobobiribi', iki. Ikaxbi matonra imake, ja meranoax yomet-
soti xobo —akin jato aká iki.
14 Jatian jain Jesús iketianra, Dios rabiti xobo meran,
bencheboyabi nitikomabo bekana iki. Bekanketianra jato
benxoaa iki.

* **21:5** Zac. 9.9

15 Ikaxbi ja ratéti jawékibo akaitian oinnax itan Dios rabiti
xobo meranoax: "¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké!" iki
bakebo saa ikai ninkatax, ja *sacerdotebaon koshibo itan ja
esé onanbo, ikonbiresi sinákana iki.
16 Jaskákin Jesús yoikana iki: —¿Minki ninkatai mia yoii
jaskákanaibo? —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Enra
ninkatai. Ikaxbi ¿Matonki yoyo akama iki, jaskara iti yoii
Diossen joi meran neskatai? Jainra ikai: 'Ja bakeshokobo, ja
xoma akaishokobaonbira mia rabinoxikanai', iki —akin jato
aká iki.
17 Jato jaskáabaini, ja jemameax moa Jesús Betania jeman
kaa iki. Ja yamé jain oxaa iki.

Higo bimioma Jesussen bimitimaakin yoia
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Jatian yamékirishoko moa jakiribi Jerusalénhain karibai,
Jesús jawékiakasa iki.
19 Kakinbi higo jiwi bai kexa chankata meraa iki. Ikaxbi,
ochómakainxon oinnabi iká iki peiabichores. Jaskara iketian
yoia iki: —¡Jawetianbira mia jakiribi bimiamanoxiki! —akin.
Jaskáatianbi ja higo jiwi moa tanoa iki.
20 Jaskáaketian oinnax ratéxon, jaonmea onanaibaon Jesús
yokákana iki: —¿Jawekeskatiki, nato higo jiwi ishtonbires
tanoa? —akin.
21 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato
yoiai: Ikoni Dioski koshiabo ixon meskó shinanyamak-
inra, nato higo jiwi en aká keskáakinbicho maton atima
iki. Jawekeska ixon, nato manan maton yoiti iki: 'Nenoax
tsekékaini kaax, aniparo napo pakétanwe', akin. Jatianra mato
ixonti iki.
22 Jatian jatíbi maton oracion meran yokataibora, akonkin
ikonhaxon maton biti iki —akin jato aká iki.

Jesussen yoiti koshi
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Jaskata pekáora, Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki.
Jainxon jato axeai iitaitianra, *sacerdotebaon koshiboya, ja
judíobaon joni koshibo bexon yokákana iki: —¿Tson shinan-
manki min jato jaskáai? ¿Tsonki mia jaskara yoiti koshi imaa?
—akin.
24 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Enribi mato westíora
yoká ashokoai; ja maton ea yoiketianra, enribi mato yoitiki,
tson shinanmanki en jaskarabo akai iki ixon.
25 ¿Tson amaaki, Juanman jato bautizana iki? ¿Diossen
amaa, ó jonibaon amaaki iká iki? —akin jato aká iki. Jato
jaskáa meskó shinanbo akí neskákana iki: "Diossen amaara

aká iki akin non akábira, '¿Jaweati maton ikonhayamaa iki?' akin noa ati iki.
26 Jatian jonibaon amaara aká iki akin non ati ikaxbira, noa rakéribiai, jatíxonbiora já *profeta onankana iketian", iki ikana iki.
27 Jaskáaxon yoikana iki: —Nonra onanyamake —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato yoiamai, tson amaaki en jaskarabo akai ixon —akin jato aká iki.

Rabé bakeki yoinmeeta esé

28 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —¿Jawekeskaki maton shinannai neskara joi? Westíora jonironki inike rabé bakeya. Jatian jawen reken bake yoia iki: 'Baké, ramapari nokon wainko uva bimi tsekai teetanwe', akin.
29 Jaskáabi, ja baken yoia iki: '¡Eara kakashamai!' akin. Jatian jaskáawanaxbi, moa wetsa shinan biax teeti kaa iki.
30 Jainxon, jawen wetsa bake jaskáakinribi yoia iki: 'Jaskáa, ikonrake ea kabatanon', akin aká iki. Ikaxbi ja bake kayamaa iki.
31 ¿Jatian jawerato bakenki, jawen papan joi senenhaxona iki? —akin jato aká iki. Jatian jabaon yoia iki: —Ja rekemanra axona iki —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; matobo ikámatianbira, jan apo kopí yokákinxonaibo itan tsini ainbobopari, ja Diossen jato ikinti netenko jikinoxikanai.
32 Jato *bautizanai Juanra joá iki, itibi keskati jati jato onanmai, jabira maton ikonhayamaa iki. Jatianra, ja apo kopí yokákinxonaibo, itan ja tsini ainbobaonres ikonhakana iki. Jabo jaskataira maton oinna iki. Ikaxbi, mato shinanmeeyamakana iki já ikonhanox.

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 Ramapari ja wetsa jawékiki yoinmeeta esé ninkáribikanwe: Westíora joninra jawen mainko uva wai axon, ja katemakin chiketa iki. Jaskáaxonra jainxon vinoati chinia iki, itan jainxon koiranti keyá xoboribi aká iki. Jaskarabo ayona pekáora, jain teekanon ixon, jaweti teetaibo jato menibaini moa ochó kaa iki.
34 Jatian ja uva bimibo moa tsekati senenketianra, jawen jonibo raana iki, jain teetaibaon jawenabiribi axonkana yokáxon bixonkanon ixon.
35 Ikaxbi, jain teetaibaon ja boabo yatanxon jakonmaakana iki. Westíora rishkionkana iki, wetsa retekana iki, jainxon wetsabiribi makanman tsakayonkana iki.

36 Jato jaskáakanketian, ja reken jato raanhibata bebonbires,
ja wai ibon jawen yonotibo raanribia iki. Jaabi, ja reken
boabo aibata keskáakinribi jato akana iki.
37 Jainxonra, senentiainbi jawen bakebi raanribia iki. 'Jara
tsonbi jaweatima iki ixon shinantaanan'.
38 Ikaxbi ja bake oinnax, ja teetaibo neskati yoyo ikana iki:
'Nato riki ja jawen papan jawéki jan biti, retenon akanwe.
Jatianra noa ibo banéti iki', iki ikana iki.
39 Jaskáxon ja bake yatanxon, uva wainkonia pikobainkin
boxon retekana iki.
40 ¿Jatian maton shinannamein, ja uva wai ibo joxon ja
teetaibo jaweatiki? —akin jato Jesussen yokata iki.
41 Jaskáa yoikana iki: —Noibayamakinra ja jakonmabo jato
keyo reteti iki. Jaskáaxonra wetsa teetaibo jain imati iki, ja
bimi tsekaitiibi, jan biti ikátiishaman meniti atipanabo —akin
akana iki.
42 Jatian Jesussen jato yoia iki:
—¿Matonki ja Wishá meran yoiaibo jawetianbi yoyo
akama iki? Jainra ikai:
'Ja xoboaibaon rotokani makanra, jaki xoboati
makan baneta iki.
Natora non Ibon aká iki, jara ja oinnax jaon manaiti jawéki
iki', iki.
43 Jaskara kopíra en yoiai, matobo jawen joni itinra moa
Diossen keenyamanoxiki. Jatianra jawen ikinna joni jaskara
atin já keenaishaman akaibores jato imanoxiki.
44 Tsoaki ja nato makanki paketai, jara kikini rorokookainti
iki. Jatian tsokiki ja nato makan paketai, jara jaras abainti iki
—akin jato aká iki.
45 Jatian ja jawékiki yoinmeeta esé ninkaxon, ja *sacer-
dotebo itan *fariseobaon, onanna iki jatobi yoii jaskata.
46 Jaskara onanxon yatankasibi, joniboki rakékana iki, *pro-
feta riki ixon shinankanai kopí.

22

Wanoti fiestaki yoinmeeta esé

1 Jatian Jesussen, jakiribi jawékiki yoinmeeta esé yoikin jato
aríbaa iki neskáakin:
2 "Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora apon jawen bake
wanoaitian fiestaaxon icha jawékiati aní keskaribi.
3 Jaskáaxon, ja apon jawen yonotibo raana iki, ja chaniabo
moa jato kenati, ikaxbi tsoabi bekashamakana iki.
4 Jatianra jakiribi wetsa jawen yonotibo raanribia iki
neskáakin yoixon: 'Ja en jato chaniabo yoitankanwe moara
en jawékiati ake. Enra nokon wakabo itan nokon yoina

xoashamanbo jato retemake, moa jawékiatiresiki. Jawékiaki bekanwe', akin jato ati.

5 Ikaxbi ja chaniabaon jato joi ninkáxonyamaa iki. Jaskati wetsa jawen mai oinnibiribi kaa iki. Wetsabiribi jawen jawékinin maroires kaa iki.

6 Jatian wetsabaonbiribi ja apon yonotibo yatanxon, ramiayonxon retekana iki.

7 Jaskara ninkataxa ja apo ikonbiresi sinata iki. Jaskákinra jawen sontárobo raanxon ja retemisbo jato keyo retemaa iki. Jainxon, jaton jemaribi jatiobi jato menomaa iki.

8 Jaskáa pekáo ja apon jawen yonotibo yoia iki: 'Ja wanoti fiestatian non piti akára moa ike, ikaxbi ja en chania ikábora jaskarain joti jisámabobi ikanke.

9 Ramakaya icha jan winókanai callebaon boxon, jatíbi ja maton bechiaibo jato chanitankanwe', akin jato aká iki.

10 Jato jaskáa boxon ja yonotibaon ja callen ikábo jato chania iki, jakon itan jakonma jonibo inonbi, jaskáakanara jainoax wanoai xobo bochonon kaman joni icha weita iki.

11 Jatian ja chania beabo oinni jikixon apon meraa iki westíora joni jayakax fiestanko jikiti chopa sawéoma itina.

12 Jatian apon yokata iki: 'Joní ¿Jawekeskataxki ja jayá fiestanko iti chopa sawéomanixbi mia neno jikia?' akin. Jaskáabi ja joni jawebi yoyo iama iki.

13 Jaskaketian ja apon jawen yonotibo yoia iki: 'Nato joni tanéxanan menéxkanwe, jaskáaxon nenoa pikoxon ja yaméain potakanwe, ja masá tenei winikin xeta kerox ati ikainko'.

14 Ichara ikanai ja kenakaatabo ikaxbi ja katokootabora ichama iki", akin jato aká iki.

Apo kopiátibokiriakin yokákana
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Jato jaskáa pekáo boax *fariseobo tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús jakonmai yoyo imaxon jakopi ramianoxon shinan akí.

16 Jaskáaxon jaweti jaton joniboyabi Herodesnin jonibo raankana iki, jatian jabaon neskáakin yoikana iki: —¡Maestro! Nonra onanke minra ikon yoiai iki ixon, jainxonra akonkinribi ja Dios keenai keskati jati min jato onanmai. Minra ja jonibaon yoiai jawékibo chibanyamai, jato betan jakon inox mia iamai kopí.

17 Oinnon min shinanbiribi noa yoita. ¿Jakon o jakonmarin ja icha mai iboaa romamea apon yoiaibo senenhakin non kopíati? —akin akana iki.

18 Jatian jakonma shinanyaxon jaskáakanai onanxon jato Jesussen yoia iki: —¡Beparanmetaibo! ¿Jawekopiki maton ea jakonmain pakémakasai?

19 Jan apo kopíati koríki ea oinmakanta —akin jato aká iki.
Jato jaskáa, bexonkana iki.
20 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Tson bemanan jisárin
itan tson janerin ja koríkiain akana? —akin.
21 Jaskáa yoikana iki: —Césarna riki —akin. Jatian Jesussen
jato yoia iki: —Ja Césarnin jawékibo, César menikanwe. Jatian
ja Diossen jawékibobiribi Dios menikanwe —akin.*
22 Jato jaskáaka ninkatax ikonbiresi ratékana iki, jaskaxon
jatianbi jenebaini moa bokana iki.

Mawatabo jiriti yokákana
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Ja neteribira jaweti *saduceobo Jesússiba bekana iki,
jabaonra mawatabo jiriti ikonhaayamakanai, jaskakinra
Jesús yokákana iki:
24 —Maestro, Moiséssen esekanra yoia iki, westíora joni
bakeaamabi mawáketian, ja kachianbaina ainbo jawen wet-
san biti, ja jawen wetsa wayon bakeya imati kopí iki ixon.
25 Jatian noibara iká iki kanchis joni ja bakebires jaskara
winoti, jaton rekenparira wanoaxbi mawata iki, jatian
bakeamabi iká iketian, já pekao iká jawen wetsan ja kachiana
ainbo bia iki.
26 Jatian jara jaskashamanribi winota iki, japekaora
ja kimisha itin iká jawen wetsa jaskáribi winota iki,
jaskápatankaxonra ja kanchis wetsaxonbi ja ainbo
awinhakana iki.
27 Jatian moa jatikaxbi mawákana pekáo, ja ainboribi
mawata iki.
28 Jaskara iken ja kanchisxonbi awinhakana iní ikaxmein
ja mawatabo jiriketian ¿Tson awinshaman ja ainbo inoxiki?
—akinra akana iki.
29 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Matora jaimabires
itai, ja wishakan yoiaibo onanyamaax, itan ja Diossen ati-
pana koshiribi onanyamaa kopí.
30 Ja mawatabo moa jirikanketianra, benbobo wanoti itan
ainbobo benoti moa yamanoxiki. Jabora naikanmea ángelbo
keskábores moa inoxikanai.
31 ¿Matonkayaki yoyo akama iki, ja mawatabo jiriti iken ja
yoii Dios ikai
32 'Ea riki Abrahamman Dios, Isaacnin Dios, itan Jacobnin
Dios?' iki. Jara mawábaon Diosma iki, ja riki jiriabaon Dios
—akin jato aká iki.†
33 Jato jaskáakin Jesussen yoia, jonibo ikonbiresi ratékana iki
jawen esé ninkatax.

---

* **22:21** César iki iká riki; jan jato ikinai romamea koshi. † **22:32** Ramara ea jaton Dios iki, Dios ikai ikaxa, jabo jiriabo ikanti jake.

Japariakin senenhati joi
(Mr. 12.28-34)

34 Jaskáketianra, ja *saduceobo Jesussen netémaa ninkatax,
fariseobo tsinkíkana iki.
35 Jatian westíora kikinhakin esé onannaton Jesús tanakin
yokata iki:
36 —Maestró, ¿Jaweratokayarin japariakin senenhati joi es-
ekan yoiai? —akin.
37 Jaskáa Jesussen yoia iki: —'Ja min Ibo Dios noiwe, jatíbi
min jointiaxonbi, min kayayaxonbi itan jatíbi min shinanyax-
onbi'.‡
38 Jariki ja rekenain iká itan japariakin non senenhati joi.
39 Jatian japekao iká riki, jaskataniribi; jara ikai neskati:
'Minbix noikaata keskáribiakin wetsabo noiwe', iki.
40 Nato senenhati joi rabékira ike jatíbi esébo itan ja *pro-
fetabaon yoikatitai joibo koshii.

¿Tson bakemein iki Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Jatian jainbipari ja fariseobo tsinkíkana iketian jato Je-
sussen yokata iki:
42 ¿Matonki ja *Cristo tsoa shinannai? ¿Tson bakemein itiki?
—akin. Jatian yoikana iki: —Davidkan bake riki —akin.
43 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —¿Jaskara ixonbiki ja
Diossen Shinanman imaa Davidkan, Ibó akin aká iki? David
inike:
44 Diossenra nokon Ibo yoia iki: 'Nokon mekayao yakáwe, Ja
min rawibo en min taenaman itiakin imaxonai kaman iki'.§
45 ¿Jawekeskataxki ja Cristo Davidkan bake itiki, ja David-
kanbi Ibó akin akai ikax? —akin jato aká iki.
46 Jato jaskáaka tsonbi jawe joibi yoiamaa iki. Jatianbira
moa jainxon tsonbi jawebi yokáwetsayamakana iki.

23

Fariseobaon itan esé onanbaon akaibo, jato Jesussen yoixona
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Jato jaskáa pekáo, jatíbi joniboyabiakin, jaonmea onan-
naibo Jesussen yoia iki:
2 "Ja esé onanbo itan *fariseobo riki, ja Moiséssen aní esébo
jaskati iká jato onanmaibo.
3 Jaskara iken jato joi ninkáxonreskanwe, jainxon jatíbi
mato yoikanaiboribi jato axonreskanwe; ikaxbi jabo ikai
keskatires iamakanwe. Jabora jato jaskáakin eseibi, jaskati
iamakanai.

‡ **22:37** Dt. 6.5; Mr. 12.29-30 § **22:44** Sal. 110.1

4 Atikomabires senenhati joibo akanai jato senen-
hamakaskin, wetsabo papimanoxon, kikinbires iwe jawéki
tsinkikanai keskáakin. Ikaxbi jabaonribi senenhakinmabi.
5 Jatíbi jaton akaibo iki jonibaon oinnon iki ixon akanaires.
Chopaki Diossen joi wishaxbo ikanai jan benexeeti, itan jaton
poyainbo jan ponexeeti. Jaton tariribi akanai tapóshaman
inon ixonbo chopan ketekiakin.
6 Tsinkíxon jawékiatiainko kaax ikanai, kikinbo
yakatainkoshamanboribi yakámakantinin keeni, jainoax ja
esé ninkáti xobo meran jikiaxbo ikanai rekenainshaman
yakámakantininribi keeni.
7 Jainoaxibi ikanai jonibaon bechixon jato saludankin,
maestró akinshamanbo akantininribi keeni.
8 Ikaxbi matobiribi, jonibaon maestró akin akantinin
keenyamakanwe. Matora já wetsabobires keskábo ikax,
westíora Maestroyabicho iki.
9 Tsoa jonibi nato mainxon papá akinbo ayamakanwe,
westíora papayabichoriki mato, já riki ja naikan iká Dios.
10 Jainoax maestro akin mato akantininribi keenya-
makanwe. Matora westíorabicho maestroya iki, jariki *Cristo.
11 Ja mato xaranmea jan mato xewina jonira iti jake,
wetsabo jato jawéki axonai.
12 Ja jatonbinix kikinman shinanmeetaibora, jawemabi-
akin oinkanti jake, jatian ja jawemabitonin shinanmeetaib-
ora, kikin joniakin oinkanti jake.
13 Jawe iresaipanon, ja *fariseoboyabi esé onanbo, mato
riki beparametaibores. Matonra akai ja wetsabo jato Diossen
ikinti netenko jikikanti ikenbi, jato xepóti xeponaanreskin.
Matoribi jikiamai itan ja jikikasaiboribi maton imayamai.
14 [Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato
riki beparametaibores. Matonra akai ja benomaata jaton
xobon jayatashokobo jato bichinkin, jaskáax paranakin akai
maton nenké oraciónbo akin. Jato jaskáai kopíra maton be-
bonbires masá tenenoxiki]
15 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato
riki beparametaibores. Matora ikai ochóbi jatíbiainbo kaai,
westíora jonitanibires maton esé jato ikonhamakasi, jatian
moa jato ikonhamaxonra, mato xewina jakonmabires maton
jato imai, jatiankaya moa chiikan ewa meran katiresbo iti-
akin.
16 ¡Jawe iresaipanon, mato riki benchebo ixonbi jato ikinka-
saibo! Maton yoiai: ‘Tsonki ja Diossen xobo janebainhanan
jawéki ati yoiai, jara senenhayamaabi jawemabi iki ixon,
ikaxbi ja Dios rabiti xobo meran iká oro janebainhanan ati
yoiakaya iki ja akonkin senenhati, ixon’.

17 ¡Kikinshaman onanma itan benchebo riki mato! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja oro, ó ja oro jan Diossena imai, *Diossen xobo?

18 Jainxon maton yoiribiai: 'Tsonki ja jainxon Dios yoina menoxonti janebainhanan jawéki ati yoiai, jara senenhayamaabi jawemabi iki ixon. Ikaxbi ja jainxon Dios yoina menoxontiainko, ja Dios menikana jawéki itina janebainhanan ati yoiakaya iki, akonkin senenhati ixon'.*

19 ¡Benchebo! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja Dios menikana ó ja Dios menikana jan jakon imai jainxon yoina menoti?

20 Ja jainxon yoina Dios menoxonti janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra jatíbi ja Dios menikanayabi moa janeke.

21 Jatian ja Diossen xobo janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra ja jameran já Diossibi moa janeke.

22 Jatian ja nai janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra moa Diossibi janeke, naikan jawen yakáti iketian.

23 ¡Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores! Matonra akai ja mentankonia, aníssainoa itan ja comino maton tsekaa, chonkankoniabo westíorabo Dios menikin. Ikaxbi ja esé meran iká kikinshaman ja senenhati joikaya maton senenhayamai. Ja iki, itibi keskati jati, noixon jato jatíbinin akinti itan Diossen yoiai keskati jati. Jakaya riki ja wetsa jawékibo aríbakinbi maton senenhati.

24 ¡Mato riki benchebo ixonbi jato ikinkasaibo! Matonra akai nakayabi xeanaketian akamabipari toakin, ikaxbi ja ani camello xeati meran itinakaya maton xeai.

25 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai jawen pekainres ja rato betan vasobo chokakin. Ikaxbi maton shinan merankayara bochoke, ja maton yometsoxon bia jawékibo.

26 ¡Fariseo benchebo! Rekenparikaya ja vaso napo iká kerásbo chokakanwe, jatianra ja vaso pekainribi moa kerás yamati iki.

27 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores ikax, ja mawá kini joxoakin sikakana keská, bebires jakonhira. Ikaxbi chichó iki, ja mawá xaoyabi meskó kerás jawékibo bochoa.

---

* **23:18** Jain Dios jawéki axontira iká iki ani, jan perakanxon yoina itan wetsa jawékibo Dios menoxonkanai ikax.

28 Jaskara riki mato; oinkana jakonhira joni keskabo, ikaxbi
chichókaya beparametaibo itan jakonma shinan bochoyabo
ikaxbi.
29 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato
riki beparametaibores. Matonra akai ja *profetabo mawáni
shinanoxon *monumentobo akin, itan ja jakon joni mawata
miinkana kiniboribi akai maton raoaxonkin.
30 Jaskáaxki mato ikai: 'Noaribi ja non rekenbo betan senen
japaoni ixonra, ja *profetabo retekanaitian non ayamakeana
iki, ikibo yoyo iki'.
31 Jaskatibo yoyo ikinra moa maton onanke, mato riki ja
*profetabo jan retekatitaibaon chiní bakebo ixon.
32 Jaskara ixon, ja maton rekenbaon akin peonikaya senen-
hakai kaman chibanreskanwe.
33 Mato riki, jakonmabo ikax rono kaita keská jonibo ¿Maton
jisáki ja chiikan ewa meran mato kayamanoxiki?
34 Enra mato raanxonoxiki, *profetabo jainoax nokon joi
onanna jonibo itan jan mato axeatibo. Ikaxbira maton
jato retenoxiki, jatíribibora maton jato korosen anóxiki, jatian
wetsabora ja esé ninkáti xobo meranxonbo maton jato rishki-
noxiki, jemabotiibira benaananbo maton jato ramianoxiki.
35 Jaskara ikenra jatíbi jakon jonibo retekana kopí, mato
Diossen castiganoxiki. Ja Abel retekani kopí itan ja senenti-
ainbi ja Diossen xobo meran iká jainxon Dios yoina menox-
onkanai naxaranxon ja Beriquíassen bake Zacarías maton
reteni kopí.
36 Ikonshamanra en mato yoiai: Nato jawékibo kopíra, mato
jatíbi Diossen castiganoxiki.

Jerusalénhainoa jonibo kopí Jesús winia
(Lc. 13.34-35)

37 ¡Jerusalén jonibo, Jerusalén jonibo! Mato riki ja *pro-
fetabo itan jawen joi yoiti Diossen raana jonibo makanman
tsakaanan jato reteaibo. Ichaakinra en mato tsinkianan
ikinkaske, atapanin jawen bakeshokobo jawen pechi meran
axon koirannai keskáakin. Ikaxbi mato keenyamaa iki.
38 Jaskara ikenra, ja Diossen xobo, moa potá xobo keská
inóxiki.
39 Jatianra en mato yoiai: Ramara jawetianbi maton ea
oinwetsayamanoxiki, 'Miara non jowé akai, mia riki ja Ibon
janenko joái', iki mato iti senenai kamanpari", akin jato aká
iki.†

24

Diossen xobo ras akanti Jesussen yoia

† **23:39** Sal. 118.26

1 Ja moa Diossen xobo meranoax Jesús pikókaini kaaitianra,
jaonmea onanaibaon nokobainxon ja Diossen xobo
metsáshaman itina oinmakana iki.
2 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki oinna nato
xobo jaskáakinshaman akana? Enra mato ikonshaman yoiai,
westíora makan texea wetsa makanki perakaatanibobira ya-
manoxiki, keyora ras anóxikanai —akin jato aká iki.

Nete senenamatianbi jaskara itibo
(Mr. 13.1-37; Lc. 21.5-36)

3 Jato jaskáa pekáo, olivos mananman bokana iki,
jain kaax Jesús yakata iki, jatian moa jabicho iketian
jaonmea onanaibaon nokobainxon yokákana iki: —
Jawetianshamankayaki jaskarabo iti iki ixon min yoitininra
noa keenai. Jainoax ¿Jaweki inoxiki ja mia joti ochama itan
moa nete senenaitian non ja oinxon onantibo? —akin.
4 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —Koirameekanwe mato
tsonbi parankantima kopí.
5 Ichara benóxikanai eki yoinmeetax, 'ea riki *Cristo', iki
ikaibo, jaskáakin yoixonbora jato icha paranoxikanai.
6 Matonra ninkánoxiki wetsanko, wetsankobo
reteanankanai. Ikaxbi ratéyamanoxikanwe; jaskarabo ikíbira
nete senenamapari inoxiki.
7 Jonibora wetsa mainmea jonibo betan reteananoxiki,
jatian apobora wetsa mainmea apobo betan reteananoxiki,
jonibora jawékiatinin inoxiki, jainoax jatíbiainra ani niwanbo
inoxiki.
8 Ikaxbi jaskarabo ikaira itiki, moa masá tenetibo iki
peokootaipari.
9 Matora yatanxonbo joni koshiboibabo bonoxikanai rami-
anoxon, jaskáaxonbora mato retenoxikanai. Ea chibanaibo
iketianra jatíxonbi mato omísnoxikanai.
10 Jatianribira ichaxon ea ikonhakin jenenoxikanai.
Jakonhai keská ixonbora, jato ramiakanti jake, jaskatira
omisananoxikanai.
11 Icha ikonma *profetabora pikónoxikanai. Jabaonra icha
joni parannoxiki.
12 Jatian moa iorai jakonma jawékibo kaita ikenra, icha
jonibaon noimisti shinan keyónoxiki.
13 Ikaxbi ja nete senenai kamanbi eki koshii
jenéyamaiboresa, kishpinmeenoxiki.
14 Ja Diossen ikinaton jati jakon joira, jatíbiainpari yoikaati
jake, jatíxonbi onankana iti kopi, jatianparira moa nete
senenoxiki.
15 Jawetianki ja Diossen xobo meran, jakonmabires jawéki
akanti ja *profeta Danielnin yoini keská akanai maton oinnai
(yoyo axon onankanwe).

16 Jatianra ja Judea main ikabo, jabati mananman bokanti
jake,
17 jatian ja jaton xobo pekaten itinabora, jaton jawékibo
bikasi moa naman jotima iki,
18 jainoax ja jaton wainko bokanabora, jaton chopa bikasi
xobon jakiribi jotima iki.
19 ¡Jawe iresaipanon! Ja tooyabo itan bake maxkoya ainbob-
ora ikonbiresi onitsapinoxiki.
20 Dios yokákanwe ja mato jabati katira, oitian iamax tantiti
netenbi inake.
21 Akonbireskin masá tenetira inoxiki ja neten. Tsonbira
nato nete peokoonontian itan ramakamanbi jaskáakinhora
masá teneama iki itan jaskáakin masá tenetiribi moa ya-
manoxiki.
22 Jatian jaskáakin masá tenetibo basiora Diossen imaabira,
jatikaxbi mawákanti iki. Jakopíra jawen katotabo noia ixon-
res, basima neteres imati iki.
23 Ja netebaon tsonbires mato atiki: 'Oinkanwe, neno riki
*Cristo', iamaxon 'oa riki', akinbo yoikin, jato ikonhaya-
manoxikanwe.
24 Ikonma Cristobo itan ikonma *profetabora bekanti jake.
Jabaonra ja oinxon onanti itan ani ratéti jawékibo anoxikanai,
jaskáaxon ja Diossen katotabobi jato paranti shinanxon.
25 Koiramekanwe, jaskarabo ikámatianbira en moa mato
yoike.
26 Jaskara iken, 'Cristora jain joni jayamainko itinke', akin
mato akana, jain kayamanoxikanwe. Jainxon, 'Cristora
xobo chicho joneta itinke', akin mato akanabi, ikonhaya-
manoxikanwe.
27 Ja kaná chopékin, bari pikotaiorixon bari kaaiori tenai
non oinnai keskára inoxiki ja jonin Bake joí.
28 Jaweranoki westíora mawá iki, jainra jaskara piai noyai
yoinabo tsinkitai.*

Jonin Bake jakiribi joríbati
(Mr. 13.24-37; Lc. 17.26-30, 34-36; 21.25-33)

29 Jaskara masá tenetibo winota pekáoshokobira, moa
bari nokanoxiki, oxénribi moa teneyamanoxiki, ja naikan
iká wishtinboribi maannoxiki, jatíbi ja naiori iká koshi
jawékiboribi shakónoxiki.†
30 Jaskataitianra oinnoxikanai ja jonin Bakera moa joái
ixon, ja oinxon onanti naikan ikaitian. Jaskataitianra jatíbi
nato main já jonibo raketi winiananbi yoyo inoxikanai, ja

* **24:28** Lc. 17.37. Mawá piai noyai yoinabo tsamata oinxon, mawára jake ixon non onanai keskáakinribi, neskara jawékibo ikai oinxon maton onanti jake moa Cristo joti ochóma. † **24:29** Is. 13.10

jonin Bake jawen atipana koshia, itan penébires moa naikoinman joaitian oinnax.

31 Jatian janra jawen ángelbo raanoxiki, kikin koshin trompeta xoon akatoninres, jatíbi jawen katotabo mai senenainoabi jato tsinkiti.

32 Ja higo jiwi riki maton jainxon onanti. Jawetianki jawen ponyanbo jakonax, moa jawen peibo pechokoai, jatian maton onanai moara baritiati ochóma iki ixon.

33 Jaskáakinribi ja meskó jawékibo ikaitian oinxon, onanoxikanwe ja jonin Bake moa joti ochóma.

34 Ikonshamanra en mato yoiai: jatíbi nato jawékibora inoxiki seneni ja ramatian jakana jatíribi jonibo mawatamatianbi.

35 Ja nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja nokon joibora, winóyamai senenoxiki.

36 Ikaxbi ja nete itan ja hora jotira tsonbi onanyamake. Nin ja naikan iká ángelbaon itan ja Bakenbira onanyamake. Nokon papa Diossenbichoresa onanke.

37 Ja Noé inontian ikáni keskáshamanribira inoxiki ja jonin Bake moa jakiribi joaitian.

38 Ja jenen ewa beamapari inontianbi peokootaxa, moa Noé wapóro meran jikiai kamanbi, jonibo iká iki pii itan xeai, jainoax wanoi itan benoibores.

39 Jatian tsonbi jaskara iti shinannamabires ikenbira, jenen ewa bexon jatíbi jato keyoa iki. Jaskáribira inoxiki ja jonin Bake moa jakiribi joaitian.

40 Ja neten rabé joni wainko teeti iibekonaitianra, westíorares boti iki, jatian wetsa botima iki.

41 Rabé ainboribi itiki renei iibekoni, westíorares boti iki, jatian wetsa botima iki.

42 Jaskara iken benxokaatax manákanwe. Ja netenshaman maton Ibo jotira maton onanyamake.

43 Shinankanwe, westíora jonira, ja horashaman yamé yometso joái onanax oxatima iki. Jaskáaxonra ja yometso jawen xobo meran jikimatima iki.

44 Jaskara iken matoribi benxokaata ikanwe; ja jonin Bakera jonoxiki tson shinannamatian.

Tee senenhakai yonoti betan tee senenhayamai yonoti (Lc. 12.41-48)

45 Jawen tee akonkin senenhai shinanya yonotira, jawen ibon jaki jenekin yoibainai, jawen xobon ikábo jato ikinti itan jato jawékiamati.

46 Diossenra raroshaman imati iki jawen ati teebo senenhai iitaitian joxon ja yonoti jawen ibon nokoketian.

47 Enra mato ikonshaman yoiai: Jara jawen ibon jatíbi
jawen jawékibo koiranon ixon jaki jeneti iki.
48 Ikaxbi ja yonoti jakonma ixon atiki, nokon ibora ishton
joyamai ixon shinantaanan,
49 jan jato ikinna ja wetsa yonotibo jato jakonmaakin
peokin, jainoax paenai jonibo betan jikiax jato betanres xeai,
itan jato betan jawékiaibores ikí.
50 Jaskatibores iitaitianra ja nete itan ja hora joti shinanna-
mainbires joxon, jawen ibon,
51 ja beparanmeetaibo ati keskáakinribi castiganoxiki. Ja-
tianra akonbireskin masá tenei xeta kerox aki winiti iki.

25

Chonka xontakoki yoinmeeta esé

1 Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ja chonka xontako
jaton lamparin bitaanan ja wanoai joni manai boax ikáni
keskáribi winoti.
2 Pichikara ikana iki, shinanti onanmabo, jatian pichikaribi
ikana iki shinanti onanbo.
3 Ja pichika shinanhomaninra, lamparin bokinbi,
keyóketian jakiribi nachíti xeni boyamakana iki.
4 Ikaxbi ja shinanyabaonra, lamparin boribakinbi, xeniribi
bokana iki.
5 Jatian ja wanoai joni ishton joyamaitianra, oxakan jato
atimaana, jatikaxbi oxakana iki.
6 Jatian moa yamé pochínikon ninkákana iki: '¡Jainra moa
wanoai joni joái bechii bekanwe!' iki saí ikanai.
7 Jaskákanai ninkatax jishtenxon, jatíbi xontakobaon jaton
lamparinbo jakonhakana iki.
8 Jatian ja pichika xontako shinanhomabaon akana
iki ja shinanya xontakobo yoikin: 'Non lamparinbora
moa nokaibishoko iki, maton xeni ichatamashoko noa
menikanwe', akin.
9 Ikaxbi ja shinanya xontakobaon jato yoia iki: 'Mato meni-
axbira noaribi maxkátiki, jakonra itiki, ja maroaiboiba kaxon
matonabiribi itiakin maton biá', akin.
10 Ikaxbi ja pichika xontako xeni marokin bii bokana
pekáora, ja wanoai joni nokota iki. Jatian ja benxokaata iká
xontakobores wanoti fiestanko jabébi jikikana iki. Jatian moa
weíkanketian xepótiribi xepota iki.
11 Jaskata pekáora ja wetsa xontakobo nokótoshitax, '¡Ibó!
¡Ibó! Noa xepóti kepenxonwe', iki itoshikana iki.
12 Ikaxbi jan jato yoia iki: 'Enra mato onanyamake, tsoara
mato ibirai akinres'.
13 Jaskara iken; benxokaatabo ikanwe. Matonra ja nete itan
ja horashaman ja jonin Bake jotiki onanyamake.

Kimisha joni teetaiki yoinmeeta esé
(Lc. 19.11-27)

14 Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ochó kanoxon
westíora jonin jawen yonotibo kenaxon koirankanon ixon
jato koríki menipakeni keská.
15 Westíora menia iki, pichika waranka, wetsa menia iki,
rabé waranka; jainxon wetsa menia iki westíora warankares.
Jatí ichares westíoraxonbo koirankanti jisábo onanxonra jato
menipakea iki. Jaskáatanan moa ochó kaa iki.
16 Jan pichika waranka bia joninra, ja koríkinin teexon wesa
pichika warankaribi bia iki.
17 Jatian jan rabé waranka biatoninribi jaskáashokoa iki.
Janribi wetsa rabé waranka bishokoa iki.
18 Ikaxbi ja westíora waranka biatoninra, kaxon mai chini-
anan mai chicho ja koríki miinna iki.
19 Basi iiti ja ochó kayantana joni joá iki. Joxonra jawen
jonibo yokápakea iki, jaweki ja koríkinin akana ixon.
20 Rekempari joá iki ja pichika waranka jan biantana, jox-
onra wetsa pichika warankaribi menitoshita iki. Jainxon
yoia iki: 'Ibó, minra ea menia iki pichika warankares, natora
wetsa pichika warankaribi en mia meniai, ja riki en kaimaa',
akin aká iki.
21 Jatian ja jonin yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon itan
miki koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra,
rama bebonbires icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi
jowé', akin aká iki.
22 Ja pekao, joá iki ja rabé waranka koríki jan biantana
joni, joxon yoia iki: 'Ibó minra ea menia iki rabé waranka
koríki, natora wetsa rabé warankaribi en mia meniai, ja riki
en kaimaa', akin aká iki.
23 Jatian ja jonin yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon itan
miki koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra,
rama bebonbires icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi
jowé', akin aká iki.
24 Ikaxbi ja westíora waranka koríki biantana toninbiribi
joxon yoia iki: 'Ibó, enra onanna iki, jain banaa ixonmabi
jainoa bikaskin min jato yokákin teai.
25 Ja kopira, rakékin ja min koríki en kaxon mai meran jonea
iki. Ikaxbi nato riki ja min koríki', akin.
26 Jaskáa, ja jonin yoia iki: 'Mia riki jakonma, itan chikish
joni. Ja jain banaa ixonmabi jainoa bikaskin en jato yokákin
teai onanna ixonra,
27 iká iki, ja koríki min banco meran niati. Jatianra moa
joxon ja nokon koríki kaita en bikeanke', akin aká iki.
28 Jaskáatanan jawen jonibo yoia iki: 'Ja westíora waranka
koríki bichinxon, ja chonka waranka koríkia joni menikanwe.

29 Ja jakonhakin akára, bebonbires non meniti jake ibanon
ichaya iki ixon. Ikaxbi ja jakonmaakin akára, ja jayatabobi
non keyo bichinti jake.
30 Jatian ja nato jakonma yonoti, jemaori boxon yamé
meran potakanwe, ja xeta kerox aki winiti ikainko', akin jato
aká iki.

Jatíbi jonibaon akábo jato yoixonti

31 Ja jonin Bakera, jatíbi jawen ángelboya penébires joáx,
jawen penébires yakátinin yakánoxiki.
32 Já bebonra jatíbiainoa jonibo tsinkinoxiki. Jatian janra
jato katópakenoxiki, ja oveja koiranaibaon cabrabo betan
imayamakin ovejabo katotai keskáakin.
33 Ja ovejabora jawen mekayao jato imanoxiki, jatian ja
cabrabora jawen mexkao jato imati iki.
34 Jatianra ja apon jawen mekayao ikábo jato yoiti iki:
'Matobo neri bekanwe, nokon Papanra mato jakon imake.
Ja nato nete jonianontianbi, matonribi Dios betanbi jainxon
jato ikinti nete axona, iboakanwe.
35 Matonra ea pikasaitian ea pimaa iki. Ea nomiaitian
maton ea xeamaa iki. Ea wetsanko iketian maton xobon ea
maton imaa iki.
36 Ea chopaoma ikenbi maton ea chopa menia iki. Isi-
naitian, maton ea koirana iki. Cárcel meran iketian, ea oinni
mato kaa iki', akin jato atiki.
37 Jatianra ja jakon jonibo ikanti iki: '¿Jawetianki, mia pikasai
oinxon non mia pimaa iki, Ibó? ¿Jawetianki, mia nomiaitian
oinxon non mia xeamaa iki?
38 ¿Jawetianki wetsanko kaa iketian oinxon, non xobon mia
non bia iki? ¿Jawetianki chopa keyota oinxon, mia non chopa
menia iki?
39 ¿Jawetianki, isinai oinxon non mia koirana iki? ¿Jawetianki,
cárcel meran iketian oinnax mia oinni noa kaa iki?' iki ikanti
iki.
40 Jatianra, ja Apon jato yoiti iki: 'Ja nokon wetsabo, kik-
inmashoko shinankanaibo akinkinra, maton ea moa akinna
iki', akin.
41 Japekáora, ja mexkao ikábobiribi jato yoiti iki: '¡Eibakeax
botankanwe, jakonmabo. Ja yoshinbaon koshi itan jawen
yonotibo axona, jawetianbi nokayamai chiikan ewa meran
botankanwe!
42 Matonra ea pikasainbi ea pimayamaa iki. Ea nomiainbi
maton ea xeamayamaa iki.
43 Ea wetsanko kakenbi, maton xobon ea maton biamaa
iki. Ea chopaoma ikenbi, maton ea chopa meniamaa iki.
Ea isinainbi itan ea cárcel meran ikenbi, ea oinnitani mato
kayamaa iki', akin.

44 Jatianra jabaon akanti iki: 'Ibó, ¿Jawetiankayaki mia pikasai non oinna iki, mia nomiaitian non oinna iki, mia wetsanko kaa non oinna iki, mia chopa keyota non oinna iki, jainxon isinainbi itan cárcel meran ikenbi mia non akinyamaa iki?' akin.
45 Jatianra, ja apon jato yoiti iki: 'Ja nokon wetsabo, kikinmashoko shinankanaibo maton akinyamaara, maton earibi akinyamaa iki', akin.
46 Jaskara jakonma jonibora, jatíbitian masá tenetiain bokanti jake. Jatian ja Diossen yoiai keská ikábora jatíbitian jati netenkobiribi bokanti jake —akin jato aká iki.

26

Jesús yatanoxon shinankana
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Jatian moa jato joi yoikin senenhataanan, jaonmea onannaibo Jesussen yoia:
2 —Matonra onanke, ja rabé nete pekáo moa *Pascua fiesta ikai. Jatianra ja jonin Bake yataanan ramiayonxon korosen axon retenoxikanai —akin jato aká iki.
3 Jatianribi iká iki, ja sacerdotebaon koshibo betan ja judíobaon joni koshibo, ja *sacerdotebaon koshi Caifás jain iká xobonko tsinkíkana.
4 Jainxon shinankana iki, paranhanan yatanxon Jesús reteti.
5 Ikaxbi jatíribibo ikana iki: —Ja *Pascua ikaitianbiora atima riki, sinatira jonibo tsokáskanake —ikibo.

Westíora ainbaon Jesús ininti machita
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 Jatian Jesús iká iki Betania jemanko, ja *lepra isinya ikátiai Simonman xobonko.
7 Jain pii yakáketianra, westíora ainbo nokótoshita iki kopí ininti tsomáya. Joxonra, pataxbainxon ja inintinin Jesús machita iki.
8 Jaskaaka oinnax, jaonmea onannaibo ikana iki ikonbiresi sinati neskati: —¿Jawekopiki, nato ininti jaskáakin yoyota?
9 Jakayara ike kikinshaman kopí maroxon, ja jawékiomashokobo jato akinti —iki ikana iki.
10 Jaskákanai onanxon, jato Jesussen yoia iki: —¿Jaweakiki nato ainboki mato sinatai? Janra jakon tee ea axonke.
11 Ja jawékiomabora, jatíbitian mato xaran janoxiki, ikaxbi eara jatíbitian mato betan iamai.
12 Nato ainbaon ea inintinin jaskáa riki, jayá ea miinkanon ixon aká.

13 Enra mato ikonshaman yoiai: Nato netenxonra, jatíbiainxon jakon joi yoikin, nato ainbaon ea jaskáani yoinoxikanai ja shinankin —akin jato aká iki.

Jakonhai keská ixonbi Judassen Jesús jakonmaa
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Jatian ja chonka rabé jaonmea onannaibo ikainoa, westíora Judas Iscariote janeyara, *sacerdotebaon koshibo oinni kaa iki.

15 Kaxon jato yoia iki: —¿Jawetiishamanki maton ea kopíatiki, en mato Jesús yatanmaketian? —akin. Jatian jabaon shinan axon, kimisha chonka koríki menikana iki.

16 Jatian jaskáakana, moa jaskáaxon jato Jesús yatanmati Judassen benaa iki.

Pascua fiesta yantan Ibon jawékiaka

17 Ja moa fiesta peokootaitian, *levaduraoma aká pan pikanai reken netera, jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jaweranoshamanxon, ja *Pascua iketian, non jawékiati aká yantan pitinki mia keenai? —akin.

18 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jerusalénhain botankanwe, ja en mato janexona jonin xobonko. Kaxon yoitankanwe: 'Moara nokon nete ochóma iki, jakopira ja eonmea onannaibo betan min xobonkoxon en jawékiakasai *Pascua iketian, ikira non Ibo ike akin atankanwe' —akin jato aká iki.

19 Jato jaskáa boxon, jaonmea onanaibaon ja Jesussen jato yoia keskáshamankin akana iki. Jainxon ja *Pascua iketian yantan jawékiatiribi akana iki.

20 Jatian moa yamáketian, Jesús iká iki jawen chonka rabé jaonmea onannaibo betan pii mesan yakata.

21 Jain pii yakáxonbi, jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai: Mato westíoraxonra jakonhai keská ixonbi ea jakonmaati jake —akin.

22 Jaskáakin yoia, jawen jonibaon akonbireskin masá shinankana iki. Jatian, westíoraxonbo yokákana iki: —¿Ea yoiiki mia iká Ibó? —akin.

23 Jaskáa jato yoia iki: —Ja en piai ratomearibi piai riki, ja jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaati.

24 Ja jonin Bakera, jaskara iti wishakan yoiai keská winóti jake. Ikaxbi jawe iresaipanon, ea jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaakai. Jakonra ibirakeanke ja jonikaya, jawen tita meranoax pikóyamaa —akin jato aká iki.

25 Jatian jankaya jakonhai keská itaanan jakonmaati ixonbi, Judassen aká iki: —¿Ea yoiiki mia iká Maestró? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minbira moa yoike —akin.

26 Jatian pii ikanaitian, pan bitaanan, Jesussen Dios iráke
aka iki. Jaskáaxon ja pan tobapakeanan jato menikin ja
jaonmea onannaibo yoia iki: —Bixon pikanwe; natora nokon
yora iki —akin.
27 Japekao, xeatia kenporibi bixon, Dios iráke aka iki,
jaskáatanan jato menipakekin yoia iki: —Jatíxonbi ja nato
kenpomea xeakanwe,
28 jara nokon jimi iki, janra ja senenhabekonti joi Diossen
aká onanti imai. Ja jimira chikotai icha jonibaon ocha, moa
Diossen shinanxonyamanon ikax.
29 Nato akinbichora en mato betan nato vino xeai. Ikaxbi
jawetianki ja nokon Papan noa ikinai neten noa jatikaxbi
tsinkíkanai, jatianparira ja benáa vino non xearibinoxiki —
akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Jaskatax moa *salmosbo bewai senentaanan, Olivos
mananman bokana iki.
31 Jainxon jawen jonibo Jesussen yoia iki: —Nato yaméra
mato jatikaxbi eki koshiamanoxiki. Jaskáti yoiira wishá
meran ikai: 'Jan oveja koiranaira en retenoxiki, jatianra ja
ovejabo janbísti jake iki'.*
32 Ikaxbi moa jiritaananra, mato kaamabi eapari
Galileanko kanóxiki —akin jato aká iki.
33 Jaskataitian, Pedron yoia iki: —Jatíxonbi miabicho
potakanainbira, en mia potayamanoxiki —akin.
34 Jatian Jesussen neskáa iki: —Ikonshamanra en mia yoiai:
Nato yaméra, atapa keotamabi ea yoii kimishai enra onanya-
make iki mia inoxiki —akin.
35 Jaskáa, Pedron yoia iki: —Ea mibébi retekanti ikenbira,
jawe ikaxbi enra já onanyamake iki ea iamanoxiki —akin.
Jatian jatíribi jaonmea onanaibaonribi jaskáakin yoikana iki.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Japekao, jaonmea onanaiboya Jesús Getsemaní janeya
wainko kaa iki, jainxon jato yoia iki: —Nenobipari yakákanwe
en ono kaxon oranai kaman —akin.
37 Jaskáaxon, Pedro betan Zebedeon bake rabéres ioa iki.
Jainoaxa ikonbiresi oniskin masá shinankin peoa iki.
38 Jainxon jato yoia iki: —Nokon shinan meranra ea ikon-
biresi onisai mawákasnon kaman. Nenobipari ikanwe, ebébi
oxá tenekanwe —akin.
39 Jato jaskáabaini orichaashoko kaax, jawen betonkoninbi
mai tii akai kaman chirankootanan neskáakin orana iki:

---

* **26:31** Zac. 13.7

“Papá, min keen iketian, ea masá tenemayamawe. Ikaxbi nokon keena keská ea axonyamawe. Min keena keskáres awé”, akin.

40 Jaskataanan, jaonmea onannaibo ikainko joríbaxon, oxakana jato nokoa iki. Jainxon Pedro yoia iki: —¿Westíora hora tanibireski maton ebé oxá teneti atipanyamaa?

41 Oxayamakinkaya orankanwe, tanakaati joketian maton teneti kopí. Maton shinanra jakon akasai, ikaxbi maton yorara yosma iki —akin jato aká iki.

42 Jainoax jakiribi karibaxon neskáakin orana iki: “Papá, jaskáshamanhaxon nato masá en teneti bechitentikoma iketian, min keena keskáres awé”, akin aká iki.

43 Jaskáakin oranbeirani joxon, jakiribi oxakana jato nokoribia iki. Jaton berobo ikana iki oxakan ayora bero pexmashokobo.

44 Jaskara ikanaitian jato oinbainresi kaxon, moa kimisha itin ja awana keskáakinribi orana iki.

45 Jaskáatanan jaonmea onannaibo ikainko joxon jato yoia iki: —¿Ramakamanbikayaki mato tantii oxa oxaresai? Moara ja jonin Bake ochayabo yatanmakanti hora senenke.

46 Weníkanwe, moa noa bokanon. Jan ea jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai jonira, moa jain joái —akin jato aká iki.

Jesús yatankana
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jato jaskáakin yoii iitainbi, Judas nokótoshita iki. Ja iká iki westíora Jesussenmea onanairibi. Jabéra icha joni bekana iki, espadayabo itan jiwiabo. Ja bekanabo iká iki, *sacerdotebaon koshiboyaxon ja jema koshibaon jato raana.

48 Jatian jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaakai Judassen iká iki: “Ja kaxon en bexetaira já iki, ja yatannoxikanwe”, akin moa jato yoia.

49 Jaskara ixon, nokobainxon Jesús aká iki: —¿Miaki jawekeska iki maestró? —akin. Jaskataanan bexeta iki.

50 Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskara akí mia joákaya, ishtontani awé joní —akin. Jaskáaketian, nokobainxon jonibaon Jesús yatankana iki.

51 Jaskáakanaitian, westíora Jesús betan itinaton jawen espada tsekataanan, ja *sacerdotebaon koshín yonoti rerakin paxtea iki.

52 Jaskáaketian, Jesussen yoia iki: —Ja min espada moa benxoawe. Ja espadanin jato reteaibora, espadaninribi retekanti jake.

53 ¿Minki onanyamaa, ea jaweayamakanon ixon ja nokon
Papa en yokáketian ramabishoko kikinbires icha ángelbo ea
jan raanxonti?
54 Ikaxbi en jaskáakabira, jaskara iti wishakan yoiaibo
senentima iki —akin aká iki.
55 Jaskáatanan, ja jonibo Jesussen yoia iki: —¿Jaweakiki ja
yometsobo atin ea yatani mato espadayabo itan jiwiabo
bekana? Netetiibira, jato axeai ea Diossen xobo meran iká iki.
Jatianra jawetianbi maton ea yatanyamaa iki.
56 Ikaxbi nato jawékibora ike ja *profetabaon yoini joibo
senennon ikax —akin jato aká iki. Jatianra jaonmea
onanaibaon, moa jabákin jatíxonbi Jesúsbicho potabainkana
iki.

Jesús joni koshibo bebon bokana
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Jatian jan Jesús yatannabaonra, sacerdotebaon koshi
Caifássen xobonko bokana iki. Jain ikana iki ja esé onanboy-
abi jema koshibo tsinkíkana.
58 Ikaxbi Pedrobiribi ochóxonres chibanboi kaax, ja sacer-
dotebaon koshin xobo jema ikain nokota iki. Jain nokotax ja
xepóti koiranaibo betan yakata iki, Jesúsmein jaweayonkanai
ixon oinnox.
59 Jatian ja sacerdotebaon koshi itan ja jema koshibaonra
jaskáaxon Jesús reteti kopí janso joi benakana iki.
60 Ikaxbi, icha joni joxon jansokin jakonmaakinbo yoikan-
abi, atikoma iká iki. Ikenbi, rabé joni joxon,
61 jato yoia iki: —Nato jonira iká iki: ‘Enra ja Diossen xobo
ras axon, jakiribi kimisha netebi aríbatiki’, iki —akin jato aká
iki.
62 Jaskáaketian, wenítaanan ja sacerdotebaon koshín yoia
iki: —¿Minki jawebi yoiamai? ¿Minki ninkata mia jaskati iká
yoikanai? —akin.
63 Jaskáabi Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jaskaketian ja
sacerdotebaon koshin aká iki. —Ja jatíbitian jiria Diossen
janenko noa yoita. ¿Miarin ja Diossen bake *Cristo? —akin.
64 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eara jaakon iki, minra moa
yoike. Jatianra en mato yoikasai: Basimara maton oinnoxiki
ja jonin Bake, jatíbi atipana koshia Diossen mekayao yakata,
itan nai koinman joaitian —akin jato aká iki.
65 Jaskáketianra, ja sacerdotebaon koshin jawen chopa
noshia iki sinákin. Jaskatax iká iki: —Dioskira jakonmaibires
yoyo ike. Wetsabo yokátininra moa noa maxkáyamake, maton-
bira ninkake jaskati yoyo ikaibo.
66 ¿Jawe keskaki maton shinannai? —iki. Jatianra ikana iki:
—Reteti riki —iki saa iki.

67 Jatian jatíribibaon betoshba ataananbo timakana iki. Jatian wetsabaonra, tantash axonbo,
68 akana iki: —Ikon Cristo ixon, onanta tsonki mia tantash aka —akinbo.

Jesús onanama keskati Pedro iká
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Jatian jaskákanai kamanbiribi, Pedro iká iki jeman yakata. Jain itinketianra, westíora jaton yonoti ainbaon nokóxon yoia iki: —Miaribi riki ja Galileankonia Jesús betan ipachoai —akin.
70 Ikaxbi jain itinabo bebomeax, paranai, Pedro iká iki: —Enra onanyamake, tsoa yoiira mia iibirai —iki.
71 Jaskátaanan xepótiain kaa iki. Jainoara ja wetsa yonokanai ainbaon oinxon ja jain ikábo yoia iki: —Natoribi riki ja Nazarethainoa Jesús betan ipachoai —akin.
72 Jato jaskáaitian, onanaxbi jakiribi, ikonkon enra ja joni onanyamake iki Pedro iribaa iki.
73 Jato jaskáa basimabi, jain ikábaon pataxbainxon Pedro yoikana iki: —Ikon riki mia jawen joni, mia yoyo ikara onantibires iki —akin.
74 Jatianra jakonmaibires jaki yoyo itaanan Pedro neskata iki: Enra jawekeskaxonbi ja joni onanyamake iki. Jaskati yoyo ikainbi, atapabene keota iki.
75 Jaskáketian, Pedron shinanria iki: "Ja atapabene keotamatianbi, kimishai paranati", Jesussen yoiwana. Jaskáakin shinannax, jeman pikókaini kaax, akonbireskin masá shinanni Pedro winia iki.

27

Pilatoiba Jesús bokana
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

1 Jatian moa nete xabáketian yamékirishoko, jatíbi *sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibaon shinankana iki jaskáaxon Jesús reteti.
2 Jaskáaxon, menéxanan boxon, ja romamea joni koshi Pilato menikana iki.

Judas mawata

3 Jatian moa Jesús retenoxon shinankana onanaxa, jakonhai keská ixonbi jan jakonmaa ikax, Judas ikonbiresi shinanmeeta iki. Jaskákinra ja *sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibo, ja kimisha chonka koríki jato banexonribaa iki.
4 Jato yoia iki: —Eara ochake, retekanon ixon jakonma akáma joni jato yatanmaax —akin. Jaskáketianra: —¿Nonki jawe ointi ja? Jara min ointi jawékibiribi iki —akinres akana iki.

5 Jaskáakin akanara, Diossen xobo napobi janbisbaintiakin
Judassen koríkibo potaa iki. Jaskáabaini kaax, risbikan tenex-
etax mawata iki.
6 Jatian ja *sacerdotebaon koshibora ja koríki biax
neskákana iki: —Nato koríkira joni retekanaton kopí iki. Jara
ja Dios menikana koríki betanbi non meskoti atipanyamake
—ikibo.
7 Jaskáaxon shinankana iki, ja mapokan teetaitonin wai
akin akanai mai, ja koríkinin maroti. Jain ja wetsankoniax
beax mawatabo jato miinti.
8 Ja kopira, rama kamanbi ja mai janekanai, Jimi Mai akin.
9 Jaskataxa, senena iki ja *profeta Jeremíassen yoini: —Ja
kimisha chonka koríkira biríbakana iki. Jatíra iká iki ja joni
kopi jato *Israelitabaon kopí yokata,
10 bixonra, ja mapokan teetaitonin wai akin akanai mai, ja
koríkinin marokana iki, ja Ibon ea jaskáati yoia keskáshaman
—iki yoyo ini.

Pilaton Jesús yokata
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Jesús iká iki Pilato bebon boxon nichinkana. Jatian jan
yokata iki: —¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jatian Jesussen
yoia iki: —Minra moa yoike —akin.
12 Jatian ja *sacerdotebaon koshiboyaxonbi *ancianobaon
jakonmaakinbo yoikanabi, Jesussen jawebi yoiamaa iki.
13 Jaskataitian Pilaton yokata iki: —¿Minki ninkáyamai, ja
mia jakonmaakinbo yoii ikanai? —akin.
14 Jábi Jesussen jawe joibi yoiamaa iki. Jaskataitian ja joni
koshi ikonbiresi rateta iki.

Jesús reteti yoikana
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

15 Jatian ja joni koshin axé iká iki, *Pascua fiestatiibi,
westíora preso jonibaon katota jato pikoxonti.
16 Jatianribi iká iki, westíora ninkakaatai joni Barrabás
jeneya, cárcel meran akana.
17 Jatian jain tsinkíkana jonibo, jato Pilaton yokata iki: —
¿Tsoa en pikotininki mato keenai: Barrabás ó Jesús, ja Cristo
akin maton akai? —akin.
18 Jaki notsireskin yataanan já bexonkana iketian onanxon.
19 Jatian jainxon joi benxoatiainko Pilato yakáketianra
jawen awinin joi bomaa iki: "Ja jakon joni betanra min
jawe ointi yamake. Já jaskáakanai kopíra en jakonmabires
namáwanke", iki iká.
20 Ikenbi, ja *sacerdotebaon koshiboyabi ja jema
koshibaonbiribi, ja joni icha tsinkitabo yoixon jen imakana

iki, Barrabás pikotaanan Jesúsbiribi reteti, Pilato yoikanon ixon.
21 Jaskáketianra, ja joni koshin jato yokáribia iki: —¿Jaweratokaya en pikoxontinki mato keenai? —akin. Jatian yoikana iki: —Barrabás noa axonwe —akin.
22 Jaskáakana, Pilaton jato aríbaa iki: —¿Jatian ja *Cristo akin maton akai Jesúski en jaweati iki? —akin. Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Korosen awé —akin.
23 Jatian Pilaton jato yokata iki: —¿Jawe jakonma akákayarin? —akin. Jato jaskáabi, korosen awé ikires koshin saa ikana iki.
24 Jatianra Pilaton oinna iki, jawen joi ninkáxonyamai, bebonbires jakonmaati saa ikanaitian. Jaskákanaitianra jato onpax bemaax, jato bebonmeaxbi mechokiita iki. Jato yoia iki: —Nato joni mawatara en akáma ikai, jara maton jawékibiribi iki —akin.
25 Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Non bakeboyaxonbira nato joni mawata non iboakai —akin.
26 Jaskákanaitian, Barrabás jato Pilaton pikoxona iki. Ja pekao jato Jesús rishkimaa iki. Jaskáatanan moa korosen akanon ixon jato menia iki.
27 Jatianra ja joni koshin sontárobaon, ja apo jain iká xobo chicho Jesús bokana iki. Jainra ja Jesús katei jatíbi sontárobo tsinkíkana iki.
28 Jawen chopa jopémaxonra, jaki shirokin jan perakooti joshin chopa sawemakana iki.
29 Moxa maitiaxonra, ja maitiribi maimakana iki. Jaskáaxonra westíora jiwi kekóti jawen mekayao yatanmakana iki. Jaskáakin akáxa, jaki shiroi já bebon chirankootaxbo neskata iki: —Jatíbitianbires ja judíobaon apo ibanon —ikibo ikana iki.
30 Jainxonribi, betoshba akana iki. Ja yatanmakana iwana jiwinbiribi mapoki rishkikana iki.
31 Moa jaskati jaki shiroi senenxonra, ja sawemawankana jan perakooti joshin chopa jopemaxon, jawen chopabiribi sawemakana iki. Jaskáaxonra moa korosen anoxon bokana iki.

Jesús korosen akana
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 Ja moa jainoax pikóbaini bokinra, Cireneainoa westíora joni Simón janeya nokokana iki. Jara Jesussen koros papimaxon, bomakana iki.
33 Jatian moa ja Gólgota mananman nokóxonra, “Ja iki mapo xao manan”, iki iká,
34 moka jawékia vino meskoa Jesús xeamakana iki. Ikaxbi moa tanaax jakiribi akáshamaa iki.

35 Jatian moa korosen axonra, *suerte axon, sontárobaon
jawen chopabo bikana iki.*
36 Moa jaskáa pekáo, koirani jain yakákana iki.
37 Ja manaon iká iki jaskara kopí akanai yoikin tablanin
neskaakin wishakana: “Nato riki Jesús ja judíobaon apo”, iki
iká.
38 Já betanra rabé yometsoribi korosen akana iki. Wetsa iká
iki jawen mekayao; wetsa jawen mexkao.
39 Jatian jain winotaibo, jaki shiroi, bonké bonke iananbi,
40 yoikana iki: —Mia iki, ja Diossen xobo ras axonra, en
kimisha nete pekáobi jakiribi aríbatiki, iki iibata. Rama min-
bix kishpinmeewe. Ikon Diossen bake ikax, ja korosenmeax
pakéwe —akinbo akana iki.
41 Jatian ja *sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanboyabi
jema koshiboribi jaki shiroi ikana iki neskati:
42 —Wetsabora jato kishpinmaa iki, ikaxbi janbix itira
itipanyamake. Ikon Israel jonibaon apo ikax, ibanon ja
korosenmeax janbix paketi, jatianparira non já ikonhatiki.
43 Dioski koshiaronki ikira ikai, ikonkon jaon keenai ixon,
abanon rama Diossen kishpinmakin. Jaronki Diossen Bake
iki ixonra janbi yoiai —iki ikana iki.
44 Ja já betan korosen akana yometsobobira, jaki shirokana
iki.

Jesús mawata
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Jatian moa bariapan iketianra, ja main jatíbiain yameta
iki; yantanpake kimisha hora kaman.
46 Ja yantanpake moa kimisha hora iki kaitianra, kikinbires
koshin Jesús sai ika iki: “Elí, Elí, ¿Lama sabactani?” iki. (Ja
iki: “Diossé, nokon Diossé, ¿Jaweatiki min ea potaapanon?”) iki
iká.
47 Jaskati saí ikai ninkatax, jatíribi jain ikábo ikana iki: —
*Profeta Elías kenai riki —ikibo.
48 Jaskáketianra jatianbi ishtoi kaxon, westíoranin *esponja
bitaanan, *vinagre tsaimaa iki. Jaskáaxonra jiwi nenkéki
nexaanan Jesussen xeanon ixon ketaxnana iki.
49 Jaskáaitian wetsabaonbiribi yoikana iki: —Jaskáayamawe,
jorábiratiki Elías ja kishpinmai non oinnon —akin.
50 Jaskákenbi, Jesús jakiribi koshin saí itaanan, moa jatianbi
maxkaa iki.
51 Ja jaskatatianbira Diossen xobo meran iká, jan nachitea
chopa, bochikiax namani noshita iki, mairibi shakota iki, itan
shankaboribi kaxketa iki.
52 Mawá miinkana kiniboribi kepenmeeta iki. Jatianra icha
jakon joni mawániboribi jiria iki.

* **27:35** Sal. 22.18; Jn. 19.24

53 Jatian moa Jesús jiria pekáora, ja mawá kini meranoax
pikotax, Jerusalén jeman bokana iki. Jainoara icha jonin jato
oinna iki.
54 Ja *capitán betan jabé iká sontárobora, Jesussen yora
koirani iikanainbi niwanman aká, itan meskóbo ikaitian oin-
nax, ikonbiresi rateti ikana iki neskati: —¡Ikonra iká iki, nato
joni Diossen bake! —ikibo.
55 Jainribi ikana iki icha ainbobo, Galileankoniaxbi Jesús
chibani beabo ochóxonres oinni. Ja ainbobo iká iki jan Jesús
akinnabo.
56 Jato xaranribi iká iki, María *Magdalena, jainoax Jacobo
betan Josekan tita María. Itan Zebedeon bakebaon titaribi.

Jesús miinkana
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Moa yantan iketianra, Arimateainoa icha jawékia
westíora joni José janeya joá iki. Jaribi iká iki Jesús chibani
ipachoai.
58 Janra Pilatoiba kaxon Jesussen yora yokata iki. Jaskáakin
yokáketianra Pilaton jato menimaa iki.
59 Jatianra Josekan ja Jesussen yora bixon, kakaati jakon-
shamantonin rakawaa iki.
60 Jaskáaxonra janbi jato shanka kiniamaa benáikainko,
ja Jesussen yora niaa iki. Jaskáatananra shanka anin ja kini
xepobaini moa kaa iki.
61 Jatian María *Magdalena betan wetsa Maríara iká iki ja
Jesús miinkana kini ponté yakábekona.

Jesús miinkana kini sontárobaon koirana

62 Jatian ja tantiti nete xabáketianra, *sacerdotebaon
koshibo itan *fariseobo, Pilatoiba bokana iki.
63 Jain boxon, yoikana iki: —Ibó, nonra shinannai ja paran-
mis jonin japarixon jato neskáakin yoiibata: Eara kimisha
nete itin jirinoxiki akin.
64 Jaskara iketian, min sontárobo yoiwe, kimisha nete sene-
nai kaman kikinshamaankin, ja kini koirankanon. Jaonmea
onanaibora beax ja yoran yometsokanake. Jatonbi jaskáaxa,
jato yoii moara jirike iki ikantiki, jaskáaxonra jato apachoai
bebonbires jato parankanti iki —akinra akana iki.
65 Jaskáakana, Pilaton jato yoia iki: —Nato jatíribi sontárobo
boxon, matonbishaman jato kikinhakin koiranmatankanwe
—akin.
66 Jato jaskáaka boxon, shanka anin ja kini kikinhakin
xepoxon, onantiakin boyakana iki. Jaskáaxon jaki sontárobo
koiranmakana iki.†

† **27:66** Ja kinira iká iki kikinhakin jan boyatinin boyakana, kepenkana onanti
inon ixon.

28

Jesús jiria

1 Jatian ja tantiti nete winota pekáo moa domingo nete xabataitianra, María *Magdalena betan wetsa María kabékona iki, jain Jesussen yora miinbakana oinni.

2 Jain kabékonainbi ratéresi kikinbires koshi ninwana iki; ja non Ibo Diossen ángel naikanmeax joaitian. Joxon, jan kini xepoa shanka oke taranax janbi peyakaa iki.

3 Ja ángelnin yora iká iki, kaná biri ikai keská pené. Jawen yoraribi iká iki kikinbires joxoshaman.

4 Jaskara oinnax ja kini koirana sontárobo, kikinbiresi raketi saki iki, mawá keskabo tipikana iki.

5 Jatian ángelnin ja ainbobo yoia iki: —¡Rakéyamakanwe! Enra onanke ja korosen aibakana Jesús benai mato iitai.

6 Moara neno yamake, jan yoipachoai keskatira moa jirike. Maton onannon, jain aibakana oinni bekanwe.

7 Rama ishton boxon jaonmea onannaibo yoitankanwe: 'Ja reteibakanara moa jirike jatianronki japari moa Galileanko kaai, jainoaronki maton oinni kati iki', jaskara mato yoikasira ea iitai —akinra jato aká iki.

8 Jato jaskáa ja mawá kini ikainoax ja ainbo rabé ishtonbires kabékona iki, raketibi kikínbiresiribi rarobekona iki. Jaskataxa jaonmea onannaibo keshani kaai ishtobekona iki.

9 Ja bokanainbi bechixon jato Jesussen saludana iki. Jato jaskáaketian nokobainxon Jesús rabikana iki jawen taekibi bekepikainxon.

10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¡Rakéyamakanwe! Ja nokon wetsabo Galileanko bokanon yoitankanwe, jainoara ea oinni bokanai —akin jato aká iki.

Kopíaxon sontárobo jansomakana

11 Jatian ja ainbobo kaaitianribi, ja koirani iitai jaweti sontároboribi jeman bokana iki. Boxonra jatíbi jaskara ikábo ja *sacerdotebaon koshibo keshankana iki.

12 Jatian jabobiribi jema koshibo betan tsinkíxon shinan akí bokana iki. Moa shinan axonra ja sontárobo icha koríki menikana iki,

13 jaskáaxon jato yoikana iki: —Jato yoinoxikanwe, noa oxaketianra jaonmea onanaibaon yamé bexon ja Jesussen yora boankanke.

14 Jatian nato joi ja joni koshin ninkáketianra, noabiribi jabetan yoyo ikai, jaskáaxonra mato jakonmaati ikenbi non amatima iki —akin jato akana iki.

15 Jaskáakana ja sontárobaon koríki bixon, ja ati yoikana
keskáakin akana iki. Jatian jaskáakin yoikani joira ramaka-
manbi judíobaon ikon keskáakin yoikanai.

Joi yoii bokanti jaonmea onannaibo Jesussen yoia

16 Ikaxbi ja chonka rabé jaonmea onanaibobiribi
Galileanko bokana iki, jain bokanti jato Jesussen yoiibata
manan ikainko.
17 Jain boax nokóxonra ja Jesús rabikana iki, ikaxbi jatíribibo
ikana iki jamara ibirai iki ixonbores shinanni.
18 Jatianra Jesussen jato pataxbainxon yoia iki: —Jatíbi ja
naikan iká itan main ikábo jato ikinti koshira ea Diossen
menike.
19 Jaskara iken, rama botankanwe, jain jonibo jakana jatíbi
mai ikainkobo, eonmea onannaibo itiakin jato imatankanwe,
ja ikonhaibora, Papan janenko itan Baken janenko jainoax
Diossen Shinanman janenko maton jato bautizanti iki.
20 Jatíbi ja en mato onanmaa jawékibo senenhakantiakin
jato axeatankanwe. Jatian eara netetiibi mato betan iti iki, ja
moa nete senenai kamanbi —akin jato aká iki.

SAN MARCOS
Jesucristo ikábo yoikin Marcosnin wishaa

Jato bautizanai Juanman jain joni jayamainkoxon jato joi yoia
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Neskataxa iká iki, ja Diossen Bake, Jesucristokiriti iká
jakon joi yoikaati peokooti.
2 Ja *profeta Isaíassenra, jawen kirika meran wishanike,
neskáakin:
"Enra nokon joi yoiai mia
raanxonai,
janra mia jan kati bai
benxoaxonti iki.
3 Jain joni jayamainkoniaxa, neskati saí inoxiki:
Ja Ibo jan joti bai
pontexonkanwe", iki iká.
4 Jaskáakin yoini keskatishaman pikóxonra, jain joni jaya-
mainkoxon, Diossen joi yoikin Juanman jato neskáa iki: —
Moa jakonma shinanbo akonkin jenexon, Diossen joi biax,
bautizameekanwe, maton ochabo moa Diossen mato shi-
nanxonyamanon —akin.
5 Jatian Judea mainmeax, itan Jerusalén jemameax
jonibo bexon, jaton ochabo Dios keshanketian, Jordán
weanmanxon, Juanman jato bautizankatitai.
6 Ja Juanman chopa sawea iká iki, camello rani aká. Jainoax
jan chinexeeta sintóra iká iki, bichi aká. Jatian jawen piti iká
iki, chanpo, jainoax jawen xeati iká iki, nii meranoa bona
jene.
7 Jainxon jato joi yoikinribi, neskáa iki: —Epekáora joái,
ebebon atipana koshia joni. Ea já namanbires ixonra,
chirankokainxon jawen zapato risbitanibobi en choroxonti
jisáma iki.
8 Enra onpaxenres mato bautizana iki. Ikaxbi epekáo
joáitoninra, Diossen Shinanman mato bautizanoxiki —akin.*

Juanman, Jesús bautizana
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Jatian ja netebaon, Galilea main iká Nazaret jemameax,
Jesús Juanhiba kaketian, Juanman Jordán weanmaxon bauti-
zana iki.
10 Jatian ja jenemeax mapékin, nai chopetaitian oinna,
Diossen Shinan westíora xotó keska jaki joáx itoshia iki.

---

* **1:8** Diossen Shinanman bautizameti iki iká riki, jawen Shinan noomeran iti yoii iká.

11 Jatian jaskáketian, naikanmeax yoyo ika iki neskati: “Mia
riki nokon noi Bake, mionra ea ikonbiresi raroai”, iki.

Satanássen Jesús tanaa
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Jatian jaskáxon Diossen Shinanman, jain joni jayamainko
Jesús ioa iki.
13 Jain iká iki chosko chonka nete senen, pimis yoinabo
xaran, jainoa *Satanássen ochamakaskin Jesús tanaa iki.
Jaskáketian ángelbo bexon Jesús akinkana iki.

Galileankoxon Jesussen jawen tee peoa
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Jatian Juan moa cárcel meran akanketian, Jesús
Galileanko kaa iki; Diossen jaskati yoia jawen jakon joibo
jato yoii.
15 Jatian jato joi yoikin neskáa iki: “Moara yoini nete
senenke. Jatian ja Diossen ikinnaton jati netera, moa ochóma
iki, Diossen joi bikanwe. Ninkáxonres ja jakon joi en yoiaibo
ikonhakanwe”, akin.

Yapan teetai chosko joni Jesussen kenaa
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Jatian ja Galilea ian ketani kakin, oinna iká iki; Simón
jawen wetsa Andrés betan rikani iibekoni, yapán teetaibo
ikax.
17 Jatian nokobainxon Jesussen jato yoia iki: —Ea
chibankanwe, jonibo biti onanbobiribi en mato imanon
—akin.
18 Jaskáatianbi, jaton rikabo jenebaini jabé bokana iki.
19 Jainoax orichaa kakin, Zebedeon bakebo Jesussen noko-
ribia iki; ja iká iki Jacobo betan jawen wetsa Juan. Jabo ikana
iki, jaton papa betan rika onai iibekoni.
20 Jaboribi Jesussen jato kenaa iki. Kakin jawen joniboyabi,
jaton papa Zebedeo botenbi potabaini, Jesús betan bokana
iki.

Yoshin naikia joni Jesussen benxoaa
(Lc. 4.31-37)

21 Boax Capernaúmhain nokókana iki, jatian moa tantiti nete
iketian, jain tsinkiti xobo meran jikixon, Jesussen jato esea
iki.
22 Jatian jawen koshi shinanyaxon Jesussen jato eseaitian
ninkatax, jonibo ratékana iki; ja esé onanbaon yoiai keskáma
iketian.
23 Ja jain tsinkiti xobo meran iká iki, westíora joni yoshin
naikia; jara neskati saí ika iki:

24 —¿Jawekopiki mia noiba joá Nazarethainoa Jesús? ¿Noa keyoiki mia joá? Enra mia onanke, mia riki Diossen jakon Joni —iki.
25 Jaskataitian Jesussen yoshin notsina iki, neskáakin: —Netéwe, ja joni meranoax moa pikówe —akin.
26 Jaskáatianbi, ja joni, mai tsakamataanan, koshín sion ikaini, já meranoax yoshin pikota iki.
27 Jaskáketian oinnax, jatikaxbi ratékana iki. Jaskatax yokakananbotankana iki, neskati: —¿Jawe keska jonikayarin nato? Benáesébo akai jato yoikin ¿Jawe keska koshi shinanyakayarin nato joni? Jan yoshinbo pikóti yoiara ikanai, jawen joi ninkáxonax, pikoti —ikibo ikana iki.
28 Jatian Jesussen jaskara aká jawékibo, ishtonbires ja Galilea main ninkakaaketana iki.

Simonman rayós ainbo isinai, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Jatian jaskáa pekáora; Jesús, Jacobo, jainoax Juan, ja tsinkiti xobomeax pikóbaini boax, Simón betan Andréssen xobon bokana iki.
30 Jain iká iki Simonman rayós ainbo yonatax rakata. Jaskara iketianra Jesús keshankana iki.
31 Jaskáakana kawanxon, Jesussen ja ainbo metsonxon wenina iki. Jatianbi moa yoná jenexon jato jawékiati axona iki.

Icha isinaibo, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 Jatian moa bari jikii yantanshoko ikenbi, ja jatíbi isinaibo, itan yoshin naikiaboribi, Jesússiba bekana iki.
33 Jatianra jatíbi ja jemamea jonibo ja xobo xepotiain tsinkíkana iki.
34 Jatianra Jesussen icha joni meskó isinyabo jato benxoaa iki. Jainxon icha yoshinboribi jato meranoa jokonhaa iki. Ikaxbi yoshinbo jawebi jato yoyo imayamaa iki, jabaon já onankana iketian.

Jesussen jato joi yoia
(Lc. 4.42-44)

35 Jatian nete bei, oxnetaishoko Jesús wenitax, xobomeax pikókaini jabicho kaa iki, tsoabi yamankoxon orani.
36 Jatianra Simón jabé ikábo betanbi, Jesús benai bokana iki.
37 Nokóxon yoikana iki: —Jatíxonbira mia benakanai —akin.
38 Jaskáakanabi jato yoia iki: —Ochóma jema ikainkobo bonon bokanwe, jainribi jato Diossen joi yoii. Jaskarainoabo jato akinoxkayara ea joá iki —akin.
39 Jaskatax Galileanko iká jemabotiibi kaa iki. Jaton jain tsinkiti xobo meranxonbo, Diossen joi jato yoiboa iki. Jainxon jonibo meranoa yoshinboribi pikoboa iki.

Lepra isinya joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Iitaitian, westíora *lepra isinya joni joáx, Jesús bebon chirankooxon yoia iki: —Mia keenxon, nokon yoramea isin, min ea benxoawe —akin.
41 Jatian Jesussen noibaxon, jawen mekenman tii axon, yoia iki: —Eara keenai, en mia benxoabanon —akin.
42 Jaskáatianbi, moa jawen isin benxoaa iki.
43 Jaskáaxon, ja joni raankin, Jesussen neskáakin yoia iki:
44 —Kakin, tsoabi yoiboyamatanwe, ja *sacerdotebicho oinmatanwe. Jainoax mia Dios bebon jakon iti kopí, Moiséssen jaskáati yoini keskáakin, Dios jawéki menitanwe, mia *sacerdotebaon oinkanon —akin.†
45 Ikaxbi ja jonin kakin, jatíbi jaskara ikábo jato keshanboa iki. Jatian moa jato keshanketian, Jesús jawerato jemanbi kati atipanyamaa iki. Jaskatax tsoabi yamanko, Jesús iká iki; ikaxbi, jatíbiainoax já oinni bekana iki.

2

Kishi jirioma joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Jaweti nete pekáora, Jesús Capernaúmhain karibaa iki. Jatian ja xobonko ninkatax,
2 jain icha jonibo tsinkita iká iki, ja xobo xepotiainbobi moa senenma. Jatian jainoara, jan jato Diossen joi yoia iki.
3 Iitainbi, chosko jonin kishi jirioma joni bekana iki.
4 Ikaxbi icha joni iketian, jikimati atipanyamaxon, ja Jesús iká ponté xobo pebixon, jawen rakátinin axon, ja isinai naman apakekana iki.
5 Jatian jan bea jonibaon kikinhakin, ikonhakana onanxon, Jesussen ja isinai yoia iki: —Baké, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.
6 Jesussen jaskáakin ja kishi jirioma yoia ninkatax, jain yakákana jawetii esé onan jonibaon, neskáakin shinankana iki:
7 —¿Jawekopiki nato joni yoitimaresi jaskati yoyo ikai? Jakonmaibiresi ikai, Dioski yoyo iki. Diossenresa atipanke ja ochabo moa jato shinanxonyamakin —ikibo.
8 Ikaxbi jaton shinan onanxon, Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekopiki maton jaskáakin shinannai?
9 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires iki? ¿Min ochabora en moa mia shinanxonyamai ati? Iamax ¿Min rakáti yatanbaini katanwe akin ati?
10 Jaskara ikenra, rama en mato onanmai; ja jonin Bakera nato main, jaton ocha akábo jato shinanxonyamanoxon yoiti

† **1:44** Oinkanwe ja Lv. 14.1-32.

koshiya iki ixon —akin. Jatian jaskátaanan, ja kishi jirioma joni yoia iki:

11 —Miara en akai: Wenínxon, min rakáti yatanbaini moa min xobonko katanwe —akin.

12 Jatianbi ja joni wenitax, jawen rakáti bibaini, jaton jishnonbi moa jainoax kaa iki. Jaskara oinnax, jatikaxbi ratetax, Dios rabii ikana iki, neskati: —Nonra jawetianbi jaskara jawéki oinyosma iki —ikibo.

Jesussen Leví kenaa
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Jaskatax Jesús ian kexa karibaa iki. Jain iketian, jaki joni icha tsinkíkanketian jato esea iki.

14 Jainoax moa kaai winókin, Alfeon bake Leví, jainxon ja romamea apo kopí yokáxonkanai xobonko, jato kopí yokati yakáketian meraxon, Jesussen yoia iki: —Ebé kawé —akin. Jaskáa wenixon Levikan chibana iki.

15 Kakinbi Levikan, Jesús jaonmea onanaiboyabi jawen xobon pikinnoxon jato ioa iki. Jatian jain jato betanribi icha joni bokana iki; apo jato kopí yokáxonai jonibo itan wetsa ochaya joniboribi ikana iki, ja Jesús jaonmea onanaiboyabi pii ikanainko jato betan yakákana. Jatian jato chibani bokanabo ikana iki kikinbires icha.

16 Jesussen jaskarabo betan piaitian oinxon, ja esé onan *fariseobaon Jesussenmea onannaibo yokákana iki: —¿Jaweatiki maton Maestron, ja apo kopí yokáxonaibo itan ja ochaya jonibo betan jawékiai? —akin.

17 Jato jaskáai ninkáxon Jesussen yoia iki: —Isionmabaonra jato benxoakai joni benayamai. Ja isinyabaonresa akai, jato benxoakai joni benakin jan raonnon ixon. Eara jakon jonibo akinni joáma iki, eara joá iki ochaya jonibo jato akinni —akin.

Ayunantikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Jatian westíora nete ikana iki, ja jato *bautizanai Juanmamea onannaibo betan *fariseobomea onannaibo *ayunani. Jatianra jatíribi jonibo Jesússiba bexon yokákana iki: —Ja jato Bautizanai Juanmamea onannaibo betan ja fariseobaomea onanaibaonra akai ayunankin, ¿Jawekopiki ja mionmea onanaibaon ayunanyamai? —akin.

19 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Wanoai joni jato betanbi ikenki ¿Ja kenaa jonibaon jawékiayamai iki? Ja wanoai joni jato betanbipari ikenra, ayunankanti yamake.

20 Ikaxbi ja wanoai joni bokanti netera nokónoxiki, jatianparira ayunanoxikanai.

21 Tsonbira chopa payo bená chopan onayosma iki. Akábira jan onaa topo otsiax anii noshitai.

22 Jainxonribi tsonbi benáa aká vino, payo bichi chomon
nachíosma iki. Akábira moa vino paexon ja chomo toá imati
iki. Jaskatax moa chomo ramíketian ja vinoribi moa yoyokooti
iki. Jaskánaketianra ja benáa aká vino, bichi chomo benakan-
ribi nachíti iki —akin jato aká iki.

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Jatian jato jaskáa pekáo, tantiti netenbi trigo wai naponbi
Jesús winota iki, winókinbi jaonmea onanaibaon trigo bimi
tsekakana iki.

24 Jaskáakanaitian fariseobaon yokata iki: —Oinwe ¿Jaweatiki
tantiti neten jaskátima ikenbi, ja mionmea onanaibaon trigo
bimi tsekakanai? —akin.

25 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¿Matonkayaki ja David-
kan, já chibanai joniboyaxonbi, maxkáxon, jawékiakaskin aní,
Diossen joi meran yoyo ayosma iki?

26 Ja *sacerdotebaon koshi Abiatar, Diossen xobonko in-
ontianra, ja xobon David jikixon, *sacerdotebaonbicho piti
ikenbi, ja pan piaa iki. Jaskáxon jabé nia joniboribi jato menia
iki —akin.

27 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Ja tantiti netera, jan
joni iboaxon yonoti Diossen akáma iki, ja netera aká iki, joni
tantitibiribi.

28 Ramara, en mato onanmai; ja jonin Bake riki, jawerin ja
tantiti neten ati ixon mato jan yoiti koshia —akin.

3

Meken jirioma joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 Jatian wetsa nete, jain tsinkíti xobo meran, Jesús jikiribia
iki. Jain iká iki, westíora meken jirioma joni.

2 Jain ikana iki jawetii joniboribi, ja tantiti netenbimein
akai, Jesussen ja meken jirioma joni benxoakin ixon oinni.
Aketian ja yoixontaanan, jakonmaati shinanyanix.

3 Jaskákanaitian, ja meken jirioma joni, Jesussen yoia iki: —
Wenitax, jato bebon chankawe —akin.

4 Jaskáxon Jesussen jato yokata iki: —Tantiti netenki, jawe
jawéki ati yoiai ¿Jakon jawéki ati o jakonma jawéki ati? ¿Jato
mawámaresti o jato mawámatima? —akin. Jato jaskáabi
netéreskana iki.

5 Jatian já kateaketanabo sináyaxon jato Jesussen oinna iki,
jatianra ikonhakashamakanaitian onístaanan ja joni yoia iki:
—Min meken sananwe —akin. Jaskáa jawen meken sanana
iki, jatianbi joni benxoaa iki.

6 Ikaxbi jaskara oinnax, moa *fariseobo pikóbaini boax,
ja Herodes rabékinnaibo betan tsinkíxon, Jesús reteti shinan
akana iki.

Icha jonibo ian kexa ikana
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

7 Jatianra jaonmea onannaiboyabi, Jesús ian kexa kaa iki.
Jain ikanaitian, ichaxon Galilea jonibaon chibankana iki.
8 Jatian Jesussen ratéti jawékibo akai ninkatax, oinni
bekana iki. Ja bekanabo iká iki, Judeainoabo, Jerusalénhainoa
jonibo, jainoax Jordán bekeiba iká Idumeainoabo. Jatíribibo
ikana iki, Tironkoniabo, itan Sidónhainoabo.
9 Jaskati icha joni, jaki bekanketianra, jaonmea onannaibo
Jesussen yoia iki; bitaxkanaketian jan nanéti boti bexonkanti.
10 Moa icha joni jato benxoaa iká iki. Jakopi ja isinaibo
beax, Jesús tii akasi, jaki tsamákana iki.
11 Jatian ja joni meran iká yoshinboribi, Jesús bebon chi-
rankotax saí ikana iki, neskati: —¡Mia riki ja Diossen Bake!
—iki.
12 Ikaxbi jonibo bebomeax já yoii jaskáyamakanon ixon,
Jesussen notsínxon jato netémaa iki.

Jesussen chonka rabé raana itibo katota
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Jaskata pekáo, Jesús mananman kaa iki. Jainxonra,
jawen keenshamanbores, Jesussen jato kenaa iki. Jatian moa
beax, tsinkíkanketianra,
14 chonka rabé joni jato xaranmea katota iki, jabé nikanti,
itan jato joi yoiti raanoxon. Jatian jabora jato janea iki:
“Raanabo”, akin.
15 Jainxonra, jawen koshi shinan jato menipakea iki, jan
yoshinbo pikokanon ixon.
16 Ja chonka rabé katóxon biá jonibo ikana iki; Simón, ja
Pedro akin janea.
17 Jainoax iká iki, Zebedeon bake rabé, Jacobo betan jawen
wetsa Juan; jabora janea iki, Boanerges akin, ja iki, (“tirin
ikaitonin bakebo”) iki iká.
18 Jainoaxibi ikana iki: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo,
Tomás, Alfeon bake Santiago, Tadeo, Simón ja Zelote.*
19 Jainoax, Judas Iscariote, ja jakonhai keská iikinbi jan
Jesús jakonmaani.

Jesús, yoshinbaon koshia shinankana
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

20 Jaskáa pekáo, westíora xobon Jesús jikia iki. Jain
iikanaitian, icha joni jakiribi jatoki tsinkíkana iki. Jatian

* **3:18** Ja Zelote iki iká riki: Jan ikonhatonin paranan reteananai.

Jesussen, jaonmea onanaiboyaxonbi jawékiatibobi atipanyamakana iki.

21 Jatian Jesús jaskatai ninkatax, jawen rarebobo já bii beax ikana iki, naton shinanra moa jakonmaake, iki.

22 Jatian esé onan joniboribi, Jerusalénhainoax beax, já yoiiribi ikana iki: —Nato joninra, yoshinbaon koshi Beelzebúkan atipana koshi meniatonin akai, ja jonibo meranoa yoshinbo jokonhakin —ikibo yoyo iki.

23 Jaskákanaitian, jonibo kenaxon yoia iki: —¿Jawekeskaxonmein atipanke, *Satanássen, jabé yoshin pikokin?

24 Westíora jemankoniax, rawikanantaanan, jatonbiribi tsamáshoko akáxa, moa jainbicho ikanti atipanyamakanke.

25 Jainoax, westíora xobonko, ja rarebobicho jakanabo, jatonbinix, ramiananaxa, moa jainbicho ikanti atipanyamake.

26 Satanás iki jaskáribi, jabé ikábo betanbi ramiananaxa, moa janbiribi ikax, jaton koshia itima iki.

27 Tsonbira koshi jonin xobon jikixon, ja joni nexayonamatianbi, jawen jawékibo yometsoati atipanyamake. Nexayonxonparira, jawen jawékibo boonankanti iki.

28 Ikonshamanra, en mato yoiai, Diossenra jatíbi jonibo jaton ocha akábo, itan jakonmai yoyo ikanabo, moa jato shinanxontima iki.

29 Ikaxbi jaweratoboki ja Diossen Shinanki jakonmaibires yoyo ikax ochai, jabora jawetianbi jato Diossen shinanxonkin jenetima iki. Jabora jatíbitian ja ochayabi ikanti iki —akin jato aká iki.

30 Jaskáakinra Jesussen jato yoia iki já yoii, yoshin naikia riki nato iki ikanaitian.

Jesussen rarebobo
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Jatian jato jaskáai iitaitian, Jesussen tita betan jawen wetsabo bekana iki. Bexon jemanxonbi, Jesús kenamakana iki.

32 Jatian já kateax tsamatabaon, Jesús neskákin yoikana iki: —Min tita betan min wetsabora, mia oinkasi beax, jeman ikanai —akin.

33 Jaskáakana jato neskáa iki: —¿Tsoaborin nokon tita betan nokon wetsabo? —akin.

34 Jatian ja katei tsamákana jonibo oinyaketanxon, jato yoia iki: —Natobokaya riki nokon tita, itan nokon wetsabo.

35 Jaweratobaonki Dios keenai keskáres akai, jaboriki nokon wetsa, nokon poi, itan nokon tita —akin jato aká iki.

4

Banai joniki yoinmeeta esé
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Jatian Jesús jakiribi ian kexá kaxon, jato esekin peoa iki. Ja icha joni tsinkíkanketian, boten nanetax napoori kaax Jesús jain nayakaa iki. Jatian jonibobiribi ian kexabi tsamákana iki.
2 Jaskáaxon icha meskó jawékiki yoinyanan jato esekin, neskáa iki:
3 —Ninkákanwe neskara en mato yoiai: Westíora jonira wainko kaa iki, bimi bero banakin masáa aaboi.
4 Ja masá akara, jatíribi berobo bai napo maana iki. Jain maanabora, isábaon bexon piá iki.
5 Jainoax jatíribi berobo makan xarán maana iki. Jaskarain maannax, mai kextóma iketian, ja berobo ishton xoxoa iki,
6 ikaxbi bari pikotax xanaketian, ja xoxoa berobo, mai kextóma iken, ishtonbires siwata iki, taponma ikax.
7 Jatian jatíribi berobo moxa xaran maana iki. Jatianra moxabo ishtonbires anixon retea, moa bimiamaa iki.
8 Jatian jatíribi berobo maana iki, mai jakon ikain. Jaskarain maannabora, xoxoax, jakonshamani bimia iki: wetsa nia bimia iki, kimisha chonkabo; wetsa sokota chonka, wetsa iká iki, pacha —akin.
9 Jaskáxon, Jesussen jato yoia iki: —Ninkataibo ixon, ninkákanwe —akin.

Jawékikibo yoinhanan jato esea
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Jatian moa jonibo bokana pekáo, Jesúsbicho banéketian, já ochóma iwanabo betan jawen chonka rabé jaonmea onanaibaon bexon, Jesús yokákinkana iki; jawe yoikinki jan jato jawékiki yoinyanan, esewana ixon.
11 Jaskákana jato yoia iki: —Diossenra jawen ikinnaton jati joné nete, pontéres mato onanmaa iki. Ikaxbi ea ikonhaya-maibora jawékiki yoinyanan en jato onanmai,
12 oinnaxbi, oinnama keskábores ikanon ixon, itan en yoiai joi ninkataxbi ninkatama keskábores ikanon ixonribi. Jaskáaxon jaton jakonma akábo akonkin jeneyamakanaitian, Diossen jato ja shinanxonresnon ixon —akin.

Ja bero banaaki yoinmeeta esé onantiakin Jesussen yoia
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 Jainxon jato yoia iki: —¿Ja jawékiki en jato yoinwana eséki maton onanyamaa? ¿Jawekeskaxonki ja wetsa jawékibo maton onanti iki?
14 Ja bero banai joni keská riki, ja Diossen joi yoiai joni.
15 Jatíribi jonibo riki, ja bai napo bero maana iní keskabo. Jaskara jonibaonra akai, Diossen joi yoikanaibo

ninkáshamankin, ikaxbi *Satanássen joxon akai jan ninkata joibo shinanbenomakin.

16 Jatíribi jonibo jake, ja makan xaran bero maana iní keskabo. Jaskarabaonra akai joi ninkaxon keenshamanxon ikonhakin,

17 ikaxbi ichama taponya keskábo ikaxa, koshi shinanhomabo ikanai. Jaskara kopíra, tanakin masá tenemakanabo ishtonbires joi ikonhakin jenekanai.

18 Jatíribi jonibo riki, moxa napon bero maana iní keskabo. Jaskarabaonra joi yoikanaibo ninkatai,

19 ikaxbi nato netemea jawékibores shinankin itan koríki bitiakinres shinanni jatonbinix parameekanai. Jainoaxibi wetsa meskó jawéki ati shinanbaonribi, ja joi ikonhabo moa jato shinanbenomai. Jaskataxa bimiamai keskábo banékanai.

20 Ikaxbi jarake jonibo, ja mai jakonshaman ikain bero maanna iní keskabo. Jaskara jonibaonra joi ninkáxon ikonhakanai. Jabo riki bero maana xoxoax jakonshamani bimia iní keskabo. Jaskara ikax; westíora nia bimia iki kimisha chonka, wetsa nia sokota chonka; jainoax wetsa nia pacha bimia —akin jato aká iki.

Lamparinki yoinmeeta esé
(Lc. 8.16-18)

21 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Tsonbira lamparin keteaxon jawékinin mapoyamai iki, itan oxati namanribi yasányamai iki. Jaskáyamakinra bochiki peyasankanai; jawen joekan tenaa jishtishaman inon ixon.

22 Jaskáribira jawéki akanabo jonéma iki; onanyamarakanke ixon shinantima. Ja joné akana jawékibora jato jishtiaxonoxiki.

23 Jaskara iken, ninkataibo ixon, ninkákanwe —akin.

24 Jainxon jato yoiribia iki: —Ninkakanwe en mato yoiai: jawekeskakinki maton wetsabo akai, jaskáakinribira mato Diossen ati iki, bebonbirespariribi.

25 Jatian joi ninkáxon jan yoiai keská akaibora, bebonbires Diossen jato onanmati iki. Ikaxbi jaweratobaonki joi ninkáxonbi ikonhaayamai jabora jaton jayata onan shinanbi moa Diossen bichinti iki —akin jato aká iki.

Bimi bero xoxoaki yoinmeeta esé

26 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Ja Diossen ikinnaton jati nete riki, jonin bero banaa ikai keská.

27 Ja banakin senenhax ikai; yaméketian joni oxai. Jatian nete xabáketian ikai joni besoi. Jatian ja jonin onanyamake jawekeskataxki yamé itan neten ja bero banaa xoxoax aniai ixon.

28 Ja mainbira ja banaa berobo neskámai; rekenpari xoxoax
jawen jiwi aniax bimiai. Japekáora texkan bocho, ja bimi bero
ikai.
29 Jatian ja bimibo moa tsekatires iketianra, jawen ibon ja
bimibo moa tsekai —akin jato aká iki.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Jainxon jato yoiribia iki: —¿Ja Diossen ikinnaton jati
netemein jawe jawékiki non yointi iki?
31 Jara, ja mostaza beroshoko banakana ikai keská iki. Ja
mostaza bero riki, ja banakanai wetsa berobo winoa kikin
beshéshoko.
32 Jaskara beshéshoko ikaxbira ikai, banaa xoxoax, jatíbi ja
wainkonia wetsa banábo bebonbires ani baneti, jatian ani
mebiabo iketianra isábaon jain naakanti atipanke —akin.

Jawékiki yoinhanan jato esea
(Mt. 13.34-35)

33 Jaskáaxonra icha jawékiboki yoinhanan, Jesussen jato
Diossen joi yoikatitai, jabaon onanti senenresbo.
34 Janra jawékiboki yoinhananres jato joi yoikatitai. Ikaxbi
jaonmea onanaibora jatíbi jawékibo onantishamanhakin jato
yoikatitai.

Niweaba Jesussen nesemaa
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Jatian moa yametaitian Jesussen jaonmea onannaibo
jato yoia iki: —Oke ian keiba shitánon bokanwe —akin.
36 Jaskáatanan jaonmea onannaibo já iká boten nanémaax,
jain ikana icha joni potabaini moa bokana iki. Jatian jato
chibani, jatíribibo wetsa botenbo bokana iki.
37 Ja bokanainbi niweaba koshi jatoki paketax, ani bechona
iki. Jaskáxonra jaton bote, bechonman jato jene bochoanaana
iki.
38 Jaskatainbi Jesúsbiribi ja boten chirakax tepikaini ox-
aashaman iká iki. Ikaxbi jishtenhaxon Jesús yoikana iki: —
Maestró ¿Noa bechonman reoainbiki mia jawe iamai? —akin.
39 Jaskáakana wenixon, niwe betan aniparo notsinkin
neskáa iki: —Jenéwe, moa niweyamawe —akin. Jaskáa ja
niwe betan bechon jenetax, moa ian jakonshaman baneta iki.
40 Jatian jaskátaanan jaonmea onannaibo jato yoia iki: —
¿Jawekopikayaki mato iorai rateta? ¿Matokayaki, Dioski kikinni
koshiamaparibo iki? —akin.
41 Jato jaskáabi kikinbiresi ratékanabo ikax, jatobires
yokakanani neskákana iki: —¿Jawekeska joni ikenmein akai,
niwe betan bechonbaonbi jawen joi ninkáxonkin? —ikibo.

5

Gadarainoa joni yoshin naikia
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Jatian moa shitábaini boax, Gadara main nokókana iki.

2 Jain nokotax moa Jesús mapetaitianribi, pantionhainoax yoshin naikia joni jaki joá iki.

3 Ja joni iká iki pantionhainbiribi jaa; tsonbi jakonshamanxon tantimatibi atipanyamaa itan cadenaninbobi nexati atipanyamakana.

4 Moa ichaakinbo cadenaninbo tanéxon menéxkanabi, cadenabo ras aresai iká iki. Jakopíra tsonbi tantimati atipanyamaa iki.

5 Netenyabi, yamébo pantionhain itan mananman kaaxbo ja joni saí iikawankatitai iká iki. Jainoax janbixbi makanman tsakakaatibo.

6 Jatian ochóxonbi Jesús merataanan jaki ishtoi joáx chirankootanan,

7 saí iki neskata iki: —Mia riki Jesús, ja ani Diossen Bake ¿Minki ea jaweakai? Enra mia Diossen ninkánonbi yoiai; ea masábires tenemayamawe —iki.

8 Jaskáakinra yoia iki, ja nato jonimeranoax pikówe yoshimá, akin Jesussen aká.

9 Jaskáketian Jesussen yokata iki: —¿Jawe janerin mia? —akin. Jatian jan yoia iki: —Nokon jane riki legión, emeran icha ikanai kopí —akin.

10 Jatian ja yoshinbaon Jesús yokákin teakana iki: —Nenoa noa wetsa main raanyamawe —akin.

11 Jatian ja ochóma manan ipaketiainko icha kochi pii tsamata iketian,

12 yoshinbaon Jesús yoia iki: —Ja kochi tsamatainko noa raanwe, noa jain weinon —akin.

13 Jaskáakana Jesussen ja yoshinbo jain boax weiti jato yoia iki. Jaskatira ja joni meranoax jokonbaini boax ja kochibo meran weikana iki. Jainra ibiraa iki, rabé waranka kochibobira. Jatianra ja kochibo ishto boax, jene tsakax keyókana iki.

14 Jatian jaskatabo oinnax, ja kochi koiranaibo jabati ishtokana iki, bokin ja jeman nokóxon itan wain teetaiboiba nokóxonbo, ja winota jawékibo jato keshanbokana iki. Jatian jonibo bokana iki, jaskara jawéki winotabo oinni.

15 Jatian bexon oinkana iká iki, ja yoshin naikia ikax ramionpachoai joni, moa jaskarama; jakonshaman moa chopa saweyonax yakata itan jawen shinanribi moa jakon. Já oinnax jonibo ratékana iki.

16 Jatian ja jaskata oinni beabo, jatonbishaman oinnabaon
jato yoia iki; jaskatax ja yoshin naikia ipachoai joni benxoabo
itan jaskatax kochibo keyotaribi.
17 Jaská*aketian* moa jainoax katanon ixon Jesús yoikana iki.
18 Jaská*akana* moa kaai boten nanetaitianribi, ja yoshin
naikia ipachoai joni joá iki, jabetan kakaskin Jesús yokati.
19 Jaská*abi* ja joni iwekashamakin, Jesussen yoia iki: —Min
xobonko katanwe, min kaiboboiba. Jain kaxon ja Diossen
mia noibaxon benxoabo jato yoitanwe —akin.
20 Jaská*akin* yoia kaxon, *Decá*polissain iká jemabaon jato
yoiboa iki; jaská*xon* Jesussen já akinna jawé*kibo*. Jaskara
ninkatax jatikaxbi jonibo raté*kana* iki.

Bake ainbo mawata betan jimi boanai ainbo
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Jatian moa jakiribi Jesús ian keiba shitá*ketian*, icha jonibo
tsinkí*kana* iki. Jatianra já ian kexabi baneta iki.
22 Jain iketian, jain tsinkí*ti* xobomea westí*ora* joni koshi
joá iki; jawen jane iká iki Jairo. Jara joá*x* Jesús namanbi
chirankooxon,
23 akonbireskin yoká*kin* neská*a* iki: —Nokon bake xon-
takora moa mawatibishoko iki. Eapari kaxon mamepasxon
benxoaxoni kawé, jatianra moa já mawá*tima* iki —akin.
24 Jaská*akin* yoia Jesús jabé*bi* kaaitian, icha joni ja chibani
boaibaon Jesús bitá*xeskana* iki.
25 Ja joni icha xaran iká iki, westí*ora* ainbo isinai; moa
chonka rabé baritia jimi boanai.
26 Jara kikinbiresi onitsapita iká iki jato raonai jonibo raon-
mai, jatí*bi* jawen jayata jawé*kibo* yankabires keyoyona, jatian
benxotitianbi, jawen isin moa wekó*karesa* iki.
27 Jaskara iikinbi, Jesús yoikanaitian ninkatax ja ainbo, joni
icha xaranbi, Jesús peká*obi* jikikainxon jan perakoota chopa
tii akanaana iki.
28 Moabi jan shinanna iká iki, ja Jesussen perakooti
chopatanibires tii aká*xa* ea benxoti iki ixon.
29 Jatian jawen tari tii akatianbi, moa jimi boani jeneta iki.
Jatianra ja ainbonin onanna iki, jawen isin moa benxoa.
30 Jatian Jesussen jawen atipana koshi ja meranoax pikota
onantaanan, jonibo xarameax peká*ori* bechiakekainxon jato
oinna iki. Jaská*axon* jato yokata iki: —¿*Tsonki* nokon tari ea tii
akanaana? —akin.
31 Jatian jaonmea onanaibaon yoia iki: —Joni icha miki
tsamá*xon* bitaxa onanaxbiki mia ikai ¿*Tsonki* nokon tari ea tii
akanaana iki? —akin.
32 Jaská*akanabi* jan tii aka onankaskin Jesussen oken ben-
abekona iki.

33 Jatian ja ainbo, eara moa benxoke ixon onanax joáx, raketi saki iananbi, Jesús naman chirankootoshixon, jatíbi ja ikon jawékibo keshana iki.

34 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ea ikonhaxa mia benxoke, baké; jakonres katanwe, moara mia isinhoma iki —akin.

35 Jatian Jesús yoyo iki jenetamapari ikenbi, Jairon xobonkoniax, jawen jonibo bekana iki. Bexon ja bake ainbaon papa yoikana iki: —Min bakera moa mawáke. Ja Maestro min xobon iokaskin moa teayamawe —akin.

36 Ikaxbi jaskákanaitian ninkáxonbi, neskáakinbiribi Jesussen, Jairo yoia iki: —Rakéyamawe, eares ikonhawe —akin.

37 Jainxon Pedro, Jacobo, jainoax Jacobonin wetsa Juan, jabores jabé kati yoia iki.

38 Jatian moa Jairon xobon nokóxon oinna iká iki, jonibo winii, saa iki itan moa tsokaskana.

39 Jatian jikikainxon Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato winii saa ikanai? Nato bakera mawatama iki. Oxaaresiki —akin.

40 Jato jaskákin yoia, Jesús ikonhaayamai shiroi saa ikana iki. Ikaxbi jan jatíbi jain ikábo jato jokonha iki, jaskatax jawen papa betan jawen tita itan jabé kaabo betanres, ja bake ikainko jikikana iki.

41 Jatian, Jesussen ja bake ainbo metsontaanan yoia iki: —¡Talita Cumi! —akin. Ja iki, "miara en akai baké, jikiwe", iki iká.

42 Jaskáatianbi, ja xontako moa wenita iki. Ja bake iká iki, chonka rabé baritiaya. Jatianra jonibo kikinbiresi ratékana iki.

43 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki, tsoabi jaskara jawéki winotabo keshantima. Japekáora jato yoia iki, ja bake pimakanti.

6

Nazaret jeman Jesús iká
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

1 Jatian jainoax moa jakiribi, jawen mainbiribi Jesús kaaitian, jaonmea onannaibo jabé bokana iki.

2 Jain nokóxon, tantiti neten, ja jain tsinkíti xobo meranxon, Jesussen jato esekin peoa iki. Jatian ja icha joni, jaskáakin jato yoiai ninkataanan, ratetax, neskákana iki: —¿Jaweranoa jaskara jawékibo onanarin? ¿Jaweranoa onan shinan biaxki nato joni jaskatai? Itan ¿Jawekeskaxonki ja ratéti jawékiboribi akai?

3 ¿Nato joniki carpinteroma iki, Maríian bake? Já iki, Jacobonin wetsa, Josekan wetsa, Judassen wetsa, jainoax Simonman wetsa. Jawen poiboribi iki neno noobetan —ikibo ikana iki. Jaskáaxon moa jaki jakonmaakin shinankana iki.

4 Ikaxbi, Jesussen jato yoia iki: —Westíora *profetara, jatíbiainxon jakonhakin oinkanai. Ikaxbi jawen mainkoxonra, jawen rarebobaonbi, itan jawen xobon ikábaonbi, jaskáyamakanai —akin.

5 Jaskara kopíra, jainxon westíora ratéti jawékibi jan ati atipanyamaa iki. Jaskara ikenbi, jawetii isinaires jaton yora meeanan, jato benxoaa iki.

6 Jatian jainoa jonibaon, já ikonhaayamakanai oinnax, Jesús rateta iki. Jaskatax wetsa jemabaonres, jato Diossen joi onanmaboi kaa iki.

Jawen chonka rabé jaonmea onannaibo Jesussen raana (Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 Iikin chonka rabé jaonmea onannaibo, Jesussen tsinkia iki. Jaskáxon rabé rabébo, joi yoiti raankin; jonibo meranoa yoshinbo pikoti, yoiti koshi jato menia iki.

8 Jatian raankinra, nato jawékibo botima jato yoia iki: Jaton jawékiati, jaton bolsa, jaton koríkibi. Jaton bastónbores boti jato yoia iki.

9 Jainxon, zapatores saweti jato yoia iki. Ikaxbi ja saweti wetsa chopares botima.

10 Jaskáaxon, Jesussen jato yoia iki, jawerato xobonkoxonki mato bikanai, jainra mato banéti iki, jainoax mato wetsanko kaai kaman.

11 Jatian jaweranoxonki mato bikashamakanai, itan maton yoiai joibo ninkákashamakanai, jainoaxa moa mato pikóti iki. Ja moa kaaira, mato mai poto tawasakainti iki, ja mato bikashamakana onanti iti kopí.

12 Jato jaskáakin yoia bokin, ja chonka rabé jaonmea onanaibaon, akonkin jaton jakonma shinanbo jeneti joi jato yoibokana iki.

13 Jainxonribi, jonibo meran yoshin weitabo jokonhabokana iki. Icha isinaiboribi, xenin sikaanan jato benxoakana iki.

Jato bautizanai Juan retekana (Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jatian Jesús ikábo yoikanaitianra, apo Herodesnin ninkata iki, jara jatíbiain ninkakaata iki. Jatíribibo ikana neskati: "Jato *bautizanai Juanra jirike, jakopira atipana koshi shinanya ixon, ratéti jawékibo akai", ikibo.

15 Wetsabobiribi ikana iki: "Natora *profeta Elías iki", ikibo. Jatian wetsabo ikana iki: "Moatian *profetabo iní keskaribi riki", ikibo.

16 Jatian jaskara jawékibo ninkatax, Herodes iká iki: —Jara Juan iki, en jato textemayantana, jara moa jakiribi jirike —iki.

17 Ja Herodías kopíra iká iki Herodesnin Juan jato yatamaxon itan cadenanin nexamayonxon cárcel meran jato amaa. Ja Herodesninra jawen wetsa Felipen awin Herodías awinhaka iká iki.
18 Jatian Juanman Herodes yoia iká iki: —Min wetsan awinbi, awinhatira esekan yoiamai —akin.
19 Jaskáakin yoia kopí Herodías, Juanki kikinni sináxon, retekasa iki; ikaxbi ati atipanyamaa iki,
20 ponté shinanya, itan jakonma jawéki ayamai joni onanax, Herodes jaki raketaitian. Jatian Juanman yoiaibo moa jaskáshamanti atipanyamaxon, jakonhaxonres Herodesnin ninkáxona iki.
21 Jaskara iitainbi, jawen pikota baritia nete senenketian rarokin, Herodesnin ani fiestaaxon, jawen joni koshiboyabi sontárobaon koshi *comadantebo, itan Galileankonia kikin jonibo kenaxon jato jawékiakiina iki.
22 Iikanainbi, ja Herodíasnin bake xontako, ja jawékiai ikanainko jikiax ransaa iki. Ja ransaitian, Herodes betan jan kenamaa jonibo, kikinbiresi rarokana iki, jatianra ja xontako Herodesnin yoia iki: —Ja mia keenai jawékibo ea yokákinreswe, en mia meninon —akin.
23 Jatian ikonkon meninoxon yoia iki: —Jawe jawéki inonbires min ea yokatara, en mia meniti iki. Ja en jato jain ikinna maira, jatíbi jawékiboyabi naponbekon senen inonbi en mia meniti iki —akin.
24 Jaskáa kaxon, ja xontakonin jawen tita yokata iki: —¿Jawemein en yokáti iki? —akin. Jatian Herodíassen yoia iki: —Ja jato *bautizanai Juanman mapo yokátanwe —akin.
25 Jaskáatianbi, ja xontako ishto apoiba kaxon, yokata iki: —Ja jato *bautizanai Juanman mapo raton axon, min ramabi menitininra ea keenai —akin.
26 Jatian ja apon akonbireskin masá shinanna iki. Ikaxbi ja kenama beabo bebonxon ikonkon meniti yoia ixon, ja xontako parankashamaa iki.
27 Jaskáakin moa yoia ixonra, jatianbi jawen westíora sontáro apon raana iki; ja Juan texteanan, jawen mapo bexonon ixon.
28 Jatian kaxon ja sontáronin, Juan textexon, jawen mapo raton bexon, ja xontako menia iki, jatian janbiribi jawen tita menia iki.
29 Jaskáakana ninkataxa, jawen jonibo, Juanman yora bii bekana iki, jaskáaxonra moa miinnoxon bokana iki.

Pichika waranka joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Jatian jaskata pekáo, ja raanabo Jesús betan tsinkíkana iki. Jainxonra jatíbi jaton aká jawékibo, itan jaskáakin jato joi onanmakanabo yoikana iki.

31 Jatian joni icha jatoki beax, jatíribibo boai rawini beyakereskanaitian, pitibobi atipanyamakana iki. Jaskara kopí, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Noa shokores tantinonpari, tsoabi yamanko noabicho bonon bokanwe —akin.

32 Jaskatax Jesús jawen joniboyabicho tsoabi yamanko boí, napokoobainkana iki.

33 Jaskati bokanaitian oinxonra jonibaon onankana iki, jain boira ikanai ixon. Jaskatax, jatíbi ja tsinkitabo ian ketani ishto boax, jatopari Jesús jain kainko nokókana iki.

34 Jatian Jesussen moa nokóxon mapétaanan oinna, jatopari nokotax joni icha tsinkíribikana iká iki. Jatianra jato oinxon Jesussen noibaa iki, jan koirantioma oveja keskábo ikanaitian, jainxonra icha jawékibo jato onanmaa iki.

35 Jatian moa yantan iketian, jaonmea onanaibaon Jesús yoikana iki: —Moara yantan iki nenora jawebi yamake.

36 Moa botankanon ixon jato yoiwe; abátankanon ja wai ikainkobo itan ja ochóma iká jemabaon boxon jaton jawékiatibo maroxon bikin —akin.

37 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Matonbikaya jato pimakanwe —akin. Jatian jabaon Jesús yoia iki: —¿Minki noa yoiai, ja rabé pacha nete teexon biti koríkinin, non jato jawékiati bixon pimati? —akin.

38 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jawetii panya iki? Ointankanwe —akin. Jato jaskáa moa jatí pan jaketian onanxon yoikana iki: —Jarake pichika pan jainoax rabé yapa —akin.

39 Jatianra Jesussen jato yoia iki, tsamábo axon jato paston jatíbi yakámati.

40 Jato jaskáa, ja tsamábotiibi pachabo itan pichika chonkabo akáx yakákana iki.

41 Moa jaskákanketian Jesussen ja pichika panyabi rabé yapa bitaanan, bochiki oinxon Dios iráke aka iki. Jaskáatanan panbo tobapakeanan jaonmea onannaibo menia iki. Jabaonbiribi ja tsamata jonibo tekikin jato menipakea iki. Jaskáakinribi axon ja yaparibi jatíbi jato menipakea iki.

42 Jaskáakin menikana jatíxonbi piax moa kikinni potókana iki.

43 Jatian texeakana ja panyabi, yapa pakexbo tsinkíkanara, chonka rabé tasá bocho iká iki.

44 Jatian jan jawékiaa jonibo ikana iki, pichika waranra jonibira.

Jesús jene besenen niax kaa
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 Jaskáa pekáo Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki, jatopari ian keiba boten shitatax boax, Betsaida jeman nokókanti. Jatian Jesúsbiribi ja joni icha jato raani jainpari baneta iki.
46 Jatian moa jato raankin senenhataanan, Jesús manan-man kaa iki, orani.
47 Jatian ja boí ian naponbekon ikanaitianra, moa yameta iki. Jatian Jesúsbiribi jabicho jainbipari iká iki.
48 Jainxonbi jato oinna iki, jatoki niwe pakéxon, jato jakon-hakin winamayamaitian. Jatian moa nete xabáti ochóma Jesús jene besenen niax jatoki joá iki. Jatian jato winobainai keská iká iki.
49 Jainoara jene besenen niax joaitian oinnax, yoshinra ibirai ikax, raketi saa ikana iki.
50 Jaskáakin oinnax jatikaxbi ratékanaitian, Jesussen jato yoia iki: —¡Rakéyamakanwe, ea riki, koshiakinres shinankanwe! —akin.
51 Jaskatax ja ikana boten nanéketianribi niwe jeneta iki. Jatianra jabo ikonbiresi ratékana iki,
52 ja shinanmanres pan kaimaa onanyamareskanai kopí. Jaton shinanbora moa onantimata, iká iki.

Isinaibo Jesussen benxoaa
(Mt. 14.34-36)

53 Jatian ja ian shitai boax Genesaret main nokókana iki. Jain nokóxon jaton bote nexakana iki.
54 Jatian moa mapékenbires, jainoa jonibaon Jesús onankana iki.
55 Jaskáakin onanxon ja main ikana jonibo ishton jato ke-shaanketankana iki. Jatianra ja isinaibo, jawen rakátinin axonbo Jesússiba bekana iki.
56 Jatian kaira Jesús, anichaa jemabaon itan maxkoshoko jemabaon nokota iki. Jaskarainbo nokóketian, icha jonibo winotainkobo ja isinaibo rakanxonkana iki. Jaskáxon Jesús yoikana iki, jan perakoota chopa kebítanibires ja isinaibo jato tii amanon ixon; jatian jawen chopa jan tii akabo benxokana iki.

7

Jaskarabaon jonin shinan jakonma imai
(Mt. 15.1-20)

1 Jatian *fariseoboyabi, ja Jerusalénhainoax bekana jawetii esé onan jonibo, Jesússiba bekana iki.
2 Bexon, ja jaweti Jesussenmea onanaibaon mechokiixon-mabi piaitian oinxon, jashoko jato yoixonkana iki.

3 Ja *fariseobo betan jatíbi judíobora ikana iki, jaton reken papabaon axekan ikín, meken chokaxon jawékiaibo.
4 Jatian mercadonkoniax joxon, mechokiixonpari pikátikanai. Jainoax meskó icha axébora jaríbake jaton reken papabaon senenhati jato yoikatitaibo. Ja axébo iká iki; vasobo chokati, chomoshokobo chokati, kentíbo chokati, itan jan oxati chopabo patsáti.
5 Jaskara iken, *fariseobo betan esé onan jonibaon, Jesús yokákana iki: —¿Jawekopiki ja mionmea onanaibaon, ja non reken papabaon axébo senenhayamakin, mechokiixonmabi pikanai? —akin.
6 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Akontibira *profeta Isaíassen, mato beparametaibo iken yoikin, wishanike, neskáakin:
'Nato jonibaonra, jaton
kexakanres ea
rabikanai. Ikaxbi jaton
shinanra eaakin
shinnakanti ochóbires iki.
7 Yankabiresa ea rabikanai.
Jabaonra jonibaon ati yoiai esébores jato onanmai', iki inike.
8 Matonra Diossen yoiai esébo jenexon, ja jonibaon ati yoiai keskábores senenhai —akin.
9 Jainxon jato yoiribia iki: —Maton axekan yoiai keskábores akinra akai, maton Diossen ati yoiaibo senenhayamakin.
10 Moisésenra yoia iki: 'Min papa betan min tita jakonhawe'. Jatian jaweratobaonki jawen papa betan tita jakonmaakin yoiai, jabora retekanti jake, akin.
11 Ikaxbi matonbiribi akai jato esekin, bakenra jawen papa betan jawen tita yoiti atipanke: 'Enra mato akinti atipanyamake; ja ea jayata jawékibora moa corbán iki', akin. Ja joi iki, ('moa en Dios menia riki') iki iká.
12 Jainxonribi maton yoiai, moa jaskáa ixonra, ja baken jawen papa betan jawen tita moa akintiakin shinanti yamake, ixon.
13 Jaskákin matonbi shinanxon pikoa jawékibores jato onanmakinra, moa Diossen esébo jawemabi itiakin maton keyoai; jainxonra wetsa jaskara keská icha jawékiboribi maton akai —akin jato aká iki.
14 Jaskáatanan, jain icha tsinkíkana jonibo kenaxon, yoia iki: —Rama jatíxonbipari en yoiai joibo ninkáxon, onankanwe:
15 Jawékiati piatoninra, joni jakonma imayamai, já meranoax jakonma shinan pikotaitoninkayara, joni jakonma imai.
16 [Ninkataibo ixon, ninkákanwe] —akin jato aká iki.

17 Jaskátaanan jonibo potabaini kaax, xobo meran jikiketian, jaonmea onanaibaon yokata iki, ja jaki jato yoinwana jawékikiriakin.

18 Jatian jato yoia iki: —¿Matonribikayaki jaskara joibo ninkáyamai? Jatíbi jawékiati piatoninra, joni jakonma imati atipanyamake.

19 Ja jawékiakanara, jaton shinan meran weíyamai, jaton poko meranres boax, moa ori jokonribiai —akin. Jaskáakinra, jato Jesussen yoia iki, jatíbi jawékiati jawékibora, jakon iki ixon onankanti kopí.

20 Jainxon jato yoiribia iki: —Ja joni meranoax pikotai jakonma shinanmankayara joni jakonma imai.

21 Ja jonin shinan meranoaxkayara ikai jakonma shinanbo pikoti. Ja shinanbo riki neskara: Atima betanbires yoranti ati, yometsoti, joni reteti, wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti,

22 jabicho jawékia itin keenaires, wetsabaon jawékinin kenti, jakonma jawéki ati, paranmisti, meskó jawékinin cheati, jatoki notsiti, yoimisti, rabíti, shinankonaxmabi yoyo iresti.

23 Neskara jakonma jawékibora, jonin shinan meranoax pikotai. Jaskarabaonra joni jakonma imai —akin jato aká iki.

Judíoma ainbaon Jesús ikonhaa (Mt. 15.21-28)

24 Jato jaskáatanan, Jesús Tiro main kaa iki. Jain nokotax, tsoabi onanmakashamai xobo meran jikia iki, ikaxbi, jonéti atipanyamaa iki.

25 Jatian, ja jakonma yoshin naikia bake ainbaon tita, jain Jesús iká ninkatax, ishto kaax nokótaanan jánaman chirankootoshita iki.

26 Ja ainbora iká iki judíoma, Sirofeniciainoa. Janra Jesús yokákin jeneyamaa iki, jawen bake meranoa yoshin pikoxonon ixon.

27 Ikaxbi Jesussen yoia iki: —Oinpariwe. Abánon bakebaonpari pikín. Jakonma riki ja bakebo piti bichintaanan, ochitibo meniti —akin.

28 Jatian ainbaon neskáa iki: —Ja min yoiara ikon iki, Ibó. Ikaxbi bakebaon pikin mesa naman pakéxshokobo maanketianra, ochítibaonribi piai —akin.

29 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Min ea jainshamainra yoia kopí, jakonbires katanwe. Ja min bake meranoaxa moa yoshin pikóke —akin.

30 Jaskáakin yoia, jawen xobon kaxon oinna, jawen bake xontako bachi meran rakata iká iki, moa já meranoax yoshin pikóketian.

Pabe itan yoyo iosma joni Jesussen benxoaa
(Mt. 15.29-31)

31 Jatian Tiro mainmeax, moa karíbakin, Sidón winobaini kaax, Jesús Galilea ianman nokota iki, ja iká iki *Decápolis mainko.
32 Jain iketianra, pabe itan yoyo iosma joni Jesússiba bekana iki. Jainxon Jesús yoikana iki; tii axon ja joni benxoaxonti.
33 Jaskáakana, ja icha jonibo ikainoa, wetsaorishoko ioxon ja jonin pabíki meran Jesussen jawen metoti niaa iki. Jainxon jawen keyonman, ja jonin jana tii axona iki.
34 Jaskáxon, nai bochiki ointaanan koshinshaman joinxon, ja joni yoia iki: "Efatá", akin. Ja joi iki, "chopéwe", iki iká.
35 Jaskáatianbi, ja jonin pabíki chichó chopeta iki. Jainoax jawen jana, taponribi tapishitax, moa jakoni yoyo ika iki.
36 Jaskáaxon, Jesussen jato yoia iki, jaskara akábo tsoabi keshantima. Ikaxbi jaskátima yoiabi, jatiankaya wetsabo keshanbotankana iki.
37 Jatian jaskara ninkataanan, kikinbiresi ratetax, jonibo neskákana iki: —Jatíbira jakon akai. Pabebobira benxoaxon, jato ninkámai. Yoyo iosmabora, jato yoyo imai —iki ikana iki.

8

Chosko waranka joni Jesussen pimaa
(Mt. 15.32-39)

1 Jatian ja netebaon jain iikanaitian, joni icha jatoki tsinkíribia iki. Jain tsinkitabo ikana iki, ja jawékiatiomabobi. Jaskara oinxon, Jesussen jaonmea onannaibo kenaxon yoia iki:
2 —Enra nato jonibo noibai. Moa kimisha neteira ebé ikaxbi, jawékiama ikanaitian.
3 Jawékiamabi en jaton xobon raanabira, bain kaai paxnakanti iki. Jatíribibora ochokeax bekanabo iki —akin.
4 Jatian jaonmea onanaibaon Jesús, neskáakana iki: —Nenora tsoabi jakana yamake, ¿Jaweranoa jawékiati bixonki, nato jonibo non jawékiamatiki? —akin.
5 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jaweti panya iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Kanchis panra jake —akin.
6 Jaskákin akana Jesussen, jonibo yoia iki, mainbi yakákanti. Jatian moa yakákanketian, ja kanchis pan bixon Dios iráke ataanan, pan tobapakeanan jaonmea onannaibo menia iki. Jatian jabaonbiribi, ja jonibo menipakea iki.
7 Jainxon jawetii yapa kopíribi Dios iráke ataanan, Jesussen jaonmea onannaibo menia iki, tekikin ja jonibo menipakenon ixon.
8 Jatian piax, jatikaxbi potókana iki. Ja pikin texeakana pakexbo tsinkikana iká iki, kanchis tasá bocho.

9 Jatian jan piábo ikana iki, chosko waranka jonibobira.
Jaskáxon, moa jato Jesussen raana iki.
10 Jato jaskáatanan Jesús, jaonmea onanaiboyabi boten
nanetax, Dalmanuta janeya main kaa iki.

*Ratéti jawékibo axonon ixon *fariseobaon yokata*
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 Jatian fariseobo beax, Jesús betan join iananankana
iki. Jatian jaskáaxon jakonmain pakémakaskin, ratéti jawékibo
anon ixon yokákana iki. Ikonkon Diossibakeax joárin ixon
onannoxon.
12 Jaskáakana, koshin jointaanan Jesussen, jato yoia iki: —
¿Jawekopiki nato jonibaon, ratéti jawékibo en axonon ixon ea
yokákanai? Pontéshamanra en yoiai, enra mato axonyamai —
akin.
13 Jaskáatanan jato potabaini, jakiribi boten nanetax, ian
keiba shitáribia iki.

Fariseobaon eséki koiranmeeti
(Mt. 16.5-12)

14 Jatian kakinbi, shinanbenoxon ja jawékiatibi
boyamakana iki. Ikaxbi panyabichoshokores ja boten ikana
iki.
15 Jaskara iken, koirameekanon ixon Jesussen jato yoia
iki: —*Fariseobaon, itan Herodesnin *levaduraboki kikinni
koirameekanwe —akin.
16 Jatian Jesussenmea onannaibo jatobires yoyo iki,
neskákana iki: —Non pan beyamaketianra abirake noa
jaskáakin —iki.
17 Jaskákanai onanxon Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki,
nonra pan beyamake iki mato iitai? ¿Matonkayaki ramaka-
manbi onanyamaresa? ¿Maton shinankayaki kikinni xepota
keskábo iki?
18 Beroya ixonbira, maton oinyamai, pabíkia riki mato,
ikaxbira maton ninkáyamai ¿Matonki shinanyamai?
19 Ja pichika waranka jonibo, en pichika pan pimanon-
tianki, ja texeabo ¿Jaweti tasá bocho maton bibata? —akin.
Jatian yoikana iki: —Chonka rabé tasá bocho —akin.
20 Jatian ja chosko waranka jonibo, ja kanchis pan en
pimanontianki, ¿Jawetii tasá bocho ja texeabo maton tsinki-
ibata? akin. Jatian neskáakana iki: —Kanchis —akin.
21 Jaskáketian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki ramaka-
manbi onanti atipanyamaa? —akin.

Benche joni Jesussen benxoaa

22 Jatian boax, Betsaidanko nokóketian, westíora benche joni
bexonkana iki. Jatianra tii axon, benxoati yoikana iki.

23 Jaskákana, ja joni Jesussen metsonhanan, ja jemamea
pikobainxon, jawen beronko keyoman beskixon, mamepas-
taanan yokata iki: —¿Minki moa ointi atipana? —akin.
24 Jatian yoia iki: —En oinna riki jonibo, jiwibo niai keská
—akin.
25 Jaskáketian, Jesussen jakiribi betí aka, moa benxoxon
jakonhakin oinna iki. Jatian jatíbi jan oinna jawékibo
jishtishaman iká iki.
26 Jaskáaxon, jawen xobon raankin, Jesussen yoia iki: —
Moa jakiribi jeman kayamawe —akin.

Tsoarin Jesús ixon, Pedron onantiakin yoia
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Japekáo, jaonmea onanaiboyabi Jesús, ja Cesarea main
iká, Filipo jema patax iká jemashokobaon bokana iki. Kakin
Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —¿Jonibaonki ea tsoa
shinannai? —akin.
28 Jatian yoikana iki: —Jonibaonra shinannai mia jato
*bautizanai Juan. Wetsabaonra yoiai mia Elías. Jainoax
jatíribibaon mia yoiai iki, westíora *profeta —akin.
29 Jainxon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —
Jatian ¿Matonbiribiki, eaki tsoa ixon shinannai? —akin. Jatian
Pedron yoia iki: —Mia riki *Cristo, Diossen katota —akin.
30 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Tsoabipari jaskara
jawékibo keshanyamakanwe —akin.

Jesussen jawen mawáti jato yoia
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo esekin peoa iki: —
Ja jonin Bakera, kikinhakin masá tenemakanti jake. Ja
judíobaon joni koshibo, itan *sacerdotebaon koshibo, jain-
oax esé onan jonibora, jaon keenyamanoxikanai. Jaskákinra
retenoxikanai, ikaxbi jawen kimisha nete itin jirinoxiki —
akin.
32 Jaskara jawékira onantiakin jato yoia iki. Jatian Pedron
jabichobiribi okeshoko boxon notsina iki.
33 Ikaxbi Jesussen jakiribi joxon, jaonmea onannaibo
ointaanan, Pedro notsina iki neskáakin: —Moa eibakeax,
katanwe *Satanás. Diossen shinannai keskákinra min shi-
nanyamai. Jonibaon shinannai keskáresa min shinannai —
akin.
34 Jaskáatanan Jesussen, ja icha joniboyabi, jaonmea onan-
naibo kenaxon, yoia iki: —Jaweratoboki, eonmeax axeaibo
ikasai, jaton shinannai keskábo akin jenexon, masá tenetibo
ikenbi, ea chibankanwe.
35 Jaweratoboki, mawákashamai, jabora manotiain bokanti
iki. Ikaxbi jaweratoboki, ea kopi itan nokon joi yoiai kopí
mawatai, jabora jatíbitian jakanti iki.

36 ¿Jawe jakonrin westíora joni nato netemea jawékibo kaiay-
ontaananbi mawata?
37 Iamax ¿Joninmein jawetii kopíati atipanke janoxon?
38 Jatian jaweratoboki, eki itan nokon joi yoitininbo, ja
Diossibakeax ochotabo, itan ochaya jonibo bebonmeax rabi-
nai, jatíanra ja jonin Bakeribi, jawen Papan koshi shinanya,
itan jawen ángelboyabi joáx, jaskara joniboki rabinshokoti iki
—akin jato aká iki.

9

1 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Ikonshamanra
en mato yoiai; Neno mato jatíribi japariabora, mato
mawáyamaparinoxiki, ja Diossen ikinnaton jatí nete, jawen
atipana koshiabi nokotai oinnai kaman —akin.

Jesús wetsaresibia
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Jatian sokota nete pekáo, westíora manan keyá ikain kakin
Jesussen ioa iki: Pedro, Jacobo, jainoax Juan. Jatian jain kaax
jato bebonmeaxbi Jesús wetsaresibia oinkana iki.
3 Jaskatax jawen chopa kikinbires pené itan joxoshaman
baneta iki. Jaskara joxoakinra, tsonbi chopa patsáisma iki.
4 Jatian jaskáaketian, Elías betan Moisés, Jesús betan yoyo
ikai oinkana iki.
5 Jatian, Pedron Jesús yoia iki: —Maestro, Jakonhira riki
noa neno iká. Non kimisha peota abanon; mina westíora,
wetsa Moiséssena, wetsa Elíasna —akin.
6 Jatian jain ikana Jesussenmea onannaibo, kikinbiresi
ratékana iká iki. Jaskáakin yoitibobi moa Pedron onanyamaa
iki.
7 Jaskákenbi, jatoki nai koin bexon, jato mapoa iki. Jatian ja
koin meranoax, neskati yoyo ika iki: —Nato riki nokon noi
Bake, jawen joi ninkaxonkanwe —iki.
8 Jatian jaskáketian, oinyaketankanabi, moa jabé iwanabo
yamaaxbi, Jesúsbichores jain iká iki.
9 Jaskata pekáo, moa mananmameax ipakekin, Jesussen
jaonmea onannaibo yoia iki, jaskara oinkanabo tsoabipari
jato keshantima. Ja jonin Bake ratekanabi, jiriai kaman.
10 Jaskáakin jato yoia, tsoabi keshanyamakana iki. Ikaxbi
jatobiresbiribi yokakanani ikana iki, jawe keska yoiiki iká,
eara mawataxbi, jiriribinoxiki iki.
11 Jaskáxon, Jesús yokákana iki: —¿Jawekopiki Elíaspari joti esé
onanbaon yoiai? —akin.
12 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki, Elíasparira joái.
Janra jatíbi jawékibo benxoati jake. Jatian ¿Jawekopiki Wishá
meran yoiai, ja jonin Baken masá teneti, itan jaon keenya-
makanti?

13 Ikaxbi enra mato yoiai, Elíassa moa jonike. Já jokenbira,
jaton keena keskáakinres akana iki. Ja joni jaskáakanti Wishá
meran yoiai keskáakin —akin.

Yoshin naikia bake, Jesussen benxoaa
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jatian moa jakiribi ja jatíribi jaonmea onannaibo ikainko
boxon oinkana iká iki, icha jonibaon jato katea itan esé onan
jonibo betan join iananani.

15 Jaskati iikinbi, Jesús joaitian oinnax, ratéttaanan ishto
boxon, saludankana iki.

16 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Jawe yoiiki mato jabo
betan join iananani iitai? —akin.

17 Jatian westíora jain itinaton yoia iki: —Nokon bakera
en mia bexonke, Maestró. Nato nokon bake meran yoshin
naikixonra yoyo iosma banémaa iki.

18 Jaweranoki já kaai, jainxonra akai ja yoshinman
beyósaxon mai tsakamaa, bakox kespoxon, xeta kerox akin
itan saki iki chorishi. Moa paxnayona riki. Ja mionmea
onannaibo, nokon bakemea yoshin pikoxonon ixon en jato
yoiabira, jabaon ati atipanyamakanke —akin.

19 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¡Dioski koshiama jonibo
riki mato! ¿Jawetian kamankayaki mato betan ea iti iki?
¿Jawetian kamanki mato jaskara iketian en teneti iki? Ja bake
ea neri bexonkanwe —akin.

20 Jaskáa ja bake bexonkanketian, yoshinman, ja Jesús
oinxon, ja bake mai tsakamaa, bakox kespoti tarameeta iki.

21 Jatian Jesussen, ja baken papa yokata iki: —¿Moa jawetio
basirin neskatai? —akin. Jatian jaskáa yoia iki: —Baketianbi
jaskati peokoota riki.

22 Ichakinbora, ja yoshinman retekaskin, chiikibo pakémai,
itan jenebo tsakamai. Jaskara iken, atipanxon, noibaxon noa
akinwe —akin.

23 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Jawekopiki mia ikai, atipanxon,
noa akinwe iki? Ja Dioski koshiabaonara, jatíbi atibires iki —
akin.

24 Jaskáakin aká, ja baken papa koshin neskata iki: —¡Enra
Dios ikonhai. Ea jaki bebonbires koshinon ixon ea akinwe!
—iki.

25 Jaskáakenbi, icha jonibo jaki beai oinxon, Jesussen ja
yoshin notsinkin, neskáa iki: —Miara en akai, yoyo iosma,
itan pabe yoshinmá. Nato bake meranoax pikówe, moa
jakiribi, ja bake meran jikiwetsayamawe —akin.

26 Jaskáakin yoia, yoshin sion itaanan jakiribi ja bake
maxkamaax, já meranoax pikota iki. Jatian ja bake mawá
keska rakata iki. Jaskara oinnax, ja icha jonibo moara
mawáke iki ikana iki.

27 Ikaxbi Jesussen, metsonxon wenina, ja bake moa nia iki.
28 Jaskáa pekáo, Jesús westíora xobo meran jikia iki. Jain iketian, jaonmea onanaibaon jatobichoxon yokákana iki: —¿Jawekopiki ja yoshin non pikoti atipanyamawana? —akin.
29 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Jaskara yoshinra, oración betan *ayunoninres non pikoti atipanke —akin.

Rabé itin jawen mawáti Jesussen jato yoia
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Jatian moa jaskáa pekáo, Jesús jaonmea onanaiboyabi, Galilea main shitabaini bokana iki. Ikaxbi Jesús keenyamaa iki, jain kaa tsonbi onantinin.
31 Jara jaskata iki jaonmea onannaibo neskáakin eseti kopí: —Ja jonin Bakera, jonibo yatamaxon retenoxikanai, ikaxbira, kimisha nete itin jirinoxiki —akin.
32 Jaskákin yoiabi, jabaon onanti atipanyamaxon, jakiribi yokáti onsatankana iki.

¿Tsoakayarin jato xewina kikin?
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Jatian jaskábaini boax, Capernaúm jeman nokókana iki. Jatian moa xobo meran weixon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —¿Jawe jawéki yoiiki mato bain joi, join iananani iikiranwana? —akin.
34 Jato jaskáabi, jawebi yoyo iamakana iki. Ja jatobiresbiribi tsoamein iki nooxaran noa xewina kikin iki iibeirawankana ikax.
35 Jatian yakáxon Jesussen, ja chonka rabé jaonmea onannaibo, kenaxon jato yoia iki: —Jaweratoboki ja kikin itin shinanmeetai, jabora kikinmanin shinanmeeti jake. Jainxon jatíbi jato akinnairibi iti jake —akin.
36 Jato jaskáatanan, westíora bake, jato napon nichina iki. Jatian bitaanan ikóxon jato yoia iki:
37 —Jaweratobaonki nokon janenko nato keska westíora bake biai, jabaonra ea bike; jatian ja ea biabaonra, jan ea raana nokon Paparibi moa bike —akin.

Noki ramíamaibo riki, nobé rabetaibo
(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

38 Jatian Juanman yoia iki: —Maestró, nonra oinhibake westíora jonin, min janenko wetsa jonimea yoshin pikoai. Ikaxbi noobetan niai ixonmabi aketianra, moa non atima yoiibake —akin.
39 Jaskákanketian Jesussen yoia iki: —Atima yoiamakanwe. Ja nokon janenko ratéti jawéki akaibora, eki jakonmaibo yoyo iti atipanyamake.
40 Jaweratoboki noki ramíamai, jabora nobé rabetaibo iki.

41 Jaskara iken, jaweratobaonki mato Cristonabo onanxon,
westíora vaso onpaxtanibires mato xeamai, ikonshamanra
en mato yoiai, jabaonra jaton biti jawékibo bikanti iki.

Ochan pakéti riki onsá
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Ikaxbi jaweratobaonki ja bake keska nokon joi ikon-
haibo, jato ochan pakémai, jabora jan reneti makan ani
teomaxon, aniparonko potati, bebonbires jakonma castigo
bikanti iki.

43 Jaskara iken, min mekenman mia ochamai iketian,
xatewe. Jakonra iti iki benkex mekenyabichokaya mia jati
netenko jikia, ja rabé mekenyanix, chiikan ewa meran kati-
tianbi.

44 [Jainra jawetianbi chii nokayamai]

45-46 Jatian min taen mia ochamai iketian, xatewe. Jakonra
iti iki ja rabé taeyabi mia chiikan ewa meran katitianbi,
benkex taeyabicho mia jati netenko jikia.

47 Ja min beron mia ochan pakémai iketian, tsekawe.
Jakonra iti iki, westíora beroyabicho ja Diossen ikinnaton
jati netenko mia jikia, ja rabé beroyanix chiikan ewa meran
potatitianbi,

48 ja jawetianbi mawáyosma xenabo, itan ja chiiribi jawe-
tianbi nokayamainko.

49 Diossenra jatíbi jakonhanoxiki, ja tashín axon iamaxon
chiikan menoxon jawéki jakonhati keskáakin.

50 Tashira jawen moka toxkotama ikax, jakon iki. Ikaxbi
moa jawen moka toxkóketianki ¿Jawe keskaxon non moka
imaribiti iki? Jaskara iken, ja tashi keska jakon ikanwe, jakon
jawékibores akí, jatíbibo betan jakonax jakanwe —akin.

10

Potanaanti iki iká joi Jesussen jato onanmaa
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

1 Jatian Capernaúmhainoax, Judea main Jesús kaa iki; ja
Jordán wean keiba. Jain Jesús iketian, icha joni jakiribi jaiba
tsinkíkana iki. Jatianra, moa apachoai keskáakin jato eseribia
iki.

2 Jato jaskaí iitaitian, jatíribi *fariseobo jaiba bokana iki,
já jakonmati shinanyanix, jainxon yokákana iki, neskákin: —
¿Akiatiki jonin jawen awin potakin? —akin.

3 Jaskáakana, Jesussen jato yoia iki: —¿Jawekeskaatiki mato
Moiséssen yoia iki? —akin.

4 Jatian yoikana iki: —Moiéssenra yoia iki onanti inon ixon,
kirika wishaxon menianan ainbo potati —akin akana iki.

5 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Maton keena keskábores
akaibo iketianra anike, Moiséssen jaskáxon awin potatibo
mato yoikin.
6 Ikaxbi nete peokin jonianontianbira, Diossen benbo be-
tan ainbo joniaa iki.
7 Jakopira moa wanoxon jonin jawen anibo jeneti jake.
8 Jaskataxa ja rabébi moa westíora yorayabicho keská ikai.
Jatianra moa rabé imai, westíorabicho ikai.
9 Jaskara ikenra, ja Diossenbi jato biananamaabo ikax,
jawekeskataxbi moa potaanankanti yamake —akin.
10 Jatian xobon kaketian, jaonmea onanaibaon ja joikiri-
akin yokáribikana iki.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaweratobaonki, jaton
awin potaxon, wetsa ainbo biai, jabaonra wanoya ixonbi
wetsa betan yorankin, jaton reken awin yosmai.
12 Jatian ainbaonribi atiki, jawen bene potaxon wetsa joni
bikin, jatianra benoya ixonbi wetsa betan yorankin, jawen
reken bene yosmai —akin.

Jesussen bakebo jakonhaxon bia
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Jatian jain Jesús iitaitian, jaiba jonibaon jaton bakebo
bokana iki, jakon ikanon ixon mamepasmakin. Ikaxbi jaon-
mea onanaibaon jato notsina iki.
14 Jatian jaskákanaitian oinnax Jesús sinata iki, jainxon
jaonmea onannaibo yoia iki: —Ja bakebo chiteyamakanwe,
ibakanon eiba bei. Ja Diossen ikinnaton jati netera, ja bakebo
keská ikaibaona iki.
15 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratobaonki baken
akai keskáakin ja Diossen ikinnaton jati nete biamai, jabora
jain jikitima iki —akin.
16 Jato jaskáatanan, bakebo ikótaanan jakon ikanon ixon jato
mamepasa iki.

Icha jawékia bakeranon Jesús betan yoyo ika
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Jatian Jesús jakiribi, moa wetsanko karibai iitaitian,
westíora joni ishto joáx, já bebon chirankootoshixon, yoia iki:
—Jakon Maestro ¿Jawe jawékiki en ati iki jati neteya inoxon?
—akin.
18 Jaskáketian, Jesussen yoia iki: —¿Jawekopiki min ea jakon
Maestro akin akai? Tsoa jonibira jakon yamake, Diosbicho
riki jakon.
19 Minra moa onanke, ja senenhati Diossen yoia esébo. Ja
esé meran yoiai: Retemistima, wanoya itan benoya ixon
wetsa betan yorantima, yometsotima, wetsaboki jakonmai

jansoi yoyo itima, paranmistima, itan papa betan tita jakonhawe iki iká —akin.
20 Jatian ja jonin yoia iki: —Bakeranontianbira jaskara esébo en senenhaa iki —akin.
21 Jatian Jesussen noibaxon ja joni beisa iki; jaskáxon yoia iki: —Westíora jawékiresa mia maxkáke. Jatíbi mia jayata jawéki marotanwe, jatian jakopi koríki bixon, ja jawékinin maxkatashokobo jato menitanwe. Jaskáaxparira naikan, icha jawékia mia iti iki. Jaskáax, ea chibani jowé —akin.
22 Jaskáakin yoia ninkataanan, masá shinanni ja joni kikin onís kaa iki. Ichaira jawékia ikax.
23 Jatian Jesussen jatíbi jato oinyaketanxon, jaonmea onannaibo yoia iki: —Itibiresma riki, ja icha jawékia jonibo Diossen ikinnaton jati netenko jikiti —akin.
24 Jaskáakin yoia jaonmea onannaibo ratékana iki. Jaskakenbi, Jesussen jato yoiribia iki: —¡Itibiresma riki ja Diossen ikinnaton jati netenko jikiti, bakebó!
25 Jatian camellora ani yoina ikaxbi, xomox chipekenin jikiti itibires iki, ikaxbi icha jawékia joninara, ja Diossen ikinnaton jati netenko jikiti kikin itikoma iki —akin.
26 Jaskáakin Jesussen jaonmea onanaibo yoia, jatiankaya ikonbiresi ratékana iki. Jaskatax jatobiribi yoyo ikana iki, neskati: —Jaskara iken ¿Tsoamein iti atipanke kishpinmeeti? —iki ikana iki.
27 Jatian Jesussen jainbikon jato oinxon, yoia iki: —Ikon riki, jonibaonara atikoma iki, ikaxbi Diossenara, jatíbi jawéki atibires iki —akin.
28 Jatian Pedron yoia iki: —Jatíbi noa jayata jawékibo potabeiranira mia chibani noa joá iki —akin.
29 Jatian Jesussen neskaa iki: —Ikonra en mato yoiai, jaweratobaonki jaton xobo, jaton wetsabo, jaton poibo, jaton tita, jaton papa, jaton bakebo, itan jaton wai; ea kopi, itan jan kishpinti jakon joi yoii kakin jenebainai,
30 jabaonra nato netenxonbi binoxiki, jaton xobo, jaton wetsabo, jaton poibo, jaton titabo, jaton bakebo, jaton waibo, jenebaina bebonbires. Jainxon ramiaxon masá tenemakana meranbira, Diossenbiribi jawen keyóyosma benáa netenko jato jakinnoxiki.
31 Jatian rama icha jonibo jato xewinaton, shinanmeetaibora, namanbires inoxikanai. Jatian namanbires shinanmeekatitaibora, jato xewinabo inoxikanai —akin jato aká iki.

Kimisha itin jawen mawáti Jesussen yoia
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jainoax moa Jerusalénhain kaai, jaonmea onannaibo bebon Jesús kaa iki. Jaskáketian jaonmea onannaibo ratékana iki, itan japekáo boaibobiribi rakékana iki. Jaskákanainbi, ja

chonka rabé jaonmea onannaibo kenaxon jatobiribi wetsaori ioanan, jaskara já winótibo Jesussen jato neskáakin yoia iki:

33 "Matonra oinke noa Jerusalénhain kaai iitai. Jain kaketianra, ja jonin Bake yatanxon, ja *sacerdotebaon koshiboiba itan esé onanboiba bokanti jake. Jaskáaxonra, ja judíomabaon retenon ixon jato menikanti iki.

34 Jaki shirokinra kenyoman betoshba akanti iki. Jainxonra rishkikanti iki. Jaskaáxonra retenoxikanai. Ikaxbi jawen kimisha nete itinra, jirinoxiki", akin.

Santiago betan Juanman Jesús yokata
(Mt. 20.20-28)

35 Jatian Jacobo betan Juan, ja Zebedeon bake rabé, Jesússiba kabékonxon, yokákana iki: —Maestró, ja mia non yokatai jawékibo min axontininra noa keenai —akin.

36 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿En jawe axontininki mato keenai? —akin.

37 Jato jaskáa yoikana iki: —Min neten apo jikixon noa rabébi mii pataxbi yasántininra noa keenai; westíora min mekayao jainoax wetsa min mexkao —akin.

38 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Maton ea yokatai jawékira maton onanyamake ¿Ja moka jawéki en xeairibiki maton xeati atipana? Iamax ¿Ea bautizameetai keskatiribiki mato iti iki? —akin.

39 Jatian yoibekona iki: —Nonra atipanke —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonrake, ea iki kaai keskatiribira mato onitsapinoxiki itan mato mawáti iki.

40 Ikaxbi ja nokon mekayao itan ja nokon mexkao mato yakámatira, en mato imati jawékima iki. Jara ja jain iti shinanxonabaonares iki —akin jato aká iki.

41 Jato jaskáa ninkatax jatíribi ja chonka jaonmea onannaibo ja Juan betan Jacoboki sinákana iki.

42 Ikaxbi Jesussen jato kenaxon yoia iki: —Matonra onanke ja Dios ikonhaayamai joni koshibaon, itan onan jonibaon jaton ikinna jonibo jaton keena keská jato akanai, itan jato ikinai jonibaon iboataanan akonbireskin jato yonokanai.

43 Ikaxbi matora jaskáti yamake. Jaweratoboki mato xarameax kikin joni ikasaibo iki, jabora wetsabo teexonai iti jake.

44 Jaweratoboki jato xewina ikasai, jabora wetsabaon iboaxon yonokanai iti jake.

45 Ja jonin Bakera, jonibaon akinkanon ikax joáma iki, jara joá iki jonibo akini itan icha jonibo kishpinmanox jato kopi mawati —akin jato aká iki.

Bartimeo janeya benche Jesussen benxoa
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Jatian jaskatax boax Jericóain nokókana iki. Ja jemameax kakin Jesussen jaonmea onanaiboyaxonbi, itan jato chibani boai icha jonibaon kakin oinkana iki; Timeon bake Bartimeo, benche ikax baikexa jawéki menikanon ixon jato yokati yakata.

47 Jatian ja benchen, Nazarethainoa Jesús moa joí ochómaitian ninkáxon saí aka iki: —¡Jesús, Davidkan Baké, ea noibawe! —akin.

48 Jaskati saí ikaitian ichaxon netémakaskin notsínkana iki. Ikaxbi jatiankaya bebonbires koshin: —¡Ea noibawe Jesús, Davidkan Baké! —iki saí ika iki.

49 Jaskáa chankáxon Jesussen jato yoia iki: —Ea kenaxonkanwe —akin. Jatian ja benche kenakin neskáakana iki: —Koshiakin shinantaanan jikiwe; miara kenai —akin.

50 Jaskáakana jan perakoota chopa jopetax potabeirani westíorai chorontaanan, Jesúski joá iki.

51 Jatian Jesussen yokata iki: —¿En mia jaweatiki mia keenai? —akin. Jatian ja benchen yoia iki: —Min oinmatinra ea keenai Maestró —akin.

52 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Moara mia kati atipanke, eki koshiaxa mia benxoke —akin. Jaskáatianbi ja benche iwanaton moa oinna iki. Jaskatax moa Jesús chibani bain kaa iki.

11

Jerusalénhain Jesús nokota
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jatian moa Jerusalénhain nokóti ochóma, ja Betfagé betan Betania jema bekeiba iká Olivos janeya mananman nokóxon, jaonmea onanai rabé Jesussen raana iki,

2 neskáakin yoixon: —Noa ponte iká jemashoko ikainko kabékontanwe. Jain kaxonra tsoabi jan peyakai peokootamapari burro bake nexakana maton nokoi kaai. Ja choroxon ea bexontankanwe.

3 Jatian jaweatiki maton choroai akin mato yokákana, jato yoitankanwe: Non Ibora jan keenai. Ramabishokora mato non jakiribi bexonai akin atankanwe —akin jato aká iki.

4 Jaskáakin yoia kabékonxon baikexa iká xobo xepotiain nexaa burro bake nokoxon chorokana iki.

5 Jatian jatíribi jain ikábaon jato yokákinkana iki: —¿Jaweakiki mato iitai? ¿Jaweatiki ja burro bake maton choroai? —akin.

6 Jatian Jesussen jaskáakin yoiti yoiwana keskáakin yoibekona, jato bomareskana iki.

7 Jaskáaxon burro bake Jesús boxonkana iki. Boxon jaton taribaon pekakaaxonkana, Jesús jan peyakax kaa iki.
8 Jatianra kaaitian jaon rarokin ichaxon jaton taribo bainapo kakaaxonkana iki. Jatiribibaonbiribi pei xatexon bainapo tipinxonkana iki.
9 Jatian ja rekenain boaiboyabi ja chinitain beaibo neskati koshin saa ibainkana iki: —¡Noa kishpinmawe! ¡Nonra mia jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái!
10 ¡Nonra mia jowé akai, mia riki non apo; ja non papa David ipaoni keskáribi! Noa kishpinmawe non ani Diossé — iki ikana iki.
11 Jatian kaax, Jerusalénhain nokotax, Dios rabiti xobon jikia iki. Jain jikixon, jatíbi jawéki oinkin senenhatanan, moa yantan iketian, jawen chonka rabé jaonmea onanaiboyabi Betaniain kaa iki.

Bimioma higo jakomanon ixon, Jesussen yoia
(Mt. 21.18-19)

12 Jatian nete xabáketian, jawen joniboyabi Betaniainoax kaai, Jesús jawékiakasa iki.
13 Kakin ochóxonbi, higo icha peia merataanan, bimiara ibirai ixon oinni kaa iki. Ja kaxon oinnabi, pei ichayares iká iki, jawen bimititianmapari ikax.
14 Jatian jaskara oinxon, Jesussen ja higo yoia iki: —Ramara jawetianbi, mionmea tsonbi bimi kokoyamanoxiki —akin. Jaskaitian jaonmea onanaibaon ninkata iki.

Dios rabiti xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 Jaskáabaini boax, Jerusalénhain nokókana iki. Jain ikax, Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jaskáxon, ja jainoa jato maromaibo, itan jato maroxon bixonaibo jokonhaa iki. Ja koríki cambianaibaon mesabo jato werananpakea iki, itan ja xotó jato maromaibaon yakátiboribi jato werananpakea iki.
16 Jatian Dios rabiti xobo meran, jawe jawékibi botima jato yoia iki.
17 Jainxon jato esekin neskáakin, yoia iki: —Wishá meranra yoiai: 'Nokon xobora iti jake, jatíbiainoa jonibaon jainxon orankanai xobobiribi'. Ikaxbi matonra imake jainoax yometsoti xobo —akin jato aká iki.
18 Jato jaskáaitian ninkatax, ja *sacerdotebaon koshibo itan esé onan jonibaon ninkata iki. Jatianra rakékin, jaskáaxon Jesús reteti benakana iki. Jatíbi jonibo Jesussen joi yoiaitian ninkatax ratékanaitian.
19 Jatian moa yaméketian, Jesús, jaonmea onanaiboyabi ja jemameax moa boribakana iki.

Higo bimioma moa tanoa
(Mt. 21.20-22)

20 Jatian nete xabáketian, jakiribi yamékiri kakin oinna, ja
higo nia iibata moa taponyabi tanoa iká iki.
21 Jatian jaskata ointaanan shinanrixon, Pedron, Jesús yoia
iki: —Oinwe, Maestro. Ja jakonmaanon ixon min yoiibata
higora moa tanoke —akin.
22 Jatian Jesussen yoia iki: —Dioskires koshikanwe.
23 Enra mato ikonshaman yoiai, jawekeska ixon, westíora
jonin atiki Dioski koshixon, nato manan neskáakin yoikin:
Nenoax tsekékaini kaax, aniparon pakétanwe akin. Jatianra
Diossen imaxonti iki, ponté shinanxon, ja en yoia keskára ea
imaxonai ixon ikonhaketian.
24 Jakopira en mato yoiai, jatíbi maton oración meran
yokatai jawékibo, moara non bike ixon shinanxon akanwe.
Jatianra maton biti iki.
25 Jawetianki maton oranai, ja wetsaboki mato jakon-
maatabo moa shinanxonyamakanwe. Ja naikanmea maton
Papa Diossenribi, maton ochabo moa shinanxontima kopí.
26 [Ikaxbi jawetianki, jatoki jakonmaata ixonbi, maton ja
shinanxonkin jeneyamai, jatianra ja naikan iká non Papa
Diossenribi maton ochabo shinanxonkin jenetima iki] —
akin.

Jesussen yoiti koshi
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Jaskatax Jerusalénhain, boribakana iki. Jain kaax, Dios ra-
biti xobo meran Jesús jikiax kawantanaitian, *sacerdotebaon
koshibo, esé onanbo, itan judíobaon joni koshibo, jaki bekana
iki.
28 Jatian jabaon Jesús yokákana iki: —¿Jawe koshi ixonki akai
min jaskáakin? ¿Tsonki mia jaskáati yoia? —akin.
29 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Enribira rama mato
yokatai. Maton ea yoiketianra, enribi mato yoiti iki, tson
yoiatonki jaskarabo en akai ixon.
30 Tson ati yoiaki, Juanman jato bautizana iki ¿Diossen,
iamax jonibaon ati yoiaki aká iki? Ea yoikanwe —akin.
31 Jatian jato jaskáakin yokatabi, jaskáshamanhakin yoiti ati-
panyamaxon, jatobiribi yokakanani neskákana iki: —¿Nonki
jawekeska yoiti iki? Diossen jaskaáti yoiara jato imaa iki, akin
non akábira: ¿Jawekopiki maton ikonhayamaa iki? Akin noa ati
iki.
32 Jatian jonibaon ati yoiara aká iki, akin non akábira, noki
jonibo ramíti iki —iki ikana iki. Jaskárakana iki, ja Juan
jatíxonbi *profeta onankana iketian.
33 Jaskákinra, Jesús yoikana iki: —Nonra onanyamake —
akin. Jatian Jesussen jato yoishokoa iki: —Jaskara iketianra,

enribi mato yoiamai, tson yoiatonki en jaskarabo akai ixon —akin.

12

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 Jatian jakiribi, jawékikiriakin yoinhanan esekin jato Jesussen neskaa iki: —Westíora joninra aká iki, jawen wainko uva banakin. Jaskáaxonra ja wai katemakin chiketa iki. Jainxonra uva potsiti shanka nachina iki. Jaskaáxon westíora torre aká iki jainxon koiranti. Jaskáayonxonra jaweti teetai joni, jawen uva wai menia iki, jain teekanon ixon. Jato jaskáa pekáo ja wai ibo ochó kaa iki.

2 Jatian uva tsekati senenketian, ja wai ibon jawen yonoti joni jatoiba raana iki, ja jan bititii jatíribi uva bimi jatoibakea bixonon ixon.

3 Ikaxbi raankenbi ja jonibaon yatanxon rishkionxonres, jawebioma raankana iki.

4 Jaskáakanketianra, wetsa jawen yonoti jatoiba raanribia iki; ikaxbira tsakaxon maxteyonkana iki. Jaskáax jakonmaibiresbo jaki yoyo ikana iki.

5 Jatianra wetsa jawen yonoti raanribia iki, kakenbi jaribi retekana iki. Jaskákana pekáora, icha jawen jatíribi yonotibo jato raanribia iki. Jatianra bokanketian, jatíribibo rishkionkana iki, itan jatíribibo retekana iki.

6 Jatianra moa westíora joniabichoshoko baneta iki. Já iká iki, jawen noi bake. 'Jara senentiainbi raana iki, jara ea jakonshamanxonres bixonkantiki ixon shinantaanan'.

7 Ikaxbi ja raana joaitian oinnax, ja jakonma shinanya teetai jonibo yoyo ikana iki: 'Nato riki ja jawen papan wai jan biti. Retenon akanwe, jatianra noakaya wai ibo iti iki', ikibo.

8 Jaskáxon yataanan, ja wai ibon bake retekana iki. Jaskáaxon jawen yora waimaan boxon, potakana iki.

9 ¿Jatianmein ja wai ibon jato jaweati iki? Jaweamakan kaxonra, ja teetai jonibo reteti iki. Jaskaáxonra, wetsabo jawen wainko imati iki.

10 ¿Matonki ja wishá meran iká joibo yoyo ayosma iki? Ja Wishá meranra ikai neskati:

'Ja xoboaibaon, rotokana makanra, jákaya jaki kikini xobo koshiti makan baneta iki.

11 Natora Diossenbi imaa iki, jakopíra noa ikonbiresi ratékanai' —akin jato aká iki.

12 Jatian jawékiki yoinhanan, jatobi yoikin aká onanxon, Jesús yatankaskana iki. Ikaxbi joniboki rakékin, moa jaweayamakin potabainkana iki.

Apo kopiátibokiriakin Jesús yokákana
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jaskata pekáo, jawetii *fariseobo betan Herodes
rabékinaibo, Jesússiba raankana iki. Jabaon kaxon yokata
jakonmaibo Jesús yoyo iketian, ramiati shinanxon.
14 Jatian raankana kaxon, Jesús yokákana iki: —Maestro,
nonra ononke min ikon joibores yoiai. Minra ja min jato
onanmaibo yoii ikanainbi jato ninkáxonyamakin, jaskatax
Dios keenai keskati jakantiakinres jato onanmai. Jakopira
mia non yokatai: ¿Jakonrin ja apo kopíati yoiai non meniti?
¿Nonki kopíatiki o akáma? —akin.
15 Ikaxbi beparankinres akanai onanxon, Jesussen jato
yoia iki: —¿Jawekopiki maton ea jakonmain pakémati shi-
nanxon tanai? En oinnon ja koríki ea neri bexonkanwe —
akin.
16 Bexonkanketian oinxon, jato yokata iki: —¿Tsoa jisárin
itan tson janerin nato koríkiain iká? —akin. Jatian yoikana
iki: —Césarna riki —akin.
17 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara iken, ja Césarna
iketian César menikanwe. Jatian Diossenabiribi Dios
menikanwe —akin. Jato jaskáakin yoia ratékana iki.

Mawábo jiriribiti
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Jatian jawetii *saduceobo, Jesús oinni bokana iki. Jabo
ikana iki, mawatax jirikanti ikonhayamaibo. Jakopi jakiri-
akin Jesús yokákana iki:
19 —Maestró, Moiséssenra noa neskara wishaxonike:
Westíora wanoya joni jawen awin betan bakeamabi
mawáketian, jawen wetsan ja kachiana ainbo biti. Bixon,
jabé bakea, ja bake moa ja mawata jonina ikai.
20 Jatian jaráa iki, kanchis jawetsabires. Jaton rekenra
japari wanoaxbi, bakeamabi mawata iki.
21 Jatianra, japekáo iká jawen wetsan, ja ainbo bia iki.
Ikaxbi jabé bakeaamabiribi mawata iki. Jatian jaskaribi, ja
kimisha itin iká jawen wetsa winota iki.
22 Jaskatax, ja kanchis wetsabi ja ainbo bixon jabé
bakeaamabi mawati keyókana iki. Jatian senentiainbi, ja
ainboribi mawata iki.
23 Jaskara iken, ja kanchisxonbi awinhani ikaxmein, ja jiriti
nete nokoketian ¿Jaweraton awin inoxiki ja ainbo? —akin.
24 Jatian Jesussen neskaa iki: —Matora shinan meran beno-
tabo iki. Ja wishá meran yoiai joibo, itan Diossen atipana
koshi onanyamaa kopí.
25 Ja mawábo jiriaxa tsoa jonibi wanoyamanoxiki, itan tsoa
ainbobi benoyamanoxiki. Jatianra ja naikanmea ángelbo
keskáres inoxikanai.

26 Jatian ¿Ja mawatabo jiriti, ja Moiséssen wishani meran
yoiaiboki maton yoyo akama iki? Jainra yoiai ja zarza
jiwi tiritai meranxon Diossen neskáakin Moisés yoini: ‘Ea
riki, Abrahamman Dios, jainoax Isaacnin Dios, itan Jacobnin
Dios’, akin.
27 Jara mawábaon Diosma iki, jara jiriabaon Dios iki. Matora
shinan meran benotabo ikanai —akin jato aká iki.

Ja senenhati kikin joi
(Mt. 22.34-40)

28 Jatian jainshaman jato Jesussen yoia ninkatax, westíora
esé onan joni joxon, yokata iki: —¿Jawerato senenhati joika-
yarin, ja jatíbi esébo xewina? —akin.
29 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja jatíbi esébo xewina senen-
hati joi riki, neskara: ‘Ninkákanwe *Israel jonibo, ja non Ibo
Diossiki, jabichores non Ibo.
30 Akonkin; jatíbi min jointiaxonbi, min kayayaxonbi, min
shinanyaxonbi itan min koshiaxonbi min Ibo Dios noiwe’, iki
iká.
31 Japekáo iká riki: ‘Minbix noikaata keskáribiakin, wetsa-
boribi noiwe’, iki iká. Yamarake wetsa neskara esé xewina,
japari non senenhati —akin jato aká iki.
32 Jatian esé onan jonin yoia iki: —Ikonra min yoike
Maestró, westíorabicho riki non Dios, wetsara moa já pekao
yamake.
33 Jaskara iken, ja non jointiaxonbi, jatíbi non shinanyax-
onbi, jatíbi non koshiaxonbi Dios noiti, itan nonbix noikaata
keskáribiakin wetsabo noiti riki, ja jatíbi Dios menitibo itan
jainxon Dios yoina menoxonti bebonbires jakon —akin.
34 Jatian ja esé onan jonin, jakonhakin yoiketian, Jesussen
neskaa iki: —Miara ja Diossen ikinaton jati netenko moa
jikitires iki —akin. Jatian jaskáa pekáo, moa yokáribiti onsa-
tankana iki.

¿Tson Bakemein iki Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jatian Jesussen, Dios rabiti xobo meranxon, jato esei
iikinbi, jato yokata iki: —¿Jawekopiki ja esé onanbaon, ja
Cristora Davidkan bake iki ixon yoikanai?
36 Ja David inike, Diossen Shinanman imaa, já yoii neskati:
‘Ja Ibonra yoia iki, ja
nokon Ibo:
Nokon mekayao yakáwe,
ja min rawibo en mia
jatoaresmai kaman’, iki.

37 Ja Davidkanbi, Ibó akin akai ikaxki ¿Jawe keskatax ja
*Cristo Davidkan bake iti atipana? —akin. Jatianra ja icha
jonin, keenshamanxon ja Jesussen yoiaibo ninkákana iki.

Jesussen jaton ikábo jato yoixona
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jatian jato esekin, Jesussen yoia iki neskákin: —Esé
onanbo ikai keskati jayamai koirameekanwe. Jabora ikai,
tapó chopa sawéyabores kawanhatani, itan icha jonibo tsinki-
tain kaketian jakonhakin saludankantininbores keeni.
39 Jain tsinkiti xobo meran jikiaxbo ikanai rekenaishaman
yakátininbores keeni, itan jakonshaman ikainxonbores pitin
keeni.
40 Jainxonra ja benomaatabaon xoboboribi jato
bichinkanai. Jatian jato jaskáax, paranakin akanai kikin
nenkébo orankin. Jabora, Diossen kikinbiresakin, masá
tenemanoxiki —akin jato aká iki.

Benomaayaton Dios koríki menia
(Lc. 21.1-4)

41 Jatian Jesús yakata iká iki, Dios menikin jain koríki
napóxonkanai ponté. Jainxon oinna iki, Dios menikin
napókanaitian. Ja icha koríkiabaon, icharibi akana iki.
42 Jaskaai iikanainbi, westíora jawebioma benomaata
ainbo joxon, Dios menikin rabé chorish koríkishoko nanea
iki.
43 Jaskáketian, oinxon jaonmea onannaibo tsinkixon,
yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, nato jawebioma
benomaata ainbaonra, jatíbibo xewinbainbires, Dios koríki
menike.
44 Icha koríkiabaonra, jaton koríki texeabores menike.
Ikaxbi nato ainbaonra, jawebiomashoko ixonbi jatíbi já
jayata koríkishoko Dios menike —akin jato aká iki.

13

Dios rabiti xobo ras iti Jesussen yoia
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Jatian Jesús, Dios rabiti xobomeax pikotaitian, westíora
jaonmea onanaitonin yoia iki: —Maestró, oinwe nato makan
akana ani xobo, jainoax jawen chikéribi metsáshaman —akin.
2 Jatian Jesussen yoia iki: —Nato ani xoboakana min
oinnara, jatíbi ras inoxiki. Westíora makantanibira, jabé
makanki perakaa yamanoxiki —akin.

Nete senenamatianbi ja oinxon onantibo
(Mt. 24.3-28; Lc. 17.22-24; 21.7-24)

3 Jaskata pekáo, Olivos mananman bokana iki. Ja manan
iki, Dios rabiti xobo iká bekeiba. Jain Jesús yakata iketian,

oinnax jaonmea onannaibo bekana iki. Jabo iká iki; Pedro, Jacobo, Juan, Andrés. Jabaon jatonbiribi Jesús yokákana iki:

4 —Noa yoiwe ¿Jawetianki, ja min yoia keská jawékibo iti iki? ¿Jawe keska jawékibo ikai oinxonki moa nete senenti ochóma non onanti iki? —akin.

5 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Mato tsonbi, paranyamanon koiranmeekanwe.

6 Eki yoimeetaxa icha benóxikanai, jabora inoxiki: 'Ea riki Cristo iki ikaibo. Jaskaáxonra, icha jonibo jato paranoxikanai'.

7 Jatian wetsankobo reteanankanaibo, itan moa reteanantibores ninkataxbi, ratéyamanoxikanwe. Jaskarabora iti jake, ikaxbira, nete senenamapari inóxiki.

8 Jainoaxibira, nato mainmeabo betan wetsa ochó mainmeabo reteananoxikanai. Jainoax apobora, wetsa ochokea apobo betan reteananoxikanai. Wetsanko, wetsankobora niwannoxiki Jainoaxibira jawékiatinin inoxikanai. Jaskara onitsapiti jawékibora, ja peokooti ikaibopari iti iki.

9 Jaskara iken, kikini koirameekanwe. Matora yatanxonbo joni koshiboiba bonoxikanai. Jaskáxonra, ja jain tsinkíti xobo meranxonbo mato rishkinoxikanai. Ea kopira joni koshiboiba, itan apoboiba mato bonoxikanai. Jatian jaskarainbo bokanara, nokon joi maton jato yoinoxiki.

10 Ja nete senenamatianbira, jatíbiainpari ja ikon joi yoikaati jake.

11 Jaskáakin mato bokana, jawerakimein en jato yoiti iki ixon maton masá shinantima iki, Diossenbi, itan jawen Shinanmanbikayara, jaskati yoyo iti joibo mato menitiki.

12 Jainxon jonibaonra, jaton wetsabi retekanon ixonbo jato yatanmanoxikanai. Jainxon papabaonribi jaton bakebi jato yatanmanoxikanai. Jatian bakebaonra, jaton aniboki kikini sináxon, jato retemanoxikanai.

13 Jainxonra, ea kopi, jatíbi jonibaon mato omísnoxikanai. Ikaxbi jaweratoboki eki koshii jenéyamai, jabora kishpinnoxikanai.

14 Jaskarabo iken, ja Danielnin wishani joibo yoyo axon jaweraki ikárin ixon, onankanwe; jawetianki ja Dios rabiti xobo meranxon, kikinbires jakonma jawéki akanaitian maton oinnai, jatianra ja Judeain ikábo, jatianbi moa mananman jábati bokanti iki.

15 Jaweratoboki ja neten, jaton xobo bochiki iki, jabora moa naman jotima iki, itan jaton jawékibo bii moa xobon jikitima iki.

16 Jainoax ja wainko ikábora, jaton perakooti chopa biibobi moa xobonko bekantima iki.

17 ¡Jawe iresaipanon! Ja nete nokóketianra noibati inoxikanai, ja tooyabo, itan ja bake xoma amakin jenemamabo.

18 Jaskara iken Dios orankanwe, neskara jawékibo oitian
napo iamanon ixon.
19 Jatianra inóxiki akonbireskin masá teneti nete, ja Diossen
nete joniakin peonontianbira tsonbi jaskáakin masá teneama
iki itan japekaora moa jaskátibo yamanoxiki.
20 Ja masá teneti netebo non Ibon basibires imaabira, tsoabi
kishpinyamakeanke. Ikaxbi jawen katota jonibo noixonra,
Diossen ja masá teneti nete basima itiakin imaa iki.
21 Jawekeska ixon, akanti iki mato yoikin: 'Oinni bekanwe,
neno riki Cristo, akin. Iamaxon, ono riki oinni bekanwe',
akin. Mato jaskáakanabi, ikonhayamanoxikanwe.
22 Ja netebaonra, ikonma Cristobo itan ikonma *profetabo bexon, ja oinxon onanti jawékibo itan rateti jawékibo
anoxikanai; jaskáxon jato parannoxon. Jawekeska ixonra ja
Diossen katota jonibobi, jato parankantiki.
23 Jaskarabo ikámatianbira en moa mato yoike; koiranmeetax jakanwe.

Jonin Bake jakiribi joti
(Mt. 24.29-35, 42, 44; Lc. 21.25-36)

24 Ikaxbi jaskákinbo moa masá tenekana pekáora, bari
nokanoxiki. Oxenribi moa yamé tenayamanoxiki.
25 Wishtínbora naikanmeax, maannoxiki. Jainoaxa, ja
naikan iká koshi jawékibo shakónoxiki.
26 Jatianra ja jonin Bake, nai koinman jawen atipana
koshia, itan jawen penéyabi joaitian oinnoxikanai.
27 Janra ja ángelbo raannoxiki jawen katota jonibo, ja mai
senenainkonia, itan ja nai senenainkoniabi jato tsinkinon
ixon.
28 Ramara higoki yoinhanan en mato onanmai. Ja higo
jawen peibo tinini keyotax, pechokooketian oinxon, akai
maton onankin, moara baritiati ochóma iki ixon.
29 Jaskáakinribira, ja yoia keskábo ikai oinxon maton onanti
jake, ja jonin Bake jotira moa ochóma iki ixon.
30 Enra mato ikonshaman yoiai, ramatian jaa jonibo
jarésparikankebira, neskarabo senenti jake ixon.
31 Ja nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi nokon joira jawetianbi keyóyamanoxiki.

Cristo joti nete onanyamakana

32 Ikaxbi ja neteshaman, itan ja hora jotira tsonbi onanyamake. Ja naikan iká ángelbaon itan ja Bakenbira onanyamake.
Nokon Papanbichoresa onanke.
33 Jaskara iketian, oxaa keskábo iamai, koirannai keskábo
ikanwe. Matonra onanyamake, jawetiankayaki jaskarabo iti
iki ixon.

34 Ja westíora jonin ochó kakin jawen xobo koiranon ixon
jawen yonotiboki jenebaini keská ikanwe. Ja jonin kakin
anike, jawen yonotibo westíora teebo menipakekin. Jatian ja
xepóti koirannai joniribi yoia iki, kikinhakin koiranti.
35 Jaskara iken, oxá besoabo keská ikax, moa manatares
ikanwe. Matonra onanyamake ja xobo ibo jatian joti. Jawe
keska ikaxa, joti iki, yantanshoko, yamé pochínikon, ata-
pabene keotaitian, iamax nete xabataitian,
36 matora joxon oxaa keskábo nokonake.
37 Ja en mato yoiaiboribira, jatíbibo en jato yoiai: Moa oxá
besoa keskábo ikanwe —akin jato aká iki.

14

Jesús yatanoxon shinan akana
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Jaskarabo inontianra, rabé neteres maxkata iká iki moa
*Pascua fiesta iti nete, itan *levaduraoma aká pan piti fiesta
neteribi. Jatian *sacerdotebaon koshiboyabi, ja esé onanbo
bekana iki, ja Jesús paranhanan yatanxon reteti shinanyanix.
2 Jatian jatíribibo neskákana iki: —Fiestatian atima riki,
noara jonibaon sináxon ramiakanake —iki.

Ainbaon Jesús ininti machita
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 Jatian Jesús iká iki Betaniain kaa, ja *lepraya iantana
Simonman xobon. Jain ixon, mesan pii Jesús yakáketian,
westíora ainbo joá iki, ja *alabastro pomonko *nardo akana
ininti kikinbires inín, itan kikinbires kopí tsomáya. Ja
toetaanan, ainbaon Jesús machita iki.
4 Jaskáaketian oinnax, jatíribi jain ikábo sinati, jatobiribi
yoyo iki, neskákana iki: —¿Jaweatiki aká ja kikinbires kopí
ininti yoyókin?
5 Jakayara ike ja kimisha pacha nete teexon koríki bititii
senen maroti. Jaskáaxon ja jawékiomashokobo jato akinox —
ikibo. Jaskatax, ja ainboki jakonmaibo yoyo ikana iki.
6 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Oinreskanwe ¿Jawekopiki
mato jaki ramitai? Jan ea jaskáara jakon jawéki iki.
7 Ja jawebiomashokobora, jatíbitian mato betanbi
inoxikanai. Jaskara ikenra, mato keenatian maton jabo
akinti atipanke. Ikaxbi eara neno jatíbitian mato betanbi
iamanoxiki.
8 Nato ainbaonra, jawen atipana senen ea jakonhake. Jayá
ea miinkanon ixonra, inintinin nokon yora ea inínhaxonke.
9 Ikonshamanra en mato yoiai: Jaweranoxon inonbira
nato netenxon Diossen joi yoikin, nato ainbaon ea jaskáani
yoinoxikanai —akin jato aká iki.

Jakonhai keská ixonbi, Judassen Jesús jakonmaa
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Jaskáketian ja, jaonmea onanai jawen chonka rabéainoa, Judas Iscariote, *sacerdotebaon koshiboiba kaa iki; jato Jesús yatankiinoxon jato betan shinan akí.

11 Jato jaskáakin yoia ninkatax, ikonbiresi rarokin, koríkinin kopiáti Judas yoikana iki. Jatianra jaskaxon jato yatanmati moa jan benaa iki.

Non Ibon yamé jawékiaa
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Jatian ja levaduraoma aká pan piti fiesta peokoota nete, itan *Pascua iketian ja carnero bake retekanai netenra, jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jawerano kaxon, ja *Pascua netetian non piti axontininki mia keenai? —akin.

13 Jatianra Jesussen jaonmea onanai rabé raankin yoia iki: —Jerusalén jeman kabékontanwe. Jain kaxonra, chomon onpax boai joni maton nokoi kaai, ja joni kaaitian, chibantankanwe.

14 Jawerato xobonki ja joni jikiai, jainribi jabébi jikixon, neskáakin ja xobo ibo yoitankanwe: 'Non Maestronra mia yokatai ¿Jawerato xobo nachiterin ja eonmea onannaibo betan, *Pascua fiestatian en jainxon jawékiati?' akin.

15 Maton jaskáara, ja bochiki iká ani nachite moa jainxon pitires inon ixon benxoayonkana mato oinmati iki. Jatian jainxonra ja pitibo moa maton ati iki —akin jato aká iki.

16 Jaskáakin yoia jaonmea onanai rabé kabékona iki. Boax jeman nokóxon oinkana, ja Jesussen jato yoiwana keskáshaman nokobekona iki. Kaxon ja *Pascua neten, piti moa akana iki.

17 Jatian moa yametaishoko, jawen chonka rabé jaonmea onanaiboya, Jesús jain nokota iki.

18 Jatian moa mesankoxon pii yakáxon, Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, ja ebetan pii itina mato westíoratonra, ea jakonhai keská iikinbi ea jakonmaanoxiki —akin.

19 Jaskáakin jato yoia, masá shinankana iki, jainxon westíoraxonbo, Jesús yokápakekana iki: —¿Earin jan mia jato yatanmati? —akin.

20 Jatian jato yoia iki: —Ja mato chonka rabé ikainoa, ja en akai ratonribi ebébi pan montanai riki, jan ea jato yatanmati.

21 Ja Wishá meran jaskáti yoiai keská senennon ikaxa, ja jonin Bake mawáti jake. Ikaxbi ¡Jawe iresaipanon, jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaati! Jakonkayara ikeanke já joniama —akin jato aká iki.

22 Ja pii iikanaitian, pan bixon Jesussen Dios iráke aka iki. Jaskáaxon ja pan tobapakexon, jato menikin yoia iki: —Pikanwe, natora nokon yora iki —akin.

23 Japekaora ja xeatia vasoribi bixon, Jesussen Dios iráke aka iki. Jaskáatanan, jato menipakea, jatíxonbi xeakana iki.

24 Jato menikin yoia iki: —Nato riki nokon jimi, janra ja senenhabekonti joi Diossen aká onanti imai. Ja jimira chikotai icha jonibo kishpinmeekanti kopí.

25 Ikonshamanra en mato yoiai, enra mato betan jakiribi vino xeayamanoxiki, ja Diossen ikinaton jati netenxon non jakiribi benáa vino xearibii kaai kaman —akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Jatian moa bewai senentaananra, Olivos janeya manan-man bokana iki.

27 Kakin Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Nato yaméra jatíxonbi maton eabicho potanoxiki. Ea maton jaskaáti yoiira ikai Diossen joi meran neskati: 'Oveja koiran-nai joni en reteketianra, jawen ovejabo janbisnoxiki', iki.

28 Ikaxbi jakiribi jiriaxa mato kaamatianbi, eapari Galileanko kanoxiki —akin jato aká iki.

29 Jaskáketian Pedron yoia iki: —Wetsabaon miabicho potakenbira, en mia ayamanoxiki —akin.

30 Jatian Jesussen Pedro yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, rama yamébira, rabeti atapa keotamabi, ea onanaxbi mia kimishai parananoxiki —akin.

31 Jaskáabi Pedron yoia iki: —Ea mibébi mawáti onanaxbira, ea paranayamanoxiki —akin. Jatian jatíxonbi jaskáakinbires yoikana iki.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Jainoax Getsemaní janeya wainko bokana iki. Jainxon, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Enpari oranbatanon, nenobi yakáxon ea manakanwe —akin.

33 Kakinra, Pedro, Jacobo, jainoax Juantiires jato ioa iki. Kaaibi Jesús raketi kikinbiresi onisa iki.

34 Jatian jato yoia iki: —Eara ikonbiresi mawákasnon kaman onisai; nenobipari ikanwe, oxayamakanwe —akin.

35 Jato jaskábaini orichaashoko kaax, maikibi bekepixon, orana iki: Ati ixon masá tenemayamanon ixon.

36 Ja orankin, neskaa iki: "Papá, minra jatíbi atipanke. Jaskara iken, min keen iketian, masá tenetiainoa ea pikómawe. Ikaxbi nokon keena keská ea imayamawe; mia keenai keskáreskaya ea imawe", akin.

37 Jaskáatanan, jaonmea onanaboiba joríbaa iki. Joxon oxakana jato nokoa iki. Jatian Pedro yoia iki: —¿Miaki oxaa Simón? ¿Minki westíora horatanibires oxá teneti atipanymaa?

38 Oxayamakin orankanwe; matora ochanake. Shinan meranra mato ati shinanya iki. Ikaxbi maton yorara yosma iki —akin.

39 Jatian Jesús orani karibaa iki. Kaxon, awana keskáribiakin orana iki.

40 Jainoax jakiribi joxon, jato oxaa nokoribia iki. Oxakashorai betireskana, jatian jaskáshamanhakin Jesús yoitibobi atipanyamakana iki.

41 Jatian moa ja kimisha itin, jakiribi joxon, jato yoia iki: —¿Matoki oxaa, itan tantiabopari ikanai? ¡Weníkanwe! Moara ja jonin Bake, ochaya jonibo yatanmakanti hora nokóke.

42 ¡Weníkanwe, moa noa bokanon! Jan ea jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai jonira moa joái —akin jato aká iki.

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Jato jaskáakin yoii iitainbi, ja chonka rabéainoa westíora jaonmea onanai Judas, icha jonia joá iki. Ja jonibo iká iki, espadayabo, jainoax jiwiabo; ja *sacerdotebaon koshiboyaxonbi, esé onanbaon, itan *ancianobaon jato raana bekana.

44 Ja jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaakai Judassen jato yoia iká iki, jan jaskáaitian oinxon yatánkanti. Ja iká iki: "Ja kaxon betsó akaitian, yatanxon koiranshamanxon, bokanti".

45 Jatianra jaki ochómakiranxon, Judassen, Jesús neskaa iki: —Maestró —akin. Jaskáatanan betsó aka iki.

46 Jaskáaitian oinxon, Jesús yatanxon nexakana iki.

47 Jatian jain westíora ikatonin, espada tsekataanan *sacerdotebaon koshin yonoti, paxtea iki.

48 Jatian Jesussen já yatani bekanabo yoia iki: —¿Eaki yometso iki, ja espadayabo, itan jiwiabo bexon, maton ea yatanti?

49 Netetiibira ea mato betan ipachoai; Dios rabiti xobo meranxonbo Diossen joi yoianan jato esei. Ixonbi jawetianbi maton ea yatanyamaa iki. Ikaxbi Wishá meran yoiai keskábo senennon ixonresa, rama maton ea jaskáai —akin.

50 Jatian jaonmea onannaibo, ja Jesúsbicho potabaini jabákana iki.

51 Jaskáakin jabicho potakankebi, westíora chopan rakóya bakeranonmanbicho, Jesús chibana iki. Jatian járibi yatankana iki.

52 Ikaxbi jan rakota chopa raopeekaini, chopaoma jábati ishtoa iki.

Joni koshibo tsinkita bebon Jesús bokana
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jaskáxon Jesús bokana iki, ja *sacerdotebaon kikin koshiiba. Jain iokanketian, wetsa *sacerdotebaon koshiboyabi, judíobaon joni koshibo, itan esé onanbo tsinkíkana iki.

54 Jatian Pedroribi, ochóxonres Jesús chibanboi kaa iki. Kaax *sacerdotebaon joni koshin xobo jema ikain jikiax, policiabo betan chii kexa yooti yakata iki.

55 Jatian *sacerdotebaon koshiboyaxonbi, judío koshibaon, jakopi retenoxon jan jakonma aká yoiti joni benakinbi nokoyamakana iki.

56 Icha joni jaki jakonmai jansoibo yoyo ikanabira, jaskáakinshamanbires yoiamakana iki.

57 Ikaxbi jatíribibora Jesúski ramitires, jansoibo ikana iki, neskati:

58 —'Nonra ninkata iki, ja jonibaon aká nato Dios rabiti xobo ras axonra, jakiribi kimisha neteres en wetsa aríbati iki; ikaxbi jara iti iki jonibaon akáma', iki ikaitian —iki ikana iki.

59 Ikaxbira jaskáakinshamanbires yoiamakana iki.

60 Jatian jaskákanketian, ja *sacerdotebaon joni koshin wenixon, Jesús yokata iki: —¿Minki jawebi jato yoiamai? ¿Ikon iketiankayaki mia jaskaákinbo yoikanai? —akin.

61 Ikaxbi Jesús, jawebi yoyo iamai netéresa iki. Jaskáketian, *sacerdotebaon joni koshin yokáribia iki: —¿Miarin Cristo, ja ani Diossen Bake? —akin.

62 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikon já riki ea. Matonra oinnoxiki, ja jonin Bake, jatíbi atipana koshiaton mekayao yakata, itan nai koinman joaitian —akin.

63 Jatianra ja *sacerdotebaon koshin, sinatai onankanon ixon, jawen sawea tari waxataanan, jato yoia iki: —Moara janbishaman yoike, wetsabaon yoitininra, moa noa maxkáyamake.

64 Matonbira moa ninkáke, Dioski jakonmaibires yoyo ika ¿Jawe keskaki maton shinannai? —akin. Jatianra jatikaxbi, jara mawáti jake iki ikana iki.

65 Jaskáxon jatíribibaon toshbá akana iki. Jainxon chopan benéxanan, tantash axonbo yokákana iki: —¡Tsonki mia aká jaskáakin onanta! —akin. Jatian ja policiabaonribi bemanankibo timakana iki.

Jesús onanaxbi Pedro paranaa
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Jatian Pedro, xobo jema ikain yakáketian, *sacerdotebaon joni koshin yonoti ainbo joá iki.

67 Joxon, ja Pedro chiikan yootaitian, jainbikon ointaanan,
yoia iki: —Miaribi riki ja Nazarethainoa Jesús betan ni-
pachaoi joni —akin.
68 Jatian paranakin Pedron yoia iki: —Enra onanyamake;
tsoa yoiira mia ibirai —akin. Jaskáabaini jemaori pikókenbi,
atapabene keota iki.
69 Jatian ja ainbaon jakiribi Pedro ointaanan, jain
charotabo jato yoia iki: —Natora Jesussen joniribi iki —akin.
70 Ikaxbi jakiribi Pedro paranaa iki. Jaskákenbi, jain
charotabaon jakiribi yoikana iki: —Ikon riki mia jawen joni.
Miara Galilea joniribi iki —akin.
71 Jaskáakana kikini paranakin, Pedron jato yoia iki: —Enra
mato ikon yoiai, ea jansoaitian Diossenbi ea masábires ten-
emabanon, já yoikin maton ea akai jonira, en onanyamake
—akin.
72 Jato jaskáatianbi, moa rabeti atapabene keota iki.
Jaskáketian Pedron shinanria iki, “atapabene rabeti
keotamatianbira, ea onanaxbi kimishai mia parananoxiki”,
akin Jesussen yoiibata. Jaskatax kikini winia iki.

15

Pilatoiba Jesús bokana
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Jatian nete xabáketian, *sacerdotebaon koshiboyabi,
judíobaon joni koshibo, jainoax esé onanbo, itan jatíbi
judíobaon joni koshiboribi tsinkíkana iki. Jaskáxon moa Jesús
nexayonxon, Pilatoiba bokana iki.
2 Jatian jaiba bokanketian, Pilaton, Jesús yokata iki: —
¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jaskaa yoia iki: —Minbira
moa yoike —akin.
3 Jatian ja *sacerdotebaon koshibaon, jan akáma icha
jawékibobi yoixonkana iki.
4 Jatian Pilaton, yokáribia iki: —¿Minki jawebi jato yoiamai?
Minbi ninkáke ja icha jawéki kopí mia jakonmaakin yoikanai
—akin.
5 Ikaxbi Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jaskatai ointaanan,
Pilato rateta iki.

Jesús reteti yoikana
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

6 Jatian Pilaton axé iká iki, *Pascua fiestatiibi westíora
preso, ja jonibaon yokáketian pikoti.
7 Jatianribi iká iki, apoki yoitimakin joni reteabo betan
westíora joniribi Barrabás janeya cárcel meran akana.
8 Jatian *Pascua fiestatiibi Pilaton pikoai iketian, jaiba icha
jonibo bekana iki, westíora pikoxonon ixon yokati.

9 Jaskáakana Pilaton jato yokata iki: —¿Ja judíobaon apo en
pikoxontiki mato keenai? —akin.
10 Pilatonra moa onanna iká iki, ja Jesúski notsikinres ja
*sacerdotebaon koshibaon jaiba bekana.
11 Ikaxbi *sacerdotebaon koshibaon moa jonibo yoia iká
iki, ja Barrabás jato pikoxonon ikax, saa ikanti.
12 Jatian Pilaton jato yokata iki: —¿Ramaki ja judíobaon apo
akin maton akai joni, en jaweatiki? —akin.
13 Jatian jonibo saa ikana iki: —Korosen awé, korosen awé
—iki.
14 Jatian Pilaton jato yoia iki: —¿Jawe jakonma akákayarin?
—akin. Ikaxbi jabo jakiribi, ¡korosen awé! Ikires saa ikana iki.
15 Jatian jonibo betan jakon banénoxon, Barrabás jato pikox-
ona iki. Jaskáaxon sontárobo rishkimayonxon, Pilaton, Jesús
jato menia iki; korosen akanon ixon.
16 Jatianra sontárobaon, ja apo jain iká xobo jemanko Jesús
bokana iki, jain sontárobo ikain. Jainra jatíbi sontárobo jainbi-
cho tsinkíkana iki.
17 Jaskáaxon jan perakooti joshinyame chopa, sawemakana
iki. Jainxonribi moxa maiti maimakana iki.
18 Jatian jaskáakin akáx, Jesúski shiroi neskati saa ikana iki:
—Ikon riki mia judíobaon apo, miara basi janoxiki —iki.
19 Jaskáatanan jiwin mapoki rishkixon, toshbá akana iki.
Jainoax jabebon chirankokana iki, rabiai keskati.
20 Jatian moa jaskati jaon shiroa pekáo, jan perakooti
joshinyame chopa jopémataanan jawen chopabi
sawemaribikana iki. Jaskáaxon moa korosen anoxon
pikobainkana iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 Ja Jesús bokanaitian, Cireneainoa Simón janeya joni
wainkoniax joaitian bechikana iki. Já iká iki, Rufo betan
Alejandron papa. Ja jonira keenyamainbi Jesussen koros
bomakana iki.
22 Jaskáaxon Jesús Gólgota mananman bokana iki. Ja joi iki:
“Mapo xao”, iki iká.
23 Jain boxon, *mirra moka vinoya meskoa xeamakaskan-
abi, Jesussen ayamaa iki.
24 Jainxonra moa Jesús korosen akana iki. Jatianra,
sontárobaon *suerte akana iki, tsonki jawen chopa bitiki ixon
onannoxon.
25 Ja Jesús korosen akannontian iká iki, moa yamékiri, iskon
hora.
26 Jatian jakopi retekanai joi tablanin wishaxon, já manaon
tasakana iká iki: “Judíobaon apo”, iki iká.

27 Jatian rabé yometsoribi iká iki jabébi korosen akana.
Westíora jawen mekayao; wetsa jawen mexkao.
28 [Neskatira senena iki ja Wishá meran yoiai: "Jakonma
jonibo betanbi akanara yoikana iki"] iki iká.
29 Jatian jain Jesús korosen akanainko, winotaibo jakonmai
jaki shiroibo, bonké, bonke iannanbi, neskákana iki: —¡Eri!
Mia iká iki yoyo iki, ja Dios rabiti xobo ras ataananra, kimisha
neteres en jakiribi arí banoxiki iki.
30 Jaskara ikax, minbix kishpinmeetax ja korosenmeax,
pakéwe —akinbo.
31 Jaskaribiira ja *sacerdotebaon koshibo, betan esé onan-
boribi jaki jakonmai shiroi, ikana iki neskati: —Wetsabora
kishpinmaa iki, ikaxbi janbixbira iti atipanyamake.
32 Ibanon ja Cristo, *Israel jonibaon apo, janbixbi korosen-
meax paketi, jatianparira non oinxon ikonhatiki —ikibo.
Jatian ja jabé korosen ikábobi jaki jakonmai yoyo ikana iki.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Jatian moa bariapanketian, jatíbiain yameta iki, ja
kimisha hora yantan kaman.
34 Jatian ja horaribi, Jesús koshin saí iki, neskata iki: "Eloi,
Eloi ¿Lama sabactani?" iki. (Ja iki: "Nokon Diossé, nokon
Diossé ¿Jaweatiki min ea potabaina?") iki iká.
35 Jaskatai ninkatax, jain ikana jatíribibo neskákana iki: —
Ninkákanwe, Elíassa kenai —iki.
36 Jaskáketian ninkaxon, westíora jonin ishto kaxon, ji-
wishokotonin *esponja akátonin *vinagre tsaimataanan Je-
sussen tsitsianan xeanon ixon, ketaxnanax, neskata iki: —
Oinnon akanwe; ja korosenmea pakeira Elíasbira joái —iki.
37 Ikaxbi Jesussen kikin koshin saí itaanan, moa maxkaa
iki.
38 Jaskáketian, Diossen xobo meran iká, jan nachitea chopa,
bochikiax namani noshita iki.
39 Jatian ja Jesús moa mawata ointaanan, ja bebon itina
romanobaon *capitán, neskata iki: —Ikonra iká iki nato joni
Diossen Bake —iki.
40 Jatian ochóxonres oinni, jaweti ainboboribi jain ikana iki.
Jato xarán ikana iki; María *Magdalena, jainoax, ja chinís hoko
Jacobo betan Josekan tita María, jainoax Salomé.
41 Ja ainbobo ikana iki, Jesús Galileanko inontian jabé
nikátiaibo, itan jabaon jawéki axonkatitaibo. Jainoax wetsa
ainboboribi jain ikana iki, Jesús betan Jerusalénhain beabo.

Jesús miinkana
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 Jatian moa yametaitian oinnax, bakish tantiti nete ikai
kopí, jatikaxbi moa benxokáakanai iká iki.
43 Jaskara iken, Arimateainoa José janeya joni joá iki, já ika
iki joni koshibo betan iká koshiribi. Jaribi iká iki, Diossen
ikinaton jati netenko iti shinannairibi ikax manata. Jakopí
rakéyamai, Pilato ikain jikixon Jesussen yora yokata iki.
44 Jatian moa mawata ninkatax ratéxon, ja *capitán Pilaton
kenaa iki jawetianki mawáibata ixon yokánoxon.
45 Ja kenamaa joxon, moa mawata yoiketian, ja Jesussen
yora boti moa José yoia iki.
46 Jatianra Josekan *lino chopa maroxon ja Jesussen yora
korosenmea pakeanan, jan rakawaa iki. Jaskáatanan boxon,
shanka kiniakana meran niaa iki. Jainxonra westíora shanka
anin ja kini xepoa iki.
47 Jatian ja María *Magdalena betan Josekan tita Maríanin,
jain akanaibo oinbekona iki.

16

Jesús jiria yoikana
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Jatian moa tantiti nete winota pekáora, ainbobaon ja Je-
sussen yora raskinoxon, ininti marokana iki, jan biabo iká iki,
Magdalainoa María betan Jacobonin tita María itan Salomé.
2 Jatian ja reken nete semana peokootai yamékirishoko moa
bari pikotaitian, jain Jesussen yora aibakana kininko boax
nokókana iki.
3 Kaai yoyo iibainkana iki: —¿Tsonparimein, jan kini xepoa
ani makan noa taranxonai? —iki.
4 Jatian nokóxon oinkana, jan xepoibakana makan moa
wetsaori rakata iká iki. Ja makanra iká iki kikin ani.
5 Jaskara iketian, ja kini chicho jikixon oinkana iká iki, ja
mekayao westíora bakeranon joxoshaman tapó chopa sawéya
yakata. Já oinnax ratékana iki.
6 Jatian jan jato yoia iki: —Ratéyamakanwe, enra onanke, ja
korosen aibakana Nazarethainoa Jesussen yora oinni mato
bekana. Ikaxbira moa neno yamake; ¡Moara jirike! Oinkanwe
jain aibakana.
7 Moa botankanwe; boxon jaonmea onannaibo, itan Pedro
yoitankanwe: 'Mato kaamatianbironki, japari Galileanko
kaai, jainoaronki maton ointi iki, ja mato yoiibata keskáakin',
akin atankanwe —akin.
8 Jatianra, ja kini meranoax, ja ainbobo jokonbaini, kik-
inbiresi ratetax, saki iananbi bokana iki. Nokóxonbi tsoabi
yoiamakana iki, rakékin.

Magdalainoa Maríaki Jesús pikota
(Jn. 20.11-18)

9 Jatian moa jiria pekáora, ja reken semana nete yamékirishoko, Magdalainoa Maríakipari Jesús pikota iki. Ja María iká iki, ja meranoa kanchis yoshin, Jesussen jokonhayantana.
10 Ja ainbaon kaxon, Jesús betan ipachoaibo onisi, winii ikanaibo jato keshana iki.
11 Ikaxbi ja Jesús jiria, janbishaman oinxon, jato yoiabi, jabaon ikonhaayamakana iki.

Jaonmea onanai rabéki Jesús pikota
(Lc. 24.13-35)

12 Jatian jaskata pekáo, jaonmea onanai rabé, wainko kabékonaitian wetsakeskatibiribi, Jesús jatoki pikota iki.
13 Jatian jabaon kaxon ja jatíribibo jato yoiabi, ikonhaya-maribikana iki.

Joi yoii bokanti jaonmea onannaibo Jesussen yoia
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

14 Jatian jaskata pekáo, jawen chonka westíora jaonmea onannaibo pii ikanaiboki, pikóxon, jato Jesussen notsina iki, já jiria oinnabaon yoiabi, jaton keena keskáakinbores shi-nankin ikonhayamakana iketian.
15 Jainxon jato yoia iki: —Jatíbiain botankanwe, boxon jatíbi jonibo ja jakon joi jato yoitankanwe.
16 Jatian jaweratoboki ikonhaax bautizameetai, jabora kishpinti iki. Ikaxbi jaweratobaonki ea ikonhaayamai, jabaonra masá tenenoxiki.
17 Jatian ja ea ikonhaax, eki koshiabaonra; nokon janenko, jonibo meranoa yoshinbo pikonoxikanai, bená joibaonra yoyo inoxikanai,
18 ronobora yatannoxikanai, mawáti rao xeaxbira ramíkantima iki. Jaskaribiakinra mekenman tii axonres ja isinaibo benxomanoxikanai —akin jato aká iki.

Naikan Jesús kaa
(Lc. 24.50-53)

19 Jato jaskaákinbo yoia pekáo, ja Ibo Jesús naikan keyatax, moa kaa iki. Kaax, Diossen mekayao yakata iki.
20 Jatianra jaonmea onannaibo, jatíbiain Diossen joi yoii bokana iki, jatianra ja Ibon jato akinna iki, ja yoikanai joibo ikon onankanon ixon, ja oinxon onantibo jato amaxon.

SAN LUCAS
Jesucristo ikábo yoikin Lucassen wishaa

Jaskara kopí wishaa

1 Ichaxonra ja noo xaranmeax ikonshaman winota
jawékibo wishakin tanakana iki.
2 Ja peokootiainxonbi jatonbishaman oinkanabaon, noa
yoikani keskáakinribi; ja joniboribira jawen joi yoiaibo jato
imaa iki.
3 Enribira ja peokootainoabi kikinshamanhakinbo onan-
boxon, jakonshamanhakin en mia wishaxonai, nokon keen
Teófilo,
4 jaskáaxon ja mia yoikana ikon joibo min kikinhakin onan-
non ixon.

*Jato *bautizanai Juan pikóti ángelnin yoia*

5 Ja Judea main Herodes apo inontianra, westíora *sacer-
dote Zacarías janeya jakátiai. Jara iká iki Abías janeya tsinkí
ikainoaribi. Jatian jawen awin Elizabet iká iki, ja *sacerdote
Aarónman rarebo.
6 Ja rabébira iká iki Dios bebon jakoni jabékona iken, tsonbi
jakonmaninbo yointi yama, jainoax ja non Ibon yoiai itan
jawen eséboribi senenhai jabékona.
7 Jaskara ikaxbira bakeoma ikana iki, ja Elizabet
bakeayosma iketian, itanribi ja rabébi moa yosiora ikana
iki.
8 Wetsa netenra Zacarías jawen nete nokóketian, jabé
ikáboyaxonbi *sacerdote ixon Diossen tee axoni iitaitian,
9 jaskara jaton axé iketian ja *sacerdotebaon *suerte akana,
jaki paketa iki. Ja Diossen xobo meran jikixon, *incienso
menoi kati.
10 Jatian ja *incienso Dios menoxonti hora nokoketian, ja
jemaori tsinkíkana icha jonibo orani ikana iki,
11 jatian jaskáai iitaibira, ja jainxon *incienso menoti patax,
mekayao westíora ángel pikota iki.
12 Jaskáakin ja ángel meraax, Zacarías ratetax kikinni raketa
iki.
13 Jaskatainbi ja ángelnin yoia iki: —Zacarías rakéyamawe,
Diossenra min oranabo mia ninkáxonke; min awin Eliza-
bethra moa bakeya ikai, ja bakera Juan akin min janenoxiki.
14 Jatianra ikonbiresi mia raronoxiki, itan icha joniboribira
ja pikóketian raronoxikanai.
15 Jara non Ibo bebon kikin joni inóxiki. Janra jawetianbi
vino itan wetsa jan paenti xeatibo xeayamanoxiki, jainoax
pikotamatianbira moa Diossen Shinan bochóya inóxiki.

16 Janra icha *Israel jonibo, jaton Ibo Dioski jato
banémaribanoxiki.
17 Ja parira non Ibo joámatianbi rekennoxiki, jara ja
*profeta Elías jayáni Shinanyaribi, itan atipana koshiaribi
inóxiki. Jaskáaxonra ja papabo betan jaton bakebo jakiribi
jato raeananmaribinoxiki; jainxonra ja yoitima jonibo, ja
yoiti jonibo ikanai keskatiribi ikanon ixon jato imanoxiki;
neskáaxonra ja jonibo jato benxokaamanoxiki, jaskáaxon non
Ibo bikanon ixon —akin.
18 Jatian jaskáa Zacaríassen ja ángel yokata iki: —¿Jawekopiki
ea neskara winóti iki? Ea iki moa yosishoko, jatian nokon
awinribi iki moa yoxanshoko —akin.
19 Jaskáketian ángelnin yoia iki: —Ea riki Gabriel, ja Diossen
yoiaibores axonai, janra ea raanke miibetan yoyo ixon
neskara jakon joibo mia yoiti.
20 Ikaxbi jaskarabo en mia yoiabo ikonhayamaxa, rama
mia yoyo iamai banetai; miara jaskati yoyo itipanyamai kaai,
jawen itititianbiribi jatíbi neskarabo seneni kaai kaman —
akin.
21 Jaskatai kaman ja jemaori tsamata jonibo Zacarías
pikótinin manákana iká iki, ¿Jawekeskatiki ja Diossen xobo
meranoax ishton pikóyamai? ikibo yokakaati.
22 Jatian moa pikóxon jato yoyo ati atipanyamaa iki; ja-
tian jaskataitian oinxon onankana iki, ja Diossen xobo me-
ranxonra, namá keska meran oinke ixon. Jatianra meken
chankanxonres, jato yoyo aka iki. Jaskataxa moa yoyo iamai
baneta iki.
23 Jatian jawen tee moa senenhax, Zacarías moa jawen
xobon kaa iki.
24 Jainoax jawen awin Elizabet moa tooya iká iki, jaskataxa
pichika oxe jawen xobomeax pikóyamaa iki.
25 Jainoax neskata iki: “Non Ibonra rama ea neskara imake,
moa ea jonibaon omisyamanon ixon”, iki.

Jesús pikóti ángelnin yoia

26 Jatian moa sokota oxe tooya ikenra Diossen jawen ángel
Gabriel raana iki; ja Galilea main iká Nazaret janeya je-
manko.
27 Ja jeman iká iki westíora xontako María janeya jawetianbi
joni betan yoranyosma, ikaxbi José janeya jonin binoxon
onantiares, jara iká iki ja apo David ipaoniton rarebo.
28 Kaax ángel ja xontako ikain nokota iki, jainxon neskáakin
yoia iki: —¡Eara mia oinni joke, Diossenra mia katóke! Ja Ibora
mii betan iki —akin.
29 Jatian jaskáakin ángelnin yoiai ninkatax María rateta iki,
jainxon shinanna iki: —¿Jaweatimein ea jaskáakinbo yoiai? —
ixon.

30 Jaskataitian ángelnin yoia iki: —Rakéyamawe María,
Diossenra mia katóke,
31 ramara mia benbo bake tootai, ja bake pikóketianra Jesús
akin min janenoxiki,
32 jara jato xewina joni inóxiki, jainxonra ani Diossen Bake
akinribi anoxikanai; jara non Ibo Diossen apo imanoxiki,
jawen reken papashoko David imani keskáribiakin;
33 Jaskatax jatíbitian ja Jacobnin rarebobo jato ikinai iti kopí,
jara jatíbitian apo iki jenéyamanoxiki —akin.
34 Jaskáaketian Maríán ja ángel yokata iki: —¿Jawekeskatiki
jawetianbi joni betan yorantinin iosma ikaxbi ea neskara
jawéki iti iki? —akin.
35 Jatian ángelnin yoia iki: —Ja Diossen Shinanra miki
jonoxiki, jatianra ja ani Diossen atipana koshi, mii meran
inóxiki. Jaskara kopíra ja Bake pikotai, jawenabiribi iken,
Diossen Bake akin janenoxikanai.
36 Jainoaxa ja min rarebo Elizabet moa yoxanshoko ikaxbi
tootax, rama moa westíora benbo bakeya ikai. Jara ja tooismatonin yoinkanai ikaxbi moa sokota oxe tooya iki.
37 Jaskara ikenra Diossen jawe jawékibi atipanyamaa yamake —akin.
38 Jaskáaketian Maríán yoia iki: —Eara non Ibon yonoti
iki, abánon ja min yoia keská ea Diossen imakin —akin.
Jaskáabaini ja ángel moa kaa iki.

Elizabet oinni María kaa

39 Jaskarabo iká pekáo basimabi María ishton Elizabet oinni
kaa iki, ja Judea mainmea mananman iká jeman.
40 Nokóxonra ja Zacaríassen xobonko jikixon Elizabet saludana iki.
41 Jaskáakin Maríán *saludana Elizabetkan ninkatatianbira,
ja Elizabetkan poko meranoax jawen bake koshia iki. Jainoaxa Elizabet ja Diossen Shinan bochóya ikax,
42 koshinshaman María akí neskata iki: —¡Diossenra wetsa
ainbobo aká bebonbires mia jakonhakin akinke, jainxon ja
min bake pikoti kaairibira jakonhakin akinke!
43 Eara jawemabishoko iki, ja nokon Ibon tita ikaxbi ea
oinni mia joti.
44 Ja min ea saludantoshia en ninkatatianbira, nokon bake
poko meranoax raroi koshike.
45 ¡Diossen mia raroshaman imabanon, jaskara imatibo non
Ibon mia yoia senenti min ikonhaa kopí! —akin.

Maríán Dios rabia

46 Jatian María neskata iki:
“Nokon shinanyaxonbira non Ibo en rabiai,
47 jan ea kishpinmaa Dioskira nokon shinan meran ea raroai,

48 ea jawen yonoti ikax, rabíti shinanhoma iken, ekiakin
shinanna kopí.
Jaskáakinra, jonibaon rama peoxon jatíbitian Diossenra mia
raroshaman imake akin ea anoxikanai.
49 Ja jatíbi atipana koshia Diossen, ani jawékibo emeranxon
aká kopí.
¡Jakon riki jawen jane!
50 Diossenra já rabiaibo jatíbitian,
jato noibai.
51 Jawen atipana koshinra ani jawékibo aká iki:
Ja rabitai jonibaon anoxon shinankana jawékibora, jato ras
akanaana iki.
52 Ja apobo jaton teeainoa pikoxonra,
ja rabítinin shinanhomabo ani jonibo jato imaa iki.
53 Ja jawékiakasaibora icha jawékiati jato menia iki,
jatian ja jatíbi jawékia jonibora, jawebiomabo jato banémaa
iki.
54 Ja jawen yonoti Israel jonibo jato akinxonra,
jawen noibamisti shinanmanribi jato akintinin
shinanbenoyamaa iki.
55 Jaskáakin jato akintibo ja non rekenbo jato yoini iketian;
jainxon ja Abraham itan jawen chiní rarebo iki kaiboribi jato
yoini iketian", iki.
56 Jaskatax María ja Elizabetkan xobonpari kimisha oxe
ikax, moa jawen xobon karibaa iki.

Jato bautizanai Juan pikota

57 Jatian jaskara iiti moa bakenti oxe senenketianra, benbo
bake Elizabet bakena iki.
58 Jatianra ja patax ikáboyabi jawen rarebobo ja rarokinni
bokana iki, non Ibon jakonhakin akinna onanax.
59 Jatian ja bake pikota moa posaka neteya iketian boxon,
jawen jakina rebichi xatexonkana iki, jainxon ja bake jawen
papan janenbi Zacarías akin janekaskana iki.
60 Ikaxbi jawen titan jato yoia iki: —Jawen janen aya-
makanwe, jawen janera iti jake Juan —akin.
61 Jato jaskáaketian yoikana iki: —Min rarebora ja janeya
yamake —akin.
62 Jainxon ja baken papa yoyo iamai iken, mekemanres
metokin yokákana iki, janbiribiki jawen bake jawe janekasai
ixon.
63 Jaskáakana jawen papan jan wishati tablashoko bex-
onkanti jato yokata iki, jaskáakin bexonkanketian, neskati iká
wishaa iki: "Jawen jane riki Juan", iki iká, jatianra jonibo
jatikaxbi ratékana iki.
64 Jaskákanaitianribi Zacarías moa jakiribi yoyo ika iki, jainx-
onra Dios rabikin peoa iki;

65 Jaskara oinnaxa ja patax ikana jonibo ratékana iki, jainoax ja Judea main iká mananbaon jakana joniboribi, jaskara winotabo jato yoiaketankana iki.

66 Jatian jaskara ikábo ninkata jonibo jatonbinix neskatibo yokakaakana iki: "¿Jawekeskamein nato bake aniax ikí kanoxiki?" ikibo. Jawen atipana koshin ja Ibon akinnai ointaanan.

Zacarías bewaa

67 Jatian ja baken papa Zacarías ikonbiresi Diossen Shinan bochóya ikax, ja Diossen imaa joibores yoyo iki neskata iki:

68 "¡Israel jonibaon Dios, rabinon akanwe,
kopíaxon jawen jonibo jato xabáai joá iken!
69 Jawen yonoti ipaoni Davidkan
rareboboainoara, noa jan kishpinmai westíora joni atipana koshiya noa raanxona iki.
70 Jaskara itibora moatianbi janbi imaa *profetabo
meranxon Diossen jato yoimaa iká iki;
71 Ja non rawíboibakea, itan ja noa omisai
joniboibakea pikoanan noa jan xabáati.
72 Jainxon ja non reken papashokobo jato onísaxon jato akintiribi yoia iki,
jainoax ja senenhabekonti joi akátoninribi shinanbenotima.
73 Ja non reken papashoko Abraham akonkin jato yoini joi riki neskara:
74 Jawen keena keskatires noa ikanon ixonra, non rawíboibakea noa jan xabáa iki;
75 jainoax nato neten já bebon jaax, ponté shinanya itan ochaoma keskáboribi noa jatíbitian ikanti kopí.
76 Baké jatian miara Ani Diossen *profeta akin anoxikanai.
Minpari rekenxon, ja non Ibo joti iketian benxokaanon ixon jato yoiaitian.
77 Jaskáaxon Diossen jaton ochabo moa
shinanxonyamataanan jato kishpinmai joi, jawen jonibo min jato onanmati kopí.
78 Ja non Diossenra jawen ani akinmisti shinanya ixon,
jan noa kishpinmati noa raanxona iki,
ja netetiibi jakonshamankin noa bari pikómaxonai keskáakin.
79 Jaskáaxon ja kikin yamé keska meran
jakanabo, jato tenai keskáakin jato anon ixon,
jainxon jakoni jakanon ixonribi noa onanmati", iki.

80 Jainoax ja bake anii; shinan meranribi koshikaa iki, jainoax jain joni jayamainko já iki; jawen kaibo Israel jonibo Diossen joi jato yoii joái kaman.

2

Jesús pikota
(Mt. 1.18-25)

1 Ja netebaonra Augusto iká iki, ja icha mai iboaa romamea apo imakana. Jaskara ixon, jatíbi jonibo jaton jane wishakaanon ixon, jatíbiain jato ninkámati joi raana iki.
2 Jatian jaskati jaton jane wishakaatira iká iki, Cirenio janeya joni, Siriainoa joni koshi iká inontian.
3 Jaskatira jatíbi jonibo jaton jemabaon jaton jane wishakaati bokana iki.
4 Jaskara kopíra José, ja Galilea main iká Nazaret janeya jemameax, ja Judea main iká Belén janeya jeman kaa iki, ja apo David jainoax pikóniainko. Ja José iká iki ja apo ipaoniton rareboribi.
5 Jatian ja wishakaati kaaira, jawen awin María betanbi kaa iki, jatian María iká iki tooya.
6 Jatian ja Belénhain ikanaitianra, moa María bakenti oxe senena iki.
7 Jainoaxa, jawen reken benbo bake pikota iki; pikóketianra chopan rakawaa iki, jainxon jan yoinabo pimakanai jawékiain rakana iki. Jain ikanti xobobo bocho ikax jainshaman jabo iti yama iketian.

Ángelbo itan oveja koiranaibo iká
8 Jatian ja Belén jema ochómaribi, jaton yoinabo yamé koirani jonibo ikana iki.
9 Jain iikanaitian, non Ibon ángel jatoki pikota iki. Jainxonra non Ibon koshi shinanman jato tenaaketana iki; jatianra kikinni ratékana iki.
10 Jatian ángelnin jato neskáakin yoia iki: "Rakéyamakanwe, jakon joi mato yoiira, ea joke ja ninkataxa jatikaxbi mato rarokanai.
11 Ramara ja Davidkan jemameax jan mato kishpinmati pikóke, ja riki *Cristo, ja Ibo.
12 Neskarabo oinxonra maton onanti iki: Ja bakeshoko chopan rakawaxon jan waka pimakanainko rakankanashokora maton merati iki", akin.
13 Jaskati iikanaibi ratéresi ja ángel betanbi, kikin icha ángelboribi naikanmeax bea iki. Ja beax Dios rabii bewai neskákana iki:
14 "¡Naikamea Diossa non rabiai!
¡Ja nato mainxon jawen keena keská akai
joniboribi, jakonbires ikanwe!" ikibo.
15 Jatian jaskati senentaanan ja ángelbo moa boríbakana pekáo, ja oveja koirannai jonibo neskati yoyo ikana iki:
—Belénhain bonon bokanwe, ja neskara jawéki ikábo non Ibonbi noa yoiabo oinni —iki.

16 Jaskatax ishton bokana iki, kaxon ja María betan José
nokokana iki, jatian ja bakeshoko iká iki, jainxon yoina pi-
makanainko rakana.
17 Jaskáakin ja bake oinxon jato yoikana iki, ja bakekiriakin
jato ángelnin yoiwana joiboribi.
18 Jatian jaskáakin ja oveja koiranaibaon jato yoia ninkatax,
jatikaxbi ratékana iki.
19 Jatian Maríabiribi jatíbi neskarabo moa onanna ikax, ja
shinanyabi iita iki.
20 Jatian jaskáakin oinkin senenhataanan, ja oveja
koiranaibo moa boribakana iki. Bokinra Dios rabiananbi
iráke aabainkana iki; ja ángelnin jato yoia keskáshamanbo iká
oinxon.

Jesús Diossen xobo meran bokana

21 Jatian ja bake pikota moa posaka neteya iketian, jawen
jakina rebichi xatexonkana iki. Jaskáaxonra JESÚS, akin
janekana iki. Ja María tootamatianbi, jaskáakin janeti ángelnin
yoia iketian.
22 Jatian ja Dios bebon jakon inox, jatí neteyanix chokíti,
ja Moiséssen esekan yoiai nete senenketian, ja bake
Jerusalénhainoa Diossen xobo meran bokana iki non Ibo
meninoxon.
23 Jaskáakinra akana iki, non Ibon kirika meran neskáakin
yoiaitian: "Jatíbi reken bake pikotaibora non Ibonabiribi
itiakin meniti iki", iki ikaitian senenhakin.
24 Jainxonra Dios jawéki menikana iki; ja non Ibon esé
meran jaskáati yoiaitian, rabé nonbex iamaxon rabé xotó
reteti iki ikaitian.*
25 Jaskarabo inontianra, Simeón janeya joni, Jerusalénhain
jaa iká iki. Ja joni iká iki jakon shinanya ixon Dios rabii jaa
ikax, *Israel jonibo xabakaati manataribi. Ja Simeón iká iki,
Diossen Shinan bochóya joniribi.
26 Jara ja Diossen Shinanman moa onanmaa iká iki, ja non
Ibon raanai Cristo oinnamabi mawátima.
27 Jaskara ikaxa Diossen Shinanman onanmaa, Diossen
xobonko kaa iki. Jatian Jesúsribi jawen anibaon jain ioa iki,
ja esekan yoiai keská senenhakin.
28 Jainoara Simeónman ja bake bitaanan ikota iki. Jainoaxa
Dios rabii neskata iki:
29 "Ibó, moara ike jaskara iti min ea yoia en ointibo seneni,
ramara ea min yonoti joni moa jakonax mawáti atipanke.
30 Moara enbishaman oinke noa jan kishpinmati.
31 Jara min raana iki; jara jatíbi jonibaon oinnoxikanai.
32 Joékan akai keskáakinra jatíbiainoa jonibo tenanoxiki,
jainoax ja min Israel jonibaon rabitiribi inóxiki", iki.

* **2:24** Lv. 12.6-8

33 Jatian ja baken papa betan tita ratébekona iki; Simeón ja
bake yoii jaskatai ninkatax.
34 Jaskátaanan jawen aniboyabi ja bakeshoko Diossen jakon-
hanon ixon, Simeónman jatoki orana iki. Jaskáxon ja Je-
sussen tita Maríabiribi neskáakin yoia iki: —Oinwe, nato bake
kopira icha Israel jonibo kishpinmeenoxikanai, itan icha
joniboribi manótiain bonoxikanai; ikaxbi icha joniboribi jaki
ramínoxikanai.
35 Janra icha jonibaon ati shinannai jawékibo onannoxiki.
Ikaxbi neskara jawékibo oinxonra espadanin bebanbainkin
chachikana keská min shinannoxiki —akin.
36 Jatian jainribi ika iki westíora *profeta ainbo, jawen jane
Ana, Penuelnin bake, ja iká iki Asernin rarebobaon bake, ja
ainbo iká iki moa yoxanshoko. Jatian xontakotian benoax
kanchis baritia, já betan jaa iká iki.
37 Jatian ja ainbo benomaani iká iki moa posaka chonka
chosko baritia. Jaskaranix Diossen xobo meranbi jaa ixon,
yaméyabi netenbo Dios rabikatitai, jainxon *ayunankin-
boribi orankatitai.
38 Jatian Simeón yoyo ikaitianribi, ja ainbo jatoiba joá
iki; joxon janribi Dios rabikin iráke aka iki. Jaskáaxon ja
Jerusalénhainoa jonibo kishpinmai jotin manatabo jato yoia
iki, ja bake jaskarabo ikákiriakin.

Nazaret jemanko boribakana

39 Jatian non Ibon esé meran jaskáati yoiaibo senenhabaini,
Galilea main iká Nazaret jemanko moa boribakana iki, ja iká
iki jaton jemabiribi.
40 Jatian anikinra ja baken onan shinanribi biboa iki,
jainxon Diossen akinatonribi, ja bake jakonbires iká iki.

Baketian Diossen xobonko Jesús iká

41 Jaskara iken ja Jesussen anibo, baritiatiibi Jerusalénhain
*Pascua fiesta winoti bokátikanai.
42 Jatian moa Jesús chonka rabé baritiaya iken, jaskatibiribi
axea ixon, *Pascua fiesta winoti kakin, jawen anibaon Jesús
Jerusalénhain iokana iki.
43 Ja *Pascua fiesta moa keyóketian, Jesussen anibo moa
jaton jemanko boríbakana iki. Jatian Jesúsbiribi Jerusalénhain
baneta iki. Ikaxbi jawen anibaon onanyamareskana iká iki.
44 Ja Jesussen anibaon shinanna iki, ja joni icha bekanai
xaran joái. Jaskáakin onanyamaax, westíora nete bain
joxónpari, ja Jesús yamaa rotokana iki. Jaskáakin rotoxon
jawen kaiboboiba itan wetsa jato betan beaiboiba benakana
iki.
45 Jaskáakin benakinbi nokoyamakana iki, nokoyamaax
jawen anibo Jerusalénhain benai boribakana iki.

46 Kaax nokóxon kimisha nete benaxonpari nokokana iki;
ja Diossen xobo meran, Moiséssen esé onan jonibo xaran
yakata. Jabaon yoiai joibo ninkáananbi ja joikiriakin jato
yokati iká iki.
47 Jatian ja baken jaskáakinbo jato yokatai ninkatax, ja bake
onan iken, ja ninkataibo ratékana iki.
48 Jaskara onan jonibo jato jaskáaitian oinnax, jawen ani-
boribi ratékana iki; jaskákin jawen titan neskáakin yoia iki: —
Baké, ¿Jaweaki neno joxonki min noa akonbireskin benamaa?
Min papa betanra en mia benakonshamanke. Mia kopira,
non akonbireskin masá shinanke —akin.
49 Jaskáaketian Jesussen jato yoia iki: —¿Jawekopiki maton ea
benai? ¿Matonki onanyamaa, nokon papan jawéki axoni ea
iitai? —akin.
50 Jato jaskáakin yoiabi jawen anibaon onanyamakana iki,
jawe yoiiki jaskatai ixon.
51 Jatian jaskatax jawen anibo betan Nazarethainko moa
Jesús kaa iki. Jain kaax jawen anibaon joi ninkáxonai iki
jenéyamaa iki. Íkaxbi ja Jesús jaskáyantanabo jawen tita shi-
nanbenoyamaa iki.
52 Jainoax Jesús jawen onanti shinanyabi, jawen yoraribi
anikaresa iki. Jainxon Diossen oinna itan jonibaon oinnaribi,
jawe jakonmabi yama iká iki.

3

Jato bautizanai Juanman Diossen joi yoia
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Jatian Tiberio iká iki, moa chonka pichika baritia ja icha
mai iboaa apo jikia. Jatian Judea mainbiribi iká iki, Poncio
Pilato jaton joni koshi. Jainoax Herodesbiribi Galilea main-
mea joni koshi iká iki, jatian ja Herodesnin wetsa Felipebiribi
iká iki, Iturea betan Traconite mainmea joni koshi. Jainoax ja
Abiline main jaton joni koshi ikáribi iká iki Lisanias.
2 Jatianribi ja *sacerdotebaon koshi iká iki, Anás betan
Caifás. Jatian jabo jaskara inontianribi, jain joni jaya-
mainkoxon, ja Zacaríassen bake Juan Diossen yoyo aka iki.
3 Jaskatira jatíbi ja Jordán wean main iká jemabaon Juan
kaa iki; akonkin jaton jakonma shinanbo jenetaanan bautiza-
meekanon ixon jato joi yoiboi; jaskakanketian jaton ochabo
moa Diossen shinanxontima kopí.
4 Jaskarabo iti yoikinra ja *profeta Isaíassen neskáakin wis-
hanike:
"Jawebi yama mananmameaxa joni neskati saí ikai:
'Non Ibo joti bai benxoaxonkanwe,
bai pontexonkanwe.
5 Jatíbi mai xankenbora bochoakanti iki,

jatíbi mananbo itan manan kawishpobora,
masenenhakanti iki. Ja yosho baibora pontekanti iki; ja
jakonma baibora masenenhakanti.
6 Jatíbiain iká jonibaonra oinnoxikanai,
jan jato kishpinmati Diossen jato raanxona' ", iki iká.*
7 Ja Juanman jato bautizanon ikax jonibo bekanaitianra,
jan jato neskáakin yoikatitai: "¡Mato riki, jakonmabo ikax,
rono kaita keská jonibo! ¿Tsonki mato yoia, ja Diossen jato
castigantinkoniax mato kishpinmeeti?
8 Jaskara iken maton jakonma shinanbo akonkin jene-
taanan jakoni jakanwe, matonbinixbo: '¡Noara Abrahamman
chiní rarebobo!' ikibo iamakanwe. Diossenra nato makan
inonbi Abrahamman chiní rarebo imati atipanke.
9 Ja yamira moa taponyabiakin jiwi xatetires inon ixon,
ja namanbi rakana iki. Ja jakoni bimiamai jiwibora, moa
taxteanan chiikan menokanti jake", akin.
10 Jatian jonibaon yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki?
—akin.
11 Jatian Juanman jato yoia iki: —Ja rabé kotonyabaonra,
ja jayáomabo wetsa koton jato meniti iki, ja pitiabaonra, ja
jayáomabo jato akinti iki —akin.
12 Jainoax ja apo jato kopí yokáxonaiboribi, bautizameekasi
Juanhiba bekana iki; bexon neskáakin yokákana iki: —
¿Nonbiribiki jawe ati iki Maestró? —akin.
13 Jatian Juanman jato neskáa iki: —Rama jato kopí yokákin,
bebonhira jato yokáyamakanwe —akin.
14 Jainxon jawetii sontárobaonribi, Juan neskáakin yokákana
iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki? —akin. Jaskáakana jato yoia
iki: —Rama tsoabi rakéaxonbo jato jawéki bichinyamakanwe,
jainxon yankabires jato jakonma akátonin yoinyamakanwe,
ja mato kopíakanaitoninbiribi jakanwe —akin.
15 Jatian jonibo ikana iki kikinni onankashorai manákana,
jaskatira ikana iki jatíbi jonibo, Juanra ibirai ja *Cristo ikibo
yokakanani.
16 Ikaxbi Juanman jato neskáakin yoia iki: "Enra jato onpax-
enres *bautizanai; ikaxbi epekaora westíora joni joái; janra
Diossen Shinanman itan chiikan jato bautizanoxiki. Jara ea
xewina atipana koshiya iki. Jaskara ikenra, jawen zapato
risbitanibobi choroxonti senenma iki ea.
17 Jara moa jan payánti tsomáya joái, ja trigo bimibo payan-
hanan jawen xakábo potamanox. Ja bimibichores bixonra,
jain benxoatinko benxoanoxiki. Jatian ja xakábobiribira, jawe-
tianbi tiriti nokayamai chii meran potaxon menonoxiki",
akin jato aká iki.

* **3:6** Is. 40.3-5

18 Neskáakinbo, itan icha meskó eséboribi yoiananra, jakon
joi Juanman jonibo yoia iki.
19 Jainxonra ja joni koshi Herodessibi notsina iki; jawen
wetsa Felipen awin Herodías awinhaka iketian, itan wetsa
jakonma jawékiboribi aká kopí.
20 Ikaxbi jaskáakin akára, moa siná teneti atipanyamaxon,
Herodesnin jato cárcel meran Juan amaa iki.

Juanman Jesús bautizana
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Jatian jonibo bautizani Juan iitaitianra, Jesússibi kaax
bautizameeta iki. Jatian moa orani ikaitianra nai chopeta iki.
22 Jaskataitianra jishtibires Diossen Shinan, westíora xotó
keska jaki joá iki; jatianra naikanmeax neskati yoyo ikai
ninkata iki: —Miara nokon noi Bake iki, mionra ea kikin-
biresi raroai —iki.

Jesucriston rekenbo
(Mt. 1.1-17)

23 Jatian jawen tee akin peonontianra iká iki, Jesús moa
kimisha chonka baritiayabira. Jara iká iki, Josekan bake, ja
ikonhakanai keská. Jatian Joséra iká iki Elikan bake,
24 ja Elí iká iki, Matatnin bake, ja Matat iká iki Levikan bake,
ja Leví iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Janaikan
bake; ja Janai iká iki, Josekan bake;
25 ja José iká iki, Matatíassen bake; ja Matatías iká iki,
Amóssen bake; ja Amós iká iki, Nahúmman bake; ja Nahúm iká
iki, Eslíkan bake; ja Eslí iká iki, Nagainin bake;
26 ja Nagai iká iki, Máatnin bake; ja Máat iká iki, Matatíassen
bake; ja Matatías iká iki, Semeikan bake; ja Semei iká iki,
Joseckan bake; ja Josec iká iki, Judakan bake;
27 ja Judá iká iki, Johanánman bake; ja Johanán iká iki, Resan
bake; ja Resa iká iki, Zorobabelnin bake; ja Zorobabel iká iki,
Salatielnin bake; ja Salatiel iká iki, Nerin bake;
28 ja Neri iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Adikan
bake; ja Adí iká iki, Cosamman bake; ja Cosam iká iki, El-
madámman bake; ja Elmadám iká iki, Ernin bake;
29 ja Er iká iki, Josuénin bake; ja Josué iká iki, Eliezernin
bake; ja Eliezer iká iki, Jorinman bake; ja Jorin iká iki,
Matatnin bake;
30 ja Matat iká iki, Levikan bake; ja Leví iká iki, Simeónman
bake; ja Simeón iká iki, Judakan bake; ja Judá iká iki, Josekan
bake; ja José iká iki, Jonamman bake; ja Jonam iká iki,
Eliaquimman bake;
31 ja Eliaquim iká iki, Melean bake; ja Melea iká iki, Menan
bake; ja Mena iká iki, Matatanin bake; ja Matata iká iki,
Natánman bake;

32 ja Natán iká iki, Davidkan bake; ja David iká iki, Isaíkan
bake; ja Isaí iká iki, Obedkan bake; ja Obed iká iki, Boozsen
bake; ja Booz iká iki, Salmónman bake; ja Salmón iká iki,
Nahasónman bake;
33 ja Nahasón iká iki, Aminadabnin bake; ja Aminadab iká
iki Admínman bake; ja Admín iká iki, Arníkan bake; ja Arní iká
iki Esromman bake; ja Esrom iká iki Faresnin bake; ja Fares
iká iki Judakan bake;
34 ja Judá iká iki Jacobnin bake; ja Jacob iká iki, Isaacnin
bake; ja Isaac iká iki, Abrahamman bake; ja Abraham iká iki,
Tarékan bake; ja Taré iká iki, Nacornin bake;
35 ja Nacor iká iki, Serugnin bake; ja Serug iká iki, Ragaunin
bake; ja Ragau iká iki, Pélegnin bake; ja Péleg iká iki, Ebernin
bake; ja Eber iká iki, Selajkan bake;
36 ja Selaj iká iki, Cainánman bake, ja Cainán iká iki, Arfax-
adnin bake; ja Arfaxad iká iki, Semman bake; ja Sem iká iki,
Noekan bake; ja Noé iká iki, Lameckan bake;
37 ja Lamec iká iki, Matusalénman bake; ja Matusalén iká iki,
Enocnin bake; ja Enoc iká iki, Jaredkan bake; ja Jared iká iki,
Mahalaleelnin bake; ja Mahalaleel iká iki, Cainánman bake;
38 ja Cainán iká iki, Enóssen bake; ja Enós iká iki, Setkan
bake; ja Set iká iki, Adánman bake; ja Adán iká iki, Diossen
bake.

4

Satanássen Jesús tanaa
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

1 Jatian Jesús Diossen Shinan kikinni bochoax, ja Jordán
weanhinoax, moa karibaa iki. Jainxonra ja Shinanman jain
joni jayamainko ioa iki.
2 Jainra chosko chonka nete iká iki, jainoara Satanássen
ochamakaskin tanaa iki; jatian jatí nete jawékiama ikaxa
kikinbiresi jawékiakasa iki.
3 Jatianra *Satanássen neskáakin yoia iki: —Ikonkon
Diossen Bake ixon, nato makan pan imawe —akin.
4 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai:
'Jawékiatininbichora joni jayamake, [ja Diossen yoiaibo senen-
hairibikayara joni jati jake]', iki —akin.
5 Jainoara *Satanássen manan keyá ikain boríbaa iki. Jain
boxon, jatíbi nato netemea ani jemabo oinmaa iki.
6 Jaskáakin oinmaxon yoia iki: —Enra jatíbi nato jawékibo,
itan nato jemabaon ani jawékibo mia meniti iki. Jabora
nokona iki, jatian jaweratoboki en menikasai jabora en
meniti atipanke.

7 Jaskara ikenra, ebebon chirankooxon min ea rabiketian,
jatíbi nato jawékibo mina iti iki —akin.
8 Jaskáakin yoiabi Jesussen neskáa iki: —Wishá meranra
ikai neskati: 'Ja min Ibo Diosbichores rabiananbi, jabichores
jawen keenabo axonkanwe', iki —akin.
9 Jainxonra Satanássen Jerusalénhain Jesús ioribia iki. Jain
ioxon Dios rabiti xobo bochiki boxon, chankakiina iki,
jainxon neskáakin yoia iki: —Ikonkon Diossen Bake ikax
nenoax naman choronwe;
10 Wishá meranra yoiai:
'Diossenra jawen ángelbo raanti iki; jabaon koiraanan mia
akinkanon ixon.
11 Makanki choshiamanon ixonra, ja ángelbaon jaton meken-
man mia tewankanti iki', ikira ikai —akin.
12 Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai: 'Min
Ibo Dios tanayamawe', iki —akin.
13 Jatian wetsa keskáakinbo axon Jesús tanati atipanyamaax
arí banoxpari, jawetio basi já jenebaini moa Satanás kaa iki.

Galileankoxon Jesussen jawen tee peoa
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-17)

14 Jainoax ja Diossen Shinanman atipana koshi bochóya
ikax, Galileanko Jesús karibaa iki. Jatianra jatíbiainoa jonibo
jakiritibo yoyo ikana iki.
15 Jaskara kaxonra, jain kaax nokotainkobo, jain tsinkíkanai
xobo meranxonbo, jato axeakatitai. Jatianra jatíxonbi ra-
bikatikanai.

Nazaret jemanko Jesús kaa
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Jatianra já jainoax ania Nazarethain Jesús karibaa iki;
ja jeman nokotax tantiti neten, jain tsinkíti xobon kaa iki,
jaskatibiribi axea ikax. Jain jikiax jato bebon chankata iki, ja
Diossen kirika yoyo anox.
17 Jainoara yoyo anon ixon, ja *profeta Isaíassen wishani
kirika menikana iki. Ja kirika menia chopexon meraa iki,
neskati iká wishá:
18 "Ja Ibon Shinanra emeran iki;
janra jawenashamanbi ea imaa iki,
ja jawékiomashokobo, jakon joi jato yoinon ixon,
janra ea raana iki, ja preso keskábo xabakaati,
joi jato yoiti,
ja benche keskabo jato oinmati;
jainxon yonokin ramiareskanaibo jato
xabáati,
19 itan ja non Ibon jato akinti nete nokota jato yoiti", iki iká.*

---

* **4:19** Is. 61.1-2

20 Jainxonra Jesussen ja kirika moa xepoa iki. Jaskátaananra, jan jato akinnai joni moa menitaanan moa yakata iki. Jatíbi ja tsinkíti xobo meran ikábaon, jainbi kikinhakin oinkana iki.

21 Jainxon jato Jesussen neskáakin yoikin peoa iki: —Ramabira ike, mato bebonbi nato wishábo seneni —akin.

22 Jato jaskáa, Jesús yoii jakonires yoyo ikana iki; jainxon jakonhira joibo jato yoiaitianbo, ninkataxibi ratékana iki. Jaskatira neskatibo yokakaakana iki: —¿Natomarin ja Josekan bake ipachoai? —ikibo.

23 Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: —Ramara matonbi, ja neskákanai joi ea yoiti iki: 'Jato raonai, minbixbi raomeewe', akin. Jainxonra maton ea yoiribiti iki: 'Ja Capernaúmhainxon min aká jawékibo non ninkánibo; rama neno min mainkoxonribi aríbawe' —akin.

24 Jainxon jato yoiboresa iki, neskáakin: —Ikonshamanra en mato yoiai, tsoa *profetabira jawen jeman jaa jonibaonbi jakonhayamakanai.

25 Ikon riki, ja *profeta Elías inontianra, naikanmeax oi beyamaitian, jatíbiain ikonbiresi jawékiatinin ikana iki. Jatian icha benomaya ainboboribi *Israel jeman jakana iki.

26 Ikaxbi Elíasra, ja *Israel jeman tsoa benomaya ainboboibabi, Diossen raanyamaa iki; Sarepta jeman iká benomaaya ainboibares raana iki. Ja iká iki Sidón jema iká ochóma.

27 Jainoax ja *profeta Eliseo inontianribira, ja Israel main icha *lepra isinya jonibo jaa iki. Ikaxbi tsoabi benxoyamaa iki; ja Siriainoa Naamán janeya joniresa benxoa iki —akin.

28 Jaskáakin jato Jesussen yoia ninkátaanan, ja tsinkíti xobo meran weitabo, ikonbiresi jaki sinákana iki.

29 Jaskáaxonra yatanxon, ja jemamea pikoxon, ja jema iká manan maxkatenbi Jesús bokana iki, jainxon werannoxon.

30 Jaskáakin bokanabira jato xaranmeaxbi jato potabaini moa Jesús kaa iki.

Yoshin naikia joni iká
(Mr. 1.21-28)

31 Jainoax Jesús Capernaúm jeman kaa iki, ja iki Galilea main iká. Jain kaxon ja tantiti netenbo jato axea iki.

32 Jaskáakinbo jato axeaitian ninkatax, jonibo ratékana iki. Koshi shinanyaxon jato akaitian ninkatax.

33 Jatian ja tsinkíti xobo meran iká iki, westíora joni yoshin naikia. Jaskara ikax, ja joni neskati koshin saí ika iki:

34 —¡Noa jenewe! ¿Jaweatiki min noa teai Nazarethainoa Jesús? ¿Noa keyoiki mia joá? Enra mia onanke; mia riki Diossen ochaoma Bake —iki.

35 Jaskáaketian ja yoshin notsinkin neskáakin Jesussen yoia iki: —¡Netéwe yoshimá, ja joni meranoax pikówe! —akin. Jatianra jato bebonbi ja joni mai tsakamataanan, jameranoax pikókinbi, ja yoshinman jawe jakonmabi ayamabaina iki.

36 Jainoaxa jatikaxbi jonibo ratékana iki; jaskatax jatobires neskatibo yoyo ikana iki: —¿Jawekeska joikayarin nato? Nato joninra jatíbi jawen atipana koshiaxon, itan yoiti koshiaxon, yoshinbo jokonti yoiai; ¡Jatianra jabo pikókanai! —ikibo.

37 Jaskatira ja Jesussen jaskara jawéki akábo, jatíbi ja mainmea iká jemabaon ninkakaaketana iki.

Simonman rayos ainbo Jesussen benxoa
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Jainoaxa ja tsinkíti xobo meranoax pikókaini kaax, Simonman xobon Jesús jikia iki. Jain iká iki, Simonman rayos ainbo kikin yoná koshi aká rakata. Jatianra ja benxoanon ixon Jesús yoikana iki.

39 Jatianra ja ainbo manaon beokainxon ja yoná Jesussen notsina iki. Jaskáatianbi ja ainbaon moa yoná jenea iki. Jatianbi wenixon, ja ainbaon jato jawékiamaa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoa
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Jatian moa yametainshokobi, jatíbi meskó keskati isinaibo, Jesússiba bokana iki. Jaskáakin bokanketianra tii axonres jato benxoapakea iki.

41 Jainoax icha isinai jonibo meranoaxibi, yoshinbo jokona iki. Jaskati jokonira neskatibo saí ikana iki: —¡Mia riki Diossen Bake! —iki. Ikaxbi Jesussen yoyo imayamakin ja yoshinbo jato notsina iki; jara *Cristo iki ixon jabaon onanna kopí.

Jain tsinkíti xobonkoxonbo Jesussen jato joi yoia
(Mr. 1.35-39)

42 Jatian nete xabataishoko wenitax, ja jemameax pikókaini joni yamanko Jesús kaa iki. Ikaxbi jonibora ja benai boax já ikainko nokóxon, kayamanon ixon jainbi banémakaskana iki.

43 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Wetsa jemankoboribira ja Diossen ikinaton iti jakon joibo en yoiti jake; ja ati kopíra nato neten ea Diossen raana iki —akinbo.

44 Jaskáakinra ja Judeain iká jain tsinkíti xobo meranxonbo, ja jakon joibo jato Jesussen yoiboa iki.

5

Icha yapa bikana
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.16-20)

1 Westíoraira Jesús ja Genesaret ian kexá iká iki; jain ikenra,
ja Diossen joi ninkákaskin, joni ichan bitaxkana iki.
2 Jainxonra Jesussen oinna iki, ja rikanaibaon rabé bote
jawebioma, mashin repia. Ja bote ibobo ikana iki, mapéxon
jaton rika chokai tsamákana.
3 Jatian wetsa bote iká iki Simónmana, jain Jesús naneta iki.
Jainxon yoia iki napoorichashoko ja bote axonti. Jainoaxa ja
boten Jesús nayakaa iki; jainxon jonibo jato axeakin peoa iki.
4 Jaskáakin jonibo jato Diossen joi yoikin senenhataanan, ja
Simón yoia iki: —Ja min bote napoori boxon, maton rikabo
jain nepókanwe, maton yapa binon —akin.
5 Jaskáaketian Simonman Jesús yoia iki: —Maestró, yaméra
non aashinai rikankin; ikaxbira jawe yapabi non bia-
mawanke. Ikaxbi min ati yoiara en akai ja rika nepókin —
akin.
6 Jatian jaskáati yoia nepóxonra, icha yapa bikana iki, jaton
rikabobi noshinon kaman.
7 Jaskara iken ja wetsa boten iká, jato betan teetai jonibo
kenakana iki, jato akini bekannon ixon. Jatianra jabo bexon,
jaton rabé botebi bochoakana iki, kikin jikiibishokobo iti-
akin.
8 Jaskáaketian oinnax Simón Pedro Jesús naman joáx, chi-
rankoota iki. Jainxon neskáakin yoia iki: —Ebé iamawe Ibó,
eara ochaya joni iki —akin.
9 Jatian Simón itan jabé ikábora ikana iki ratékanabo; ichay-
ora yapa biax.
10 Jainoax ja Simón betan teetaibo, Zebedeon bake rabé,
Santiago betan Juanribi, kikinni ratékanabo ikana iki. Ikaxbi
Jesussen Simón yoia iki: —Rakéyamawe, nenoax pekootaxa,
rama mia joni biaibiribi ikai —akin.
11 Jato jaskáaketian jaton bote repintaanan, jain iká jatíbi
jaton jawékibo potabaini, Jesús betan bokana iki.

Lepra isinya joni Jesussen benxoaa
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Wetsa netenra, westíora jeman Jesús iketian, *lepra
isinya westíora joni jaiba joá iki. Joxon Jesús oinnax, ja
namanbi chirankootax maikibi bekepia iki. Jainxon Jesús
neskáakin yoia iki: —Ibó, keenxonra nokon isin min ea
benxoati iki —akin.
13 Jatian Jesussen mekenman tii axon, neskáakin yoia iki: —
Eara keenai. ¡Benxowe! —akin. Jaskáatianbi, ja jonin *lepra
isin moa benxoa iki.
14 Jatianra Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe;
pontékainxonres ja *sacerdote oinmatanwe, jainxon ja Dios
bebon jakon iti kopi, ja Moiséssen jaskáati yoini keskáakin,

Dios jawéki menitanwe, moa mia benxoa sacerdotebaon onankanon —akin.

15 Jaskarabo ikenbira, jatíbiain ja Jesussen aká jawékibo ninkakaaboresa iki. Jaskatira icha jonibo tsinkíakeresa iki, ja Jesussen yoiaibo ninkati. Jainoax jaton isinbo jato benxoanon ikax.

16 Ikaxbira Jesús tsoabi yama ikainkobo orani kakatiai.

Kishi jirioma joni Jesussen benxoaa
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Wetsa netera Jesussen jato joi onanmai iitaitian, jawetii *fariseobo betan esé onan jonibo jain yakákana iká iki. Jabo bekana iká iki, Galilea main iká maxko jemameax, itan Judea main iká jemameax, jainoax Jerusalénhainoaxibi. Jatianra Diossen atipana koshi Jesús meran jishtia iki, ja isinaibo benxoaitian.

18 Jatianra jawetii jonibaon, westíora kishi jirioma joni, rakátinin axon bekana iki. Bexonra xobo meran jikimaxon Jesús bebon rakankaskana iki;

19 ikaxbira jaoraoshamanxon jikimati merayamakana iki, ichayora joni iketian. Jaskara ikenra ja xobo pekaten mapéxon, ja xobo pebíanan kiniaxon, jawen rakátininbi axon; ja joni icha xaranbi apakexon, ja isinai joni Jesús bebon rakankana iki.

20 Jatian jan beabo, ja ikonhaax jaki koshikana ointaanan, Jesussen ja isinai joni neskáa iki: —Joní, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.

21 Jatianra ja esé onanbaon, itan *fariseobaon neskáakinbo shinankana iki: "¿Tsoarin nato, ja Dios yoii jakonmaibires yoyo ikai? Diossenbichora non ochabo moa noa shinanxonyamati atipanke", akinbo.

22 Ikaxbi Jesussenra, jaskáakinbo shinankanai onanxon, jato neskáakin yokata iki: —¿Jaweatiki maton jaskáakin shinannai?

23 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki: 'Min ochabora en mia shinanxonyamai', akin ati, iamax: 'Wenitax katanwe'? akin ati.

24 Enra mato oinmai, nato mainra ja jonin Bake, jonibaon ocha akábo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshiya iki ixon —akin jato aká iki. Jaskátaanan ja isinai joni neskáa iki: —Enra mia yoiai, wenixon min rakáti bibaini, min xobon katanwe —akin.

25 Jaskáatianbi, ja kishi jirioma joni, jato bebonbi wenixon, jawen rakáti bitaanan jawen xobon moa kaa iki. Kakin Dios rabi rabibaina iki.

26 Jatianra jatíbi jonibo ratékana, jainxonra Dios rabikana iki; jainoaxa kikinni raketi neskatibo yoyo ikana iki: —Ramara non ake jan ratéti jawékibo oinkin —ikibo.

Leví Jesussen kenaa
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Jaskara aká pekáora, moa Jesús jainoax kaa iki. Kakin Leví janeya westíora joni nokoa iki, jainxon Romamea apo jato kopí yokáxonai xobonko yakata. Jainoa Jesussen neskaa iki: —Ea chibanwe —akin.

28 Jatianra Leví jatíbi jawen jawékibo jenetaanan Jesús betan kaa iki.

29 Jainxonra Levikan, jawen xobon Jesús ioxon, rarokin ani fiestaaxona iki. Jaskáaxon jato chania, jato betan jawékiai ja apo jato kopí yokáxonaiboyabi, wetsa joniboribi jain tsinkíkana iká iki.

30 Ikaxbi ja jaskara esé chibanaibobires ixon, fariseobo betan esé onan jonibaon, ja Jesussenmea onannaibo jakonmaakin yoikin peokana iki. Jainxonra neskáakin yoikana iki: —¿Jaweatiki jakopí yokámisaibo, itan ja ochaya jonibo betan maton jawékiai? —akin.

31 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja isinhomabora jato raonai joni benatinin maxkáyamake. Isinaibokaya riki jato raonai jonin akintinin maxkatabo.

32 Eara ja jákonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja ochaya jonibo kopí; jaskáaxon jabaon Dios ikonhanon ikax —akin jato aká iki.

Ayunantikiriakin yokákana
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Jainxonra jonibaon Jesús yoiribikana iki: —Ja Juanmamea onannaibo betan ja fariseobaomea onanaibaon akanai, jatíbitian *ayunankin, itan akonbireskin orankin, jatian mionmea onanaibaonbiribi akanai, jatíbitian piananbi xeakin —akin.

34 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jawetianbira wanokanai fiestanko, jato chania bekanketian, maton jato jawékiati tenemati atipanyamake, ja wanoai joni jato betan iketian.

35 Ikaxbi netera nokónoxiki, ja wanoai joni moa bokanti, jatianparira ja chania bekanabaon jawékiati tenekanti iki —akin.

36 Jainxonra neskara jawékiki jato yoinribia iki: —Tsonbira chopa bena xatetaanan jan payo chopa onayosma iki; jatian jaskáakin onaara, ja benáchopan ja payo chopa waxaresai. Jainoax ja benáchoparibi, ja payo chopaki onaa ikax jakon banéyamai.

37 Jainxon tsonbiribi payo bichi chomon, bená vino nachíosma iki; jaskáakin akábira, bená vinon ja payo bichi chomo toá akai, jaskatira ja vino betan ja bichi chomoribi, moa jawemabi banetai.

38 Jaskánaketianra ja bená vino, bená bichi chomonribi nachíti iki.

39 Jainoax tsoabira ja pae vino xea pekao, ja paema vino xeakasibo iamakanai. Jaskatira ikanai: 'Ja pae vinokayara kikin jakon iki', ikibo —akin jato aká iki.

6

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

1 Jatian westíora tantiti netenra, Jesús jaonmea onannaibo betan, wai banakanbi bokana iki. Kakinra jaonmea onanaibaon trigo bimi texkan pinoxon xemekana iki.

2 Jaskáakanaitian jawetii *fariseobaon jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja tantiti neten jaskáatima ikenbi maton jaskara jawékibo akai? —akin.

3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki ja jawékiakashorakin, jabé ikábo betan westíoraakin Davidkan aní jawéki yoyo akáma iki?

4 Janra ja Dios rabiti xobo meran jikixon, ja Dios menikana pan bixon pia iki. Jainxonra já chibanaiboribi, pikannon ixon jato menia iki, ja sacerdotebaonbichores ja pan piti akana ikenbi —akin.

5 Jainxon jato yoiribia iki: —Ja jonin Bake riki, jawerin ja tantiti neten atibo ixon jan mato yoiti —akin.

Meken jirioma joni iká
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Jatian wetsa tantiti neten, Jesús jain tsinkíkanai xobon jikia iki. Jain jikixon axeakin peoa iki. Jainribi iká iki, westíora joni jawen mekayao meken jirioma.

7 Jatian jainribi ikana iki esé onan joniboyabi fariseobo; ja tantiti netenbimein Jesussen benxoai ixon paranaxon oinni. Jaskáaxon jakibo yoinxon ramiati shinanyanix.

8 Ikaxbi, janra jaskarabo shinankanai onanxon, ja meken jirioma joni neskáakin yoia iki: —Wenitax joáx, jain napon chankawe —akin. Jaskáakin yoia, wenitax chankata iki.

9 Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Rama en mato yokábanon ninkákanwe: ¿Ja tantiti neten non jawe atiki yoiai? ¿Jakon jawéki ati ó jakonma jawéki ati? ¿Mawatainbi jato kishpinmati, ó jato mawámaresti? —akin.

10 Jaskáaxon jain ikábo jato beísaketana iki; jainxon ja meken jirioma joni yoia iki: —Min meken sananwe —akin. Jaskáakin yoia sananatianbi, ja jonin meken benxoa iki.

11 Ikaxbi wetsabobiribi ikonbiresi sinákana iki, jaskáaxon shinan akana iki, ja Jesúski jaweakantiki ixon.

Chonka rabé jawen raana itibo, Jesussen katota
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.1-6)

12 Jatian ja netebaonribira mananmanxon orani Jesús kaa iki. Jainra orani Dios betan yoyo iki yamé iishina iki.

13 Moa nete xabáketianra, jaonmea onannaibo jato kenaa iki. Kenaxon chonka rabéres jato katota iki; jabora jato janea iki, raanabo akin.

14 Jabo iká iki: Simón, jaribi janea iki Pedro akin; jainoax ja Simonman wetsa Andrés, jainoax Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,

15 Mateo, Tomás, Alfeon bake Santiago, jainoax Simón, ja Zelotebo betan nia ikátiai,

16 Jainoax Santiagon bake Judas, jainoax Iscariote, ja jakonhai keská ixonbi jan Jesús jakonmaani.

Icha joni Jesussen jato joi yoia
(Mt. 4.23-25)

17 Jaskáakin senenhataanan, mananmameax moa Jesús ipakea iki; jawen katota joniboyabi. Beax ja manan teshanpa ikain ikana iki; Jatian ja icha joni tsinkitabo ikana iki Judea mainmeax, Jerusalénhainoax, jainoax ja Tiro keibakeax, itan ja Sidónhainoax bekanaboribi.

18 Jabora ja Jesussen joi yoiaibo ninkati itan jaton isinbo jato benxoanon ikax bekanabo ikana iki. Jatianra ja yoshinbo jato meran naikixon, jato masá tenemaiboribi jato benxoaa iki.

19 Jatíbi jonibora Jesús tii akaskana iki, já meranoax pikotai jawen atipana koshin jato benxoai oinxon.

Raroshaman ikanti itan raroma ikanti joi jato yoia
(Mt. 5.1-12)

20 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo jato beísaketana iki; jainxon jato yoia iki: "Diossenra raroshaman imati iki, ja mato Dioskires ikoni koshiax jakanabo. Matonakayariki ja Diossen ikinaton jati nete.

21 Diossenra raroshaman imati iki, ja pikasi, itan nomi mato rama iitaibo. Matora jawekiatinin maxkáyamanonxiki. Diossenra raroshaman imati iki, ja onisi winii mato rama iitaibo; jaskata pekáora mato raroshaman inoxikanai.

22 Diossenra raroshaman imati iki, ja jonin Bake kopí, jonibaon omiskanaibo, ja jawemabiakin shinankanaibo,

ja ichákanaibo, ja jakonma jawéki atin, jaton jane omisnankanaibo.
23 Mato jaskáakana raroananbi kikini benenoxikanwe ja nete. Naikanxonra Diossen kikin jakonhakin mato ikinoxiki. Jaskáakinribira, moatian jaton reken papashokobaonribi ja *profetabo jakonmaapaokanike.
24 Ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon, rama ja mato jatíbi jawékia ikax moa jakonbires jakanabo!
25 ¡Jawe iresaipanon, ja rama mato jatíbi jawékiatinin maxkáyamaibo, matora jawékiatinin inoxikanai! ¡Jawe iresaipanon, ja ramatian raroi jakanabo, matora onisi wininoxikanai!
26 ¡Jawe iresaipanon, ja jatíxonbi kikin joniboakin shinankanaibo! Jaskáakinribira ja janso *profetabo, jaton reken papashokobaon jato shinanpaonike.

Rawíbo noitikiriakin jato esea
(Mt. 5.38-48; 7.12)
27 Ikaxbi, ja en yoiai ninkati tsamatabora en mato yoiai: Maton rawibo noikanwe, mato omisaibo jato jakonhakanwe.
28 Mato ramímatiakinres shinanxonaiboki, jakonres shinankanwe. Jainxon matoki shirokin mato join imakanketianbo, jatoki orankanwe.
29 Jawekeska ixon wetsa jonin ati iki mato tantash akin; wetsaori amaribinoxikanwe, jainxon mato jan perakooti choparibi mato boonkana, maton kotonribikaya jato bomaresnoxikanwe.
30 Wetsabaonbires mato jayata jawéki mato yokákana; meniresnoxikanwe. Jatian jaweratobaonki matona ikenbi mato jawéki bichinai, moa yokáyamakanwe.
31 Jaskara iken, wetsabaon mato jaskáatinin mato keenai keskáribiakin, matonribikaya wetsabo jato jaskáakanwe.
32 Jatian ja mato jakonhaibores maton jato noiabira, wetsaresibi jawékima iki; ja ochaya jonibaonribira jato jaskáai.
33 Jainxon ja mato jakonhai joniboresibi, maton jato jakonhabira, wetsaresibi jawékimaribi iki, ja ochaya jonibaonribira jaskáakinribi jato jakonhai.
34 Jato jawéki menikin, mato kopikin menishkokanti shinanyaxonres jato menikinbira, wetsaresibi jawéki maton ayamai; ja ochaya jonibaonribira jato jaskáai, jatoibakea bishokoti shinanyaxon.
35 Jaskara iken, maton rawíbo noianan jato jakonhakanwe; mato kopikin menishokokanti shinanhomaxon jato menikanwe. Jaskáakinra ani jawékibo maton biti iki, itan ja ani Diossen bakekonshaman mato iti iki. Janra jakon

shinanyaxon, ja jakonma jonibo itan Dios iráke ati onanma joniboribi jato akinnai.

36 Jaskara iken, ja maton Papan jato akai keskáribiakin, jato onísakanwe.

Wetsabaon aká jawékibo jato yoixontima
(Mt. 7.1-5)

37 Tsoabi jaton jakonma akábo yoixonyamakanwe; jatianra Diossen mato jaskáashokotima iki. Jainxon jakonma akanketianbo, jato ramiayamakanwe; jatianra Diossen mato ramiayamashokoti iki. Mato jakonmaakanabo moa jato shinanxonyamakanwe; jatianra mato Diossen jaskáashokoti iki.

38 Jato jawéki menikanwe; jatianra mato Diossen menishokoti iki. Janra mato meniti iki; ja saco meran jakonshamanhakin napóanan, kikinhakin bochoaka keskáakin. Jawe jawékiki maton jato menia iki, jaribira mato Diossen meniti iki", akin.

39 Jainxon Jesussen jawékiki yoinribikin jato neskaa iki: "Westíora benchenra, jawekeskaxonbi jabé benche ioti atipanyamake; jatian jaskáakin ioibira rabekaxbi kini meran pakébekonti atipanke.

40 Jawerato axeai jonibira, jawen maestro bebon onan iti atipanyamake. Jawetianki jan onankin senenhai, jatianparira jawen maestro betan senen onanribi iti iki.

41 ¿Jawekopiki ja wetsa maxkoshoko nisá bepokoota iken, min jares oinxonai; ja mia jiwi aniosi bepokootakaya ointitianbi?

42 ¿Jawekeskaxonki ja min wetsa, nisá bepokoota iken, min bixonti iki; ja mia jiwi aniosi bepokoota, minbipari tsekaama ixonbi? ¡Beparametaibo riki mato!, matonparikaya ja aniosi mato bepokoota tsekakanwe. Jaskáaxonparira moa jakonhakin oinxon, ja min wetsa nisá bepokoota min tsekaxonti iki.

Jawen bimi oinxonres jiwi onanti
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 Jawetianbira jakon jiwi, jakonma bimia iti atipanyamake, jatian ja jakonma jiwibiribi, jakon bimia iti atipanyamaribake.

44 Jiwibora non onanai iki, jawen bimibo oinxonres. Jaskara ikenra, ja moxa jiwimea higo bimi non tsekati atipanyamake; jatian zarza jiwimeabiribi non uva bimi tsekati atipanyamake.

45 Westíora jakon jonira jakon jawékibores yoyo ikai; jakonhakin shinanires jaa ikax; ikaxbi jakonma jonira jakonma jawékibores yoyo ikai, jawen shinan meran jakonma iken. Jawekeskaraki jonin shinannai, jaskarara joni yoyo ikai.

Rabé keska xoboki yoinmeeta esé
(Mt. 7.24-27)

46 ¿Jaweatiki, 'Ibó, Ibó', akin maton ea janeai, nokon keenai
keskábo axonkinmabi?
47 Ramara en mato yoiai, jatíbi ja nokon joi ninkáxon jan
yoiai keská senenhaiboki, jawe jawéki keskábo iki ixon.
48 Jabo riki jonin xoboakin aní keska; rekenparira nem-
inhakin chinianan, shankaki witábo nichina iki. Jatian jeneti-
axon mapoara, ja xoboki bai koshi tsakákinbi shakonyamabo-
bia iki; ja xobo witabo kikinhakin nichina iketian.
49 Ikaxbi ja en yoia joibo ninkáxonbi, nokon keena keskábo
ea axonyamaibo riki; jonin mai chinixonres, jaki koshitibo
ayonxonmabi xoboani keskábo. Jatianra basitanima bai
koshin, ja xobo poxaa iki; jaskataxa kikini ras ika iki", akin
jato aká iki.

7

Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen benxoaa
(Mt. 8.5-13)

1 Jatian moa jato joi yoikin senenhatanan, Jesús Caper-
naúmhain kaa iki.
2 Jain iká iki westíora romano sontárobaon oficial. Jan
akonbireskin noia jawen yonoti iká iki, isini mawatibishoko.
3 Jatian Jesús yoii ikanaibo ninkáxon, ja oficialnin, jatíribi
judíobaon joni koshibo, Jesússiba jato raana iki; ja jawen
yonoti isinai benxoai joyamaama joti yoikanon ixon.
4 Jato jaskáa boxon, joyamaama joti Jesús neskáakin yoikana
iki: —Atibira nato sontárobaon koshi oficialnin yokatai min
akinti jake.
5 Janra non kaibo judíobo jato noike. Janribira, jain tsinkíti
xobo noa axona iki —akin.
6 Jaskáakana, jato betan Jesús kaa iki; jatian moa xobonko
nokoti bokanaitian, ja *capitánman, jawen onanna jonibo
jato raana iki, bechixon neskáakin yoikanon ixon: "Ibó,
jakonma shinanyamawe, nokon xobontanibobi, mia jikimati
jisámabobi riki ea.
7 Jaskara kopíra eabishaman mia benai kayamawanke.
Ikaxbi ja nokon yonoti benxonon ixon, ea yoixonreswe.
8 Enribira nokon koshibaon yonoa jato senenhaxonai. Jain-
oaxa, en ikinna sontároboribi jake; jatian westíora en jain
katanwe akin yoiara kaai, jatian neri jowé akin en wetsa
akára, joái; jatian nokon yonoti en jawéki ati yoiara akai",
akin.
9 Jatian jaskáakin yoikana ninkatax, Jesús ráteta iki.
Jaskáaxon, já chibani bokana jonibo, jato neskáakin yoia iki:
—Ikonshamanra en mato yoiai: Nato *Israel mainra, nato

jonin akai keskáakin ea ikonhai joni, en jawetianbi nokoisma iki —akin.
10 Jatian jakiribi moa xobon banéxon, ja raanwanabaon oinkana iká iki, ja yonoti moa benxoa.

Benomaata ainbaon benbo bake Jesussen jirimaa

11 Jaskáa pekáo, Nain janeya westíora jemanko Jesús kaa iki. Jain kaaitian jaonmea onannaibo, itan icha joniboribi já chibani bokana iki.
12 Jatian ja jema xepotiain moa nokoti kakin oinna, mawá miinnoxon boí ikana iki. Ja mawá iká iki, benomaata ainbaon jabicho bake, jatian ja mawá miinkini boaibo ikana iki icha joni.
13 Jaskara oinxon, ja ainbo Jesussen noibaa iki; jainxon yoia iki: —Winiamawe —akin.
14 Jaskáatanan ja mawá nokobainxon jan bekanai cajón yatana iki. Jatianra ja mawá iata jonibo jainbi charókana iki. Jainxon ja mawá Jesussen neskáakin yoia iki: —Bakeranon, weníwe akinra en mia akai —akin.
15 Jaskáa, ja mawá iwana yakáinakainax moa yoyo iki peokoota iki; jatianra Jesussen moa jawen tita menia iki.
16 Jaskara oinnax ratéxonra, jatíxonbi Dios rabii neskákana iki: —Westíora ani *profetara nooxaran nokóke —ikibo. Jainoax neskáribikana iki: —Jawen jonibo jato akinira Dios joke —ikibo.
17 Jatian jaskara jawékibo Jesussen aká joira, jatíbi Judea main itan ja patax iká jemabaon ninkakaaketana iki.

Juanman, jawen jonibo Jesússiba raana (Mt. 11.2-19)

18 Jatian Juanmanra jatíbi neskara joibo ninkata iki, jawen jonibaon yoia; jaskara ninkáxonra, jawen joni rabe kenaxon,
19 ja Iboiba jato raana iki ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon wetsaki non manati iki? akin yokákanon ixon.*
20 Jatian boxon, Juanman jonibaon neskáakin Jesús yoikana iki: —Jato *bautizanai Juanmanra noa raanke, ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon wetsaki non manatiki? akin mia yokáti —akin.
21 Jatianbira icha isini onitsapitaibo jato Jesussen benxoa iki, jainxon ja yoshin naikiaboribi jato pikoxona iki; jainxon icha bencheboribi jato oinmaa iki.
22 Jaskáakin senenhataanan, jato neskáakin yoia iki: —Rama moa botankanwe, kaxon Juan yoitankanwe, jaskara maton oinnabo itan jaskara maton ninkatabo. Benchebaonra moa oinke; chantobora moa nikanai; ja *lepra isinyabora moa benxokanke; pabebaonra moa ninkákanai;

* **7:19** Ja joti yoikatikanai iki iká riki, ja Cristo yoii iká.

mawábora jiriai; ja jawékinin maxkatabora ja benáa joi jato yoikanai.
23 ¡Diossenra raroshaman imati iki, ja ea ikonhaax eki koshii jenéyamaibo! —akin.
24 Jatian ja Juanman raana jonibo, moa bokana pekáo, Jesussen ja tsamata jonibo, Juankiriakin yoikin jato neskáa iki: "Ja jain joni jayamainko kaxonki ¿Tsoa joni maton oinna iki? ¿Westíora tawa nia niwen shakonai?
25 Jainxonki jaweribi maton oinna iki ¿Westíora joni jakon chopa saweya? Akáma. Matonra onanke, ja jakon chopa saweaibo, itan jan raroti jakonma akaibo, ja apobo jain teetai xobonko jakana.
26 ¿Jainxonki jaweribi maton oinna iki? ¿Westíora *profetaki maton oinna iki? Ikon riki, jara maton oinna iki; jara westíora *profeta xewina iki.
27 Ja Juan yoiira ikai Wishá meran neskati:
'Mia raanamatianbira, en wetsa jonipari raanai;
jan mia kati bai, mia benxoaxonon', ixon.
28 Enra mato yoiai, jatíbi jonibo xaranra tsoa jonibi, Juan xewina yamake; ikaxbi tsoaki, ja Diossen jato ikinaton jaa joni iki, jara Juan xewina iki".
29 Jatian neskara ninkáxon, jatíbi jonibaon itan jato kopí yokataibaonribi ikonhakana iki, Diosra jakon iki ixon. Jatianra Juanman jato bautizana iki.
30 Ikaxbi ja *fariseobo betan esé onan jonibaonbiribi, Juan bautizamayamakana iki. Jabo jato jaskámati Diossen shinanna ikenbi keenyamakin.
31 "Jatian ¿Jawekiki ja ramatian jonibo en yointi iki? ¿Tsoa keskaborin jabo?
32 Jabo riki bakebo plazain tsamatax tsinii saa ikanai keskábo; jaskatira ikanai neskati: 'Non mato quena xon axonabira, mato ransayamaa iki, mawákanketian iti bewábo noa bewakenbira mato winiamaa iki', akin.
33 Ja jato *bautizanai Juanra iká iki pan piosma itan vino xeayosma; jatian matonra akai, yoshin naikia riki ixonbo yoikin.
34 Jainoaxa ja jonin Bake joá iki; jara xeai itan piai iki. Jatian maton akai, nato riki naxki joni itan paenai, jainoax ochaya jonibo itan kopí yokámisaibo betan raenanai akinbo.
35 Ikaxbi ja Diossen onan shinanra jishtiai, jatíbi jan akainkobo", akinra jato Jesussen aká iki.

*Simón janeya *fariseon xobon Jesús iká*

36 Jatian westíora fariseo joxon, jawen xobonko pikinnoxon Jesús kenaa iki. Jaskáakin kenaa kaax, jawen xobon jikia iki; jainoax mesan yakata iki.

37 Jatian ja jemanribi westíora ainbo iká iki; jakonma
jawékibores akí ochai jaa, jatíxonbi onankana. Ja ainbaon
onanna iki, ja fariseon xobon pii Jesús kaa. Jaskara onanax,
*alabastro akana botírianin, kikinbires kopí ininti bochóya,
Jesússiba kaa iki.
38 Jain joáx, winiananbi Jesussen tae pataxbi yakata
iki, jainxonra jawen beonmanbi, tachota iki, itan jawen
bookanbi tasoa iki, jaskáaxonra tatsó aka iki. Jaskáakin senen-
haxon, ja ininti boatonin, Jesussen tae sikaanan ininhaxona
iki.
39 Ja ainbaon jaskáaketian oinxon, jan piti kenaa fariseon,
neskáakin shinanna iki: "Ikon *profeta ixonra, ochaya ainbo
riki nato ea tii aki iitai, ixon onankeanke", akin.
40 Jatianra Jesussen ja fariseo neskáakin yoia iki: —Simón,
westíora jawéki mia yoibanon —akin. Jaskáa yoia iki: —Ea
yoiwe maestró —akin.
41 Jatian Jesussen yoia iki: —Rabé joninra, westíora joni
koríki ribina iká iki; westíoranin ribina iká iki, pichika pacha
nete teexon bititii; wetsan aká iká iki, chonka pichika nete
teexon bititii.
42 Jaskáakin ribinxonbi, moa kopíati atipanyamaketian, ja
rabekan ribinbi ja jonin, moa jato shinanxonyamaa iki.
Rama ea yoiwe ¿Jawerato ja ribinya joninmein bebonbires
noia iki? —akin.
43 Jaskáa Simonman yoia iki: —En shinannara, ja bebon
icha ribinya jonin aká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —
Ikonra min yoike —akin.
44 Jatian ja ainbo ointaanan, ja fariseo Jesussen neskáa iki:
—¿Minki oinna nato ainbo? Min xobon ea merati jokenbira,
onpaxtanibi min ea meniamake; ea jan tachokiinon ixon.
Ikaxbi nato ainbaonres ake, jawen beonmanbi ea tachóanan
jawen bookanbi, nokon tae ea soaxonkin.
45 Minra ea betsó ayamabobike; ikaxbi nato ainbaonra,
jowanxonbi ea tatsó akin jeneyamake.
46 Minra ea xenin nokon maponko ea sikayamawanke;
ikaxbi nato ainbaonra inintinin nokon tae ea inínhaxonke.
47 Jaskara ikenra en mia yoiai; jan ea akonbireskin
noia riki, jawen jatíbi ochabo en moa shinanxonyamaitian.
Ikaxbi ja jaton ocha akábo, jaakin jato Diossen shinanxonre-
saibaonra, kikinshamanhakin ea noiamai —akin jato aká iki.
48 Jatian jaskáatanan ja ainbo neskáa iki: —Min ocha akábora
en moa mia shinanxonyamai —akin.
49 Jaskáaketian ninkatax jabé jawékiaibo, neskatibo yoyo
ikana iki: —¿Tsoa jonirin nato, jaton ocha akábo jato soax-
onai? —ikibo.

50 Jaskákanainbi Jesussen ja ainbo neskáakin yoia iki: —Ea ikonhaax mia eki koshia kopíra, mia kishpinke, rama moa jawekeskabo shinanyamai jakonax katanwe —akin.

8

Jesús akinnai ainbobo iká

1 Jaskarabo iká pekáo, icha ani jemabaon itan maxko jemabaonribi, ja Diossen ikinaton jati benáa joi yoii Jesús kakátiai; jatian jawen chonka rabé jaonmea onanaiboribi jabé bokátikanai.

2 Jainoax jaweti ainboboribi jabé bokátikanai; jatíribibo iká iki, yoshin jato jokonhaxonabo; jatíribibo iká iki isinaitian jato benxoabo. Jainoax jato xaranribi iká iki, ja *Magdalena akin akanai Maríaribi, já meranoax kanchis yoshin pikota ainbo.

3 Jainoax ja Cuza janeya jonin awin Juanaribi; ja Cuza iká iki, Herodesnin jawéki koirani teetai, jainoax Susanaribi. Jainoax jaton jayata jawékinin Jesús akinnai icha wetsa ainboboribi.

Bero banai jonikiriti iká esé
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Jatian icha jonibo wetsa jemameaxbo Jesús oinni tsinkíkana iki. Jaskatira icha jonibo tsinkíkana iki; jainoara Jesussen, jawékiki yoinhanan jato neskáakin yoia iki:

5 “Westíora jonira, bero banai kaa iki; kaxon masá akara, jatíribi berobo bai naposhaman maana iki; jain maanketian, jamákana iki; jainxon isábaonribi bexon, ja berobo pikana iki.

6 Jatíribi berobo maana iki, makánbo xaran. Jain maannax xoxoaxbi mai mechá atibo maxkatax choshia iki.

7 Jatíribi berobo maana iki; moxa napo, jatian ja berobo betanribi ja moxabo xoxoa iki; jatian ja moxapari anixon, ja baná xoxoabo, mapoanan retea iki.

8 Ikaxbi jatíribi berobo maana iki, mai jakon ikain; jaskataxa xoxoax ania iki. Jaskatira kikin icha bimia iki; westíora niábo pachabo bimia iki”, akin. Jaskáakin jato yoitaanan, koshi join jato Jesussen neskáa iki: “¡Ja ninkataibaon ninkákanwe!” akin.

Jaskara kopí ja berokiriakin jato yoia
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 Jatian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki; jawekeska yoikaskinki jaskara yoiwana ixon onankaskin.

10 Jatian jato neskáakin yoia iki: “Matora ja onanyamakana Diossen ikinaton jati en onanmai; ikaxbi wetsabora jawékiki yoinhananbo en jato onanmai; jaskatax oinnaxbi oinnama keskábo ikanon ixon, itan ninkáxonbi onanyamakanon ixonribi.

Bero banaaki iká esé onantiakin Jesussen yoia
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 Neskara yoii iká riki, ja bero banai joniki yoinkin en mato aká: Ja bero riki Diossen joi.

12 Jatian ja bai napon maana bero riki, Diossen joi yoikanai ninkataibo. Ikaxbi *Satanás joxonra jan ninkata jawen jointi meran iká joibo shinanbenomai; jaskatax já ikonhaax kishpinmeekanaketian.

13 Jatian ja makan xaran maana berobo riki, ja Diossen joi ninkatatianbi, keenshamankin ikonhaibo. Ikaxbi kikinishaman eki koshiamabo ixonra, jawetio basires ea ikonhakanai. Jatian meskó atikomabo nokoxonra, moa ea ikonhakin jenekanai.

14 Jatian ja moxa napon maana berobo riki, ja Diossen joi ninkáxonbi, iikaanan, jaton meskó shinannai jawékibaon, icha jawékiya iti shinanbaon, itan jaton keenshaman ati shinanbo, jaton shinan meran weixon keyonaanaibo; jatianra ja baná xoxoaxbi bimiamai keskábo banékanai.

15 Jatian ja mai jakonhain bero maana riki; jakonshaman shinanyaxon, itan pontéakin shinantaanan, ja joi ninkáxon jan yoiai keskábores akí koshii jenéyamai; ja banaa berobo xoxoax, jakonshamani icha bimiai keskábo, akin jato aká iki.

Lamparin joékiriti iká esé
(Mr. 4.21-25)

16 Tsonbira westíora lamparin ketéaxon, jawékinin mapoisma iki, itan jaton oxati tapo namanbi ayosma iki. Jaskáyamakinra keyáshaman peyásankanai, ja xobon jikiaibaon joé oinkanon ixon.

17 Jaskáribiira westíora joné jawékibi, merayamai bokanai iti atipanyamake; jatian ja onanyamakana jawékibi, tsonbi jishtiakin ayamai kaai yamake.

18 Jaskara iken kikinhakin ninkákanwe, jaweratoki moa jayá iki, jara bebonbires meniti iki. Ikaxbi jaweratoki jayáoma iki, jara jatíbi jawen jayatashokobo keyo bichinti iki", akin jato aká iki.

Jesussen tita betan jawen wetsabo
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Jatian jawen tita betan jawen wetsabo, ja Jesús ikain bokana iki. Ikaxbi pataxti atipanyamakana iki joni ichaira iketian.

20 Jatian wetsa jonin Jesús keshana iki: —Min tita betan min wetsabora jeman charókanke, mia oinkasi beax —akin.

21 Jatian jato neskáakin yoia iki: —Ja Diossen joi ninkáxon jan yoiai keská akaibo riki, nokon tita itan nokon wetsabo —akin.

Niweaba Jesussen nesemaa
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Jatian wetsa neten, Jesús jaonmea onanaiboyabi, boten naneta iki, jain nanexon jato yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin. Jaskatax moa shitati bokana iki,

23 jatian moa ian shitai ikanaitian, Jesús moa oxaa iki; jainoaxa ja ianman niwe koshi paketa iki; jatianra jaton boteribi moa jene weiti peokootax reokooti onsá meran ikana iki.

24 Jaskara ikenra, kaxon oxá jishténhaxon Jesús neskáakin yoikana iki: —¡Maestró!, ¡Maestró! ¡Noara moa jikiai! —akin. Jatianra wenixon, ja niweyabi bechon Jesussen notsina iki. Jatianra ja niweyabi, bechon moa nesea iki, jainoax moa jatíbi jakonshaman baneta iki.

25 Jainxon jaonmea onannaibo jato neskáa iki: —¿Eki koshia ikaxbiki mato jaskata? —akin. Jato jaskáabi moa iorai ratetax, jatobiresbo neskatibo yokakanankana iki: —¿Tsoarin nato joni; ja niweyabi bechonbo nesekanwe akin aká, jawen joi ninkáxonkanai? —ikibo.

Gadarainoa joni yoshinman iboaa iká
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Jaskatax boax, ja ian keiba iká Gadara main nokókana iki; ja iki Galilea keiba iká.

27 Jain kaax Jesús mapetaitian oinnax, ja jemameax yoshin naikia joni jaki joá iki; ja joni iká iki, moa basibires pantionhainres jaax, chopaomabobi ikax, xobonmabi jaa.

28 Jaskáakin Jesús oinnax ja bebon chirankootaanan, neskati saí ika iki: —¡Ea teayamawe Jesús, ani Diossen Baké! ¡Enra mia yokatai, ea ramiayamawe! —iki.

29 Jaskáakinra yoia iki; moa já meranoax ja yoshin pikóti Jesussen yoiaitian. Kikinhakinra yoshinman ja joni iboa iká iki. Jatian jonibaon cadenaninbo menéxananbo, tanéxon koirankanabi, jan ras areskatitai, itan ja yoshinmanribi, jain joni jayamainkobo ja joni jabámakatiai.

30 Jatian Jesussen ja joni yokata iki: —¿Jawe janerin mia? —akin. Jaskáa jan yoia iki: —Nokon jane riki Legión —akin. Jaskáakinra yoia iki, já meran kikinbires icha yoshinbo weita iketian.*

31 Jainxonra yoshinbaon Jesús yoikana iki, ja jakonma kini meran jato potayamanon ixon.

32 Jatian mananman icha kochi pii tsamata iken; jabo meran jato weimanon ixon ja yoshinbaon Jesús yoikana iki. Jaskáakanketianra jain weikanon ixon jato Jesussen yoia iki.

---

* **8:30** Legión iki iká riki, sokota waranka sontárobo yoii iká. Jara latin joi iki.

33 Jaská*akin* jato yoia, ja joni meranoax jokontaanan boax,
kochibo meran ja yoshinbo weita iki. Jatianra ja kochibo
ishto boax, ketó*ainoax* jeneki choronkana iki, jainoara ja
kochibo jato jenen keyoa iki.
34 Jatian jaská*ketian* oinnax, ja kochi koirannai jonibo
rá*tetax*, jabati ishtokana iki. Boxonra jemankobo nokó*xon*
itan wain teetai jonibo, jaskara joibo jato keshanbokana iki.
35 Jaskara ninkatax oinni jonibo bokana iki. Jatian boxonra
Jesús ikain nokó*xon*, ja yoshinbo já meranoa jokona joni, ja
Jesús namanbi yakata, nokokana iki; moa chopa sawé*ya* itan
moa jakon. Jaskara oinnax jonibo rakékana iki.
36 Jatian jaskara winota oinnabaonra wetsaboribi, jato
yoikana iki. Ja yoshin naikia ipachoai joni, jaskatax benxoa.
37 Jatian jaská*aketian* oinnax, ja Gadara mainmea jonibaon,
ikonbiresi rakékin moa jainoax kanon ixon Jesús yoikana iki.
Jaská*akana* Jesús boten nanetax moa kaa iki.
38 Jaskati moa kaaitian, já merameax yoshinbo jokona
jonin, jabé kakaskin Jesús yoia iki; ikaxbi Jesussen kayamawe
akin ataanan; neská*akin* yoia iki:
39 —Min xobon katanwe, kaxon jatí*bi* ja mii meranxon
Diossen jaskara aká*bo* jato yoitanwe —akin. Jatianra ja joni
moa kaa iki. Kaxon jatí*bi* ja jemamea jonibo, ja meranxon
Jesussen aká jawékibo jato yoia iki.

Jairon ainbo bake betan isinai ainbo iká
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

40 Jatian jakiribi ja ian shitai joá*x*, jainoax kawanainko
joribaketian; ja manai iikin, raroshamankin jonibaon bikana
iki.
41 Jain nokó*ketianra* westí*ora* joni Jairo janeya jaiba joá iki,
ja iká iki jain tsinkíti xobonkonia joni koshi; joxonra Jesús
namanbi chirankooxon, jawen xobon kanon ixon yoia iki.
42 Jawen jabicho ainbo bake mawatibishoko iken. Ja bake
iká iki chonka rabé baritiaya. Jaská*akin* yoia kaaitianra joni
ichan bitaxesa iki.
43 Jatian ja jonibo xaranribi westí*ora* ainbo iká iki; moa
chonka rabé baritia jimi boani isinai. Jato raonmakin jatí*bi*
jawen koríkishokobo moa keyoyona iká iki; ikaxbi moa tsonbi
benxoati atipanyamaa.
44 Ja ainbaon Jesús pekao jokin nokobainxon jan perakoota
chopa kebí tii akanaana iki. Jaská*akin* tii akatianbi ja ainbo
moa jimi boani jeneta iki.
45 Jaská*aketian* Jesussen jato yokata iki: —¿*Tsonki* ea tii aka?
—akin. Jato jaská*a* jatí*xonbi* nonra mia aká*ma* iki, akin akana
iki. Jaská*kanaitian* Pedron yoia iki: —Maestró, joni ichaira
ixon bitaxkanara mia iitai —akin.

46 Jabi Jesussen jato yoiakeresa iki: —Tsonra ea tii ake,
nokon atipana koshira emeranoax pikóke —akin.
47 Jatian jaskáshamanax jonétikoma iken, ja ainbo, Jesús na-
manbi saki iananbi chirankootoshita iki. Jainxonra ja joni
icha tsamata napónxonbi yoia iki; jawekopi tii akárin ixon,
jainoax jaskatax benxoaribi.
48 Jaskáakin yoiketian ja ainbo Jesussen yoia iki: —Baké, ea
ikonhaxa mia benxoke, moa jakonax katanwe —akin.
49 Jatian Jesús yoyo ikipari iitainbira, jain tsinkíti xobon
iká joni koshi Jairon xobomeax, westíora joni joá iki, joxon
neskáakin yoia iki: —Min bakera moa mawáke, ja Maestro
moa teayamawe —akin.
50 Jatian jaskáaketian ninkáxon Jesussen Jairo neskáakin yoia
iki: —Rakéyamawe eareskaya ikonhawe, jatianra min bake
benxoti iki —akin.
51 Jainoax Jairon xobon kaa iki, jain nokóxon, tsoabi ja
xobon jikimayamaa iki. Jaskáxon ja Pedro, Santiago, Juan
jainoax ja mawata baken papa betan jawen titares jikimaa
iki.
52 Jatian jatíbi jain ikábo, winiananbibo yoyo iki ikanaitian,
jato nokoa iki. Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: —
Winiamakanwe, nato xontakora mawatama iki; oxaaresiki
—akin.
53 Jaskáakin jato yoiabi jaki shirokin osanreskana iki, ja
xontako moa mawata iken onanax.
54 Jaskákanaitian kawanxon, Jesussen ja mawá metsonxon,
koshinshaman neskáakin yoia iki: —¡Weniwe xontakó! —akin.
55 Jatianbi ja xontako jiriax wenita iki; jainoara
jawékiamakanon ixon jato Jesussen yoia iki.
56 Jaskáketian oinnax jawen anibo ratékana iki; jatian Je-
sussen jato yoia iki, jaskara jawékibo tsoabi jato keshantima.

9

Chonka rabé jaonmea onannaibo Jesussen raana
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Jainxonra Jesussen jawen chonka rabé jaonmea onan-
naibo tsinkia iki; jaskáaxonra jawen atipana koshi, itan yoiti
koshi jato menipakea iki, meskó yoshinbo pikokanon ixon,
itan isinaiboribi benxoakanon ixon.
2 Jaskáaxon jato raana iki, ja Diossen ikinaton jati joibo jato
yoiti, itan isinaiboribi benxoakanon ixon.
3 Jato yoia iki: —Kakin jawebi bokantima, nin kekóti, nin
bolsa, nin jawékiati jawékibi; nin koríkibi, nin wetsa ja saweti
chopabi bokantima.
4 Jawerato xobonki mato nokotai, jainbi mato iti iki, wet-
sanko kaai mato taxketai kaman.

5 Ikaxbi jawerato jemanxonboki mato bikashamakanai;
ja jemameax moa mato kati iki. Kaaira ja maton jamata
mai potobo, mato tawasaakainti iki. Ikonhayamakin mato
biamax, moa onsá meran ikanai jabaon onankanon ikax —
akin jato aká iki.
6 Jaskáakin jato yoia, jatíbi maxko jemabotiibi bokana iki,
jakon joi jato yoiboi, itan isinaiboribi jato benxoaboi.

Tsoarin Jesús ixon Herodesnin onanyamaa
(Mt. 14.1-2; Mr. 6.14-29)

7 Jatian ja apo Herodesnin jatíbi jain winotai jawéki yoii
ikanaibo ninkata iki; jaskarabo ninkáxon meskóakinbo shi-
nanna iki. Ja mawáyantana Juanra moa jiriribike ikibo
ikanaitian.
8 Jatíribibaon yoia iki; ja *profeta Elías jatoki pikota; ja-
tian wetsabaonbiribi yoia iki, ja moatian *profeta ipaonibo
westíora jiria.
9 Jaskákanaitian Herodesnin jato yoia iki: —Enbishamanra
ja Juan jato textemayantanke ¿Jatian ja yoii yoyo iorakanai, en
ninkatai joniki tsoa iki? —akin. Jaskara kopíra Herodesnin
Jesús oinkashoraa iki.

Icha joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jainoax ja raanabo moa beribakana iki. Bexonra jaskara
jawékibo abeirankanabo Jesús yoikana iki. Jatian janra jato-
biribi tsínkianan, ja Betsaida jemanko jato boá iki.
11 Ikaxbi moa jain bokana onanxon jonibaon chibana iki.
Jatianra jakonhaxonres jato Jesussen bia iki. Jainxonra ja
Diossen ikinaton jati joibo yoiananbi, ja isinaiboribi jato
benxoa iki.
12 Jatian moa yantan iketian, jawen chonka rabé jaon-
mea onanaibaon, neskáakin Jesús yoikana iki: —Nato jonibo
moa tantikanon ixon jato raanwe, neno noa ikainra jawebi
yamake; abátankanon ja ochóma iká jemashokobaon, itan
wainkoboribi ja jawékiakanti benakin —akin.
13 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonbikaya jato pi-
makanwe —akin. Jatian jabaon neskaa iki: —Noara pichika
pan betan rabé yapashokoyares iki. Jaskara ikenra noabi kati
jake, jato jawékiati maroxoni —akin.
14 Ja jain tsinkita iká iki, pichika waranka jonibira; jaskara
ikenbi Jesussen jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Westíora
tsamábotiibi pichika chonka jonibo jato yakámakanwe —akin.
15 Jatian jaskáakin jato yoiara jatikaxbi yakákana iki;
16 Jatian Jesussen ja pichika pan betan ja rabé yapa
bitaanan, naiori oinxon, ja jawékiati kopí Dios iráke aka iki.
Jaskáakin senenhaxon, tobapakeanan jaonmea onannaibo

jato menia iki; jabaonbiribi ja tsamatabo jato menikanon ixon.
17 Jaskáakin menikana piax, jonibo jatikaxbi potókana iki. Jatian jato menia texe tsinkikana, chonka rabé tasá bocho baneta iki.

Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.28-29)

18 Wetsa neten jabichobiribi orani Jesús iká iki; jatian ja jaonmea onanaiboribi já betan jain ikana iki. Jainoa jato neskáakin yokata iki: —¿Tsoarin ea ixonki jonibaon ea yoiai? —akin.
19 Jato jaskáa yoikana iki: —Jatíribibaonra shinankanai, mia jato *bautizanai Juan, wetsabaonra shinankanai mia Elías, jainxon jatíribibaon shinankanai mia moatian ipaoni *profeta jiria —akin.
20 Jaskáakanabi Jesussen jato yokáribia iki: —¿Jatian matonbiribiki ea tsoa shinannai? —akin. Jato jaskáaketian Pedron yoia iki: —Mia riki ja *Cristo —akin.

Já retekanti Jesussen jato yoia
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30–9.1)

21 Jatian Jesussen jato yoia iki, jaskara joibo tsoabi jawekeskaxonbi jato keshanyamakanon ixon.
22 Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Ja jonin Bakera ikonbiresi onitsapiti jake; jainoax ja judíobaon koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo, itan ja esé onan joniboribi jaon keenyamakanti iki. Jaskáaxonra retekanti iki, ikaxbira jawen kimisha nete itin jirinoxiki —akin.
23 Jainxon jatíbibo jato neskáakin yoiribia iki: —Jaweratoboki eonmea onanai ikasai, jabora jawen keena keskatibores iki moa jenéxon, netetiibi jawen koros papiti iki, jainxon ea chibanwe.
24 Jaweratoboki mawákashamai, jabora manotiain bokanti iki. Ikaxbi jaweratoboki ea kopi mawatai jabora kishpinkanti iki.
25 ¿Jawe jakonmein iti iki, teetax joni nato netemeax jatíbi jawékinin senenax, iitibi mawatax manotiain kaa?
26 Jaweratoki eon itan nokon joiki rabinai; jatianra ja jonin Bakeribi jawen pené neteyabi, itan jawen papan koshi shinanyanixibi jawen ángelboyabi joáx jaon rabinnoxiki.
27 Enra mato ikonshaman yoiai, jatíribi neno ikábora, ja Diossen ikinaton jati oinnamatianbipari mawákantima iki —akin.

Jesús wetsaresibia
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jatian jato jaskáakin yoiibata, moa posaka nete pekáora mananmanxon orani Jesús kaa iki. Ja Pedro, Juan jainoax Santiagoribi já betan bokana iki.

29 Jatian moa orani iitaitianribi, Jesussen bemanan moa wetsaresibia iki. Jainoax jawen choparibi moa joxoshaman itan kikinbires penéshaman iká iki.

30 Jatianra rabé joni joáx Jesús betan yoyo ikai oinkana iki. Ja iká iki Moisés betan Elías.

31 Jatian jaton yora iká iki jakonhira penéshamantonin kateaketana. Jabaonra ja Jesús Jerusalénhainxon retekin jaskáakin onitsapimakantibo yoikana iki.

32 Jatian Pedrobiribi jabé ikábo betanbi kikinbiresi oxakaskinbi teneabo ikana iki. Jaskáakinbira Jesussen yora itan já betan iká rabé jonin yora penebires oinkana iki.

33 Jatian ja jonibo moa Jesússibakeax bokanaitian Pedron yoia iki: —Maestró, ¡Jakonhira riki noa neno itina! Jaskara iken kimisha peotashoko non abanon: wetsa mina, wetsa Moiséssena, wetsa Elíasna —akin. Jaskarabo yoikinbi Pedron onanyamaresa iki.

34 Jaskati yoyo iitainbi, nai koin bexon jato mapotoshia iki. Jatian jaskara nai koin meran jato oinnax rakékana iki.

35 Jainxonra ja nai koin meranoax neskati yoyo ikai ninkákana iki: "Nato riki nokon bake, ja en katota, já ninkáxonkanwe", iki ikai.

36 Jaskati yoyo ikai ninkákanaitianribi Jesús moa jabicho iká iki; ikaxbi jabaon nato jawékibo jonekana iki. Jatian ja netebaonra jaskara oinkanabo tsoabi jawebi jato keshanyamakana iki.

Yoshin naikia bake Jesussen benxoa
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 Jatian nete xabáketian mananmameax moa naman beribakana iki. Jatianra icha joni, ja Jesús bechii bekana iki.

38 Jaskákenbi ja joni icha napónxon; westíora jonin koshinshaman Jesús neskáakin yoia iki: —Maestró, nokon bakepari ea oinxonwe, jara nokon jabicho bake iki.

39 Yoshin já meran jikixonra, sion imai jaskáakinra pakeai, jainoaxa bakox kespotai; jaskáakinra ramiayonxon jenekashamai.

40 Enra ja mionmea onannaibo yoiibake, ja yoshin pikoxonkanon ixon; ikaxbira atipanyamaibakanke —akin.

41 Jatian Jesussen neskáakin yoia iki: —¡Eki koshiamabo itan yoitima jonibo riki mato! ¿Jawetian kamanki mato betan ixon mato neskataitian en teneti iki? Ja min bake ea neri bexonwe —akin.

42 Jatian ja bake moa Jesúski nokoti joaitian, yoshinman mai
tsakamaxon jakiribi maxkámaa iki. Ikaxbi Jesussen ja yoshin
notsina iki, jainxonra moa benxoaxon, ja bake jawen papa
menia iki.
43 Jatianra jatikaxbi ratékana iki, ja Diossen ani jawéki aká
oinnax.

Rabé itin jawen mawáti Jesussen jato yoia
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Jatian jatíbi neskarabo Jesussen akai oinnax ratékanaitian,
jaonmea onannaibo jato yoia iki neskáakin:
44 —Rama neskara en mato yoiaibo ninkatax shinan-
benoyamakanwe, ja jonin Bakera, ochaya jonibo menikanti
jake —akin.
45 Ikaxbi jabaonra onanyamareskana iki; jan jato yoiaibo;
Diossenbi jato onanmayamaitian, jainoax kikiniribi rakékana
iki onantiakin jato yoinon ixon Jesús yokátininbo.

¿Tsoarin jan jato xewina joni?
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 Jatianra Jesussenmea onannaibo jatobiresbo
yokakananka na iki, tsoa jato xaranmeakayaki jato xewina
iti iki ikaxbo.
47 Jatian jaskákanaitian jaton shinan onanxon, Jesussen
westíora bake bia iki; bixon já patax nichina iki.
48 Jainxon jato neskáakin yoia iki: —Jaweratobaonki, nokon
janenko neskara bake biai, jabaonra eabi biai. Jatian ja ea
biaibaonribira, jan ea raanaribi biai. Jaskara iken ja kikin-
manshokotonin shinanmeetai riki, jan mato jatíbi xewina —
akin.

Ja noki ramíyamaibaonra noa rabékiinai
(Mr. 9.38-40)

49 Jatian Juanman Jesús yoia iki neskáakin: —Maestró,
westíora jonira non oinhibake min janenko yoshinbo jokon-
haitian. Jaskáaitianra non atima yoiibake, noobetan niai
ixonmabi akaitian oinxon —akin.
50 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Atima jato yoia-
makanwe; jaweratoboki noki ramíyamaibo iki, jabora noa
akini nobé rabetaibo iki —akin.

Santiago betan Juan Jesussen notsina

51 Jatian moa naikan kati ochóma iketian, koshi shinanbaini
Jerusalénhain kaai pontékainti Jesussen shinanna iki.
52 Jaskáaxon, jato yoii bokanti jonibopari rekenmaa iki;
boax Samariain iká westíora maxko jemanko nokókana iki,
nokóxon jain ikanti xobo benakana iki.
53 Ikaxbi ja Samaria jonibaon jatoiba jato
imakashamakana iki; Jerusalénhain boí winotaibo onanxon.

54 Jaskákanaitian oinxon, Santiago betan Juanman Jesús yoia iki: —Ibó ¿Miaki keenti iki, nato jonibo keyonon ixon, naikanmeax chii pakénon ixon non yoiti? —akin.

55 Ikaxbi Jesussen bechiakekainxon jato notsina iki.

56 Jaskatax moa wetsa jemashoko ikain bokana iki.

Jesús chibankasaibo ikana
(Mr. 8.19-22)

57 Jatian jabo bain bokanaitian, westíora jonin Jesús neskaa iki: —Ibó jawerano inonbi mia kaaitianra, en mia chibanti iki —akin.

58 Jaskáketian Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora jain jati kinia iki, jainoax ja noyai yoinabora, jain jati jaton naayabo ikanai; ikaxbi ja jonin Bakera, jain tantitiomabobi iki —akin.

59 Jainxon wetsa joni Jesussen yoiribia iki: —Ebé kawé —akin. Jatian ja jonin neskaa iki: —Ibó, nokon papa mawáketianra en miinpariti jake —akin.

60 Jatian Jesussen yoia iki: —Kayamawe, abákanon ja mawábaonribi jabé mawa miinkin; minbiribi ja Diossen ikinaton ikanti joi jato yoii kawé —akin.

61 Jatian wetsan yoia iki: —Ibó enra mia chibankasai, ikaxbi eapari manawe; ja nokon xobon ikábopari en jato kaai abátanon —akin.

62 Jaskáakenbi Jesussen neskáa iki: —Jaweratonki mai karanbeananbi pekáori naisai, janra jakonmaakin mai karanbeai. Jaskaribiira westíora joni ja Diossen ikinaton jatínko iti atipanyamake —akin.

10

Kanchis chonka rabé joni Jesussen raana

1 Jaskara pekáora, wetsa neten jawen kanchis chonka rabé joni, Jesussen jato bia iki. Jaskáakin jato bixon rabé rabébo, jatopari raana iki jaribi jain kati shinanna jemabaon.

2 Jainxon jato neskáakin yoia iki: "Ikonshamanra en mato yoiai, ja bimi tsekatibo riki icha, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko ikanai, jaskara kopí ja wai Ibo yokákanwe, abanon ja bimi tsekai teetiboribi jato raankin ixon.

3 Jaskara iken moa botankanwe; oinkanwe enra mato raanai, ja pimis yoinabo xaran *corderobo raanai keskáakin.

4 Kakin, pisha boyamakanwe, itan koríki jan botibi, nin zapatobi maton botima iki. Jainxon kakin joni bain nokoxon, ja saludanibo mato banetima iki.

5 Jatian kaax nokóxon, jaton xobon jikixon jato saludankin maton jato neskáati iki: 'Nato xobon ikábo mato jakonbires ibanon', akin.

6 Jatian ja xobon jakon shinannai jonibo jakenra, ja maton
yoia jakon shinanribi ja xobon ikábaon biti iki. Íkaxbi ja
xobon jaskara shinanya joni yamaketianra, ja maton yoia
jakon shinanbo matoki joríbati iki.
7 Jaskara ikenra jaton xobonbi mato baneti iki; mato
jawékiamakanabo maton aresti iki. Ja teetaibora jaton tee
akaibo kopí kopíakanti jake; xobobotiibi mato kawantantima
iki.
8 Jawerato jemanki mato nokotai, ja jemanxon bixon mato
jawékiamakana maton aresti iki.
9 Ja jain mato nokota jemankobo isinaibo nokoxon, maton
benxoati iki. Jainxonra neskáakin maton jato yoiti iki: 'Ja
Diossen ikinaton iti netera moa ochóma iki', akin.
10 Ikaxbi jawerato jemanxonki mato biamakanai, jatianra
ja jema callenkobo pikóxon maton jato neskáati iki:
11 '¡Ja maton jemamea mai poto non jamata, noon neetabo-
bira noa tawasaatai, maton noa bikashamaa onanti inon
ikax! Ikaxbi neskara onankanwe; ja Diossen ikinaton jatira
moa matoiba nokotibi iki', akin.
12 Enra mato yoiai, castigameti nete nokoketianra ja je-
manxon mato biamaa jonibo, ja Sodomainoa jonibo ikáni
bebonbires inoxikanai.

Jesús ikonhaayamai jonibo yoikin aká
(Mt. 11.20-24)

13 ¡Jawe iresaipanon, ja Corazín jemamea jonibo betan
ja Betsaida jemamea jonibo! Ja matoibaxon en aká
keskáribiakin, ja Tiro jema betan Sidón jemanxon, ratétibo
en aká iketianra, moabires jainoa jonibaon jaton jakonma
shinanbo akonkin jenetaanan Dios ikonhaax, ja masá
shinankin sawekanai xaxa chopa saweax, chiimapobaon
mapokookeankana iki.
14 Ikaxbi jaton akábobiribi yoixon jato castiganti nete
nokoketianra, ja Tiro jema betan Sidón jemamea jonibo akai
bebonbires en mato castiganoxiki.
15 Jatian mato Capernaúm jonibaonra, noara naikan
kanoxiki ixonbira maton shinannai, matora kayamanoxiki,
¡Kikinbires yamé kini meranra mato potakaanoxiki!
16 Jaweranoxonki maton yoia joibo mato ninkáxonkanai,
jabaonra earibi ninkáxonkanai. Jaweratobaonki
keenyamakin mato omisai, jabaonra keenyamakin earibi
omiskanai. Jatian ja eon keenyamaibora, jan ea raanatonribi
keenyamakanai", akin jato aká iki.

Kanchis chonka rabé jonibo beribakana

17 Jatian ja kanchis chonka rabé jonibo raroshaman berib-
akana iki, bexon yoikana iki neskáakin: —¡Ibó, min janenko

non jato notsinara, yoshinboribi non yoiai joibo ninkáxoni jokonkanke! —akin.

18 Jaskáakanketian jato Jesussen yoia iki: —Ikon riki, enra oinna iki naikanmeax joí *Satanás kaná ikai keskati paketaitian.

19 Enra nokon atipana koshi mato menipakea iki; ja ronobo itan ninbobo maton jamakenbi mato jaweayamanon ixon; jainxon jawekeska jakonmabi winóyamakin, ja maton rawikan koshi shinanboribi matonharesnon ixon.

20 Ja maton yoiaibo ninkatax yoshinbo jokonaitonbicho raroyamakanwe, ja maton jane moa naikan wishakaata kopíribikaya rarokanwe —akin.

Jesús kikinni raroa
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Jatianbi Jesús ikonbiresi raroa iki, ja Diossen Shinanman imaa, jainoax neskata iki: "Enra mia rabiai Papá, mia riki mai betan nai Ibo. Ja onan itan ninkatai jonibo onanmayamataananra; ja onanma jonishokobo, ja min joné jawékibo min jato onanmaa iki. Ikon riki Papá, jaskara ati keenxonra min jaskáa iki.

22 Jatíbi jawékibora nokon Papan ea menia iki; tsonbira tsoarin ea ixon onanyamake, ja nokon Papanresa ea onanke. Jatian tsonbiribi nokon Papa onanyamake ea jawen Bakenbichores. Jainxon ea jawen Bake ixon, en jato onanmaabaonresibira akanai onankin", akin.

23 Jatian jaonmea onannaibo jatobichobiribi neskáakin yoia iki: "Diossenra raroshaman imai, ja maton oinni iitai jawékiboribi oinna jonibo.

24 Enra mato yoiai icha *profeta ipaonibo itan apobora, rama maton oinnaibo oinkasi ikana iki; ixonbira jabaon oinyamakana iki. Ja maton ninkataiboribi ninkátinin manatabora ikana iki, ixonbira ninkáyamakana iki", akin.

Samaria joni ikáki yoinmeeta esé

25 Westíora esé onan jonira Jesús betan yoyo iki kaa iki; kaxonra jakonmaanoxonres tanakin neskáa iki: —Maestró ¿Jatíbitian jati neteya inoxonmein en jawe ati iki? —akin.

26 Jaskáa Jesussen yoia iki: —¿Ja esé kirika meranki jawekeska yoikin wishaa iki? ¿Jaweki min yoyo akai? —akin.

27 Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —'Ja min Ibo Dios noiwe; jatíbi min jointiaxonbi, jatíbi min kayayaxonbi, jatíbi min koshiaxonbi, jatíbi min shinanyaxonbi'. Jainxon ja 'minbixbi noikaata keskáakinribi wetsabo jato noiwe', ikira ikai —akin.

28 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikon jaskarakonra min yoike. Ikoni jaskati jaaxa mia jati neteya iti iki —akin.

29 Jatian ja esé onan jonin, jan yokatabo jakon imakaskin
shinantaanan Jesús yokáribia iki: —¿Jatian tsoarin ja en
jaskáati joni? —akin.
30 Jatian Jesussen neskáa iki: —Westíora jonira
Jerusalénhainoax Jericóain kaa iki. Jain kaaitian yometsobaon
yatanxon, jatíbi bichinyonkana iki. Ja sawea chopabobi
jopémayonxon rishkionxon mawátanishaman potabainkana
iki.
31 Jatian ja senenressibi, westíora *sacerdote ja bainribi kaa
iki; kakin ointaanan wetsaorishoko ratanbaina iki.
32 Jainoax westíora *Levitaribi ja bain joá iki; ja jokin mer-
axonbi, janribi ratanbainresa iki.
33 Ikaxbi ja bainribi, westíora Samariainoa joni kaa iki.
Kakinbi meraxon ja joni noibaa iki.
34 Jatianra nokobainxon, ja xateyonkanabo, xeni betan
vinon raonhanan, chopanbo neayona iki. Jainxon jawen bur-
ronbi perakanxon boá iki; boxon westíora xobonxon koirana
iki.
35 Nete xabáketian, ja Samaria jonin rabé koríki ja xobo
ibo menia iki. Ja menikin yoia iki neskáakin: 'Nato joni ea
koiranxonwe, jatian bebonchaabires min jaki koríki keyoke-
tianra, jakiribi joxon en mia kopíai joái', akin.
36 Jatian min jisáki ja kimisha joninkonia ¿Jawerato iká iki
ja jakonma jonibaon yometsoayonkana iketian jabé joniakin
shinannai? —akin aká iki.
37 Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —Ja noibaxon jan
akinna jonira iká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Rama
miinribi kaxon jaskáashokotanwe —akin.

Marta betan Marían xobon Jesús iká

38 Jaskatax bain kaax Jesús westíora jemankoshoko nokota
iki. Jainoa westíora ainbo Marta janeyaton jawen xobon boá
iki.
39 Ja Marta iká iki westíora wetsaya, jawen jane María. Jara
Jesussen joi yoiai ninkati ja namanbi yakata iká iki.
40 Ikaxbi ja Martabiribi meskó teebores akí iká iki. Jainx-
onra Jesús pataxbainxon neskáakin yoia iki: —Ibó, ¿Ja nokon
wetsan eabicho tee amaiki min oinyamaa? Ea yoixonwe ea
akini jonon —akin.
41 Jatian Jesussen yoia iki: —Marta, Marta, icha jawéki akin
shinanira min shinan tsokasai,
42 ikaxbi westíora jawékiresiki kikin bebonbires jakon; ja-
tian Maríanra ja jawéki katoke. Jaskara ikenra tsonbi ja
jenemati atipanyamake —akin aká iki.

11

Jaskáakin oranti jato Jesussen axea
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

1 Jatian wetsa neten, wetsanko kaxon orani Jesús iita iki. Moa senenhaketian westíora jaonmea onanaiton yoia iki: —Ibó, Juanman jaonmea onannaibo jato oranti onanmaa keskáribiakin noa oranti onanmashokowe —akin.

2 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra neskáakin oranti jake: 'Non Papa naikan iká, jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon; non apo iki jowé.

3 Ja netetiibi noa maxkata jawékiatibo noa meniwe.

4 Non ocha akábo soaxon noa shinanxonyamawe, ja noki ochaabo moa non jato shinanxonyamai keskáribiakin. Shinan meran akásti jawékiainbo noa pakémayamawe', akin anonxikanwe —akin jato aká iki.

5 Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Iti iki mia já betan raenanai jonin xobonko mia yamé pochínikon kaai. Kaxon min ati iki: 'Kimisha panshoko ea meniwe, en mia banexonribanon.

6 Westíora ebé raenanai jonira, ochokeax joáx nokon xobon nokóke, ja nokókenbira en ja jawékiamati yamake', akin.

7 Jaskáakin akára, chichóxonbi jan neskáakin mia yoiti iki: 'Ea tearesshayamawe, nokon xobora xepó iki. Eara nokon bakeboyabi moa oxaa iki. Jakopira mia jawebi menii ea weiti atipanyamake', akin.

8 Enra mato yoiai, jaskáakin min yokákin jeneyamaibi mia menitima ixonbira, ja miibetan raenanai ixonres, ja min yokata jawékibo mia meniti iki.

9 Jaskara ikenra en mato yoiai: Yokákanwe jatianra mato Diossen meniti iki; benakanwe jatianra maton nokoti iki, kenakanwe jatianra mato akinti iki.

10 Jaweratonki yokatai janra biai, jaweratonki benai janra nokoai, jaweratonki kenai jara akinnai.

11 ¿Matonmein ati iki, papa iketian, maton baken mato yapa yokata, westíora rono menikin?

12 Iamaxon bachi yokáketian, westíora ninbo menikin.

13 Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira maton onanke, jakon jawékibores maton bakebo meniti. ¡Jaskarabo bebonbireskayara ja naikan iká non papan jakon shinanya ixon, ja Diossen Shinan yokataibo jato meniti iki! —akin jato aká iki.

Jesúski jakonmai yoyo ikana
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

14 Jatian Jesús iká iki, jan joni yoyo imayamai yoshin pikoi; jatian ja yoshin moa joni meranoax pikóketian, ja joni moa yoyo iki peokoota iki. Jaskara oinnax jonibo ratékana iki.

15 Jatian jatíribibobiribi ikana iki, neskati: “Ja Belzebúkan, atipana koshi meniatonra nato jonin yoshinbo pikoai”, ikibo.
16 Jatian jatíribibaonbiribi, jakonmaakaskinres ja oinxon onanti, itan ratéti jawékibo anon ixon yoikana iki.
17 Ikaxbi jaskáakin shinankanai onantaanan, jan jato yoia iki: “Westíora mainmea jonibobires ikaxbi reteananaxa, moa jainbicho iti atipanyamakanke. Jatian westíora xobonkoniax ja rarebobires ikaxbi, ramiananaxa moa jainbicho iti atipanyamakanke.
18 Jatian *Satanás janbixbi jakonmaataanan jabichobiribi ikaxki ¿Jawekeskatax jatíbi jawen atipana koshiabi baneti iki? Neskáakinra en mato yoiai; enki akai ja Beelzebúkan koshin yoshinbo pikokin ixonbo maton yoiaitian.
19 Jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja matomea onanaibaon yoshinbo pikokin? Jabaonbira mato yoiti iki, ja maton ea jaskáakin yoiara jakonma iki ixon.
20 Jatian ja Diossen atipana koshin, en yoshinbo pikoaitonra noa onanmai, ja Diossen ikinaton jati netera moa nokóke ixon.
21 Jawetianki westíora koshi jonin, jan retemisti tsomáyaxon jawen xobo koirannai, jatianra ja benxoa jawékibo tson yometsoayamai.
22 Ikaxbi ja xewina koshi wetsa joni joxónresparira, jaki chipota jan retemisti jawékibo bichinxon, jatíbi jawen jawékibo moa iboananai.
23 Jaweratobaon oinnaki ja en akai jawékibo jakonma iki; jabo riki ja eki jakonmaataibo, jaweratobaonki, Dios ikonhakanon ixon ea akinhamai, jabaonra ea ikonhakanti ikenbi jonibo jato janbísaresai.

Joniibakeax pikotaxbi yoshin jikiribiai
(Mt. 12.43-45)

24 Jatian westíora yoshin, joni meranoax pikotax kaaxa, jawebi yamankobo kawantanai, jain iti benai. Jatian moa nokoyamaxon shinannai: ‘Ramara jain ea ipachoai nokon xobonko ea karibai’, ixon.
25 Jatian joxon oinna ikai, jonin shinan jakonyoraakin matsóxon kikinshamanhakin benxoayona keská.
26 Jatian jaskara oinbaini kaxonra, kanchis yoshin bebonbires jakonmabo jato iweai. Jaskati beaxa jatikaxbi ja joni meran weíkanai. Jatianra ja joni, ja moatian ikátiai bebon jakonmabires banetai”, akin jato aká iki.

Ja ikonkon raroshaman ikantibo

27 Jaskarabo jato yoii Jesús iitaitian, joni icha napomeax,
westíora ainbo saí ika iki, neskati: —¡Diossen raroshaman
imabanon, ja tooxon bakeataanan mia ania ainbo! —iki.
28 Jaskáakenbi Jesussen yoia iki: —¡Ja Diossen joi
ninkátaanan, jan yoiai keskati jakanabokaya, Diossen
raroshaman imabanon! —akin.

Jaskara iosma jawéki anon ixon Jesús yoikana
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29 Jatian icha jonibo, Jesús ikainko tsinkíakereskana iki.
Jaskákanaitian jato neskáakin yoia iki: "Ja ramatian jaa
jonibo riki jakonma shinanyabo. Jabaonra ja oinxon onanti
jawékibo en anon ixon ea yoikanai. Ikaxbira jaskarabo aya-
makinbi ja Jonás iní keska jawékiribi en ati iki.
30 Ja Jonás iká iki, jato Diossen joi yoii kaa, Nínive jonibaon
onankanti. Jaskáribiira ja jonin Bake, ja ramatian jaa jonibaon
ja oinxon onankanti iti iki.
31 Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo jato yoixonti nete
senenketianra; ja surhorikea apo ainboribi jain inóxiki, janra
jato castiganon ixon Dios yoinoxiki. Jara kikinbires ochó
mai senenainoax jonike. Ja Salomónman jawen onan shi-
nanyaxon yoiai joibo ninkati. Jatian rama mato betan itinara
ja Salomón xewina iki.
32 Ja nete senenketianribira, ja Jonassen yoia joi ninkáxon
ikonhataanan, jaton jakonma shinanbo akonkin jeneni,
Níniveainoa joniboribi, jain inóxiki. Jain ixonra jabaon-
ribi, ja ramatian jaa jonibo jato Diossen castiganon ixon
yoinoxikanai. Jatian ja rama itinara Jonás xewina iki.

Beroyabi non shinan yoikin aká esé
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Tsonbira lamparin keteaxon jawéki pekáo joneyamai,
itan jawékinin mapoyamakanai. Jaskáyamakinra bochik-
ishamanres peyasankanai, jawen joekan tenaketian, ja
xobon jikiaibaon oinna jishtishaman inon ixon.
34 Maton bero riki, jan maton yora tenaa lamparin keska,
jatian min bero jakon ikenra, jatíbi min yoraribi joébires iti iki.
Ikaxbi ja min bero jakonma ikenra, jatíbi min yoraribi yamé
meran keská iti iki.
35 Jaskara iken rama koiranmeetax shinanmeekanwe; ja
mato meran joé ikara yamé inake.
36 Jawetianki maton yora meran joé keska ikax, jawe
yambi yamaa keská ikai, jatianra min onantishamanhakin
ointiki, westíora lamparin joekan tenaketian min oinnai
keskáakin", akin jato aká iki.

Fariseoboyabi esé onanbaon jakonmabo Jesussen yoixona
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Jatian moa jato joi yoikin senenhaketianribi, westíora
*fariseo, jawen xobon pii kanon ixon, Jesús kenai joá iki.
Jaskáakin kenaa kaax jawen xobon jikiax pii Jesús yakata iki.
38 Jaskaketian ja *fariseo ráteta iki, ja jawékiamatianbi me-
chokiiti esé meran yoiai senenhayamaitian oinnax.
39 Ikaxbi Jesussen yoia iki, neskáakin: —Mato fariseobo
riki vaso betan plato pekáobicho chokaibores. Ikaxbi maton
shinan meran riki mato jakonmabiresbo, ja jakonma jawéki
akin akonbireskin jato yometsoaibo ikax.
40 ¡Onanma jonibo riki mato! Diossenra nekeabi itan ja
chichokea jawékibi aká iki.
41 Jakon shinanyaxonkaya ja mato jayata jawékibaon ja
jawebiomashokobo jato akinkanwe; jatianra nekebi itan shi-
nan meranribi mato jakon ikanti iki.
42 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Maton akai ja
chonkankoniabo westíora Dios menikin. Jaskáakin maton
jato meniai riki; menta, ruda jainxon meskó pei piti itan
meskó bero pitiboribi. Jaskarabo akinbira ja atibi keskáakin
jato akinti, itan ja noiti shinanyaxon maton jato noiamake.
Jaskati jakonibo iananbikaya ja maton akai jawékibo akin
jeneyamakanwe.
43 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Mato riki, jain
tsinkíti xobo meran weitaxbo, rekenainshamanbores
yakátinin keenaibo; jainoax callen meraxonbo, rabikin
jakonshamanhakinbo saludankantininbores keenaibo.
44 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo riki, ja mawá miinkana
matóbo onantima iken, jonibo jaon penitai keskábo! —akin
jato aká iki.
45 Jatian westíora esé onan jonin neskáakin yoia iki: —
Maestró, jaskáakinbo yoixonra min noabobi jakonma shinan-
mai —akin.
46 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¡Jawe iresaipanon, mato
esé onan jonibo! Mato riki, matonribi atipanyamaxonbi,
tsonbi tenetima iwe jawéki wetsabores jatobicho papimai
keskábo.
47 ¡Jawe iresaipanon! Matonra akai ja maton rekenbaon
retekani *profetabo jisáakinboribi monumentoakin.
48 Jaskarabo akinra maton jato onanmai, ja maton reken
papashokobaon aní jawékiboribi, jakonra akana iki ixon ma-
ton shinannai. Jabaonra akana iki ja *profetabo retekin,
jatian matonra jabo iní jisáakinbo *monumentoakanai.
49 Jaskara kopíra jawen onan shinanyanix ínike Dios
neskati: 'Nokon *Profetabo itan en raanaboribira
janoxiki; jabora jatíribibo retexon jatíribibo jato masábo
tenemanoxikanai', iki.

50 Jaskáakinra ja nete jonianontianbi retekani jatíbi *profetabo, ja ramatian jaa jonibo jato Diossen iboamanoxiki.
51 Ja Abel retekaniainoax ja Zacarías retekani kamanra, mato ramatian jaa jonibo Diossen iboamanoxiki. Zacaríasra retekana iki, ja Diossen xobo meran iká jainxon Dios yoina menoxonti ikainxon.
52 ¡Jawe iresaipanon, mato esé onan jonibo! Mato riki, onan shinanya ikax jan iboabo; ixonbira jaskarabo onanxonbi maton jawe ayamai. Jaskáakinra jaskara onan shinanyaboribi ikantiakin maton jato imakashamai —akin jato aká iki.
53 Jatian Jesús moa jainoax pikókaina pekaora, ja esé onan joniboyabi fariseobo ikonbiresi Jesúski sinákana iki. Jatianra meskóakinbo yokákin peokana iki,
54 jaskáaxon ramiati benakin, jakonmaakin yoyo imaxon jawen yoyo ikatoninbi jakonmaati shinanxon.

12

Ja beparametaiboki jato Jesussen onanmaa

1 Jatian jain iitaitian, kikinbires icha joni jatoki tsinkíkana iki. Jaskatira jatonbinix bitaxananbotankana iki. Jainxon jaonmea onanaibopari jato Jesussen neskáa iki: "Koirameekanwe, ja ikon keskashamanhakin jato joi yoiai *fariseobaonra mato parankanake.
2 Jatíbi joné jawékibobira onantibires inóxiki; ja tson onanyamaa ikatiaibobira jatíxonbi onannoxikanai.
3 Jaskara ikenra jatíbi ja joneshoko, itan tson onanyamaabobi jatíbiain ninkakaaketanti iki.

¿Tsokiki noa rakéti iki?

4 Rama en mato yoibanon ebé raenanaibó; ja yora reteai joniboki rakéyamakanwe, mato jaskáa pekáora moa jawebi ati atipanyamakanke.
5 Ikaxbi en mato yoibanon tsokikayaki mato rakéti iki ixon: Mato jaki rakéti riki Dioski; ja mato mawámataanan, maton kaya chiikan ewa meran mato potananti iketian. Ikon jakikaya rakékanwe.
6 Ichama koríkininra akanai pichika isáshoko marokin bikin. Jaskara ikenbira Dios jabaon shinanbenoti atipanyamake.
7 Maton boo riki westíora westíorabo moa jan topona. Jaskara iken rakéyamakanwe: Matora ja icha isáshokobo xewinbainbires Diossen shinannai.

Jonibo bebonmeax Jesucristokiriti yoyo iti
(Mt. 10.19-20, 32-33; 12.32)

8 Jainxonra en mato yoiribiai, jaweratoboki jonibo bebonmeax, eonparanan ikai, jatianra ja jonin Bakeribi ja Diossen ángelbo bebomeax jaonparana iti iki.

9 Ikaxbi ea onanaxbi ja ea onanyamaa keskati ikaikira,
earibi ja Diossen ángelbo bebomeax ja onanyamaa keskati iti
iki.
10 Diossenra ja jonin Bakeki jakonmaati yoyo ikaibo, jaton
ochabo moa jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shi-
nanki jakonmaati yoyo ikax ochaabora, jaton ochabo jawe-
tianbi shinanxonkin jenetima iki.*
11 Mato jain tsinkíti xobo meran bokana, iamaxon mato joi
benxoaiboiba bokana, itan joni koshiboiba mato bokanabo;
jawekeskatimein mato kopibi mato yoyo iti iki, iamaxon
jawemein en jato yoiti iki ixonbo masá shinanyamakanwe.
12 Ja jato bebon mato nikenra, jaskara maton jato yoiti
joibo, ja Diossen Shinanmanbi mato shinan meniti iki;
jaskáakinbo maton jato yoinon ixon", akin jato aká iki.

Icha jawékia itin keenkaresi noa onsá meran iti

13 Jatian ja icha joni ikainxon westíora jonin Jesús yoia
iki: —Maestró, nokon wetsa ea yoixonwe, ja non papan noa
potaxona, en bitibo inípiribi ea meninon —akin.
14 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Joní, tsonbira jaskarabo
mato benxoaxonai koshi iti ea imaama iki —akin.
15 Jainxon jato yoiribia iki: —Koirameekanwe; bebon-
bires jawékinin kenkaresti shinanyabora mato inake. Ja icha
jawékima riki noa jan jakon jamai —akin.
16 Jainxonra icha jawékia iní joniki iká esé yoikin jato
neskáa iki: "Westíora jonira inike icha jawékia, ja jonin jawen
wain banaara anike jawen banábaon icha bimixonkin.
17 Jatian ja icha jawékia jonin shinanna iki neskáakin: '¿Ra-
mamein en jawekeskaati iki? Ja bimibo tsekaanan en jain
benxoatira yamake', ixon.
18 Jainoax neskata iki: 'Enra moa onanke enki jaweatiki
ixon. Ramara ja en jain berobo benxoai xoboshokobo ras
apakexon, anishamanbo en wetsa apakeai; jaskáaxonra ja en
tsekai bimibo, itan jatíbi ea jayata jawékibo en jain benxoati
iki.
19 Jaskáayontaananra nokon shinan meran en neskara shi-
nanti iki: Eara icha jawékia iki, icha baritiaribi jawékiati
senen. Jaskara ikenra rama raroanan ja piananbi xeaanan
ea tantiai', iki ixon.
20 Ikaxbira Diossen ja joni neskáakin yoia iki: 'Mia riki
onanma joni, nato yamébira mia mawatai, ¿Jatian ja min
benxoa jawékiboki rama tsona banetai?' akin.

* **12:10** Diossen Shinanki jakonmai yoyo iti iki ika riki, ja Diossen Shinanman akai jawékibo yoii, *Satanássen akai riki iki iti.

21 Jaskarara winotai ja icha meskó jawékibo tsinkiboresi
jakana jonibo. Jaskara jonibo riki Diossen oinna jawemabi",
akin jato aká iki.

Diossenra jawen bakebo koirannai
(Mt. 6.25-34)

22 Jainxon Jesussen jawen jonibo neskáakin yoiribia iki:
"En mato yoibanon ninkákanwe, jawékiati jawékinin yoronkin
jayoraakin shinanni onisshamakanwe; itan ja saweti
chopabaon yoronkin masá shinanni onisshamakanwe.
23 Non jatikaya riki, non ja jawékiati xewina jakon. Jatian ja
non yora riki, ja non saweai chopa bebon jakon.
24 Oinkanwe, ja isábo: Jabaonra banati atipanyamakanke,
itan jatonbiribi banaananbo bimibo tsekati atipanya-
makanke. Jainoax jain jaton jawékiatibo benxoatiomaboribi
ikanai. Jaskarabo ikanainbira, ja jawékiakantibo jato Diossen
maxkámayamai. ¡Matobokayara ja noyai yoinabo bebonbires
iki!
25 Tsonbira, westíora oratanibires jawen jati bebonhati ati-
panyamake kikini keenyorakinbi.
26 Jatian neskara maxko jawékibo atipanyamaxonbiki
¿Jaweatin ja wetsa jawékibo akáskin maton ayorakin
shinannai?
27 Oinkanwe ja wain xoxoa joabo: Jabora teeti atipa-
nyamakanke, itan jatonbiribi chopaaxonbo saweti atipa-
nyamakanke. Jaskara ikenbira ja apo Salomón, jakonhira
chopabo saweibi, ja joabo ikai bebonbires metsati raokaati
atipanyamaa iki.
28 Jatian jabokaya moa choshiketian menokanti ikenbira
akai Diossen, ja waimea joabo kikin metsáshaman imakin.
¡Matobokayara ja maton saweti chopabo mato maxkámatima
iki, mato kikini eki koshikanamabo ikenbi!
29 Jaskara kopí ja piti, itan ja xeatibicho benai, shinan
tsokasyamakanwe.
30 Non Papa Diossenra mato jan maxkata jawékibo onanke.
Ja Dios ikonhayamai jonibaonbichora akai jaskáyoraakin shi-
nankin.
31 Jaskara iken ja Diossen ikinaton itireskaya shinankanwe;
jatianra neskara jawékiboribi maton biti iki.

Jaskatax naikan icha jawékia iti
(Mt. 6.19-21)

32 Rakéyamakanwe, mato ichamabo riki nokon oveja
keskábo, ja nokon Papanra jawen jakon shinanman jawen
ikinaton mato ikinti shinanna iki.
33 Ja mato jayata jawékibo marotaanan ja jawékinin yoron-
aishokobo jato akinkanwe. Ja pisha payon jawéki akai

keskáakin ayamakanwe; ja naikanmeax jawetianbi keyótima jawékibokaya akanwe. Ja jain yometso jikitima itan jainoa jawen ibon pia potoax payótima ikain.

34 Jaweranoki maton icha jawéki benxoa itina, jainresa maton shinannai.

Moa benxokaata iti

35 Moa benxokaatabo ikanwe; moa maton lamparin keteax manata keskábo ikanwe.

36 Ja yonokanai joni keskabo ikanwe, ja yonokaatai jonira ikai, ja wanokanai fiestanko katanax yamé joxon, jan teemaitonin kenatoshitatianbi xepóti kepenxontires inox manati.

37 Kikin rarora iti iki, ja jan yonoai jonin joxon oinna, jawen yonoti joni oxaama iká. Enra mato yoiai jabébi pinon ixonra jawen mesan yakámati iki. Jaskáaxonra jan yonoaitonin jawékiamati iki.

38 Kikin raroti jawékira iti iki, ja yonoai jonin, yamé pochínikon iamaxon nete xabataitian joxon oinna jawen yonoti joni oxaama ikai.

39 Jainxon neskara jawéki rama onankanwe: Yamé ja hora yometso jawen xobon joái onanaxa, ja joni moa oxatima iki; jawen jawékibo yometsoanaketian koirani.

40 Jaskatira matoribi moa benxokaatabo ikanti jake, ja jonin Bakera maton joti shinannamatian jonoxiki", akin jato Jesussen aká iki.

Joi senenhai betan senenhayamai yonoti iká
(Mt. 24.45-51)

41 Jatian Pedron yokata iki, neskáakin: —Ibó, ja jawékiki yoinhanan min noa yoiaboki, noabicho onanmakin min aká o jatíbi jato onanmakinki min yoia —akin.

42 Jatian non Ibon yoia iki: "Jawerato yonotiki jawen ibon ati yoiai jawékibo, jakonhakin senenhaxonai iki, jara jawen ibon jawen xobon ikábo jato jawékiamaxonon ixon yoiai.

43 Jatian jan yonoai jonin joxon, jan yoiabo senenhaxonai nokoketianra ja yonokaatai joni kikini raroti iki.

44 Ikonshamanra en mato yoiai, jan yonoaitoninra jatíbi jawékibo koiranon ixon jikimati iki.

45 Ikaxbi ja yonoti jonin ati iki, neskara shinankin: Ja ea jan yonoaira basipari joái iki ixon. Jaskara shinanxon ati iki, jabé yonokaatai benbobo itan ainbobo jato ramiakin peokin. Jaskáakinra ati iki janbichores pikin itan xeakin; jainoax paenibo.

46 Jaskatibo itainbi iti iki, jan shinanamainbi jan yonoai joni joí, ja joti hora onanamabobi ikenbi. Jaskara joxon

nokoananra, akonbireskin castiganti iki; ja jatíribi yoitimabo jato akai keskáribiakin.

47 Jan yonoai joni, jaskara atin keenaibo onanaxbi, ja anox benxokaatitianbi yoitimatai yonotira, castigankin akonbireskin rishkiti iki.

48 Ikaxbi jawerato yonotininki, ja akáx castigameti jawéki onanyamaxon akai; jara ayorakin rishkianan castigantima iki. Jaweratoboki icha jawéki ati jato onanmaa iki, jabora ichaakinribi jato yokánoxiki; jaweratoboki icha jawéki ati yoia iki, jabora ichaakinribi, akárin senenhakin ixon jato yokánoxiki.

Jesús kopi jaskarabo iti
(Mt. 10.34-36)

49 Eara nato main joá iki, chii ketea tiritai keská inon ikax. Jaskatira ja chii tiritai keská imentinin ea keenai.

50 Rekenparira, kikin jakonmabires tanakaati jawéki ea winóti jake. ¡Jaskatira jatíbi jaskarabo senenai kaman ea ikonbiresi onitsapitai!

51 ¿Matonki shinannai nato neten jakonshaman jato jamanox ea joá? Jaskarama riki, jonibo meskoákinbo shinanni jatonbiribibo ikanon ikaxa ea joá iki.

52 Ramatian peokootaxa, ja xobonkobicho jaa pichika jonibo sinakanannoxikanai, kimisha iti iki, ja rabéki jakonmaati, rabé iti iki ja kimishaki jakonmaati.

53 Papa iti iki jawen bakeki jakonmaati, ja bake benbobiribi iti iki, jawen papaki jakonmaati, ja titabiribi iti iki, jawen bake ainboki jakonmaati, ja bake ainbobiribi iti iki, jawen titaki jakonmaati, ja rayos ainbobiribi iti iki jawen baban ewaki jakonmaati, ja baban ewabiribi iti iki, jawen rayos ainboki jakonmaati", akin jato aká iki.

Jaskarabo ikaitian oinxon ononti
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 Jainxon Jesussen jain iká jonibo jato yoiribia iki, neskáakin: "Bari kaiori nai koin keyatai oinxon, maton onanke oi beai; jatianra ikai maton yoia keskati iki.

55 Jainxon ja surhorikeax niwe payataitianribi, akai maton yoikin, bari xana ikai, jatianra ikai ja maton yoia keská ikí.

56 ¡Beparametai jonibo riki mato! Matonra akai ja nai bochiki jaskara ikaitian, ja main jaskara ikaibo onankin. ¿Jatian jawekeskaakinki nato netebaon jaskara ikaibo maton onanyamai? akin.

Non rawíbo betan jakonaxes iti
(Mt. 5.25-26)

57 ¿Jawekopiki jaskáaxon jakon jawékibo atibo, matonbi
onanyamai?
58 Jonin mia ati iki, ja joi benxoai joni koshiboiba boti shi-
nankin, jatianra jaskarainbo mato bokanamatianbi, jakon-
shamanxonres ja joibo benxoatikaya maton shinanti jake;
jaskarainbo mato boyamakanon. Maton jaskáyamaabira, ja
joni koshin mato policiabo yatanmati iki, jatian ja policia-
baon mato cárcel meran niakanti iki.
59 Ja jatí kopiáti mato yoikanatii nete senenhax mato piko-
tai kaman", akin jato aká.

13

Jakonma akin jeneyamaibora mawákanti iki

1 Ja netebaonribira jawetii jonibo Jesús oinni bokana iki.
Boxon yoikana iki, ja Galileanko ikana jawetii jonibo Pila-
ton jato retemaa. Jatian jabaon Dios menikin menonoxon
retekana yoina jimiboyabiribi ja jonibaon jimi jato méskomaa.
2 Jatianra Jesussen jato neskáakin yoia iki: "¿Ja Galilea
jonibo jato jaskáakana ikenki, maton shinannai; ja main iká
wetsa jemamea jatíribi jaton kaibobo bebonbires ochaya iken
retekana?
3 Jaskaramabora ikana iki; matoribira ja maton akai
jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dios ikonhayamaax
mato mawáti iki.
4 ¿Maton shinannaki, ja Siloé ikainoa torre poxókin keyoni,
chonka posaka jonibo; ja Jerusalénhain jakana jonibo bebon-
bires jakonma jonibo ikana iki?
5 Jaskaramabora ikana iki ixonra en mato yoiai; matoribira
ja maton akai jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dioski
banéyamaax mato mawáti iki", akin.

Higo bimiomaki yoinmeeta esé

6 Jainxon jawékiki yoinhanan jato Jesussen neskáakin
yoiribia iki: "Westíora jonira inike jawen wainko higo banáya.
Jaskara ikax moara bimibirake ixon oinni kaa iki; kaxon
oinnabi bimiama iká iki.
7 Jainxonra ja wai koirannai joni yoia iki: 'Moa kimisha
baritia riki, ja higo bimi bikasi ea joái; ikaxbira en biti ati-
panyamake. Jaskara iken rama moa xatewe, yankabiresa ja
wainko chankánake', akin.
8 Jatian ja mai koiranaiton neskáakin yoia iki: 'Ibó, westíora
baritiapari en oinbanon, ja namanbo mai karanbexon, jan
mai raontibopari en tapóyonbanon.
9 Non jaskáara ibirati iki bimii, jatian jaskáabi iamaketianra
moa min jato xatemati iki' ", akin.

Tantiti neten katoxkoya ainbo Jesussen benxoaa

10 Westíora tantiti netera, jain tsinkíti xobo meranxon jato
joi yoii Jesús iita iki.
11 Jatian jainribi westíora ainbo, moa chonka posaka baritia
isinai iká iki. Já iká iki yoshinman katoxkoya banémaa ikax
moa pontéti atipanyamaa.
12 Jaskara oinxon Jesussen kenaxon yoia iki: —Ainbó,
moara min isin mia benxoke —akin.
13 Jatian jaskáataanan, jawen mekenman ja ainbo tii aka iki;
jaskáatianbi ja ainbo moa ponteti nia iki, jainxon Dios rabikin
peoa iki.
14 Jaskáaketian jain tsinkíti xobomea joni koshi sinata iki,
ja tantiti netenbi Jesussen benxoaketian oinnax. Jaskáaxon
jonibo neskáakin yoia iki: —Sokota netebicho riki jan teeti
nete; ja netebaonresa benxokasi mato joti iki, ja tantiti neten
joáma —akin.
15 Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Beparametaibo riki mato
¿Mato westíoraninbiki, maton waka bene, iamaxon maton
burro, tantiti netenbi chóroxon, onpax xeamakinbo boyamai?
16 Nato ainbora Abrahamman chiní rareboribi iki, jaskara
ikenbira, *Satanássen chonka posaka baritia isinmaxon,
ramiayona ike ¿Jamein ja tantiti netenbi non benxoati atipan-
tima iki? —akin.
17 Jatian Jesussen jaskáakin yoiketian, jatíbi jawen rawibo
kikinbiresi rabinkana iki. Ikaxbi jatíbi jonibobiribi rarokana
iki; Jesussen ani jawékibo akai oinnax.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: "¿Jawe jawékiki yoinx-
onmein, ja Diossen ikinaton iti jawékibo, onantishamanhakin
en mato yoiti iki?
19 Jara iti iki, westíora jonin, ja mostaza beroshoko bixon,
jawen wainko banaa keská. Jaskáakin banaara xoxoax ani-
taanan, ani jiwi iki kaai, jaskara iketianra, ja noyai yoinabo
bexon, jain naaxon bachiakanai", akin.*

Levaduraki yoinmeeta esé
(Mt. 13.33)

20 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: "¿Jawe jawékiki yoinx-
onmein ja Diossen ikinaton iti jawéki en mato yoiti atipanke?
21 Jara iti iki, *levaduraya kimisha wea harina meskoanan
meinna, ja jatiobi harina tonko soo imaa keská", akin.

Ja naxbáma xepóti
(Mt. 7.13-14)

* **13:19** Ja mostaza bero riki kikin beshéshoko.

22 Jaskáakin jato yoia pekáo Jerusalénhain kakinra, Jesussen
ja anichaa jemabaon itan maxko jemankobo, jato joi onan-
maboa iki.
23 Jainxonra westíora jonin neskáakin yokata iki: —Ibó,
ichamashokora ikanai ja kishpinmeeta jonibo —akin.
Jaskáaketian jan yoia iki:
24 —Naxbama xepótinin jikitikaya, shinanni jakanwe. Icha
jonibora ja xepótininshaman jikitinin keenaxbi, iti atipanya-
makanke.
25 Ja xobo ibo jikixon moa jawen xobo xepoketianra, je-
mameax kenati mato neskáti iki: 'Ibó, noa kepenxonwe', iki.
Jaskáabira ati iki mato neskáakin: 'Enra mato onanyamake
tsoabora mato ibirai', akin.
26 Jatian maton ati iki neskáakin: 'Mibébira non piá iki, itan
non xea iki. Jainxon non jemankonia callenxonbo, min joi
jato non onanmaa iki', akin.
27 Jaskáaketian mato ati iki: 'Jaweranoabora mato ibirai;
enra mato onanyamake. ¡Moa nenoax botankanwe, matob-
ora jakonma jawéki akí jakanabores iki!' akin.
28 Jatian matonra winiananbi xeta kerox anoxikanai. Ja
Abraham, Isaac, Jacob jainoax jatíbi ja *profeta ipaonibo, ja
Diossen ikinaton jatínko jakanabo jato oinnax, matobobiribi
castigana onitsapikin.
29 Jonibora benoxiki, norteorikeax, itan surhorikeax; jain-
oax bari pikotaiokeax itan bari jikiaiokeax, ja Diossen ikina-
ton jatinkoxon jawékiai.
30 Jatianra ja jato namanbirestonin shinanmeetaibo jato
xewinabo inoxikanai; jatian rama jato xewinaton shinan-
meetai jatíribibora, namanbires inoxikanai —akin jato aká iki.

Jerusalén jonibo oinnax Jesús winia
(Mt. 23.37-39)

31 Jatian jatíribi *fariseobo Jesússiba nokókana iki.
Jainxon neskáakin yoikana iki: —Moa wetsanko katanwe
Herodesninra mia retekasai —akin.
32 Jaskáakin yoikana jato neskáa iki: —Botankanwe; boxon
ja paranmisti onan joni, neskáakin yoitankanwe: 'Rama itan
bakishra, ja jonibo meranoa en yoshinbo pikoai, jainxonra
isinaiboribi en benxoai. Jaskarabo akinra wetsa bakishbi en
moa senenhai'.
33 Ikaxbi ramara ea Jerusalénhain kaai, rama kaaxa, bak-
ish kakábaitax, wetsa bakish ea jain nokoti kaai. Jawetian-
bira westíora *profeta Jerusalénhainoaxmabi mawáti atipanya-
make.
34 ¡Mato Jerusalén jonibo riki, *profetabo itan ja Diossen
raana jonibo reteaibo! ¡Mato jaskarabo ikenbira ichabire-
sakin atapanin jawen bakeshokobo tsinkianan, jawen pechi

meran akai keskáakin, enribi mato jakonhakasa iki, ikaxbira mato keenyamakana iki!†

35 Oinkanwe, jawen xobora moa Diossen jeneai, jatianra en mato yoiai, matonra ea oinwetsayamanoxiki: '¡Ja Ibon janenko joái jonira jakonhira iki!', iki mato iki kaai nete nokotai kaman —akin jato aká iki.‡

14

Soo iona joni Jesussen benxoaa

1 Westíora tantiti netenra, *fariseobaon joni koshin xobonko Jesús pii kaa iki. Kaketian jatíribi *fariseobaon oinkana iki; jawemein jain akai ixon.

2 Jainribi iká iki, já bebon westíora joni soo iona.

3 Jatianra ja fariseo itan ja esé onan jonibo, neskáakin Jesussen yokata iki: —¿Atirin iamaxon atimarin ja tantiti netenbi isinaibo benxoakin? —akin.

4 Jatian jabaon jawe joibi yoiamakana iki, jainxon Jesussen ja isinai joni tii axon benxoa iki, jaskáa pekáo moa raana iki.

5 Jainxonra ja fariseobo yoia iki: —¿Tsoa matobaonki, maton burro iamaxon maton bake mai kini meran kaken tantiti nete iketian tsekatima iki? —akin.

6 Jato jaskáabi jawebi yoiti atipanyamaax netéreskana iki.

Wanoti fiestanko chaniaboki yoinmeeta esé

7 Jatian ja jawékiatiain chanikanabo boxon, ja kikinbo iti akana yakátininshamanbo katotax yakákanaibo oinxon, Jesussen jato neskáakin esea iki:

8 —Ja wanokanai fiestanko chanikana joáx, ja kikinbo iti akana yakátiainbo mato yakátima iki. Jawekeska ikaxa mia xewina kikin wetsa joniribi chania joti atipanke.

9 Jatianra jan mato chania joni joxon mato ati iki: 'Nato wetsa joákaya ja mia jain yakata yakáti meniwe', akin. Mia jaskáara rekenain iwanaxbi ja chinita yakátiain kaax mia rabinti iki.

10 Jaskara iken, chanikana joáx chinitainreskaya yakákanwe; jatianra jan mato chania jonin joxon mato ati iki: 'Jain kikinbo iti aká yakátiainkaya joáx yakáwe', akin. Jatian mia jaskáketian oinxonra, ja mibé mesan yakatabaon, mia kikin joniribi shinankanti iki.

11 Jaweratoboki jatonbinix jato xewinaton shinanmeetai, jabora jato namanbires iti iki, jatian jaweratoboki, kikinmashokotonin shinanmeetaibo iki, jabora jato kikin jonibo imati iki —akin jato aká iki.

† **13:34** Jer. 2.30 ‡ **13:35** Sal. 118.26

12 Jainxon, jaiba jawékiati jan kenaa joni Jesussen yoia iki: —Jawetianki tsinkíanan jawékiati min akai, minra chanitima iki, ja mibé raenanaibo, min wetsa, mii patax iká icha jawékiabo; jaskarabores min jato kenaabira, jabaon kopikin mia kenashokokanti iki.

13 Jaskáyamakinkayara ja tsinkíanan jawékiatibo axon, neskarabores min jato kenati iki. Ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, ja nitikomabo itan bencheboribi.

14 Jatianra mia raroshamanres iti iki, jabaonra min jato aká keskáakinribi mia kenati atipanyamakanke. Ikaxbi minra ja joi akaibo mawatax jirikana neten min biti jawékibiribi min binoxiki —akin.

Icha pitiakanaki yoinmeeta esé
(Mt. 22.1-10)

15 Jato jaskáa ninkátaanan, jato betan pii yakata westíora jonin Jesús neskáa iki: —¡Ja Diossen ikinaton jatinkoxon, icha pitiakana jato betan tsinkíxon jawékiaibora, kikinbires raroshamanbo ikanti iki! —akin.

16 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Westíora joninra anike, icha tsinkixon jato jawékiakinnoxon, icharibi pitiakin.

17 Moa piti hora senenketian, jawen yonotibo raana iki, jato neskáakin yoiti: 'Bemenkanwe ja pitira moa yasanabo ikax, moa pitires iki', akin jato yoiti.

18 Jaskáakin jato yoiabi, ja yoiax kayamatibo jatíxonbi yoipakekana iki. Ja reken kayamaitonin yoia iki: 'Ramabiorara en mai maroxon bike, enra japari oinni kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake', akin.

19 Jatian wetsan yoia iki: 'Ja mai karanbemati pichika wakara en marokin bike; enra jabopari tanamapakei kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake', akin.

20 Jainxon wetsan yoiribia iki: 'Eara ramabiora wanoke jakopira ea kati atipanyamake', akin.

21 Jatian ja yonokaatai jonin, joxon ja xobo ibo yoia iki. Jatíbi ja jokashamakin yoikana joibo, jaskáakin yoia, ja joni sinata iki. Jaskáaxon ja yonoti joni neskáakin yoia iki: 'Ramabi karibatanwe ja jeman iká callebaon; jain kaxon, ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, nitikomabo itan benchebo jato iwetanwe', akin.

22 Moa jaskáakin axon ja yonokaatai jonin, ja jan yonoai joni yoia iki: 'Moara en ake, ja min jaskáati yoiabo senenhakin, ikaxbi jain yakákantibora jarésparike', akin.

23 Jatian jan yonoa jonin jawen yonoti yoiribia iki: 'Rama ja callebaon itan ja bai kaabaon katanwe, kaxon jato teanan iwexon, jato jikimakanwe, ja nokon xobo bochoai kaman.

24 Ikonshamanra en mato yoiai, ja reken en jato kenamaa beyamakanabaonra, ja en jato pikinti aká pitibo jawékiayamakanai', akinra aká iki —ixonra jato Jesussen yoia iki.

Atikoma riki Jesús chibanti
(Mt. 10.37-38)

25 Icha jonibaonra Jesús chibana iki, jainxonra bechiakexon jato neskáakin yoia iki:

26 "Jaweratoboki eonmea onanai ixonbi, jawen papa, jawen tita, jawen awin, jawen bakebo, jawen wetsabo, jawen poibo aká bebonbires, itan janbixbi noikaata bebonbires ea noiamai, jabora eonmea onannaibo ikanti atipanyamake.

27 Jaweratonki ea kopi mawátinin rakékin, ea chibankin jeneai, jara nokon joni iti atipanyamake.

28 Mato westíoran ati iki, torre chankanti shinankin ¿Jaskara akámatianbimein, ja peoai jawékimein senenhai kaai ixon shinanipari yakátima iki?

29 Jaskáyamaxonra moa jaki atibo peoyonxonbi, jankeanyamakin jeneti iki. Jatianra jaskara oinnabo jaki shiroi,

30 neskákanti iki: 'Nato joninra tee peoa iki; ikaxbira jankeanti atipanyamaa iki', ikibo.

31 Iamaxon westíora aponmein wetsa apo betan reteanani kati shinanxon ¿Chonka waranka sontároboyabicho ixon, ja jabetan reteanani boaibo rabé chonka waranka sontárobo ikanaitian, rekenpari jawekeskaxonmein non jatoarestiki ixon, shinanipari yakátima iki?

32 Jatian moa jato betan senenma oinxonra, ja apo jainbipari iken, jawen jonibo jato raanti iki. Moa itima riki ixon, jato joi boxonti.

33 Jaskara iken tsoa matobaonki jatíbi mato jayata jawékibo jeneyamai, jara eonmea onanai iti atipanyamake.

Tashi jawen moka keyotakiri yoinmeeta esé
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

34 Ja tashi riki jakon, ikaxbi moa jawen moka keyotaxa; jawekeskataxbi moa jakiribi moka iribati atipanyamake.

35 Jaskara ikaxa, mai raonti itan banábo raontibobi moa jakonma iki. Jara moa potatires iki. Ninkataibo ixon, kikinhakin ninkákanwe", akinra jato aká iki.

15

Oveja manotaki yoinmeeta iká esé
(Mt. 18.10-14)

1 Jatian ja Romamea apo jato kopí yokáxonaibo, betan jakonma ninkakaatai jonibora, ja Jesussen yoiaibo ninkati bekana iki.

2 Jatianra ja esé onan jonibo betan *fariseobo, jakonmaakinbo já yoii neskatibo yoyo ikana iki: —Nato joninra akai ochaya jonibo betan tsinkíanan jato betan jawékiakin —ikibo.

3 Jatianra Jesussen jawékiki yoinhanan jato neskáakin yoia:

4 "¿Tsoa matobaonmein, pacha ovejaya ixon, westíora manóketian, merai kaai kaman, benai kakin ja iskon chonka iskon potabaintima iki?

5 Jatian jaskáakin benakin meraxonra, rarokin ikóxon bibeiranti iki.

6 Jatian ja xobon bexonra, jabé raenanai joniboyabi já patax iká jonibo jato tsinkianan, neskáakin yoiti iki: 'Ea rarokinkanwe, ja nokon oveja manota ikara, en moa merake', akin.

7 Enra mato ikonshaman yoiai; Jaskáribiira nai neten bebonbires raroti jawéki jake, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jenetaanan Dios ikonhaketian; ja iskon chonka iskon jonibo moa Dios ikonhaax jakoni jakanabo oinnax ikai bebonbires, akin jato aká iki.

Jawen koríki manota, ainbaon meraaki yoinmeeta esé

8 Westíora ainbo iti iki; chonka koríkia, ixonbi ati iki westíora manómakin. Jatian ja benakin ati iki; joé keteaxon, jakonshamankin matsóanan, ja nokoai kaman benakin.

9 Jatian meraxonra jabé raenanai ainboboyabi já patax jaabo jato tsinkixon neskáakin yoiti iki: 'Ea rarokinkanwe, enra ja nokon koríki manota iká moa merake', akin.

10 Enra mato ikonshaman yoiai; jaskáribiira ja Diossen ángelbo ikonbiresi rarokanai, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jenetaanan, Dios ikonhaketian", akin jato Jesussen aká iki.

Bake jawen papaiba banéribiaki yoinmeeta esé

11 Jainxon jato Jesussen neskáakin yoiribia iki: "Westíora jonira iká iki rabé bakeya.

12 Jatian jawen chiní baken jawen papa yoia iki: 'Papá, ja ea jayáti min meniti jawékibo ea meniwe', akin. Jatianra ja papan, jawen bake rabé jato menipakea iki, jato jayáti jawékibobiribi.

13 Jatian jawetii nete pekáo, ja chiní bake jatíbi jawen jawékibo maroa iki; jaskátaanan jawen jatíbi koríkia, ochó jeman kaa iki; kaxon jatíbi jakonma jawékibo akin, jawen koríkibo keyoa iki.

14 Jaskáakin jawen koríki keyoketianribi, ja main jatíbiain jawékiatinin ikí, peokookana iki. Jatianra ja joniribi jawékiatinin ikí peokoota iki.

15 Jaskara ikenra jain teeti benai, ja jeman iká westíora
joniiba kaa iki. Jainoara ja jonin jawen wainko kochibo
koiranti raana iki.
16 Jatianra ja kochin piai jawékiatibo oinnax, kikinbiresi
jawékiakasa iki; jaskara ikenbi tsonbi jawékiamayamaa iki.
17 Jainxonra shinankin peoa iki: '¡Jawetii teetai jonibaon-
bira nokon papan xobonko, piti texeareskanainbi, eabiribi
nenoa pitin reteai!
18 Ramara jakiribi nokon papaiba ea karibai. Kaxonra en
neskáati iki: Nokon papá, Dioski itan mikiribira ea ochake.
19 Eara moa min bake iti jisáma iki; jaskara iken westíora
miibetan teetai joni keskáakinres ea shinanwe', akin.
20 Jaskatira moa jawen papaiba kaai, bain karibaa iki. Ja
moa nokoti kaaitianra, ochokeabi jawen papan meraa iki.
Meraxa já noibai bechii ishtoa iki. Kaxon nokoanan paoxon
betsó ayona iki.
21 Jatian ja baken jawen papa neskáa iki: 'Papá, Dioski itan
mikiribira ea ochake. Ramara ea min bake iti jisáma iki', akin.
22 Ikaxbi ja papan jawen yonotibo yoia iki: 'Ja kikin jakon-
shaman chopa ishton sawemakanwe, meosotiribi sawe-
makanwe, jainxon zapatoribi sawemakanwe.
23 Jainxon ja kikin xoa wakaribi bexon retekanwe. ¡Non
rarokin fiestaaxon pikánon!
24 Nato nokon bakera mawata keská iká iki, ramara moa
jiria nokóke. Manotara ikátiai, ikaxbi ramara moa non mer-
ake', akin. Jaskaaxon moa fiestaakin peokana iki.
25 Jaskákanainbi, jawen reken bake, wainkopari iká iki.
Jatian moa jokin xobo ochómaxon ninkata, bewábo ikaitian
ransaibo ikana iki.
26 Jainxonra westíora jawen papan yonoti; jaweakiki ikanai
ixon kenaxon yokata iki.
27 Jatianra ja yonotinin yoia iki: 'Min wetsara jakiribi
nokóke, jaskati jakonbires nokóketianra min papan, ja kikin
xoa waka jato retemake', akin.
28 Jaskáakin yoiara, ja reken bake kikini sinata iki; jaskatax
xobon jikikashamaitian, pikóxon jawen papan xobon jikinon
ixon yoikin jeneyamaa iki.
29 Jatianra jawen papa yoia iki: 'Minra onanke ichabires
baritia, jawetianbi miki yoitimayamakin en mia tee axon-
abo; ikaxbira jawetianbi, westíora chivo baketanibi min ea
meniama iki, enbiribi ebé raenanaibo betan reteanan pinon
ixon.
30 Ikaxbi, nato min bake, ja tsini ainbobo teakin, min koríki
keyoax joketianres ake, ja wakabake kikin xoa min retekin',
akin.

31 Jatian jawen papan yoia iki: 'Baké, miara jatíbitian ebé iki. Jatíbi ea jayata jawékibora minaribi iki.

32 Ikaxbi ramara, fiestaaxon jawékiatibo akáx noa raroti jake. Ja min wetsa mawata keská iitibi jiriribia keská iken, manota ikenbi, moa jakiribi meraribixon, akinra jawen papan aká iki' ", akin jato Jesussen yoia iki.

16

Jawéki koirannai joni, shinanti onan

1 Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo neskáakin yoiribia iki: "Westíora icha jawékia jonira iká iki, jawen jawékibo já koiranmaa jonia. Jatian ja joni keshankana iki, jawen jawékibo jakonmaakinbo akin keyonaanai.

2 Jatian jaskara ninkáxon ja jawéki ibon, kenamaxon neskáakin yoia iki: '¿Jawekeska jawékibo min akaitiankayaki ea neskáakinbo yoikanai? Rama jaskara tee min akábo ea yoipakewe, moara nokon jawékibo koirannai en mia imati atipanyamake', akin.

3 Jatian ja jawékibo koirannai jonin neskáakin shinanna iki: '¿Ramamein en jawe ati iki? Ja ea jan teemai joninra moa ea tee bichinai, enra wain teetibobi atipanyamake, jato jawéki yokataishoko ea itira rabin jawéki iki.

4 Enra moa onanke, teeoma iketian jaton xobon ea bikanon ixonki, en jaweatiki ixon'.

5 Jainxon ja jawéki koirannai jonin; ja icha koríkia joni ribina jonibo westíorabo jato kenapakea iki. Jainxon ja reken kenaapari neskáakin yokata iki: '¿Jawetiiki ja nokon koshi min ribina?' akin.

6 Jatian jan neskaa iki: 'Pacha barril xeni', akin. Jaskáaketian yoia iki: 'Jisé nato riki min jatí ribina onanti kirika. Rama jain yakáxon ishton pichika chonka barril kopíati ikares awé', akin.

7 Jainxon wetsa yokáribia iki: '¿Minki jawetii ribina?' akin. Jatian jan yoia iki: 'Pacha sako trigora en ake', akin. Jaskáaketian yoia iki: 'Nato riki jatí min ribina onanti kirika, rama posaka chonka kopía itiakin awe', akin.

8 Jatian jan yonoai jonin, onanna iki, ja jaweki koiranti imaa jakonma joni kikinshaman shinanti onan iká. Ja Dios ikonhayamai jonibora jaton koríki teemati onanhirabo ikanai, jatian ja Diossen joi akaibora, jaskarairamabo iki.

9 Jaskara kopíra en mato eseai, ja maton bia koríkininbokaya, mato betan raenanai jonibo ikantiakin jato akinkanwe, jatian jaskarabo moa keyóketian, jatíbitian jati nai netenxon mato Diossen binon ixon.

10 Jaweratobaonki ichama jawékia ixonbi jakonhakin akai,
jabaonra icha jawékiboribi jakonhakin akai. Jatian jawera-
tobaonki ichama jawékiboribi jakonmaakinbo akai, jabaonra,
icha jawékiboribi inonbi jakonmaakinbo akai.
11 Jatian ja nato netenxon, maton bia jawékibo jakonmaakin
akai ikenki, ¿Tson ja Diossen jawékibo koirannai mato imati
iki?
12 Jatian ja wetsabaon jawéki akin, jakonhaxon maton
ayamaitianki, ¿Jawekeskaxon ja matonabi iti jawékibo mato
menikanti iki?
13 Tsoabira rabé joni teexonai iti atipanyamake, janra
wetsabicho noixon ja wetsa omisti iki. Wetsabicho joi
ninkáxonkinra wetsa axontima iki. Tsoabira Diossen tee ax-
onyananbi ja nekeabi jawékiakinbores shinanni jati atipanya-
make", akin jato aká iki.
14 Jatian jatíbi jaskarabo ninkatax ja koríkiakinres shinanni
jaa *fariseobo, Jesúski shiroreskana iki.
15 Jatianra Jesussen jato neskáakin yoia iki: "Matobo riki,
jonibo bebon jakoni jakana keskati ikaibo, jaskarabo iken-
bira Diossen jatíbi maton shinanbo onanke. Ja jonibaon
aniakin shinannai jawékira, Diossen omisai jawékibo iki.

Moiséssen esé betan Diossen ikinaton jati

16 Ja *profetabaon yoia joibo, itan ja esekan yoia joibora
senena iki, ja jato *bautizanai Juanman senenres. Jatian riki,
ja Diossen ikinaton jati benáa joi, yoikaati peokoota; jatian jain
jikiti kopíra jatikaxbi koshikanai.
17 Ja nai betan mai keyotira atibiresma iki. Jaskáribi riki ja
esekan yoiai joi westíora letrabi keyotikoma, jara winóyamai
senenti jake.

Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 Jawerato joninki jawen awin potaxon, wetsa ainbo biai,
janra wanoyaxonbi wetsa ainbo yoranai. Jatian jawerato
joninki, jawen bene potaa ainbo biai, janribira beneya ainbo
betan yoranai.

Icha jawékia joni betan Lazaro iká

19 Westíora jonira iká iki icha jawékia; janki akátiai kikin
jakon chopabores sawekin. Jainxon netetiibi ani fiestabo
akátiai.
20 Jainoax jaribaa iki, westíora onitsapishoko, Lazaro
janeya, jatíbi jawen yora payóbires, ja icha jawékia jonin xobo
xepoti xemakayain mainbi yakatai.
21 Ja nato onitsapishoko jonira, ikonbiresi keenkatitai ja
icha jawékia jonin pia mesameax manaibo jawékiatinin. Ja-
tianra ochítibobi jawen payóbo rataxi bekatiai.

22 Iiti ja onitsapishoko joni, moa mawata iki. Jatianra ángelbaon, ja Abraham ikainkoribi bokana iki. Iiti ja icha jawékia joniribi mawáketian miinkana iki.

23 Jatian ja icha jawékia joni; ja mawatax boax jain onitsapikanainko kaa iki. Jain ixonra ochóxonbi ja Abraham oinna iki, itan já patax Lazaro yakataribi oinna iki.

24 Jainoax ja joni neskati saí ika iki: '¡Papa Abraham ea onísawe! Ea Lazaro raanxonwe, jawen metotinin onpax nenoxon, nokon jana ea mechaaxoni jonon. Eara nato chii tiritai meran ikax, ikonbiresi onitsapitai', iki.

25 Jaskáaketian Abrahamman yoia iki: 'Baké, shinanwe mia jiria inontian jatíbi jawékia ikax, mia jakonbires jakatiai. Jatian Lázarobiribi onitsapikatitai. Ramara jábiribi jakonbires jake; jatian miabiribira ikonbiresi onitsapitai.

26 Jainoax noa itan mato jan chitea xankenra kikinbires nemin iki. Jakopira neno ikábo jain bokanti atipanyamakanke; jatian jain ikábobiribi neno bekanti atipanyamakanke', akin.

27 Jatian ja icha jawékia jonin neskáakin yoia iki: 'Enra mia yoikin jeneyamai papa Abraham, nokon papan xobonko ea Lazaro raanxonwe.

28 Jainra nokon wetsa pichika iki; neno beyamakanon ixon, jato keshánon ea raanxonwe', akin.

29 Jaskáabi Abrahamman yoiribia iki: 'Jabora ja Moiséssen, itan ja *profetabaon wishani kirikaya ikanai. ¡Ja kirika meran yoiai keskati jabákanon!' akin.

30 Jaskáabi ja icha jawékia jonin yoia iki: 'Jara ikonhakantima iki papa Abraham. Ikaxbi mawáinoax westíora joni, jiriax kaxon jato joi yoiaparira jaton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Dios ikonhaax jakoni jakanti iki', akin.

31 Ikaxbi Abrahamman yoiribia iki: 'Ja Moiséssen yoini joiboyabi ja *profetabaon yoiai joibaon yoiai keskati jakashamaibo ixonra, ja mawábo jiritaanan jato yoiabi, jawekeskaxonbi ikonhakantima iki' ", akin jato aká iki.

17

Ochan pakénaketian koiranmeeti
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

1 Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo jato yoiribia iki: "Nato netenra jatíbitian jan noa ochamati jawékibo jake; ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon ja wetsabo jato ochamai joni!

2 Ja nokon joi akai shinan koshimashoko jato ochan pakémai jonibaonra jan reneti ani makan teomaxon aniparo napon potakanti bebonbires jakonma castigo bikanti iki.

3 ¡Jaskara iken koirameekanwe! Ja mibé joi akai jonin ocha
akai oinxon, jakonhaxon notsinwe, jatian min jaskáa moa
jakoni ikaitian, jan jakonma akábo moa shinanxonyamawe.
4 Westíora nete kanchisi miki ochax, kanchisiribi joxon
mia ati iki: 'Ramara en moa mia ramiawetsayamai', akin.
Jatianra moa min ja shinanxontima iki", akin.

Dios ikonhaax jawen atipana koshia iti

5 Jatian jaonmea onanaibaon, ja Ibo neskáakin yoikana iki:
—Bebonbiresakin noa Dioski koshiabo imawe —akin.
6 Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Ja maton Dios ikonhaa,
mostaza berotio anitanibires ixonra, nato sicómoro jiwi ma-
ton neskáakin yoiti atipanke: 'Nenoax tsekékaini kaax ani-
paro napo banakaatanwe', akin. Jatianra ja jiwi maton joi
ninkáxoni kati iki —akin.

Yonokaatai ixon atibo

7 "Mato iti iki westíora yonotia, já iti iki wai oroi iamax yoina
koirani iiwanax joí, ¿Já joketianmein maton ati aki: 'Jomenwe
pinon akin?'
8 Akama, jaskáyamakinra: 'Eapari piti metexon yasánxonwe.
Moa en pikin senenhaxon xeayonketianparira, minbiribi
chiní akai', akin maton ati iki.
9 Jainxonra ja yonokaatai jonin, ja ati yoia jawékibo senen-
haxonkenbi, iráke akinbobi ayamai.
10 Jaskáribira ja Diossen ati yoiabo senenhaxonax, mato iti
iki neskati: 'Noabora onanma yonoti jonibo iki, ja non ati
jawékiboresa non senenhake' ", ikibo.

Chonka joni lepra isinya Jesussen benxoaa

11 Jatian Jerusalénhain kaai, Samaria betan Galilea mainbi
Jesús winókaina iki.
12 Kaax westíora jemanshoko nokota iki. Jain nokotaitian
chonka joni *lepra isinyabobires ja bechii bekana iki. Beaxbi
ochóres itoshikana iki.
13 Jainoaxbi koshin neskati saí ikana iki: —¡Maestro Jesús
noa noibawe! —iki.
14 Jaskákanaitian Jesussen jato neskáa iki: —Ja *sacerdotebo
oinmatankanwe —akin. Jato jaskáakin yoia bokanaitian,
jaton yorankonia isinbo moa benxoa iki.
15 Jatian kaaibi moa benxoax, westíora isinai joni
banékiranribia iki. Jaskati baneti joi Dios rabii koshin saí
iikirana iki.
16 Joáx Jesúski nokotax, ja bebon chirankootax maikibi
bekepia iki. Jaskáaxon iráke aka iki, ja joni iká iki Samari-
ainoa.

17 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Ja maton isin benxoaboki
chonka joni iamawana? ¿Jaweranoki ja jatíribi iskon jonibo
ikanai?
18 ¿Nato wetsankoniax joá jonibichoki iká Dios rabinox
banékirani? —akin.
19 Jainxon ja joni neskáa iki: —Wenitax moa katanwe, min
ikonha kopíra mia benxoke —akin.

Diossen ikinaton iti nete nokota
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 Jatian *fariseobaon Jesús yokákana iki; jawetiankayaki ja
Diossen ikinaton iti nete nokotai ixon; jatian jato neskáakin
yoia iki: —Ja Diossen ikinaton iti netera nekebi jishtibires
joyamai.
21 Ja yoiira: 'Neno riki', imaxon 'ono riki', ikibo ikantima
iki. Ja Diossen ikinaton jatira moa mato xaran iki —akin.
22 Jainxon ja jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Nokórati
iki, ja jonin Bake joái maton oinkasai nete; ikaxbira maton
oinyamanoxiki.
23 Jatíribibaonra ati iki mato neskáakinbo yoikin: 'Neno
riki', iamaxon 'ono riki', akinbo. Ikaxbi jato chibanya-
manoxikanwe.
24 Ja jonin Bake jokinra, kaná chopékin jatiobi nai ten-
abainai keskáakin tenanoxiki.
25 Ikaxbi jaskatamatianbira, kikini ea onitsapiti jake,
jainxon ramatian jaa jonibaonribi ea omiskanti iki.
26 Ja Noé inontian ikáni keskáribira jonibo ikanti iki, ja jonin
Bake joaitian.
27 Jatianra jonibo ikana iki: Rarokin piibo, itan xeaibo,
jainoax wanoibo, ja Noé jawen wapóronin jikiai kaman. Ja
jikiketianra ani jenetiaxon jatíbi jato keyoa iki.
28 Jaskararibira ikana iki; ja Lot inontian. Piibo itan xeaibo
ikana iki, jawékibo jato maromakana iki, jainxon jawékibo
marokin bikana iki, jainxon jaton jawékibo banakana iki.
Jainxon xoboabokana iki.
29 Jatian ja Sodoma jemameax Lot pikota pekáora,
naiorikeax chii azufre maanxon jatíbi jato keyoa iki.
30 Jaskarabira inóxiki ja jonin Bake joái nete.
31 Jaweratoboki ja neten jaton xobo pekaten ikanai; jabora
jaton xobo chicho iká jawékibo bii katima iki. Jaweratoboki
wainko ikanai, jabora jaton xobon katima iki.
32 Shinankanwe ja Lotkan awin iní.
33 Jaweratoki mawákashamai, jara manótiain kanoxiki,
ikaxbi jaweratoki ea kopi mawatai, jara kishpinmeenoxiki.
34 Enra mato yoiai ja yaméra ja bachinbicho rabé ox-
abekona ikenbi, westíorabicho boti iki, jatian wetsara banéti
iki.

35 Rabé ainbora iti iki, renei iibekoni. Jainoara wetsabicho
boti iki, jatian wetsara botima iki.
36 [Rabé jonira iti iki, wainko teeti iibekoni. Wetsara boti
iki, jatian wetsara botima iki] —akin jato aká iki.
37 Jato jaskáakinbo yoiketian, yokákana iki: —¿Jaweranoaxki
jaskarabo iti iki Ibó? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —
Jaweranoki westíora mawá itina, jainra jaskara piai noyai
yoinabo tsinkitai —akin.*

18

Benomaaya ainbo itan jato joi benxoakiinai joniki yoinmeeta esé

1 Jainxonra Jesussen, jawékiki yoinmeeta esé jato yoia iki,
jaskáaxon shinan namanyamakin orankin jenekantima, jato
onanmanoxon.
2 Jato yoia iki: "Westíora jemanra jaa iki; Dioski jakonhakin
shinanyamai itan tsoabi jato akintikiriakin shinanhoma joi
benxoai joni koshi.
3 Jatian ja jemanribi iká iki, westíora benomaata ainbo.
Ja ainbora ja joni koshiiba kaa iki, jawen rawí betan join
reteanana ikax, ja atikesbiakin jan akinnon ixon ja joi
benxoai joni yoii.
4 Jaskati moa basibires ichai kakenbira, ja joni koshin
akinkashamaa iki. Jaskara iikinbira ja joni koshin shinanna
iki: 'Eara Dios akin shinanhoma iki, itan jato akinti shinan-
homa joni iki.
5 Ramara ea tearesai nato benomaya ainbo, ja keenai
jawékibo en benxoakiinai, ea tearesi moa jowetsayamanon'
", iki ixon, akin.
6 Jainxon Jesussen yoiribia iki: "Jaskatira yoyo inike jato joi
benxoakiinai, jakonma shinanya joni koshi,
7 Jaskara ikenki ¿Diossen jawen katota jonibaon jatíbitian
yokákanaitian jato akintima iki? ¿Jatomein manámairati iki?
8 Enra mato yoiai basimara jato akinti iki. Jatian ja
jonin Bake joxonmein ¿Já riki Cristo ixon ikonha jonibo jato
nokonoxiki?" akin jato aká iki.

Fariseo betan jato kopí yokáxonai joniki yoinmeeta esé

9 Jatian Jesussen, ja jatonbinix, ja itibi keskati ikaiton shi-
nanmeekin, wetsabo omisaiboki yoinhanan, jato neskáa iki:
10 "Rabé jonira ja Diossen xobonkoxon orani kabékona iki:
Westíora iká iki *fariseo, wetsa iká iki, ja romamea apo kopí
yokáxonai.

---

* **17:37** Lc. 17.37. Mawá piai noyai yoinabo oinxonra, jonibaon onanai mawára jake ixon, jaskaribiakinra, ja nato jawékibo ikai oinxon onankanti jake moa Cristo joti ochóma.

11 Jatian ja fariseon chankáxon orankin neskáa iki: 'Diossé, enra mia iráke akai. Eara, wetsabo keská yometsoma iki, jakonma shinanyama iki, wanoyanixbi teamisai, itan nato kopí yokámisai joni keskámaribi.
12 Semanantiibira rabéakinbo en *ayunanai. Jainxon en kananai chonkankoniabora westíorabo en mia meniai', akin.
13 Ikaxbi ja jato kopí yokataibiribi, ochóbiribi iká iki. Janra bewakeexon naitanibobi oinkashamaa iki. Jaskatira jawen xochi timaires neskata iki: '¡Ea noibawe Diossé, eara ochaya joni iki!' akinres orani.
14 Enra mato yoiai, jakopí yokámisai jonira, moa Diossen jawen ochabo soaxonyona, jawen xobon kaa iki. Ikaxbi ja fariseora jaskara kayamaa iki. Ja janbixbi jakonman shinanmeetai jonira, jawemabi banéti iki. Jatian ja jawemabitonin shinanmeetai jonira, jato mawinbainbires jakon banéti iki", akin jato aká iki.

Jesussen bakeboki orana
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Jainxonra bakeshokobo Jesússiba bokana iki, jakon ikantiakin jato tii anon ixon. Jaskáakin bokanketian oinxonra jaonmea onanaibaon, ja bokana jonibo jato notsínkana iki.
16 Jatianra kenaxon Jesussen jato neskáa iki: —Ja bakeshokobo tsokásayamakanwe ibakanon eiba bei. Ja bakebo ikai keskati ikaibaonakaya riki; ja Diossen ikinaton jati.
17 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoboki bake keska itaanan, Diossen ikinaton jatinko itin keenyamai, jabora jain ikanti atipanyamake —akin.

Icha jawékia bakeranon Jesús betan yoyo ika
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 Jatian westíora joni koshin Jesús neskáakin yokata iki: —Jakon Maestró ¿Jatíbitian jati neteya inoxonki en jawe ati iki? —akin.
19 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¿Jaweatiki jakon maestró akin min ea akai? Westíorabichokaya riki jakon, ja riki Dios.
20 Minra moa onanke ja senenhati esébo. 'Ja benoya itan wanoya ixon wetsa betan yorantima, retemistima, yometsotima, wetsaboki jakonmai jansoi yoyo itima, min papa betan min titaki yoiti iwé iki iká' —akin.
21 Jaskáaketian ja jonin yoia iki: —Baketianbira jatíbi jaskara esébo en senenhaa iki —akin.
22 Jaskáaketian Jesussen neskáa iki: —Westíora jawékiparira min senenhati maxkáke. Jatíbi jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo jato akintanwe. Jaskáaxparira mia naikan icha jawékia iti iki. Jainxon ea ikonhataanan ea chibanai joni iwé —akin.

23 Ikaxbi jaskara ninkátaanan ja jonin akonbireskin masá
shinanna iki, kikinbires icha jawékia ixon.
24 Jaskatai ointaanan Jesussen yoia iki: —¡Kikinbires itikoma
riki ja icha jawékia jonibo, ja Diossen ikinaton jatinko ikanti!
25 Ja xomox chipekenin westíora camello winótira
itibirestani iti iki. Ikaxbi ja icha jawékia jonibaonara, ja
Diossen ikinaton jatínko ikanti, kikin itikomabires iki —akin.
26 Jatian jan ninkata jonibaon neskáakin yokákana iki: —
¿Jatian tsoaki kishpinmeeti iki? —akin.
27 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja jonibaon atipanyamaa
jawékibora Diossena atibires iki —akin.
28 Jatian Pedron yoiribia iki: —Ibó, mia chibankinra jatíbi
non jawékibo, non jenebeirana iki —akin.
29 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai,
jaweratobaonki ja Diossen ikinaton iti kopí, jaton xobo, jaton
anibo, jaton wetsabo, jaton awin, jaton bakebo jenea iki.
30 Jabora nato netenxon Diossen bebonbires meniti iki,
jainoax ja benáa netenkoribi jatíbitian jati neteya inoxikanai —
akin.

Kimisha itin, jawen mawáti Jesussen yoia
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Jatian Jesussen, jaonmea onannaibo jatobires
tsinkianan, jato yoia iki: "Rama Jerusalénhain bonon
bokanwe; jainra ja jonin Bake jaskáakin akantibo ja
*profetabaon wishani senenti jake.
32 Jainoara ja wetsankonia jonibo ea menikanti iki. Jainx-
onra eki shiroananbi ichákinbo, ea toshbá akanti iki.
33 Jatian rishkihonkana pekáora ea retekanti iki.
Jaskáakanabira jawen kimisha nete itin ea jiriribiti iki", akin
jato aká iki.
34 Jaskáakinbo jato yoiabi, jabaon onanti atipanyamakana
iki, itan jawe yoiiki ikai ixontanibobi onanyamakana iki. Ja
jato yoiai jawéki ninkátikoma iketian.

Jericóainoa benche joni Jesussen benxoaa
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Jatian Jesús moa Jericó jeman nokóti ochóma iketian,
westíora benche, bai kexa jato koríki yokati yakata iká iki.
36 Janra ja bain icha joni bekanai ninkaxon, jato yokata iki,
¿Jaweakiki ikanai? ixon.
37 Jatianra yoikana iki, ja Nazarethainoa Jesús
kawanaitianra ikanai, akin.
38 Jaskáakana koshin saí iki neskata iki: —¡Davidkan Bake
Jesús, ea noibawe! —iki.

39 Jaskataitian jatopari rekenabaon, netémakaskin notsínkana iki. Jaskáakanabi jatiankaya bebonbires koshin saí iki neskata iki: —¡Davidkan Baké, ea noibawe! —iki.
40 Jaskataitian ninkatax Jesús jainbi chankata iki; jainxon bekanti yoia iki. Jatian ja iwekana moa ochóma chankaketian yokata iki, neskáakin:
41 —¿Jawe en akintiki mia keenai? —akin. Jatian ja benchen yoia iki: —Ibó, ea oinmawe —akin
42 Jatian Jesussen yoia iki: —¡Oinwe! Ea ikonhaa kopíra mia benxoke —akin.
43 Jaskáakin yoiatianbi ja benche iwanaton moa oinna iki; jainxon rabiananbi Jesús chibana iki. Jatian jatíxonbi jaskara oinna jonibaonribi Dios rabikana iki.

19

Jesús betan Zaqueo iká

1 Jatian Jericó janeya jeman nokotax, janbi Jesús winoti kaa iki.
2 Ja jeman iká iki westíora joni icha jawékia, jawen jane Zaqueo; ja iká iki, ja romamea apo kopí yokáxonaibaon joni koshi.
3 Ja jonira Jesús onankasa iki, jaskáakin onankasabi joni ichayora ikax, jishtima iká iki. Jatian ja Zaqueoribi iká iki keyámashoko joni,
4 Jakopira japari rekenkaini ishto kaax, jainxon kawanaitian Jesús oinnox, westíora sicómoro janeya jiwin neeta iki.
5 Jatian ja iká pontéshaman kawankin, Jesussen bochiki oinxon, neskáakin yoia iki: —Zaqueo ishton pakéwe, ramara min xobon ea merati kati jake —akin.
6 Jaskáakin yoiatianbi Zaqueo ishton naman paketa iki, jainxon kikini keenshamankin jawen xobon Jesús ioa iki.
7 Jaskarabo oinnaxa, jatikaxbi Jesús yoii neskatibo peokookana iki: Ja ochaya jonin xobonra kake, ikibo.
8 Jatianra wenitaanan Zaqueon ja Ibo yoia iki: —Oinwe Ibó; ramara nokon jawékiainoa napónbekonbo, ja jawékiomashokobo, en jato meniai. Jato yometsoa ixonra, rama choskoakin bebon en jato meniai —akin.
9 Jatian Jesussen yoia iki: —Ramara ike nokoti, mia itan ja min xobon ikáboyabi, mia kishpinti nete, miaribi ja Abrahamman chiní rarebo ikax.
10 Ja jonin Bakera, ja manótiain boaibo benaxon jato kishpinmai joá iki —akin.

Koríki jato menipakeaki yoinmeeta esé

11 Jatian jonibo ikana iki, ja Jesussen jato yoiaitian ninkati; jatianra jan westíora jawékiki yoinbainkin jato yoia iki, moa

Jerusalén ochóma iketian, jatianra jonibaon shinankana iki; ja Diossen ikinaton jati netera jatianbi moa nokotai ixon.

12 Neskáakinra jato yoia iki: "Westíora kikin jonira, jakiribi joríbanox, wetsa main apo ikí kaa iki.

13 Jatian jaskati kamatianbira jawen chonka yonoti, jato kenaa iki. Jaskáakin kenaxon icha koríkibo jato menipakea iki. Jainxon jato yoia iki: 'Ea jakiribi joái kaman nato koríki maton teemakanwe', akin.

14 Jatian jawen jemamea jonibaon jaon keenyamakin jaki ramíkin, ja kaa pekáo, joi boí kati jonibo raankana iki. Neskáakinbo yoikanon ixon: 'Nato joni non main apo itinra noa keenyamai', akin akanti.

15 Ikaxbira jaabi ja joni jaton apo iti janekana iki; jainoax moa apo itaanan jawen mainko joríbaa iki. Moa nokóxon ja koríki jato menipakeyantana jawen yonotibo jato kenapakea iki. Jawetii koríkimein westíoraxonbo kaimakanke ixon onannoxon.

16 Jatian ja reken kenaatonpari joxon yoia iki: 'Ibó ja min ea menia koríkira chonkaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke', akin.

17 Jatian ja apon yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon joni iki. Ja ichamashoko min jakonhakin senenhaa ikenra, rama chonka jema ikinai joni koshi iti en mia imai', akin.

18 Japekao wetsanribi, joxon yoia iki: 'Ibó ja ea min menia koríkira, pichikaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke', akin.

19 Jatian jaribi yoia iki: 'Pichika jema ikinai joni koshi itira en mia janeai', akin.

20 Ikaxbi wetsan joxon yoia iki: 'Ibó nato riki min koríki, chopanshoko kawaxonra en mia benxoaxona iki,

21 mia kikin siná joni ixon, minama jawékibi biai joni, itan min banaamabi, bimi tsekai joni mia iken, jakopi miki rakékin', akin.

22 Jatian ja apon yoia iki: 'Jakonma yonoti joni riki mia, ja mia jaskati yoyo ikátoninbira, min onanna iki, ea siná joni ixon ja nokonama jawékibi biai, itan en banainkoniamabi bimi tsekai joni.

23 ¿Jaweatiki nokon koríki banco meran min ea axonyamaa iki, jakiribi joxon jawen kaitaboyabi en binon ixon?' akin.

24 Jainxon ja jain ikábo jato yoia iki: 'Ja koríki bichinxon ja chonkaakinribi bebonbires kaimaa joni menikanwe', akin.

25 Jatian jabaon yoikana iki: 'Ibó, ¡Ikaxbi janra moa chonkaakinribi bebonbires kaimake!' akin.

26 Jatian ja apon jato yoia iki: 'Ikonshamanra en mato yoiai; jaweratoboki moa jayá iki, jabora bebonbires jato

meniti iki. Jatian jaweratoboki jayáomacha iki, jabora jatíbi ja jayatashokobo jato bichinti iki.

27 Jatian ea apo itin keenyama nokon rawibo, neri bexon ebebonxonbi jato retepakekanwe, akinra aká iki' ", ixonra jato Jesussen yoia iki.

Jerusalénhain Jesús nokota
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-1; Jn. 12.12-19)

28 Jaskarabo jato yoikin senenhataanan, tekíkaini Jerusalénhain Jesús kaa iki.

29 Jatian moa boax ja Betfagé betan Betania ochóma, ja Olivos akin akanai, manan ochóma ixon Jesussen jaonmea onanai rabé raana iki.

30 Neskáakinbo jato yoixon: —Ja keiba iká maxkoshoko jemankobo botankanwe; jain kaxonra maton nokoti iki, westíora burro tsoabi jan peyakaamapari, nexakana itina. Jara maton choroxon beti jake.

31 Jatian jaweatiki maton boai ixon, mato yokákanketianra maton yoiti iki, ja Ibo keenaitian boxoni riki noa, akinres —akin jato aká iki.

32 Jatian jaskáakin yoia kabékona iki, kaxon nokokana iki, jaskara Jesussen yoiwana keskáshaman.

33 Jatian ja burro choroi ikanaitian, jawen ibobo joxon jato yokákana iki: —¿Jaweatiki ja burro maton choroai? —akin.

34 Jatian jabaon yoikana iki: —Ja non Ibo keenaitian boxoni riki noa —akin.

35 Jaskáaxon ja burro non Ibo boxonkana iki, jainxon jaton taribaon pekakaaxon, Jesús peyakamakana iki.

36 Jainxon Jesús kaaitian, jan winotai ponté jaton taribo, bai napo nakakaabotankana iki.

37 Jatian ja Olivos manan ipaketinko, moa nókoti kaaitian, jatíbi ja chibani boabo, raroi saa iki peokookana iki, Dios rabii, ratéti jawékibo jan aká oinnax.

38 Jainoax neskákana iki: —¡Ja non Ibon janenko jóai apora jakonhira iki! ¡Jakonshaman naikan ibakanon itan naikanxonribi rabibakanon! —ikibo.

39 Jatian jato xaran iká jatíribi *fariseobaon Jesús yoikana iki: —Maestró, ja mia chibani boaibo jato notsinwe —akin.

40 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Enra mato yoiai, nato jonibo netékankenbira, makanbo saa ikanti iki —akin.

41 Jatian ja Jerusalén iká ochóma moa nokotax, ja jema oinnax, Jesús winia iki.

42 Jainoax neskata iki: "¡Matonribi rama netetanibires, jan mato jakon imati joni maton onanara kikinbires jakon ikeanke! Ikaxbi ramara neskarabo maton onanti atipanyamaparike, joné keskapari iketian.

43 Ikaxbi iikaxa mato onitsapiti nete nokónoxiki. Ja netenra
maton rawibo bexon kateanan wetsaorixonbo bexon mato
retenoxiki.
44 Jatianra jatíbi, mato retenoxikanai, ja makan pepapinan-
hakin tsamankanatanibobira yamanoxiki, jan mato kishpin-
mati Diossen raana ikenbi, maton onanyama kopí", akin.

Diossen xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Jainoax ja Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jainx-
onra jainoax jawékinin maroaibo jato jokonhaa iki.
46 Jatora yoia iki: —Wishaa meranra ikai: 'Ja nokon xob-
ora jainxon oranti xobobiribi iki'. Jaskara ikenbira jainoax
yometsoti xobo maton imake —akin.
47 Jainxonra ja Dios rabiti xobo meranxonbo, netetiibi
Jesussen jato joi onanmaa iki. Jatianra ja *sacerdotebaon
koshibaon, itan ja esé onan jonibaon, jainoax ja jemamea joni
koshibaonribi, jaskáaxon reteti benakana iki.
48 Ikaxbira jaskashamanxonbo ati nókoti atipanyamakana
iki; jan jato yoiai joibo, jatíbi jonibaon jakonhaxonres
ninkáxonkanaitian.

20

Jesussen jawen atipana shinanman akaibo ikonhaya-
makana
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.23-33)

1 Westíora netera; Jesussenmea onanaibaon jato eseananbi,
ja benáa joi jato yoii iitaitian; ja *sacerdotebaon koshibo betan
ja esé onan jonibo itan *ancianoboribi nokótoshikana iki.
2 Jainxon Jesús yokákana iki: —¿Tsonki jaskáati atipana
shinan mia menia? ¿Tson amaatonki min akai? —akin.
3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ramara enribi mato
yokatai; ea yoikanwe.
4 ¿Tsonki jato bautizanon ixon Juan raana iki, Diossen o
jonibaon? —akin.
5 Jato jaskáa, jatobires yokakanani neskatibo yoyo ikana
iki: "Diossen raanara iká iki, akin non akábira, noa yoiti iki:
'¿Jaskara ikenbiki jaweati maton ikonhayamaa iki?' akin.
6 Jatian jonibaon raanara iká iki akin non yoiabira, makan-
man tsakaanan noa jonibaon retekanti iki; ja Diossenbi
raana profeta Juan onankankenbi, non jaskáakin yoiketian",
ikibores ikana iki.
7 Jaskákinra Jesús yoikana iki: —Nonra onanyamake, tson
raana joxonra Juanmanbira jato bautizana iki —akinres.
8 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato
yoiamai, tson ja yoiti koshi shinan meniatonki, en jaskara
jawékibo akai ixon —akin.

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Jainxon Jesussen jonibo neskara jawékiki yoinhanan jato
onanmaribia iki: "Westíora jonira iká iki uva waia. Jaskara
ixonra jawetii teetai jonibo jato bia iki. Jaskáatanan ochó
jeman kaa iki.
10 Jatian moa ja bimi tsekati senenketian, westíora jawen
yonoti raana iki, ja jawen wai koiranaiboibakea; jatíbi ja
tsekaxonkanaibobiribi bixonon ixon. Jaskáakin raankenbi,
rishkionxonres jawebioma raanribikana iki.
11 Jainxon ja wai ibon wetsa jawen yonoti raanribia iki:
Jaskáakin raankenbira jaribi, ramiayonxon itan rishkionxon,
jawebiomaribi raankana iki.
12 Jainxon wetsa jakiribi raankenbi, ja wain teetaibaon
rishkikin xateyonxon ja waimea pikokana iki.
13 Jayá senentiainbi ja wai ibon shinanna iki: '¿Ramaki en
jawekeskaati iki? Ja en noia nokon bakera en rama raanai,
jara jawen joi ninkáxonkanti iki', ixon.
14 Jatian ja bake kaketian oinnax, ja wain teetai jonibo
neskati yoyo ikana iki: 'Nato riki ja jawen papan maibo jan
iboati bake, reteti riki, jatianra noakaya nato wai ibo ikanti
iki', iki.
15 Jaskáaxonra ja waimea pikoanan ja bake retekana iki",
akin jato aká iki. Japekao jato yokata iki: ¿Maton jisámein ja
wai ibon jato jaweati iki?
16 Ja wai ibonra kaxon jatíbi ja teetai jonibo, jato reteti iki;
jaskáakin jato retexonra wetsabo ja wai jato koiranmati iki,
akin. Jaskáakin jato yoia ninkatax neskákana iki: —¡Jawetianbi
jaskara jaweki Diossen imayamabanon! —ikibo.
17 Ikaxbi jatíbi jato oinyaketanxon Jesussen yoia iki: —
Jaskara ikenki ¿Jawe yoii ja Wishá meran neskatai?:
'Ja makan xoboaibaon, rotokana
makanra, jakaya ja xobo jan koshiakai makan baneta iki'.
18 Jaweratoboki ja makanki, paketai jabora beshékaini
pakéti iki, jatian tsokiki ja makan paketai jara potoshoko
banétiki iki ikai —akin jato aká iki.

Apo koríki menitikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Jatian jatobi ja jawékiki yoinkin akaibo, ja *sacer-
dotebaon koshibaon itan esé onan jonibaon onankana iki.
Jaskara onanxon jatianbi yatankaskinbi, joniboki rakékin
ayamakana iki.
20 Jatianra jabaon jawetii jonibo raankana iki, ja jakon
jonibo ikai keskatibo ixon, jakonmaakinbo yoyo imaxon, ja
yoixontaanan, yatanxon ja joni koshiiba bokanon ixon.

21 Jaskati boxonra, ja jonibaon yokákana iki: —Maestró,
nonra onanke, ja min jato onanmai joibo riki ponté ixon;
jainxon nekeabi jaton ikáboresibi min oinyamai. Jainxon
ikonkon ja Diossen yoiai keskati itiboribi min jato onanmai.
22 ¿Jakonrin o jakonmarin ja romano apo non kopíati? —
akin.
23 Jatian jaskáakin jakonmakin yoyo imakaskinres
yokákanai onanxon, Jesussen jato neskáakin yoia iki:
24 —Westíora koríki ea oinmakanwe, ¿Nato koríkinin ikáki,
tson bemanan itan tson jane iki? —akin. Jatian jabaon
yoikana iki: —Icha mai iboaa romamea apona riki —akin.
25 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja icha mai iboaa ro-
mamea apona iken, jabiribi menikanwe; jatian ja Diossen-
abiribi Dios menikanwe —akin.
26 Jaskáaxonra jawe jakonmainbi pakémati atipanyamakana
iki. Jatianra ja icha jonibo bebonxonbi jato yoia ninkatax
ratékana iki, itan jawebi yoyo iamakana iki.

Mawábo jiritikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Jaskata pekáo, jawetii *saduceo jonibo Jesússiba bokana
iki. Jabo ikana iki mawábora jiriamai iki ikai jonibo.
Jaskarabo ixonra neskáakin yoikana iki:
28 —Maestró, Moiséssenra kirika meran wishaabo noa
potaxona iki. Jainra yoiai westíora wanoya joni bakeoma
mawáketian, jawen wetsan kachiana ainbo bixon; ja mawata-
ton janenko bakeaxonti.
29 Jatian jaráa iki kanchis ja bakebires. Ja reken wanoaxbi
bakeoma mawata iki.
30 Japekao ja ainbo jawen wetsan bia iki, biaxbi bakeo-
maribi mawata iki.
31 Jatian ja kimisha itin ikátonin ja kachiana ainbo biribaa
iki. Biaxbi bakeomaribi mawata iki. Jaskataxa ja kanchis
jonibi bakeamabi mawákana iki.
32 Senentiainbi ja ainboribi mawata iki.
33 Jatian ja kanchis jonin awin iká ikaxki, ja mawatabo
jirikanketian, ¿Jawerato jonin awin ja ainbo inóxiki? —akin.
34 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Nato netemeaxa jonibo
wanokanai, ainboboribi benokanai.
35 Ikaxbi jaweratoboki, mawatax jiritaanan, ja bená neten
iki bokanaibo iki, jabora moa wanoyamanoxikanai itan
benoyamanoxikanai.
36 Jabora moa mawáyamai jatíbitian janoxikanai. Jabora
ángelbo keskáboribi inóxiki, itan mawataxbi jirikanaboribi
ikax Diossen bakeboribi inoxikanai.
37 Jatian ja *zarza jiwi tiritai iní yoixonribira, noa Moiéssen
onanmai ja mawáboribira jirikanai ixon. Jainra yoiai, ja Ibo

ronki iki, Abrahamman Dios, Isaacnin itan Jacobnin Dios ixon.
38 ¡Ja Diosra mawábaon Diosma iki; jara jiriabaon Dios iki.
Jan oinnara jatíbi jiriabobires ikanai! —akin jato aká iki.
39 Jaskáketian jatíribi esé onan jonibaon yoikana iki: —
Jainshamanra min jato yoike maestró —akin.
40 Jatian jakiribi yokátibo moa onsatankana iki.

Tson Bakerin ja Cristo ixon yokákana
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 Jainxon Jesussen jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja Cristo,
Davidkan chiní rarebaon Bake iki ixon maton yoiai?
42 Davidkanra ja Salmos meran neskáakin wishanike:
'Nokon Diossenra nokon Ibo yoia iki:
Nokon mekayao yakáwe,
43 ja min rawibo en mia jatoaresmai kaman', akin.
44 ¿Jawekopiki ja *Cristo, Davidkan chiní rarebaon bake iti
iki, Davidkanbiribi Ibó akin akai ikax? —akin jato Jesussen
aká iki.

Esé onanbaon ikábo jato Jesussen yoia
(Mt. 23.36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Jatian jan yoiaibo ninkati jonibo jain tsamákana iká iki;
jainxon Jesussen jaonmea onannaibo jato neskáakin yoia iki:
46 "Koiramekanwe, matora ja esé onan jonibo ikai keskati
janake; jabo riki nenké chopa sawetinin keenbo, jainxon
plazainxonboribi kikin shinanbainhanan saludankantinin-
boribi keenkanaibo. Jainoax ja jain tsinkíti xobo mera-
noaxbo ikanai, ja rekenain iká yakátininshamanbores yákati,
jainoax pitinkoboribi ikanai rekenainshamanbo yákati.
47 Jainxonribi akanai ja benomaaya ainboshokoboribi ja-
ton xobobo bichinkin, jainxon jakon jonibo shinankanon
ixon beparanmekinbo akanai basiorabo orankin. Ikaxbi
jabora bebonbires jato Diossen castiganoxiki", akin.

21

Jawebiomashoko benomaata ainbaon Dios koríki menia
(Mr. 12.41-44)

1 Jatian Jesussen oinna iki; jatíbi jawékia jonibaon jain
ofrenda napótiainko koríki akanaibo.
2 Jainxonribi oinna iki, jawékiomashoko benomaata ainbaon
rabé cobre koríkishoko naneaitian.
3 Jatianra jato neskáakin yoia iki: —Ikonshamanra en
mato yoiai; nato benomaata jawebiomashoko ainbaonra, ja
wetsabaon menia bebonbires menike.

4 Jatíxonbira jaton texea koríkishokobores Dios menikanke.
Ikaxbi nato ainbaonra, jawebiomashoko ixonbi, jatíbi já jay-
atashoko keyokin menike —akin.

Dios rabiti xobo ras akanti Jesussen yoia
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Jatian jatíribibo ikana iki, ja makanbaon jakonhi-
raakinbo akana iketian itan ja ofrenda menikanabaon,
metsáshamaankinbo raoayonkana iketian; ja Dios rabiti xobo
yoiibo. Jatian Jesussen jato yoia iki:

6 —Nokóranoxiki nete, ja jatíbi nato jakonhira maton oin-
naibo, westíora makantanibi yamatiakin ras akanti. Jawebira
yamanoxiki —akin.

Nete senenamabi jaskara itibo
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

7 Jatian Jesús neskáakin yokákana iki: —Maestró ¿Jawetian-
shamanmein jaskarabo iti iki? ¿Jawekeskabo ikai oinxonmein,
moa jaskara itires non onanti iki? —akin.

8 Jatian Jesussen yoia iki: "Koiramekanwe matora
parankanake; icha jonibora eki yoinmeetaxbo benóxikanai.
Beaxa neskákanti iki: 'Ea riki Cristo', 'Moara nete senenai',
ikibo. Ikaxbi jato ikonhayamanoxikanwe.

9 Jainoax reteanankanaibo itan ramianani yoitimakanaibo
ninkatax ratéyamanoxikanwe, jaskaraboparira iti jake.
Ikaxbira nete senenamapari iti iki", akin jato aká iki.

10 Jainxon jato yoiboresa iki: "Wetsa jemabora wetsa
jemabo betanribi reteananoxiki, wetsa mainmea jonibora
wetsa mainmea jonibo betan reteanankanti iki.

11 Kikin koshi niwanbora inoxiki, pitinbora ikanti iki,
meskó jemankobora jato isinbaon anóxiki. Naikanra tson
oinyosma itan ja oinxon onanti jawékibo oinnoxikanai.

12 Jaskarabo ikámatianbira, yatanxonbo mato masábo ten-
emakanti iki, matora presoakanti iki. Ja jain tsinkíti xobo
meranbora mato bokanti iki, apoboiba itan joni koshiboibara
mato bokanti iki, ea kopi.

13 Jaskatira, jaskarainxonbo ekiriakin maton jato joi
yoitibo janoxiki.

14 Ea jaskáakanketianmein en jato jawe yoiti iki ixonbo shi-
nanni iamakanwe.

15 Enra ja onan shinanyanix yoyo itiakinbo mato imati iki.
Jatianra maton rawibaon, jaweranobi jaskarama riki itan
wetsankobiresa mia yoyo ikai akinbo mato akantima iki.

16 Ikaxbi matobora maton papabaonbi, maton
wetsabaonbi, maton rarebobaonbi, itan mato betan
raenanaibaonbi, jakonhai keskábo ixonbi, mato
jakonmaanoxikanai. Jatíribi matobora, retenoxikanai.

17 Jatíbi jonibaonra ea ikonhabo iketian mato omísnoxikanai.
18 Ikaxbi westíora maton bootanibira, manótima iki.
19 ¡Bebon koshiakin shinanni jenéyamakanwe; jaskatax mato kishpinkanon!
20 Jawetianki ja Jerusalén, sontárobaon katea maton oinnai, jatian onanoxikanwe moa basima riki jabo keyótires ixon.
21 Jatianra ja Judea main ikábo, mananbaon jabati bokanti iki. Jatian ja Jerusalén jeman ikáboribi, moa jainoax pikókanti iki, jatian ja wain ikábobiribi, moa ja jeman bokantima iki.
22 Jatianra iti iki, jato castiganti nete Diossen jawen joi meran yoiaibo seneni.
23 ¡Jawe iresaipanon, ja netenra tooyabo itan jaton bake xoma amai ainbobaon masábires tenenoxikanai! Kikinhakin ja jema castiganaitian.
24 Jatíribibora espadaninbo chachixon retenoxikanai, jatíribibora presoaxonbo, wetsa maibaon jato bonoxikanai. Jatian Jerusalénra Dios ikonhaayamai jonibaon iboanoxikanai, ja jonibo castiganai nete keyotai kaman.

Ja jonin Bake joríbati
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Jatianra barinko, oxenko, wishtiainbo jawékibo ikaitian oinkanti iki. Jatian nato main iká jemabora tsokasax ratetabo inoxikanai, ja aniparobo onsati xoo ikaibo ninkatax.
26 Nato neten onsá jawékibo iikaresai ninkataxbora, ratekanbo mawákasnoxikanai; naikan iká jatíbi jawékibora shakónoxiki.
27 Jainxonra ja jonin Bake jawen ani atipana koshia, itan penébires naikanmeax joái oinnoxikanai.
28 Jatian neskara jawékibo ikí peokootaitianra, bebonbire-sakin koshiakinbo maton shinanti jake, moa basima mato xabakaati iketian", akin jato aká iki.
29 Jaskáribiakinra neskara jawékiki jato yoinribia iki: "Ja higo jiwi iamaxon wetsa jiwi inonbi oinkanwe.
30 Jaskara jiwibo moa pechokoaibo oinxon, maton onanai, moara baritia peokooti ochóma iki ixon.
31 Jaskaribiakinra, ja neskara jawékibo winotai ointaanan, ja Diossen ikinaton ikantira moa ochóma iki ixon maton onanti jake.
32 Ikonshamanra en mato yoiai, jatíbi neskarabora senenoxiki, ja ramatian jaa jonibo mawákanamabi.
33 Nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja en mato yoia joibora winóyamai senennoxiki.
34 Koiramekanwe jan mato cheata jakonma jawékibo akíra, mato bebonbires yoitimanake. Paenibo, nato netemea jawékibores shinanni. Jaskarabo iken joxon mato rateresara,

35 trampain paketa keskábo mato inake. Jaskarara ati iki,
jatíbi nato netemea jonibo joxon nokokin.
36 Moa benxokaatabo ikanwe, jatíbitian orani jakanwe,
jaskataxa jatíbi neskara jawékibo ikainoax mato xabakaati
iki, ja jonin Bake bebon mato ikí kanon", akin jato aká iki.
37 Netetiibira Jesussen ja Dios rabiti xobo meranxon jato joi
yoia iki; jatian yamériibi Olivos janeya mananman kaax, jain
iishina iki.
38 Jatian yamékiritiibi jonibo bekana iki; ja Jesussen yoiai
joibo ninkati.

22

Jaskáaxon Jesús yatanti shinan akana
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

1 Jatianribi iká iki, moa *levaduraoma aká pan piti fiesta
ochómashoko. Ja *Pascua fiesta akin akanai.
2 Jatianra ja *sacerdotebaon koshibaon itan ja esé onan
jonibaon, joniboki rakékin jaskáaxon Jesús retetibo benaa iki.
3 Jatianra *Satanássen shinan, Judas Iscarioten shinan
meran jikia iki; Ja iká iki, jáyanix chonka rabé Jesussenmea
onanai.
4 Jara ja *sacerdotebaon koshiboiba kaa iki; jainoax ja Dios
rabiti xobonko iká policiabaon joni koshiboibaribi. Kaxon
jato yoyo aka iki, jaskáaxon jan jato Jesús yatanmati.
5 Jaskáakin jato yoiara rarokana iki; jainxon kopíakin koríki
meniti yoikana iki.
6 Jatianra Judassen jato jen aka iki, jainxonra ja jonibo
yamakainketian jaskáxon Jesús jato yatanmati benaa iki.

Ibon jato yamé jawékiakiina
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 Jatian ja *levaduraoma akana pan piti fiesta moa nokota
iki. Ja *Pascuatian ati *cordero retekantitian.
8 Jatian Jesussen, Pedro betan Juan raana iki neskáakin jato
yoixon: —Ja *Pascuatian non pinon, pitiatankawe —akin.
9 Jatian jabaon yokákana iki: —¿Jaweranoxon non atinki mia
keenai? —akin.
10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja Jerusalén jeman kax-
onra, westíora joni onpax chomon boai maton nokoti iki, já
jawen xobon kaman chibantankanwe.
11 Jainxon ja xobo ibo neskáakin yoitankanwe: 'Ja mae-
stronra mia neskáakin yokáti noa raanke: ¿Jawerato ani
xobo chitéainxonmein, nokon jonibo betan en *Pascua fiesta
jawékiati iki?' ixon.

12 Jatian janra bochiki iká ani chité, moa jakonhakin
matsóyonshamana mato oinmati iki; jainxon ja *Pascua fiesta-
tian jawékiati, jainxonra jatíbi ja jawékiatibo maton ati iki —
akin.
13 Jatian jabaon kaxon nókokana iki, jaskara iti Jesussen yoi-
wana keskábo. Jainxon ja *Pascua fiestatian piti jawékiatibo
akana iki.
14 Jatian moa piti hora nokóketian kaax, Jesús jawen raan-
aboyabi mesan yakata iki.
15 Jainxon jato neskáakin yoia iki: —¡Eara kikini keena
iki, mawatamatianbi nato *Pascuatian mato betanshaman
jawékiatinin!
16 Ikonshamanra en mato yoiai; jakiribira neskáakin en
mato betan jawékiayamai kaai; ja Diossen jawen netenko
ebetanbishaman mato imati nete seneni kaai kaman —akin.
17 Jainxonra ja xeati bixon, Dios iráke aka iki, jaskáaxon
neskáakin jato yoia iki: —Nato xeati jatíxonbi xeakanwe.
18 En mato yoiai riki, jakiribira nato vino jene en xeaya-
manoxiki akin. Ja Diossen jawen netenko mato ikinni kati
nete nókoti kaai kaman —akin.
19 Jaskáa pekáo, pan bixon Dios iráke aríbaa iki. Jaskáaxon
tobapakexon menikin, jato neskáakin yoia iki: —Nato riki
nokon yora, ja mato kopi menikaatax mawati kaai. Ea shi-
nannaitiibi, jeneyamakin jaskánoxikanwe —akin.
20 Jainxon moa pia pekáo, xeati xeakin jato neskáaribia iki:
—Nato xeati riki, ja senenhabekonti benáa joi Diossen aká jan
onanti imai, nokon jimi, ja mato kopi chikota.
21 Ikaxbi ja jakonhai keská iikinbi ea jan jakonmaatira,
neno ebetanbi mesan itinke.
22 Ikaxbi jonin Bakera, ja Diossen jaskara iti shinanna
keskati iti jake. Ikaxbi ¡Jawe iresaipanon, ja jakonhai keská
ixonbi ea jakonmaakai joni! —akin jato aká iki.
23 Jatianra jatonbinix yokakanani peokookana iki
¿Tsoamein iki ja jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaati? ikibo.

¿Tsoarin jan jato xewina?

24 Jainoax Jesussenmea onannaibo jatobires yokakanani
peokookana iki, tsoamein iti iki, jan jato xewina ikibo.
25 Jatian jato Jesussen yoia iki: "Ja joi ayamai apobaonra
akanai, jawen jonibo, jaton keena keskáakinbores yonoananbi
ramiakin. Jatian ja joni koshiboribi ikanai; nonra jato jakon-
haxon ikinai ikibo.
26 Ikaxbi matora jaskarabo itima iki; jaweratoki mato
xaranmeax kikinman shinanmeetai; jara kikin bakepari ikai
keskati iti iki. Jaweratoki joni koshi iki, jara ja ati yoikanaibo
jato senenhaxonai keskáres iti iki.

27 Jaskara ikenki, ¿Jaweratokayarin ja kikin joni; ja mesan
pii yakatai o jan jato jawékiati metexonai? ¿Ja mesan pii
yakataimarin ja kikin joni? Ikaxbi ea riki mato xaranmeax,
jan jato piti yasanxonai keskáres.
28 Matobora ebetanbi, jatíbitian ja atikoma jawékiainbo ike.
29 Jaskara ixonra; ja nokon papan ea koshi imaa
keskáribiakin, enribi mato joni koshibo imai.
30 Jainxonra en ikinaton netenxon maton ebetanbi
jawékianoxiki; jainxonra ja yakátinin yakátaanan, ja chonka
rabé tsamá *Israel jonibo, jaton aká jawékibo maton jato
yoixonoxiki", akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 Jainxon Ibon jato yoiribia iki: —Simón, *Satanássenra
Dios yokáke, ja trigo bero payankanai keskáakin, mato
tananoxon.
32 Jaskara ikenbira en Dios yokáke; mia eki koshii
jenéyamanon ixon. Ikaxbi jawetianki moa shinanmeetax
mia eki banéribiai; jatianra ja min wetsabo eki koshikinkin
min jato jenékintima iki —akin aká iki.
33 Jaskáa Simonman yoia iki: —Ibó, eara mibébi cárcel
meran katires iki, jainoaxa ea mibébi mawáti atipanke —
akin.
34 Jatian Jesussen yoia iki: —Pedro, ikonshamanra en mia
yoiai; ramabira atapa keotamatianbi, enra ja joni onanya-
make iki; mia kimishai paranai kaai —akin.

Ja tanakaati hora moa nokota

35 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Ja reken en mato
raanontianra en mato raana iki, jan piti boti pishaoma, jain
koríki ati pishaoma, itan zapatoomaribi ¿Jatianki mato jawen
maxkata iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Jawebira noa
maxkáyamaa iki —akin.
36 Jatian jan jato yoia iki: —Ramabiribi jan koríki atiabo
ixon botankanwe, jan piti ati pishayabo ixon botankanwe;
jatian ja espadaomabaon, jaton saweti chopabo marotaanan
espada bikanwe.
37 Enra mato yoiai ja ea jaskáti yoii Wishá meran yoiaira
senenti jake: 'Ja jakonmabo xaran itira iká iki', iki iká. Jatíbi
ea jaskara iti yoiaibora senenoxiki —akin.
38 Jaskáketian yoikana iki: —Ibó, nenora noa rabé espadaya
iki —akin. Jatian jato yoia iki: —Moa yoyo iwetsayamakanwe
—akin.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Jatian jato jaskáakin yoikin senenhataanan, ja jainpacho
kaai olivos janeya mananman Jesús kaa iki. Jain kaaitian
jaonmea onanaibaon chibana iki.
40 Jain nokóxon jato neskáakin yoia iki: —Orankanwe,
tanakaatibo joketianra, mato pakénake —akin.
41 Jato jaskáabaini janbiribi ochóchaashoko kaa iki, makan
potaa kaax paketaitio ochó. Jain kaxon chirankooxon orana
iki,
42 neskáakin: "Papá mia keenxon neskara onitsapitibo ea
tenemayamawe. Ikaxbi nokon keena keská iamabanon, min
keena keskákaya ibanon", akin.
43 Jaskaitianribi, westíora ángel naikanmeax joá iki, já koshi
menii.
44 Jaskati ikonbiresi onitsapiti iikinbi, bebonbires Jesussen
orana iki. Jatian jawen niskan, jimi tsononai keskati, maiki
tosota iki.
45 Jaskáakin oranax, wenitax jaonmea onanaiboiba kaa iki.
Kaxon oinnabi, ayorakin masá shinanni moa oxakana iká iki.
46 Jatian jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato oxakana? Weníxon
orankanwe, ja tanakaatibo maton tenenon —akin.

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jatian jato joi yoii iitaitianbipari, icha joni Jesússiba
bekana iki. Jatian ja Jesussenmea onanai Judas janeya iká iki,
ja icha jonin rekenhaa joí. Joxon pataxbainxon, Jesús betsó
aka iki.
48 Jatian Jesussen neskáa iki: —Judas, ¿Neskáakin betsó
axonki akai, ja jakonhai keská iikinbi, ja jonin Bake min
jakonmaakin? —akin.
49 Jatian ja jabé iká jaonmea onanaibaon, jaskara jawéki
winotai oinxon yoikana iki. —Ibó, espadanin non jato
chachibanon —akin.
50 Jainxon ja wetsa jabé ikátonin, ja *sacerdotebaon koshin
yonoti, jawen mekayaokea pabíbi xatenaana iki.
51 Jatian Jesussen neskáa iki: —Moa jaskáakin jenekanwe
—akin. Jaskáataanan Jesussen ja yonotinin pabíki, yatanxon
moa jainribi nenxona iki.
52 Jainxon ja boí bekana, *sacerdotebaon koshibo itan ja
Dios rabiti xobo meran iká policiabo, jainoax ja judíobaon
joni koshibo, jato Jesussen neskáakin yoia iki: —¿Jaweakiki ea
yometso joni keska shinanni; espadayabo itan jiwiabo mato
bekana?
53 Ja Dios rabiti xobo meran netetiibi, mato betan ikenbira,
maton ea yatanyamaa iki. Ikaxbi ramara jaskara ati *Sa-
tanássen mato shinanmaa nete nokóke —akin.

Jesús onanaxbi, Pedro paranaa
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Jatian moa yatanxon, ja *sacerdotebaon koshin xobonko,
Jesús bokana iki. Jatian Pedron ochóxonres chibana iki.
55 Jatian ja apon xobo iká jema naponshaman, chii
ketéakana iká iki. Jaskáax ja kateai yakákana ikana iki. Jatian
Pedroribi jato xaranbi jain yakáshokoa iki.
56 Jatian jato betan chii patax yakata iken ointaanan,
westíora yonoti ainbaon jato neskaa iki: —Natoribira ja Jesús
betan nipachoai iki —akin.
57 Ikaxbi paranakin Pedron neskáa iki: —Ainbó, enra
onanyamake —akin.
58 Jaskata basikainainshoko, wetsan yoiribia iki: —
Miaribira jato betan ipachoai iki —akin. Jaskáabi Pedron
yoia iki: —Joní, eara jama iki —akin.
59 Jaskáawana westíora hora pekáobira, wetsa joxon yoia iki:
—Ikon riki nato joniribira, jabé ipachoai, Galileankonia joni
ikax, —akin.
60 Jaskáa Pedron yoia iki: —Joní, ja min yoiaira en onanya-
make; tsoa joni yoiira mia ibirai —akin. Jaskáakin Pedron
yoiatianribi, westíora atapabene keota iki.
61 Jatian non Ibon pekáori naisxon, Pedro oinna iki; jatianbi
Pedron shinanria iki, jaskara iki kaai non Ibon yoiwana: "Ra-
mara atapabene keotamatianbi, ea onanaxbi mia kimishai
parananoxiki", akin awana.
62 Jatian moa jainoax pikókaini kaax, akonbireskin masá
shinanni Pedro winia iki.

Jesúski shirokana
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Jatian ja Jesús jabánaketian koiranaibaon, jaki shirokin
timabokana iki.
64 Chopan benéxanan tantash axonbo yokákana iki,
neskáakin: —¡¿Tsonki mia tantash aka onanta?! —akinbo.
65 Jainxon meskóakinbo ichayonkana iki.

Joi benxoai joni koshiboiba Jesús bokana
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Jatian moa nete xabáketian, ja jemamea judíobaon joni
koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo; jainoax ja esé onan
jonibo tsinkíkana iki. Jainxonra ja jainxon joi benxoakanai
joni koshiboiba Jesús bokana iki. Jainxonra neskáakinbo
yokákana iki:
67 —Noa yoiwe, ¿Miarin ja *Cristo? —akin. Jatian jan
jato yoia iki: —Eara ja iki akin en mato akábira, maton ea
ikonhatima iki,
68 jatian en mato yokatabira, maton ea jawebi yoitima iki.

69 Ikaxbi ramara, ja jonin Bake; ja jatíbi atipana koshia
Diossen mekayaobi yakati kaai —akin jato aká iki.
70 Jainxon jatíxonbi neskáakinbo yokákana iki: —¿Jaskara
ikenki mia iki, ja Diossen Bake? —akinbo. Jatian Jesussen jato
yoia iki: —Matonbira ake yoikin, eara já iki ixon —akin.
71 Jaskáakin jato yoia, neskatibo yoyo ikana iki: —Wetsabo
non yokátibora moa noa maxkáyamake. Moara nonbishaman
ninkáke; janbix jaskati yoyo ikaitian —ikibo.

23

Jesús Pilatoiba bokana
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Jainxonra jatíxonbi Pilatoiba Jesús bokana iki.
2 Boxon já bebonxonbi jakonmaakinbo yoii, neskatibo yoyo
iki peokookana iki: —Nato jonira non nokoke, non kaibobo
jakonmaakinbo tsokásmaxon jato saa imai iitaitian. Jainoaxa
ike, non ronki ja icha mai iboaa romamea apo kopíatima iki
ikibo, jainoaxa ikai, jaronki ja Cristo iki, itan non apo iki ikibo
—akinbo.
3 Jatian Pilaton yokata iki: —¿Miarin ja judíobaon apo? —
akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minbira yoike ea já —akin.
4 Jatian ja *sacerdotebaon koshibo itan jain tsinkita jonibo
Pilaton jato yoia iki: —En oinnara nato joni jakopi masá
tenemati yamake —akin.
5 Jaskáakinbo jato yoiabi bebonbires yoitimai, neskatibo
yoyo ikana iki: —Jan jato eseatoninra jatíbi jonibo jakonmai
saa ikanai; Galileankoparira jato peokoomaa iki; jatian ra-
mara neno Judeain jato aríbai —ikibo.

Herodessiba Jesús bokana

6 Jatian jonibo jaskákanaitian ninkáxon, Galileankonia
jonirin ixon Pilaton jato yokata iki.
7 Jatian jainoa joni riki akin akana, Herodessiba jato bomaa
iki. Ja iká iki Galilea mainmea joni koshi; ja netebaonribi
Jerusalénhain iká iki.
8 Jatian Jesús oinnax Herodes kikinshamani raroa iki,
moabi já onankasi iikirana ikax, itan já yoii ikanaitianbo
ninkata ikax. Jaskara kopíra manata iki, ratéti jawékira akai
ikax.
9 Jainxonra ichabiresakinbo yokata iki; jaskáakinbo
yokatabi, Jesussen jawebi kewinyamaa iki.
10 Jatian jainribi ikana iki, ja *sacerdotebaon koshibo itan
esé onan jonibo. Jabaonribi bebonbires ramiakin yoikin
jeneyamakana iki.

11 Jatian Herodesnin jawen sontároboyaxonbi omiskana iki.
Jainxon jaki shirokin apon saweai kikin chopa sawemakana
iki. Jaskáa pekáo Herodesnin jakiribi jato Pilatoiba bomaa iki.
12 Ja netera ramiananax rawikanana ipachoibi, Pilato be-
tan Herodes jakiribi raeananribia iki.

Jesús reteti yoikana
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39–19.16)

13 Jainxonra Pilaton ja *sacerdotebaon koshibo, ja je-
mamea joni koshibo, jainxon ja jemamea jonibo tsinkia iki.
14 Jainxon jato yoia iki: —Matonra ake nato joni eiba bekin;
ja jemamea jonibora jan imaa jakonmai saa ikanai ixon.
Ikaxbi enra mato bebonbi nato joni yokáke. Jaskáakin en
yokatabira, en oinna jawe ramibi jan aká yamake, nin jakopí
non ramiatibira yamake.
15 Ja Herodesninbira jawe ramibi jan aká oinyamake;
jaskáakin riki noiba mato bemaribia. Nato joninra jawe
ramibi akáma iki. Jaskara kopíra, ja aká kopí non réteti
yamake.
16 Enra jato castigamaresai; jaskáaxonra en moa jeneai —
akin.
17 Jatian ja fiestatiibi iká iki, Pilaton westíora preso jato
pikoxonai.
18 Jaskákenbi, ja joni icha tsamatabo koshin saa ikana iki,
neskati: —¡Ja jonira pikotima iki! ¡Barrabaskaya noa pikox-
onwe! —ikibo.
19 Ja Barrabás iká iki; Jerusalén jemameax apoki yoitimatax
ramíketian itan joni reteketian cárcel meran akana.
20 Jatian Pilatobiribi, Jesús pikoti shinanyares iká iki,
jaskákin jakiribi jonibo yokata iki.
21 Jato jaskáakin yokatabi; bebon koshinbires saa ikana iki,
neskatibo: —¡Korosen awé! ¡Korosen awé! —ikibo.
22 Jatian jawen kimisha itin Pilaton jato yokáribia iki: —
¿Jawekeska rami akákayarin nato jonin? En jisábiribira, nato joni
jakopi non reteti jawéki yamake. Jato castigamaxonresa nato
joni en pikoai —akin.
23 Jato jaskáakin yoiabi, korosen awé ikires koshin saa ikana
iki. Jatian jaskati koshin saa iki jenéyamakinra, jato keenai
jawéki nokokana iki.
24 Jatian Pilaton shinanna iki, ja jonibo keenai keská jato
axonti.
25 Jaskáaxon ja pikotinin keenkanai joni jato pikoxona iki. Ja
apoki yoitimaketian itan joni reteketian presoakana. Jatian
jaton keena keskáakin akanon ixon, jatoki Jesús jenea iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Jatian moa Jesús korosen anoxon bokin, wainkoniax joái
westíora joni bechixon yatankana iki. Ja iká iki Cireneainoa
joni Simón janeya. Ja jonira koros iamaxon, Jesús pekaobi
bokana iki.
27 Jatian bokanaitian, icha jonin Jesús chibana iki. Jainoax
icha ainboboribi masá shinanni winii koshin sion iibainkana
iki.
28 Jaskákanaitian oinxon jato Jesussen neskáakin yoia iki: —
Jerusalénhainoa ainbobó, eon masá shinanni winiamakanwe.
Winikanwe mato kopibi, itan maton bakebo kopíbiribi.
29 Netera nokónoxiki, jatianra inoxikanai neskati:
'Raroshamanra jato Diossen imati iki, ja tooisma itan,
jawetianbi bakeaxon xoma amayosma ainbobo' iki.
30 Jatianra jonibo ikanti iki, ani manan itan maxko man-
anbo akí neskati: '¡Noki reokooxon noa mapobanon!' ikibo.
31 Jatian ja jiwi paxa neskáakinbo akanai ikenra, ja jiwi
tanokaya abireskanti iki —akin jato aká iki.*
32 Jainxonribi ja Jesús betan korosen anoxon, retemis joni
rabéribi bokana iki.
33 Jatian boax, ja mapo xao akin akanai mananman,
nokókana iki, jainxon moa Jesús korosen akana iki. Jainxon
ja retemis joni rabé bokanaribi, wetsa jawen mekayao wetsa
jawen mexkaori korosen akana iki.
34 Jainoax basikainaishoko Jesús neskata iki: "Papá, nato
jawéki jato shinanxonyamawe, jabaonra onanyamake ja-
ton akai jawékibo", iki. Jatianra Jesussen chopa binoxon,
sontárobaon *suerte akana iki.
35 Jainxon jonibaon oinkana iki, ja jemamea joni koshi-
boribi jaki shiroi neskákanaibo: —Wetsabora jato kishpinmaa
iki, ibanon rama janbixbi kishpinmeeti; ikonkon ja Diossen
katota *Cristo ikax —ikibo.
36 Jatian sontároboribi Jesúski shirokana iki.
Ochómakainxonbo *vinagre moka xeamakana iki.
37 Neskáakinbo yoianan: —¡Ikonkon judíobaon apo ikax min-
bixbi kishpinmeewe! —akinbo.
38 Jatian já manaonribi, tablanin neskáakin wishaxon tax-
nankana iká iki: "Nato riki judíobaon Apo", iki iká.
39 Jatian ja wetsa jabé korosen akana retemis jonin, rami-
akin Jesús neskáa iki: —¡Ikonkon ja Cristo ikax, minbixbi
kishpinmeetaanan noaribi kishpinmawe! —akin.
40 Jaskataitian wetsa jabé ikátonin notsina iki, neskáakin: —
¿Miaki Dioski rakéyamai, miaribi castigankanabi?

* **23:31** Westíora jiwi paxara ishton menoyamai; jara ochaoma Jesús yoii iká iki. Jatian ja jiwi tanora ishton menotai; jara ochaya jonibo yoii iká iki.

41 Noara itibi neno masá tenei onitsapitai, ja non jakonmabo aká kopíbi castigankana. Ikaxbi nato joninra jawe jakonmabo akáma iki —akin.
42 Jainxon Jesús yoia iki: —Moa apo iki peokooxon eaakintani shinannoxiwe, Jesussé —akin.
43 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, ramabira mia ebébi ikí kaai, jain jakonhira jatínko —akin.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-46; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Jatian moa bariapanra, jatíbiain yameta iki, ja kimisha hora yantan kaman.
45 Jatianra moa barin tenayamaa iki; jaskáketianra, ja Dios rabiti xobo meran iká, jan nachitekin panaa chopa naponbekonshaman noshita iki.
46 Jainoax Jesús koshin sion iki neskata iki: —¡Mikira nokon kaya en jeneai Papá! —iki. Jaskáakin yoitaanan moa mawata iki.
47 Jatian jaskata oinnax ja romano sontárobaon *capitán, Dios rabii neskata iki: —Ikon jawe ramibi akámara nato joni ike —iki.
48 Jatian jatíbi ja jaskata oinna jonibo moa bokana iki; nonra jakonmabires jawéki ake ixonbo xochi tima timabaini.
49 Jatian ja Galileankoxonbi chibani bokana ainbobaon, itan jatíribi já onanna iká jonibaon, ochóxonres oinkana iki.

Jesús miinkana
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Jatian ja jemanribi iká iki westíora jakon itan ponté shinanya joni; jawen jane José. Ja iká iki Judea main iká, Arimatea jemamea. Jaribi iká iki, ja joi benxoai judíobaon joni koshibo betan iká.
51 Jaribi iká iki, ja jabé joni koshibaon, Jesús jaskáakanti shinan akanaitian keenyamaa joni. Jainoax ja Diossen ikinaton itin manata joniribi.
52 Ja jonira Pilatoiba kaa iki; kaxon ja Jesussen yora yokata iki.
53 Jainxonra kaxon ja yora korosenmea pakeanan lino chopan rakawaa iki. Jaskáaxon boxon jain mawábo niati shanka kiniakana ikain niaa iki. Ja kini iká iki, tsoabi jain niakanamapari.
54 Jatian iká iki ja tantiti nete peokootibishoko iketian moa benxokaati ikanai.
55 Jatian ja Galileankoniaxbi Jesús chibani bekana ainbobo, ja mawá jain niakana kini oinni bokana iki. Kaxon ja yora jaskáakin rakankanabo oinkana iki.

56 Jatianra moa jaton xobon kaxon, meskó inintibo tsinkianan, meskokana iki. Jatian moa tantiti nete iketian, tantikana iki, jaton esé meran jaskara yoiaitian.

24

Jesús jiria
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 Jatian moa domingo nete xabatai yamékirishoko, ja mawá kini oinni boribakana iki. Kakin ja ininti meskoibakanabo bokana iki.
2 Boxon nokóxon oinkanabi, jan xepoa ibata makan, moa jainma iká iki.
3 Jaskara ointaanan, kininko jikixon oinkanabi, moa Ibo Jesussen yora yama iká iki.
4 Jaskara oinxon, jaskáakinshamanbo shinanti atipanyamakankebi, jato patax rabé joni kikinbires chopa penéshaman sawéya oinkana iki.
5 Jaskáakin oinnax kikinbiresi raketi maikibi bekepikana iki. Jaskákanaitian ja joni rabékan jato neskáakin yoia iki: —¿Jaweatiki ja moa jiria joni, ja mawábo xaran maton benai?
6 Nenora yamake moara jirike; shinankanwe jawerakiki, ja mato betanpari ixon Galileankoxon mato yoiantana ixon.
7 Ja jonin Bakera, ja ochaya jonibo yatanmakanti jake ixon. Jainxonra korosen axon retekanabi, jawen kimisha nete itin jirinoxiki —akin jato aká iki.
8 Jatianpari ja ainbobaon shinankana iki; ja Jesussen jato jaskáakin yoia joibo.
9 Jaskatax ja mawá kininkoniax banébaini boxon, jawen chonka westíora raanabo jato yoikana iki, jainxon wetsaboribi, jaskara oinkanabo keshankana iki.
10 Jatian jaskara joi ja raanabo jato keshana ainbobo ikana iki; Magdalainoa María, Juana, Santiagon tita María, jainoax wetsa ainboboribi.
11 Ikaxbi ja ikonkon raankanabaon ja ainbobo ikonhayamakana iki. Iresbiresi yoyo ikira ikanai, ikibores ikana iki.
12 Jatian Pedrobiribi, ja mawá kininko ishtoi kaa iki. Kaxon nokóxon oinnabi, jan yora kawaa ibata chopares tsamata iká iki. Jaskarabo oinnax ratékaini, moa jawen xobon karibaa iki.

Emaús jemanko boaiboki Jesús pikota
(Mr. 16.12-13)

13 Ja netenribi, rabé Jesussenmea onanai, Emaús jemanko kaa iki. Ja jema iká iki, Jerusalénhainoax nokóti, chonka westíora kilómetro.
14 Kakin jaskara ikábo yoi yoibainbekona iki.

15 Jatian jaskatibo yoyo iikainbekonaitian, Jesúsbi jato
pataxax, jato betan iikaina iki.
16 Jatian jaskáakin oinxonbi, tsoarin ixon onanti atipanya-
makana iki.
17 Jatian jato Jesussen yokata iki: —¿Jawe yoiiki mato bain
yoyo iikainbekonai? —akin. Jaskáa chankatax onísbekona iki,
18 jainxon, ja Cleofás janeyaton yoia iki: —¿Miabichorin
ja Jerusalénhain itinxonbi; ja rama netebaon, jain jaskara
winota jawékibo onanyamaa? —akin.
19 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekeskaboki winota?
—akin. Jatian neskáakin yoikana iki: —Ja Nazaret janeya
jemamea Jesúsra Dios bebon itan jonibo bebonribi jawen
akainkobo, itan jawen yoyo ikainkobo atipana koshi shi-
nanya *profeta iká iki.
20 Ja jonira ja *sacerdotebaon koshibaon itan non
joni koshibaon, yatanmaxon jato korosen amaanan,
retemakanke;
21 Noara jaon manata iká iki; janra *Israel jonibo, jato
xabáanoxiki ikax. Ikaxbi jaskáibakanara moa kimisha nete iki.
22 Ja noobetan iká jawetii ainbobora, yamékirishoko ja
mawá miinbakana oinni boibakanke. Ja boxon rotoanan
joxon yoikinra, noa rateibakanke,
23 Jatian boxon ja yora rotoax, jaton xobon bexonra, yoi-
ibakanke, rabé ángel merakana, jatian janki jato yoiibake,
moa Jesús jiria.
24 Jatian jaskara ainbobaon yoiketian; ja nobé ikábo jawetii
kaxon oinkanaki iibake, ja ainbobaon yoia keskáshamanbi,
ixonbi ja Jesús oinyamaibakanke —akin.
25 Jaskáakin yoikin senenhaketian Jesussen jato yoia iki:
—Matonra ninkáyamai; itan jatíbi ja *profetabaon yoipaoni
joiboribi maton ikonhayamaa iki.
26 ¿Matonki onanyamaa iká iki *Cristo, naikan kaamatianbi-
pari neskati onitsapitibo? —akin.
27 Jainxonra onantishamanhakin, jato yoipakea iki; ja
wishá meran iká; já yoii iká wishábo. Jato yoikin peokin ja
Moiséssen, wishani kirika merannoabo, jato yoia iki. Jainxon
jatíbi ja *profetabaon wishaniboribi jato yoia iki.
28 Jatian jain bokanai jemanko, moa nokókana iki. Jatian
Jesúsbiribi, karesai keská iká iki.
29 Ikaxbi jabaon jato betan banénon ixon, teakin neskáakin
yoikana iki: —Nobépari banéwe; moara yametai —akin.
Jaskáakin akana Jesús jato betan jain baneta iki.
30 Jaskatax moa mesan pii yakákana iki, jatianra pan
bitaanan Dios iráke aka iki. Jaskáaxon pakéxtaanan, jato meni-
pakea iki.

31 Jatianpari já oinxon onankana iki, ikaxbi moa manóresa iki.
32 Jatian jatobires neskatibo yoyo ikana iki: —¿Ikonmarin ja wishá meran iká joibo, ja bain jokin noa jan onantishamanhakin yoi yoibeiranaitian non shinan meran xana chankatai keská noa iikirana? —ikibo.
33 Jainoax basiamai, moa bainbi Jerusalénhain beribakana iki; jain joxon nokokana iki; ja chonka westíora jawen raanabo, itan jato betan iká joniboribi tsinkíkana.
34 Jatian ja jain ikábaon jato yoikana iki: —Ikon riki non Ibo jiria, Simón Pedrokira pikóke —akin.
35 Jatian ja rabékan jato yoia iki; jabo bain kaaitian jaskáaibatabobiribi; jainxon pitinkoxon, jato pan tobapakeanan meniaitianpari Jesús onanhibakanabo.

Jaonmea onanaiboki Jesús pikota
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Jatianra ja ibata jawékibo yoikin jenekanama iká iki. Jaskarabo yoii iikanainbi, jato naponshaman Jesús chankata iki. Jainxon jato saludankin neskáa iki: —Mato jakonbires Dios betan ibanon —akin.
37 Jato jaskáaketian jabo ikonbiresi rakékana iki. Kayara oinbirakanai ixon shinannax.
38 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato ratetai? ¿Jaweatiki maton ikonhaayamai?
39 Oinkanwe nato nokon mekenyabi nokon tae; eabi riki. Ea tii axon oinkanwe, westíora kayara namioma itan xaooma iki. Eara jatíbia iki oinkanwe —akin.
40 Jaskáakin jato yoitaanan, jawen meken betanbi jawen tae jato oinmaa iki.
41 Ikaxbi jabaon raroananbi ratetapari ixon, ikonhayamakanaitian, jato Jesussen yokata iki: —¿Matoki neno ja pitia iki? —akin.
42 Jaskáketian yapa xoi pakex menikana iki.
43 Ja menikana bixon, jato bebonxonbi pia iki,
44 Jaskáakin pia pekáo jato yoia iki: —Ja ea winota jawékibora ike, ja mato betanpari ixon, ja ea winótibo en mato yoiantana keskábo. Ja Moiséssen kirika meran yoiaibo itan *Profetabaon yoiaibo, jainoax ja Salmos meran yoiaiboribi —akin.
45 Jainxonra, jaskáaxon ja Wishá meran ikábo ninkákanti kopí, jato onanmaa iki.
46 Jaskáaxon jato neskáakin yoia iki: —Ja Wishá meranra yoiai, *Cristo mawataxbi, jawen kimisha nete itin jiriribiti iki.
47 Jatianra ja Jerusalénhainoa jonibopari jato yoikin peoxon; jawen janenko jatíbiainoa jonibo jato yoinoxikanai, jaton ochabo moa shinanxontima kopí, Dios ikonhakanon ixon.

48 Matobi riki ja neskara jawékibo oinna ixon jato yoitibo.
49 Enra mato raanxonti jake ja nokon Papan mato raanxonoxon yoini. Ikaxbi nato Jerusalén jemanpari ikanwe; ja naikanxon mato meniai atipana koshi maton biai kaman — akin jato aká iki.

Jesús naikan kaa
(Mr. 16.19-20)

50 Jainxonra Jesussen jawen raanabo, ja Betania jeman jato ioa iki. Jainxon jawen meken bochiki sanáanan; jakonbires ikanon ixon jatoki orana iki.
51 Jaskáakin jato aatibira, jato jenebaini naikan kaai moa keyata iki.
52 Jatianra moa rabikin senenhataanan, jabo raroshaman Jerusalénhain boríbakana iki.
53 Jaskáxonra jatíbitian Dios rabiti xobo meranxon Dios rabikana iki.

SAN JUAN
Jesucristo iká*bo* yoikin Juanman wishaa

Diossen joi joni baneta

1 Nete joniamatianbira, ja joi ibo Cristo moa jaa iká iki, jara
iká iki Dios betanbi, itan jabiribi iká iki Dios.
2 Jara peokootiainoaxbi Dios betan iká iki.
3 Já*kopíresa* Diossen jatí*bi* jawé*kibo* jonia iki, jan ayamaara
jatí*bi* jawé*kibo* yamakeanke.
4 Jaibaresa iká iki jan jati, jatian jan jatira iká iki, jan jatí*bi*
nato netemea jonibo tenaa joé.
5 Ja joé*kanra* yamé meranxon jakonma jawé*ki* akanaitian
jato tenaxon jishtiakai. Jato jaská*akin* tenaketian nokaakask-
inbira jonibaon atipanyamakana iki.
6 Westí*ora* jonira jakatiai jawen jane jato *bautizanai Juan,
jara Diossen raana iki,
7 janbishaman oinxon onanna iketian, ja joé*kiriakin* jato
yoixon onanmanon ixon. Jatian jaská*akin* jan jato yoiabo
ninká*xon* onantaanan ikonhakanti kopí.
8 Jaskara ikaxa, Juan iamaa iki ja joé, jara ja joé*kiriakin*
yoixon jato onanmati kopí raana joá*res* iká iki.
9 Jatian ja ikon joé jan jatí*bi* nato netemea jonibo tenaira,
moa nato neten joibi iká iki.
10 Jara nato main joá*x* jonibo xaran jakatiai. Já meranxon
Diossen nato nete jonia ikenbira, nato netemea jonibaon
onanyamareskana iki.
11 Jara joá iki jawen kaibo judí*obo* shinan, ikaxbi jabaonra
biamakana iki.
12 Ikaxbi jan bi*ábo* itan jan ikonhabora, Diossen bake itiakin
jato imaa iki.
13 Jaská*akin* jato imaara, jaton rekenbo Diossen bake iká
kopí iamaa iki, jainxon yoranxon bakeakanamaboribi iki,
nin jatonbinix keentaanan ikanamaboribi, jabora iká iki
Diossenbi jato jaskara imaa ikana.
14 Ja joi ibo Cristora, noa keska joniribi iká iki, itan
nooxaran jakatiai, jawen koshi shinanra non oinna iki, jabi-
cho jawen bake iketian, jawen papan menia koshi shinan,
jara iká iki ani noimisti shinanya itan ikon jawé*kibores* yoiai.
15 Nato jonikiriakin jato yoiira iká iki nashimamis Juan
neskati: “Nato joni riki ja yoikin en mato ayantana, ja chiní
joá*ira* ea xewina kikin iki, ea jamaatianbi japari japaoni ikax”,
iki.

16 Jatíbi já jayata ani jawékiainoara, non jatíxonbi jaibakea
icha jakon jawékibo bia ixonbi, non biboresa iki.
17 Moisés meranxonra noa Diossen jawen esébo onanmaa
iki; ikaxbi Jesucristo meranxonra noa onanmaa iki, jawen
ikon joibo itan noa jaskáakin noiabo.
18 Tsonbira jawetianbi Dios oinyosma iki, ikaxbi jawen
jabicho Bake jabi Dios ixon, itan jawen Papa betanbi ikax jabé
yoyo iki jaa ixonra noa onanmaa iki, jawekeskarin Dios ixon.

Jato bautizanai Juanman Jesúskiriakin jato yoia
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Neskáraa iki Juan; ja *sacerdotebo betan ja Dios ra-
biti xobo meran teetai *Levitabo akí, ja Jerusalénhainxon
Judío koshibaon, tsoarin ja ixon yokáti raana jaiba bexon
yokákanontian.
20 Jaskáakin yokákana jan jato onantiakin yoia iki: —Eama
riki, ja Cristo —akin.
21 Jatian yokáribikana iki: —¿Jatian tsoakayarin mia? ¿Profeta
Elías? —akin. Jabi Juanman jato yoia iki: —Eara jama iki
—akin, jabi yokáboreskana iki: —Jaskara ikaxki, mia iki ja
*Profeta joti yoikatikanai —akin. Jatian Juanman jato yoia
iki: —Eara jama iki —akin.
22 Jatian jabaon yoikana iki: —¿Tsoakayarin mia? Noa jan
raanabo non jato yoii katira jake ¿Minbixki mia jawe keska
oinmeetai noa yoiwe? —akin.
23 Jatian Juanman jato yoia iki: —Ea riki, ja jain joni
jayamainkoniax: 'Bai benxoakanai keskáakinribi, maton shi-
nanbo benxoakanwe maton Dios binon', iki saí ikai, ja *Pro-
feta Isaíassen yoipaoni keská —akin.
24 Ja jaskáakin Juan betan yoyo inon ixon *fariseobaon jato
raana bekanabaon,
25 yokákana iki: —Jaskara ikax miama iki ja Cristo, itan
Elíasmaribi, jainoax noa jaon manata *profetamaribi, jatian
¿Jawekopiki min jato *bautizanai? —akin.
26 Jatian Juanman jato yoia iki: —Enra onpaxenres jato
*bautizanai. Ikaxbi jaráke westíora mato xaran, jara maton
onanyamake.
27 Jara epekáo joái, jaskara ikaxa ea jawemabishoko ikax
jawen zapato risbitanibobi choroxonti jisáma iki —akin.
28 Jatíbi neskarabora winota iki, ja Jordán wean keiba iká
Betaniain. Jainxon, jato Juanman bautizanpachoainko.

Jesús Diossen Cordero
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

29 Nete xabáketianra, Jesús jakiriti joaitian Juanman oinna iki. Jainxon jato yoia iki: "¡Oinkanwe, já riki ja Diossen *Cordero jan jatíbi jonibaon ocha jato soaxonti!*
30 Já yoikinra en mato aká iki: 'Epekáora joái westíora joni; jara ea xewina kikin iki, ea yamaatianbi japari japaoni ikax', akin.
31 Jaskáakin mato yoikinbira enribi ja joni onanyamaa iki, tsoarin ja iki ixon. Ikaxbi jabira en jato onpaxenres jato bautizanbea iki, jaskáaxon *Israel jonibaon ja onankanon ixon", akin.
32 Jainxon Juanman jato keshanribia iki neskáakin: "Enra aká iki oinkin ja Diossen Shinan xotó keska joáx Jesussenbi yakátoshiketian.
33 Enribira ja onanyamaparia iká iki, tsoarin já ixon. Ikaxbi en jato bautizanon ixon, ea jan raanatonra ea yoia iki: 'Tsokiki ja Diossen Shinan joáx yakatai min oinnai; ja riki Diossen Shinanman jato *bautizanai', akin.
34 Enbishamanra oinna iki jaskara kopíra en yoiai, ja Jesús riki ikon Diossen Bakekon ixon", akin.

Jabopari jaonmea onannaibo itiakin Jesussen jato bia

35 Jatian nete xabáketian, jain iibatainko Juan jakiribi iribaa iki, jaonmea onanai rabéya.
36 Jainxon Jesús kawanaitian oinxon, Juanman jato yoia iki: —¡Oinkanwe, oa riki ja Diossen *Cordero! —akin.
37 Jatian Juanman jato jaskáakin yoia ninkatax; jawen joni rabé Jesús kaai chibani kabékona iki.
38 Jaskati ja chibani bokanai ointaanan bechiakekainxon, jato yokata iki: —¿Jaweki maton benai? —akin. Jato jaskáaketian yoikana iki: —Maestró, ¿Jaweranorin mia jaa? —akin.
39 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Oinni bekanwe —akin. Jato jaskáa boxon oinkana iki jain jaa. Jaskatax jabébi jain iibaikana iki, jatian iká iki moa yantan.
40 Ja Juan yoii ikaitian ninkáxon, jan Jesús chibana westíoranin jane iká iki Andrés. Simón Pedron wetsa.
41 Ja Andrésra kaa iki, wetsa jawéki akamabi jawen wetsa Simón benai. Kaxon nokoxon yoia iki: —Ja Diossen katota Bakera non merabeiranke —akin.
42 Jaskáakin yoixon Andréssen jawen wetsa Simón Jesússiba ioa iki. Jatian kaketian jainbikon oinxon Jesussen neskáa iki: —Mia riki Simón, Jonassen bake; ikaxbi min janera ikai Cefas —akin (Ja iki Pedro iki iká).

Jesussen Felipe betan Natanael kenaa.

---

* **1:29** Ja Diossen *Cordero iki iká riki, jatíbi jonibaon ocha kopi Cristo mawáti iketian yoii iká.

43 Jatian moa nete xabáketian, Galilea main kanoxon shinanna ikax, Jesús kaa iki. Kakin Felipe nokoa iki, jainxon yoia iki: —Ea chibanwe —akin.
44 Ja Felipe iká iki Betsaida jemankonia. Jatian ja Andrés betan Pedro iká iki ja jemamearibi.
45 Jaskataxa Felipe kaa iki Natanael benai. Kaxon yoia iki: —Ja yoikin, Moiséssen jawen esé kirika meran wishani, itan ja yoikinribi *profetabaon wishanira non nokobeiranke, ja riki Jesús, Nazarethainoa Josekan bake —akin.
46 Jatian Natanaelnin yoia iki: —¿Imenyati atipanke ja Nazaret jemameax noa jan jakon jawéki bexonti joni pikoti? —akin. Jaskataitian Felipen yoia iki: —Minbishamankaya oinni jowé —akin.
47 Jatian ja Natanael jaiba nokoti kaaitian, Jesussen jato yoia iki: —Jainra westíora joni joái, ja riki ikonshaman *israelita, jara jawetianbi jansoi yoyo iamai —akin.
48 Jatian Natanaelnin yokata iki: —¿Jaweranoaki min ea onanna iki? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Enra mia oinna iki, ja Felipen mia nokoxon yoiamatianbi. Ja higuera jiwi naman mia yakáketian —akin.
49 Jatian Jesussen jaskáa, Natanaelnin yoia iki: —¡Maestro mia riki ja Diossen Bake, mia riki ja Israel jonibaon apo! —akin.
50 Jaskáaitian Jesussen yoia iki: —¿Ja higuera jiwi naman mia yakata oinxonra en mia onanna iki, akin en mia akárespa riki min ea ikonhai? Jaskara ikenbira, nato bebonbires ani jawékibo min oinnoxiki —akin.
51 Jainxon jato yoiribia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, matonra nai chopeta oinnoxiki, itan ja Diossen ángelbo, ja jonin Bakeki beax jakiribi boribai, ikaitian —akin jato aká iki.

2

Peokin Jesussen ratéti jawéki aká

1 Jatian ja kimisha nete itin Galilea main iká Caná jemanko, wanoti fiesta iká iki, jatian Jesussen titaribi jain iká iki.
2 Jatian ja wanotiainko jaribi chanikana, jaonmea onannaiboyabi Jesús jain iká iki.
3 Jatian moa xea xeakanainbi vino keyota iki. Jaskati moa vino keyota oinxon jawen titan Jesús yoia iki: —Moara vino keyóke —akin.
4 Jatian Jesussen yoia iki: —Ainbó ¿Jaweatiki min ea neskara yoiai? En jaskara ati horara nokotamapari iki —akin.
5 Jaskáakin jawen baken yoia, jawen titan joxon jan jato jawékiamaibo jato yoia iki: —Jatíbi mato jan ati yoiaitian, akanwe —akin.

6 Jatian jain iká iki sokota makan chomo, judíobo Dios
rabii tsinkítiain boax Dios bebon jakon inox jan onpax akáx
chokikanai. Ja chomobaonra weitai iká iki, posaka chonka,
iamaax pacha litro onpax.
7 Jainxon Jesussen jan jato jawékiamaibo yoia iki: —
Nato chomobo onpax bochoakanwe —akin. Jato jaskáa, ja
chomobo onpax bochoakana iki.
8 Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Rama ichama weaxon,
jan jato ikinnai koshi boxontankanwe —akin. Jato jaskáa
boxonkana iki.
9 Jaskáaxon jan jato ikinnaitonin tanaa iki, ja onpax vinoa
jaweranoa bekanarin ixon onanxonmabi. Ja yonotibaon-
res onankana iká iki, jabaon onpax bexon nachita ixon.
Jaskáaxon jan jato ikinnaitonin ja wanoai joni kenaa iki.
10 Jainxon yoia iki: —Jatíbi jonibaonra akai iki reken-
pari jakon vino jato xeamakin, jatian ja chanikana beabaon
moa icha xeakana pekáora akanai, ja kopímatani vino jato
xeamakin; Ikaxbi minra ake ja jakon vino ramakamanbi
benxoakin —akin aká iki.
11 Nato jawékira iká iki ja Jesussen reken peokin, ja Galilea
main iká Caná jemankoxon, ja oinxon onanti ratéti jawéki
aká. Jaskáaxon jawen atipana koshi jato oinmaara, jaonmea
onannaibo ja ikonhaax bebonbires jaki koshikana iki.
12 Neskarabo winota pekáora moa Jesús Capernaúmhain kaa
iki jaonmea onanaiboya. Jatian jawen titaribi jato betan
kaa iki, jainoax jawen wetsaboribi bokana iki, boax jaweti
neteres jain ikana iki.

Dios rabiti xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 Jatian iká iki moa *Pascua iti ochóma, ja judíobaon fiesta.
Jaskara iketian jaonmea onannaiboyabi Jerusalénhain Jesús
kaa iki.
14 Jain kaax nokotaanan, Dios rabiti xobonko kaxon jato
nokoa iki, jainoax waka bene maroaibo, oveja maroaibo,
xotó inabo maroaiboribi, itan jainxon jato koríki cambiaxonti
akax yakákanaboribi.
15 Jaskakanaibo jato oinxon, risbí bixon, Jesussen rishkitiaa
iki. Jaskáaxon ja maroaibo, jaton wakabo, itan jaton ovejaboy-
abi jatíbi jokonha iki. Jainxon ja koríki jato cambiaxonaibaon
mesaboribi weranaanxon koríkibo main jato saa akanana iki.
16 Jatian ja xotó ina maroaibobiribi jato yoia iki: —¡Natobo
keyo jokonhakanwe! ¡Nokon Papan xobo, jainoax jawékinin
maroti xobo ayamakanwe! —akin.
17 Jato jaskáaitian oinxon, jaonmea onannaibaon shinan-
rikana iki, ja Diossen kirika meran neskáakin wishaa: “Ja

min xobo meranxon jaskátima ikenbi akanai oinnaxa nokon shinan meran ea tiritai keská iti iki", iki iká.

18 Jatian judío koshibaon, yokáribikana iki: —¿Jawe jawékiki min noa oinmai, jaskáaxon min koshi shinanman aká non onannon ixon? —akin.

19 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Nato Diossen xobo ras akanwe, kimisha neteres en jakiribi arí*banon* —akin.

20 Jato jaskáaketian, judío koshibaon neskáakin yoikana iki: —Chosko chonka sokota baritia senenra akana iki, nato Dios rabiti xobo jankenhakin. Jatian ¿Minki atiki, kimisha neteres jakiribi arí*bakin*? —akin aká iki.

21 Ikaxbi ja xobo yoikin ayamaa iki Jesussen jato jaskákin. Jara iká iki jawen yorabi yoikin jato aká.

22 Jatian moa mawataxbi jiria pekáoparires, jaonmea onannaibaon shinanna iki, ja yoyo iantana joibo. Jatianpari onanxon ikonhakana iki, ja wishakan yoiai joibo itan Jesussen jato yoia joiboribi.

Jesussenra jatíbi jonibaon shinan onanke

23 Jatian Jerusalénhain ixon, ja *Pascua fiestatian ratéti jawékibo Jesussen akaitian oinxonra, ichaxon ikonhakana iki.

24 Ikaxbi Jesussen jato ikonhayamaa iki jaskatibo yoyo ikanainbi, jatíbi jaton shinanbo onanna ixon.

25 Jara maxkáyamaa iki jawekeskaki jonibo ikanai ixon wetsabaon yoitinin, moa janbi jonibaon shinan kikinhakin onanna ikax.

3

Jesús betan Nicodemo

1 Westíora *fariseora jaa iki, Nicodemo janeya judíobaon koshiribi.

2 Ja jonira westíora yamé Jesús betan yoyo iki kaa iki. Kaxonra Jesús neskaa iki: —Maestró, noa axeanon ixon mia Diossenbi raana joára non onanke; tsonbira min akai keskáakin ratétibo ati atipanyamake, ja Dios jato betanma iketian —akin.

3 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, ja benati pikóyamaitonra, jawekeskaxonbi Diossen nai nete ointi atipanyamake —akin.

4 Jatian Nicodemon yokáribia iki: —¿Jawekeskataxmein noa iti iki benati pikoribii neskara yosi ikaxbi? ¿Noamein iti iki yosixbi non titan chixana meran jikii, jakiribi pikonox? —akin.

5 Jaskáaketian Jesussen Nicodemo yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, jaweratoki jene meranoax pikóyamai, itan ja

Diossen Shinanman imaa shinan meranribi pikóyamai, jara Diossen nai netenko jikiti atipanyamake.

6 Ja jonin aká pikota bakera ja keska joniressibi iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanman imaara, jawen shinan meran moa benájoni iki.

7 Jaskara iken: 'Jatíbira benatipari pikókanti jake', akin en mia aká ratéyamawe.

8 Ja niwera payatai jawen kenaobiribi, ikaxbi ja xoo ikai ninkákinbi min onanyamaresai; jaweraokeaxki beai itan jaweraoki boai ixon. Jaskarariбi riki jatíbi ja Diossen shinanman, imaa jaton shinan meran benati pikotabo —akin aká iki.

9 Jainxon Nicodemon yokáribia iki: —¿Jawekeska jawéki yoikasirin nato? —akin.

10 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Miakaya ja *Israel jonibo axeai ixonbiki, ja en mia yoiai jawékibo min onanyamaa?

11 Enra mia pontéshaman yoiai; ja non onannabora noa yoyo ikai itan nonbishaman oinnaboribira non mato yoiai. Ikaxbira maton noa ikonhayamai ja non mato yoiaibo.

12 Jatian ja nato netemea jawékibo en mato yoiaitian ea ikonhayamakinra, jawekeskaxonbi ja naikanmea jawékibo en yoiaitian maton ea ikonhati atipanyamake.

13 Tsoabira jawetianbi naikan kaa yamake, ja jonin Bakeresiki ja naikanmeax joá.

14 Moiséssenra aká iki, janbi yami ronoataanan jiwin axon, jain joni jayamainkoxon jato chankanxonkin, jaskáakinribira ja jonin Bake jiwin axon bochiki chankankanti jake.

15 Jatíbi ja ikonhax jaki koshiaibo, jatíbitian jati neteya iti kopi.

Diossen jatíbi nato netemea jonibo noia

16 Akonbireskin nato netemea jonibo noixonra, jawen jabicho bake jato Diossen menia iki, jatíbi já ikonhaibo, mawáyamai jatíbitian jati neteya ikanon ixon.

17 Nato netemea jonibo masá tenemati kopíra ayamaa iki, Diossen jawen bake nato neten raankin. Janra raana iki, jan akinnaton nato netemea jonibo kishpinmeekanon ixon.

18 Jaweratonki Diossen Bake ikonhaa, janra moa masá teneyamai. Ikaxbi jaweratonki ikonhayamai, jara moa masá tenetiain iki; Diossen jabicho Bake ikonhayamaa kopí.

19 Ja ikonhayamaibora moa masá tenetiain iki; jatian jakonma jawékibores akí jakanabo ixonra, ja joé joxon jato tenaketian, ja joé omisi yamé meranres ikana iki.

20 Jatíbi ja jakonma jawéki akí jaabaonra, ja joé kikinbiresakin omisai, jaskara kopíra ja joé pataxkashamakanai, jaton jakonma akaibo jato jishtiaxonaketian.

21 Ikaxbi, ja ikon join yoiai keskatires jakanabaonra, joé
pataxkanai jato tenanon ixon, jaskáaxon jatíbi ja Diossen
keena keskábores akanaibo oinkanti kopí —akin aká iki.

Jato bautizanai Juan jakiribi Jesúskiriti yoyo ika

22 Jaskata pekáo Jesús jaonmea onannaiboyabi Judea main
kaa iki; kaax jawetio basi jato betan jain iká iki. Jatian jain
ikai kamanpari jato Diossen janenko nashimaa iki.

23 Jatian Juanribi iká iki, ja Salim iká ochóma Enónhainxon
jato bautizani, jain icha onpax jaketian. Jaskara kopí jato
bautizanon ikax jain bokanketian, jato imaa iki.

24 Neskarabora winota iki Juan cárcel meran akanamapari
inontian.

25 Ikaxbi ja Juanmamea onannaibo betan, westíora judíora,
koshi join iananani peokookana iki, jaskatax ja Dios bebon
jakon iti yoii.

26 Jaskataxa jaonmea onannaibo Juanhiba bokana iki, box-
onra neskáakin yoikana iki: —¿Minki shinannai ja Jordán
keiba miibetan iantana joni? Ja yoikin min noa ayan-
tana, ramara jaribi jato bautizani iitai, jakopíra ichaxon já
chibankanai —akin akana iki.

27 Jaskáakanketian Juanman jato yoia iki: —Diossen jato
shinan meniamaara, tsonbi jawen shinanmanbi jato jaskáati
atipanyamake.

28 Matonbira ea ninkata iki eama riki ja Cristo, eara jakiri-
akin jato yoiti Diossen raanares iki, akin en jato akaitian.

29 Ja wanotiainkora, ja wanoai joni iki ja jan biai ain-
boya, jatian ja wanoai joni jabé kikin raenanaira, jato betan
jain ixon jawen joi ninkatax raroai; Jaskaribiira ea ikon-
biresi raroai, ichaxon ja Cristo ikonhakanai maton ea yoiai
ninkatax.

30 Ja jonira jatíbiain kikinni ninkakaati jake, jatian
eabiribira moa ninkakatima iki.

Cristo riki ja naikanmeax joá

31 Ja naikanmeax joá Jesussiki jatíbi jonibo xewina kikin
joni. Jatian ja nato mainmeabora nato mainmea biribi iki,
jaskara kopíra nato mainmea jawékibores jabaon yoiai. Ikaxbi
ja naikanmeax joá riki jatíbi jato xewina kikin joni.

32 Jaskara kopíra jan akai ja naikanxon oinna, itan ninkata
jawékibo jato yoikin, ikaxbi jan jato yoiai joibo, tsonbi ikon-
hayamakanai.

33 Ikaxbi jaweratonki ikonhaai, janra noa onanmai ja
Diossen yoiaibo riki ikon ixon jan onanna.

34 Jaskáakin Diossenbi raana joá ixonra, Diossen joibores
yoiai, Diossenbi ayorabireskin jawen shinan menia kopí.

35 Papa Diossenra jawen bake noike, jaskara kopíra jawen
atipana koshi menixon, jatíbi jawéki jawen mekenman jenea
iki.
36 Jaweratobaonki ja Diossen Bake ikonhaai, jabora moa
jatíbitian jati neteya iki. Ikaxbi, jaweratoboki ja Diossen Bake
ikonhatinin keenyamabiresai, jabora jati neteoma inóxiki,
jaskara kopíra moa Diossen jato akonbireskin castigantiresbo
iki —akin aká iki.

4

Jesús betan Samariainoa ainbo

1 *Fariseobaonra yoikanai ninkaxon onankana iki, ja Je-
sussen jaonmea onannaibo itiakin jato biboresai, itan Juan-
man jato imai bebonbiresibi jato bautizanai.
2 (Jesussen jato bautizanainmabira ikana iki jaskati, jaon-
mea onannaibaonreskaya jato imainbi).
3 Jatian moa jaskara onannax, Judea mainmeax moa Jesús
Galileanko karibaa iki.
4 Jatian jain kaai, Samaria mainbi winókaini kati iká iki.
5 Janbi kaax ja Samaria main iká Sicar jemanko nokokana
iki, ja Jacobnin jawen bake José mai iboamani ochóma.
6 Jainra iká iki ja Jacobnin pozo, jain kaaxa paxkinax Jesús
yakata iki. Jatian iká iki moa bariapan ikibi.
7 Ja Jesúsbicho jain tantii iitainbi westíora Samariainoa
ainbo joá iki ja pozonkonia onpax bii, jain kaketian Jesussen
ja ainbo aká iki neskáakin: —Ea ichama onpax meniwe en
xeanon —akin.
8 Jatian jaonmea onannaibobiribi ikana iki jeman bokana,
ja jawékiati maroi.
9 Jatian ja judíobo *Samariainoabo betan jakoni raenanya-
makanai iketianra, ja ainbaon Jesús neskaa iki: —¿Jaweatiki
judío ixonbi min ea onpax yokatai? Eara Samaria ainbo iki,
min ea jaskáati ikaxbi —akin.
10 Jaskáabi Jesussen neskáakin yoia iki: —Minra onanya-
make ja Diossen mia menikasai jawéki, jainxon tsoarin jan
mia onpax yokata joni ixonribi min ea onanyamake; onanx-
onra min ea kaya onpax yokákeanke. Jatianra en mia meniti
iki, mia jayakax jatíbitian jati onpax —akin aká iki.
11 Jatian, ja ainbaon yoia iki: —Ja pozomea onpaxa
chichóyora iki, itan min jan weaxon tsekatiribira yamake.
¿Jatian jaweranoakayaki ea jan jatíbitian jamati onpax min ea
meniti iki?
12 Nato pozora non reken papashoko Jacobnin axon noa
jenexonbaina iki; nenoa onpaxa janribi jawen bakeboyax-
onbi xeapaoniki, jainoax jawen yoinabaonribi ¿Jaskara ikaxki
mia já bebonbires onan itan koshi iki? —akin aká iki.

13 Jaskáabi Jesussen neskaa iki: —Jaweratobaonki nato
pozomea onpax bixon xeai, jabora jawekeskataxbi nomii
jeneyamakanai.
14 Ikaxbi, tsonki ja en menia onpax xeai, jabora jawetianbi
nomin iwetsatima iki. Ja en menia onpaxra jato meran ikax,
jawetianbi tsosinhosma jene pononai keská iti iki, jaskakinra
jatíbitian jan jato jamati iki —akin.
15 Jatian ainbaon yoia iki: —Rama ja onpax ea meniwe,
ea jawetianbi nomin iwetsayamanon, jatianra nato pozomea
onpax bii ea jowetsatima iki —akin.
16 Jatian Jesussen neskáakin yoia iki: —Kamentanwe min
benepari kenai mia jakiribi joríbanon —akin.
17 Jaskáaketian ja ainbaon neskaa iki: —Eara benooma iki
—akin. Jaskáakenbi Jesussen yoia iki: —Ikonra min yoike mia
benooma.
18 Miara pichikai benoa iki. Jatian rama mia jabé jaa jonira,
min benema iki. Jaskara ixonra, min ea akonkin yoike —akin
aká iki.
19 Jesussen jaskáa ratéxon, ja ainbaon neskaa iki: —En
oinnara mia profeta iki.
20 Ja non rekenbaonra nato mananmanxon Dios rabi-
paonike; ikaxbi mato judíobaonbiribi yoiai, Jerusalén jemanx-
onbichores non Dios rabiti —akin aká iki.
21 Jaskáa Jesussen yoia iki: —En mia yoiabo ikonhawe
ainbó; iitira nete nokónoxiki nato manain joxónmabi itan
Jerusalénhain kaxonmabi ja non Papa Dios jatíbiainxon ra-
bikanti nete.
22 Mato samaritanobaonra onanyamake maton ja rabiai;
ikaxbi noa Judíobaonreskayara onanke ja non rabiai Dios, jan
noa kishpinmati Judíoboibakeax joái iketian.
23 Ikaxbi netera nokóti jake, ja non Papa Dios ikonhataanan
rabiaibon jawen Shinanman akinnaton, akonkin jaton shi-
nanyaxonbi rabikanti nete, ja netera moa ramabi senenke.
Jaskáakinshaman ja rabiaibaon rabitininra non papa Dios
keenai.
24 Dios iki shinanres jaskara kopíra já rabiaibaon akonkin
jaton shinanyaxonbi rabikanti jake, ja Diossen Shinan keenai
keskáakinshaman —akin.
25 Jaskáa ainbaon yoia iki: —Enra onanke, ja Cristo joti.
Janra joxon noa jatíbi jawéki onanmanoxiki —akin aká iki.
26 Jaskaketian Jesussen yoia iki: —Ja riki ea, ja miibetan
yoyo ikai —akin aká iki.
27 Jaskara yoii iibekonaitian Jesussenmea onannaibo
nokokana iki, nokóxon oinkana iká iki, Jesús ainbo betan
yoyo iki. Jaskatai oinnax, ikonbiresi ratékana iki; ikaxbi

tsonbi ¿Jawe keeniki mia iitai? Itan ¿Jawe yoiiki mia ja ainbo betan iitai? akin ayamakana iki onsatanxon.

28 Jatian ja ainbo, jainbi jawen chomo jenebaini ishtoi kaa iki, kaaxon ja jemamea iká jonibo jato neskáakin yoia iki:

29 —Bemenkanwe westíora joni oinni, janra ake, jatíbi en aká jawékibo ea yoipakexonkin, ¿Natomarin ja *Cristo? —akin jato aka iki.

30 Jaskáakin jato ainbaon keshana, ja jemamea jonibo Jesús oinni bekana iki.

31 Jatian jaonmea onannaibaonbiribi ja Jesús jawékiamakaskin, natotanibires piwé Maestró akin akana iki.

32 Ikaxbi jan jato yoia iki: —Nokon pitira moa jake, jara maton onanyamake —akin.

33 Jato jaskáa jaonmea onannaibo, yokakanankana iki neskati: —¿Tson jawékiati bexona pixonmein noa jaskáake? —ikibo.

34 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Nokon jawékiati riki ja Diossen yoiai keskati ea jati, itan ja ati ea raana jawen tee en senenhaxonti.

35 Matora ikai: 'Chosko oxeparira maxkáke nato trigo bimi non tsekati', iki. Ikaxbi enbiribira mato yoiai neskáakin; jonibo oinxon jatoakin shinankanwe, jabo riki ja wainko trigo banaa moa senenketian tsekatires keskábo.

36 Ja bimi tsekai keskáakin jato akinni teetaibaonra kopí binoxiki, jaskáakin jato akinnabo moa jati neteya ikanaitian. Jaskara ikaxa ja bero banai teetabo betan, ja bimi tsekai teetabo kikinni rarokanti jake.

37 Ikon yoiira ikanai: 'Wetsa jonin banaketianra, wetsa jonin tsekai', iki.

38 Jaskaribiakinra en mato bimi tsekati raana iki, mato jain banai teetamainkobi. Wetsabora kikinni teekana iki ja bero banai, jatian matonbiribi rama ja bimi tsekaresai —akin jato aká iki.

39 Jatian ja jeman ika icha samaritanobaon Jesús ikonhakana iki, já onannama ixonbi: "Jatíbi en aká jawékibora ea yoixonke", akin ja ainbaon jato keshana.

40 Jato jaskáaka bexon jain nokóxon ja Samaria jonibaon, Jesús yoikana iki, jatoibapari baneti. Jaskáakana, rabé neteres Jesús jatoiba baneta iki.

41 Jaskati ja jeman banéxon janbi jato yoiai ninkatax, ja ikonhataanan bebonbires jaki koshikana iki.

42 Jatian ja ainbo neskáakin yoikana iki: —Ramara non ikonhai ja min noa yoia kopíbichoma. Nonbishaman ninkáxonribira non ikonhai. Jakopira moa non ononke, nato

riki ikon jan jatíbi jato kishpinmati joni iki ixon —akin ja ainbo akana iki.

Apo betan teetai sontárobaon koshin bake isinai, Jesussen benxoaa

43 Jatian jain rabé nete itaanan moa Jesús Galilea main kaa iki.
44 Ja Jesussenra moabi jato yoia iká iki: Jawetianbira westíora profeta, jawen mainxonbi tson ikonhayosma iki akin.
45 Jaskara ikenbira ja Galilea main nokoketian, jainoa jonibaonbiribi jakonshaman shinanyaxonres ja Jesús bikana iki. Ja *Pascua fiestatian, Jerusalénhain ixon, ratéti jawékibo akaitian jatonbi oinna ixon.
46 Jaskatax kaax Jesús nokota iki, ja Galilea main iká Caná jeman, jainxon onpax vinoayantanainko. Jatian jainribi iki iká apo betan teetai oficial, jawen bake iká iki isinai Capernaúm jemanko.
47 Jain ixon, ja joni koshin ninkata iki, Judea mainmeax joáx, Galilea main Jesús nokota. Jaskara ninkatax, Jesússiba ja joni joá iki, jaiba joxon yoia iki, jawen bake isini mawatibishoko iketian, ja benxoaxoni jabé jawen xobon kanon ixon.
48 Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Matonra ea ikonhai en jaskáakinbo ratéti jawékibo akaitian oinxonres —akin.
49 Jaskáabi ja oficialnin iokashorakin yoia iki: —Ishtontani kamenwe, ja nokon bake mawatamatianbi —akin.
50 Jaskáabi: —Moa masá shinanyamai, karestanwe min xobonko; ja min bakera moa jakon iki —akin Jesussen aká iki. Jaskáakin Jesussen yoia ja jonin ikonhaa iki. Jaskatax moa karibaa iki.
51 Moa kaaitian, jawen yonotibaon bechixon yoikana iki: —Min bakera moa benxoke —akin.
52 Jatian jaskáakana, jato yokata iki: —¿Jawetianshamanki iká benxoi? —akin. Jatian yoikana iki: —Bakish bari matanxameketianra moa yoná jeneibake —akin.
53 Jaskáakin yoikana ja jonin shinanna iki, bakish jain barishamanribi: "Min bakera moa benxoke", akin, Jesussen aibata. Jaskáaxon ja jonin jatíbi jawen xobon ikáboyaxonbi, Jesús ikonhakana iki.
54 Natora iká iki, ja rabé itin ratéti jawéki Jesussen aká. Ja Judeainoax jakiribi Galilea main kanontian.

5

Betesda janeya ianshokoainxon isinai joni Jesussen benxoaa

1 Jatian iikin, Jerusalénhainxon judíobaon fiestaaka iki; jatian jato betan ja fiesta winoti Jesús jain kaa iki.

2 Ja Jerusalén jemanra jake jan carnerobo weitai ani xepóti,
jatian ja ochóma iká iki westíora xantóshoko jawen jane Bet-
zatá, judíobaon join aká. Jatian ja ianshoko kexá iká iki, jain
otati pichika peota akana keoyoa.
3 Ja peotabaon iká iki icha isinaibo main rakatabo,
benchebo, chantobo, yora jiriomabo, jainxon ja jene yakitai
manai.
4 [Jatian westíora Ángelra basibores jain jokátiai, jatian
joxóntiibi ja jene yakímaa pekáo janpari ja jene tsakaabo,
meskó isinyabo benxokatikanai]
5 Jatian jainribi iká iki, westíora joni moa kimisha chonka
posaka baritia isinai.
6 Jain rakáketian kaxon Jesussen nokoa iki. Nokóxon onanna
iki moa basi isinai riki ixon. Jaskara kopí yokata iki: —¿Miaki
min isin benxokasai? —akin.
7 Jesussen jaskáa, ja isinaitonin yoia iki: —Eara keenai
benxotinin, ikaxbi ja jene yakitaitian ea jan boxon nenantira
yamake. Enbix ea kaabira, jatonpari boxon jene tsakakin ea
mawinkanai —akin aká iki.
8 Ja isinaitonin jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Wenixon min
rakáti bibaini katanwe —akin.
9 Jaskáakin yoiatianbi ja joni jawen isin benxoa iki; jaskatax
jawen rakáti bibaini moa kaa iki. Ja netera iká iki tantiti nete.
10 Jatian jaskáakin ja Jesussen benxoaa joni kaaitian oinxon,
judío koshibaon akana iki neskáakin: —Ramara tantiti nete
iki jaskara ikenra, ja min rakáti papibaini mia kati atipanya-
make —akin.
11 Jaskáabi, ja jonin yoia iki: —Ikaxbi jan ea benxoaa jon-
inra ea yoike: 'Min rakáti bibaini katanwe' —akin.
12 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —¿Tsoarin ja jaskáakin
wenixon min rakáti bibaini katanwe akin mia aká? —akin.
13 Jaskáakanabi, janshaman benxoaa onanyamaxon, jawebi
jato yoiamaa iki; ja benxoabaini moa Jesús joni icha xaran
onantimakaini kaketian.
14 Jatian jaskáa pekáo ja benxoaa joni Jesussen meraribia
iki, Dios rabiti xobo meranoa, jainoa nokoxon yoia iki
neskáakin: —Ramara moa mia benxoke, moa jakiribi ochaya-
mawe, mia ikátiai bebonbiresa mia iribanake —akin.
15 Jaskáakin Jesussen yoia, ja joni pikókaini kaa iki, ea jan
benxoaa joni riki Jesús iki ixon ja judío joni koshibo yoii.
16 Jatian jan jato yoia onanxon, judío joni koshibaon moa
Jesús jakonmaakana iki; tantiti netenbi neskara jawékibo
akaitian.
17 Jaskarabo shinankanai onanxon, Jesussen jato yoia iki:
—Ja nokon Papara jawetianbi teeti jenéyamai, jaskara kopíra
earibi teeti tantiamai —akin.

18 Jato jaskáaketianra judío joni koshibaon, bebonbires reteti
shinankana iki. Ja tantiti nete mekeyamai kopíbichoma, Dios
riki nokon Papa iki ikaitian ninkaxon, natora Dios keskaribi
ikasi iki ixon shinanxon.

Diossen Bake yoiti koshia

19 Jaskáakinbo joni koshibaon shinankanaitian, Jesussen
jato aká iki, neskáakin: "Ikonshamanra en mato yoiai, maton
onannon ixon. Jawen keena keská ati, ea Diossen raana
ixonra, nokon shinanmanbi en jawebi ati atipanyamake; ja
Diossen Bake ixonkayara jan shinannai keskáribi en shinan-
nai. Jaskara ixonra ja nokon Papan keena keskábores en akai.
20 Nokon Papanra ea noike, noixonra jatíbi jan akai
jawékibo ea oinmai; jainxonra ja en aká bebonbires ratéti
jawékibo ea amati iki. Jaskarabo en akaitian oinnaxa,
ja en joni benxoaketian oinnax ratéibata bebonbires mato
raténoxiki.
21 Ja nokon Papa Diossen mawábo jiriataanan jato ja-
mai keskáakinribira; jawen bake ixon, enribi mawábo jiri-
mataanan jato jamai, ja en jaskáati shinannabores.
22 Jaskara ixonra, ja nokon Papa Diossen tsoabi jakon-
maakin yoiti atipanyamake ocha akanaitian. Janra jatíbi
jawen atipana koshi ea menia iki ja jakonma jawéki akanaibo
en jato yoixonon ixon.
23 En jaskáaitian oinxon ea kikinman shinantaanan, ja
nokon Papa akanai keskáribiakin earibi rabikanti kopí. Jaw-
eratobaonki ea kikin shinanxon rabiamai, jabaonra jan ea
raana nokon Paparibi rabiamakanai.
24 Enra mato ikonshaman yoiai, jaweratobaonki, ja en yoiai
jawékibo ea ninkaxonai itan jan ea raana nokon Paparibi
ikonhaai, jabora moa jatíbitian jati neteyabo iki; jaskara
kopíra moa masá teneyamanoxikanai, moa manotiain kaai
iitibi kishpinmeetabo kopí.
25 Ikonshamanribira en mato yoiai; moara nete nokotai,
ramara peokooke, jatíbi mawábaon ea Diossen Bake iketian
nokon joi ea ninkáxonkanti nete. Jatian ja nokon joi ea
ninkáxonabora, jatíbitian janoxikanai.
26 Ja nokon Papara tson jamaamabi jawen atipana koshinbi
jake; jaskaribi itiakinra ea imaa iki ea jawen bake iketian.
27 Jainxonra ja jonin Bake yoiti koshi shinan menia iki,
jakonma akanabo iketian jato yoixonon ixon.
28 En mato jaskáakin yoia, ratéyamakanwe; netera
nokonoxiki, jatíbi mawatabaon nokon joi ninkákanti nete.
29 Jaskáakin ninkataxa ja minmeeta kini meranoaxbi
pikonoxikanai; jatian ja Dios keena keskáakin jakon jawéki

akáboresa, jati neteya inox jirinoxikanai. Ikaxbi ja jakonma jawéki akábora masá tenetiain potakaanox jirinoxikanai.

Jaskarainxon Jesús yoiti koshia non onanti

30 Enra nokon shinanmanbi jawebi ayamai, enra jaton iká jawékibo jato yoixonai, ja nokon Papan jaskáati yoiaboresibi, jato jaskáakinra ja ikana keskábiakin en jato akai, jakopíra jaton aká jawékishamanbores en jato yoixonai, nokon shinanmanbi ayamai kopí. Eara keenai jan ea raana nokon Papa keenai keskáres axontinin.

31 Jatian ja nokon ikabo yoii enbixbi ea yoikaatara, ja en mato yoiai jawékibo ikonma ikeanke.

32 Ikaxbi jarake wetsa joni, jan nokon iká jawékibo mato yoiai, jan mato yoiai joibora ikon iki.

33 Matonra jato Juanhiba raana iki; tsoarin ja iki ixon yokáti, jatianra jan mato ikon jawékibo yoia iki.

34 Eara wetsa joninbires jaskáakin yoiai ikashamai; ikaxbi ea ikonhaax mato kishpinmeenon ixonra en mato jaskáakin yoiai.

35 Juanra iká iki, lamparin joekan mato tenai keská. Jaskara ikaxa, jan jaskáakin yoiai ninkatax mato jawetio basishokores rarokana iki.

36 Ikaxbi jarake ja Juanman yoia bebonbires ikonshaman jaskáaxon ea Diossen raana maton onanti: Ja riki ja nokon Papan raana joxon, jawen tee ati yoiabores senenhakin en ratéti jawékibo akai.

37 Jainxon ea jan raana nokon Papanribira ekiriakin jato onantiakin yoiai, jawetianbi jawen joi maton ninkatama, itan jabishamanribi maton oinnama ikenbi.

38 Jaskáakin mato yoiabira, jawen joi maton ninkáxonkashamaa iki, ja ea jan raana joá ikenbi maton ikonhakashamai kopí.

39 Matonra akai kikinhakin onannoxon tanabokin Diossen joi yoyo akin; jaskatax jatíbitian jati neteya iti shinanxon. Maton jaskáakin shinannaibira, ja Diossen wishá kirika meran iká joibaon eares mato yoixonai.

40 Jaskara ikenbira maton ea ikonhakashamai, jatíbitian jati neteya en mato imati ikenbi.

41 Eara keenyamai ja en akai jawékibo kopíres ea jonibaon rabikantin.

42 Jainxonra en onanribike maton akonkin Dios noiamabo.

43 Eara joá iki nokon Papan janenko; jaskara ikenbira maton ea ikonhakashamai. Jaskakinbira maton atiki wetsa joni jawen shinanmanbi joketian jares maton ikonhakin.

44 Matonra jawekeskaxonbi ea ikonhayamai, wetsabaonres jakonman yointaanan rabitinin keenaibo ixon, jatian Diossenkaya mato jaskáati ikenbi maton ja benayamai.
45 Jaskara ixon shinanyamakanwe, ea riki ja maton jakonma akaitian nokon Papa jan keshanai ixon, mato jaki koshia Moisés riki ja nokon Papa jan jaskáakin keshanai.
46 Jatian ja Moisés ikonhaa ixonra, maton earibi ikonhakeanke. Jatíbi jan wishaabora iká iki ea yoikin akábires.
47 Ikaxbi matonra ja Moiséssen wishanibo ikonhayamai ¿Jawekeskaxonki ja en yoiai joibo maton ikonhati iki?" akin jato aká iki.

6

Icha joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Jainoax iiti jatíbi jaonmea onanaiboyabi Jesús Galilea ian keiba kaa iki. Jabi iki ja Tiberias ian.
2 Jain kaaitian icha jonin chibana iki isinaibo shinanmares benxoaitian oinkinres.
3 Kaax nokotax jaonmea onannaiboya Jesús mananman mapetax, jain yakákana iki.
4 Jatianra iká iki moa *Pascua fiesta iti ochóma; ja judíobaon fiesta nete.
5 Jain yakáxonra, Jesussen oinna iki joni icha ja chibani bekanaitian. Jaskara oinxonra Jesussen Felipe yokata iki: —¿Ramakan non jaweranoa jawékiati marotiki nato jati icha joni non pimati? —akin.
6 Moa shinanmanres jan ati onanxonbira Jesussen Felipe jaskáa iki. Janbiribimein jawekeska shinannai ixon onannoxonres.
7 Jatian Felipen neskaa iki: —Rabé pacha nete teexon bikanaitii koríkibira senentima iki non jan jawékiati maroxon, non jato ichama ichamashokobo jawékiamati —akin.
8 Jatian jaskakanainbi Simón Pedron wetsa Andréssenbiribi jato yoia iki:
9 —Nenora ike westíora bake pichika cebada aká panya, itan rabé yapaya. Ikaxbira, jatí icha joni betan jashoko senenti jisáma iki —akin aká iki.
10 Jaskáaketian Jesussen jato yoia iki: —Jatikaxbi yakákanon jato yoikanwe —akin. Jatian ja ikanainko iká iki icha xobi, jaskara iketian jainbi yakákana iki. Jatian ja bea jonibo benbobobichores toponkana ika iki pichika warankabira.
11 Jatian Jesussen, ja pichika pan bixon, Dios iráke aka iki. Jaskáakin senenhaxon, jaonmea onannaibo menia iki. Jatian jabaonbiribi ja yakatabo tekikin jato menipakea iki, jaton keenatiibo. Jatian ja rabé yapa bixon jaskáaribia iki.

12 Moa jawékiax potókanketian, Jesussen jaonmea
onannaibo yoia iki: —Ja pikin texeakanabo tsinkikanwe
yoyokooranake —akin.
13 Jato jaskáaketian ja cebada aká pichika pan ikainoax
texea tsinkikana baneta iki, chonka rabé tasá bochopari
jawékiakanama.
14 Jaskáakin Jesussen ratéti jawéki aká oinnax jonibo ikana
iki: —Ikon natokaya riki ja joti ninkakaakatitai *profeta —iki.
15 Jaskati jatonbiribi yoyo ikanainbi Jesussen jato onanna
iki, ja keenyamainbi boxon apo imati shinankanai. Jaskara
onannax, jato potabaini jabicho mananman kaa iki.

Jene besenen niax Jesús kaa
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Moa yametaitian jaonmea onannaibo, jainxon manai ian
kexa bokana iki.
17 Jatian jainxon Jesús manai iikanainbi moa yaméketian, ja
Capernaúm jemanko boí moa shitákana iki.
18 Jatian bokanainbi niweaba koshi paketa iki. Jaskaketian
ja ian ishtonbires bechon ania iki.
19 Jaskara bechon naponbi, pichika iamax sokota
kilómetrobira moa bokana iká iki, jainxon Jesús jene besenen
niax jatokiriti joaitian merakana iki, jaskáakin oinnax
ikonbiresi rakékana iki.
20 Jatian Jesussen jato aká iki, neskáakin: —¡Ea riki,
rakéyamakanwe! —akin.
21 Jato jaskáaketian, moa onanxon rarokin, boten
nanémakana iki, jaskata basimabi boax, ja jain bokanainko
moa nokókana iki.

Jesús benai jonibo bokana

22 Jatian nete xabáketian, ja ian keiba baneta jonibaon moa
onankana iki, Jesús kayamaibi ja jaonmea onannaibo jato-
bires westíora botenbicho boibakana.
23 Jaskati iikanainbi, ja Tiberias jemameax bea wetsa
botebo nokókana iki, ja jainxon Dios iráke ataanan joni icha
Jesussen pimaibata ochóma.
24 Jatian jawen joniboyabi Jesús rotoax, ja bote repiabaon
napokoobaini Capermaúmhain Jesús benai, jonibo bokana iki.

Jesús riki jatíbitian jan jati jawékiati

25 Boax nokóxon jaokea Jesús nokokana iki. Jainxon
yokákana iki: —¿Jawetianki mia neno nokota Maestró? —akin.
26 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Enra mato kikinhakin
onanke, ja ratéti jawéki akai oinxon ikonhai kopímara akai
maton ea benakin, ja mato pimaxon potóaibata shinanniresa
ike mato joi.

27 Ja nekeabi basima keyotai jawékiatibichoira shinannires
teeyamakanwe, jan mato jatíbitian jati jawékiati benaikayara
mato jaskáti jake; jara ja jonin Bakenbichores mato meniti
atipanke, jaskáati ja Papa Diossen raana ixon —akin jato aká
iki.
28 Jato jaskáa yokáribikana iki: —¿Jawe jawékikayaki non ati
iki, ja Diossen noa amakasai tee non axonti kopí? —akin.
29 Jaskáa jato yoia iki: —Ja maton atin Dios keenai tee riki,
jan raana joá maton ikonhatininres —akin.
30 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —Ja oinxon non mia ikonhati
kopíki ¿Jawe ratéti jawéki min noa axonti atipana? ¿Jawe
teebokayaki min akai?
31 Non reken papabaonra akana iki, jain joni
jayamainkoxon maná janeya jawékiati pikin. Ja yoiira ikai
Diossen joi meran neskati: 'Naikamea jawékiatira Moiséssen
jato pimaa iki', iki —akin akana iki.
32 Jaskáakanketian Jesussen jato neskaa iki: —
Ikonshamanra en mato yoiai, Moiéssenra ayamaa iki, ja
naikanmea jawékiati jato menikin. Nokon Papa Dioskayara
iká iki, jan jato meniai. Ramara jabiribi iki, ja naikanmea
ikon jawékiati jato meniai.
33 Ja jawékiati jato Diossen meniaira, naikanmea janbi
raana joá iki, ja jawékiaxa jatíbi jonibo jati atipanke —akin jato
aká iki.
34 Jatian jabaonbiribi ja jawékiatinin keenkin yokákana iki:
—Ibó, rama ja min yoia jawékiati noa jatíbitian menikin
jeneyamanoxiwe —akin.
35 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Ea riki ja jan jati
jawékiati, tsoaki eiba joái, jara jawetianbi jawékiatinin itima
iki; jatian tsonki ea ikonhai, jara jawetianbi nomin iwet-
satima iki.
36 Ikaxbira en mato yoia iki; moabi ea oinna ixonbira
maton ikonhayamai akin.
37 Jatíbi ja nokon Papan ea menia jonibora, eki bekanti
jake, jaskati bekanaitianra jawekeskaxonbi en jato biamati
atipanyamake.
38 Eara nokon keena keskáres akí naikanmeax joáma iki.
Eara joá iki nokon Papan raana, jawen keena keskáres axoni.
39 Jatian ea jan raana nokon Papan shinan riki, jatíbi ea
jan menia jonibo, jawekeskaxonbi en jato manómatima; jara
keenai moa nete senenketian, mawákanabo ikenbi en jato
jirimaribatin.
40 Ja nokon Papan shinan riki, Diossen bake oinxon, ikon-
haax jaki koshiaibo, jatikaxbi jati neteya ikanti; jatian moa
nete senenketianra en jato jirimanoxiki —akin jato Jesussen
aká iki.

41 Jato jaskáa, ja judío koshibo sinati jakonmaibo Jesúski
yoyo iki peokookana iki: “Ea riki ja naikanmeax joá
jawékiati”, akin jato aketian.
42 Jaskati ikana iki ja Jesús yoii neskati: —¿Natomarin ja
Josekan bake? Jawen papa betan jawen titara non kikinhakin
onanke. Jatian ¿Jawekopíki ramabiribi, eara naikanmeax joá
iki iitai? —iki ikana iki.
43 Jaskakanaitian jato Jesussen neskaa iki: —Jaskati jakon-
mai yoyo ikibo moa jenekanwe.
44 Jan ea raana nokon Papan jato bearesa eki bekanai,
tsoabira jatonbinix eki bekanti atipanyamake. Jatian ja
beabora, moa nete senenketian, mawatabo ikenbi en jato
jirimanoxiki.
45 Ja *profetabaon wishani kirika meranra ikai neskati:
‘Diossenra jatíbi jonibo jato onanmanoxiki’, iki. Jaskara
kopíra jatíbi ja nokon Papan yoiaibo ninkaxon ikon jawéki
onannabores, eki bekanai.
46 Tsonbira Dios oinnama iki; enbichoresa nokon Papa Dios
oinna iki, eabi jaibakex joá ixon.
47 Ikonshamanra en mato yoiai, tsonki ea ikonhaai, jara ea
ikonhatianbi, moa jatíbitian jati neteya iki.
48 Ea riki ja jan jati jawékiati.
49 Maton reken papashokobaonra, jain joni jayamainkoxon
maná pikana iki, jaskáakin piaxbira, jatikaxbi máwatires
keyókana iki.
50 Ikaxbi en mato yoiai riki, ja naikanmeax joái jawékiati;
jaweratobaonki ja bixon piai, jabora moa mawáyamakanai.
51 Eabi riki ja naikanmeax joá jawékiati. Jaweratobaonki ja
jawékiai, jabora jatíbitian jati iki. Ja jawékiati en jato meniaira
nokon yorabi iki. Jara en jato meninoxiki, jatíbi nato netemea
jonibo jakanon ixon —akin jato aká iki.
52 Jatian jato jaskáa, judío joni koshibo tsinkitax neskatibo
yoyo ikana iki: —¿Jawekeskaxonmein atiki non pinon ixon nato
jonin jawen yora noa menikin? —ikibo.
53 Jaskakanaitian jato Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra
en mato yoiai, jaweratobaonki ja jonin Baken nami pia-
mai, itan jawen jimi xeayamai, jabora jatíbitian jati neteoma
inóxiki.
54 Ikaxbi tsonki ja nokon nami piai itan nokon jimiribi
xeai, jara moa jatíbitian jati neteya iki; jatianra moa nete
senenketian, mawata ikenbi en ja jirimanoxiki.
55 Ja nokon yorara ikon iki ja jawékiati, jatian nokon
jimiribira ikon iki ja xeati jawéki.
56 Jatian jan nokon nami piai itan nokon jimi xeaira, moa
ebetan jakonhirai já iki, jatian earibi jabetan jakonbires jake.

57 Jan ea raana nokon Papa riki jan jatíbi jawéki jamaa,
jakopiresa ea jake. Jaskaribiira ja nokon yorabi jawékiaibo, ea
kopires janoxikanai.
58 Ea riki ja naikanmeax joá jawékiati, ja jawékiatira ja
maton reken papashokobaon maná pikani keskáma iki, ja
jawékiaxbi ikana iki máwatires keyoti; ikaxbi jaweratobaonki
nato jawékiati piai, jara mawáyamaibiribi jatíbitian jati iki —
akin jato Jesussen aká iki.
59 Jaskáakinbora jato Jesussen onanmaa iki Capermaúm je-
mankonia esé ninkati xobo meranxon.

Jan noa jatíbitian jamati joibo
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

60 Jato jaskáakin onanmaa ninkatax, ja icha Jesús
chibanaibo neskati yoyo ikana iki: —Nato noa yoiai joibora,
kikinbires ninkátikomabo iki ¿Tsonmein nato joi senenhaxonti
atipanke? —ikibo.
61 Jatian jato jaskáa, meskóbo shinannax jakonmaibo yoyo
ikanaitian onanxon, jato yokata iki: —¿Ja en jaskáakin yoia-
tonki mato jakonma shinanmai?
62 ¿Jawe ibirati mato, ja jonin Bake jakiribi naikan kaaitian
oinnax?
63 Ja Diossen Shinan riki jan jamai; ja yora keenai
jawékibora jawemabi iki. Jatian en mato yoiwana jawékibo
riki maton kayana itan jan mato jatíbitian jamai.
64 Ikaxbi jarake mato jatíribibo ea jan ikonhayamaibopari
—akin. Jesussenra peokootainxonbi moa onanna iká iki,
tsoaborin jan ikonhayamaibo, itan tsoarin já jakonhai keská
iikinbi, jan jakonmaati ixon.
65 Jaskáaxon jato yoiribia iki: —Jaskara kopíra en mato
yoia iki, ja nokon Papan jato eiba beyamaara tsoabi eiba
beyamakanai —akin.
66 Jato jaskáatianbira ja Jesús chibani iitaibaon, ichaxon moa
chibankin jenekana iki.
67 Jaskati moa bokanketian, jawen chonka rabé jaon-
mea onannaibo, Jesussen yokata iki: —¿Matonribiki ea moa
chibankin jenekasai? —akin.
68 Jato jaskáa, Simón Pedron yoia iki: —Ibó, jatian mia
chibankin jeneaxki ¿Tsoiba noa kati iki? Miabichoresiki noa
jan jatíbitian jamati joi yoiai.
69 Jaskara kopíra non mia ikonhaa iki, nonra mia onanke,
mia riki Diossen Bake —akin.
70 Jaskáaketian Jesussen neskaa iki: —Enra mato katota
iki ja chonka rabé jonibi. Ikaxbi westíora riki mato xaran
*Satanássen shinanya —akin jato aká iki.

71 Jato Jesussen jaskáara iká iki, ja Simón Iscariotin bake Judas yoikin jato aká, jaribikaya jawen chonka rabé joni ikainoa ixonbi, jakonhai keská iikinbi, jan jakonmaati onanxon.

7

Jawen kikin wetsabaonbi Jesús ikonhayamakana

1 Jaskarabo iká pekáora, Jesús Galilea main ikax, jatíbiain kakatiai. Jatianra Judea main kakáshamaa iki, jainxon judío koshibaon retenoxon benakanai kopí.

2 Ikaxbi, ja judíobo jaton peotabo akáx jain ikanti fiesta nete moa ochómaitianra,

3 jawen wetsabaon Jesús neskaa iki: —Nenobi banéyamai, Judeain katanwe. Abákanon, jainxonribi ja min ratéti jawéki akaibo, mia chibanaibaon oinkin.

4 Jawetianbira jonin já onankanon ixon, jawéki akin joneshoko ayosma iki. Jaskarabo akai ixonkaya, icha joni bebonxon jato axontanwe, abákanon mia onankin —akin akana iki.

5 Jaskáarakana iki, jawen wetsabaon já ikonhayamakin.

6 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Rama ikaxbira, ea jain kati nete nokotamapari iki, jaskara ikenra, ea kayamapariai. Ikaxbi matonara wetsa netenbires kati jakon iki.

7 Nato netemea jonibaonra mato omisyamakanai, jabo ikai keskatiribi mato jaketian. Ikaxbi eara akanai omiskin, jaton jakonma jawéki akaibo, en jato yoixonaitian.

8 Botankanwe, matobicho ja fiestanko, eara kayamapariai, ea jatian katira nokotamapari iki —akin jato aká iki.

9 Jaskáakin jato yoiax, Galileankobi baneta iki.

Peotaninshokobo iti fiestanko Jesús kaa

10 Ikaxbi jawen wetsabo moa bokana pekáo, ja fiestanko Jesús kashokoa iki. Jain kaaibira oinkanaketian, kikinni onantimatax kaa iki.

11 Jabira ja judío joni koshibaon, fiestanko benakin jeneyamakana iki. Jaskati ikana iki: —¿Jaweranomein iki ja joni? —ikibo.

12 Jatian jonibo iká iki ja yoiaibobires, jatíribibo ikana iki: "Jakon joni riki já", ikibo. Jatian wetsabobiribi iká iki: "Jara jakonma joni iki, icha jonira jato paranai", ikibo.

13 Jaskati yoyo ikibi tsoabi jaton ninkákanonbi iamakana iki, ja judío koshiboki raketi.

14 Jatian moa jawetii neteres fiesta keyóti maxkaketian, joneshoko iitibi Jesús kaa iki, Dios rabiti xobonko. Jain kaxon, jato joi yoikin peoa iki.

15 Jato jaskáaitian ninkatax, ja judío joni koshibo ratetax
ikana iki neskati: —¿Jawekeskaxon Diossen joi ayorakin onan-
narin, tson axeama ixonbi? —ikibo.
16 Jatian jaskáakin shinankanai onanxon, jato Jesussen
neskaa iki: —Ja mato en onanmai joibora nokon shinanbima
iki. Diossenra ea raana iki mato jaskáakin onanmanon ixon.
17 Jaweratoboki Diossen keena keskáres ati shinanya iki,
jabaonra onanti atipanke; ja en mato onanmaiboki Diossen
joi iki, iamax nokon shinanmanbiki en jato yoiai iki ixon.
18 Ja jawen shinanmanbi yoyo ikai joni riki, jaskáaxon
jashaman rabikanon ixon benai ikaires. Ikaxbi, eabiribi
ponteti yoyo ikai, jan ea raana nokon Papabiribi rabikanon
ikax, jaskara ikaxiki, jakopi ea jakonmaakin yoikanti yama.
19 Moiséssenra ja senenhati esé mato menia iki. ¿Jaskara-
marin? Jaskara ikenbira, westíoraxonbi maton ja esé senen-
hayamai. Jakopira ea retenoxon maton shinannai —akin jato
aká iki.
20 Jaskáketianra, jonibaon neskaa iki: —Yoshin naikia ikaxa,
mia jaskatai ¿Tsonki mia retekasai? —akin.
21 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Westíoraakin en tantiti
netenbi isinai joni benxoaketianra, mato kikinbiresi ratékana
iki.
22 Ikaxbi matora Moiséssen yoia iki, ja maton jakina rebichi
xateti axé jenetima, (jara iká iki ja reken papashokobaon jato
yoia ikax, Moiséssen yoiama), jatianra ja senenhakin maton
akai, wetsatianbo tantiti nete ikenbi jonin jakina rebichi
xatexonkin.
23 Jaskara iken, ja Moiséssen esé senenhayamaa inaketian,
tantiti nete ikenbi ja benbo baken jakina rebichi jato xatex-
onai ikaxbiki, ¿Jawekopi mato eki sinatai, ja tantiti nete ikenbi
en isinai joni benxoa iketian?
24 Jaskara kopí, timenbires akanai jawékibo ointaananres,
jato jakonmaakin yoiamakanwe. Jato jaskáakinra maton kik-
inhakin onanshamanxon ati jake —akin jato Jesussen aká iki.

Tsoarin ja iki ixon Jesussen jato onantiakin yoia

25 Jatian jatíribi ja Jerusalénhain jakanabo ikana iki: —
¿Natomarin ja retekaskin benakanai joni?
26 Jato bebonxon joi yoiainbi akanai, tsonbi jawe yoiya-
makin. ¿Moara non joni koshibaonbira kikinhakin onanke, ja
riki ja *Cristo joti yoikatikanai iki ixon?
27 Ikaxbi ja *Cristo joketianra, tsonbi jainoax joá onanya-
manoxiki. Ikaxbi nato non ayorakin onanke jaweranoarin
iki ixon —ikibo ikana iki.
28 Jaskákanaitian, Dios rabiti xobo meranxon jato esei iik-
inbi, koshínshaman jato Jesussen neskáakin yoia iki: —¡Jaskara
ixon maton ea onanke, jaweranoaxki ea joá iki ixon! Ikaxbi

eara nokon shinanmanbi joáma iki, jan ea raana riki jawetianbi paranmisma, jara maton onanyamake.
29 Enresa onanke, jan raana jaibakeax joá, ixon —akin jato aká iki.
30 Jaskáketianra, joni koshibaon yatanti shinanna iki, ikaxbi tsonbi ayamaa iki. Jaskáakanti nete senennamapari iketian.
31 Jaskakanainbira, ichaxon já ikonhaax neskatibo yoyo ikana iki: —Jan noa kishpinmati *Cristo joxonmein ¿Nato jonin aká bebonbires ratéti jawéki anóxiki? —ikibo.

Fariseobaon Jesús jato yatanmati shinankana

32 Ja *fariseobaon, itan ja *sacerdotebaon koshibaonra ninkata iki, icha joni ja Jesús yoii ikanaitian. Jaskara ninkaxonra, ja Dios rabiti xobo koirannai policiabo, raankana iki, ja Jesús yatanxon presoakanon ixon.
33 Jatian jaskara onanxonra, Jesussen jato yoia iki neskáakin: —Basimara ea neno mato betan ikai; jainoaxa ea moa karibai ea jan raanaiba.
34 Jain kaketianra, maton ea benanoxiki; ixonbira maton ea nokoyamanoxiki; jain ea kaainkora mato kati atipanyamake —akin jato aká iki.
35 Jaskáketianra ja joni koshibo yokakanana iki: —¿Jawerano kaketian non meratima yoiiki iitai nato joni jaskati? Jawekeska ikaxa, wetsa jemabaonbira kaai, griego jonibo xaran iká judíoboiba, jain kaaxon ja griegobo eseribii.
36 ¿Jawekeska yoiimein ike, matonra ea benanoxiki, ixonbira maton ea nokoyamanoxiki; jain ea kaainkora mato kati atipanyamake, akin noa aká? —iki ikana iki.

Jan jati onpax yoii iká

37 Ja fiesta nete senentiainbira ikátiai kikinshamani mekéti. Ja netenra Jesussen wenixon jato koshínshaman neskáakin yoia iki: —Jaweratoboki nomiai, jabo eiba bekanwe.
38 Jatian ja ea ikonhaibaon eibakea xeakanwe, Wishá meranra ikai neskati: Jato meranoaxa jan jato jamai onpax jokoni jenétima iki —akin jato aká iki.
39 Neskáakin yoixonra Jesussen jato onanmakasa iki, já ikonhaibo ja Diossen Shinanya jato imati. Jatianra iká iki, ja Diossen Shinan jato meran yamapari, Jesús naikan kamapari iketian.*

Jonibaon jatonbiri tsamábo akana

40 Jaskati yoyo ikaitian ninkatax, ja icha xaranmeax jatíribi ikana iki neskati: —Ikon natokaya riki ja profeta —ikibo.†

---

* **7:39** Jesúsra naikan kamapari iká iki mawatax jiriamapari ikax. † **7:40** Ja *profeta iki iká riki, jan noa kishpinmati Cristo yoii iká.

41 Jatian wetsabobiribi ikana iki: —Nato riki ja *Cristo —
iki. Ikaxbi wetsabobiribi ikana iki: —Jama riki, ja Cristora
Galileankoniax joti atipanyamake.
42 Wishá meranra yoiai, ja *Cristora iti jake apo Davidkan
chiní rareboainoa, itan ja apo David jain jakatiai Belén je-
mameax pikota —ikibo ikana iki.
43 Jaskáakinbo Jesúski shinannaxa, jonibo moa jatonbiri
tsamábo akáx, ikana iki.
44 Jatíribibaonbiribi Jesús presoakin bokaskana iki; ikaxbi
tsonbi boyamaa iki.

Judío koshibaon Jesús ikonhayamakana

45 Ja Dios rabiti xobo koirannai policiabo moa boribakana
iki, ja fariseoboiba itan *sacerdotebaon koshiboiba. Bokan-
ketian jato yokákana iki: —¿Jawekopiki maton beyamaa? —
akin.
46 Jatian jabaon yoikana iki: —¡Jawetianbira já ikai keskati
yoyo ikai tsoabi non ninkáyosma iki! —akin akana iki.
47 Jatian fariseobaon jato yoikana iki: —¿Matoribiki aká
parankin?
48 Tsoa non joni koshibaonbi, itan fariseobaonbira já ikon-
hayamakanai.
49 Ikaxbi nato esé onanyamaa jonibora jakonmabo ikanai
—akin jato akana iki.
50 Jainribi iká iki ja fariseobo betan iká Nicodemo, ja Jesús
betan yamé yoyo iki kayantana. Jan jato yoia iki:
51 —Non esekanra yoiai, jawe akárin ixon noa jan yoiai
ninkatama ixon, timenbires joni jakonmaakin masá tenema-
tima —akin.
52 Jatian jabaonbiribi yoikana iki: —¿Miaribikayarin ja
Galileankonia? Diossen joikaya yoyo awe, jatianra min
onanti iki, ja Galileankoniax jawetianbi *profeta joyamai —
akin akana iki.
53 Jaskatax, westíorabo jaton xobonkobo moa bokana iki.

8

1 Ikaxbi Jesúsbiribi Olivos mananman kaa iki.

Benoyanixbi teakaatai ainbo

2 Jatian moa nete xabáketian yamékirishoko, Dios rabiti
xobonko Jesús joríbaa iki. Jain iketianra jonibo jaki bekana
iki. Jatianra jainbi yakátaanan, jato Jesussen esekin peoa iki.
3 Jaskákenbira, ja esé onanbo betan *fariseobaon, westíora
ainbo benoya ixonbi wetsa joni yoranmaitian meraxon
bekana iki; bexonra, jain jonibo iká bebon nichinkana iki.
4 Jaskáaxonra Jesús yoikana iki: —Maestró, nato ainbora
jawen benemabi yoranmai iitaitian non merake.

5 Ja Moiséssen esé meranra noa yoiai, jaskara ainbobo
makanman tsakaanan reteti. Jatian ¿Minbiribiki rama
jawekeska yoiai? —akin.
6 Jabaonra jaskara jawéki yokata iki, ja tanakinres,
jaskáaxon jakopi jakonmaakinbo yoinoxon. Ikaxbi Jesúsbiribi,
metotinin mai wishaires beota iki.
7 Jabi jeneyamakin yokáboreskanaitian bewakeexon jato
yoia iki: —Abánon, ja mato xaran iká ochaomatonpari,
makanman tsakakin peokin —akin.
8 Jato jaskáatanan, jakiribi mai wishai beókainribia iki.
9 Jato jaskáa ninkatax, westíora westíorabo boí peokookana
iki. Ja yosibopari iká iki boí peokooti, jatian ja ainbo betanbi-
cho moa itinxon,
10 Jesussen bewaketaanan yokata iki: —Ainbó, ¿Jakan jan
mia beabokan? ¿Tsonbiki mia castiganyamaa? —akin.
11 Jaskáa ainbaon yoia iki: —Tsonbira ea ayamake, Ibó —
akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskara ikenra, enribi mia
jaweayamai. Katanwe; rama ochawetsayamanoxiwe —akin.

Jesús nato netemea joé keska

12 Jato yoiboreskin, Jesussen jonibo neskaa iki: —Ea riki
nato netemea joé. Jaweratobaonki ea ikonhaxon, en yoia
keskábores ea axonai, jabora yamé meran iamai, jan jati joé
meran jakanti iki —akin.
13 Jatian *fariseobaon yoikana iki: —Miinbiorara min ikábo
yoiai. Jaskara kopíra min yoiaibo non ikonhaayamai —akin.
14 Jatian Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Enbi nokon ika
jawékibo en yoiaira, ikon iki, jakopira en onanke ea jainoax
joá itan ea jain kaai. Mato riki ja jaweranoaxki ea joá itan
jaweranoki ea kaai ixon onanyamaabo.
15 Matonra akai, jonin shinanmanres jaton jakonma jawéki
akábo yoixonkin, ikaxbi enra tsoabi jato jakonmaayamai.
16 Jatian, jawekeskabo onanna ixon, jaskara riki akin en
mato yoiara ikon iki; enbicho shinantaanan mato yoiaima
ikax. Jan ea raana nokon Papa Dios betan shinantaanankа-
yara en mato akai yoikin.
17 Maton esé meranbiribi akai yoikin, rabéxon jaskararibi
yoikanketianpari joi ikonhati.
18 Nokon ikábora enbi mato onanmai. Jatian jan ea raana
nokon Papa riki wetsa jan jato ekiriakin onanmai —akin.
19 Jato jaskáa yokákana iki: —¿Jaweranorin min Papa? —
akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra ea itan nokon
Papa onanyamake, ea kikinhakin onanxonkayara, ja nokon
Paparibi maton onankeanke —akin.
20 Jesussenra ja fariseobo jaskáa iki, Dios rabiti xobo mer-
anxon jato axeanontian; jain ofrenda napótibo ikainxon. Jato

jaskáaitian, retekaskinbi tsonbi yatanyamaa iki, ja Diossen shinanxona mawáti nete senennamapari iketian.

Ea kaainkora, mato kati atipanyamake, iki iká

21 Jatian Jesussen jato yoiboresa iki: —Eara kaai, jatianra maton ea benanoxiki; ja ea jain kaainkora mato kati atipanyamake. Ikaxbi maton ochanbira mato mawánoxiki —akin.

22 Jato jaskáa, judíobo koshibo ikana iki neskati: —¿Janbix mawáti ikaxmein ikai, jain ea kaainkora mato kati atipanyamake, iki? —ikibo.

23 Jaskakanaitian, Jesussen jato yoia iki: —Matobora neno namanmeabi iki, ikaxbi eabiribira bochikia iki; matobora nato netemea iki, ikaxbi eara nato netemeama iki.

24 Jaskara kopíra en mato yoia iki, maton ochanbira mato mawánoxiki, akin. Jaskáakin Eabi riki jan mato akinti akin en mato akábi ea ikonhayamaira, maton ochanbi mato mawánoxiki —akin jato aká iki.*

25 Jato jaskáaketian yokákana iki: —¿Tsoakayarin mia? —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ea riki, ja en moabi mato yoipachoai.

26 Jaskara ikaxa, ja maton iká jawékibo en mato yoixontibo ichabires iki, ikaxbi jan ea raanatonra ikon yoiai. Jatian ja jonibo en yoia jawékibora, jan ea yoiaitian en ninkata keskáboresibi iki —akin Jesussen jato aká iki.

27 Jawen Papa Dioskiriakin jato Jesussen yoiabi, jabaon onanyamakana iki.

28 Jaskara kopíra jato yoia iki: —Ja jonin Bake bochiki panínxonparira maton onannoxiki Ea riki, Eabi ixon, jaskara ixonra nokon shinanmanbi en jawebi ayamai, ja nokon Papan ea onanmaaboresibira en yoiai.

29 Jan ea raana jonira ebébi iki. Ja nokon Papanra eabicho jeneama iki, jawen keena keskáres en axonai iketian —akin jato aká iki.

30 Jato jaskáakin yoia, ninkaxon icha judío koshibaon já ikonhakana iki.

Diossen bakebo itan ochan iboa jonibo

31 Jatianra jawen joi ikonhakana judío jonibo Jesussen jato yoia iki: —En yoiai keskatibo jaaxparira ikonkon eonmea onannaibo mato itiki.

32 Akonkinra maton ea onannoxiki, jaskáakin akonkin maton ea onanketianra, xabakaatabo en mato imanoxiki —akin.

33 Jato jaskáa, jabaon yoikana iki: —Noabo riki Abrahamman chiní rarebobo itan jawetianbira iboaxon

* **8:24** Jaskati yoyo ikaxa Dios keskaribi Jesús ikai. Ex. 3.14

yonokanai joni noa ikama iki ¿Jawekopikayaki min noa yoiai, noa xabakaatabo itiki akin? —akin.
34 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoboki ocha akí jaabo iki, jabora jan jato ochamaitonin iboakabo iki.
35 Ja iboaxon yonokanaibora, jatíbitian ja yonoai joni betan iamai, ikaxbi westíora jonin bakera jatíbitian jabetan iki.
36 Jaskara kopí ea Diossen Bake ixon, nokon koshi shinanman en mato xabáara, ikonkon xabakaatabo mato ikanti iki.
37 Enra onanke mato Abrahamman chiní rarebobo jaskákinbira maton ea retekasai, en yoiai joibo ikonhakashamakin.
38 Eara yoyo ikai nokon Papan ea axeabobiribi, jatian matonra akai ja maton papaibakeax axeabobiribi yoikin —akin jato aká iki.
39 Jato jaskáa jabaon yoikana iki: —Abraham riki, non reken papashoko —akin. Jatian Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Ja Abrahamman chiní rarebo ixonra, jan aní keskáribiakinkaya maton akeanke.
40 Jaskáakin jan aní keskáribiakin ayamakinra, ikonkon Diossen ea axeaka riki akin en akábi, maton ea retekasai. Abrahammanra, jawetianbi jato jaskara ayamaa iki.
41 Matonra akai ja maton papan akai jawékiboresibi —akin jato aká iki. Ikaxbi jabaon yoikana iki: —¡Noara xoxo bakeboma iki, noara westíora papayabicho iki já riki Dios! —akin akana iki.
42 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Ja Dios maton papa ikon iketianra, maton ea noikeanke; jaibakeax ea joá onanxon. Eara nokon shinanmanbi joáma iki, Diossiki ea jan raana.
43 ¿Jawekopiki maton nokon joi onanyamaresai? Ea ninkáxonkashamai kopíres.
44 Ja maton papa riki *Satanás, jatian matonra akai jawen keena keskábores akin, mato riki jawenabo. Nete peokoonontianbira ja Satanás retemis iká iki, jara jawetianbi ikoni yoyo iosma iki, ja jansoibo yoyo ikira jaskábiribi ikax ikai, jaskara jansobiribi itan jansón papa ikax.
45 Ikaxbi ja ikon en mato yoiabi, maton ea ikonhayamai.
46 ¿Tsoa ja mato betan itinatonki ea yoiti atipana ea ochaya iki ixon? Jaskáakin ikon en mato yoiabiki ¿Jaweati maton ea ikonhayamai?
47 Ja Diossen bakebaonra, Diossen joibo ninkatai, ikaxbi ja maton ninkakashamai kopí riki matobo jawen jonimabo ixon —akin jato aká iki.
48 Jatian judío koshibaon yoiribikana iki: —Ja Samaritano akin non mia akaira, atibi non mia akai, itan miara yoshin naikia iki —akin.

49 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Eara yoshin naikiama iki. Ja ea ikairiki nokon Papakibiribi jakoni yoyo iki, ikaxbi matobiribira eki jakonmai yoyo ikai.

50 Eara enbixbi rabikaayamai, ikaxbi jarake wetsa ea rabikantinin keenai, itan janra ja ea ikonhayamaibaon jaton akaibo yoixonai.

51 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratonki ja en yoiai keskábo ninkaxon akai, jara jatíbitian jati iki —akin jato aká iki.

52 Jaskáa judío koshibaon yoiribikana iki: —Ramakayara, moa mia non onanke, mia yoshin naikia. Ja non reken papashoko Abrahamra mawata iki. Jainoax ja *profetabo ipaoniboribira moa mawákana iki. Jatian min yoiai: 'Jaweratonki ja en yoiai keskábo ninkaxon akai, jara jatíbitian jati iki', ixon.

53 ¿Miaki ja non reken papashoko Abraham ipaoni xewina iki? Ja Abraham itan *profeta ipaonibora moa mawákana iki ¿Tsoaki mia shinanmeetai? —akin.

54 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja enbix rabikaatira, ja ea rabikaataibo jawemabi iki. Ikaxbi jan ea rabiai riki ja nokon Papa. Ja yoii mato jara non Dios iki mato ikai.

55 Ikaxbira maton onanyamake, enresa onanke, Enribira onanyamake akin mato akáxa mato keskaribi kikinbires janso ea itiki. Enresa akonkin onanke. Jaskara ikenra jawen joi en senenhaxonai.

56 Ja maton reken papashoko Abrahamra kikini raroa iki ea joái onantaanan, jatian jaskáakin janbishaman oinna keská shinantaananra, kikini raroa iki —akin.

57 Jatian judío koshibaon Jesús yoiribikana iki: —Miara pichika chonka baritiaomapari iki ¿Jatian min yoiai min Abraham oinna? —akin.

58 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, Ja Abraham pikotamatianbira, ea moabi já iká iki —akin.

59 Jatian jabaon makanbo bikana iki, ja makanman tsakaanan retekaskin. Ikaxbi icha xaran jonetax ja Dios rabiti xobo meranoax moa pikota iki.

9

Benchebi pikota joni Jesussen benxoaa

1 Jatian ja bain kawankin oinkin Jesussen meraa iki benche joni jaskábi pikota.

2 Jatian jaonmea onanaibaon yokákana iki: —Maestró, ¿Jawekeskati nato joni, benche pikotameinki? ¿Janbix ochaaton ó jawen anibo ochaaton ikámeinki? —akin.

3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Janbix ochaaton, itan
jawen anibo ochaaton ikama riki nato joni benche pikoti.
Diossen jawen koshi shinan maton oinnon ikax, iká riki,
jaskara pikoti akin.
4 Netepari ikenra, jan ea raanaton tee non axonti jake,
ikaxbi nokóranoxiki moa yamé keska ikax tsonbi tee atikoma
nete.*
5 Jaskati nato netenpari ikaxa ea nato netemea joé iki —
akin jato aká iki.
6 Neskáakin jato yoitaanan, maiki keyon michoa iki.
Jaskáaxon ja maibi bixon seróaxon, ja benche jan beyota
iki.
7 Jaskataanan yoia iki: —Kamentanwe, ja Siloé
xantóshokonko ikain bechokiiti —akin (Ja iki: "Raana", iki iká).
Jatian jaskáa, ja joni kaa iki. Jatian moa joxon, jakonhakin
oinna iki.
8 Jatian japatax jaabo, itan jato koríki yokatai oinpachoai-
boribi yokakanankana iki neskati: —¿Natomarin, ja jato
jawéki yokati yakápachoai? —ikibo.
9 Jatian jatíribibo ikana iki: —Já riki —ikibo. Jatian wetsabo-
biribi iká iki: —Jama riki, ja jisábi wetsa joni riki —ikibo.
Ikaxbi ja joninbi jato yoia iki: —Eabi riki —akin.
10 Jatian yokákana iki: —¿Jawekeskaxonki moa min rama ointi
atipana? —akin.
11 Jatian jan jato yoia iki: —Ja Jesús janeya joninra maiki
keyon michotaanan, ja keyon mai seróaxon, ea jan beyota
iki. Jainxonra ea yoia iki: 'Ja Siloé xantóshoko ikain kaax
bechokiitanwe', akin. Jaskáa kaax, ea bechokiitatianbira en
moa oinna iki —akin jato aká iki.
12 Jato jaskáaketian yokáribikana iki: —¿Jaweranorin ja joni?
—akin. Jatian jato yoia iki: —Enra onanyamake —akin.

*Benche benxoaa *fariseobaon yokákana*

13 Jatian ja benche ipachoai joni *fariseoboiba bokana iki.
14 Ja mai seróaxon beyoxon, Jesussen joni oinmanontian iká
iki tantiti nete.
15 Jatian bokanketian, jabaon yokákana iki: —
Jawekeskaxon moa oinnarin ixon. Jatian jan jato yoia iki, ja
mai serokanra ea beyota iki, jaskáa pekáo ea bechokiita iki,
jaskara kopí en rama oinnai —akin.
16 Jatian jatíribi fariseobo ikana iki neskati: —Nato jonira
Diossibakeax joáma iki jakopira tantiti netenbi tantiamai —
ikibo. Ikaxbi wetsabobiribi ikana iki: —¿Ameinti iki ochaya

* **9:4** Tee ati netebo jakonpari iketianra, non ati jake, moa atikoma netebo
nokóketianra moa non ayamanoxiki.

jonin ja oinxon onanti shinanmanres ratétibo akin? —ikibo. Jaskáaxon moa jatonbiribi wetsa tsamabo akana iki.

17 Jainxon ja moa benche ipachoai benxoaa joni yokáribikana iki neskáakin: —¿Ja mia benxoaxon oinmaa joniki, minbiribi jawekeska yoiai? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Jariki westíora *profeta —akin.

18 Ikaxbi ja Judíobaon, benche iká ixonbi moa rama oinna, ikonhayamakana iki, jaskákin jawen anibo kenamakana iki.

19 Jato kenamaa jawen anibo bekanketian yokákana iki: —¿Natorin ja maton bake, ja benche pikota maton yoiai? ¿Jatian jawekeskaxonki rama jakonhakin ointi atipana? —akin.

20 Jatian jaskáakanketian, jawen anibaon yoia iki: —Nonra onanke, nato riki ja benche pikota non bake.

21 Ikaxbira non onanyamake, jawekeskaaxonki rama oinna iki ixon. Jainxon non onanyamaribike, tson oinmaarin ixon. Jabishamankaya yokákanwe, moa yosiriki, jatianra mato janbishaman yoiti iki —akin akana iki.

22 Jaskáakinra ja jonin anibaon jato yoia iki, ja fariseoboki rakékin. Ja koshibaon moabi shinankana iká iki, jaweratoboki ja Jesús riki ja Cristo iki ixon onanai, jabo jain tsinkíkanai xobonkonia moa pikokanti.

23 Jaskara kopíra, ja jonin anibaon ja koshibo yoia iki: "Ja non bakera moa yosi iki, jabishamankaya yokákanwe", akin.

24 Jato jaskáakin yoiketian, ja benche benxoa judío koshibaon kenaribakana joketian, yokákana iki: —Ponteakinkaya noa Dios bebon yoiwe, nonra onanke ja joni riki ochaya —akin.

25 Jatian ja jonin jato yoia iki: —Ochayarin, ixonra en onanyamake, jaresa en onanke benche ikátikinbi rama en jakonhakin oinnai —akin.

26 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —¿Miaki jaweaka iki? ¿Jaweki aká iki min oinnon ixon? —akin.

27 Jatian jato yoia iki: —Moara en mato yoiwanke, ixonbira maton ea ikonhayamai. ¿Jawekopikayaki en jakiribi yoitinin mato kenai?, ¿Matonribikayaki ja chibankasai? —akin.

28 Jaskaketian jakonmaakinbiresbo yoikana iki, jainxon neskáakin yoikana iki: —Miara ibirai ja joni chibanai, noa ikaxbira Moiséssenmea onanaibobiribi iki.

29 Nonra onanke, Diossenbi Moisés yoixon onanmani. Ikaxbi nato jonira non onanyamake, jaweranoax pikotarin ixon —akin.

30 Jaskáakana, ja jonin jato yoia iki: —¡Nokonara ratéti jawéki iki! Jaweranoax joárin ixon maton onanyamaa, ixonbira benche ikenbi ea oinmake.

31 Nonra kikinhakin onanke, ja ochai jaabo Diossen jato
ninkáxonyamai. Jawen keena keskáres axonkin ja rabiai-
boresa akai, ja yokákanketian, Diossen jato ninkáxonkin.
32 Jawetianbira tsontanibi westíora benche pikotabo
benxoakana yoikanai non ninkáyosma iki.
33 Nato joni Diossenbi raanama ixonra, jawe neskarabi
ayamakeanke —akin jato aká iki.
34 Jatian yoikana iki: —¿Mia, ja kikinbires ochayabi pikota
joninki akai, noa axeakaskin? —akin. Jaskáaxon, ja tsinkiti
xobonkonia, ja joni pikokana iki.

Shinan meran benchebo

35 Jainxon Jesussen ninkata iki, jan benche benxoaa joni,
moa pikokana, jainxon jabetan nokoananxon yokata iki: —
¿Minki akai ikonhakin ja jonin Bake? —akin.†
36 Jatian jan yokata iki: —Ibó, ea yoiwe tsoarin já, en
ikonhanon —akin.
37 Jatian Jesussen yoia iki: —Moara min oinke, Ea riki ja
mibé yoyo ikai —akin.
38 Jesussen jaskáa, ja bebon chirankootaanan jonin yoia iki:
—Enra mia ikonhaai, lbó —akin.
39 Jatian Jesussen yoia iki: —Eara nato neten joá iki, atibi
keskáakin jawékibo akí, ja benchebaon oinkanon ikax, jatian
ja oinnabobiribi benchebo banekanon ikax —akin.
40 Jaskati Jesús yoyo ikaitian ninkaxon, jain iká jaweti
fariseobaon yokáribikana iki: —¿Jaskara ikenki, noaribi iki ja
benchebo? —akin.
41 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja mato benchebo
iwanaxa, mato ochakanamabo ikeanke; ikaxbi nonra oinke
iki ikaibo ikaxa, mato ochakanabobires iki —akin jato aká iki.

10

Ovejabo koirannai joni

1 Jatian Jesussen yoia iki: "Ikonshamanra en mato yoiai,
jaweratoki ja oveja kene meran jikii, xepótinin iamai, wet-
saori neetax jikiai, ja riki yometsobo itan jakonmamisbo.
2 Ikaxbi jaweratoki xepótininbi jikiai, jara ovejabo akonkin
koirannai joni iki,
3 jara ja oveja xepóti koiranaiton kepenxonai. Jainoara ja
koiranaiton, ja ovejabo jawen janen kenapakeai, Jaskáakin
onanxonra, ja ovejabaon, jawen joi ninkáxonkanai, jainoara
ja koiranaiton ja chité meranoa jato jokonhapakeai.
4 Jaskáakin jatíbi jawen ovejabo moa jokonhax, japari jato
bebon rekenax kaaitianra, jawen ovejabaon chibanai, moa
jawen joi onanna ixon.

† **9:35** Ja jonin Bake iki iká riki ja kishpinmamis Cristo yoii iká.

5 Ikaxbi ja ovejabaonra jaton onanamabo chibanya-
makanai. Wetsabires jato oinnaxa, jabáreskanai jaton joi
onanyamaax", akin.
6 Neskara jawékikibo yoinxonra, jato Jesussen onanmaa iki,
ikaxbi jabaon onanyamakana iki jan jato yoikasaibo.

Jesús iki, akonkin jato koirannai

7 Jesussen jakiribi jato yoia iki: "Ikonshamanra en mato
yoiai: Ea riki jan ovejabo weitai xepóti,
8 jatíbi ja ea joámatianbi jatopari bekanabora ikana
iki yometso itan jakonmamis jonibo keskabo, ikaxbi
jatíribibaonra akonkin ea ikonhakanabo ixon jaton joi
ninkáxonyamakana iki.*
9 Ea riki ja xepóti, jaweratoki eiba jikiai jara kishpinmeeti
iki, jaskataxa ikanti iki, oveja kene meran jikimakana iikin
pikóxon ja piti pasto meraa keskábo.
10 Ja yometsora joái jato yometsoaires jaton shinanbo
ramiati shinanyares, itan jato réteti shinanyares. Ikaxbi
eabiribira joá iki, jonibo jato jamanox, itan jatíbitian jati
neteya jato imanox.
11 Ea riki jato akonkin koirannai, ja akonkin ovejabo
koirannai jonira, jato kopi mawáti jawemabi iki.
12 Ikaxbi kopiakanares oveja koirannai joninra akai ove-
jabo akí pimis yoinabo beai oinxon rakékin jabati kakin
jato potabainkin, akonkin jato koiranaima ixon itan ja ove-
jabo jawenamaboribi iketian, jatian ja pimís yoinanin akai
pinoxon, bikaskin wetsaoribo jato janbismakin.
13 Ja jonira jabatai, ja ovejaboakin shinanyamai
kopíakantires shinannai ikax.
14 Ea riki ikon jato koirannai, enra ja nokon ovejabo onanke
itan jabaonribi ea onankanke.
15 Ja nokon Papan en onanna keskáribiakinra, enribi já
onanke, jaskatira earibi, nokon ovejabo kopí mawatai.
16 Jaskaribiira jake wetsa nokon ovejaboribi neno mato
betan jaamabo, jaboribira en jato neno beti jake, mato betan
imanoxon: Jaskataxa westíora tsama ea chibanaibobicho
mato inóxiki. Jatianra enbichores mato koiranoxiki.
17 Ja nokon Papanra ea noike, wetsabo kopí mawátaanan
jakiribi jiriribii kaaitian.
18 Tsonbira ea reteyamai, enbix keentaananra ea mawatai.
Eara enbix nokon jati menikaati koshia iki, itan jakiribi
nokon jati biribati koshia iki. Jaskátiriki ea nokon Papan
yoia", akin jato aká iki.

---

* **10:8** Yometsobo itan jakonmamisbo riki ja kishpinmamis keskati ikátiai jonibo
yoii ika.

19 Jatian Jesussen jato jaskáa ninkatax, ja koshibo jakiribi
jatonbiribi tsámabo aribakana iki.
20 Ikaxbi jatíribibo ikana iki neskati: —Nato jonira moa
yoshinman iboaka itan shinan ramita iki, ¿Jawekopiki ja yoyo
ikaibo maton ninkaxonai? —ikibo.
21 Ikaxbi wetsabobiribi ikana iki: —Yoshiman iboaka
jonira, jawetianbi jaskatibo yoyo iamai. ¿Ameinti iki yoshin-
man westíora benche oinmakin? —ikibo.

Judío koshibaon Jesús ikonhayamakana

22 Jatian iká iki oitian. Jatianribi iká iki, Jerusalénhain Dios
rabiti xobo jankenhaxon jawen mekenman jenekani nete
shinankin, fiestaakanai.
23 Jesús iká iki Dios rabiti xobonko, ja Salomónman xobo
chibó akin akanainko kawantani.
24 Jain kawantanaitian, judío koshibaon katexon yokákana
iki neskáakin: —¿Jawetio basibirespariki min noa meskó shi-
nanmakin jeneai? Ikon ja Diossen jawen katota bake ixon,
noa yoimenwe —akin.
25 Jaskáakana jato yoia iki: —Enra moa mato yoia iki. En
mato jaskáakin yoiabira, maton ea ikonhayamakana iki. Ja
nokon Papa Diossen atipana koshin en akai teebaonkayara
jishtibiresakin mato onanmai.
26 Ikaxbi matonra ikonhaayamai, nokon ovejamabo ixon.
27 Ja nokon ovejabaonra nokon joi onankanke, itan en jato
onanke, jatian jabaonra ea chibankanai.
28 Enra jato jatíbitian jati neteya imai, jaskataxa jawetianbi
mawákantima iki, itan tsonbiribi ea bichintima iki.
29 Ja nokon Papan ea meniabora, jatíbi winoa ani iki, itan
tsonbi ea bichinti atipanyamake.
30 Ja nokon Papa betan ea riki noa westíorabicho —akin jato
aká iki.
31 Jato jaskáa joni koshibaon jakiribi sináxon, makan
biríbakana iki tsakanoxon.
32 Ikaxbi Jesussen jato yoiribia iki: —Ja nokon Papa Diossen
atipana koshi meniatonra, icha jakon jawékibo mato bebonbi
en aká iki. ¿Jatian jawerato jawéki kopíkayaki akai maton ea
makanman tsakakaskin? —akin.
33 Jatian judíobaon yoiribikana iki: —Ja non mia makanman
tsakakasaira, min jakon jawéki aká kopíma iki, Dioski mia
jakonmaibires yoyo ikai kopíkayara non mia akasai. Ja noa
keska joniribi ikaxbi minbixbi eara Dios iki mia ikaitian —
akin akana iki.
34 Jaskákanketian jato Jesussen yoiribia iki: —Maton esé
meranra wishaa iki: 'Enra mato yoia iki matobora diosbo iki',
akin.

35 Jaskara ikenra non onanke, ja Wishá meran yoiaibo
ikonyora; Dios inike, ja jaki jawen joi raana jonibo yoii, jabora
diosbo iki, ikí.
36 Jatian jaskáakin ea Diossen jawenabiribi imaxon, nato
neten ea raana ikenbi, ¿Jawekopíki maton ea yoiai, eariki
Diossen Bake iki ikai kopí, ea Dioski jakonmai yoyo ikai?
37 Ja nokon Papan akai teebo en ayamaitian, ea ikonhaya-
makanwe.
38 Ikaxbi en akaitian, ea ikonhayamakinbi, ja en akai teebo
oinxontanibireskaya ikonhakanwe; jaskáaxonra maton onan-
tiki ja nokon Papa emeran, jatian ea nokon Papa meran —
akin jato aká iki.
39 Jato jaskáa, presoanoxon jakiribi Jesús yatankaskana iki,
ikaxbi moa kakin jato potabaina iki.
40 Jainoax Jesús Jordán keiba kaai, jakiribi baneribia iki; ja
Juanman jato peokin bautizanpachoainko.
41 Jain iketian icha joni ja oinni bokana iki; beax neskatibo
yoyo ikana iki: —Jato *bautizanai Juanmanra, westíoraakinbi
shinanmanres ja oinxon onanti ratétibo akáma iki. Ikaxbi
nato jonikiriakin ja Juanman noa yoiabora ikon iká iki —iki
ikana iki.
42 Jaskáxon, jain ika icha jonibaon Jesús ikonhakana iki.

11

Lazaro janeya Joni mawata

1 Westíora jonira japaonike isinai Lazaro janeya Betania
jemamea, jawen poibo iká iki María betan Marta.
2 Nato María ja Lázaronin poira iká iki, ja inintinin non Ibo
tachóxon jawen bookanbi soaxona ainbo.
3 Jainxon, jawen poibaon wetsa joni raana iki, Jesús yoi-
tankanon ixon, kaxon yoikana iki neskáakin: —Ja mibé rae-
nanaira kikinbiresi isinai lbó —akin.
4 Jaskara joi ninkaxon Jesussen jato yoia iki: —Nato isinra,
mawáti isinma iki. Jara ichaxon Diossen atipana koshi
oinkanon ikax iki, jainoax ja Diossen Baken atipana koshiribi
oinkanon ikax —akin.
5 Marta itan jawen wetsa, jainoax ja Lazaro jato akonbire-
skin noia, ikaxbi Jesús
6 ja Lazaro kikini isinai yoikanabi, rabé netepari ja ikainbi
baneta iki.
7 Jain moa rabé nete winóketian, jaonmea onannaibo
neskáakin yoia iki: —Judeain boribanon bokanwe —akin.
8 Jato jaskáaketian, jaonmea onanaibaon yoikana iki
neskáakin: —Maestró ramatanibi ja judío koshibaon mia
jainxon makanman tsakaxon retekaskin aibakanabiki,
¿Jakiribi mia jain karíbakasai? —akin.

9 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Barinkayaki netetiibi
chonka rabé hora tenayamai? Ja neten niaira tatí iamai ja
neten tenaa jishtishaman iketian.
10 Ikaxbi ja yamé niaira tatí ikai, jishtima iketian —akin.*
11 Jainxon jato yoiribia iki: —Noa jabé raenanai Lázarora
oxake, ikaxbira en besomai kaai —akin.
12 Jaskaketian, ja jaonmea onanaibaon yoikana iki
neskáakin: —Ibó, jaskati oxaa ikaxki benxoai —akin.
13 Ikaxbi Jesussen jato yoia iká iki, ja Lazaro moa mawata
yoikin, ikaxbi jaonmea onanaibaon shinankana iki, nekebi
oxaares yoiira ibirai jaskati ixon.
14 Jatianra jato Jesussen onantiakin yoia iki: —Lázarora moa
mawáke.
15 Jatianra ea raroai jain iamaax, jaskarara jakon iki mato
beboni eki koshiti kopí. Ikaxbi rama moa oinnon bokanwe
—akin jato aká iki.
16 Jatian Jesussen jato jaskáaketian, ja Rabébaon akin akanai
Tomassen, wetsabo jato aká iki, neskáakin: —Noaribi jabé
bonon bokanwe, noa jabébi mawánon —akin.

Jesús riki mawatabo jirimataanan, jato jamai

17 Jatian moa Betaniain nokóxon Jesussen onanna iki,
Lazaro miinhibakana moa chosko nete.
18 Ja Betania jemara iká iki, Jerusalén ochóma kimisha
kilómetrobira.
19 Jatian icha judío koshibo Jerusalénhainoax, Marta betan
Mariaiba bokana iká iki, onískanaitian jato shinan koshikiini.
20 Jatian moa Jesús nokotai ninkatax, Marta já bechii kaa
iki. Jatian Maríabiribi, xobonbi baneta iki.
21 Kaxon Jesús bechixon, Martan yoia iki neskáakin: —Mia
neno iketianra, nokon poi mawáyamakeanke Ibó.
22 Jaskara ikenbira en onanke, rama jatíbi min Dios
yokatabo mia meniai —akin.
23 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja min poira jakiribi jiriribiai
—akin.
24 Jatian Martan yoiribia iki: —Ikon riki jiriribiranoxiki, ja
mawatabo jirititian —akin.
25 Jatian Jesussen yoiribia iki: —Ea riki ja mawatabo
jirimai, jainoax jato jamai. Jaweratonki ea ikonhai jara
mawataxbi jaresti iki.
26 Jainoax jatíbi ja japarixon ea ikonhaibora jawetianbi
mawátima iki, ¿Minki akai ikonhakin neskara? —akin.

* **11:10** Tee ati netebo jakonpari iketianra non ati jake, moa atikoma netebo
nokóketianra moa non ayamanoxiki.

27 Jaskáa ja ainbaon yoia iki: —Enra akai ikonhakin Ibó,
mia riki ja Cristo, ja Diossen Bake nato neten joti yoipaokani
—akin.

Lazaro miinkana kini bebonmeax Jesús winia

28 Jaskáakin yoitaanan, Marta jawen wetsa María kenai
kaa iki. Kaxon Martan netéshoko yoia iki neskáakin: —Ja
maestrora moa neno, iki miara kenai —akin.
29 Jaskáakin yoiatianbi wenítaanan, Jesús oinni María kaa iki.
30 Jatian Jesús iká iki jeman nokotamapari, ja jainoa Martan
nokowanainkobi.
31 Jaskati María ishtonbires pikókainaitian, ja shinan raro-
mai boá jain iká judíobaon chibankana iki, ja mawá miinkana
kini bebonmeax winiira kabirai ixon.
32 Jaskatax kaax Jesús ikain nokóxon, Maríán ja bebon
chirankooxon yoia iki: —Mia neno iibaketianra, nokon poi
mawáyamakeanke Ibó —akin.
33 Jatian María itan ja chibani boá judíoboribi winiai oinnax,
Jesús jaribi onísxon jato noibaa iki.
34 Jainxon jato yokata iki: —¿Jawerano maton miinarin? —
akin. Jatian yoikana iki: —Oinni jowé Ibó —akin.
35 Jainoax Jesús winia iki.
36 Jaskataitian ja judío koshibo ikana iki: —¡Oinkanwe kikin-
biresakin noiabira iká ikibetin! —ikibo.
37 Ikaxbi jatíribibo ikana iki neskati: —Natonra aibake
ja benche oinmakin ¿Jawekopiki jaskáayamakin ja Lazaro
mawámaa iki? —ikibo.

Lazaro mawata Jesussen jiria

38 Jainoax Jesús ikonbiresi onisi jakiribi ja kini ochómakaina
iki. Jain akana iká iki, westíora kini, jan xepóti xepoa iká iki
westíora makan.
39 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Ja makan oke wer-
ankanwe —akin. Jaskakenbi, ja mawataton poi, Martan yoia
iki: —Moa chosko nete riki, ja non miinbata Ibó, moara pisi
poatai —akin.
40 Jaskáa Jesussen yoia iki: —¿Enki mia yoiamaa iki, ikoni
eki koshixonra, ja Diossen atipana koshi min ointi iki, akin
en mia aibata? —akin.
41 Jato jaskáa ja kini xepoa makan oke werankana iki.
Jainxon Jesussen bochiki oinxon neskáakin yoia iki: —Ja en
yokatabo min ea ninkáxonaitianra en mia iráke akai Papá.
42 Enra onanke, jatíbitian min ea ninkaxonai. Ikaxbira en
yoiai nato jonibo neno ikana kopí, abákanon min ea raana
ikonhakin ixon —iki iká iki.
43 Jaskáakin yoitaanan koshin saí aka iki: —¡Jainoax pikówe
Lazaro! —akin.

44 Jaskáatianbi ja mawata iká pikota iki, jawen mekenbo
jainoax jawen taebo nenké chopan ratanea jainoax jawen
bemanan chopanribi kawakana; jatian Jesussen jato yoia iki
neskáakin: —Jan neaa chopabo choroxon jenekanwe, ibanon
kaai —akin.

Jesús yatanoxon shinan akana
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Neskara kopí ja María ikinni boá icha judíobaon Jesús
ikonhaakana iki, jan akábo oinxon.
46 Ikaxbi jatíribibaonbiribi *fariseoboiba boxon Jesussen
akábo yoikana.
47 Jatianra ja *fariseoboyabi ja *sacerdotebaon koshibo,
ja kikin koshibobires tsinkíkana iki, jainoax neskatibo yoyo
ikana iki: —¿Ramaki nato joni non jaweatiki? Icha ja oinxon
onanti ratétibora akai,
48 jaskáakin non amaresabira, jatíxonbi jares ikonhakan-
tiki. Jatianra ja romano koshibaon bexon noa keyokanti iki.
Jainxon non Dios rabiti xoboboribi noa ras akanankanti iki
—ikibo ikana iki.
49 Jaskakanaitian ja *sacerdotebaon koshi, ja baritian
imakana Caifás janeya jonin, jato aká iki neskáakin: —
Matonra jawebi onanyamake.
50 Matonara bebon jakon iti iki, westíora jonibichores jema
kopi mawáti. Jatikaxbi ja jeman ikábo noa keyótitianbi —akin.
51 Ikaxbi Caifássenra, jawen shinanmanbi jato yoiama iki,
Diossen Shinanmankaya jato yoia iki, ja *sacerdotebaon joni
koshi ja baritian imakana ixon. Jaskarara jato yoia iki joni-
baon toan Jesús mawati kaai kopí.
52 Ja judíobo kopíbichoma, jatíbi ja Diossen bakebo ochó
janbisaboribi jato tsinkiti kopíkaya.
53 Jaskara iken ja nete peokootainxonbi ja joni koshibaon
moa Jesús reteti shinankana iki.
54 Jaskara iken, jishtibires ja judíobo xaran moa Jesús nia-
makatiai. Jaskatax ja Judea mainmeax jatíbi jaonmea onanai-
boyabi moa Efraín jeman kaa iki, ja iká iki, jain joni jayamaa
ochóma iká. Jain Jesús jatíbi jaonmea onanaiboyabi baneta
iki.
55 Jatianribi iká iki, judíobaon *Pascua fiesta iti ochóma
maxkata. Jatian wetsa jemameaxbo icha joni Jerusalénhain
bokana iki, ja fiesta ikamabi Dios bebon jakon iti kopípari
benxokaati.
56 Jainxon Jesús benakana iki. Jatian Dios rabiti xobo
meran boax ikana iki yokakanani neskati: —¿Matonki
jawekeskara shinannai? Fiestanmein joái o joyamamenyai
—ikibo.

57 Ja fariseobo betan ja *sacerdotebaon koshibaon moa
jonibo yoikana iká iki, tsonki jaweranorin ixon Jesús onanna
jan jato yoiti, moa yatanxon bokanti kopí.

12

Marían Jesús inintinin tachota
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 Sokota nete *Pascua fiesta iti maxkáketianra, Jesús Betania-
ain kaa iki. Jain iká iki, ja mawákenbi jiriaibata Lazaro jaa.
2 Jain Jesús kaketian jaon rarokin pitiaxonkana iki, Marta
iká iki jato piti yasanxonai. Jatian Lázaroribi iká iki ja betan
mesan pii yakata.
3 Jaskakenbi, Marían bea iki kikinbires kopí nardo aká
ininti. Ja iká iki medio litrobira. Ja bexonra jan Jesús tachota
iki. Jainxon jawen bookanbi tasoa iki. Jatian ja xobo chicho
inin poata iki.
4 Jatian jaskáaketian oinxon, ja jaonmea onanai ja jakonhai
keská iikinbi jan Jesús jakonmaai kaai, Simonman bake, Ju-
das Iscarioten neskaa iki:
5 —¿Jaweati nato ininti maroyamaarin, ja westíora
baritia teexon kanankanaitii koríki binoxon, jaskáaxon ja
jawékiomashokobo akinti kopí? —akin.
6 Ja jawékiomashokobo shinannaxa iamaa iki Judas jaskati
yoyo iki, yometso ikaxa iká iki. Jara ikátiai, ja koríki koiran-
makanai, jaskatira menikanainkoniabo yometsokatitai.
7 Jatian Jesussen neskaa iki: —Jaskati yoyo iamawe. Janra
ea miinkanaitian ati benxoa iká riki.
8 Ja jawékiomashokobora jatíbitian mato betan jake, ikaxbi
eabiribira jatíbitian mato betan iamai —akin aká iki.

Lázaroribi reteti shinankana
9 Jatian icha judíobaon Jesús Betaniain ninkákana iki, jain
ninkatax bokana iki Jesúsbicho oinnima Lázaroribi oinni; ja
mawákenbi Jesussen jiriaa iketian.
10 Jaskáaxon ja *sacerdotebaon koshibaon shinankana iki,
Lázaroribi reteti.
11 Já kopi icha judíobo jabé judíobo betan iamakin
Jesúsbichores ikonhakanai kopí.

Jerusalénhain Jesús kaa
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Jatian ikana iki Jerusalénhain boabo kikinbires icha joni,
ja *Pascua fiesta ikaitian, nete xabáketian ninkákana iki ja
jeman Jesús nokoti joái.
13 Jaskara ninkaxon xebon peibo xatekana iki, xateax
jayábo ja bechii boi saa ibainkana iki: —¡Noa Kishpinmawe

Dios! ¡Nonra mia jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái, ja *Israelbaon Apo! —ikibo.

14 Kaai Jesús westíora burron peyakax kaa iki, ja wishá meran yoiai keskati:

15 “Rakéyamakanwe Jerusalénhainoa jonibo, jainra maton apo joái; burron peyakaax”, iki ikai.

16 Jaskákanainbi ja jaonmea onanaibaon nato jawékibo onanyamaresa iki. Ikaxbi Jesús mawatax jiria pekáopari jatíbi ja Wishá meran yoiai keskábo senena shinanxon onankana iki jaabi jaskarabo winóti yoikin jato akábo.

17 Ja Jesús betan ixon, kini meranoabi Lazaro mawata kenaa, jiriax pikota oinhibatabaonribi, yoikana iki ja oinkanabo.

18 Jaskara kopí jonibo Jesús bechii bokana iki, ja oinxon onanti ratétibo aká ninkatax.

19 Ikaxbi ja *fariseobora jatonbiribibo yoyo ikana iki neskati: —Oinkanwe nonra moa já jaweati atipanyamake, ¡Jatíxonbiorara moa chibankanai! —ikibo.

Jawetii Greciainoa jonibaon Jesús benakana

20 Jatian ja Jerusalénhain fiesta winoti boabo jawetii Greciainoa joniboribi jain ikana iki, ja fiestankoxon Dios rabii boabo.

21 Jabaon Felipe nókokana iki. Ja iká iki Galilea main iká Betsaida jemamea, nokoxon yokákana iki, neskáakin: —Joní, noara Jesús oinkasai —akin.

22 Jaskáakana kaxon, Felipenbiribi Andrés yoia iki. Jainoax ja rabébi Jesús yoii kaa iki.

23 Jaskáakin yoikana, Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Moara ike nete nokoti, ja jonin Baken jawen atipana koshi jato oinmati.

24 Jaskara ikenra, ikonshaman en mato yoiai, ja trigo bero main paketaxbi miinmeeyamaxa jabicho banetai, ikaxbi miinmeekainaxa, xoxoax icha bimia ikai.

25 Jaweratobaonki jawen nekeabi jati ayorakin noia, jara jati neteoma itiki. Ikaxbi jaweratonki jawen nekeabi jati jawemabiakin shinannai, jara jatíbitian jati neteya itiki.

26 Jaweratonki ea tee axonkasai, janra ea chibanti jake, jatian jaweranoki ea ikai, jainribira ja nokon yonoti inóxiki, ja ea tee axonaira nokon Papan rabinoxiki.

Jesussen jawen mawáti jato yoia

27 ¡Ramabishokora nokon shinan iorai onisai! ¿Enki jaweraki yoiti iki?, ¿Enmein yoitiki: Papá, nato masá tenetiainoa ea xabaawe akin? Enra ayamai. ¡Jaskáti kopíkayara ea joá iki!

28 Ja min atipana koshi jato oinmawe Papá —akin. Jaskataitian naikanmeax westíora joi neskati yoyo ika iki:

"Enra moa nokon koshi shinan jato oinmaa iki, itan jakiribira en jato oinmai", iki.

29 Jaskaketian ninkatax, ja jain iká jonibo ikana iki: —Tirín irake —ikibo. Jatian wetsabobiribi iká iki: —Ángelninra yoyo ake —ikibo.

30 Jatian jato Jesussen yoia iki: —En ninkanon ikaxa nato iamake, maton ninkanon ikaxkayara ike.

31 Rama riki nato netemea jonibaon jaton akai jawékibo jato yoixonti, jainoax ramara ja jawen keena keskáres nato netenxon jato amakasai moa jaaresa ikí kaai.

32 Ikaxbi ja mainmea ea weninkanketianra, jatíbi en jato ea ikonhamanoxiki —akin jato aká iki.*

33 Neskáaxonra jato Jesussen onanmaa iki, jawekeskataxki mawati kaai ixon.

34 Jaskáakin jato yoia jonibaon yokákana iki: —Ja esébo yoyo axonra non ononke ja Cristo jatíbitian jati. ¿Jatian jawekopiki min yoiai, jiwin axonra ja jonin Bake paninkanti jake? ¿Tsoakayarin ja jonin Bake? —akin.

35 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja joé keskara mato betanpari ikai, ikaxbi basima neteres, ja joé mato betanpari iketian, jakon jawékibores akí jakanwe, ja jakonma jawékinin matoaresyamanon. Ja jakonma jawéki akai jonira, yamé keska meran niai ixon, jan akai jawékibi onanyamake.

36 Ja joé keska mato betanbipari iketian ikonhakanwe, jaskataxa nokon jonibo mato iti iki —akin jato aká iki. Jaskáakin jato yoia pekáo, moa jatoibakeax tson meratimain kaa iki.

Judíobaon Jesús ikonhayamakana

37 Ichabiresakin Jesussen ja oinxon onanti ratéti jawékibo jato bebonxon akenbira, já ikonhayamakana iki.

38 Jaskatira senena iki, ja *profeta Isaíassen neskáakin wishani: "Ibó, ja min joi non jato yoiabira noa ikonhaayamakana iki. ¿Tsoaki jawen atipana koshi, non Ibon oinmaa iki?" iki iká.†

39 Jatian ja ikonhaayamakanai yoikinribi, Isaíassen neskáakin wishanike:

40 "Diossenra jato benchebo banémaa iki, itan jaton shinanboribi jato chorishakanaana iki, jaskáaxon oinyamaxon onanyamakanon ixon, jaskatax ja ikonhayamax kishpinmeeyamakanon ixonribi", iki iká.‡

41 Isaíassenra nato wishaa iki, Diossen atipana koshi oinna ixon, jaskáakinra jakiriakin jan jato yoia iki.

---

* **12:32** Ja riki: korosen axon Jesús retekanti yoii iká. † **12:38** Is. 53.1 ‡ **12:40** Is. 6.10

42 Jaskara ikenbira, icha judíobaon itan jatíribi jaton
koshibaonribi Jesús ikonhakana iki. Ikaxbi onantibiresakin
yoiamakana iki, fariseoboki rakékin, *jain tsinkíti
xobonkonia jato píkokanaketian.
43 Jabora jonibo betanres jakon ikaskin, Dios betan jakon iti
shinanyamakana iki.

Jesussen joinra jonibaon akábo jato yoixonoxiki

44 Jainxon Jesussen koshinshaman neskáakin jato yoia iki:
"Ja Ea ikonhaitonra, eabicho ikonhayamai, jan ea raana
nokon Paparibikaya ikonhai.
45 Jatian ea oinnaitonra, jan ea raanaribi oinnai.
46 Ea riki ja nato nete tenai joá joé, jaskatax ja ea ikonhaibo
yamé meran ikantima kopí.
47 Ikaxbi ja nokon joibo ninkataxonbi jan yoiai keskábo
ayamaira, jato jakonmaaxon masá tenemayamai, eara jato
jaskai joáma iki. Eara joá iki jato kishpinmati kopí.
48 Ja ea omiskin nokon joibaon yoiai keskábo akáshamaira,
jan masá tenematibiribi moa jake. Ja en mato yoia nokon
joibaonbira, ja maton akábo mato yoixonoxiki, moa nete
senenketian.
49 Enbi shinannaxa ea yoyo iamai. Jan ea raana nokon
Papanra ea yoia iki, ja en yoiti itan en axeati.
50 Jainxon en onanke, ja nokon Papán senenhati yoiaibo
senenhax jatíbitian jati neteya ikanti. Jaskara iken ja en
yoiaibora en yoiai, nokon Papan ea yoia keskáboresibi", akin
jato aká iki.

13

Jaonmea onannaibo Jesussen tachota

1 Jatian iká iki, moa *Pascua fiesta iti ochómashoko. Jatian
Jesussen moa onanna iki, nato netemeax moa jawen Papa
betan ikí kati nete nokotai. Jaskara ikenra, jawen jonibo
jatíbitian kikinhakin noia ixonbi, jato noiboresa iki, nato
netemeax kati nete senenai kaman.
2 Jainxon moa jawékiai ikanaitian, *Satanássen, Simonman
bake Judas Iscariote moa shinanmaa iká iki, jakonhai keská
ixonbi ja Jesús jakonmaati.
3 Jainxon Jesussen onanribia iki, Diossibakeax joá ikax moa
jakiribi jain kaai. Jainoax jawen Papan jatíbi koshi shinan
menia.
4 Jaskara kopí moa mesan yakataxbi Jesús wenita iki,
wenixon jan perakoota chopa jopétaanan toalla biax, jan
chinexeeta iki.

5 Jainxon bandejanin onpax axon, jaonmea onannaibo
jato tachopakea iki, jaskáaxon ja toalla chinexeetaton jato
tasopakea iki.
6 Jatian ja Simón Pedron, tae chokaxonkasaitian, yoia iki
neskáakin: —Ibó ¿Minki ea nokon tae chokaxonai? —akin.
7 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja en mia jaskáaira, rama min
onanyamake. Ikaxbi iikinra min onannoxiki —akin.
8 Jaskáa Pedron yoiribia iki: —¡Jawetianbira en mia nokon tae
chokamayamai! —akin. Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Ea tae
chokamayamaxa, mia ea chibanai iti atipanyamake —akin.
9 Jaskáa Simón Pedron yoia iki: —¡Jaskara iketian, nokon
taebobichores ayamakin, nokon mapoyabi nokon meken-
boribikaya, ea chokaxonwe Ibó! —akin.
10 Ikaxbi Jesussen yoiribia iki: —Ja ramabi nashiara, jawen
taebobichores chokati atipanyamake moa kerásma ikax. Ma-
tobora moa kerásma ixon, jatikaxbishaman ikaxmabi —akin.
11 Jan jakonhai keská iikinbi jakonmaati moa onanxon
yoikinra jato jaskáa iki: "Jatikaxbimariki mato kerasma",
akin.
12 Jaskáakin jaton tae chokaxonkin senenhataanan, jan
perakootai chopa saweribia iki. Sawetaanan jakiribi mesan
yakáxon jato neskáakin yoia iki: —¿Matonki onanna, en mato
jaskáa?
13 Matonra ea akai Maestró akin, jainxon, matonra ea Ibó
aríbai. Ikon iketianra maton ea jaskáai ea jákon iketian.
14 Ja maton Ibo itan Maestro ixonra, maton taebo en mato
chokaxonke, jaskáribiira mato wetsabo betan tae chokaananti
jake.
15 Enra mato jaskáaxon ati onanmake, jaskáaribiakin maton
akanon ixon.
16 Ikonshamanra en mato yoiai, yonoti jonira, jawen ibo
xewina kikinma iki. Jainoax ja joi boí kaai jonira, jan raanai
joni xewinamaribi iki.
17 Nato jawékibo onanxon jan yoiai keskábo akí jaketianra,
mato Diossen raroshaman imati iki.
18 Mato jatíbi yoikinra, en mato ayamai. Enra onanke, tsoa-
borin ja en katotabo ixon, ikaxbi ja Wishá meran yoiaibokaya
senenti jake: 'Ja ebé piaibira eki jakonmaake', iki iká.
19 Natora en mato yoiai jaskarabo winotamatianbi, jatian
jaskarabo winóketian maton onanti kopí, ea riki ixon.
20 Ikonshamanra en mato yoiai: Jaweratonki ja en raana
biai, janra eabi biai, jatian jaweratonki ea biai, janra ea jan
raanaribi biai —akin jato aká iki.

Jakonhai keská iikinbi Judassen jakonmaati, Jesussen yoia
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Neskáakinbo jato yoiax, ikonbiresi Jesús onisa iki.
Jaskáxon, jato onantiakin yoia iki: —Ikonshamanra en mato
yoiai, ja mato betan iká westíoratonra, jakonhai keská iikinbi
ea jakonmaati jake —akin.
22 Jato jaskáaketian, jaonmea onannaibo beísanankana iki,
tsoa yoiimein jaskatai ixon onanyamaaxbi.
23 Jatian wetsa ja Jesussen akonbireskin noia, ja pataxon pii
yakata iká iki.
24 Jainxon Simón Pedron oinnatonres yoia iki, tsoa yoi-
imeinki ixon yokáti.
25 Jaskáa, jan Jesús pataxbainxon yokata iki: —¿Ibó, tsoarin
já? —akin.
26 Jatian Jesussen yoia iki: —Tsoaki ja pan pakex poko-
taanan en meniai, ja riki já —akin. Jaskataanan jenen pan
pakex tsaimaa iki jainxon Judas Iscariote menia iki ja Simon-
man bake.
27 Ja pan menia bixon, Judassen piaitianbi, *Satanás jawen
shinan meran jikia iki, jainxon Jesussen Judas neskáakin yoia
iki: —Ja min ati shinanna ishtontani amentanwe —akin.
28 Ikaxbi ja mesan pii yakatabaon westíoraxonbi onanya-
makana iki, jaweatimein jaskáakin yoiai ixon.
29 Jatian jatíribibaon shinankana iki, Judas ja koríki koiran-
nai iketian, fiestatian atibo maroti yoikinra, Jesussen abirake
ixon, iamax jawékiomashokobo jawéki meniti yoikinra, abi-
rake ixonribi.
30 Jatian jaskáakin pan menia pikin senenhataanan Judas
pikókaini kaa iki. Jatian iká iki moa yamé.

Benáá senenhati joi

31 Moa Judas pikókainketian, Jesussen jato yoia iki: —
Ramara ja jonin Baken atipana koshi jishtiai maton oinnai,
itan ja Diossen atipana koshiribi jameranoax jishtiai maton
oinnai.
32 Jatian ja jonin Baken jawen ani, itan jawen atipana
koshi jato oinmaitianra, Diossenribi jawen ani itan atipana
koshiribi jato oinmai kaai, itan basimara jato oinmati iki.
33 Nokon bakebó, eara moa mato betan basishaman iamai,
matonra ea benanoxiki. Ikaxbi ja judío koshibo en jato yoi-
ibata keskáribiakinra, rama en mato yoiai, ea jain kaainkora
mato kati atipanyamanoxiki.
34 Ja senenhati benáá joira en mato meniai: Ja en mato noia
keskatiribi, wetsabo betan noianankanwe.
35 Mato jaskati wetsabo betan noianani jaketianra, jatíbi
jonibaon mato onankanti iki, matobo ikonkon eonmea onan-
naibo —akin jato aká iki.

Pedro paranati Jesussen jato yoia
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 Jatian Simón Pedron Jesús yokata iki: —¿Jaweranoki mia kaai Ibó? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Jain ea kaainkora rama min ea chibanti atipanyamake, chiníparira min ea chibanoxiki —akin.

37 Jaskáaketian Pedron yokáribia iki: —¿Jaweatiki en mia rama chibanti atipanyamaa, Ibó? ¡Mia kopi mawátira ea jawemabi iki! —akin.

38 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¿Ikonrin mia ea kopi mawáti jawemabi? Ikonshamanra en mia yoiai: Atapabene keotamatianbira, ea onanama keskati mia kimishai parananoxiki —akin.

14

Jesús iki jan Papaiba kati bai

1 Jainxon jato yoiboresa iki: "Onísyamakanwe, Dioski itan ekiribikaya koshikanwe.

2 Ja nokon Papa iká xobonra jain jatibo jayonreske, jaskarama iketianra jain mato iti benxoaxonira ea kaai akin en mato yoiamakeana iki.

3 Jain kaxon, mato jatibo benxoaxonyonaxa, ea joribai kaai, en mato boti kopí, jaskatax jain ea ikainribi mato ikí kati kopí.

4 Jaskara ixonra, maton moa onanke ja ea jain kaainko mato jan kati bai", akin jato aká iki.

5 Jaskáakin jato yoiketian, Tomassen yoia iki: —¿Ibó, nonra onanyamake jain mia kaai? ¿Jawekeskaxonki ja bai non onantiki? —akin.

6 Jatian Jesussen yoia iki: —Ea riki ja jaskatax nokóti bai, ja ikon, itan ja jati. Ea kopíresa jonibo nokon Papaiba nokóti atipanke.

7 Ea onanxonra, ja nokon Paparibi maton onannoxiki, itan ramabira moa maton onanke, mato betanbi jaa iketian —akin.

8 Jaskáaketian Felipen yoia iki: —Ja min Papa noa oinmawe Ibó, já onanaxa moa noa jakon itiki —akin.

9 Jatian Jesussen yoia iki: —Felipe, moa basi riki ea mato betan ¿Jatian min ea onanyamaparia? Ja ea oinnatonra nokon Paparibi oinke; ¿Jatian jaweatiki ja nokon papa oinmati min ea yokatai?

10 ¿Minki ikonhayamai ea nokon Papa meran, jatian nokon Papa emeran? Ja en yoiai jawékibora nokon shinanmanbi en yoiamai. Ja nokon Papa emeran jaatoninra, jawen teebobiribi emeranxon akai.

11 Ea ikonhakanwe ea iki nokon Papa meran, itan nokon papa iki emeran, jaskáyamakin ja en tee akaibotanibireskaya ikonhakanwe.
12 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoki ea ikonhaax eki koshiai, janra ja en akai keská teeboribi atiki, jainxon, ani wetsa teeboribi ati iki, Ea nokon Papa ikainko kaai kopí.
13 Jatíbi nokon janenko maton yokáketianra, en mato axonoxiki, ja Papan jawen koshi shinan jawen Bake meranxon mato oinmati kopí.
14 Wetsa jawékibires nokon janenko ea maton yokáketianra, en ati iki.

Diossen Shinan raanxonti Jesussen jato yoia

15 Ea akonkin noixonra, ja en ati yoiabo maton ea axonti iki.
16 Jatianra en nokon Papa yokáti iki, jatíbitian mato betan iti, wetsa jan mato ikinti raanxonon ixon.
17 Ja iki ja Diossen ikon Shinan, jara nato netemea jakonma akaibaon biti atipanyamake, oinyamakanai kopí itan onanyamaxon; Ikaxbi matonra onanke mato betan iketian, itan mato meranribi ikí kaaitian.
18 Enra mato kachianbainyamai, mato betan ikíra ea jakiribi joribai kaai.
19 Jawetii nete pekáora, ja nato netemea jonibaon moa ea oinyamakanai. Ikaxbi matonra ea oinnoxiki itan matora janoxiki earibi jaa kopí.
20 Ja netenra maton onannoxiki ea nokon Papa meran, jatian matobiribi emeran, jatian eabiribi mato meran.
21 Ja nokon joi ninkaxon en yoia keská akaira, onanti iki ea akonkin noia. Jan ea jaskáakin noiara nokon Papan noishokoti iki, jatianra enribi noiax moa ea jaki onantiti iki —akin Jesussen jato aká iki.
22 Jatian Judassen (ja Iscariotema) yokata iki: —Ibó ¿Jawekopíki ja wetsabo onanmayamakinbi noabichores min onanmai? —akin.
23 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ja ea noiara en yoiai keskábo ninkatax jaskati jake. Jatian jara nokon Papan noiti iki, itan nokon Papa betanbi ea joti iki, jabetan jaai.
24 Jan ea noiamaatonra, en yoia keskábo ayamai. Ja maton ninkatai joibora nokon joima iki, jan ea raana nokon Papanakaya riki.
25 Jatíbi neskarabora en mato yoiai, mato betanbipari ixon.
26 Ikaxbi jan mato ikinti ja Diossen Shinan, ja Papan nokon janenko mato raanxonaitonra jatíbi jawékibo jainxon jatíbi ja en mato yoiaboribi, mato jakiribi shinanmanoxiki.

27 Ja xabá shinanra en mato jenexonai, ja nokon xabá shinanra en mato meniai, ikaxbi mato en jaskámaaira nato netemea jonibaon mato shinan jakonshaman imaxonai keskáma iki, onisyamakanwe itan rakéyamakanwe.

28 Matonra en yoiai moa ninkata iki ea kaai, jainoax mato betan ikí jakiribi ea joribai. Jaskara iken, akonkin ea noia ikaxa, mato raroreskeanke ja nokon Papaiba ea kaai onanax, ja ea xewina iketian.

29 Enra mato moamabi nato yoiai, moa jaskarabo winóketian maton ikonhakanti kopí.

30 Eara mato betan basi yoyo iamai, jan nato nete iboara moa joái, earesti koshiomanixbi.

31 Jaskarara iti jake, akonkin nokon Papa en noia, itan jan ati yoiabores en akai, nato netemea jonibaon onankanti kopí, jaskara iketian weníkanwe noa nenoax bokannon —akin jato aká iki.

15

Jesús uva jiwiki yoinmeeta

1 Jainxon Jesussen jato yoiboresa iki: "Eariki ja ikonkon uva jiwi, jatian nokon Papa riki jan oroai.

2 Jatian westíora nokon mebi bimiamaitianra ponxteai, ikaxbi bimiaitianra wetsa ponyanbo xatexon, xabáakai icha biminon ixon.

3 Matobora, moa xabakaatabo iki, ja en joi yoia ninkaxon ikonhabo ikax.

4 Ea mato betan ikai keskatiribi matoribi ebetan ikí jeneyamakanwe, westíora uva ponyanra jabicho ikax bimiti atipanyamake, jawen jiwioma ikax, jaskaribiakinra matonribi jawebi ati atipanyamake, ebetanma ixon.

5 Eariki ja uva jiwi, jatian mato riki ja ponyanbo. Jaweratoki ebetanbi iki itan earibi jabetanbi iki, janra jakoni bimiai keskáakin, icha jakon teebo ati iki. Ikaxbi ebetanma ixonra, tsonbi jawe atipanyamake.

6 Jaweratoki ebetan westíora shinanbicho jatíbitian iamai, jara ja ponyanbo tsinkixon jeman tsamana, choshiketian chiikan menoa keská itiki.

7 Ebetanbi jaxon, nokon join yoiai keskábo akin jeneyamakinra, maton keenkin yokatabo mato Diossen meniti iki.

8 Neskarainxonra kikin jakon itan ani riki ja nokon Papa ixon onankanti iki, jawen keena keskábo akí mato jaketian, jaskataxa, mato onanti iti iki, ikonkon eonmea onannaibo.

9 Ja nokon Papan ea noia keskáribiakinra, enribi mato noike, ja nokon noimisti shinanman jaai jeneyamakanwe.

10 Jaskáakin ja en yoiai keskatibo jaxonra, maton ea noikin
jenetima iki, jaskáribiakinra enribi ja nokon papan yoiai
keskábo akin ja noikin jeneyamai.
11 Jaskakinra en mato yoiai ebetan mato raronon ixon, itan
ikoni mato raroti kopí.
12 Ja ninkaxon maton senenhati en yoiai nokon esé
riki neskara: Ja en mato noia keskatiribi, wetsabo betan
noiananti.
13 Ja ani noimisti shinan westíora jonin jato oinmati riki,
jabé raenanaibo kopí mawáxon.
14 Matobo riki nokon kikin ebé raenanaibo, ja en yoia
keskábo akai ikax.
15 Enra nokon yonotibo akin moa mato ayamai. Ja
yonokanaitonra jawen patrónman akaibo onanyamake. Ebé
raenanaibo akinra en mato akai, jatíbi nokon Papan ea
yoiabo mato onanmaa ixon.
16 Matonra ea katotama iki, Enkayara mato katota iki,
jaskáaxonra en mato yoia iki, jakoni bimiai keskáakin icha
jakon teeboribi maton akanon ixon, itan ja bimi jatíbitian
keyóyamai janon ixon. Jatianra jatíbi maton yokataibo, nokon
janenko mato Papan meniti iki.
17 Nato riki ja en mato ati yoiai: Wetsabo betan
noianankanwe.

Jesús jawen joniboyabiakin omiskanai

18 Ja jakonma jonibaon mato omiskana, onankanwe, ea-
parira jaskáakin omiskana iki.
19 Jabo keskaribi mato iketianra, wetsabo akai keskáakinribi
mato noikeankanke. Ikaxbi jato xaranmeabira en mato ka-
tota iki, jaskara kopíra mato ja jonibaon omiskanai, mato jabo
keskáma iketian.
20 Shinankanwe ja en mato yoipachoaibo: 'Yonokaatai
jonira, jan yonoai joni xewinama iki'. Ea jakonmaakin masá
tenemakana ixonra, matoribi jaskáakanti iki; en joi yoiaitian
ninkaxon ikonhakana ixonra, maton yoiai joiribi ninkaxon
ikonhakanti iki.
21 Matora jaskáboanoxikanai ea kopi, itan jan ea raanaribi
onanyamaxon.
22 Jabora jawe ocha akanama keskábo ikeankanke, en joxon
jato jawe joibi yoiama ikax. Ikaxbi ramara jabo moa jaki
paranati yamake, jaton ocha aká kopi.
23 Jaskáakin ea omisaibaonra nokon Paparibi omiskanai.
24 Jawe ocha akanama keskábora ikeankanke, en jato be-
bonxonbo ichabiresakin wetsabaon ayamai keskáakin jawebi
ayamaa iketian. Ikaxbi nato jawékibora moa oinkanke,
jaskarabo oinxonbira ea omiskanai, itan nokon Paparibi
omiskanai.

25 Ikaxbi neskarabora winotai, jaton esé meran wishakaata
joi senenti kopí: 'En jawekeskabo akenmabira, ea omiskanai',
iki iká.*
26 Ikaxbi jan mato ikinti ja ikon Shinan mato akinnon ixon,
nokon papaibaxon en raana joxonra, ekiriakin jakonhakin
mato onanmanoxiki.
27 Itan matonribira ekiriakin jakonhakin jato
onanmanoxiki, ja peokoonontianbi, mato ebetanbi ikanabo
ixon.

16

1 Neskara jawékibora en mato yoia iki, eki koshii mato
jenékanaketian.
2 Ja *jain tsinkíti xobonkoniabora mato pikonoxikanai,
jainoax netera nokónoxiki, wetsanbires mato reteax, Dios
keenai keskára non ake, ikibo ikanti.
3 Matora jaskaboanoxikanai, noa onanyamakana ixon,
nokon Papa itan earibi onanyamaxon.
4 Enra mato neskarabo yoiai, ja nete nokóketian maton
shinanti kopí, en mato moa yoiabo.

Diossen Shinanman akai

Mato betanbipari ixonra moabi en mato neskáakinbo
yoiamaparia iki.
5 Ikaxbi ramara ea moa kaai, jan ea raana betan ikí, jatian
mato westíoranbira jaweranoki ea kaai ixon, ea yokáyamai.
6 Jaskáakin ea yokáyamaibira, mato kikinbiresi oníske, en
mato neskara jawékibo yoia.
7 Ikaxbira en mato ikonshaman yoiai, ea kaakayara ma-
tona jakon iki. Ea kayamaabira, jan mato ikinti jotima iki.
Ikaxbi moa kaxonra, en mato raanxoni kaai, mato meran
inon ixon.
8 Ja joxonra, nato netemea jonibo jishtiakin jato onan-
manoxiki, tsoarin ja ochaya, itan tsoarin ja jawe jakonmabi
akáma, jainxon tsoarin ja Diossen moa jakonma masá tene-
matires,
9 itan tsoarin ja ochaya, ja ea ikonhayamai,
10 tsoarin ja jawe jakonmabi akáma. Eara nokon Papaiba
kaai, jatianra ea maton moa oinyamanoxiki,
11 tsoarin ja Diossen masá tenematires. Nato nete jan
koirannai, ja iki moa masá tenetiainko.
12 Icha joibora jake en mato yoitibo. Jabo en mato rama
yoiabira, maton onantima iki.

* **15:25** Sal. 35.19; 69.4

13 Ja ikon Shinan joxonra, mato onanmanoxiki ja maton onanti ikon joi. Janbi shinantaananra mato jan yoiamanoxiki. Janbi Diossibakea ninkatabokayara, mato onanmanoxiki. Jainxon mato onanmaribanoxiki, ja ramakaya iti jawékibo.
14 Janra nokon ani shinan itan nokon jakon shinan jato oinmanoxiki, eibakea bixonra mato onanmanoxiki.
15 Jatíbi nokon Papa jayata jawékira, nokonaribi iki. Jaskara kopíra, en yoia iki, ja Diossen Shinanmanra eibakea joiboribi bixon mato onanmanoxiki akin.
16 Basimara ea maton moa oinyamanoxiki, ikaxbi basimaribira maton ea jakiribi oinnoxiki", akin jato aká iki.

Onís iitibi raroti

17 Jato jaskáa, jatíribi jaonmea onannaibo neskati yokakanankana iki: —¿Jawekeskara yoikaskinmein noa neskáakin yoiai?, Noa yoiai basimara non oinyamanoxiki jainxon iikinra, non oinribanoxiki akin. Jainxon yoiribiai jawen Papaiba kaai.
18 ¿Jawekeska yoiimeinki ja basimara itiki iki ikai? Nonra onanyamake ja yoyo ikai —ikibo ikana iki.
19 Jatian jaonmea onannaibaon yokákaskanai onanxonra, Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Enra mato yoia iki, basima nete pekaora ea maton moa oinwetsayamai. Jainxonra basima nete pekao jakiribi maton ea oinribanoxiki, akin. ¿Ja onankasiki mato yokakanankanai?
20 Ikonshamanra en mato yoiai, masá shinanira mato wininoxikanai, jatianra ja ikonhayamai jonibobiribi raronoxikanai. Ikaxbi jaskati onisaxbira ja maton masá shinanna jawékibo raroti inóxiki.
21 Westíora ainbaonra, jawen bakenti nete nokoketian, masábires teneai. Ikaxbi moa ja bake pikota pekáora, ja baken chexabo moa shinanbenotai, westíora bake nato neten pikoax raroi.
22 Jaskaribiakinra rama matonribi masá shinannai. Ikaxbira jakiribi mato oinni ea joribai kaai. Jatianra maton shinan meran mato raroshaman inóxiki, tsonbi mato bichintima raro shinan.
23 Ja netenra, moa jawebi maton ea yokáyamanoxiki. Ikonshamanra en mato yoiai, ja nokon Papanra jatíbi ja nokon janenko maton yokatabo mato meninoxiki.
24 Jaskara ikenbira, ramakamanbi nokon janenko jawebi maton yokatama iki, yokákanwe jatianra maton biti iki. Jaskatax mato ikonbiresi raroti kopí.

Jesús iki nato netemea jakonma jawékibo janharesa

25 Jatíbi neskarabora wetsa jawékikibo yoinbainhanan en
mato yoia iki. Ikaxbi nokóranoxiki nete, moa wetsa jawékikibo
yoinxon en mato onanmatima. Jatianra onantishaman-
hakin, nokon Papakiriakin en mato yoinoxiki.
26 Ja netenra nokon janenko maton yokánoxiki. Jaskara
ikenra ja maton yokatabo mato meninon ixon, nokon Papa
en mato yoixonoxiki, akin en mato ayamai,
27 ja nokon Papanbi mato noia iken. Matora noike maton
ea noia kopí, jainxon ja Diossen ea raanaribi maton ikonhaa
iketian.
28 Ja nokon Papaibakeaxa nato neten ea joá iki. Jaskara
ikaxa, rama ea karibai, ja nokon Papaiba —akin jato aká iki.
29 Jato jaskáaketian jaonmea onanaibaon Jesús yoikana
iki: —Ramara wetsa jawékikibo yoinbainyamai, mia onan-
tishamani yoyo ike.
30 Jaskara ikenra, min jatíbi jawéki onanna rama non
onanke. Itan tsonbiribi mia yokáti senenma. Jaskara kopíra,
non mia ikonhai, mia Diossenbi raana joá —akin.
31 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Jaskara ikenki ramapari
maton ikonhai?
32 Jaskara ikenbira moa nete nokotai, itan rama riki ja nete.
Rakékinra matonbiribibo janbiskin maton ea potabainnoxiki,
ikaxbira eabichoma iki, ja nokon Papa ebetan iketian.
33 Jatíbi neskarabora en mato yoiai, ebetan ikax
xabáshaman shinanya mato inon ixon. Nato netemeaxa
meskó jawékininbo mato onitsapiti jake, ikaxbi koshiakin
shinankanwe. Ja nato netemea jakonma jawékibora moa
enharesa iki —akin Jesussen jato aká iki.

17

Jaonmea onanaiboki Jesussen orana

1 Jaskáakinbo jato yoia pekáo, Jesús bochiki oinnax neskati
yoyo ika iki: “Papá, moara ike nete nokoti, ja min Baken ani
atipana koshi jato onanmawe, janribi min ani atipana koshi
jato oinmashokonon.
2 Jatíbi jonibaon koshira min Bake min imaa iki, jaskatax
ja nokona iti min ea menia jonibo jatíbitian jati neteya ikanti
kopí.
3 Jatian ja jatíbitian jati nete riki, miabichores ikon Dios
onankanti, itan ja min raana Jesucristoribi onankanti.
4 Enra ja min ani atipana koshi jato onanmaa iki, jainxon ja
min raanxon ati yoiaboribi en senenhake.
5 Papá, eara ja min nete joniamatianbi miibetanbi westíora
atipana koshiabicho iká iki, rama mia miibaxonbi ja ani
atipana koshi jakiribi ea meniribiwe.

6 Ja nato netemea min ea meninoxon katóxonabora en onanmaa iki, tsoarin mia ixon. Jabora minabo iká iki, minabo ikenra, min ea jabo menia iki. Jabaonra min joi ninkataanan, min yoia keskábo akana iki.

7 Jaskara ixonra rama onankanke, ja min ea meniabo miibakeax joái.

8 Min yoia joibo en jato yoiara, jabaon ninkáxon ikonhakana iki. Jaskáaxonra onankana iki, ea miibakeax joá. Jainxon miinbi ea raana joáribi ikonhakana iki.

9 Jabo kopíra en mia yokatai, nato netemea ja mia ikonhaax miki koshikashamaibo kopíra en mia yokáyamai. Ja min ea meniabo kopíkayara, en mia yokatai minabo iketian.

10 Jatíbi ja nokonabora minaribi iki, jatian jatíbi ja minabora nokonaboribi iki. Jaskara ikenra ja nokon ani koshiribi jato meran onantibires ikai.

11 Eara moa nato neten iamai. Ikaxbi jabobichoresa, nato netenbi banékanai, ea miibetan ikí kaai kaman. Papa ochaoma, ja min atipana koshin janenko jato koiranwe ja min ea menia janenko, jaskatax noa ikai keskatiribi ja shinanyabicho ikanon.

12 Jato betan nato neten ixonra, en jato koiranxon koshikiina iki, min atipana koshin, itan min ea menia janenko, jatianra tsoabi manóyamaa iki, ja moa manota ikabichoresa jaskata iki, ja wishá meran yoiai senenti kopí.

13 Ikaxbi ramara ea moa miiba kaai. Ea kaamatianbira jato betanbipari nato neten ixon, neskara jawékibo en jato yoiai, ea raroshamanai keskatiribi, jaboribi rarokanon ixon.

14 Enra min joi en jato onanmaa iki. Jaskáakin en jato onanmaara, jabaon ikonhakana iki. Jaskáakin onanxon, jato yoikanabira, ja jakonma shinanya jonibaon ninkáxonyamakin jato omiskanai. Ja jabaon akai keskáakin shinanyamakanai kopí, earibi nato netemeama iketian.

15 Nato mainmea jato bonon ixonra en mia yokáyamai. Ja jakonmainoa min jato koiranon ixonra en mia yokatai.

16 Jabo nato netemea ikaxbira, ja nato netemea jakonma shinanya jonibo keskati jakonma akí, jayamakanke earibi nato netemeama iketian.

17 Ja min ikon joi meranxon jakonmainoa jato tsekawe, min joira ikon iki.

18 Ja min ea nato neten raana keskáribiakinra, enbiribi jabo raanai; ja min joiribi jato onanmatankanon ixon.

19 Jato kopí riki enbixbi ea ochaoma, jaskatax jaboribi ja min ikon join imaa ochaomabo ikanon ikax.

20 Natobo kopíbichora en mia yokáyamai. Ekiriakin jabaon
jato joi yoiara, wetsabaonribi ea ikonhanoxikanai, jaabo
kopíribira en mia yokatai.
21 Jatíbi jabo ebetanbi ikanon ixonra en mia yokatai, mia
emeran itan ea mii meran ikai keskati jaboribi nomeran
ikanon, jaskáaxon nato netemea jakonma akai jonibaon ikon-
hakanti kopí min ea raana joá.
22 Ja min ea menia ani atipana koshiribira en jato menia iki,
noa ikai keskatiribi westíorabicho ikanon ixon.
23 Jabo emeran itan mia emeran, jaskatax ponté
westíorabicho ikanti kopí. Jaskakanaitian oinxon, nato
netemea jonibaon onanboreskanti kopí, min raana ea joá,
itan min ea noia keskáribiakin min jato noia.
24 Papá, ja min ea meniabo jain ea ikí kainkoribi ebetan
ikantininra, ea keenai. Jaskáaxon jabaonribi oinkanti kopí
min ea menia koshi shinan, minra ea noia iki, nato nete
joniamatianbi.
25 Papa ochaomá, ja ea ikonhayamai jonibaonra mia
onanyamakanke, ikaxbi enra mia onanke, ja nato nokon
jonibaonribira onankanke, minbi raana ea joá.
26 Enra jato onanmaa iki, tsoarin mia itan jawekeskarin
mia ixon. Jatianra en jato onanmaboresai ja min ea noia
shinanribi jato meran inon ixon, itan earibi jato meranbi iti
kopí", akin Jesussen orana iki.

18

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Jaskatibo yoyo iki senenyona pekáo, jatíbi jaonmea
onanaiboyabi Jesús, ja Cedrón janeya tae baitai shitabaini
keiba bokana iki. Kaax nokókana iki, jain iká iki westíora wai
chike, jain Jesús jaonmea onannaiboya jikia iki.
2 Jainpacho Jesussen jaonmea onanaiboyabi tsinkíkinai ike-
tian, Judas jato yatanmaitonin moa onanna iká iki.
3 Jain ikanaibi Judas nokota iki westíora tsama sontároboya
itan jawetii policiabo, ja Dios rabiti xobo koiranaiboya;
ja *sacerdotebo betan *fariseobaon raana, jabaon kakin
bokana iká iki, lamparinbo itan tirí joétai jawékibo.
4 Ikaxbi Jesussen moa jatíbi jaskara ikaibo onanna ixon,
bechixon jato yokata iki: —¿Matonki tsoa benai? —akin.
5 Jatian jabaon yoikana iki: —Ja Nazarethainoa Jesús benai
riki noa —akin. Jatian jato yoia iki: —Ea riki —akin. Jatian
jan jato yatanmai Judas jain jato betan iká iki.
6 Jatian jato Jesussen "Ea riki", akin aká, chitíbainax maiki
pakékana iki.

7 Jainxon jato yokáribia iki: —¿Matonki tsoa benai? —akin. Jatian yoikana iki: —Ja Nazarethainoa Jesús benai riki noa —akin.

8 Jaskáakana, Jesussen jato yoiribia iki: —Enra moa mato yoike ea riki akin. Ja ea benai beabo ixon, natobo jenekanwe ibátankanon boí —akin.

9 Jatora jaskáa iki, ja Jesussenbi yoia senennon ixon: "Ja nokon joni iti min imaabora, westíorabi eki koshii jenéyamakanke Papá", iki iká.

10 Jatian Simón Pedron, jawen espada tsekataanan, Malco janeya joni jawen mekayaokea pabíki xatenaana iki, ja iká iki *sacerdotebaon koshin yonoti.

11 Jaskáaketian Jesussen Pedro yoia iki: —Ja min espada jakiribi jawen xaká meran niawe. Ja atikomabires jawéki nokon Papan ea shinanxona ikenra, en tenexon biresti jake —akin.

Sacerdotebaon koshi Anássiba Jesús bokana
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Jainxon ja romano sontárobaon, jaton joni koshiaxon, itan ja judíobaon policiabaon moa Jesús yatankana iki yatanxon nexakana iki.

13 Jaskáaxon Anássibapari bokana iki. Ja Anás iká iki Caifássen rayos. Ja Caifás iká iki, *sacerdotebaon koshi, ja baritian imakana.

14 Ja Caifásribira iká iki, ja judío koshibo neskáakin jato yoiibata, jatonara jakon itiki jato kopi westíora jonibicho mawata ixon.

Jesús onanaxbi Pedro paranaa
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 Simón Pedro betan wetsa Jesussen joniribi, ja Jesús bokanai chibani kabékona iki. Jatian ja *sacerdotebaon koshin, ja wetsa Jesussen joni moabi onanna iká iki. Jaskara kopí, xobo chicho ja joni jikia iki.

16 Ikaxbi Pedrobiribi jikiamai, jeman xepótiainbi baneta iki. Jaskara iketian ja wetsa *sacerdotebaon koshi onanna ikax, moa jikiaxbi pikoribia iki, jainxon ja xepóti koirannai ainbo yoia iki, jaskáakin yoia, jen ixon, Pedro jikimaa iki.

17 Jaskakenbi ja xepóti koirannai ainbaon Pedro neskáakin yokata iki: —¿Miaribimarin ja Jesussenmea onanai joni? —akin. Jaskáa Pedron yoia iki: —Eara jama iki —akin.

18 Jatian matsiribi iketian, ja yonokanaibo betan ja Dios rabiti xobo koirannai policiabo chii keteaax yooti charókana iká iki. Jatian Pedroribi jain jato betan iká iki, yooti chankata.

Caifássiba Jesús bokana
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 Jainxon, ja *sacerdotebaon koshin Jesús yokákin peoa iki,
ja jaonmea onanaibokiriakin itan jan jato onanmaibokiri-
akin.
20 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Jatíbi jonibo bebonmeaxa
ea yoyo ipachoai, jatíbitianra jain tsinkíti xobonkoxonbo,
jainoax ja Dios rabiti xobonkoxonbo ja jain judíobo tsinki-
tainkoxonbo en jato onanmaa iki; jaskara ikaxa westíoraibi ea
joneshoko yoyo ikama iki.
21 ¿Jatian jaweatiki min ea yokatai? Ja nokon joi en yoiaitian
ninkatabokaya jato yokáwe, abákanon jabaon yoikin, ja ea
yoyo ikabo, jabaonra onankanke en jato yoiabo —akin aká
iki.
22 Jatian Jesussen jato jaskáaketian, Dios rabiti xobo koiran-
nai westíora polician Jesús tantash aka iki, jaskáaxon yoia iki:
—¿Jaweatiki min jaskáakin ja *sacerdotebaon koshi kewinai?
—akin.
23 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea jakonmai yoyo iketian ea
yoiwe, jawe jakonmaki en yoia ixon, jatian ja en yoiabo ikon
iketianki ¿Jaweati min ea tantash aka? —akin.
24 Jainxon Anássen, nexamaxon jato bomaa iki, ja sacer-
dotebaon koshi Caifássiba.

Jesús onanaxbi jakiribi Pedro paranaa
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Jatian Simón Pedro yotipari jain chii kexa nia iká
iki. Jainoa yokáribikana iki: —¿Miaribimarin ja Jesussenmea
onanai? —akin. Jatian Pedro paranai neskata iki: —Eara
jaama iki —iki.
26 Jainxon ja *sacerdotebaon koshin yonotinin yokáribia iki,
ja Pedron paxtewana jonin rarebaon: —¿Miamaki ja wai ikain
Jesús betan en oinyamawana? —akin.
27 Jaskáa jakiribi Pedron paranaa iki, jaskatatianbi ata-
pabene keota iki.

Pilaton Jesús yokata
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Jatianra ja Caifássen xobonkonia, yamékirishoko ja ro-
manobaon apo jain iká xobonko, Jesús boribakana iki, ja-
tianra judíobo ja xobonko weiyamakana iki, ja jaton esekan
yoiai keskati jakonma banénaketian, jatianra ja *Pascua yamé
moa jawékiatikoma ikanti ikana iki.
29 Jaskara kopí, Pilato jawen xobo meranoax pikota iki,
pikóxon jato neskáakin yokata iki: —¿Jawekeska jakonma aká
kopíki nato joni maton jaskai? —akin.
30 Jatian jabaon yoia iki: —Retemisma iketianra, nato joni
non mia bexon meniamakeanke —akin.
31 Jaskáakana, Pilaton jato yoia iki: —Matonbikaya boxon,
jawen aká jawékibo yoixontankanwe, ja maton esé meran,

yoiai keskáakin —akin. Jato jaskáa, judíobaon yoiribikana iki: —Noa judíobaonra non ati atipanyamake, tsoabi jaskáakin retekin —akin.

32 Jaskataxa senena iki, jaskaraton mawáti ixon moabi Jesussen jato yoipachoai.

33 Jatian Pilato jakiribi, jain já iká xobonko jikiribia iki, jainxon Jesús kenaa iki kaketian neskáakin yokata iki: —¿Miarin ja judío jonibaon Apo? —akin.

34 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —¿Minbi shinanxonki akai min ea jaskáakin? o ¿Wetsabaon mia ekiriakin yoiaki min ea jaskáai? —akin.

35 Jatian Pilaton yoia iki: —¿Eaki judío iki? Ja min kaibobo, itan ja *sacerdotebaon koshibaonra ake mia eiba bekin ¿Jawekeska jawéki min akárin? —akin.

36 Jatian Jesussen yoia iki: —Eara nato netemea apobo keskáma iki, ea nato netemea apo ikenra, nokon jonibo eon paranan ikí reteanankeanke ea judío koshibaon yatantima kopí. Ikaxbi eara nato netemea apoma iki —akin jato aká iki.

37 Jaskáa Pilaton yokata iki: —¿Jaskara ikaxki mia apo iki? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minra yoike, ea apo. Eara nato neten pikotax joá iki, ja ikon joi jato onanmati kopí. Jatian jatíbi ja nokon ikon join yoiai keskati jabaonra ea ninkaxonai —akin.

38 Jatian Pilaton yokata iki: —¿Jatian jawerin ja ikon joi? —akin.

Jesús retekanti yoikana
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Jaskáakin yokata pekáo, Pilato xobo meranoax pikoribia iki, ja judío joni koshibo yoyo aki. Pikóxon, jato yoia iki. —Jawe jakonma nato jonin akára yamake.

39 Ja maton axé riki, *Pascua fiestatiibi westíora preso en mato pikoxonti. ¿Ja judíobaon Apo en pikoxontinki mato keenai? —akin.

40 Jato jaskáa, jatíbi neskati saa iribakana iki: —¡Min noa já pikoxontinra noa keenyamai! ¡Barrabaskaya noa pikoxonwe! —iki. Ja Barrabás iká iki retemis itan yometso joni.

19

1 Jaskákanketian, Pilaton jawen sontárobo Jesús rishkimaa iki.

2 Jatianra ja sontárobaon moxabires maiti axon, Jesús maimakana iki. Jaskáaxon jan perakooti joshin yame chopa sawemakana iki.

3 Jaskaaxa pataxbainaxbo neskáakana iki: —¡Judíobaon Apo jabanon! —ikibo. Jaskáaxon tantash abokana iki.

4 Jainoax Pilato jakiribi pikoribia iki. Pikóxon, jato yoia
iki neskáakin: —Oinkanwe, nenora en beke, jaskáaxon maton
onanti kopi, jan jawe jakonma jawékibi akáma —akin.
5 Jaskatax Jesús pikota iki, moxa maiti maiya, itan jan
perakooti joshin yame chopa sawemakanayabi. Pikoxon,
Pilaton jato neskáakin yoia iki: —¡Nato riki ja joni! —akin.
6 Jato jaskáa, ja *sacerdotebaon koshiboyabi policiabo, ja
oinnax neskati saa ikana iki: —¡Korosen awé! ¡Korosen awé!
—iki. Jaskakanaitian, Pilaton jato yoia iki: —Jaskara iketian,
matonbikaya korosen atankanwe. En jato korosen amati
ikaxbira en oinna jawe jakonmabi akáma iki —akin.
7 Jato jaskáa, judío koshibaon yoikana iki: —Nonara jake
westíora esé, ja esé meran jaskáakin yoiaitianra ja joni mawáti
jake, eara Diossen Bake iki ikai kopí —akin.
8 Jaskati yoyo ikanaitian ninkatax bebonbires Pilato raketa
iki;
9 Jaskáxon, Pilaton jakiribi, já jain iká xobo meran Jesús
ioribia iki. Boxon yokáribia iki neskáakin: —¿Miaki jaweranoa
iki? —akin. Jaskáabi, Jesussen jawe joibi yoiamaa iki.
10 Jaskáabi, jawebi yoyo iamaitian Pilaton yoia iki: —
¿Jaweatiki min ea jawe joibi yoiamai? ¿Minki onanyamaa
ea joni koshi? Ea keenxonra, en mia pikoti atipanke. Ea
keenxonribira en mia jato korosen amati iki —akin.
11 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea jaskáatira mia jawe
koshimabobi ikeanke, Diossen mia jaskara imaama ikax,
jaskara iken ja korosen akannon ixon mia ea meniakayara
mia iká bebonbires ochake —akin.
12 Jaskáatianbi, Pilaton moa jaskáaxon Jesús pikoti benaa iki.
Ikaxbi judíobo saa ikana iki: —¡Nato pikoaxa, ja icha mai iboaa
apo betan kikini raenanaima mia ikai! Wetsaxbires eara apo
iki ikaira, icha mai iboaa apon rawí banetai —iki.
13 Jaskákanai ninkáxon, Pilaton jato Jesús jemaori pikomaa
iki. Jaskáakin pikomaax, ja jainxon joi benxoai yakátinin
Pilato yakata iki, ja makanbires aká keyá tapo keska ikain. Ja
tapo keskatonin jane iká iki judíobaon join aká Gabatá, ja iki
empedrado iki iká.
14 Jatian iká iki *Pascua fiesta ikámapari, moa baria-
panaitian. Jatian Pilaton judío koshibo yoia iki: —¡Nato riki
maton apo! —akin.
15 Jato jaskáa, saa ikana iki neskati: —¡Korosen metasti
riki! ¡Korosen metasti riki, ibanon mawati iki! —ikibo.
Jaskákanaitian, Pilaton jato yokata iki: —¿Enki atiki maton
apo korosen akin? —akin. Jato jaskáa, ja *sacerdotebaon
koshibaon yoikana iki: —Ja icha mai iboaa romamea apoy-
abichoresiki noa. Wetsa non apora yamake —akin.

16 Jaskáakana, Jesús korosen atankannon ixon, Pilaton jato
menia iki. Jatianra jabaon moa bokana iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 Jaskáakin bokin, jabi koros iamaxon, Jesús bomakana
iki, "Mapo xao manan", akanainko (Ja iki judíobaon join aká
Gólgota).

18 Jain nokóxon, korosen akana iki. Jatian rabé yometsoribi
ja betanbi okenbekonbi korosen akana iki, jatian Jesús iká iki
naponbekon.

19 Jatian Pilaton jato tablanin wishamaxon já manaon jato
tasamaa iká iki neskata: "Nazarethainoa Jesús, judíobaon
Apo", iki iká.

20 Jatianra icha judíobaon ja wishá yoyo akana iki, ja Jesús
korosen akana, jema ochoma iketian oinni boxon, ja wishá
iká iki, judíobaon join, romanobaon join, itan griego join
akana.

21 Jakopira ja *sacerdotebaon Pilato yoikana iki: —
Judíobaon apo akin wishayamawe 'Ja judíobaon Apo iki ikai',
akinkaya wishawe —akin.

22 Ikaxbi Pilaton jato yoia iki: —En moa wishaa ikaxa, moa
aká iki —akin.

23 Moa Jesús korosen axon, ja chosko sontárobaon
westíoraxonbo jawen chopabo bipakekana iki. Jainxon, ja
tari sawetiribi bikana iki, ja iká iki kexéoma, bochikixonbi
namaankiriakin timáa chopa.

24 Jaskara iketian, sontárobo jatobires yoyo ikana iki: —
Nato noshitima riki, jaweratonmein biai ixonkaya onan-
noxon *suerte anon akanwe —iki. Jaskataxa Diossen joi
meran neskáakin Wishakani senena iki: "Nokon chopabora
bipakenoxikanai, ja nokon perakootira, tsonmein bitiki ixon,
*suerte anoxikanai", iki iká. Jatianra jaskáakin ja sontárobaon
akana iki.

25 Jatian jain Jesús korosen akana naman iká iki Jesussen
tita, jawen titan wetsa jainoaxibi iká iki ja Cleofássen awin
Maríaa betan Maríaa *Magdalena.

26 Jatian jainxonra, Jesussen oinna iki, jawen tita betan ja
kikinhakin jan noia jaonmea onanai joni. Jatianra jawen tita
neskaa iki: —Ainbó, ja riki min bake —akin.

27 Jainxon, ja jaonmea onanai yoia iki: —Ja riki min tita —
akin. Jatian janra moa jawen xobonko boá iki.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

28 Jato jaskáa pekáo Jesussen moa onanna iki jatíbi moa
senena. Jaskatax ja Diossen kirika meran wishaa senennon
ikax, neskati yoyo ika iki: —Eara nomiai —iki.
29 Jainra vino pae bochoya chomoshoko yakata iká iki.
Jatian ja *esponja bixon, ja vino pokokana iki, jaskáaxon
ja *hisopo jiwishoko ponyaman maostankana iki, jaskáaxon
boxon Jesús ketaxnankana iki.
30 Jatianra ja vino pae Jesussen tsitsia iki. Jainoaxa neskata
iki: —Jatíbira moa senenke —iki. Jaskatax beókainax moa
mawata iki.

Sontáronin Jesús pishpachiain chachia

31 Jatian iká iki moa *Pascua ikaitian benxokaakanai,
jaskara iketianra ja judíobo keenyamakana iki, ja tantiti
netenbi yorabo korosenbi imatinin, ja tantiti nete moa ipa-
choai bebonbires, mekéti nete ikai iketian. Jaskara kopíra
Pilato yoikana iki, ja korosen akana yorabo kishi sekeanan,
sontárobaon korosenmea pakexon miinkanon ixon.
32 Jaskáakin yoikana, Pilaton jawen sontárobo yoia iki,
jato jaskáa boxon ja rekenainoa korosen ikápari kishi seke-
nankana iki. Jainxon ja Jesús patax iká wetsa korosen ikáribi,
kishi sekenankana iki.
33 Jaskáaxon Jesússibi anoxon oinkanabi, iká iki moa
mawata, jaskara kopí jares kishi sekenanyamakana iki.
34 Jaskara ikenbi westíora sontáronin pishpachiain kini iti-
akin chachia iki, yami kenshon. Jaskáatianbi jimi betan onpax
jawen pishpachiainoax jokona iki.
35 Jatíbi neskarabo riki, jan oinnaton yoia, jatian jan yoiaibo
riki ikon, janra onanke ikon yoiai, matonribi ikonhakanon
ixon.
36 Nato jawékibora winota iki, ja kirika meran
Wishakani senennon ikax: "Jawen xaora westíorabi
sekenanyamanoxikanai", iki iká.*
37 Jatian wetsanko ja kirika meranribi ikai neskati: "Jain
chachikanainkora oinnoxikanai", iki.†

Jesussen yora miinkana
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

38 Jaskáakana pekáo, ja Arimatea jemankonia Josekan, Je-
sussen yora bonoxon, Pilato yokata iki. Ja Joséra iká iki, joni
koshiboki rakékin jonéshoko Jesús chibanai; jatian Pilaton,
boti yoia, kaxon ja yora Josekan boá iki.
39 Jatian Nicodemoribi jain iká iki, ja yamé Jesús betan yoyo
iki kayantana. Jan boá iká iki, *mirra beponya áloe ininti
meskoxon ja iká iki kimisha chonka kilobira.

---

* **19:36** Sal. 34.20 † **19:37** Zac. 12.10

40 Jaskáaxon, ja rabéxonbi Jesussen yora bokana iki, boxon chopan rakawaxon, ja bokana inintininbo ayonkana iki, jayá kini meran anoxon, ja judíobaon axébiribi jaskara iketian.
41 Jatian jain Jesús korosen akanainko iká iki westíora wai, jain iká iki benáa kini, tsoabi miinkanamapari.
42 Jain Jesussen yora miinkana iki; ja kini ochómatani iketian, itan ja judíobaon tantiti neteribi moa peokootaitian.

20

Jesús jiria
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

1 Jatian ja reken nete semana peokootaitian yamékirishoko, Magdalainoa María kaa iki, jain Jesussen yora niaibakana kininko. Kaxon oinna iká iki jan xepoibakana makan xewerankana.
2 Jaskara oinnax, ishtoi jakiribi banekainribia iki, ja Simón Pedro betan ja akonbireskin Jesussen noia joni ikainko. Kaxon jato yoia iki: —Kininkoniara non Ibon yora bokana, moa yama ike, itan nonra onanyamake jawerano akanara ibirai —akin.
3 Jato jaskáa, Pedro betan ja wetsa jaonmea onanai ja kini oinni bokana iki.
4 Jaskatax, ja rabekaxbi ishtobekona iki, ikaxbi wetsa japari, Pedro mawinbainax kininko nokota iki.
5 Kaax nokóxon beokainxon kini chicho oinna iká iki, chopabobichores ikaxbi jikiamaa iki.
6 Jatian Simón Pedro chiní nokotaxbi, ja japari nokota rawinbainax jikikaina iki, kaxon jan oinna chopabobichoresibi jain tsamata iká iki.
7 Jainoax jan Jesussen mapo kawaibakana ani chopa ja wetsa chopabo betan jainbicho iamaa iki, jakonshamankin kátoxon janbiribishoko tsamana.
8 Jainoax ja japari nokota Jesussenmea onanai jikishokoa iki, jikixon janbiribi oinxon ikonhaa iki.
9 Ikaxbi já jiriti iki iká, Wishá meran yoiai onanyamaparikana iká ika.
10 Jaskara oinnax, ja jaonmea onanai rabé moa jaton xobonko bokana iki.

Magdalainoa Maríaki Jesús pikota
(Mr. 16.9-11)

11 Jatian moa bokankebi Maríabiribi ja kini xemakayainbi banetax wini winia iki, wini winiibi ja chichó oinnox beota iki.
12 Naiskin meraa iki rabé ángel joxo chopa saweya, jain Jesussen yora aibakanainko yakábekona, wetsa iká iki jaki mapo ibatakiri yakata wetsabiribi tae ibatakiri.

13 Jatian ja ángelbaon yokákana iki: —Ainbó ¿Jaweakiki mia
winiai? —akin. Jaskáakana jan yoia iki: —Nokon Ibon yorara
bokanke; jawerano akanara ibirai, en onanyamake —akin.
14 Jaskataanan bechiakekainkin Jesús jain nia meraa iki,
ikaxbi jarin ixon onanyamaa iki.
15 Jainoa Jesussen yokata iki: —¿Ainbó, Jaweakiki mia
winiai? ¿Tsoa benairin mia? —akin. Jaskáara, ja wai koiran-
nai jonira ibirai ixonres neskaakin yoia iki: —Ibó, min boá
ixon ea yoiwe, jawerano min akárin en benatanon —akin.
16 Jatian Jesussen aká iki: —¡María! —akin. Jaskáa bechi-
akekainxon judíobaon join aká iki: —¡Rabuni! —akin (Ja iki
"Maestró", iki iká).
17 Jaskáaketian Jesussen yoia iki neskáakin: —Ea jenewe,
eara nokon Papaiba jabetan ikí kaamapari iki. Ikaxbi ja
nokon wetsaboiba katanwe, kaxon jato yoitanwe, ea nokon
Papaiba kaai, ja maton Paparibi ja nokon Dios, itan maton
Diosribi —akin.
18 Jaskáa, ja Magdalainoa Maríaa kaa iki, ja jaonmea onanai-
boiba, kaxon jato yoia iki, ja Ibora en oinbeirana itan jan yoia
joiboribi.

Jaonmea onanaiboki Jesús pikota
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Ja semana peokoota reken nete iibaitai yamébi, Jesussen-
mea onannaibo westíora xobonko tsinkíkana iki, ja judío
koshiboki raketi, jatian ja xobo iká iki xepó. Jaskákin xobo
xepokana ikenbi, Jesús jatoki jikia iki, jikiax jato napon nixon
jato saludana iki neskáakin: —¡Mato jakonbires Dios betan
ibanon! —akin.
20 Jaskáakin jato yoitaanan, jain metásibakana kini jato oin-
maa iki, jainxon jawen pishpachiain chachiibakana kiniribi
jato oinmaa iki. Jatian jabo non Ibo oinnax ikonbiresi
rarokana iki.
21 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —¡Jakonbires Dios betan
ikanwe! Ja nokon Papan ea raana keskáribiakinra enribi mato
raanai —akin.
22 Jaskataanan jatoki xoon ataanan jato yoia iki: —Ja
Diossen Shinan bikanwe.
23 Tsoaboki ja jaton ocha akábo maton shinanxonyamai,
jabora Diossenribi jaton ocha akábo shinanxontima iki. Ja-
tian tsoaboki ja jaton ocha akábo maton shinanxonresai,
jabora Diossenribi ja ochabo jato shinanxonresti iki —akin.

Ibo jiria Tomassen oinna

24 Jatian jatoki Jesús pikonontian, Tomás, ja Rabébaon akin
akanai, ja chonka rabéainkonia ikaxbi, jato betan jain yama
iká iki.

25 Jatian moa joketian ja wetsa jaonmea onanaibaon
yoikana iki: —Nonra non Ibo oinke —akin. Ikaxbi Tomassen
jato neskaa iki: —Ja mekenhai clavo kini oinyamaxon, ja
kinin nokon metoti niayamaxon, itan jawen pishpachiain
nokon meken niayamaxonra en mato ikonhati atipanyamake
—akin.
26 Jainoax posaka nete winota pekáo, jatíbi ja Jesussenmea
onannaibo, jakiribi tsinkíkana iki, ja xobo meran. Jatian
Tomás moa jato betan iká iki. Moa xepóti xepokana ikenbi
Jesús jatoki jikiribiax jato xaran nia iki, jain nixon jato salu-
danribia iki neskáakin: —¡Mato jakonbires Dios betan ibanon!
—akin.
27 Jaskáakin jato saludantaanan Tomás yoia iki: —Min
metoti nokon meken kinin niawe, jainxon ja min meken-
ribi nokon pishpachiain niawe, ikonhayamai iamawe, ¡ikon-
hakayawe! —akin.
28 Jaskáa Tomassen yoia iki: —¡Nokon Ibó itan nokon Dios!
—akin.
29 Jaskataitian Jesussen yoia iki: —¿Neskáakin ea oinxon-
pariki ea min ikonhaa? Diossenra raroshaman imai ja oinx-
onmabi ea ikonhaibo —akin.

Jaskara kopí nato kirika wishaa

30 Ja jaonmea onanaibaon oinnonbira ichabiresakin Je-
sussen ja oinxon onanti ratétibo aká iki. Ikaxbira nato kirika
meran jatíbishaman wishaama iki.
31 Ikaxbi jatíbi nato kirika meran wishaabo riki, Jesús riki
Cristo, ja Diossen Bake ixon, já ikonhaax jaki koshiax jakanti
kopí aká.

21

Ja kanchis jaonmea onanaiboki Jesús pikota

1 Jaskata pekáo, jakiribi jaonmea onanaiboki Jesús pikóribia
iki, ja Tiberia ani ian kexá iikanaitian. Neskatira jatoki pikota
iki:
2 Jain ikana iki natotii, Simón Pedro, Tomás, ja Rabébaon
akin akanai, Natanael, ja iká iki Galilea main iká Caná je-
mankonia, jainoax ikana iki, ja Zebedeon bakebo itan jawen
wetsa Santiago, jainoaxibi ikana iki wetsa rabé ja Jesussen-
mea onanairibi.
3 Jainxon Simón Pedron jato yoia iki: —Eara piti benai
kaai —akin. Jato jaskáa jabaon yoikana iki: —Noa miibetan
kabánon —akin. Jaskatax boten nanekana iki, boxon yamé
rikanshinkinbi jawebi biamakana iki.
4 Jaskati moa nete xabataishoko Jesús jato ikana ochóma
ian kexa pikota iki, ikaxbi jaonmea onanaibaon jarin ixon,
onanyamakana iki.

5 Jainxon Jesussen jato yokata iki: —Bakebó, matonki yapa
biamaa —akin. Jatian jabaon yoikana iki: —Jawebira non
biamake —akin.
6 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja maton bote mekayao ja
ani rika nepókanwe, jatianra maton bitiki —akin. Jato jaskáa
ja ani rika nepókana iki, nepóxon moa nebíti atipanyamakana
iki ichayora yapa iketian.
7 Jatian ja Jesussen noia jonin, Pedro yoia iki: —¡Non Ibo
riki! —akin. Jaskáakin ja Ibo riki iki ikai ninkatatianbira, ja
jopeta chopa ishton sawetaanan jene tsakabaini Pedro nonoi
kaa iki.
8 Jatian jatíribibobiribi botenbi bokana iki, ja yapa ichaya
ani rika niniboi. Ja napomeax mashiki nokóti iká iki westíora
pacha metrores jawen ochó.
9 Boxon mapéxon oinkana iká iki, chii ketéaxon westíora
yapa betan pan xoikin berakana.
10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja maton bea yapa jawetii
bekanwe —akin.
11 Jatian Simón Pedron, boten nanexon ja yapaya rika
mashin mapémakin ninia iki, jatíribiboyaxon. Ja yapa anibo
bikana iká iki, westíora pacha pichika chonka kimisha. Ichay-
ora yapa ixonbi rika noshiamaa iká iki.
12 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Bemenkanwe jawékiai
—akin. Jato jaskáakenbi jaonmea onanaibaon tsontanibi,
tsoarin ixon yokáyamaa iki, ja non Ibo iketian onanxon.
13 Jato jaskáa bekanketian, panyabi yapa xoi bixon jato
menipakea iki.
14 Natora iká iki, ja kimisha itin jaonmea onanaiboki Jesús
pikota ja mawatax jiria pekáo.

Simón Pedro betan Jesús yoyo ika

15 Jatian moa pikin senenhakanketian, Jesussen Pedro
yokata iki: —¿Ja nato jatíribi eonmea onanaibaon ea noia
bebonbireski, min ea noia Jonassen bake Simón? —akin.
Jaskáa yoia iki: —Jaskara riki Ibó, minra onanke, en mia noia
—akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskáakin ea noia ixon, ja
ovejabo atin jakonhakin nokon jonibo ea koiranxonhananbi
ea jato axeaxonwe —akin.
16 Jainxon yokáribia iki: —¿Minki ea noia Jonassen bake
Simón? —akin. Jatian yoia iki: —Jaskara riki Ibó, minra
onanke en mia noia —akin. Jatian Jesussen aríbaa iki: —
Jaskara ixon ovejabo atin, nokon jonibo koiranxon ea jato
ikinxonwe —akin.
17 Jainxon jawen kimisha itin yokáribia iki: —¿Minki ea noia
Jonassen bake Simón? —akin. Jatian moa kimishaakinhora,
janki noia akin yokata, moa Pedro onisa iki, jaskáaxon yoia

iki: —Minra jatíbi onanke Ibó, minra onanke en mia noia —akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: —Jaskara ixon nokon jonibo koiranhananbi ea jato ikinxonwe jainxon ea jato onanmaxonribiwe.

18 Ikonshamanra en mia yoiai, ja mia bakeranon inontianra min akátiai min keena keskábo sawekin, min keenainkobobiribi kanoxon. Ikaxbi moa yosi ixonra mia bokanon ixon, min jato meken sananxonoxiki, jatianra wetsan chopa sawemaxon, min keenmaori mia ionoxikanai —akin aká iki.

19 Neskáakin yoixonra, Jesussen onanmai iká iki, jawekeskaxonki Pedron mawákin Diossen atipana koshi jato onanmai kaai ixon, jaskáa pekáo yoia iki: —¡Ea chibanwe! —akin.

Ja ayorakin Jesussen já noia jaonmea onanai

20 Jatian banékin ja pekao joaitian Pedron meraa iki, ja Jesussen kikinhakin noia joni. Ja joni iká iki Jesús betan pikánontian, "Ibó, ¿Tsoarin ja jakonhai keská iikinbi mia jan jakonmaati?" akin Jesús patax ixon aibata.

21 Jaskáakin ja oinxon, Pedron Jesús yokata iki: —Ibó, ¿Jatian nato jonibiribiki jawekeska winoti kaai? —akin.

22 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea joribai kaman, já jarestinin ea keenketianki, ¿Jawe min ointi ja? Minbiribikaya ea chibanwe —akin.

23 Jaskáakin Jesussen Pedro yoia joira, ja joi akaibaon yoikana iki, ja joni jawetianbi mawátima yoia iká. Ikaxbi mawátima yoikin Jesussen akáma iká iki, jan yoia iká iki, ea joribai kaman já jarestinin ea keenketianki ¿Min jawen ointi ja? akin akáres.

24 Ja nato jaonmea onanai riki, janbi oinna ixon ja nato jawékibo yoikin wishaabo, jaskara ixonra non onanke jan yoiaibo riki ikon ixon.

25 Jarake icha wetsa jawékiboribi Jesussen akábo. Jaskara ikenbira jatíbishaman nato kirika meran jabo wishaama iki. Ja jatíbishaman rebestankin westíora westíorabo wishaara, kikinbires icha kirika nato neten pikóti iki.

HECHOS
Jesussen joi yoiaibo ikana

Diossen Shinan jato raanxonti Jesussen yoia

1 Ja reken kirika meranra en mia wishaxona iki, nokon keen Teófilo, jatibi ja Jesussen aká jawékibo, itan jato jan esebeabo mia onanmakin, ja peokootainxonbi,

2 ja naikan kaai keyatai kaman akábo yoikin. Kaamatianbira Diossen Shinan meranxon, ja tee akantibo jawen raanabo jonibo jato onanmaa iki.

3 Ja mawáibata pekáora, moa jiria onankanon ikax, jato oinmai nekebi ichai meskoti jatoki pikota iki. Chosko chonka nete senenra jato jaskáakin oinmaa iki, jainxonra ja Diossen ikinaton jatikiriakin jato yoiboresa iki.

4 Jatian jawen tee ati raanti jonibo betanpari ixon, Jerusalénhainoax jaweranobi bokantimapari yoikin, Jesussen jato neskáa iki: —Ja nokon Papan mato meninoxon yoini jawéki, en mato yoiibata senenhai kamanpari manákanwe.

5 Ikon riki Juanmanra onpaxenres jato bautizana iki. Ikaxbi jawetii nete pekáora, Diossenbiribi jawen Shinanman mato bautizanoxiki —akin.

Naikan kaai, Jesús keyata

6 Jatian jain jabé tsinkíkanabaon, Jesús yokákana iki: —¿Ramaki ja *Israel jonibo moatian ikáni keskáribiakin, min jato jakiribi imatiki Ibó? —akin.*

7 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra onanti yamake, nokon Papan ja nete jawen koshi shinanmanbi anoxon shinanna jawéki.

8 Ikaxbi ja Diossen Shinan mato meran joketianra, atipana koshi maton binoxiki. Jatianra ea ikábo onanna ikax, jato yoii mato kanoxiki; Jerusalénhain, jatíbi ja Judea betan Samaria main, itan ja kikin ochóbo ikana mai senenainkobo —akin.

9 Jato jaskáakin yoitaanan, Jesús jato napomeaxbi keyataitian oinkanabi, nai koinman rakoakebainketian moa oinyamakana iki.

10 Jatian já kaaitian bochiki nai oinni iikanainbi, rabé joni joxoshaman chopa saweya jatoki pikota iki.

11 Jatian jabaon jato yoia iki: —Galilea jonibo ¿Jawekopiki maton bochiki oinkin jeneyamai? Ja mato betan iitibi naikan kaa Jesúsbira inóxiki, ja naikan kaaitian maton oinna keskatiribi, naikanmeax jakiribi joribai —akin.

---

* **1:6** Nato riki ja Israel jonibo romanobaon jatoaresa iketian jato xabáaxon ja moatian ikátiai keskáribi jato imati yoii iká.

Judassen toan iti Matías katókana

12 Jatianra ja Olivos mananmameax, ja joi yoiti katotabo
jakiribi moa Jerusalénhain beribakana iki. Ja jema iká iki,
tantiti neten jatio ochóres kati esekan yoiaitio ochó.†
13 Jatian nokotax, jain nokókana xobo bochiki mapekana iki.
Jabo ikana iki; Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás,
Bartolomé, Mateo, jainoax ja Alfeon bake Santiago, Simón ja
Zelotebo betan ikátiai; jainoax Jacobon bake Judas.
14 Jabora jatikaxbi jainbicho tsinkiti jenéyamakatikanai,
jaskáaxon jatíribi ainbobo betan, jainoax Jesussen tita María,
itan ja Jesussen wetsaboyaxon orannox.
15 Iitira wetsa neten, ja westíora pacha rabé chonka joi
akaibo tsinkíkana bebon nixon, Pedron jato yoia iki:
16 "Nokon wetsabó, Wishá meran yoiai keskatira moa
senenke. Neskarabo itira David meranxon Diossen Shinan-
man yoinike, ja Judassen jato Jesús yatanmati.
17 Judas iká iki nobébi, janra non akai teeribi akátiai.
18 Ikaxbira ja Jesús jato yatanmaketian kopíakana koríkinin
maroxon mai bia iki. Jaskaa pekáora ja Judas maponbi paketi
toa ikax, jatíbi jawen pokobo jokonkaini mawata iki.
19 Jaskara winotara, jatíxonbi Jerusalénhain ikábaon
onankana iki. Jaskáxonra ja mai janekana iki, Acéldama
akin. Ja iki: 'jimi mai', iki iká.
20 Salmos wishá meranra ikai neskati: 'Ibanon tsoabi jain
yamaax, jawen xobo xabábicho iki',‡ Jainoax iribai: 'Abánon
wetsan jawen tee bikin', iki.§
21 Jatian nenora itinkanke, ja non Ibo Jesús noobetan inon-
tian jatíbitian nobébi iikiranabo.
22 Jabora Juanman, Jesús bautizanontian, itan ja naikan
kaai keyatai kamanbi nobébi ikana iki. Jatian jainoara
westíora noo betan iti non janeti jake, janribi nobébi, ja Jesús
jirini joibo jato yoinon ixon", akin jato aká iki.
23 Jaskáaxonra jainoa katónoxon, rabé joni shinankana iki;
westíoranin jane iká iki José Justo jawen wetsa jane iki
Barsabás, jainoax wetsa iká iki Matías.
24 Jaskáxonra neskáakin orankana iki: "Ibó, jatíbi jonin shi-
nanra min onanke. Rama noa onanmawe, nato rabéainoaki,
jawerato min katota iki,
25 ja jawen katinkobiribi kakin, jawen ati tee iká Judassen
jenebaina joi yoii kati tee binon ixon", akin.
26 Jaskáaxon *suerte akana, Matíaski paketa iki. Jaskatax ja
chonka westíora raanabo betan biakaata iki.

† **1:12** Jara iká iki Jerusalénhainoax westíora kilómetro jawen ochó. ‡ **1:20** Sal. 69.25 § **1:20** Sal. 109.8

2

Diossen Shinan joi akaiboki joá

1 Moa *Pentecostés fiesta nokóketian, joi akaibo jatikaxbi
jainbicho tsinkíkana iki.
2 Jaskákenbira, koshi niweaba beai keskati, naikanmeax
ratéresi koshin riri iki jain ikana xobo meran nabetseeta iki.
3 Jaskataitian oinkana, jana jisá chii tiri keská mayakayabo
jatotiibi iiakebaina iki.
4 Jatianra jatikaxbi moa Diossen Shinan bochóya ikana iki,
jaskataxa wetsa joibaon yoyo iki peokookana iki, ja Diossen
Shinanman jato yoyo imai keskatibo.
5 Ja netebaonribi ikana iki Diossakin shinannai judíobo,
jatíbiainoax Jerusalénhain merati bekanabo jai.
6 Jabora jaskati riri ikaitian ninkatax tsinkíkana iki. Bex-
onra jaskáshamanxon onanti atipanyamakana iki, ja joi akaibo
jaton joibaonribi yoyo ikanaitian ninkatax.
7 Moa shinanhoma itan kikinni ratetax, neskatibo yoyo
ikana iki: —¿Galileainoa jonibomakayarin nato jaskati yoyo
ikaibo?
8 ¿Jawekeska kopíki, non joinboribi yoyo ikanaitian non jato
ninkatai?
9 Nenora ikanai: Partossainoabo, Mediainoabo, Elamhain-
oabo, Mesopotamiainoabo, Judeainoabo, Capadociainoabo,
Ponto janeya mainmeabo, Asiainoabo,
10 jainoax Frigiainoabo, Panfiliainoabo, Egiptonkonia itan
Cirene ochóma iká Libiainoabo. Jainoax, jaribakanke Ro-
mameax bekanabo.
11 Jatíribibo iki judíobo, jainoax wetsabo iki judío jikikana-
bores. Jainoax jaríbake Cretainoax, itan Arabiainoax bekana-
boribi. ¡Jatíxonbira non ake ninkákin, ja Diossen ratéti aká non
joibaonribi yoikanaitian! —ikibo.
12 Jatikaxbi ikana iki ratékanabo itan jaton shinanbobi
yama. Jaskatax jatonbinix yokakanani, neskákana iki: —
¿Jaweki winókana? —ikibo ikana iki.
13 Ikaxbi jatíribibo shiroires ikana iki: —¡Paenaxa ikanai! —
ikibores.

Joni icha tsinkitabo Pedron yoia

14 Jaskákanaitian, ja chonka westíora jabé raanabo betanbi,
wenixon koshinshaman jato Pedron yoia iki: “Nokon kaibo
Judíobo, itan mato Jerusalénhainoabo, ninkáxon, onankanwe
en mato yoibanon:
15 Natobora paenamabo ikanai. Maton shinannai keskáma
riki noa. Iskon hora ikaxiki yamékiripari, jain barira tsoabi
paena iosma iki.

16 Nenora iki itai, ja *profeta Joelnin yoini keská seneni.
Jara neskata iki:
17 'Dios iká iki, nete senenaitianra, nokon Shinan en jatíbi
joniboki pakenoxiki; jatianra, ja maton bake
benbobo, itan maton bake ainbobo nokon Shinanman yoyo
inoxikanai. Maton bake ranonbaonra namá keska
meranbo oinnoxikanai. Maton yosibaonra, oxaxon namá
meranbo oinnoxikanai.
18 Ja netebaonribira, nokon yonoti joniboki itan nokon yonoti
ainbobokiribi, nokon Shinan en pakenoxiki.
Jaskáakin en akára, nokon janenko joi yoinoxikanai.
19 Naikan, itan maiorira ani ratéti jawékibo en jato
oinmanoxiki; jimi, chii, jainoax koin kextó.
20 Barira nokanoxiki, oxera jimi keska inóxiki, ja non Ibon
jaton akábo yoixonti ani nete senenamatianbira,
jaskarabo inóxiki.
21 Ikaxbi jaweratobaonki akinnon ixon, ja non Ibo yokatai,
jabora kishpinnoxikanai', iki.*
22 En mato yoiaipari ea ninkaxonkanwe *Israel jonibo: Ma-
tonra kikinhakin onanke, ja Nazarethainoa Jesussen koshi
mato Diossen oinmaa, já meranxonbi ani ratétibo itan, ja
oinxon onantibo axon.
23 Jatian, ja jonira jaskáti Diossen shinanni iketian, maton
yatanxon retea iki, jakonma jonibo korosen amataanan.
24 Ikaxbi Diossenra xabáaka iki, ja mawainoa jiriataanan.
Ja mawakanra jawekeskaxonbi jaaresti atipanyamaa iki.
25 Jesús jaskáti yoiira inike apo David, neskati:
'Jatíbitianra ja Ibo en ebé oinna iki, já nokon
mekayao ikenra, ea jawenbi pakémayamai.
26 Jakopíra nokon shinan meran raroi, ea bewai.
Jaki koshiaxa ea janoxiki.
27 Jainoax keyónon ixonra, ja mai kini meranbi
nokon yora imayamanoxiki. Jawekeskaxonbira,
ja min yonotinin yora min payómayamanoxiki.
28 Min keena keskatishaman jatira, min ea
onanmaa iki. Ebebi ixonra min ea
raromanoxiki', iki inike.
29 Nokon kaibobo, enpari mato ikonshaman yoibanon; ja
non papashoko David mawáketianra, miinkana iki. Jatian jain
miinkani kinira non jatíxonbi onanke.
30 Ja David iká iki *profeta. Janra onanna iká iki, westíora
jawen chiní rarebo apo imanoxon Diossen akonkin yoia.
31 Jaskara onanaxa David iká iki, ja Cristo máwataxbi jiriti
yoii, jawen kayara jain akana kininkobi banémayamanoxiki,
itan jawen yoraribira jainbi payómayamanoxiki iki.

* **2:21** Jl. 2.28-32

32 Ja nato Jesúsbira aká iki Diossen jirimakin. Jara non jatíxonbi ononke.
33 Jaskáaxonra naikan boxon, jawen mekayao Diossen yakámaa iki. Jainxonra noa meninoxon yoini, jawen Papán Shinan bia iki. Bixonra, ja Shinanribi noa menike. Ja riki ja maton oinna itan maton ninkati iitai.
34 Nai bochikira David kaama iki, ikaxbira neskati yoyo ika iki:
'Ja Ibonra nokon Ibo yoia iki.
Nokon mekayao yakáwe,
35 Ja min rawibo, en mia jan penítiaxonai kaman', iki.
36 Rama jatíxonbi onankanwe, Israel jonibo. Nato Jesús maton korosen axon reteyantanara, Diossen jatíbinin Ibo, itan *Cristo imaa iki", akin.
37 Jaskáakin jato aká ninkatax, akonbireskin masá shinanni onískana iki. Jaskáxon Pedro betan ja wetsa Diossen joi yoiti raana joniboribi yokákana iki: —Kaibobo, ¿Ramaki noa jawekeskatiki? —akin.
38 Jatian Pedron jato yoia iki: —Maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Criston janenko bautizameekanwe, maton ocha akábo moa Diossen mato shinanxonyamanon, jatianra jawen Shinan mato jan meniti iki.
39 Ja jato meninoxon yoiara matona iki, maton bakebaona, itan jatíbi ja ochokeax beabaonbi biti iki. Onantiakin yoia, jatíbi ja Diossen kenaabaon biti —akin jato aká iki.
40 Meskó keskáakinbo esekin, Pedron jato neskáa iki: —¡Ja nato jakonma jonibo masá tenematibo xarameax, mato kishpinmeekanwe! —akin.
41 Jaskáakin jato joi yoia ikonhaxa, jawen janenko nashikana iki. Ja netebaonra joi akaibo kimisha warankabobira kaikana iki.
42 Jaskataxa, ja raana jonibaon jato esé onanmaa keskatibo jaai jenéyamakana iki. Ja rarebobires keska shinanmeekin, tsinkíxonbo Criston yora shinankin jawékiakatikanai, itan orankinribi jeneyamakatikanai.

Reken Diossen joi akaibo, jaskati jakana

43 Ja raanabaon, ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo akanaitian oinnax, jatikaxbi ratékana iki.
44 Jatíbi ja joi akaibora, senenbires jakon shinanya ikax, jaton jayata jawékibaon akinanankana iki.
45 Jaton maibo, itan jaton jawékinin maroaxbora, jato maxkata jawékininbo akinanankatikanai.
46 Netetiibi Dios rabiti xobonko tsinkiti jenéyamakana iki, jawékiatiboribi xobonko bexon, raroshaman, itan jakonshaman shinanyaxon, jatíxonbi jawékiakatikanai.

47 Jatíxonbiribi Dios rabikatikanai. Jaskákanaitian, jatíbi jonibaon jatoki jakon shinankana iki. Jainxon netetiibi non Íbon ja kishpinmeeta jonibo jato kaimaboa iki.

3

Chanto joni Pedron benxoaa

1 Westíora nete, kimisha hora yantanpake, moa oranti iketian, Pedro betan Juan Dios rabiti xobonko kabékona iki.

2 Jain iká iki westíora joni chanto jaskábi pikota. Netetiibi, Metsáshaman akin janekana Dios rabiti xobo xepotiain bexon yasánkanai, jain jikiaibo jato koríki yokánon ixon.

3 Jatian Pedro betan Juan jikiai oinxonra, ja jonin jato koríki yokata iki.

4 Jaskáketian rabéxonbi, ja joni kikinhakin beiskana iki, jainxon Pedron yoia iki: —Noa oinwe —akin.

5 Jaskáa jato kikinhakin oinna iki, jawetanishoko menikanti shinanxon.

6 Jaskákenbi Pedron yoia iki: —Eara koríkioma iki itan orooma iki, ikaxbi ea jayatara en mia meniai, ja Nazarethainoa Jesucriston janenko, ¡Wenitax niwé! —akin.

7 Jaskáaxon mekayao mekenman metsontaanan nichinhinabaina, jatianbi ja rabé taebi itan jawen tae patonkobo moa jakona iki.

8 Jainoaxa weniti choronhinakainax, moa nii peokoota iki. Jaskatax moa janbix niax jato betanbi Dios rabiti xobo meran jikii, Dios rabii choron choronkaina iki.

9 Jatian moa nixon, Dios rabiaitian oinnaxa jonibo,

10 kikinni ratékana iki, ja jaton onanna joni jaskara winóketian. Ja iká iki, ja metsáshaman janeya Dios rabiti xobo xepotiain yakáxon, jato koríki yokápachoai joni.

Dios rabiti xobon ani chibó ikainxon Pedron joi yoia

11 Ja chanto iwanaxbi benxoatoninra, Pedro betan Juan potayamaa iki; jaskara oinnax ikonbiresi ratetax, jatíbi jonibo jatoki ishtobeirankana iki ja Salomónman xobo chibó akin akanainko ikanaitian.

12 Jaskákanaitian oinxon, Pedron jato yoia iki: "¿Jawekopiki mato ratetai, *Israelita jonibo? ¿Jawekopiki non atipana koshinbi iamaxon jakonhira ixon, nato joni non nimaa keskáakin maton shinannai?

13 Ja non reken papashokobo, Abraham, Isaac itan Jacobnin Diossenra jawen yonoti Jesús kikin joni imaa iki, jara yatanxon maton joni koshibo meniketian, Pilaton jaweakashamainbi mato keenyamaa iki.

14 Ja ochaoma itan jakon joni pikotinin keenyamataanan, ja retemis joni pikonon ixonres maton yokata iki.

15 Jaskáaxonra ja jati Ibo maton retea iki, ikaxbi Diossen
jirimaa iki, jara non kikinhakin onanke.
16 Ja maton oinna, itan maton onanna joni jakon baneta
riki, Jesús ikonhaxes iká. Jaskáakin Jesús ikonhaxa kikinni
benxoke. Jariki ja maton oinna.
17 Nokon kaibobo, ramara en onanke, ja maton koshiboy-
axonbi Jesús reteyantanara, onanyamaxon maton aká iki.
18 Ikaxbi jaskáaxonresa Diossen senenhaa iki, ja *Cristo
mawáti jawen *profetabo meranxon yoini.
19 Jaskara iken, maton jakonma shinanbo akonkin jene-
taanan, Dioski banéribikanwe, maton ochabo mato soaxonon,
jatianra non Ibon maton shinanbo tantimati iki,
20 ja moabi Cristo mato raanxonti shinanna ixon, raanxon-
taanan, ja iki Jesús.
21 Ramara Jesús naikanbipari iti jake, ja moatian jawen
jakon *profetabo meranxon yoini keskáakin Diossen jatíbi
jawékibo jakonhakai kaman.
22 Moiséssenra yoia iki: 'Non Ibo Diossenra mato xaranmea,
westíora maton rarebo ea keská *profetaribi imanoxiki. Jan
yoiai joibora maton senenhaxonti jake.
23 Jatian jaweratobaonki jawen joi senenhaxonyamai, jab-
ora moa Diossen jonima iti iki', akin.
24 Rama netebaon iti jawékibora, Samuelninpari yoikin
peoa iki. Jatian jaribira wetsa profetabaonribi yoikana iki.
25 Mato riki ja *profetabaon chiní bakebo, itan ja maton
reken papashokobo betan ja senenhabekonti joi Diossen aní
nokoabo. Diossenra Abraham yoia iki: 'Min chiní rarebobo
kopíra, jatíbi jonibo en jato jakon imanoxiki', akin.
26 Jatian Diossenra jawen Bake jirimaxon, rekénpari ma-
toiba raana iki, mato jakonhanon ixon, itan westioraxonbo
jakonma jawékibo maton akonkin jenenon ixon", akin jato
aká iki.

4

Pedro betan Juan, joni koshibo bebon ikana

1 Jatian Pedro betan Juanman, jonibo joi yoikin
senenhamapari ikenbi, *sacerdotebo, ja Dios rabiti xobo
koiranaibaon koshi, jainoax *saduceoboribi bekana iki.
2 Jabora kikinni sinákana iká iki, Pedro betan Juanman
jato esekin, ja Mawábora jirinoxiki, Jesús mawataxbi, jiriribia
iketian akin jato yoiaitian.
3 Jaskáxonra, Pedro betan Juan yatankana iki. Jatian moa
yantan iketianra, cárcel meran niakana iki, nete xabáketian
oinnoxon.

4 Ikaxbi ja joi yoiaitian ninkatabaon, ichaxon ikonhakana iki. Ja joi ikonhakanabo topona iká iki, pichika waranka jonibobira.

5 Jatian nete xabáketian, joni koshibo, ja judíobaon koshibo, jainoax esé onanboribi Jerusalénhain tsinkíkana iki.

6 Jainribi ikana iki, ja *sacerdotebaon koshi Anás, jainoax Caifás, Juan, Alejandro, itan jatíbi ja *sacerdotebaon koshin rarebobo.

7 Jato bebonra ja Pedro betan Juan bokana iki. Jainxonra jato yokákana iki: —¿Tson ati yoiaki aká maton jonibo esekin? ¿Tson janenkoki maton neskara jawéki akai? —akin.

8 Jatian Pedron Diossen Shinan bochoya ixon jato neskaa iki: —Jema koshibo, itan judíobaon koshibo:

9 Matonra noa yokatai joni isinai non benxoaketian, jawekeskatax benxoarin ixon onankaskin.

10 Jakon riki, nonra mato yoiai jatíbi *Israel jonibaon onankanon ixon. Nato joni mato bebon itinara, nazarethainoa Jesucriston janenko benxoke. Jara maton korosen axon retekenbi, Diossen jirimaa iki.

11 Nato Jesús riki ja xoboai ixon maton rotoni makan, jara jatiobi xobo jaki kikinni koshia makan keska itoshia iki.*

12 Wetsa jawékira yamake janmeax kishpinti; nato mainra wetsa jane yamake, noa jan kishpinmati Diossen jonibo menia. Jesussenresa noa kishpinmati atipanke —akin jato aká iki.

13 Jatianra jatíbi joni koshibo ratékana iki, rakétanma ja Juan betan Pedro kirika onanshamanma ikaxbi, jaskati yoyo ikanaitian ninkatax, jainxonra onankana iki, Jesussenmea onannaibo riki natobo ixon.

14 Jatian ja benxoaa joni jato pataxbi niketian oinnax, moa jakonmai jatoki yoyo iti atipanyamakana iki.

15 Jatian jainxon joi benxoati chité ikainoa jato pikoax, jatobiresbiribi neskati yoyo ikana iki:

16 —¿Nonki nato jonibo jaweatiki? Moara jatíbi Jerusalénhainoa jonibaon, ja westíora ratéti jawéki akana onankanke, jaskara ikenra ikonma riki akin non jato ati atipanyamake.

17 Ikaxbi nato joi jatíbiain pextinhakin jato yoibokanamatianbi jato rakéati riki, ja Jesús kiriti iká joibo moa tsoabi jato yoiamakanon ixon —iki ikana iki.

18 Jaskáaxonra, kenamaxon jato yoikana iki, ja Jesús kiriti iká joibo moa jato onanmatima itan jawebi ja winota joibo moa jato yoitima.

---

* **4:11** Sal. 118.22

19 Ikaxbi Pedro betan Juanman jato yoia iki: —Oinnon
shinankanta, Diossen oinnamein jakon iki matopari non joi
senenhaxonti, Diospari senenhaxonamabi.
20 Nonra ja non oinna itan non onanna jawékibo jato yoikin
jeneti atipanyamake —akin.
21 Jatianra joni koshibaon jato rakéaribaa iki, ikaxbi jato
jenekana iki, jaskáshamanxon jato ramiatikoma iká iki, ja
benxoa joni oinxon jatíbi jonibaon Dios rabiaitian.
22 Ja shinanmanres benxoa joni iká iki, chosko chonka
winoa baritiaya.

Joi akaibaon orana

23 Jatian ja Pedro betan Juan moa pikókana, jato betan joi
akaiboiba kabékona iki; kaxon ja judíobaon koshibo betan
ja *sacerdotebaon koshibaon jaskáakin jato akana joibo jato
yoikana iki.
24 Moa ninkata pekáo, tsinkíxon jatíxonbi, neskáakin
orankana iki: “Ibó, minra aká iki nai, mai, aniparo itan
jatíbi jain jaa jawékibo.
25 Ja min Shinan meranoax, itan min yonoti David mera-
noax mia yoyo ika iki: ‘¿Jawekopiki jonibo jakonmaibires yoyo
iki saa ikanai? ¿Jawekopiki jonibaon yankabires shinanbo
akanai?
26 Nato netemea apobo itan joni koshibora kikini yoitimai,
jainbicho tsinkíkanke ja non Ibo itan ja *Cristo ramiati shi-
nanyanix’, iki.†
27 Jaskatira ja Herodes, Poncio Pilato, jainoax ja wetsanko-
niax bea jonibo betan, Israel jonibo nato jeman tsinkíkana iki,
ja *Cristo, ja min jakon yonoti Jesúski jakonmaati.
28 Jaskáxonra moatianbi min shinanni keskáakin senen-
hakana iki.
29 Jaskara iketian, rama noa jakonmaakinbo akáskanaitian
noa oinwe Ibó; noara min yonotibo iki koshi shinan noa
meniwe, rakéyamakin min joi non jato yoinon.
30 Ja min atipana koshi jato oinmawe, ja isinaibo benxoai
meranxon, itan ja min jakon yonoti Jesussen janenko ja
oinxon onantibo, itan ratéti jawékibo akai meranxon”, akin
akana iki.
31 Moa orankin senenhakanketianra, jain tsinkíkanainko
shakota iki, jaskáketian jatíbi jain ikanabo Diossen Shinan
bochoya banékana iki; jaskara ixonra, rakéyamakin Diossen joi
yoikana iki.

Jatíbi jawékinin akinanankana

32 Jatianra moa icha joi akaibo jakana iká iki, jabora jaskara
shinanyabires ikax, jatobi keskáakin shinannaiboribi ikana

† **4:26** Sal. 2.1-2

iki; tsoabira natora nokonabicho ikibo iamakana iki, jaton jawékibo iká iki jatíxonbi akinanankin ati.

33 Jatian ja raanabaonra, bebonbires koshi shinanyaxon, ja non Ibo Jesús jiria joi yoikin jeneyamakana iki. Jaskákanaitian Diossen jatíbi jato jakon imaa iki.

34 Tsoabi jato xaran maxkákanabo yamaa iki; jaton mai itan jaton xobobo marokana iki.

35 Jatian jaton jawéki marokana koríkibora ja raana jonibo menikana iki, abanon ja maxkáirakanabo jato menikin, ixon.

36 Jatianra Josekan jaskáa iki, jara iká iki ja raanabaon Bernabé akin janekana, (ja riki: "Jan jato tantiti jakon shinan bimati bake", iki iká). Ja Chipreainoaxbi pikota Levikan rarebo.

37 Ja jonira maia ikax, marotaanan koríki bixon, ja raana jonibo jato menia iki.

5

Ananías betan Safira ochaa

1 Jatian jaribaa iki westíora joni jawen jane, Ananías. Jara jawen awin Safira betan jaton mai marobekona iki.

2 Nato joninra, jawen awin betan jansoti shinan axon, jatíribi ja maroainoa koríki bibékona iki. Jatian jawetii koríkires boxon, ja Diossen joi yoiti raana jonibo jato menia iki.

3 Jaskáaketian, Pedron yoia iki: —Ananías, ¿Jaweatiki *Satanás min shinan meran min jikimaa? Minbira shinanke, jatíribi koríki bitaanan, jawetiires menixon, ja Diossen Shinan min paranti.

4 Ja mai, itan ja min mai maroa koríkibora iká iki mina, ¿Jaweakiki iká mia jaskati? Minra jonibo paranyamake, Diosra min paranke —akin.

5 Jaskáakin yoia ninkátaananbi, Ananías mawá paketa iki. Jaskáketian ninkatax, jatikaxbi ikonbires rakékana iki.

6 Jaskáketian jawetii bakeranonbo bexon, chopan rakawaxon moa miinkin bokana iki.

7 Jatian kimisha hora winota pekáobira, Ananíassen awin joá iki. Jatianra jaskara jawéki winota, jan jawebi onanyamaa iká iki.

8 Jatian Pedron yokata iki: —Ea yoiwe ¿Ja maton ea yoiaitii kopíaki mato mai maroa? —akin. Jatian ainbaon neskaa iki: —Ikon riki, jatí kopíara noa ike —akin aká iki.

9 Jaskáketian, Pedron yoia iki: —¿Jawekopíki ja Diossen Shinan parannoxon, jaskáakin maton shinanbekona iki? Oinwe, jainra bakeranonbo min béne miintanax bekanai. Miaribira rama bokanai —akin.

10 Jaskáatianbi, Pedron tae namanbi Safira mawá paketa iki. Jatian bakeranobaon joxon mawáres nokokana iki. Jaskáketian, jaribi boxon jawen bene pataxbi, miinkana iki.
11 Jatian jatíbi joi akaibo, itan jan ninkata joniboribi, jatikaxbi ikonbiresi rakékana iki.

Icha ratétibo, itan ja oinxon onantibo akana

12 Jatianra ja raana jonibaon, icha ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo jato xaranxon akátikanai. Jainoaxa Salomónman xobo chibó meran jatikaxbi tsinkíkatikanai.
13 Jatianra jato betan itin, wetsa jonibo rakéreskana iki, ikaxbi jatíbi jonibaon, jatoki jakon shinankana iki.
14 Jatianribira ja non Ibo ikonhaibo, benboyabi ainbobo kaiboreskana iki.
15 Jonibaonra, jan rakátinin axon, isinaibo jeman pikokatikanai, abanon jainoa jawetii isinaibo, Pedron otantanibires mapobonhakin, ixon.
16 Jainoax Jerusalén ochóma iká jemamea jonibaonribi, icha isinaibo, itan yoshin naikiax ramitaboribi bekana iki; jaskatax jatikaxbi benxokatikanai.

Pedro betan Juan joi yoiaitian ramiakana

17 Jatian ja *sacerdotebaon koshi betan *saduceobo, jatoki kikinni notsikana iki.
18 Jaskátaanan, ja joi yoiti raanabo yatanxon, cárcel meran niakana iki.
19 Ikaxbi ja yamébi non Ibon ángelnin cárcel kepenxon jato pikoa iki. Jaskáaxon jato yoia iki:
20 "Dios rabiti xobo meran boxon, benáneteya iti joi, jatíbi jonibo yoitankanwe", akin.
21 Jato jaskáa, nete xabáketian yamékirishoko, Dios rabiti xobo meran boxon, ja joi jato onanmakana iki. Jatian ja *sacerdotebaon koshira jabé ikáboyaxon, ja *Israelitabaon koshibo jato tsinkíkina iki; jainxonra ja cárcel meran iká joi yoiti raanabo bekanti jato yoia iki.
22 Jatian policiabaon nokóxon oinna, moa cárcel meran yama ikana iki. Ja rotobaini boxon, neskáakin jato yoikana iki:
23 —Cárcelra jakonhakin xepoa non ointanke; jainoax xepótitiibi ja koirannai sontárobo jainbi ikanke, jaskara ikenbi, non xepenxon oinnara ike, tsoabi yama —akin.
24 Jaskara ninkatax, *sacerdotebaon koshibo betan Dios rabiti xobo koiranaibaon koshibaon, jaskataxshaman jaskara ikábo onanti atipanyamakana iki.
25 Jaskákenbi, westíora joni joxon, jato yoia iki: —Ja min cárcel meran aibatabora, Dios rabiti xobo meranxon jonibo jato Diossen joi onanmai ikanke —akin.

26 Jaskáketian, jaton koshiyabi policiabo bokana iki. Kaxonbi, makaman tsakakanaketian rakékin jaweayamakana iki.
27 Jatian bexon, ja jainxon joi benxoatiain tsinkíkana bebon, akana iki. Jainoa *sacerdotebaon koshin jato yoia iki:
28 —Non mato yoiibake, ja Cristokiriti iká joibo moa jato axeawetsatima ¿Jawekopíki maton noa joi ninkáxonyamai? Jerusalénhain ikana jatíbi jonibo maton eseaketana iki. Ja joni reteyantankana iki, non jato amaa maton noa iboamai —akin.
29 Jatian wetsa joi yoiti raanabo betan Pedron neskáa iki: —Nonbiribira jonibo akamatianbi, Diospari non joi ninkáxonai.
30 Non reken papashokobaon Diossenra, Jesús jiriaribia iki. Ja jiwi korosen paninxon, maton reteni.
31 Jaskáaxonra, Diossen bixon, jawen mekayao aká iki. Jara jaton Joni Koshi, itan jan jato kishpinmati imaa iki, ja Israel jonibaon, jaton jakonma akábo moa akonkin jeneketian, jaton ochabo moa Diossen shinanxontima kopí.
32 Nonra nato jawéki kikinhakin onanxon, non mato yoiai. Jainoax Diossen Shinanmanribira mato onanmai. Ja Shinanra jawen joi ninkáxonaibores, Diossen jato menia iki —akin.
33 Jato jaskáakin yoia, retekasi kikini sinákana iki.
34 Ikaxbi koshibo xarán iká iki, westíora *fariseo joni, Gamaliel janeya. Já iká iki, jan jato esé onanmai, jatíbi jonibaon jakonhakin oinkana. Nato joninra, ja jainxon joi benxoakanaibo bebon weniinakainxon, jato yoia iki; ishtonpari ja Diossen raana jonibo jeman pikokanon ixon.
35 Jaskáaxon wetsa koshiboribi jato yoia iki: —Nato jonibo anoxonpari shinanshamankanwe, Israel jonibo.
36 Shinankanwe basiorama riki, westíora joni Teudas janeya, janbixbi kikinman shinanmeetai pikota. Jaskataitianra, chosko chonka joninbira ikonhax, jabé ikana iki. Ikaxbi ja jonira retekana iki. Jatianra jaki koshia jonibo janbisax, moa jainres keyota iki.
37 Jatian basi iiti, jane wishikaati inontian, Galileankonia Judas janbix joni koshi jikia iki chibankanon ikax. Jaskáakenbira, jaribi retekana iki. Jatian já ikonhaiboribi moa janbiskana iki.
38 Jakopíra en mato yoia, nato jonibo moa meeyamakin jenekanwe akin, nato jawékira jonin shinanmanres ikai ikax, keyóresti iki.
39 Ikaxbi, Diossena ikenra, maton keyotima iki. Koirameekanwe matora Dios betan reteananires inake —akin. Jato jaskáa jabaon joi ninkáxonkana iki.

40 Jaskáaxon, ja Diossen joi yoiti raana jonibo kenamakana iki; bekanketian ja Jesús kiriti iká joibo moa yoiwetsatima jato yoikana iki, jaskáa pekáo moa jato raana iki.

41 Jaskatax ja jainxon joi benxoakanainkoniax, ja raanabo moa raroshaman bokana iki, Diossenbira noa Cristo kopí onitsapimake ixon, onanax.

42 Netetiibi, Dios rabiti xobo meranxon itan jaton xobonkoxonboribi, ja Jesús riki *Cristo iki iká jakon joibo jato onanmakin, itan jato yoikin jeneyamakana iki.

6

Kanchis jan jato akintibo janekana

1 Ja nete, icha joi akaibo kaiboreskana iki, jatian ja griego join yoyo ikaibo, moa *hebreo join yoyo ikaiboki joíti peokookana iki, jaskati ikana iki, ja griego ainbobo benomaayabora jakonhakin jato jawékiati meniamakanai, ikibo.

2 Jaskákanaitian oinxon ja chonka rabé raanabaon, jatíbi joi akaibo tsinkixon jato yoia iki: —Jakonmara itiki, Diossen joi yoikin jeneax, jato jawékiati meniires noa iti.

3 Jakopí nokon wetsabo, mato xaran ikanabo kanchis joni jakoni jakanabo, onanbo, itan Diossen Shinan bochoyabo benaxon, janekanwe; jato jawékiati meniti tee non jabo meninon.

4 Jatianra oranhananbi jato joi yoiboreskin non jenetima iki —akin.

5 Jatian jaskáakin jato yoia, jatikaxbi jakon ikana iki. Jaskáaxon Esteban janekana iki, ja iká iki kikinhakin Dios ikonha joni, itan Diossen Shinanya, jainoax Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, jainoax ja Antioquíainoa Nicolássibi; ja iká iki moabi judíobaon Dios ikonhamaa joni.

6 Jaskáaxon, ja raanaboiba bokana iki. Jatian jabaon jatoki orankin mamepaskana iki.

7 Jaskataxa Diossen joi pextina iki, jainoax Jerusalénhainribi, icha joi akaibo kaikana iki, jaskáribiakin icha *sacerdote judíobaonribi, ja joi ninkáxon ikonhakana iki.

Esteban yatankana

8 Diossen atipana koshi, itan jawen jakon shinan meniatonra, Estebannin ratéti, itan ja oinxon onanti jawékibo ja jemanxon akátiai.

9 Jaskaitian oinnax, ja xabakaatabo iki iká janeya jain tsinkíti xobonkoniax, jawetii jonibo ja Cireneainoabo, Alejandríainoabo, Ciliciainoabo, jainoax ja Asia mainmeaboribi senenbires beax, Esteban betan join iananani peokookana iki.

10 Ikaxbira tsonbi netématiatipanyamakana iki, ja Diossen Shinanyanix ikaitian.
11 Jaskáaxon jawetii joni kopíakana iki; abákanon jabaon, nonra Moiséssen eséki, itan Dioski jakonmaires yoyo ikai ninkábeiranke, akin jato anon ixon.
12 Jato jaskáakin yoixonra, jonibo, judíobaon koshibo, itan ja esé onanbo jato tsokasmakana iki. Jatianra Esteban yatanxon, ja joni koshiboiba bokana iki.
13 Jatianra jansoi yoyo inon ixon bokanabo, neskati yoyo ikana iki: —Nato jonira, Diossen xoboki itan ja eséki, ikonbiresi jakonmaibires yoyo iki jenéyamai.
14 Nonra ninkáke, ja Nazarethainoa Jesussenronki, ja Dios rabiti xobo keyonoxiki iki ikai, jainxon noa Moiséssen axeabo noa jenemakanti ikibo yoyo ikanaitianra non ninkáke —akin.
15 Jaskákanketian, joni koshibaon itan jatíbi jain iká jonibaon, Esteban oinkana iká iki, jawen bemanan ángelnin bemanan keská.

7

Ramiakanaketian Estebanin jato yoia

1 Jatian ja *sacerdotebaon koshin Esteban yokata iki: —¿Ikonrin ja mia jaskaakin yoikanaibó? —akin.
2 Jatian Estebannin jato yoia iki: "Eapari ninkáxonkanwe, nokon papaboyabi nokon wetsabó. Haránhain jaai kamatianra, non reken papashoko Abraham iká iki Mesopotamiain. Jain iketianra, non rabiai Dios jaki pikota iki.
3 Jainxon yoia iki: 'Min rarebobo potabaini min mainmeax pikótaanan, en mia mai oinmainko katanwe', akin.*
4 Jaskáa, Caldeo mainmeax pikótaanan Haránhain kaa iki. Jainoax jawen papa mawáketian, Abraham Diossen ioa iki, jain mato rama jakanainko.
5 Ikaxbi jainxon jawebi meniamaa iki, jain iti mai pakextanibi. Ikaxbi yoia iki, mia mawata pekáora, min chiní bakebo en jato meninoxiki, akin. (Ja netebaonra Abraham bakeomabobipari iká iki.)
6 Jainxonribira Diossen yoia iká iki, jawen chiní bakebo wetsa jonibaon main jaketian, chosko pacha baritia senen jato yanka yonokin ramianaankanti.
7 Ikaxbi Diossen yoiribia iká iki: 'Iboaxon jato yanka teemai jonibora en jato masá tenemanoxiki. Jaskarabo iká pekaora moa jabo jainoax pikóxon, nenonxon ea rabinonxikanai', iki xon.
8 Ja senenhabekonti joi yoikinra, Diossen Abraham yoia iki, jaton jakina rebichibo xatekanti. Jaskara kopíra, Isaac

* **7:3** Gn. 12.1

pikota posaka nete senenketian, Abrahamman jawen jakina rebichi xatexona iki. Isaacninbiribi jawen bake Jacob pikóketian axona iki, ja Jacobninbiribi, jawen bakebo pikóketian jaskáaxonribia iki. Jabo ikana iki, non chonka rabé reken papashokobo.

9 Jacobonin bakebo ja, non reken papashokobora, jaton wetsa Joséki notsii, jaon marokana iki, Egiptonko iokanon ikax.

10 Ikaxbi Dios já betanbi ixon, onitsapiti jawékiainoabo, jan xabaa iki. Jainxon onan shinan menixon, jawen ikátoninres Egiptonkonia apo Faraón jakonhakin shinanmaa iki. Jaskáaxon Egipto jonibaon koshi, itan ja apo jain iká xobo koiranti, Faraónman, José imaa iki.

11 Moa jawetio basi pekáora, Egipto main, itan Canaán main, jawékiati keyóketian jakonmabires tenekana iki, jatianra ja non reken papashokobaon ja jawékiati yamaa iki.

12 Jatian Jacobnin ninkata iki, Egiptonko icha jawékiati jaa. Jaskáakinra, jawen bakebo jain jato raana iki, ja non reken papashokobo. Jaskataxa peokooti bokana iki.

13 Jatian jakiribi bokanketian, jawen wetsabo Josekanbi onanmaa iki. Jaskáaxon Josekan, Faraón jawen rarebo onanmaa iki.

14 Basi iikin Josekan jato raana iki, jawen papa Jacob betanbi, jatíbi jawen rareboyabi jato kenati. Jabo ikana iki, kanchis chonka pichika joni.

15 Jaskatax, Jacob Egiptonko jaai kaa iki. Jain iitira mawata iki. Ja non reken papashokoboribi jainoax mawákana iki.

16 Jatian jaton xaobora, Siquemhain boxon miinkana iki, ja Siquemhainoa Hamornin bakebo, icha koríki kopía Abrahamman maroni kini meran.

17 Jatian ja Diossen, Abraham meninoxon yoini nete senenti ochómaribi iketian, *Israel jonibo Egiptoain moa kikin icha kaikana iká iki.

18 Iiti ja Egiptonko wetsa apo jikia iki. Ja apon José onanyamaa iká iki.

19 Ja aponra non kaibobo, itan non reken papashokobo paranxon, jato ramiaa iki, jaton pikóbena bakeshokobora jato retemaa iki, moa kaiyamakanon ixon.

20 Jaskara inontianra, Moisés pikota iki. Jatian ja bake Diossen oinna iká iki jakon. Jawen anibaon jaton xobonbiribi kimisha oxeres ikínkana iki.

21 Moa jónetikoma iketian potakankebi, Faraónman bake ainbaon meraxon bia iki. Jaskáaxon jawen bakebi keskáakin ikinna iki.

22 Jaskáaxonra jaton onanna jawékibobiribi, Egipto jonibaon
ja Moisés axeakana iki; jaskataxa yoyo iti koshi shinanya itan
jawéki ati onan iká iki.
23 Iiti, moa chosko chonka baritiaya ixon, Moiséssen jawen
kaibo *israelitabo oinni kati shinanna iki.
24 Kaxonbi, jawen westíora kaibo, egipcio jonin ramiaitian
oinnax jaon parana ikin, ja westíora egipcio Moiséssen retea
iki.
25 Moiéssen shinanna iki; nokon kaibobaonra onanti jake,
jakonmainoa en jato xabáati, Diossen ea raana joá riki ixon.
Ikaxbi jawen kaibobaon jaskara shinanyamakana iki.
26 Nete xabáketian, ja Israel joni rabébires timaananai
oinxon, jenémakaskin Moiéssen jato yoia iki; '¿Jaweakiki ikai
mato wetsa rabébires ramiananbekoni?' akin.
27 Jaskáakin aká, jawen kaibobi timaiton, Moisés weranxon
yoia iki: '¿Tsonki non koshi iti mia jikimaa?
28 ¿Ja bakish Egipto joni reteibata keskáakinribiki min ea
retekasai?' akin.
29 Jaskáakin aká, Moisés jainoax jabati kaax, Madián main
nokota iki. Jain jaa iki onanyamakana joni keskares. Jain
ixon, rabé bakea iki.
30 Moa chosko chonka baritia winota pekáo, jain joni
jayamainko, Sinaí manan ochóma, zarza jiwi tiritainkoniax,
westíora ángel pikota iki.
31 Moisés jaskara jawéki oinnax rateta iki. Jatian jakon-
hakin oinkasi ochómakiranketian, non Ibo yoyo ika iki neskati:
32 'Eariki min reken papashokobaon Dios; ja Abraham-
mana, Isaacna, jainoax Jacobna', iki. Jaskáketian Moisés
raketi saki ikin, moa oinkashamaa iki.
33 Jaskakenbi, non Ibon yoia iki: 'Min zapato jopéwe, ja mia
chankatainkora iresama mai iki.
34 Enra oinke nokon jonibora, Egiptonkoxon yanka
yonokin, onitsapiayonkanai. Jainxoribira en ninkáke,
jakonma tenei joikanai, akinkantinin keeni. Jaskara kopíra
ea joke jato jakonmainoa xabáaki. Jaskara iketian rama
benxokaawe, enra mia Egiptoain raanai', akin.
35 Jatian jaon keenyamakin jabaon Moisés: '¿Tsonki non
koshi iti mia jikimaa?' akin, jainxon ayantankanainkoribi
Diossenbi, koshi imaxon jato xabáati raanribia, ja zarza tir-
itainkoniax jaki ángel pikota meranxon.
36 Jaskaa kaxon, ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti
jawékibo axon, Moiéssen, Diossen jonibo Egiptonkonia jato
pikoa iki. Jainxon, Joshin aniparonkoxonribi ratéti jawéki
aká iki. Jainoax jain joni jayamainko kakinribi jaskara
jawékibo aká iki, chosko chonka baritia kaman.

37 Ja Moisés*senra* israelitabo yoia iki: ‘Ea keskaribi *profeta itira, Diossen mato xaranmea, westí*ora joni mato jikimaxonoxiki, jawen joi ninká*x*onoxikanwe’, akin.
38 Ja Moisés*ribira*, jain joni jayamainko israelitaboyabi, non reken papashokobo tsinkitainko iká iki. Jainxonra ja Sinaí mananmanxon, á*ngelnin* yoini joiboribi jato yoia iki. Janra jaskara joibo bia iki, noaribi ja joibo yoixon, noa shinanmati kopí.
39 Ikaxbi non reken papashokobaonra, jawen joi ninká*x*onyamai, yoitimakin omiskana iki; jaská*kinra* Egiptonko jakiribi banétireskaya shinankana iki.
40 Jaská*a*axon Aarón yoikana iki: ‘Noa dios axonwe, abá*non* jan noa koiranxon iokin. Jankaya Egipto mainmea noa pikoxon bea ikaxbira, Moisés jawe winó*birake*, nonra onanyamake’, akin akana iki.
41 Jaská*a*axonra, waka bake jisá*akin*, jatonbi dios akana iki. Jaská*a*axon yoinabo retexon menikana iki. Jaskara jatonbi aká jawé*ki*, jakonhakin shinantaanan, fiesta aká*x* rarokana iki.
42 Jaská*kanketian*, moa Diossen jato jenea iki. Jato jaská*a* naikanmea wistí*nbo* rabikana iki. *Profetabaon kirika wishá meranra neskatai: ‘Israelitabó ¿*Matonki* chosko chonka baritia jain joni jayamainko inontian, yoinabo retexon ea menia iki?
43 Jaská*yamakinra*, maton, ja chopa aká xobo meranshoko axon, ja dios Moloc, itan dios Refá*nman* wishtin maton papixon boá iki. Ja diosbo iká iki, rabinoxon matonbi aká. Jakopira maton mainmea pikoxon, Babilonia winobain ochó, Diossenbi amaa, mato wetsabaon boti jake’, iki.
44 Non reken papashokobora, jain joni jayamainkoniax, ja senenhabekonti joi jain iká Diossen xoboyashokores ikana iki. Ja iká iki, jaskara jisá ati Diossen oinmaa, Moisés*sen* aká.
45 Non reken papashokobora, jainxon Dios rabiti xoboyashoko ikana iki. Jatian Josué jaton bená koshi inontianra, ja xoboshoboko *Israelitabaon boá iki, jato betan reteanamaxon, Diossen ja wetsa jonibo jato mai bichinainko. Ja xoboshokora jain iká iki, David apo inontian kaman.
46 Jara Diossen onanna jakon iká iki. Jakopira Davidkan, Dios rabiti xoboanoxon yokata iki, jainxon ja Jacobnin rarebobaon Dios rabikanti.
47 Ikaxbi David atima yoixon, jawen bake Salomón xoboamaa iki.
48 Ikaxbi jonibaon xoboa meranra, Dios jayamake. *Ja profetanin yoini keská:
49 ‘Nai riki nokon ani yakati;
mai riki, nokon takepiti.
Tsonbira ea xoboaxonti atipanyamake,

jain ea tantiti.

50 Jatíbi nato jawékibora en aká iki', iki xon.†

51 Jatian jato joi yoikin keyoamatianbi, Esteban ja joni koshibo neskáa iki: ¡Maton keena keskábores akaibo riki mato! ¡Matonra Diossen joi ninkáyamai! Mato ikai jatíbitian Diossen Shinanki yoitimati. Maton reken papashokobo ipaoni keskatiboribi.

52 Ja jakon Joni Jesús joti yoiai *profetabora aká iki, maton reken papashokobaon ramiakin. Já joketianra, jakonhai keská ixonbi jakonmaaxon, matonbi retea iki.

53 Ja ángelbo meranxon, Diossen esé meniara maton bia iki. Ikaxbi maton senenhayamaa iki", akin.

Esteban retekana

54 Jaskáakin jato aká, Estebanki ikonbiresi sinákin, xeta kerox akana iki.

55 Jatian Esteban, Diossen Shinan naikia ixon, nai bochiki oinna iká iki, jawen pené netenko Dios itina, itan Jawen mekayao Jesús chankata.

56 Jaskara oinnax, Esteban yoyo ika iki: —¡Enra oinke nai chopeta. Jainxonribira en oinke, ja jonin Bake, Diossen mekayao chankata! —iki.

57 Jaskataitian, joni koshibo koshin saí ikax, papókana iki. Jaskataanan ishtobeiranxon, jatíxonbi Esteban yatankana iki.

58 Jaskáaxon, jemamea pikobainxon, makanman tsakakana iki. Jatian jaki jansoaibaon, jaton taribo, koiranxonti westíora bakeranon, Saulo janeya namanbi jenebainkana iki.

59 Jatian makanman tsakayonkana, Estebannin neskáakin orana iki: "Nokon kaya ea bixonwe, Ibo Jesussé", akin.

60 Jainoax chirankootaanan, koshín neskati saí ika iki: "¡Ibó, nato ocha jato iboamayamawe!" iki. Jaskátaanan, moa mawata iki.

8

1 Jatian ja Esteban retekanaitian, Sauloribi jain iká iki jato shinanman akini.

Saulon joi akaibo jato masá tenemaa

Ja netenribira, ja Jerusalénhainoa joi akaibo jato ramiakin peokana iki. Jaskáakanara, jatikaxbi ja Judea main, itan Samaria mainko jabati janbiskana iki. Ikaxbi ja raanabores boyamakana iki.

2 Jatíribi Diossakin shinannai jonibaonra, Estebanin yora miinkana iki. Jabora akonbireskin jaon masá shinanni, winikana iki.

† **7:50** Is. 66.1-2

3 Jatian Saulonbiribi, joi akaibo keyokasa iki. Xobotiibi
jikixonbo, benboyabi ainbobo yataanan niniboxon jato cárcel
meran niamaa iki.

Samariain Diossen joi yoikana

(Hech. 8.4—12.25)

4 Ikaxbi ja Jerusalénhainoax jabati bokanabaonra, jain
bokanainkobo, Diossen joi jato yoibokana iki.

5 Jatian Felipenbiribi Samaria main iká westíora jeman
jabati kaxon, Cristokiriti iká joi jato yoia iki.

6 Jatianra jonibo tsinkíkatitai, jatíxonbi kikinhakin
ninkákatikanai Felipen joi yoiaitian, jatonbishaman ja ratéti
jawékibo jan akaitian oinxon.

7 Icha joni yoshin naikiabo jato benxoaa iki. Jatian jato mer-
anoax jokoni yoshinbo sion ika iki. Jainxon icha chantobo
itan nitikomaboribi jato benxoaa iki.

8 Jaskáaketian oinnax, ja jemamea jonibo ikonbiresi
rarokana iki.

9 Ikaxbi jain iká iki westíora joni Simón janeya. Ja joni iká
iki, moabi yobé ixon, kikin joni keská itaanan ja Samaria
jonibo jato parana.

10 Jatíbi ja kikinbo, itan kikinmashokobaonbira kikinhakin
ninkáxonkanai iká iki; jaskati ikana iki: "Nato joni riki ja
'Diossen atipana ani koshi akin akanai' ", ikibo.

11 Jatian ja jonira, joi ninkáxonkatikanai, jawen yobekan
basibires jato paranbea iketian.

12 Ikaxbi ja Felipen, Diossen ikinaton jati joi, itan Jesu-
cristokiriti iká jakon joibo jato yoia ikonhaxa, benboyabi,
ainbobo, bautizamekana iki.

13 Jatianra Simónmanribi ikonhaa iki. Jaskatax Diossen
janenko nashia iki. Jainxon Felipe chibankin peoa iki, ratéti
jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo jan akaitian oinxon.

14 Jatian ja Jerusalénhain iká raanabaon, moa Samaria joni-
baon Diossen joi ikonhakana ninkáxon, Pedro betan Juan jain
raankana iki.

15 Jatian nokóxon, Samariainoa joi akaiboki orankana iki,
Diossen Shinanya ikanon ixon,

16 westíoraxonbi Diossen Shinan bikanamapari
iketian. Jabo ikana iki, non Ibo Jesussen janenko jato
nashimakanares.

17 Jaskáaxon Pedro betan Juanman, jato mamepasa iki.
Jaskáara ja Diossen Shinan bikana iki.

18 Jatian ja raanabaon jato mamepasketian joniboki
Diossen Shinan joá oinxon, maromakanon ixon jato
Simonman yoia iki:

19 —Earibi ja atipana koshi menikanwe, enribi jato
mamepasa, jaskáakinribi Diossen Shinan bikanon —akin.

20 Jatian Pedron neskaa iki: —¡Ja kopímabi Diossen meniai
jawéki, koríkinin maroti shinanna kopí, ja min koríki betanbi
manotiain katanwe!,
21 jawekeskaxonbira min biti yamake. Diossenra onanke,
mia jakonma shinanya.
22 Ja min jakonma shinan jenexon, Dios yokáwe. Atibetin
min jaskáakin jakonma shinannabo mia moa shinanxonya-
makin.
23 En mia oinna riki, mia sináti shinanyares, ja jakonma
shinanmanra moa miaaresa iki —akin.
24 Jatian Simonman yoia iki: —Ja min yoia keská ea jawebi
winóyamanon, ja Ibo ea yokáxonwe —akin.
25 Jatian moa jatonbi oinna jawékibo yoixon, itan
jato Diossen joi yoia pekáo, Pedro betan Juan jakiribi
Jerusalénhain boribakana iki. Bokinbi Samaria main iká
jemabotiibi joi yoibokana iki.

Felipe betan Etiopeainoa joni iká

26 Jainxon ja Ibon ángelnin, Felipe yoia iki: "Wenítaanan,
Jerusalénhainoax, ja surhori iká bain kaax, Gazanko
katanwe". Ja baira, jain joni jayamaa mananbi shitabini
kaa iki, akin.
27 Jaskaa kakin, Etiopíainoa eunuco baimea nokoa iki. Jara
iká iki joni koshi, koríki koirani Etiopíainoa apo ainbo betan
teetai. Jara Jerusalénhain Dios rabii katanax, moa joribai iká
iki.*
28 Moa jakiribi jawen jeman kakin, jawen carron yakáxon,
Isaíassen kirika yoyo aabaina iki.
29 Jatian Diossen Shinanman Felipe yoia iki: "Ja carroki
ochómakaintanwe", akin.
30 Jaskáa ishto kaax ochómakainxon Felipen ninkata iká iki,
Isaíassen wishani kirika yoyo aki. Jaskáakai ninkáxon yokata
iki: —¿Minki ninkatai ja min yoyo akai? —akin.
31 Jatian ja Etiopeainoa jonin neskaa iki: —¿Jawekeskaxonki
tson yoiamabi en onantiki? —akin. Jaskáaxonra Felipe yoia
iki, nanetax já patax yakáti.
32 Ja yoyo akai kirika meran wishaa iká iki neskara:
"Carnero retenoxon bokanai keskáakinra, bokana iki. Ja
carnero bake rapéstekanabi jawe iamai keskatira, jawebi yoyo
iamaa iki.
33 Ramiaxonra noibatiayonkana iki, ikaxbira jan jato
jakonmaayamaa iki. Atikeskabiakinra ayamakana iki;
jara bakeomabobi iká iki. Jaskákinra retekana iki, moa
nato main yamanon ixon", iki iká.

* **8:27** Moatianra akátikanai, apo betan iká ainbobo koirannai jonibo, ainbobo teanaketian jato kaponhakin, ja jaskáakana jonibo riki, eunuco.

34 Jatian ja Etiopeainoa jonin, Felipe yokata iki: —Eapari
yoiwe ¿Tsoa iká yoikin, ja *profetanin yoinirin? ¿Jabi iká yoii,
iamax wetsa joni iká yoii ikarin? —akin.
35 Jaskáa ja yoyo awana wishá meranoabi Felipen yoikin
peoa iki, ja Jesús yoii iká jakon joi onantiakin yoixon onan-
maa iki.
36 Jatian ja bain kakinbi, jene nokokana iki. Jainxon ja
Etiope jonin yoia iki: —Nenora jene jake ¿Minki ea bautizanti
atipanyamaa? —akin.
37 [Jatian Felipen neskaa iki: —Akonkin min shinanman
ikonhaxa, mia iti atipanke —akin. Jatian ja Etiope jonin yoia
iki: —Enra akonkin ikonhake, Jesucristo riki Diossen Bakebi
ixon] —akin.
38 Jaskátaanan ja carro tsasiati yoia iki, jainoax pakétaanan
jene ikainko kabékona iki, kaxon Felipen bautizana iki.
39 Moa jenemeax, mapébekonketian non Ibon Shinanman,
Felipe ratereskin bibaina iki. Jaskáketian ja Etiope jonin
Felipe oinwetsayamaa iki. Ikaxbi já raroshamanres kaa iki.
40 Jatian Felipebiribi moa Azotoain iká iki. Jematiibi ja
jakon joi jato yoiboa iki, Cesareanko nokotai kaman.

9

Saulon Diossen joi bia
(Hech. 22.6-16; 26.12-18)

1 Jabi iká iki Saulobiribi joi akaibo ramiakin jeneyamai.
Jaskara kopíra, ja *sacerdotebaon koshiiba kaa iki.
2 Jainxon jayá winóti kirika jato yokata iki. Jaskatax Dam-
ascoain jain tsinkíkanai xobonko kaxon, ja joi akai jonibo itan
ainbobo, Jerusalénhain boxon jato presoanoxon.
3 Ikaxbi ja Damasco jeman moa nokóti ochóma iketianra,
ratereskin naikanxon jato topo joekan tenaa iki.
4 Jatianbi naman mainko paketa iki, jaskáxon ninkata
iká iki: "Saulo, Saulo ¿Jaweatiki akai min ea ramianoxon
chibankin?" iki.
5 Jatian Saulon yokata iki: "¿Miaki tsoa iki, Ibó?" akin.
Jaskáaketian yoia iki: "Ea riki Jesús ja min ramianoxon chibani
iitai", akin.
6 [Jatianra raketi saki iananbi Saulon neskaa iki: —Ibó
¿En jawekeska axontiki mia keenai?] —akin. Jaskáa yoia
iki: "Rama wenitax jemanko katanwe, jain kaketianra, min
jaskara atibo mia yoikanti iki", akin.
7 Jatian ja Saulo betan boaibo kikinbiresi ratékana iki, ja
yoyo ikai ninkatabi tsoa yamaa oinnax.
8 Jatian Saulon, moa wenixon oinnabainkasabi moa
benchea iká iki. Jaskáketian metsonxonres Damascoain
bokana iki.

9 Jain kaax kimisha nete oinyamai iká iki, piamai, xeayam-
abobii.
10 Ja Damascoain iká iki, westíora joi akai joni, jawen jane
Ananías. Ja jonira namá keska meranxon non Ibon yoia iki:
"¡Ananías!" akin. Jatian jan neskaa iki: "Neno riki ea, Ibó",
akin.
11 Jatian non Ibon yoia iki: "Wenitax, mekayao janeya
callenbi katanwe. Kaxon Judassen xobonko ja Tarsoainoa
joni Saulo janeya manotanwe. Jara orani iki.
12 Janra namá keska meran ja Ananías janeya joni oinke;
jakiribi oinnon ixon ja iká xobon jikixon mamepasaitian",
akin aká iki.
13 Jaskáa ninkáxon Ananíassen yoia iki: "Ja jonin ikára
ichaxon ea yoikana iki, Ibó; ja mia ikonhaa jonibo
Jerusalénhainxon jato ramia.
14 Jatian ramabiribira, *sacerdotebaon coshin kirikaya
joke; jayaxon jatíbi ja miki koshiabo presoanoxon jato benai",
akin.
15 Jatian non Ibon yoia iki: "Jabi karestanwe, ja jonira en
katota iki, wetsa mainmea jonibo jaton apoboyabi, itan ja
*Israelbo, ja ea iká jawékibo jan jato yoinon ixon.
16 Ramara en já onanmati jake, ichabiresakin ea kopí masá
teneti", akin.
17 Jaskáa ja Saulo iká xobonko Ananías kaa iki. Jikixon ja
Saulo mamepastaanan yoia iki: —Nokon wetsa Saulo, ja bain
kaaitian miki pikoibata non Ibonra ea raanke, jakiribi min
oinnon ixon itan mia ja Diossen Shinanya imanon ixon —
akin.
18 Jaskáatianbi, jawen beronkoniax yapa xaka keskábo
maana iki. Maanatianbi jakiribi oinnax, bautizameeta iki.
19 Jaskata pekáo, jawékiaxon moa koshi biribaa iki. Jaskatax
jawetii nete kamanpari, ja Damascoainoa joi akaibo betan
iká iki.

Saulon Damascoain Diossen joi yoia

20 Jainxonra, ja jain tsinkíti xobonkoxonbo, moa Saulon,
Jesús riki Diossen Bake akin jato joi yoia iki.
21 Jato jaskáaitian oinnax, jatikaxbi ratetax neskákana iki: —
¿Nato jonimarin ja Jerusalénhainoa Jesús rabiaibo jato masá
tenemapachoai? ¿Jaribimarin ja Damascoainoa joi akaibo
yatanxon, *sacerdotebaon koshiiba jato boyantana? —ikibo.
22 Ikaxbi Saulon koshi shinanyaxon joi yoikin jeneyamaa
iki Jesús riki Cristo iki ixon jato onanmakin. Jato jaskáabi, ja
Damascoain jakana judíobaon moa jaskashamaanti onanya-
makana iki.

Judíobaon retekasa, Saulo jabata

23 Moa jawetii netebires jato jaskáaitian, judíobo tsinkíkana
iki, jaskáaxon Saulo reteti shinanni.
24 Ikaxbi jan onanna iki, yaméyabi neten ja jema xepoti-
ainxon já retenoxon manakana.
25 Jaskákankenbi, ja jaonmea onanaibaon yamébi ani
tasakan nanexon, ja jema katea chike pekao apakexon
jabámakana iki.

Jerusalénhain Saulo iká

26 Jatian Saulo Jerusalénhain nokotax, joi akaibo betan
tsinkita iki. Ikaxbi jatikaxbi jaki rakékana iki, joi akaimara
ibirai ixon shinannax.
27 Jaskákanainbi, Bernabékan ja Diossen joi yoiti raanaboiba
ioa iki, boxon Bernabékan jato yoia iki: Ja Saulon Damascoain
kakin non Ibo baimea oinna itan jabé yoyo ika. Jaskáaxon
ja Damascoainoabo ja Jesúskiriti iká joibo koshi shinanyaxon
jato yoia iki.
28 Jaskatax Saulo jato betan Jerusalénhain baneta iki, jain
ikaxa kikin koshi shinanyaxon, Ibon janenko jatíbiain jato joi
yoii nikátiai.
29 Jainoax ja griego join yoyo ikai judíoboribi, jato ikon-
hamakaskin koshi shinanyaxon jato joi yoikatitai, ikaxbi
jabora já retekasires ikana iki.
30 Jatian ja joi akaibaon jaskara onanxon, Saulo Cesareanko
iokana iki. Jainoabiribi Tarsoain tekikin raankana iki.
31 Jaskatax jatíbi ja Judea main ikana, jainoax Galilea betan
Samaria main iká joi akaibo, moa jakonbires itan jaton shi-
nanbo moa koshi ikana iki. Non Ibon keena keskábores moa
jakana iki. Jaskatax ja Diossen Shinanman jato akinna ja joi
akaibo kaikana iki.

Eneas janeya joni isinai Pedron benxoaa

32 Jatian Pedro jatíbi joi akaibo oinni kakátiaira, Lidanko
nokota iki, jain ikana joi akaiboribi oinni.
33 Jainoara Eneas janeya joni nokoa iki, chantoyona ikax
niti atipanyamaax, moa posaka baritia bachin rakata.
34 Jaskara ikenbira, Pedron neskaa iki: —Eneas ramara mia
Jesucriston benxoai, wenixon ja min rakáti benxoawe —akin.
Jaskáatianbi Eneas wenita iki.
35 Jatian weniketian, ja Lidanko ikáboyaxonbi, Sarónhain
ikábaon jatíxonbi non Ibo ikonhakana iki.

Dorcas mawákenbi Pedron jirimaa

36 Ja netebaonribira, Jope janeya jemanko iká iki westíora
joi akai ainbo, jawen jane Tabita, Griego join aká iki Dorcas.
Ja ainbora jakon jawékibores akí jakátiai, jainxon ja jawékinin
maxkáyoraaboribi jato akinkatitai.

37 Ja netebaonribira isinax, Dorcas mawata iki. Jatian chokaxon ja kikin bochiki xobo chité ikainko bokana iki.

38 Ja Jope jema iká iki, jain Pedro iká Lida jema ochóma; jain iketian ninkáxon rabé joni raankana iki, ishton Jopenko jonon ixon yoiti.

39 Jatian Pedro jato betan kaa iki, nokóketian ja jain yora akana chiteain iokana iki. Jatianra ja benomaayabo jatikaxbi, winiananbi ja Pedro katei tsamákana iki, jaskáaxon oinmakana iki, ja jato betan inontian Dorcasnin jato axonpachoai kotonboyabi chopabo.

40 Jainxon Pedron jatíbi jato jokonhaa iki. Jaskáatanan chirankooxon orana iki. Jaskáaxon ja mawá rakata yoia iki: —¡Weníwe Tabita! —akin. Jaskáa oinhinabaina iki, jaskáaxon Pedro ointaanan yakata iki.

41 Jaskáketian Pedron metsontaanan nichinhinabaina iki, jaskáaxon ja joi akaiboyabi, benomayabo jato kenaa bekanketian moa jiria jato oinmaa iki.

42 Jainxon Jopenko jakanabaon jatíxonbi neskara jawéki oinkana iki; jaskáaxon ichaxon non Ibo Jesús ikonhakana iki.

43 Jatian Pedro icha netepari Jopenko iká iki, ja Simón janeya jonin xobonko; ja iká iki yoina bichin teetai joni.

10

Pedro betan Cornelio iká

1 Cesarea jemankora westíora joni Cornelio janeya jaa iká iki, Italiano janeya batallónhainoa sontárobaon coshi *capitán.

2 Jara iká iki Dios noia joni; jatíbi jawen xobon ikáboyaxonbi jatíbitian Dios rabiai, itan jawékibo menixon judíobo akinnai, jainxon jatíbitian Dios oranai.

3 Jatian westíora nete, moa kimisha ora yantanpakera, namá keska meranxon, westíora Diossen ángel onantibires jaki joái oinna iki. Jatian já ikainko jikixon neskáa iki: "¡Cornelio!" akin.

4 Jatian Cornelion ja ángel jainbikon oinna iki. Jainxora, kikinbiresi rakeananbi yokata iki: "¿Jawerin Ibó?" akin. Jatian ángelnin yoia iki: "Min oranabora mia Diossen ninkáxonke, itan ja maxkatabo min jato akinnaira jakon iki.

5 Rama ja min jonibo Jopenko jato raanwe, Simón kenatankanon, jawen janeribi iki, Pedro.

6 Jara, ja wetsa Simón janeyaribi jonin xobonko iki, jara bichin teetai iki. Ja jonira aniparo kexabi iki", akin.

7 Jaskáabaini ja ángel moa kaa pekáo, Cornelion jawen yonoti rabé, itan ja Dios akin shinannai westíora jawen sontároribi kenaa iki, já iká iki, jakon iketian jaki koshia joni.

8 Jatíbi jaskara ikábo jato yoikin senenhaxon, Jopenko jato raana iki.
9 Nete xabáketian, ja Jopenko nokóribii boi ikanaitian, moa bariapan iketian xobo pekaten Pedro mapeta iki, jain kaxon orani.
10 Jainoaxa, kikinbiresi jawékiakasa iki. Jatian moa yoá axoni ikanaitian, namá keska meran oinna iki.
11 Ja nai chopetaitian oinna iká iki, ani chopa kakaati keská, jawen chosko pabíoribi renéxanan naman apakeai.
12 Ja chopa kakaati keská ikainko iká iki, chosko taeya meskó yoinabo, jainoax meskó ronobo, itan meskó pechia noyai yoinaboribi.
13 Jatianra bochikiax neskati yoyo ikai ninkata iki: "Wenítaanan, retexon piwé Pedro", iki ikai.
14 Jatian Pedron yoia iki: "Enra ayamai Ibó. Jawetianbira neskara kerás jawékibo en piosma iki", akin.*
15 Jaskákenbi, jakiribi yoiribia iki: "Ja Diossen jakonhaa jawékibo kerasen yoinyamawe", akin.
16 Moa kimishaakin jaskáa pekáo, ja chopa moa jakiribi nai bochiki karíbaa iki.
17 Jaskáakin akára, jaakinres shinankin Pedron onankashoraa iki, jawekeska jawéki ea yoiimein ja namá keska meran iwanke ixon. Iitainbi Cornelion raana jonibo, jain iká xobo xepotiain nokótoshikana iki, ja Simón janeya jonin xobo yokábeax.
18 Jain nokóxon, koshinshaman kenátaanan manokana iki, ja xobonmarin Simón Pedro iká ixon.
19 Jatian Pedro, ja namá keska meran oinwanxon, shinanni iitaitian, Diossen Shinanman yoia iki: "Oinwe, kimisha joninra mia benai.
20 Kamentanwe, naman ipakexon jato oinni. Jawe keskabi shinanyamawe, mia iokana jato betan karestanwe. Jabora en raana bekana iki", akin.
21 Jatian naman ipakeax kaxon, Pedron ja jonibo yoia iki: —Ea riki, ja maton manoi iitai ¿Jaweatiki maton ea benai? — akin.
22 Jatian jabaon neskaa iki: —Non sontárobaon koshi *capitán Cornelion raanara noa bekanke. Ja riki itibi keskati jaa joni, itan Dioski raketai, jatíbi judíobaon jakonhai, itan noikana. Westíora Diossen ángelninki aibake yoikin, jan kenamaa jawen xobonko mia kati, kaxon min joi yoiaitian, jan ninkánon ixon —akin.

* **10:14** Nato yoinabora iká iki, ja Moiséssen esekan pitima yoiaibo. Ja yoinabo piti iká iki, Diossen oinna kikinbires jakonma.

23 Jatian Pedron, xobon jikimaxon, ja yamé jain jato oxamaa iki. Moa neteribi xabataitian, Pedro jato betan kaa iki, jatian ja Jopenkonia jawetii joi akaiboribi já betan bokana iki.

24 Boax, wetsa nete xabáketian, Cesareanko nokókana iki. Jatian Cornelio jawen rareboyabi, jato manai tsamákana iká iki. Jatian jainribi ikana iki, jabé jakoni raenanai joniboribi jato kenaa, bekana.

25 Jatian moa xobon nokókanketian, Pedro joé ataanan, Cornelio, já bebon chirankoota iki, rabikasi.

26 Ikaxbi Pedron weniinnabainkin yoia iki: —Chankawe, eara mia keska joniribi iki —akin.

27 Jatian jabé yoyo iananbi, jikixon oinna iká iki, icha jonibo tsinkíkana.

28 Jatian Pedron jato yoia iki: —Matonbira onanke, ja judío jonibaon esekan yoiai, kaibomabo betan pataxanantimabires, jaton xobon jikitimabobi. Ikaxbi Diossenra ea onanmake, Diossen oinnara mato kerás iki akin tsoabi atima.

29 Jakopira, yoikanatianbi ea joke. Jatian ramara ea onankasai, jaweatiki maton ea kenamaa ixon —akin.

30 Jatian Cornelion neskaa iki: —Moa chosko nete riki, nato bari ipakeai kimisha hora yantanpake, nokon xobonbi ayunankin orani iitaitian, westíora joni penéshaman chopa saweya eki pikoibata.

31 Janra ea yoiibake: 'Cornelio, min oraciónra mia Diossen ninkáxonke, jainxon ja maxkatabo min jato akinpachoaibora Diossen onanke.

32 Ja Jope jeman jato raanwe. Abátankanon ja Simón janeya joni jonon ixon yoikin, jawen janeribi iki Pedro. Jara ja bichin teetai wetsa Simón janeya jonin xobonko iki', akin.

33 Jaskáxonra jatianbi mia benati en jato raanhaibake. Jakonresira mia moa joke, jakon shinanya ikax. Ramara noa neno jatikaxbi Dios bebon ikanai. Jaskara ikenra noa keenai, jatíbi ja noa yoiti non Ibon mia yoiabo, min noa yoitinin —akin aká iki.

Cornelion xobon Pedron joi yoia

34 Jaskáxon Pedron jato joi yoikin peoa iki: —Ramaparira en moa kikinhakin onanke, wetsabo jakonmaayamakin senenbires jato Diossen jakonhai ixon.

35 Janra jatíbiainoa jaki shinannaibo itan jawen joi senenhaibo, itan jato jakonhakin ikinai jonibo jato noike.

36 Diossenra Jesucristo raana iki, já meranxon jakon joi *Israel jonibo jato yoiti. Jaskatax Dios betan jakoni jakanon ixon. Jesucristora jatíbi jonibaon Ibo iki.

37 Matonra kikinhakin onanke, Galileankoniax peokootax,
ja jato *bautizanai Juanman joi yoianan, jato bautizana
pekáo, jatíbi Judea main winota jawékibo.
38 Matonra onanribike, ja Nazarethainoa Jesús, Diossen
jawen atipana koshi, itan jawen Shinan meniaton jakon
jawékibo, itan yoshiman iboaxon onitsapimaiboribi, jato
benxoakatitai. Jaskarabora jan aká iki, Dios jabetanbi ixon,
akinna.
39 Nonbishaman Jesussen jaskara jawéki akábo oinna
ixonra, non mato yoiai, jaskarabora aká iki Judea mainxon,
itan Jerusalén jemankoxonribi. Ja Jesússa judíobaon jiwi ko-
rosen panihannan retea iki.
40 Ikaxbi jawen kimisha nete itin, Diossen jiria iki, jaskáxon
noki pikomaa iki.
41 Ja jiritaanan, nobébi pixon, xeaibora, Diossen jatíbi
jonibo jato oinmayamaa iki. Noaresa oinmaa iki, moabi
jaskáakin katóxon noa oinmati yoini ixon.
42 Janra noa raana iki, Jesús riki jatíbi japaria jonibaon,
itan moa mawatabaon akábo, jato yoixonti joni koshi Diossen
imaa ixon, jato yoiti.
43 Jatíbi *profetabora Jesúskiriti iká joi yoii neskákatikanai,
jaweratobaonki já ikonhai, jabora já kopires Diossen jaton
ochabo shinanxontima iki —ikibo.

Judíomabaon Diossen Shinan bikana

44 Jaskara joibo Pedron jato yoii iitainbi, Diossen Shinan
jatíbi ja joi ninkataiboki joá iki.
45 Jaskataitian oinnax, ja Pedro betan bekana joi ikonhaa
judíobo ratékana iki; ja judíomaboribi ja Diossen Shinan jato
meniketian.
46 Ja wetsaresibi join yoyo ikanaitian itan Dios
rabikanaitian ninkákana iki.
47 Jatian Pedron jato yoia iki: —¿Ja non aká keskaribiakin
Diossen Shinan bikankenbiki, nato jonibo ja Diossen janenko
non jato bautizantima iki? —akin.
48 Jaskáaxon, Jesucriston janenko jato bautizankana iki.
Jaskáa pekáo Pedro yoikana iki, jawetii netetanipari jato
betan banetax iti.

11

Jerusalénhainoa joi akaibo Pedron jato onanmaa

1 Ja raanabaon itan Judeain iká joi akaibaonra, ninkákana
iki, ja judíomabaonribi Diossen joi ninkáxon ikonhakana.
2 Ikaxbi Pedro jakiribi Jerusalénhain karibaketian, jatíribi
joi akai judíobo jabé join iananankana iki.
3 Jatian yokákana iki: —¿Jaweatiki ja judíomaboiba merati
kaxon min jato betan pia iki? —akin.

4 Jatianra peokootainxonbi jatíbi jaskara ikábo Pedron jato
neskáakin yoia iki:
5 —Ja Jope jeman ixon orani iikinra, westíora namá keska
en aká iki; en oinna iki ani chopa kakaati keská, orinbekonbi
jawen chosko pabíori nexaa, naikanmeax ipakeax, ea iti-
nainkoshaman paketai.
6 Jatian jawebomein ja chicho jake ixon, jakonshaman-
hakin en oinnara iká iki, chosko taeya meskó yoinabo, siná
yoinabo, ronobo, jainoax pechia yoinabo.
7 Jaskákenbi ea neskáakin yoia iki: 'Pedro, nato yoinabo
retexon piwé', akin.
8 Jatian en neskaa iki: 'Jawetianbira kerás jawékibo en
piosma iki, Ibó', akin.
9 En jaskáa, nai bochikixon jakiribi ea neskáakin yoia iki:
'Ja Diossen moa jakonhayona jawékibo kerasen yoinyamawe',
akin.
10 Jatian kimishaakin ea jaskáa pekáo, jatikaxbiribi moa
naikan boi keyákana iki.
11 Jaskatatianbi, kimisha joni ea iká xobon nokótoshikana
iki; Cesareankoxon ea benati raankana.
12 Jatian ja Diossen Shinanman ea yoia iki, jawekeskabo
shinanyamai, jato betan karesti. Jatianra nato sokota joi
akaiboribi ebetan bokana iki. Kaax jatikaxbi nokotax, ja
jonin xobon noa jikia iki.
13 Janra noa yoia iki, jawen xobo meranoa ángel chankata
meraatonin neskáakin yoiibata: 'Jope jemanko jonibo
raanwe, ja Simón akin akanai Pedro kenatankanon ixon.
14 Janra mia joi yoitiki, jatíbi ja min xobon ikáboyabi mia
jaskatax kishpinti', akin.
15 Jaskáakin en jato yoikin peoketianra, ja noki rekeni joní
keskatiribi jatoki Diossen Shinan joá iki.
16 Jaskáketian ja non Ibon yoini joi en shinanna iki: 'Ikon
riki, Juanmanra onpaxenres jato bautizana iki, ikaxbi matora
ja Diossen Shinanman bautizanoxiki', iki iní.
17 Jaskara iken, ja non Ibo Jesucristo ikonhaketian noa
menia keskáakinribi, ja Shinan jato Diossen menikenki ¿Tsoa
iki ea, ja Diossen akai jawékibo bechitenti? —akin jato aká iki.
18 Jatian jaskáakin jato yoia ninkatax, ja Jerusalénhainoa joi
akaibo, moa jawebi yoyo iamai Dios rabii neskákana iki: —¡Ja
judíomaboribira Diossen ikonhamataanan jato jati nete menia
iki! —ikibo.

Antioquíainoabo joi akí peokoota

19 Jatian ja Esteban retekanontianribira, ja jatíribi joi
akaibo masá tenemakin peokana, jabati bokana iki: Feni-
ciain, Chipreain, jainoax Antioquíainbo. Jainbo boxonbi,
judíomabo ayamakin ja judíobobichores ja jakon joi yoikana iki.
20 Jaskákenbi Chipreainoa betan Cireneainoa jawetii joi
akaibo Antioquíain bokana iki. Jain boxonra, ja non Ibo
Jesúskiriti iká jakon joibo ja judíomaboribi yoikana iki.
21 Ja Ibon atipana koshi jato betan iketianra, ichaxon ja
moatian jaton jakonma axébo jenetaanan, non Ibo ikon-
hakana iki.
22 Jatian ja Jerusalénhain iká joi akaibaon, jaskara joi
ninkáxon, Bernabé Antioquíain raankana iki.
23 Nokóxon, Diossen jatoki jakonhakin shinannai onanax,
ikonbiresi Bernabé raroa iki. Jatíbira jato eseanan yoia
iki, ponté shinanyaxon non Ibo chibankin jeneyamakin, jan
yoiai keskábo senenhaxonkanon ixon.
24 Bernabé iká iki jakon shinanya joni, Diossen Shinan
naikia itan oinxomabi, ikonhaax koshia joni. Jaskara ike-
tianra, icha non Ibo ikonhaa jonibo kaikana iki.
25 Jaskata pekáo, Bernabé Tarsoain kaa iki, Saulo benai.
26 Jatian ja Antioquíainoa meraxon ioa iki. Jain westíora
baritia senen joi akaibo betan ixon, icha joni jato esea iki.
Ja Antioquíainxonra jaonmea onannaibo peokin janekana iki,
Cristianos akin.
27 Ja netebaonribira, Jerusalénhainoax jaweti *profetabo
Antioquíain bokana iki.
28 Jatian jato xaranmea Agabo janeya jonin Diossen shinan-
man onanmaa, jatíbiainoa jonibo jawékiatinin ikanti jato yoia
iki. Jaskáakin jan yoiabora ikoni senena iki, ja Claudio icha
mai iboaa apo inontian.
29 Jaskara iketian, Antioquíainoa joi akaibaon shinankana
iki, judeainoa joi akaibo, westíorabaon jaton atipana senenbo
jato jawékinin akinti.
30 Ikonkon jaskáakin akana iki, Bernabé betan Saulo
kaaitian koríki bomakana iki, ja judeainoa iká *ancianoboki.

12

Jacobo retexon, Pedro cárcel meran akana

1 Jatianribira apo Herodesnin jatíribi joi akaibo jato jakon-
maakin peoa iki.
2 Ja Juanman wetsa Jacobo espadanin jato retemaa iki.
3 Jaskáakanketian, ja judíobo raroaitian oinxon, Pedroribi
jato yatanmaa iki. Jaskarabora iká iki ja *levaduraoma pan
piti fiesta nete inontian.

4 Jaskákin jato yatanmaxonra, Herodesnin cárcel meran
jato Pedro niamaa iki. Jaskáaxonra, chosko tsama sontárobo
koiranmaa iki. Ja tsamátiibi ikana iki chosko sontárobo. Janra
shinanna iká iki, ja *Pascua fiesta winota pekáo, ja jemamea
jonibo bebonxon jawen akábo yoixontaanan, ramiati.
5 Jaskara ikax Pedro iká iki cárcel meran kikinhakin
koirankana. Ikaxbi joi akaibaonbiribi, kikínhakin jaki
orankin jeneyamakana iki.

Pedro cárcel meranoax pikota

6 Jatian Herodesnin, ja jemamea jonibo bebonxon jawen
akábo yoixonti neteai yaméra, Pedro iká iki oxaa, rabé cade-
nanin okenbekonbi nexaxon, rabé sontáronin koirana. Jatian
jatíribi sontárobo ikana iki, cárcel xepótiainxon koirani.
7 Jaskáakana ikenbi, ratéresi westíora non Ibon ángel jaki
pikota iki. Jaskáketian ja cárcel meran joekan tenaa iki. Jatian
ángelnin pití axon Pedro ratea iki. Jaskáaxon yoia iki: "¡Ish-
ton weníwe!" akin. Jaskáatianbi jan menexkana cadenabo
chorokootax naman maana iki.
8 Jaskáxon ja ángelnin Pedro yoia iki: "Chopa sawexon
zapatoribi sawewe", akin. Jaskáa Pedron aká iki. Jainx-
onra ja ángelnin yoia iki: "Mia jan perakooti sawetaanan, ea
chibanwe", akin.
9 Jaskáakin aká, ja ángel pekáobi Pedro kaa iki, ja ángelnin
jaskáaiki ikonkon iki ixon onanaxmabi, jan shinanna iká iki
namá keska meran oinnaires.
10 Ikaxbi kakin ja rekenain koirani itina sontárobo winoxon
japekao koirani itinaboribi winokana iki. Jatian ja jemaori
iká yami xepotiain moa nokókanketianra, janbix ja xepoti
kepenmeeta iki; jaskáketian pikókainbekona iki. Jatian westíora
calle shitabaini kaxonra, ja ángelnin moa jabicho potabaina
iki.
11 Jaskáaketian onanax, Pedro neskata iki: "Ramara en moa
onanke, ja Herodes itan ja judíobaon ea ramiayonkanti ikenbi,
non Ibon jawen ángel raanxon, ea pikoa", iki.
12 Jatian jaskara onanax, Maríán xobon Pedro kaa iki, ja
María iká iki, Juan Marcosnin tita. Ja xobon ikana iki ichaxon
orani tsinkíkana.
13 Nokotax, ja jemaori iká xepótiainoax kenata iki, jatianra
westíora xontako Rode janeya kaa iki, tsoameinki ixon oinni.
14 Joxon ja Pedron joi onantaanan kikinbiresi raroa iki.
Jatianra ja xepóti kepenxontitianbi, jakiribi ishton banékaini
kaa iki, Pedro riki xepotiain iki, ixon jato keshani.
15 Jato jaskáabi: —¡Miara shinan keyotax iitai! —akinres
akana iki. Jaskákanabi jato yoia iki, ikon riki, jara ike, akin.
Jatian jabo ikana iki néskati: —Jama riki, jawen ángelresa
ibirai —ikibores.

16 Jaskakanainbi, Pedrobiribi xepótiainoax kenati jeneyamaa iki. Jatian kepenxon oinnax, ratékana iki.

17 Ikaxbira netékanon ixon, jan jato meken chankanxona iki. Jaskáa pekáo jato yoia iki, ja non Ibon jaskáaxon cárcel meranoa pikoa. Jaskáatanan jato yoia iki: —Jacobo, itan ja wetsa joi akaiboribi jato yoikanwe —akin. Jaskáakin jato yoitaananra, pikókaini moa wetsanko kaa iki.

18 Jatian nete xabáketian, ja sontárobo kikinbiresi jaton shinan tsokaskana iki, Pedro jaskara wínota onanyamaax.

19 Jaskáketian Herodesnin jato benamaa iki, ikaxbi merati atipanyamakanketian, jatonbira jabámake ixon, jan koirana sontárobo jato retemaa iki. Jaskaa pekáo, Herodes Judeainoax pikotax, Cesareanko kaax, jainpari jawetio basi iká iki.

Herodes mawata

20 Jatian Herodes iká iki, ja Tiro betan Sidónhainoa joniboki sinata. Jatoki jaskata ikenbi shinan akáx, já raeakasi jaiba bekana iki. Jatianra jatoki jakon shinanxon, Blaston jato akinna iki. Jara iká iki, apo Herodes betanbi teetai joni koshi. Ja jonira Herodes yoimakana iki, moa jabetan jakon inoxon, jawen mainmeabichores jaton jawékiatibo biai kopí.

21 Iikinra, westíora nete jato Herodesnin kenamaa iki. Ja netera, apo ixon saweti chopa saweax, jawen yakátinin yakatax moa yoyo iki peokoota iki.

22 Jatian jaskati yoyo ikaitian jonibo ikana iki: "¡Nato yoyo ikaira jonima iki, jara westíora dios iki!" iki saa iki.

23 Jatianbi ja non Ibon ángelnin ja Herodes rátereskin isinmaa iki, Dioskaya rabikanwe, akin jato ayamaa kopí. Jaskataxa xenabaon pia Herodes mawata iki.

24 Ikaxbi ja Diossen joira jatíbiain yoikaati pextina iki.

25 Jatian Bernabé betan Saulora moa jaton tee Jerusalénhain senenhataanan, Antioquíain kabékonribia iki. Kakin Juan Marcos iokana iki.

Peokooti Saulo joi yoii ochó kaa

13

(Hech. 13.1—14.28)

1 Ja Antioquíain iká joi akaibo xaranra jakana iki *profetabo, itan jato Diossen joi onanmaiboribi. Jabo ikana iki, Bernabé, Simón (ja Negro akin akanai), Cireneainoa Lucio, Manahem (ja Galileanko apo iní Herodes betanbi senen ania), jainoax Sauloribi.

2 Jatian ja jonibaon wetsa neten tsinkíanan non Ibo shinanhanan orankin ayunani itan Dios rabii ikanaitian, ja Diossen Shinanman jato yoia iki: "Ja Bernabé betan Saulo eki jenekanwe, jabora nokon tee axonti en kenaabo iki", akin.

3 Jaskáketian oranhananbi, ayunana pekáo mamepasxon
jatoki orankana iki. Jaskáaxon jato raankana iki.

Chipreain joi yoikana

4 Jatian Bernabé betan Saulo Diossen Shinanman raana, ja
Seleuciain kabékona iki. Jainoax ja Chipre nasin wapóronin
bokana iki.
5 Kaax ja Salaminain nokóxon, judíobo jain tsinkitai xobo
meranxonbo Diossen joi yoikin peokana iki. Jatian Juanribi
kaa iká, iki jato akini.
6 Ja nasi rebesbaini boax, Pafos janeya jemanko nókokana
iki. Jainoa westíora judío yobé nókokana iki; jawen jane
Barjesús, ja ikon *profetaboki yoinmeekin joi yoixon jato
paranai.
7 Ja yobé iká iki, ja joni koshi Sergio Paulo betan iká. Ja iká
iki shinanya joni; ja joni koshira Diossen joi ninkátinin keena
iki. Jaskáxon ja Bernabé betan Saulo kenamaa iki.
8 Jatian jato kenamaa bekankebi, ja yobé Barjesús, jawen
wetsa jane Elimas, Diossen joi yoikantin keenyamaa iki,
jawen joi ninkáxon ja joni koshin ikonhanaketian.
9 Jaskataitian, ja Saulo, Pablo janeyaton, Diossen Shinan-
man iboa ixon, kikinhakin jainbikon oinxon,
10 yoia iki: —¡Mia riki janso, yoshinman bake, itan jatíbi
jakon jawékibo akantinin keenyamai! ¿Jawekopiki ja non Ibon
shinanna keská ikainbi, jaki yoitimakin jakonmabires shi-
nankin min jeneyamai?
11 Mia jaskata kopíra, rama non Ibon jawetio basikaman-
res mia masá tenemai, nete oinyamaira mia benche bane-
tai —akin. Jaskáatianbi yamekan mapókiranxon, moa jawe
netebi oinyamaa iki. Jaskatax metsonxon iwekanon ikax,
meshkáaketana iki, moa benche ikax.
12 Jaskáketian oinnax, itan non Ibo yoii iká joi ninkatax,
ratéxon ja joni koshin Dios ikonhaa iki.

Pisidia main iká Antioquíain joi yoikana

13 Jatian Pablo jabé boaiboyabi Pafossainoax pishíbaini
boax ja Panfilia main iká Perge jeman nokókana iki. Ikaxbi
Juan jato potabaini moa, Jerusalénhain karibaa iki.
14 Ja Pergeainoax, Antioquíain tekíribikana iki, ja jema iká
iki Pisidia main iká. Jatian ja tantiti nete iketian, jain tsinkíti
xobo meran jikiax, yakábekona iki.
15 Jatian ja esé kirika meran ja *profetabaon wishanibo
yoyo akin senenhaa pekáo, ja tsinkíti xobo koirannai
koshibaon jato yoikana iki: —Ja joi yoixon jato
shinanmeemati ixon, jato yoireskanwe joi akaibó —akin.
16 Jaskáakana Pablon jikitaanan, netékanon ixon jato meken
chankanxona moa netékanketian yoia iki: —*Israelitabo,

itan Diossakin shinannai judíomabo, en mato yoiaipari ninkákanwe:
17 Noa Israel jonibaon Diossenra non reken papashokobo
katota iki; jaskáara ja Egiptoain maei boax ikánontian, kikin-
biresi kaikana iki. Iikinra, jawen atipana koshin ja maimea
jato Diossen pikonike.
18 Pikoa boaxa ikana iki, jain joni jayamainko, chosko
chonka baritiabira, jainoaxa jakonma axekan iki yoiti-
makanaibi Diossen jato jaweayamaa iki.
19 Jaskáaxon ja Canaánhain iká kanchis main jemabo jato
keyoxona iki, jain non reken papashokobo jakanon ixon.
20 Ja main jakana iki, chosko pacha pichika chonka bari-
tiabira. Jainxonra jan jato ikinti koshibo jato jikimaxona iki;
ja Samuel *profeta jikii kaai kaman.
21 Iikinbi, apoya itin keenkin Dios yokákana iki. Jaskáakin
yokákanketian, Benjamínman rarebo Quis janeya jonin bake
Saúl jato jikimaxona iki. Janra chosko chonka baritia senen
jato ikinna iki.
22 Jaskáa iikin, Diossen jakiribi Saúl pikoxon, jawen toan
David jaton apo iti jikimaxona iki. Ja yoiira iká iki Dios
neskati: ‘Enra oinke ja Isaíkan bake David westíora joni, ea
keenai keskati jaa. Janra jatíbi en shinannai jawékibo ea
axonti iki’, iki.
23 Ja Davidkan rareboboainoara, moabi jato jaskáaxonti
yoini ixon, ja Israel jonibo jato kishpinmati Diossen jato
raanxona iki, ja riki Jesús.
24 Jesús joámapari inontianra, Juanman jatíbi *Israel jonibo
jato joi yoikatitai, jaton jakonma shinanbo akonkin jeneax
bautizanmeekanti.
25 Jainxonribi jawen tee senenhati ochóma iken, Juanman
jato yoia iki: ‘Ea riki jan jato kishpinmati iki ixon, maton
shinannabira ea jama iki. Ikaxbi jara epekao joái. Já iki ea
xewina, jaskara ikenra ea já namanbires ixon, jawen zapato
risbitanibobi en choroxonti jisáma iki’, akin.
26 Jaskara iken nokon wetsabó: Mato Abrahamman
rarebobaon bakebo itan ja Dios akin shinannai judíoma
jonibo. Nato jan kishpinti joira matona iki.
27 Jaskara ikenbira, jaton joni koshiboyaxonbi ja
Jerusalénhain ikábaon Jesús onanyamakana iki; jainxon
ja *profetabaon wishani meran yoiai joibo, ja tantiti
netetiibi yoyo akinbi, onanyamareskana iki. Jaskáakin
onanyamaxonra. Jesús retekana iki, ja Wíshakan yoiai
keskábo senenmakin.
28 Jainxon jakopi reteti yamakenbira, jato retemanon ixon
Pilato yoikana iki.

29 Jatian Jesús jaskáati kirika meran yoiai keskábo ayonxon,
mawáketian korosenmea pakexon shanka kini meran mi-
inkana iki.
30 Jaskáakankenbira Diossen jirimaa iki.
31 Jaskatax ja netebaon ichabiresi jawen jonibo Galileanko-
niax Jerusalénhain boaiboki Jesús pikota iki. Jaskarabo ja-
tonbi oinna ixonra, jabaon akai, rama ja Jesús ikábokiriakin
jato yoikin.
32 Jaskara ikenra, nonribi ja jakon joi mato yoii iitai; ja
moatianbi non reken papashokobo jaskáati Diossen yoini
jawékira,
33 rama ja noa jaton rarebobo iketian, noa senenhaxonke,
ja Jesús mawákenbi jirimaxon. Ja Salmos capítulo rabéain yoiai
keská: 'Mia riki nokon Bake, rama riki ea min Papa', iki iká.*
34 Diossenra moabi yoia iká iki, mawákenbi jirimaxon
jawen yora payómatima. Jaskáati ixonra, jawen kirika meran
neskáakin jato wishamaa iki: 'Enra ja kikin jakonhira itan
ikonkon ja David axonti yoinibo senenhaxonti jake', akin.
35 Jaribi yoii ikai Wishá meran neskati: 'Ja min jakon
yonotinin yorara, min payómatima iki', iki.
36 Ikon riki, Davidkanra jabé senen jakatiai jonibo jato
akinna iki, ja Diossen ati yoiai keskáakin. Jaskáa pekáo
iiti, jaribi mawáketianra jawen anibo minmeetainkoribi mi-
inkana iki, jainra jawen yora payota iki.
37 Ikaxbi ja Diossenbi jiria jonin yorara, payóyamaa iki.
38 Jaskara iken, rama onankanwe nokon wetsabó, ja Jesús
kopires, jaton ochabo Diossen shinanxontima joi non mato
yoiai.
39 Ja ochabora, Moiéssen esekan soati atipanyamaa ike-
tian, mato Diossen jakonhakin ointi atipanyamaa iki, ikaxbi
jatíbi já ikonhaibora, Diossen ja ochabo moa jato shinanx-
onyamai.
40 Jaskara iketian koiranmeekanwe, ja *profetabaon jaskáti
yoini keskára mato winonake. Jabaonra neskáakin wishanike:
41 'Rama oinkanwe, shiroresai jonibo, rátetax
moa keyo jabátankanwe, enra nato netebaon,
ratétibires jawékibo anóxiki. Oinxon mato
wetsabaon yoiabira maton
ikonhayamanoxiki', iki iká —akin jato aká iki.†
42 Jatian Pablo betan Bernabé, ja tsinkíti xobo meranoax
moa pikókainbekonaitian, ja weikana judíobaon yokákana iki,
wetsa tantiti neten ja joiboribi jato yoiribinon ixon.

* **13:33** Ja Cristo mawákenbi jirimaxonra, Diossen jato onanmaa iki, já riki jawen Bake ixon. † **13:41** Hab. 1.5

43 Ja tsinkíti xobo meranoax moa tsinkiti senenxon, icha
judíobaon itan judío jikia Dios ikonhabaonribi, Pablo betan
Bernabé chibankana iki. Jaskákanaitian Pablo betan Bern-
abékan jato esea iki, ja Diossen jato noixon kenaabo ikax, jaki
koshii jenékantima.
44 Jatian moa wetsa semananin tantiti nete nokóketian, ja
jemameabo jatikaxbi ja non Ibon joi ninkati tsinkíkana iki.
45 Ikaxbi icha jonibo tsinkita oinnax, ja judíobo notsiresi
jakonmaibo yoyo ikana iki. Jatian Pablon jato joi yoiaitian-
ribi, jaki shirokana iki.
46 Jaskákanainbi jatoki rakéyamakin, Pablo betan Bernabékan
jato neskáakin yoia iki: —Mato judíoboparikayara ike, non
Diossen joi yoiti maxkáiraa; ikaxbi keenyamakin ja jatíbitian
jati nete maton bikashamaa kopí, rama ja judíomaboiba kaxon
non jato joi yoii kaai.
47 Non jaskáati yoiira Ibo iká iki neskati:
'Enra mato imaa iki jatíbiainoa joniboaon joé keska,
jaskatax ja ochokea main ikanabo kamanbi,
ja nokon kishpinti joi yoii mato kanon ixon', iki —akin jato
aká iki.
48 Jaskáaketian ninkatax ja judíomabo rarokana iki. Jainoax
neskákana iki: Non Ibon joira jakonhira iki ikibo, jaskáaxonra
ja Diossen jatíbitian jati neteya imatibaon non Ibo ikon-
haakana iki.
49 Jaskatax non Ibon joi, ja main jatíbiain pextina iki.
50 Ikaxbi judíobaonbiribi, ja Diossakin shinannai ainboyabi
ja jemamea kikin jonibo betan yoyo ixon, Pablo betan Bern-
abé ramiaxon ja mainmea pikokana iki.‡
51 Jaskáakana kaai, jabaon rotokana onanti inon ikax, mai
poto tawasakainbekona iki. Jaskatax Iconionko kabékona iki.
52 Ikaxbi ja joi akaibo Diossen Shinanya ikax, ikonbiresi
rarokana iki.

14

Pablo betan Bernabé Iconionko nokota

1 Ja Iconionko nokotaxa, Pablo betan Bernabé judíobaon
tsinkíti xobo meran jikibekona iki. Jain ixon jato joi yoika-
nara, icha judíobaon itan judíomabaonbi ikonhakana iki.
2 Ikaxbi ja joi ikonhayamai judíobaon akana iki, ja judíomabo
jakonmaakin esexon, ja joi akaiboki jato ramímakin.
3 Jaskara ikenbi, ja raanabo basibires jain banékana iki.
Non Iboki koshixon ikon joibores jato yoikana iki. Jatianra
ja Diossen noimisti shinankiriti iká yoikanai joibo, non Ibon

‡ **13:50** Ja ainbobora ikana iki, ja judíobaon akai keskáakinres Dios shinannaibo.
Ikaxbi jabo ikana iki Cristo ikonhayamaibo.

onanti imaboa iki, ja ratéti jawékibo, itan ja oinxon onantibo akanti atipana koshi jato menixon.

4 Ikaxbi ja jemamea jonibo ikana iki, rabé shinanya, jatíribibo ikana iki, judíobo jato rabékinaibo, jatian wetsabo ikana iki ja raanabo jato rabékinaibo.

5 Jaskáxon ja judíomabo betan judíobaon jaton koshiboyaxonbi shinankana iki, jakonmaakin ayonxon makanman tsakaxon jato reteti.

6 Ikaxbi jaskara onanax, Pablo betan Bernabé Listra betan Derbe jeman jábati kabékona iki, ja jemabo iki Licaonia main ikábo; jainoax ja ochóma iká jemabaonribi bokana iki.

7 Jain kaxonra, jainribi jato jakon joibo yoikana iki.

Listrainxon Pablo makanman tsakakana

8 Ja Listrainra iká iki, westíora chanto joni, jaskábi pikota ikax, jawetianbi niosma.

9 Ja joninra, Pablon jato joi yoiaitian ninkata iki. Ninkati yakáketian Pablonin jainbikon oinxon onanna iki, ikonhaax jawen isin benxoti shinanya.

10 Jaskara iken, koshin ja joni yoia iki: —¡Wenitax, min mekayao taen niwé! —akin. Jaskáatianbi koshishaman weniinakainax, ja joni moa nia iki.

11 Jaskáakin Pablon aká oinnax, ja Licaoniainoa jonibo jaton joinbiribi yoyo iki neskati saa ikana iki: —¡Joniki yoinmeetaxa diosbo noiba bekanke! —iki.

12 Jaskáxon Bernabé janekana iki, dios Zeus (Jupiter) akin. Jatian Pablobiribi janekana iki dios Hermes (Mercurio) akin, jan jato joi yoiai iketian.

13 Jatian ja Zeussen *sacerdotera ja jemamaan iká, jainxon dios jupiter rabiti xobonkoniax joá iki. Jokinra wakabenebo, itan jan raoati joabo ja jema xepotiain bea iki; jatian jainxonra jan, jatíbi jain ikana joniboyaxonbi, ja jawékibo retexon, menoxonkaskana iki.

14 Jatian jato jaskáxonkaskanai onantaanan, Bernabé betan Pablon jaton tari waxataanan, jonibo tsamata meran jikixon, koshinshaman jato yoia iki:

15 —Jonibó ¿Jaweatiki maton noa neskaai? Noara mato keska joniribi iki, noa jaskáyamakanwe. Ja jaskara iresa jawékibo moa jenetaanan, jakiribi ja jiria Dios maton ikonhanon ixon mato yoiikayara noa joke. Ja Diossenra aká iki nai, mai, aniparo, itan jatíbi jain iká jawékibo.

16 Moatianra Diossen jato oinresa iki jaton keena keskáres akí jakanon ixon.

17 Ikaxbi ja jakon jawékibo akai meranxonra, mato onanmaa iki tsoarin já ixon, itan ikonkon jan jato jeneyamai. Janra mato oi bemaxonai, maton banábo bimimaxonai, jainxon jan

mato meniai ja jawékiati, maton shinan raroshaman ikanon ixon —akin.
18 Jaskáatima jato yoiabi, ja waka jato retexonkasi yoitimakanaibi, ati jisámabires ikenbi jato amayamaa iki.
19 Jaskatibo iikanainbi, jawetii judíobo Antioquíainoax itan Iconionkoniax bexon, ja icha joni tsinkitabo Pabloki jato jakonmaakin shinankinkana iki; jaskáxon Pablo makanman tsakayonxon moa retekana shinankin, niniboxon jeman pikoanan potakana iki.
20 Jaskákanketian ja joi akaibo boxon, já manáon charoxon oinkanabi, Pablo wenita iki. Jaskatax jakiribi jeman karibaa iki, jainoax nete xabáketian Bernabé betanbi Derbeain kabékona iki.
21 Jatian Derbeainxon ja jakon joi yoixon, icha joni Diossen joi bimaa pekáora, jakiribi Listrain, Iconionko itan Antioquíain boribakana iki.
22 Ja jemabaonra, ja joi akaibo koshi shinan bimaxon, Dioski koshii jenéyamakanon ixon, jato esebokana iki. Jaskáribiakin jato yoia iki, ichaakin masábires teneaxpari ja Diossen ikinaton neten jati.
23 Jainxon jain joi akaibo jakanainkoboribi, ancianobo janekana iki. Jainxonra ayunanxon orana pekáo, ja ikonhakana Iboki jato jenekana iki.

Pablo betan Bernabé Antioquíain beribakana

24 Jaskátanan Pisidia mai winobainax, Panfilia main nokókana iki.
25 Jain nokóxon, ja Pergeainoa jonibo jato joi yoitaanan, Atalíain bokana iki.
26 Ja Atalíainoax, Antioquíain boí pishíkana iki. Ja Antioquía iká iki, jainxon joi yoii bokanaitian, Diossen jato jakonhanon ixon, jatoki oranyantankana.
27 Ja moa Antioquíain nokóxon, ja joi akaibo tsinkixon jato yoikana iki, jatíbi ja Diossen jato betan aká jawékibo. Jainxon ja judíomabo Diossenbi jawen joi jato ikonhamaboribi jato yoia iki.
28 Jaskatax Pablo betan Bernabé, ja joi akaibo betan jain basi baneta iki.

15

Jerusalénhain tsinkíxon shinankana

1 Jatianribira, Judeainoax jawetii jonibo Antioquíain bokana iki. Jain boxonra, ja joi akaibo jato onanmakana iki: *Ja Moiséssen esekan yoini keskáakin maton jakina rebichi xateyamaaxa, jawekeskataxbi mato kishpinti atipanyamake, iki ixon.

2 Jato jaskáakin axeaibo betanra, Pablo betan Bernabé, join iananankana iki. Jainxon ja jain iká joi akaibaon, Pablo betan Bernabé, jainoax jatíribi joi akaibo jato janekana iki, Jerusalénhain kaxon, ja raanaboyaxon, itan *ancianobo betan neskara jawéki benxoakanti.

3 Jaskáakin ja joi akaibaon jato raana bokinra, ja Fenicia betan Samaria mainbi winókin, ja judíomabaon Dios ikonhaxon jaton moatian axébo jenekanabo, jato yoibokana iki. Jaskara joi ninkatax, ja joi akaibo jatikaxbi kikini rarokana iki.

4 Jatian Pablo betan Bernabé moa Jerusalénhain nokókanketianra, joi akaibaon itan ja raanabaon, jainoax ancianobaon jato jakonhakin bikana iki. Jainxon jato yoikana iki, jatíbi jawékiain jato Diossen akinnabo.

5 Ikenbi ja joi ikonhai jawetii *fariseobaon weniinabainxon jato neskáakin yoikana iki: —Ja joi ikonhaa judíomaboribira, jaton jakina rebichi xatéyabo ikanti jake, ja Moiséssen esébora non jato senenhamati jake —akin.

6 Jaskatax ja raanaboyabi ancianobo tsinkíkana iki, jakonhakin jaskara jawékibo benxoanoxon shinanni.

7 Moa basi yoyo ikana pekáo, Pedron wenixon jato yoia iki: —Nokon wetsabo matonra onanke, moa basi riki, mato xaranmea ea Diossen katota; ja judíomabo jato jakon joi yoiti, jabaonribi ikonhakanon ixon.

8 Jatian non shinanbo onanna ixonra, Diossen noa aká keskáribiakin, jaboribi jawen Shinan jato menia iki. Jaskarainxonra jato onanmaa iki, jaboribi jawen jonibo jato imaa.

9 Diossenra noa itan jaboribi wetsaresibiakinbo oinyamaa iki. Jaboribira ikonhaketian, jaton jakonma shinanbo soaxona iki.

10 Jatian ¿Jawekopiki ja nonbi itan non rekebaonbi senenhati atipanyamaa esébo, ja joi akaibo amakaskin Dios tanai mato iitai?

11 Jaskáyamakanwe, nonra ikonhai noixonres jawe kopímabi non Ibo Jesussen noa kishpinmaabo. Jatian jabaonra jaskáakinribi ikonhakanai —akin jato aká iki.

12 Jatianra jain tsinkíkanabo jatikaxbi netékana iki. Jainxonra ja judíomabo xaran ikanaitian, jato meranxon, Diossen ratéti jawékibo itan ja oinxon onanti jawékibo aká Bernabé betan Pablon yoiaitian, ninkáxonkana iki.

13 Moa jato yoikin senenhaketian, Jacobonbiribi jato neskaa iki: —Eapari ninkáxonkanwe ebé joi akaibo:

14 Simónmanra noa yoike, jaskáakin ja judíomabo xaranmearibi jawen jonibo inon ixon, jato Diossen katota.

15 Jaskara iti yoikinra, *profetabaon Diossen kirika meran yoikana iki:

16 ‘Jaskata pekáora, ea joríbati iki. Joxonra ja Davidkan peota
poxota en weninti iki, jainxonra ja chiké ras ikabo en
jakonhati iki.
17 Jaskáxon wetsabaonribi ja eki menikaata jatíbiainoa jonibo
betanbi non Ibo benakanon ixon.
18 Ja moatianbi neskara jawékibo jato onanmaa non Ibonra,
jawen joi jato onanmaa iki’, ikira ikai Diossen joi
meran.*
19 Jaskara iketian, ja Dios ikonha judíomabo ja jakon esé jen-
emakaskin jaton shinan onantimaanankaskin maton tear-
esti yamake.
20 Jato jaskáayamakinkayara, kirika wishaxonres non jato bo-
mati iki. Ja ikonma dios menikana piti pikin moa jenekanon
ixon, itan wetsabo betanbires yorantibo akí moa jenékanon
ixon. Jainxon ja joinman retea yoinabo itan jimi bomaama
yoinabo moa pikin jenekanon ixonribi.
21 Moatianbira jake jemabotiibi ja Moiséssen jato yoini esé
jan senenhaibo. Jara tantiti netenbo tsinkíxon, jain tsinkíti
xobonkoxonbo yoyo akanai —akin.

Judíomabo kirika wishaxon jato bomaa

22 Jato jaskáakin yoia, ja raanabo betan ancianobaon, ja
joi akaiboyaxonbi shinankana iki, jato betan iká jawetii joi
akaibo katóxon, Pablo betan Bernabé Antioquíain kaaitian
jato betan raanti. Jaskáxonra katókana iki: Judas, jawen wetsa
jane Barsabás, jainoax Silas. Jabo ikana iki, ja joi akaibo
xaran kikin joniakin shinankanai.
23 Jatian jato betan kirika wishaxon bomakana iki, neskati
iká: “Noa, ja raanabaonra ancianoboyaxonbi ja Antio-
quíainoa, Siriainoa itan Ciliciainoa ikana nobé joi akai
judíomabo, non mato saludanai.
24 Nonra ninkáke, jawetii jonibo noibakeax kaxon, non jato
jaskati yoiamabi, jaton shinanmanbi yoixon maton shinanbo
onantimaanankana.
25 Jakopíra tsinkíanan non westíora shinanbicho axon,
jawetii nobé joi akaibo katóanan matoiba raanti non shi-
nanke. Jabora Bernabé betan Pablo kaaitian non raanai.
26 Jabora non Ibo Jesucristo kopí retekanti onsá meranbires
ikana iki.
27 Jaskara iketianra Judas betan Silas non mato raanxonai,
jabaonra non wishaxonabo jatonbishaman onantishaman-
hakin mato yoiti iki.
28 Ja Diossen Shinanman jakonhakin noa shinanmaara,
ja senenhatikoma esébo non mato yoiamai. Neskarabo
atireskayara non mato yoiai:

* **15:18** Am. 9.11-12

29 Ja ikonma diosbo retexonkana yoina namibo pitima, ja
jimi bomaama itan joinman retea yoinabo pitima, wetsabo
betanbires yorantibo akin jeneti. Jaskarabo ayamaaxa, mato
jakonbires itiki". Jatíresiki.
30 Moa jato kabánon, akin ataanan boax, Antioquíain
nokóxon, jainoa joi akaibo tsinkitaanan, kirika wishá jato
menia iki.
31 Jatian ja joi akaibo ja wishá yoyo akax, ikonbiresi
rarokana iki, ja jakon shinan jato menia.
32 Ja Judas betan Silassenra *profetabo ixon, ja joi akaibo
eseanan, jato jakon shinan bimaxon, raroshaman jato imaa
iki.
33 Jatian moa basichaa jain jato betan iká pekaora, moa
jakiribi jainxon raanyantankanainko jato raankin, jakon-
bires botankanwe akin akana iki.
34 [Jaskáakanabi, Silasbiribi jainpari iti shinannax baneta
iki.]
35 Jatian Pablo betan Bernabébiribi Antioquíain banékana
iki. Jainxon ja wetsa joi akaiboyaxonbi non Ibon jakon joi
yoiananbi, jato axeakin jeneyamakana iki.

Jawen rabé itin Pablo joi yoii kaa

(Hech. 15.36—18.22)

36 Jain moa jawetio basi ixon Pablon, Bernabé yoia iki: —
Jakiribipari jain non Ibon joi yoiantana jemankobo kaxon,
jawekeskaki nobé joi akaibo ikanai ixon jato oinnon kawé —
akin.
37 Jaskáakin yoia kakinra, Bernabékan Juan Marcossibi jato
betan iokasa iki.
38 Ikaxbi Pablonbiribi já iokashamaa iki, ja peokin iwekana
Panfiliainxon jato potaax jato betan kayamaa iketian.
39 Jatian sinakananbekonax moa Bernabé Pablo betan
potaananbekona iki, jaskatax Bernabébiribi Marcos bibaini
moa Chipreain kaai wapóronin nanébekona iki.
40 Jatian Pablonbiribi, Silas ionoxon bia iki. Jatian jain
ikana joi akaibaon, non Ibon jakon imanon ixon, jawen
mekenman jenekana pekáo, moa Pablo betan kaa iki.
41 Jaskáakana kakin, Siria betan Cilicia jemabaon, joi akaibo
eseanaan, jato koshi shinan bimabokana iki.

16

Pablo betan Silassen Timoteo ioa

1 Jatian kaax, Derbe betan Listra jeman Pablo nokota iki.
Jainxonra westíora joi akai joni, Timoteo janeya nokoa iki.
Jawen tita iká iki, joi akai judío ainbo, ikaxbi jawen papa iká
iki griego joni.

2 Ja Timoteo iká iki, Listrainoa betan Iconioainoa joi akaibo,
jaki jakoni yoyo ikanai joni.
3 Jaskara iketian, Pablo keena iki, ja Timoteo jabé katin.
Ikaxbi kaamatianbi, jawen jakina rebichi xatexona iki, jain
jakana judíobaon jakonma shinanyamakanon ixon, moa
jatíxonbi ja Timoteon papa, griego joni onankana iketian.
4 Jatian kakinra jain bokanai jemabotiibi, ja raanabaon
itan *ancianobaon, Jerusalénhainxon shinan akanabo, jatíbi
joi akaibo jato yoibokana iki.
5 Jaskara joibo ninkatax, joi akaibo bebonbires Dioski
koshikareskana iki, jainoaxibi ja joi akaibo, netetiibi
kaikareskana iki.

Pablon namá keska meran oinna

6 Jatian ja Diossen Shinanman, Asia main joi yoii katima
yoiara, Frigia betan Galacia mainres bokana iki.
7 Jain boax, Misia ochóma nokókana iki. Jainxon ja Bitinia
main kati shinankana iki, ikaxbi ja Jesussen Shinanman jato
kamayamaa iki.
8 Jaskara iketian, ja Misia mainbi winóbaini boax, Troas
jeman nokókana iki.
9 Jain nokota yamé, Pablon namá keska meran oinna iki,
ja Macedoniainoa westíora jonin chankataanan yoiai: "Neke
Macedoniain shitáxon noa akini jowé", akin akai.
10 Jatian Pablon namá keska meran oinxon noa yoiketian,
Macedoniain kanox noa benxokaata iki, Diossenbi jain jawen
jakon joi yoii kati noa kenamaa onanax.

Pablo Filipossain iká

11 Jaskatax, Tróassainoax pishítaanan, Samotracia nasinko
ponté kaini noa kaa iki. Jatian nete xabáketian, Neápolissain
noa nokota iki.
12 Jainoax tekíkaini kaax, noa Filipoain nokota iki. Ja iká
iki romanobaon boxon jemaakana, itan ja Macedonia main,
kikin ninkakaatai jema. Jainra noa jawetii neteres iká iki.
13 Jatian ja tantiti netenra jemameax pikókaini, paro kexa
noa kaa iki, ja judíobaon jainxon oranaira jabirake, ixon
shinannax. Kaxon jain tsinkíkana ainbobo non jato jakon joi
yoia iki.
14 Jainribi iká iki westíora ainbo Lidia janeya; Tiatira je-
mamea. Ja ainbo iká iki amí keskatonin pokoa chopan
maroai. Jara iká iki Diossakin shinannairibi. Jaskara ikenra
non Ibon akinna iki, ja Pablon joi yoiaitian kikinhakin
ninkataanan onannon ixon.
15 Jatian jatíbi jawen rareboyabi Diossen bautizanmeeta
pekáo, noa yoia iki: —Maton oinna, en akonkin non Ibo

ikonhai iketian, nokon xobonkopari ikí bokanwe —akin. Jaskáakin teaxon, jawen xobon noa imaa iki.

16 Iitira, jainxon orantiainko orani kaai noa iitaitian, yoshinman iboaxon onanmisti shinanya imaa, xontakonin noa bechia iki, jara iká iki westíora yonoti xontako, shinanmanres jato onanxon, jawen ibobo icha koríki kananmai.

17 Jatian ja xontako Pablo betan noa chibani nopekao joí, koshin saí iikirani neskata iki: —¡Nato jonibo riki, ja ani Diossen tee axonaibo. Jabaonra, jaskatax kishpinti joibo mato yoiai! —iki.

18 Jawetii netebires ja xontakonin jaskáakin moa Pablo jatsanmaa iki. Jatian bechiakekainxon ja xontako meran iká yoshin, neskaa iki: —Jesucriston janenkora en mia akai ja xontako meranoax pikówe —akin. Jaskáatianbi, ja xontako meranoax yoshin pikota iki.

19 Jatian ja xontako yonoaibaon onankana iki, ja kopishaman jabaon koríki biti yama, jaskáxonra Pablo betan Silas yatanxon, plazain joni koshiboiba bokana iki.

20 Jatoiba boxonra, neskáakin ja joni koshibo yoikana iki: —Nato judío jonibaonra, nato jeman noa jakana jonibo, jakonma shinanmai.

21 Ja romano jonibo ixon non jaskáati ikenmabira, wetsaresibi axébo noa yoikanai —akin.

22 Jaskatax ja jonibo jatoki sinákana iki. Jatian ja joi benxoai joni koshibaon jato yoia iki, chopa jopemaxon ja joni rabé rishkikanti.

23 Ja akonbireskin jato rishkimaa pekáo, cárcel meran jato niamataanan, jan cárcel koirannai joni kikinhakin jato koiranti yoia iki.

24 Jaskáati yoikana, ja cárcel koiranaiton kikin chichó jato boxon, tabla kiniakana meran jaton tae niaxon, tsekétimaakin jato nexaa iki.

25 Jaskáakin jato akábi, yamé pochínikon, Pablo betan Silas oranhananbi Dios rabii bewakanaitian, jabé presobaon ninkákana iki.

26 Jatian iitimabi koshi niwannaitian, cárcel jan koshia nichintibo shakotaitianribi, jawen xepótibo kepenmeeta iki. Jainoax ja presobo nexakana cadenaboribi chorokoota iki.

27 Jaskataitian ja cárcel koirana jonin, oxá besoxon oinna iká iki, ja cárcel xepótibo moa kepenmeeta. Jaskara ointaanan, presobo moa jabákana shinanni, espada tsekataanan janbixbi chachikaatax, mawákasa iki.

28 Jaskatai oinxon, neskáakin Pablon koshin yoia iki: —¡Minbix mawáyamawe, noara jatíbi neno ikanai! —akin.

29 Jaskáatianbi, ja cárcel koirannai, jato joé yokáxon biax,
raketi saki iananbi ishto kaax jikitaanan, Pablo betan Silas
namanbi chirankoota iki.
30 Jainxon ja rabé pikotaanan jato yokata iki: —
¡Jawekeskataxmein ea kishpinti iki, jonibó! —akin.
31 Jatian jabaon yoikana iki: —Non Ibo Jesús ikonhawe,
jaskataxesa ja min xobon ikáboyabi, mia kishpinti iki —akin.
32 Jaskáxon ja joni, jawen xobon ikáboyabi Pablo betan
Silassen jato joi yoia iki.
33 Ja yamébi ja cárcel koiranaiton, ja xatekanabo Pablo
betan Silas jato chokaxona iki. Jato jaskáa pekáo, ja joni jawen
xobon ikáboyabi Diossen bautizamekana iki.
34 Jatian ja cárcel koiranaiton, rarokin jawen xobon jato
iwexon, jato jawékiamaa iki. Jainoax jawen xobon ikáboyabi
ikonbiresi ja joni raroa iki, Cristo ikonhakax.
35 Moa nete xabáketian, joni koshibaon policiabo raankana
iki, jan cárcel koirannai joni moa Pablo betan Silas pikonon
ixon, yoiti.
36 Jaskáakana kaxon, ja cárcel koirannai jonin pablo yoia
iki: —Joni koshibaonra ea moa joi bemakanke, en moa mato
pikoti, jaskara iken moa pikotax jakonbires botankanwe —
akin.
37 Jaskáakanabi, ja bekana policiabo Pablon neskáakin jato
yoia iki: —Noara akanke, romano jonibo ikenbi, ja esekan
yoiai keskáakin yokábo ayonxonmabi, joni icha bebonxon
rishkiontaanan noa cárcel meran niakin. Jatian ¿Ramaki ma-
ton noa jonéshoko pikokasai? ¡Jaskarama riki! Jatonbikaya noa
pikoi bekannon jato yoitankanwe —akin.
38 Jato jaskáa, ja policiabo jakiribi boxon, jaton joni koshibo
jaskáakin akanabo jato yoikana iki. Jatian jaskáakin yoikana,
romano joni onanax, joni koshibo rakékana iki.
39 Jaskatax bexon, jaskáatima ikenbira, non mato jaskáake
akin yoiyontaanan, ja Pablo betan Silas pikokana iki. Jainxon
ja jemameax moa botankanon ixon jato yoikana iki.
40 Jaskáakana cárcel meranoax pikotax, Pablo betan Silas,
Lidian xobonko kabékona iki; jainoa joi akaibo oinni, jainxon
jato ésekin koshi shinan bimataanan moa jainoax, kabékona
iki.

17

Tesalónica jonibo, joi yoiaiboki jakonmaakana

1 Jatian Pablo betan Silas kakin, ja Anfípolis betan Apolonia
winobaini kaax, Tesalónicain iká judíobo jain tsinkíti xobon
nokókana iki.

2 Jatian Pablo jaskatibiribi axea ikax, jain tsinkíti xobonko
jato betan jikia iki. Jain jato betan iká iki, kimisha sem-
ana tantiti netetiibi, Diossen joi yoyo axon jato jakonhakin
ninkákiini.
3 Jato onantiakinbo yoia iki; ja *Cristo mawáti, itan jaskati
mawata pekáobi, jakiribi jiriti. Jainxon jato yoia iki: —Ja en
mato yoiai Jesúsbi riki ja Cristo —akin.
4 Jaskáakin Pablo betan Silassen jato yoiara, Diossen joi
ikonhaax, jatíribi judíobo jato betan ikana iki. Jatianra ja Dios
akin shinannai Griego joniboyabi, icha kikin ainbobaonribi
Diossen joi ikonhakana iki.
5 Ikaxbi ja ikonhaayamai judíobaonbiribi, notsikin jato
jakonmaanoxon ja jeman niresa jakonma shinanya jonibo
tsinkikana iki. Jaskáax jeman saa ibotani jato rateboi boax,
Jasónman xobon nokotax, jain weikana iki, ja Pablo betan
Silas ja icha jonibo tsinkitainko yatanhanan bonoxon benai.
6 Ikaxbi jato nokoyamaxon, Jasón betan jatíribi joi akai-
bores yatanxon, jato joi benxoakinai joni koshiboiba bokana
iki. Boax, neskati saa ikana iki: —¡Nato jonibo, jatíbiain jato
shinan tsokasmai iitaibora, nenoribi nokókanke.
7 Jatian jabora Jasónman jawen xobon jato imake! ¡Ja joni-
bora, ja icha mai iboaa romamea apon eséboki yoitimakanai.
Wetsa apo Jesús janeyaronki jake ikibora ikanai! —ikibo.
8 Jaskákanaitian ninkatax, ja joniboyabi jaton koshibo rate-
tax, sinákana iki.
9 Jatianra Jasón betanbi ja wetsa joi akaibo, jayá pikonoxon
jato kopí yokákana iki.

Pablo betan Silas Bereain ikana

10 Jainxon ja yamébi ja joi akaibaon, Pablo betan Silas
Bereain raankana iki. Jain nokótaanan, ja judíobo jain tsinkíti
xobonko jikibekona iki.
11 Jainoa judíobora, ja Tesalónicainoa judíobo bebonbires
jakon shinanyabo ikana iki. Jaskarabo ixon, keenshamankin
Diossen joi bixon, netetiibi Diossen kirika meranoa wishábo
yoyo akana iki; Jaskarakonmein iki, ja noa yoiai joibo ixon
onanshamannoxon.
12 Jaskáaxonra icha judíobaon Diossen joi ikonhakana iki.
Jainxon ja Griego join yoyo ikai kikin ainboboyaxonbi ben-
bobaonribi Diossen joi ikonhakana iki.
13 Ikaxbi Bereainxon Pablon, Diossen joi jato yoiribiai
ninkataxa Tesalónicainoa judíobo jain bokana iki. Box-
onra jain ikana jonibo meskóakinbo yoixon jaton shinanbo
tsokásmaribakana iki.
14 Jaskákanaitian, ja joi akaibaon ishtonbires Pablo aniparo
kexá iokana iki. Jatian Silas betan Timoteobiribi Bereainbi
banékana iki.

15 Ja Pablora Atenas kamanres iokana iki, jain potabeirani
beribakanaitian, Silas betan Timoteoki Pablon joi bomaa iki,
ishton joxon oinni bekanti.

Atenas jeman Pablo iká

16 Jatian ja Atenas jeman nokóxon, Silas betan Timoteo man-
aai iikin, ja jemamea ikonma diosbo oinyaketanax, Pablo
sinata iki.
17 Jaskarabo ointaanan, tsinkíti xobo meran kaxon,
judíoboyabi ja Dios rabiai wetsaboribi, ja Diossen joi
onantishamanhakin netetiibi jato yoia iki. Jaskáribiakin ja
plazain beax tsinkíkanaboribi, onantishamanhakin jato joi
yoikatitai.
18 Jatian jainribi ikana iki, jawetii ja Epicúriosbaon itan ja Es-
toicobaon shinan chibanaibo, jabora jato betan join iananani
neskákana iki: —¿Jawe jawéki yoiikayaki, nato yoyo ikas joni
jaskatai? —ikibo. Jatian wetsabobiribi ikana iki: —Jaton
diosbiribi yoiira ibirakanai —ikibo. Jaskatibora yoyo ikana
iki, ja Jesúskiriti iká joibo itan ja mawábo jiritikiri iká joibo
Pablon jato yoiaitian.*
19 Jaskáxon, ja Areópago akin akanainko Pablo iokana iki,
jain onan jonibores tsinkíxon joi benxoakanainko. Jainxonra
neskáakin yokákana iki: —¿Minki noa onanmati atipana, jaw-
erin nato bená joi min noa yoia?
20 Ja min noa yoiabo riki, non ninkáyosma joibo. Jaskara
kopíra non onankasai, jawe yoiiki mia jaskáwana ixon —ikibo.
21 Ja Atenas jemamea jonibora jawéki ayamakinbi, bená
joibores ninkáxon, ja joibores jato yoitinin keenbo ikanai,
jainoax ja wetsankoniax jain jaai bekanaboribira jaskarabo
ikana iki.
22 Jatian jaskákanaitian, ja Areópago akin akanainkoniax
weítaanan Pablon jato yoia iki: "Mato Atenas jonibo riki en
oinna, maton diosbo ayorakin shinannaibo.
23 Ja jainxon ja maton diosbo rabiaibo oinni kawan-
tankinra, en merake, ja jaanxon Dios yoina menoxontiain,
westíora wishá: 'Westíora onankanama dios', iki iká. Ja
onanyamaxonbi maton rabiai riki, já yoikin en mato aatai.
24 Ja Diossenra jatíbi ja neno iká jawékiboyabi, nato nete
jonia iki. Jara nai betan mai ibo iki, jaskara ikaxa, jonin
xoboaxonaton Dios jayamake.
25 Jara tsonbi jawéki axontinin keenyamai, jabicho riki noa
jan jamaa itan jatíbi jawékibo noa jan meniai.

---

* **17:18** Ja Epicúriosbaonra jato onanmakana iki; raro iti, itan non keena keskáres atikaya bebonbires jakon. Ja Estoicobaonra jato onanmaa iki, jatíbi jonibo jakonma anaketian jatonbinix koiranmeeti, Diossen imaama.

26 Janra westíora jonimeabicho, jatíbi nato netemea jonibo aká iki, jatíbi nato mai rebestani jakanon ixon. Jainxonra jain ikantibo itan jatio basi jakantiboribi jato yoia iki.

27 Diossenra jaskaa iki, jatíxonbi já benakanon ixon, jara noo pataxbi iki. Jakopira benakin non nokoti atipanke.

28 Ja Dios kopíresa noa jake, noa koshiai, itan noa jishti itinke. Jaskara yoiira inike maton kaibo ja yoyo iti onan shinanya ikax neskati: 'Noabora Diossen chiní rarebobo iki', iki.

29 Jaskara ikon Diossen chiní rarebobo ixonra, ja jonibaon jatonbi shinanxon oro akana, koríki akana itan makan akan-abora dios iki ixon non shinanyamai.

30 Jaskarabo moatian onanama inontianra, jonibo Diossen jaweayamakin jato oinresa iki. Ikaxbi ramatianbiribi jatíbiainoabo Diossen jato yoiai, jakonma jawékibo jenetaanan jares rabikanti.

31 Diossenbi moa yoia nete senenketianra, jatíbiainoa joni-baon aka jawékibo onantiakin jato yoixonoxiki, jawen katota westíora joni meranxon, ja iki Cristo. Jan jato jaskáati ikenra jatíbi jonibaon onankanon ixon, mawákenbi Diossen jirimaa iki", akin.

32 Jaskáakin ja mawábo jiriti jato yoia ninkatax, jatíribi jonibo shiroreskana iki. Jatian jatíribibobiribi neskákana iki: —Wetsatian joxon ja joi min noa yoiaitian mia non ninkáxononpari —ikibo.

33 Jaskákanaitian jato jenebaini moa Pablo kaa iki.

34 Ikaxbi jatíribibaonres chibanxon, Diossen joi ikonhakana iki, ja ikonhakanabo ikana iki; Dionisio, ja iká iki, Areópagoain ipachoai. Jainoax Dámaris janeya ainbaon itan wetsabaonribi joi ikonhakana iki.

18

Pablo Corintoain iká

1 Jaskarabo iká pekáora Pablo Atenas jemameax Corintoain kaa iki.

2 Jain kaxonra, ja Ponto janeya mainmea westíora judío joni Aquila janeya betan nokoanana iki. Ja iká iki, Italiainoax jawen awin Priscila betanbi maei jobekona, ja Roma je-mameax jatíbi judíobo pikókanti, icha mai iboaa apo Claudion jato yoia iketian. Jatianra jato oinni Pablo kaa iki.

3 Jatian jabaon carpa xoboati teeribi akai ikax, jato betan teeti baneta iki.

4 Jain ixonra, tantiti netetiibi ja tsinkíti xobonko kaxon, Pablonin ja judíobo betan judíomaboribi jato ikonhamakaskin ja joi jato yoikatitai.

5 Jatian Silas betan Timoteo Macedoniainoax moa
nokókanketian, Pablon jawen tee jenetaanan, Diossen joi
yoiti teebiribi akin, judíobo jato onanmaa iki, ja Jesús iki ikon
Cristo ixon.
6 Jato jaskáakabi yoitimakin Pablo jakonmaakinbo
yoinkana iki. Jaskáakana moa jato jenebaini kaai onankanon
ixon, jawen chopa peren ataanan neskáakin jato yoia iki:
—Maton jaskaraninbira maton masá tenenoxiki, en mato
imaa ikama. Rama peokootaxa ja judíoma joniboibabiribi ea
kaai, jain jato joi yoii —akin.
7 Jato jaskátaanan, ja *tsinkíti xobomeax pikókaini, Ticio
Justo janeya jonin xobon kaa iki. Ja iká iki Diossakin shinanni
jaa joniribi; jawen xobo iká iki jain tsinkíti xobo patax.
8 Ja tsinkíti xobonkonia joni koshi iká iki Crispo. Ja joninra
jawen xobon ikáboyaxonbi Cristo ikonhakana iki. Jatian ja
Corintoainoa jonibaonribi ichaxon non Ibon joi ikonhakana
iki. Jatianra jato bautizankana iki.
9 Jatian westíora yaméra, namá keska meranxon non Ibon,
Pablo neskáakin yoia iki: "Rakéyamawe, jeneyamakin nokon
joi jato yoireswe.
10 Eara miibetan iki, tsonbira mia jakonmaakin yoixon
ramiati atipanyamake. Nato jemanra icha ea ikonhaabo
jakanke", akin.
11 Jaskáara Pablo westíora baritia wetsa iti pochínikon jain
iká iki, jato Diossen joi yoii.
12 Ikaxbi Galión ja Acaya main joni koshi inontianra,
judíobaon tsinkíxon Pablo jakonmaakana iki. Jaskáxon jakon-
maakin yoinoxon Galiónhiba bokana iki.
13 Jain boxon Galión neskáakin yoikana iki: —Nato joninra
akai, jaton akai keskáribiakin Dios rabikanon ixon, jatíbi jato
axeakin, ja non esekan jaskáati yoiaimabi —akin.
14 Jaskákanketian moa Pablon jato yoii ikaibi, Galiónmanpari
neskáakin jato yoia iki: —Nato jonin jakonmaira aká iketianra
en mato axonkeanke.
15 Ikaxbi matora ja maton onanna join paranan, jainoax
janebaon paranan, itan ja maton esekan parananbores, ikí
iitai. Jaskara joibora maton ebé benxoati yamake. Maton-
bikaya, mato jaskataibo betan benxoakanwe —akin.
16 Jaskáaxon ja joi benxoati xobonkonia jato pikoa iki.
17 Jatian Sóstenes iká iki ja tsinkíti xobomea jaton koshi.
Ja joni jatíxonbi yataanan, joni koshi Galión bebonxonbi
rishkionkana iki. Jainxonra abákanon ixon Galiónman jato
oinresa iki.

Pablo jakiribi Antioquíain kaa

18 Jatian Pablo basichaapari, Corintoainbi iká iki. Jain iitibi moa wetsanko kakin, ja joi akaibo yoitaanan, moa Siriain kaai wapóronin naneta iki. Kaitian Priscila betan Aquilan chibana iki. Kaax Cencreas ikain nokotax, wetsanko kaai tekitamabi, jaskánoxon Dios yoia ikax, ja senenhai Pablo maxtani maxkoroota iki.

19 Jatian boax, Efesoain nokóxon, ja tsinkíti xobonko jikii kakin, Pablon ja Priscila betan Aquila potabaina iki. Jatian moa jikiax, jain tsinkíkana judíobo betan yoyo ika iki.

20 Jatian ja judíobaon yoikana iki, basichaapari jain jato betan iti, ikaxbi Pablo keenyamaa iki.

21 Jaskáxon Pablon jato neskáakin yoia iki: "Dios keenketianra, ea jakiribi joríbati iki mato oinni", akin. Jato jaskáabaini ja Efesoainoax wapóronin nanetax moa kaa iki.

22 Jainoax ja Cesareanko nokotax, ja Jerusalénhainoa joi akaibopari jato oinni kaa iki. Jain basichaa ikax, moa tekíkaini Antioquíain kaa iki.

23 Jain basichaa itaanan, moa jakiribi banékin, Galacia betan Frigia main iká jemabotiibi jainoa joi akaibo joi yoianan jato koshi shinan bimaboa iki.

Apolosnin Efesoain joi yoia

24 Ja netebaonribi Efesoain westíora judío joni nokota iki. Jawen jane iká iki Apolos, Alejandría jemameax pikota. Ja iká iki, kikinhakin joi yoiti onan itan kikinbiresakin Diossen kirika meran iká joibo onanna.

25 Já iká iki, non Ibon joi onanmakana kikinshamani axea. Jaskara ixon keenshamankin, onantishamanhakinbo ja Jesúskiriti iká joibo jato yoia iki. Juanman jato bautizankatiai joibores onanna ixonbi.

26 Jaskara ixonbi, ja tsinkíti xobo meranxon Apolosnin, onsatanyamakin jato yoia iki. Jato jaskáakin yoiwana ninkáxon, Priscila betan Aquilanin jabichobiribi kenaxon, jaton xobon iwekana iki; jainxon onantishamanhakin jato Cristo kiri iká joibo yoixon jato onanmanon ixon.

27 Jatian ja Acaya main Apolos kakasaitian, ja joi akaibo jakon ikana iki. Jaskaxon jayá kati kirika wishaxonkana iki, kaketian jakonhakin bikanon ixon. Ja Acayain nokóxon, ichabiresakin jato akinna iki, ja Diossen jakon shinanman akinatonres jawen joi ikonhakabo.

28 Jaskákinra, jatíbibo bebonxon ja judíobo, jaskarain benókanabo, onantiakin yoixon jato onanmaa iki, moa jaweshaman jabaon yoiti yamatiakin. Jaskáaxon ja wishakan yoiai joibo jato onanmaa iki, Jesús riki ja Cristo ixon.

19

Pablo Efesoain iká

1 Jatian Apolosbiribi Corintoain iketian, manan shitabaini
kaax, Efesoain Pablo nokota iki. Jaskatax jainoa joi akaibo
betan nokoanana iki.
2 Jainxon neskáakin jato yokata iki: —¿Joi ikonhaxonki, ja
Diossen Shinan maton bia iki? —akin. Jato jaskáa, yoikana
iki: —Diossen Shinan yoikanaira, jawetianbi non ninkáyosma
iki —akin.
3 Jatian Pablon jato yokáribia iki: —¿Tson imaa keskáakinki
mato bautizankana iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Ja
Juanman jato bautizani keskatira noa iká iki —akin.
4 Jatian Pablon jato yoia iki: —Ikon riki, Dios ikonhaxon
jaton jakonma shinanbo akonkin jeneabora, jato Juanman
bautizana iki. Ikaxbi imakinra, jato yoikatitai, ja japekao joái
joni ikonhaax jaki koshikanti ja iki Jesús —akin.
5 Jato jaskáa, ja non Ibo Jesussen janenko bautizanmeekana
iki.
6 Jatian Pablon jato mamepasa, ja Diossen Shinan bikana
iki. Jaskatax wetsaresibi joinbo yoyo ikana iki itan ja Diossen
joiboribi jato yoikana iki.
7 Ja jatikaxbi jaskataibo ikana iki, chonka rabé jonibira.
8 Jatian kimisha oxera tantiti netetiibi, ja tsinkíti xobon
jikixon, jatoki rakéyamakin Pablon jato yoia iki, ja Diossen
ikinaton jatikiriti iká joibo jato ikonhamakaskin.
9 Ikaxbi, jatíribibo yoitimareskin, ikonhaayamai icha jonibo
bebonmeax, Diossen joi akaiboki ramii yoyo ikana iki.
Jaskákanaitian oinxon, jato potabaini kakin, ja joi akaibobicho
Pablon jato ioa iki, ja Tirano janeya jonin axeti xobonko. Jain
ixon netetiibi onantishamanhakin jato Diossen joi yoikatitai.
10 Jatian jaskáakin rabé baritia senen, jain jato joi yoia iki.
Jaskáakin jato joi yoiaitian, ja Asia main iká judíoboyaxonbi
judíomabaonribi non Ibon joi ninkákana iki.
11 Jainxon Diossen koshi shinanman akinnaton, ani ratéti
jawékibo Pablon aká iki.
12 Ja Pablon pañonbo itan jan saweai chopabo boxon, ja
isinaibo jan taxnankana, benxokana iki. Jainoax ja yoshin
naikiaboribi jan taxnankana, jatomeranoax ja yoshinbo
pikota iki.
13 Jatian jainribi ikana iki, ja jato yoshin pikoxoni jatíbiain
kawantanai jawetii judíobo. Jabaonra, ja non Ibo Jesussen
janenko yoshinbo píkoshokokaskin jato neskáakana iki: "¡Ja
Pablon yoiai Jesussen janenkora en mato yoiai yoshinbó,
pikókanwe!" akin.

14 Jaskáakin akaibora ikana iki, Esceva janeya judío jonin
kanchis bake. Ja Esceva iká iki *sacerdotebaon koshi.
15 Ikaxbi yoshinman jato yoia iki: "Enra ja Jesús betan Pablo
onanke, ikaxbi ¿Matokan tsoabo iki?" akin.
16 Jaskátaanan, ja yoshinman iboa jonin, jabákawanxon jato
yatantaanan, ramiayoxon moa jatoaresa iki. Jato jaskáa
chopaomabo itan xatébiresbo ja xobomeax jabákana iki.
17 Jato jaskáa ninkatax, jatíbi ja Efesoain ikana judíobo,
itan judíomabo ikonbiresi ratékana iki. Jaskaxon ja non Ibo
Jesussen jane, moa iresama jatíbiainxon onankana iki.
18 Jainoax ja joi ikonhaa icha jonibaonribi, jaton jakonma
jawéki akátiaibo, joni icha bebonxonbo Dios keshankana iki.
19 Jatian icha ja yobé jawékiki koshia ikátiaibaonra jaton
yobéti kirikabo bexon, jatíbi jonibo bebonxon menokana
iki. Ja menokana kirikabaon kopí tsekakana iká iki, pichika
chonka waranka koríkibira.
20 Jaskataxa ja non Ibon joi jatíbiain pextina iki, itan jawen
atipana koshiribi jato oinmaa iki.
21 Jaskarabo iká pekáo, Pablon shinanna iki, Macedonia be-
tan Acaya main iká jemabaon jato oinni kaax, Jerusalénhain
tekíti. Jatian Jerusalénhain katanax joáx, Roma jemanribi kati
shinanna iki.
22 Jaskáxon jan akinnai joni rabé, Timoteo betan Erasto
Macedonia main jato raanax, Pablobiribi jawetii neterespari
ikí, Asiainbi baneta iki.

Efeso jonibo tsokasi sinákana

23 Ja netebaonra Efesoain, ja non Ibon joi yoiaiboki kikini
sinákana iki.
24 Jan jato jaskáaibora ikana iki, Demetrio janeya jonin jato
ikinaibo. Ja Demetriora iká iki, *platanin teetai ixon, ja dios
ainbo Diananin xobo jisáshokobo axon, ja jabé teetai jonibo
icha koríki jato kanankiinai.
25 Jatian jatíbi jan teekiinaiboyabi, ja jaskaraton teetai
wetsa joniboribi tsinkixon, Demétrion jato yoia iki neskáakin:
"Jonibo, matonra onanke neskara tee axon non icha koríki
biai.
26 Ikaxbira matonbi ninkáxon oinke, ja ikonma diosbora
diosma iki, ikibo ikai. Jaskáakin jato yoixonra, ja wetsaresibi
joibo icha joni jato ikonhamake. Neno Efesoainbichoma riki,
jato jaskáai, ja Asia mai rebestanishamankinra jato jaskarabo
onanmai.
27 Nato jawékira kikin onsá iki, ja non maroti jawékira
keyóti atipanke, jainoax jákaya ninkakaatai ikaxbira, ja dios
ainbo Diana rabiti xoboribi moa jawemabi iti iki, jaskataxa
ja dios ainboki shirokanti iki, ja Asia mainkoxon itan nete
senenainkoxonbo rabikanai ikaxbi", akinbo jato aká iki.

28 Jato jaskáa ikonbiresi sinati, neskati saa ikana iki: "¡Efeso
jonibaon tita Dianakaya rabikanwe!" ikibo.

29 Jaskáakinra, jatíbi ja jeman ikana jonibaon shinanbo
tsokasanankana iki. Jaskáxon ja Gayo betan Aristarco
yatanxon ninibokin, jain jonibo tsinkíti akanainko bokana
iki. Ja rabé jonira iká iki Macedoniainoa, Pablo betan niaibo.

30 Jatian Pablo jato betan yoyo iki jain jikikasainbi, ja joi
akaibaon imayamaa iki.

31 Jainxon ja Asiainoa jawetii joni koshibaonribi, ja
weikanainko kayamanon ixon Pablo joi bemakana iki.

32 Jatian ja tsinkíkanabo jaskáshamankanai onantima ikax,
meskotibores saa ikana iki: Jaweakimein noa tsinkíkanke
ixonribi moa ichaxon onanyamareskana iki.

33 Ikaxbi jatíribi judíobaonra, ja Alejandro weranbokin
boxon, jato bebon nichinkana iki, abanon jan jato onantiakin
yoikin ixon. Jatianra Alejandron, netéparikanon ixon jato
meken chankanxona iki, judíobaon paranan ikí yoyo ikaskin.

34 Ikaxbi járibi judío joni onanax, jatikaxbi rabé hora
neskati saa ikana iki: "¡Ani riki ja Efesobaon dios ainbo
Diana!" iki.

35 Jatian ja jeman kirika wishati koshi imakana jonin, ja
tsamákana jonibo netémaxon jato neskáakin yoia iki: "Jatíbi
noa Efesoainoa jonibaon, dios ainbo Dianan xobo non
koiranaira jatíbiainxon kikinhakin onanke. Jainoax ja jisáribi
naikanmeax paketa jawékiribira non koiranke.

36 Jaskara ikenra, tsonbi noa janson yointi atipanyamake.
Jaskara iken, moa jainres tantikanwe. Kikinhakin shinanx-
onmabi aresbiresyamakanwe.

37 Ja nato jonibo maton beara, non dios ainbo rabiti
xobomea jawékibo yometsokanama iki; jainoax jakonmaibo
jaki yoyo ikanamaribi iki.

38 Jatian ja Demetrio itan jabé teetaiboribi, wetsaboki
jakonmaata ikax, rama jaskara joi benxoai joni koshiboiba
botankanwe, jarake jaskara joi benxoaibobiribi. Jatianra
onanti iti iki, westíorabaon jaton ikábo yoiaitian.

39 Jatian wetsa jawékiboribi benxoakaskin, jaskara benxoai
joni koshibo tsinkitainxon benxoakanwe.

40 Rama noa winota jawékininra, noa onsá meran imai;
apoki jakonmaataibo riki akinra noa akánake. Jatian jaskara
shinanxon noa yokákanara, jaskáshamanhakin non jato yoiti
yamati iki", akin.

41 Jato jaskáakin yoitaanan, moa botankanwe akin jato aká
iki.

20

Macedonia betan Greciain Pablo kaa

1 Ja jonibo jaskati jakonmaibo moa jeneta pekáo, jato ésenoxon ja joi akaibo Pablon jato tsinkia iki. Moa yoikin senenhaxon, jato kabánon ataanan Macedoniain kaa iki.

2 Jatian jain kakin jatíbi joi akaibo eseanan jato koshi shinan bimaboa iki, jato jaská jaskáabaini kaax, Greciain nokota iki.

3 Ja Greciainra kimisha oxe iká iki. Jainoax Siriain kaai wapóronin nanékinbi ninkata iká iki, já retenoxon judíobaon manakana. Jaskara onanax, mainbi banékirani joáx Macedoniain nokoribia iki.

4 Jaskatax jabé bokana iki, Bereainoa Sópater janeya Pirron bake. Jainoax Tesalónicainoa Aristarco betan Segundo, ja Derbeainoa Gayo jainoax Timoteo, itan Asiainoa Tíquico betan Trófimoribi bokana iki.

5 Jatian jabopari rekenxon, Troas jemankoxon noa manakana iki.

6 Jatian noaribi ja *levaduraoma pan piti fiesta winota pekáo, Filipoainoax wapóronin pichika nete senen kaxon Troas jemamea non jato nokoa iki. Jain jato betan noa kanchis nete iká iki.

Jato oinni kaax Pablo Tróassain iká

7 Ja moa reken nete semana iketianra, ja Cristo mawáni shinankin, jawékiai noa tsinkíkana iká iki. Jatian Pablon moa bakish kati ixon, ja joi akaibo basibires jato yoia iki, yamé pochínikon kaman.

8 Jatian noa jatikaxbi ja xobo bochiki iká chiteain moa tsinkíkana iká iki. Jainra icha lamparinbo ketéakana iká iki.

9 Jainribi iká iki westíora bakeranon Eutico janeya, ventanainbi keyakaxon ninkati, jatian moa basiora Pablon Diossen joi yoiaitian oxakan atimaayona, kikini oxaax, jawen kimisha pekatan iká xobo bochikiax, ja bakeranon naman paketa iki; jainoara mawá bokana iki.

10 Jatian Pablon naman joxon, ochómakainxon ja bake ikótaanan, jato yoia iki: —Ratéyamakanwe, mawatama riki —akin.

11 Jainoax jakiribi mapéxon, Pablon jato pan menipakea, pikana iki. Moa pikin senenhaxon, nete xabánon kaman jato esea iki. Jato jaskáax moa kaa iki.

12 Jatian bakeranon moa jiriketian, jawen xobon bokana iki. Jaskara oinnax, ikonbiresi jatikaxbi rarokana iki.

Tróassainoax, Pablo Miletoain kaa

13 Jaskatax noapari rekenkaini wapóronin noa Asónhain kaa iki. Ikaxbi Pablobiribi main kaax, jainribi nokota iki, jainoa non bibainti moa noa yoia iketian.

14 Jaskatax, Pablo ja Asónhain nobetan nokoananax,
wapóronin nanetax Mitilenehain kaa iki.
15 Jatian nete xabáketian kaax, Quío bekeiba noa nokota iki.
Wetsa nete xabáketian, noa Samossain nokota iki. Jainoax
Trogilionkopari noa iká iki. Jain itaanan kaax, wetsa nete
xabáketian, noa Miletoain nokota iki.
16 Jatian moabi Pablon shinanna iká iki, Asia main iká
Efesoain banéyamai, ishtoni winókainresti, jawekeskatax inon-
bires ja Jerusalénhain *Pentecostés fiesta winóti kopí.

Efesoainoa ancianobo Pablon jato esea

17 Ja Miletoain nokótaanan, jaiba bekannon ixon, Efe-
soainoa joi akaibaon *ancianobo, jato kenamaa iki.
18 Jatian bekanketian, jato yoia iki: "Matonra akonkin
onanke, peokooti, ea Asiain nokónontianbi ea jaskara ikábo.
19 Mato betan ixonra, kikinmashoko shinanmeeananbi
itan winiananbi, non Ibo Jesussen tee en axona iki; retekask-
inbo ea judíobaon masábires tenemakanabi.
20 Ikaxbi ja Diossen yoia keskábo senenhati kopí, jawen
joibo yoikin itan mato esekin en jeneyamaa iki; icha jonibo
bebonxonbo itan maton xobonkoxonboribi.
21 Ja judíoboyabi, judíomabora en mato yoia iki; ja Dioski
koshixon, maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan,
non Ibo Jesús ikonhaax jati.
22 Ramara Jerusalénhainbiribi ea kaai, Diossen Shinanmanbi
ea raana. Jain kaax jaskara winótibo onanyamaxbi.
23 Ikaxbi ja Diossen Shinanman ea yoiares en onanke, jain
kaai jemankoxonbo, ea cárcel meran axon, masá tenemakan-
tibo.
24 Jaskara onanaxbira, ea mawátiki rakéyamai. Ea
keenaikaya riki, ja Diossen noixon jato jakonhai joi yoikin
senenhaax, raroshaman iti, non Ibon ea ati yoini keská.
25 Jatian ramara en moa akonkin onanke. Ja Diossen ikina-
ton jatikiriakin mato xaranxon en yoiaitian ea oinnabaonra
moa ea oinwetsayamanoxiki.
26 Jakopíra en mato onantiakin yoiai, enra mato jawebi
akinyamaa iki ixonra, en rama shinanyamai.
27 Ja jatíbi Diossen anoxon shinanna jawékibo joneyamak-
inra, en moa mato yoia iki.
28 Jaskara iken, matonbinix rama koiranmeeananbi, wetsa
joi akaiboribi koirankanwe. Jabo ikínon ixonra, Diossen
Shinanman mato *ancianobo imaa iki. Ja joi akaibora jawen
Baken jimi kopi jato kishpinmaa iki.
29 Jainxonra en onanribike, ea kaa pekáora, pimís yoina
keská jonibo benóxikanai, mato joi akaibo iketian, wetsa
keskáakin yoixon mato joi jenemakasaibo.

30 Jawekeska ikaxa, ja mato xaran iká joi akaibaonbi, janso
joibo jato yoinoxikanai, jato chibankanon ixon.
31 Jaskara iken, koiranmeekanwe, shinankanwe kimisha
baritiara, yaméyabi, netén winiananbi en mato esekin jeneya-
maa iki.
32 Jaskara ikenra, rama Dioski itan jan mato noia jawen
joiki en mato jeneai. Ja joira mato jan bebonbires jaki koshi-
mati, itan jatíbi jawen joni ikaibo jato meniti yoini, meniti
atipana koshia iki.
33 Jawetianbira koríki, itan chopabo menikanon ikax, ea
keenyamaa iki.
34 Jaskátitianbira, ea jan maxkatabo binox, itan ebé teetaibo
akinox, ea enbix teetabo maton onanke.
35 Enra mato jatíbitian onanmaa iki, jaskati teexon, ja
yoronai jonibo akinti. Shinankanwe ja non Ibo Jesussen noa
yoini keská: 'Jawéki biax raroti bebonbires iki, jato jawéki
meniax noa raroti' ", iki iká.
36 Jato jaskáakin yoikin senenhataanan, ja tsinkitabo be-
tanbi chirankooxon Pablon orana iki.
37 Jatianra jatíxonbi winiananbi Pablo paoxon, betsó akana
iki.
38 Jainoax ikonbiresi jaon onískana iki; matonra jakiribi ea
oinwetsayamanoxiki akin jato aibata shinannax. Jaskáxon
wapóronin naneti kaai kaman chibankana iki.

21

Jerusalénhain Pablo kaa

1 Jatian jainoa joi akaibo jato potabaini wapóronin nane-
taanan pontékaini kaax, noa Cossain nokota iki. Jatian nete
xabáketian, Rodas jeman noa nokota iki. Jainoax kaax Pátara
jemanribi noa nokota iki.
2 Ja Pátarainxon westíora wapóro Feniciain kaai meraax, noa
naneta iki.
3 Kakin non mexkao, Chipre nasi ochóxonres oinbaini kaax
ja Siria main iká, Tiro jeman noa taxnata iki, ja wapóronin boá
jawékibo maanhakanaitian.
4 Jainoara nobé joi akaibo non nokoa iki. Jain banetaxa,
kanchis nete noa jato betan iká iki; jatian jabo moa Diossen
Shinanman keshana ixon, moa Jerusalénhain katima Pablo
yoikana iki.
5 Ikaxbi moa kanchis nete senenketian, tekíkaini noa
karibaa iki. Jatíbi jainoa joi akaibaonra, jaton awinboyabi
itan jaton bakeboyaxonbi, ja paro kexá iká mashi kaman
noa chibankana iki, jainxonra chirankooxon jatíxonbi non
orankana iki.

6 Jainoaxa, jato kabánon ataanan, noa wapóronin naneta iki.
Jatian jabobiribi jaton xobon moa boribakana iki.
7 Ja Tironkoniax kaxa, Tolemaida jema senenres noa
wapóronin kaa iki. Jatian jainoa joi akaibo non jato me-
shakona iki. Jainra westíora neteres noa jato betan iká iki.
8 Moa nete xabáketian kaax ja Cesarea jeman noa nokokana
iki. Jain nokotax ja joi yoiai Felipen xobon noa kaa iki. Jara
iká iki, ja kanchis ikainoa jan ja raanabo akinairibi.
9 Jatian Felipen chosko bake xontakobo ikana iki
benoomabo, jabo ikana iki, *profeta ainbobo.
10 Jatian noa jain moa basi nete iketian, westíora *profeta
Agabo janeya, Judeainoax joá iki.
11 Ja joninra noiba joxon, Pablon cintora bitaanan
tanexetax menexeetaanan noa yoia: —Ja Diossen
Shinanmanra yoiai, nato cintura ibora yatanhanan
Jerusalénhainxon judíobaon neskáakin nexakanti iki.
Jaskáaxonra ja wetsankonia jonibo menikanti iki ixon —akin
jato aká iki.
12 Jaskáakin noa yoiketian jain ikáboyaxonbi Pablo
Jerusalénhain raankashamakin non tea iki.
13 Ikaxbi Pablon noa yoia iki: —Winiamakanwe, matonra
ea onísmai, nokonara jawemabi iki, nexakantibichora ea
keenyamai, ja non Ibo Jesús kopí Jerusalénhainxon retekan-
tiribira ea jawemabi iki —akin.
14 Jatian Pablo chiteti atipanyamaxon non jenea iki,
jainxon non yoia iki: —Ja non Ibon shinanxona keskatires
ibanon —akin.
15 Jaskata pekáo, non jawékibo benxoakin senenhax, noa
Jerusalénhain kaa iki.
16 Jain noa kaaitian Cesareankonia jatíribi joi akaibo nobé
bokana iki. Jatian jabaonra noa ioa iki, Chipreainoa iká
Mnasón janeya jonin xobonko, ja iká iki moatianbi joi akai,
itan jaiba noa nokoti kaai.

Jacobo oinni Pablo kaa

17 Jatian moa noa nokóketian, ja Jerusalénhainoa joi
akaibaon raroshamanhanan noa bikana iki.
18 Moa nete xabáketian, Pablo nobébi Jacoboiba merati kaa
iki, jainribi ikana iki, jato ikinai ancianobo.
19 Moa jato saludana pekáo, judíomabo xaranxon Diossen
jaskara tee amaabo, Pablon onantishamanhakin jatíbi jato
yoia iki.
20 Jaskáakin yoia ninkáxon, Dios iráke ataanan, Pablo
yoikana iki: —Non wetsá; minra onanke, jawetii waranka
judíobaonki joi ikonhakana ixon; ikaxbi jabo riki ja Moiséssen
eséki kikini menikaatabo.

21 Jainxonra ninkákanke, minki ja judíomaboiba ikana jatíbi
judíobo, ja Moiséssen esébo jenekanon ixon min jato yoiai.
Jainxon jaton bakebaon jakina rebichi xatexontimaakin itan,
ja non axéboribi moa jenekanon ixon, min jato yoiaibo.
22 Jatian jaskara ikenki ¿Rama non jaweakai? Ayamaama
arakanai, onankin ja mia neno joá.
23 Jakonra iti iki, non yoiai keskáakin min ati; noibara jake
chosko joni, jabora Dios jawéki senenhaxonox yoyo ikanabo
iki.
24 Ja jonibo ioax, jato betanbiribi ja axé senenhai, Dios
bebon jakon inox chokítanwe. Jainxon jatíbi ja jayá, maxko-
roonoxon biti jawékibo, jatonayabiakin kopíatanwe. Mia
jaskáketianparira, jatíxonbi onankanti iki ja mia yoii ikanabo
ikonma, itan minribi ja esekan yoiaibo senenhai.
25 Ja joi ikonhaa judíomabora, kirika neskáakin wishaxon
moa non bomaa iki: Ja ikonma dios yoina nami menikana
moa pikantima, jimi bomaama yoinabo pitima, joinman
retea yoinabo pitima, wetsabo betanbires yorantibo atima —
iki iká.

Dios rabiti xobo meranoa Pablo yatankana

26 Jatian moa nete xabáketian, ja chosko joni ioax jato
betanbi Pablo, Dios bebon jakon inox chokita iki. Jaskata
pekáo, Dios rabiti xobo meran jikia iki. Jainxon jato yoia
iki; jatiankaman ja axekan ikí chokíti nete senenai, itan ja
senenketianpari jato westíorabo kopí, Dios jawéki meniti.*
27 Jatian moa kanchis nete iti senenaitian, ja Asiainoa
jawetii judíobaon, Dios rabiti xobo meranoa Pablo oinkana
iki. Jatian jaskáakin ointaanan jaki sinákin jatíbi jain ikana
jonibaon shinan tsokasmakana iki, jaskáaxonra yatankana
iki.
28 Jainoaxa neskati saa ikana iki: "¡Noa akinkanwe *Is-
raelita, jonibo! Nato joninra jatíbiain jato ésekin jakonmabires
noa ninkakaamai. Jainxon ja Moiséssen esériбi jakonmabires
imai itan nato Dios rabiti xoboribi jakonma ninkakaamai.
Jainxon ja griego joniboribi jato jikimaxon, nato xobo, Dios
bebon jakonma banémake", ikibo.
29 Jaskatibora yoyo ikana iki, moabi ja Efesoainoa Trófimo
betan jeman oinpachokanai ikax, ja Dios rabiti xobo meran
Pablon jikimaa shinannax.
30 Jaskákinra jatíbi ja jemamea jonibo jato jakonma shinan-
maa iki. Jatian ja jonibo ishtobeiranxon Pablo yatanhanan,
Dios rabiti xobo meranoabi ninipatanboxon jeman pikokana
iki. Jaskáaxon ishtonbires ja xobo xepokana iki.

---

* **21:26** Ja Moiséssen esekanra yoiai iká iki, jaskatax Dios betan jakon inoxon, ja
esébo senenhati.

31 Moa Pablo retekasi ikanainbi, ja romano sontárobaon
joni koshi comandante keshankana iki, ja jatíbi Jerusalén
jemamea jonibo meskóbo shinannax moa tsokaskana.
32 Jatianbi jawen sontároboyabi jawen oficialbo tsinkiax ja
jonibo tsamatain ishto bokana iki. Jatian jaton koshiyabi
sontárobo bekanaitian oinxon, moa Pablo rishkikin jenekana
iki.
33 Nokóxon, ja sontárobaon joni koshi comandanten,
Pablo jato yatanmaxon, rabé cadenanin jato nexamaa iki.
Jaskáaxon yokata iki, tsoarin itan jawe jawéki akárin ixon.
34 Ikaxbi jonibo meskotibo yoyo iki saa ikana iki.
Jaskákanaitian ja comandanten, jakopíshaman jaskákanai
ikon onanti atipanyamaxon, jawen sontárobo yoia iki, ja
*cuartelain Pablo bokanti.
35 Jatian moa xobo tapitiain nokóxon, sontárobaon Pablo
iabainkana iki, jonibo jaki tsokasi jakonmaakanaitian
oinxon.
36 Ja jatíbi jonibo Pablo chibani beaibo ikana iki, neskati:
"¡Moa retekanwe!" ikires saa iki.

Pablon jonibo onantiakin jato yoia

37 Jatian ja xobo chiteain moa jikimai bokanaitian, Pablon
ja sontárobaon coshi comandante neskáakin yokata iki: —
¿Eaki mibé jawetii joishoko yoyo iti atipanyamaa? —akin.
Jaskáa ja comandanten neskaa iki: —¿Minki griego join yoyo
iti onanna?
38 Jaskara ikaxa ¿Mia iki ja Egipto joni, ja apoki jakonmaakin
ja chosko waranka retemis joni, jain joni jayamainko jato
boyantana? —akin.
39 Jatian Pablon yoia iki: —Eara ja Cilicia main iká kikin
jema ninkakaatai, Tarsoainoax pikota judío joni iki. Eapari
jawetii joi ja jonibo yoimawe —akin.
40 Jatian ja comandanten jen aka, tapitinin nixon, Pablonin
jato meken chankanxona netékanketian, arameo join jato
neskáakin yoia iki:

22

1 "Papabo, itan jatíbi nokon kaibobo, ramapari ea jaki
chipota maton onannon ixon en yoiai, ea ninkáxonkanwe",
akin.
2 Jatian ja arameo join jato yoiaitian ninkatax, bebonbires
netébainkana iki. Jatian Pablon jato yoia iki:
3 "Ea riki judío joni, ja Cilicia main iká Tarso jemameax
pikota. Ikaxbira Jerusalénhainoax ea ania iki. Jainxonribira
ja Gamalielnin axeaa, en kikinhakin ja non rekenbaon esé
onanna iki. Eara jatíbitian nokon jointiayaxonbi Diosbichores

tee axonti shinanyaribi iká iki, ja rama netebaon maton jatíxonbi akai keskáribiakin.
4 Ja Jesús ikonhaibora, retenoxonbo en jato benakatitai,
yatanxonbora benboboyabi ainbobo inonbi, en jato cárcel
meran niakatitai.
5 Jaskara jawékibora, ja *sacerdotebaon koshin, itan jatíbi
ancianobaon ononke. Jabaonbira ja Damascoain ikana non
kaibo judíoboiba jayá kati kirika ea menikana iki. Jatianra
jainoa joi akaibo yatanhanan, neno Jerusalénhain bexon, jato
castiganti shinannax ea jain kaa iki.

Jaskáxon joi bia jato Pablon yoia
(Hech. 9.1-19; 26.12-18)

6 Ikaxbi ea bain kaai iitainbi, moa Damascoain nokóti
ochóma, bariapanshaman iketian, ratéresi naikanmeax kikin
koshi joé eki paketa iki.
7 Jaskáketian en mai tsakaa iki. Jainxon en ninkata iká iki:
'Saulo, Saulo ¿Jaweatiki ea ramianoxon min benai?' iki yoyo
ikai.
8 Jatian en yokata iki: '¿Miaki tsoa iki Ibó?' akin. Jatian ea
yoia iki: 'Ea riki ja Nazarethainoa Jesús, ja ramianoxon min
benai iitai', akin.
9 Jatian ja ebé boaibaonra, ja joé oinkana iki, ikaxbi ja ebé
yoyo ikaiton joi ninkáyamakana iki.
10 Jaskáketian en yokata iki: '¿Enki jawe atiki, Ibó?' akin. Ja-
tian non Ibon ea yoia iki: 'Wenitax Damascoain karestanwe,
jainxonra ja min ati jawékibo mia yoikanti iki', akin.
11 Jatian ja joé penekan moa ea benche banémaa iketian, ebé
boaibaon metsonhanan ea Damascoain bokana iki.
12 Jain iká iki, westíora joni Ananías janeya, Moiséssen esé
senenhai itan Dios akin shinannai joni. Ja iká iki, jatíbi ja
Damascoain jakana judíobo jaki jakoni yoyo ikanai.
13 Jatian Ananías ea oinni joá iki, joxon ea neskáakin yoia
iki: 'Saulo, moa jakiribi oinwe', akin. Ea jaskáatianbi en moa
oinna iki.
14 Jainxon ea yoiribia iki: 'Non reken papashokobaon
Diossenra mia katóke, jawen keena keskábores ati min onan-
non ixon. Jainxon já ponté shinanya joni min oinnon ixon,
itan já yoyo ikai joiboribi min ninkánon ixon.
15 Miara iki kaai, ja min oinna itan min ninkatabo, jatíbi
jonibo jaakiriakin jato yoiai.
16 Jaskara iken, moa basiyamai, wenitax bautizameexon, ja
non Ibo yokáwe, min ochabo mia soaxonon', akin.
17 Jatian iiti, Jerusalénhain joríbaax, Dios rabiti xobonko ea
kaa iki orani. Jainxonra en westíora namá keska meran oinna
iki.

18 Enra non Ibo oinna iki, janra ea neskáakin yoia iki: 'Ishton Jerusalénhainoax pikówe, nenonxonra mia ikonhayamai bokanai, ekiriakin min jato yoiaitian', akin ea akai.

19 Ea jaskáaketian en yoia iki: 'Ibó, jabaonra onanke, jain tsinkiti xobotiibi kaxon, ja mia ikonhaibo cárcel meran axon en jato rishkipachoaibo.

20 Jatian ja miikiriti iká joibo yoiai min joni Esteban retekanontianra, earibi jaskáatin keena ikax, ja akanaitian oinnira ea jain iká iki, jainxonribi jan reteaibaon choparibi en jato koiranxona iki', akin.

21 Ikaxbi non Ibon ea yoia iki: 'Katanwe ja ochokea jemamea joniboibara en mia raanai' ", akin.

Comandanteki Pablo jenekana

22 Jaskáaketian, jain senenres Pablo ninkáxonkana iki. Jainoaxa neskati saa iki peokookana iki: "¡Nato jonira moa jati yamake! ¡Moara nato neten yamati jake!" iki.

23 Jatian jaton chopabo jopexon perenhayananbi, mai potobo bochiki potai saa iki jenéyamakanaitian,

24 ja comandanten jato yoia iki, *cuartel meran ja Pablo jikimakanti. Jainxon jato yoia iki, jawekopíkayaki, jaki jakonmaati saa ikanai ixon, onannoxon rishkianan yokáti.

25 Jatian moa jayá, rishkinoxon nexakankebi, jain itina jaton *capitán, Pablon yokata iki: —¿Akiai esekan yoikin, ja westíora romamea joni, koshibaon keshamaamabi rishkiti? —akin.

26 Jaskáketian ninkatax kaxon ja *capitánman comandante keshana iki: —¿Minki jaweakai? Natora romamea joni iki —akin.

27 Jaskaketian ja comandanten joxon, Pablo yokata iki: —¿Ikonrin mia romamea joni? —akin. Jatian Pablon yoia iki: —Ikon riki —akin.

28 Jatian comandanten yoia iki: —Enra icha koríkinin kopíaka, iki romamea joni inoxon —akin. Jatian Pablon neskaa iki: —Eara ikonkon romamea jonishaman iki —akin.*

29 Jaskati yoyo iketian, ja Pablo rishkiti iwanabo moa jaibakeax ochókana iki. Jatian ja comandanteribi raketa iki, romamea joni ikenbi jato cadenaninbo nexamaax.

Joi benxoai Judío koshiboiba Pablo bokana

* **22:28** Ja Romano jonibo meranoax pikota jonishamanbora iká iki, kikin jonishamanbo. Jatian ja koríkinin kopíax ikanabora iká iki jashamanma.

30 Jatian nete xabáketian, jakopíshaman judíobaon Pablo
jakonmaakin yoikanai, kikinshamanhakin onankaskin, co-
mandanten choroa iki. Jainxonra ja *sacerdotebaon koshi-
boyabi judíobaon koshibo jato tsinkia iki. Jaskáaxonra
pikobainkin boxon, ja tsinkíkanabo bebon Pablo akana iki.

23

1 Ja judíobaon koshibo oinyaketanxon Pablon jato neskáakin
yoia iki: —Nokon kaibobo, ramakamanbira jakonma aká,
shinan meran yama, ea Dios bebon jake —akin.
2 Jaskáketian, *sacerdotebaon koshi Ananíassen, já patax
ikábaon Pablo, ketash akanon ixon yoia iki.
3 Ikaxbi Pablon neskáakin yoia iki: —¡Miaribira Diossen ke-
tash atiki, beparametai joní! Miara jain yakátinke ja Moiséssen
esekan yoiai keskáakin, en akábo ea yoixoni ¿Jawekopiki min-
ribi, ja esé senenhayamaa, ea ketash akanti jato yoixon? —
akin.
4 Jatian jain ikábaon, Pablo yoia iki: —¿Ja Diossen *sacer-
dotebaon koshiki akai, min jaskáakin jakonmaakin yoikin? —
akin.
5 Jaskáakana, Pablon jato yoia iki: —Nokon wetsabó,
*sacerdotebaon koshikayabira ikenbira, en onanyamaa ike,
Diossen joi meranra ikai neskati: 'Min jemamea joni koshi
jakonmaakin yoiamawe', iki —akin.*
6 Jatian jatíribi jain iká koshibo *saduceobo, itan jatíribi
*fariseobo iketian onantaanan, Pablon jato koshin yoia iki:
—Nokon kaibobo, eara fariseo joni iki. Nokon anibora
fariseobo ikana iki. Ja mawábo jiriti iki ikábo en ikonhai
kopíra, ea maton jaskáai —akin.
7 Jato jaskáa, fariseobo betan *saduceobo, moa
ninkakananyamai jatonbinix, join iananankana iki. Jaskatax
moa jatonbiribibo tsamá akáxbo ikana iki.
8 Ja *saduceobaon yoiai iká iki, tsoabi mawataxbi jiriamai;
ángelbo yamaa, kayaboribi yamaa. Ikaxbi farisebobiribi iká
iki, jatíbi ja jawékibora jake, ixon ikonhaibo.
9 Jaskatax jatikaxbi saa ikana iki, jainoax fariseobo betan
rabékana jawetii Diossen esé onan jonibo, Pablo rabékiini,
neskákana iki: —Nato joninra jawe jakonma jawékibi akáma
iki. Jaki pikóxon, kayan iamaxon ángelnin yoyo ayantana
yoiira ibirai —akin.
10 Jaskáakin aká, moa bebonbires jakonmakanaitian,
sontárobaon koshi comandante raketa iki, Pablo
ramiakanaketian. Jaskáxon jawen sontárobo yoia iki, moa
jainoa pikoxon, jakiribi *cuartel meran boti.

---

* **23:5** Ex. 22.28

11 Jatian ja yamébi non Ibon Pabloki pikóxon, yoia iki:
"Koshiakin shinanwe Pablo. Ja neno Jerusalénhainxon ekiriti
iká joibo min jato yoia, keskáakinribira ja Roma jeman ikanabo
min jato yoiti iki", akin.

Pablo reteti shinan akana

12 Nete xabáketian jatíribi judíobaon, neskara shinan akana
iki: abanon, noa Diossen castigankin ja Pablo retexonmabi
non piketian itan non xeaketian, ixon.

13 Ja jaskáakin shinan akanabo ikana iki, chosko chonka
winoa jonibobira.

14 Jabaonra ja *sacerdotebaon koshiboiba itan judíobaon
ancianoboiba boxon, jato yoikana iki: —Nonra shinan ake,
abanon ja Pablo retexonmabi non jawékiaketian, noa Diossen
castigankin ixon.

15 Ramara mato itan jatíbi joni koshibo non yoiai, bak-
ishbi Pablo benon ixon, ja sontárobaon comandante maton
yoiti: Ja jawen akábopari yokátiki paranhanan. Jatian jabaon
iweaitianra noiba nokotamabi, ja Pablo non reteti iki —akin
akana iki.

16 Ikaxbi jaskatibo yoyo ikanai ninkábaini, Pablon piabaker-
anon, ja sontárobaon *cuartel ikain kaa iki, jain jikixon Pablo
keshana iki.

17 Jaskáakin yoia, Pablon westíora sontárobaon *capitán ke-
naa iki. Joketian, yoia iki: —Nato bakeranon min koshiiba
iotanwe. Janra westíora jawéki mia yoiti jake —akin.

18 Jaskáa ja ranon, comandanteba ioxon yoia iki, neskáakin:
—Ja preso Pablonra, ea kenaxon nato bakeranon miiba ioti
yoike, janra mia jawetii joi yoiti jake —akin.

19 Jaskáakin aká, ja *comadanten, ja bakeranon metson-
taanan, jabichobiribi ioxon, yokata iki: —¿Jawe joiki min ea
yoikasai? —akin.

20 Jatian bakeranoman yoia iki: —Judíobaonra, jatixonbi
shinan akánke, jan aká jawékibo kikinshamanhakin yokátiki
paraanan, bakish ja Pablo, judíobaon joni koshibo bebon mia
bomati.

21 Ikaxbi jato ikonhayamanoxiwe. Chosko chonka winoa
jonira ikanai, jain min jato boxonaitian, sotanxon ja Pablo
retenoxon, manaax. Abánon noa Diossen castigankin, ja
Pablo retexonmabi non piketian itan non xeaketian, ikira
yoyo iibakanke, jatian ramara min jato jen atin manataxes
ikanai —akin.

22 Jaskáakin yoia ja *comadanten, ja bakeranon raankin
yoia iki, tsoabi ja yoia joibo keshantima.

Joni koshi Félixiba Pablo raankana

23 Jatian comandanten, rabé capitán kenaxon yoia iki,
rabé pacha sontárobo mainbi boaibo benxokaamati, jainoax
kabáyonin niai kanchis chonka sontároboribi, itan rabé pacha
sontáro espadayaboribi benxokaamaxon, moa iskon hora
yamé iketian, Cesareanko jato raanti.
24 Jainxon jato yoiribia iki, ja Pablo peyásanxon bokanti,
wetsa kabayo benxoakantiribi. Jaskaribiakin jato yoia iki,
kikinhakin koiranxon, ja joni koshi Félixiba bokanon ixon.
25 Jatian sontárobaon koshin, ja bokanaibo betan neskati iká
kirika wishaxon, bomaa iká iki:
26 "Ea riki Claudio Lisias, nokon keen joni koshi Félix, enra
mia saludanai.
27 Nato jonira retenoxon, judíobaon jato yatanmaa iká iki,
ikaxbi enra romano joni onanxon, nokon sontároboyaxon jato
bichinhanan, en jato retemayamaa iki.
28 Jatian jawekopiki jakonmaakanai ixon, onankaskin, ja
judíobaon joni koshiiba en boá iki.
29 Jatian jaskáakin akanaitianra, en onanna iki, jaton esébo
kopíres jakonmanin yoinkanai. Jakopi reteti itan jakopi cárcel
meran atibobi, yama iká iki.
30 Nato joni moa jaskáaxon retenoxonbo, shinankana
onanxonra, en mia jain raanxonai. Ramara ja jaki jakon-
mataibo en jato yoiai, miiba kaxon, já iká jawékibo onantiakin
mia yoikanti. Jatíres iki. Mia jakonbires ibanon", iki iká.
31 Jatian jato yoia keskáakin, Pablo bixon, Antípatrissain
yamé bokana iki.
32 Nete xabáketian, kabáyonin niai sontárobobiribi, Pablo iwei
bokana iki. Jatian ja main boai sontárobo, moa Jerusalénhain
jaton *cuartel ikainko banéribikana iki.
33 Moa Cesareanko nokóxon, ja kirika bomaayabi, Pablo ja
joni koshi menikana iki.
34 Ja kirika yoyo akin senenhaa pekáo, ja joni koshin, Pablo
yokata iki, jaweranoa jonirin ixon. Jaskáaxon onanna iki,
Pablo Cilicia mainmea.
35 Jainoa onanxon yoia iki neskáakin: —Miki jakonmataibo
neno bekanketianparira min yoiabo en mia ninkáxonti iki —
akin. Jaskáataanan, jawen sontárobo yoia iki, jain Herodes iká
xobo meran niaxon koirankanti.

24

Félix bebonmeax, Pablo yoyo ika

1 Jatian moa pichika nete winota pekáo, *sacerdotebaon
koshi Ananías, jawetii ancianoboya Cesareanko nokota iki.
Jato betanribi joá iki, westíora abogado Tértulo janeya. Jabora
ja joni koshi Félixiba bokana iki; Pablon aká jawékibo keshani.

2 Jatian moa Pablo bekanketian, Tértulon Félix yoia iki,
neskákin: —Irake, mia koshi jikia kopíresa, noa jakonbires
jake. Jainoax min onan shinanman akinnatonra, non jeman
icha jakon jawékiboribi non oinke.
3 Jatíbi nato min aká jawékibora, non shinannai jatíbitian itan
jatíbiainxon. Miara non iráke akai, nokon keen Félix.
4 Ikaxbi basiora mia non imanaketianra, jawetii joishoko-
res non yoiai, noapari ninkáxonwe.
5 Nato non nokoa joni riki, kikin jakonmamis joni. Janra
jatíbi judíobo, jatobiresbo jato rawikananmai, jainoax jaribira
ja wetsaresibi esé chibanai Nazaretnobaon koshi iki.
6 Janribira Diossen xobo jakonmabires imakasa iki,
jakopira presoanoxon non yatana iki, ja non esekan yoiai
keskáakin anoxon.
7 [Ikaxbi ja comandante Lisias joxonra, jakonmaxonbires
noa bichina iki.]
8 Jaskara jawéki aká kopí, non ja yoixonaibo ikon onannox-
onra, minbishaman ja Pablo yokáti atipanke —akin akana iki.
9 Jatianra jain itinkana judíobaon jaskaakinbires yoikana
iki.
10 Jaskákanketian, yoyo inon ixon, ja joni koshin Pablo
bewéxona iki. Jaskáa Pablo neskati yoyo ika iki: —Enra
onanke, mia iki icha baritia nato jeman joi benxoai joni iká.
Jaskara ikenra, ea rakéyamai ja nokon ikábo miibebonxon
yoitinin.
11 Minbi onankaskin jato yokáwe, moa riki ea chonka rabé
nete, ja Dios rabii joáx ea Jerusalénhain nokóibata.
12 Ja ea jakonmaakin yoiaibaonra, tsobébi join iananani
iitaitian ea nokokana yamake. Nin Dios rabiti xobo
meranxon, jonibo jatobiresbo rawikanamai iitaitian, ea
nokokanabo yamake. Jainxon jain tsinkíti xobonko itan
jemanxonbo en jato jaskáai iitaitian, ea nokokanabo yamake.
13 En jato jaskáabo mia yoikanabira, tsoabi en jato jaskáai ea
nokokanama iki.
14 Ikaxbi en mia onantiakin yoiai riki, ja non reken pa-
pashokobaon Diosribira en tee axonai, ja benáa bain yoiai
keská; jara, jabaon yoiai jakonma esébo akin. Ja kirika meran
iká wishá esébo itan ja profetabaon wishani joiboribi en
ikonhaitian.
15 Nato jonibaon akai keskáribiakinra en Dios manake. Ja
jakonma jonibo, itan jakon jonibo mawákanabo jirikanti ikon-
hakanai keskáakinribira, enribi ikonhai.
16 Jaskara kopíra en jatíbitian benai, Dios bebon itan jonibo
bebon, jakonma aká shinan meran yama iti.

17 Jatian jaweti baritia wetsankobo iaketana pekáo, nokon
jeman ea karibaa iki, ja jawékinin maxkáirakanabo jato akini
itan Diossibi jawéki menii.
18 Jatian ja Moiséssen esekan jaskáti yoiai iketian ea benx-
okaata iki; jaskatax ja Dios rabiti xobo meran iitaitian, ea
jabaon nokokana iki. Jatianra icha joni en tsinkiama iká iki,
itan tsoabiribi en jato tsokásmaama iká iki.
19 Jatian ea jan jaskáakin oinnabora iká iki, ja Asia mainmea
jawetii judíobo. Jatian jabokayara ikanti iki, neno mato
bebon, ja en jakonma akábo iketian, mato yoii.
20 Jabo neno yamaketian, abánon natobaonbi mia yoikin,
jawe jakonma aká iketianki, ja judío joni koshiboiba ea
bokana iki, ixon.
21 Ja jakonma en aká riki, jato bebon niax, koshin neskati
yoyo iibaxon: 'Matonra akai ea masá tenemakaskin, ja
mawatax jiriribikanti joi en ikonhai kopí', iki ixon —akin aká
iki.
22 Jaskáketian, ja Félixnin moa Jesussen joi jakonshaman-
hakin onanna ixon, jainrespari, jenémaxon jato neskáakin
yoia iki: —Ja sontárobaon koshi comandante Lisias joketian-
parira jaskara jawékibo en mato benxoaxonti iki —akin.
23 Jatian Félixnin ja *capitán yoia iki, jakonhakinres Pablo
koiranti, itan jabé raenanaibaon bexon, akinkanaitian jato
bechitetima.
24 Jainoax jawetii nete winota pekáo, Félix jakiribi jawen
awin Drusila betan joá iki. Jara iká iki judío ainbo. Jatian
Pablo, Félixnin kenamaa joxon, jaskáxon Jesucristo ikonhati
joi jato yoiaitian ninkábekona iki.
25 Ikaxbi Pablon, ja ponté shinanya joni iti jainoax ja
jakonma jawéki ati shinanhoma iti, itan ja nete senenke-
tian Diossen jaton jakonma jawéki akábo yoixonti, joiboribi
jato yoia, ikonbiresi ratéxon, Félixnin yoia iki: —Moara ike
katanwe, jakiribi en mia kenamaa joxon, noa yoinoxiwe —
akin.
26 Jatian Félix iká iki, jakonmanin koríki bikasi, Pablon
meninon ikax, manata. Jakopira jabé yoyo inoxon ichaakin
kenamaa iki.
27 Jaskara moa rabé baritia winota pekáo, Félix moa koshi
pikota iki, jatian jawen toanra Porcio Festo joni koshi jikia
iká iki. Jatian ja judíobo betan jakon banéti kopí Félixnin Pablo
pikoyamakin cárcel meranbi jenea iki.

25

Festoiba Pablo bokana

1 Jatian moa jawen tee anox, Cesareanko nokóibataxa,
kimisha nete pekáo, Festo Jerusalénhain kaa iki.

2 Jain nokóketian, ja *sacerdotebaon koshiboyabi, kikin judío jonibo bekana iki. Jabaonra, ja Pabloki jakonma shinankanai jawékibo yoikana iki.

3 Jainxon jashamanbiribi yokákana iki, ja Jerusalénhain Pablo boxonkanon ixon, jaton shinan iká iki bain kaaitian jato retemati.

4 Ikaxbi Feston jato yoia iki, Cesareankobipari Pablo preso iti. Jawen shinan iká iki jabishaman basima jain kati.

5 Jato yoia iki: —Jaskara ikenra, maton koshiboribi ebé bokanti jake, ja Pablon jakonma jawéki akonabo iketian, jain kaxon ea keshani —akin.

6 Ja Jerusalénhainra Festo iká iki, posaka iamax chonka netebobira; jainoax moa Cesareanko karibaa iki. Nete xabáketian, joni koshi ikax, jawen yakátinin moa yakata iki; jainxon Pablo bexonkanon ixon jato yoia iki.

7 Jatian moa bexonkanketianra, ja Jerusalénhainoax bekana judíobaon nokobainxon, ja icha jakonmabires jawéki Pablon akábo, Festo yoikana iki. Ikaxbira ja jawéki yoikanabo, ikonma iká iki.

8 Jatian jaskáakin yoikanaitian, Pablonbiribi jato onantiakin yoikin, neskaa iki: —Enra jawekeska jakonma jawékibo akáma iki, judíobaon esériibira en jakonmaama iki, ja Dios rabiti xoboribira en ramiama iki, jainxon ja icha mai iboaa romamea aporibira en jakonmaakama iki —akin.

9 Jaskáabi, judíobo betan jakon ikáskin, Feston Pablo yoia iki: —¿Miaki keenai, ja Jerusalénhain kaxon, ja min aká jawékibo en mia oinxontin? —akin.

10 Jatian Pablon neskáa iki: —Eara moa ja icha mai iboaa romamea apo bebon itinke, nenonxonkaya riki, ja nokon ikábo onantiakin, maton ea yoixonti. Moara minbi akonkin ononke, ja judíobo jawebi en jato jakonmaama.

11 Jakopi ea retekanti en jakonma aká jaketianra, ea mawáti jawemabi iti iki. Ikaxbi ea jaskara iká yoikanai jawékibo ikonmabo ikenra, tsonbi ea jakonmaati yamake. Ja icha mai iboaa romamea aponbishaman abanon, ja nokon ikábo ea yoixonkin —akin aká iki.

12 Jatianra jan shinanman akinnaibo betan yoyo ika pekáo, Feston Pablo yoia iki: —Jaskara ikenra, ja icha mai iboaa romamea apon, min ikábo yoixontin keenax, mia jaiba kati jake —akin.

Apo Agripaiba Pablo iká

13 Jatian jawetii nete pekáo, apo Agripa betan jawen poi Berenice, Cesareanko kabékona iki, ja Festo oinni.

14 Jain moa basichaa ikanketian, ja Pablo yoikin, Feston jato neskáa iki: —Nenora westíora joni jake, Félixnin presoaxon potabainyantana, jawen jane riki Pablo —akin.

15 Jatian ea Jerusalénhain inontianra, ja *sacerdotebaon koshiabi judíobo akinnai ancianobaon ea yoikana iki, ja jonin jakonmabires akábo. Jainxon já retetiribi ea yoikana iki.

16 Ea jaskákanainbira, en jato neskáakin yoia iki, romano jonibaon esekanra yoiai, jan jakonmaakaibo betan beibananax yoyo ikamatianbi, tsoabi timenbires retetima, jaribi jaskaraki chipota, jato ninkámai yoyo ikamatianbi, iki ixon.

17 Jaskara ikenra jabo neno bekanketian, basiamabi, nete xabáketian; jainxon en jato joi benxoaxonainko yakáxon, ja joni bexonkanti, en sontárobo yoia iki.

18 Ikaxbi jaki ramitaibaon ja ikábo yoikanai en ninkatabi, iká iki, jaskara jakonma jawéki jan aká en shinanhibata keskáma.

19 Ja yoixonkanaibo iká iki, jawen ikonhai jawékibo itan ja Jesús mawáyantanares, jatian Pablon yoiai iká iki moa jiria.

20 Jatian jaskáshamanhaxon neskara jawékibo ati onanyamaxon, en Pablo yokata iki: "Kakiatiki Jerusalénhainxon nato jawékibo benxoai ixon".

21 Ikaxbi jan yokata iki, ja icha mai iboaa romamea aponres benxoaxontin. Jaskáketian, jakiribi en jato xepomaa iki, ja romamea apoiba en raanai kaman.

22 Jaskáaketian ja apo Agripanin Festo neskáakin yoia iki: —Enbishamanra ja joni yoyo ikai ninkákasai —akin. Jatian Feston yoia iki: —Bakish yoyo ikaitian ninkánoxiwe —akin.

23 Jatian nete xabáketian, raokaatax kikinman shinanmeeti, ja Agripa betan Berenice nokótoshitax weikana iki, ja apo yoyo ikai ninkáti xobo meran. Jawen sontárobaon joni koshiboyabi, ja jemamea kikin joniboribi jain weikana iki. Jainxon Feston kenama Pablo bekana iki.

24 Jainxon Feston jato neskáakin yoia iki: —Apo Agripa, jainoax jatíbi neno nobé tsinkíkana jonibo, oinkanwe já riki ja joni. Nato joni yoikinra, Jerusalénhainkoxon itan Cesareainkoxonbo judíobaon ea yoikana iki, jan jaskara jakonma jawéki akábo. Ishtonbires en jato retemanon ixonbora ea yoikin, jeneyamakana iki.

25 Ikaxbi en oinnara, jaskara jawéki aká kopíshaman reteti yamake. Jawe jakonma jawékibi akáma riki. Ikaxbi nato joni janbix keena iki, ja icha mai iboaa romamea aponbiribi jawen ikábo yoixontin. Jaskáketianra, jain raanti en shinanna iki.

26 Ikaxbi ja joni jaskati ikábo onanshamanama ixon,
jaskáakinshaman, ja icha mai iboaa nokon apo, wishaxon-
tikoma ikenra, en matoiba beke. Miibashamankayara en
beke, nokon apo Agripa; moa maton yokáyona pekáo, jaskati
ikábo wishanoxon.
27 En oinnara, shiroai keská iti iki, jaskara kopí ramiakan-
abo onanxonmabi, westíora preso en raanti —akin jato aká
iki.

26

Apo Agripa bebomeax Pablo yoyo ika

1 Jatian ja apo Agripanin Pablo yoia iki: —Ramapari mia
jaskatabo yoikanai, noa onantiakin yoiwe —akin. Jaskáa
meken chankanxon, Pablonin jato neskáakin yoia iki:
2 “Eara ikonbiresi raroai apo Agripá; mibebonxonra, ea
ikamainkobi ja judíobaon ea jaskatabo yoikana, en mia onan-
tiakin yoiai.
3 Minra akonkin noa judíobaon axé, itan jakopi noa join
iananai jawékibo onanke. Jaskara iken en mia yoiaibo jat-
sanyamakin, ea ninkáxonwe.

Joi biamatian jawen ikábo Pablon jato yoia

4 Jatíbi judíobaonra onankanke, jawekeskatiki ea bake
ikax, itan bakeranontian, nokon kaibobo xarameax itan
Jerusalénhainoax ea jaa ikátiai, ixon.
5 Jainxonra onanribikanke, ea *fariseo joni iká. Ja iki,
ja non ikonhai joi kikin esé koshi. Abákanon keenxon, mia
yoikin.
6 Ea jaskara ikenra, neno bexon jakonmaakinbo ea akanai.
Ja non reken papashokobo jato jaskáati Diossen yoiniboribi
ikonhaax, ea jaon manata iketian.
7 Jaskara yoini jawéki senenai ointininra, ja chonka rabé
tsamaa rarebo *Israelbo manata ikanai. Jakopira yaméyabi
neten Dios rabiananbi jawen tee axonkanai. Jaskaratonribi
manata ikenra, akanai, ea ja judíobaon jakonmaakin apo
Agripa.
8 ¿Jawekopiki ja Diossen mawábo jirimati atipana, maton
ikonhayamai?

Joi akaibo ramiakatitai Pablon yoia

9 Enribira moa shinanna iká iki, ja Nazarethainoa Jesús
ikonhaibo jawekeskaxon inonbires, jato ramiati.
10 Jaskara ixonra, ja Jerusalénhainoa joi akaibo en jato
jakonmaaka iki. Ja *sacerdotebaon koshiibakea jaki, koshiti
kirika bixon, icha joi akaibo en jato cárcel meran aká iki.
Jatian jato retekanaitian, enribi jakon shinankatitai.

11 Jainxon ichaakinra, jaton ikonhaa jawékibo
jenemakaskin en jato masá tenemaa iki, enra jato
jaskáakatitai, jain tsinkíti xobotiibi kaxonbo. Jatoki ikonbiresi
sinataxa, wetsa jemabo kamanbi ea kaa iki, jato ramianoxon
benai.

Jaskáxon joi bia Pablon jato yoia
(Hech. 2.6-16; 9.1-19)

12 Jaskara shinanyanixa, ea Damasco jeman kaa iki, ja
*sacerdotebaon koshibaon ati yoixon raana.

13 Ikaxbi en mia yoibanon, ninkáwe apó: Bain ea kakatain-
bira, moa bariapan iketian en oinna iká iki, bochikiax
westíora joé bari winoa kikin koshi, itan pené eki itan ebé
boaiboki paketi, jainxon noa katekin tenaa iki.

14 Noa jaskáara, jatíxonbi non mai tsakakana iki, jainxon
en ninkata iká iki, arameo join ea neskáakin yoikin: 'Saulo,
Saulo, ¿Jaweatiki min ea ramianoxon benai? Minbixbi kensho
jawékinin chachikaatai keskatira mia iitai', akin.

15 Ea jaskáaketian en yokata iki: '¿Tsoarin mia Ibó?' akin.
Jatian ja Ibon ea neskaa iki: 'Ea riki Jesús, ja min ramianoxon
benai iitai.

16 Rama wenixon en mia yoiai ninkáwe. Eara miki pikóke,
nokon yonoti imaxon, en ati yoiaibo min ea axonti kopí.
Jainxon ja en aká min oinna jawékibo itan en ramakaya ati
jawékibo oinxon, min jato yoinon ixonribi.

17 Ja judíobo itan ja judíomaboibakea píkoxonra en mia koiran-
nai, jatoibara en mia rama raanai.

18 Jato bero chopexonai keskáakin min jato shinanmanon
ixon, yamé keska meran moa jayamai joé meran jakanon
ixon, jaskatax moa *Satanássen jatoaresabo iamakanon ixon-
ribi, jaskáaxon ea ikonhaketian, Diossen jaton ochabo moa
shinanxonyamanon ixon, itan ja nokon jonibo en jato
benxoaxona jawékiboribi bikanti kopí', akin.

Namá keska meranxon ati yoia, Pablon senenhaa

19 Jaskara kopíra ja naikanmea namá keska meran oinnax,
ea yoitimayamaa iki, apo Agripa.

20 Jaskáyamakinra, rekenpari ja Damascoainoabo en jato joi
yoia iki; japekaora ja Jerusalénhain, itan jatíbi Judea main iká
jemabaonribi en jato joi yoia iki. Jainxonra ja judíomaboribi
en jato yoia iki, jaton jakonma shinanbo akonkin jenexon,
Dios ikonhakanti, itan moa ikonkon joi biabo onanti iti kopi,
jakoni jakanti.

21 Neskarabo kopíra, ja Diossen xobo meran iketian,
yatanxon judíobaon ea retekaskana iki.

22 Ikaxbi Diossen ea akinna kopíres, ramakamanbi nokon
shinan koshipari ixon, ja kikinbo itan ja kikinmashokoboribi

Diossen joi yoikin en jeneyamai. Ja ramakaya iti Moiséssen yoini itan *profetabaon yoini joiboribira en mato yoiai.
23 Jabaon yoini joibora iká iki neskara: Cristo mawataxbi japari jiriti, itan ja judíoboyabi, judíomabo jan kishpinti joi jato yoitiki", iki iká, akin jato aká iki.

Agripan Pablo yoishokoa

24 Jatian Pablon jaskáakin yoiaitian, Feston koshin saí aka iki: —¡Pablo miara shinan keyotax iitai, ayorakin kirika meeresai ikax! —akin.
25 Ikaxbi Pablon neskaa iki: —Nokon shinanbo keyotaxa ea iiamai, nokon jakonhira apo Festó. Ja en yoiaibo riki ikon, itan onantishamanbo.
26 Nenora apo Agripa iki, janra jaskara jawéki ikábo ayorakin onanke. Jakopíra ea já bebon niax, jawe rakétanma ea yoyo ikai. Janribi jatíbi jaskara jawékibo onanketian ikonhaax, ja en yoiaibora joné winota jawékiboma iki.
27 ¿Ja profetabaon yoikani joiboki min ikonhai, apo Agripa? Enra ikonhai minra onanke ixon —akin.
28 Jaskáa Agripan yoia iki: —¿Minki shinannai, ishtonshoko yoixon min ea joi ikonhamati? —akin.
29 Jatian Pablon yoia iki: —Jaskara iken, ramabi iamaxon basi inonbi, mia apo itan jatíbi neno ikana, mia ninkataiboribi ea keska joi akairibi mato ipainon riki. Ikaxbi ea akana keskáakinribi, cadenanin nexakanama —akin.
30 Pablon jato jaskáa, ja apo wenita iki, jainoax ja joni koshi betan Berenice, itan jatíbi jain yakata ikáboribi wenitax, moa bokana iki.
31 Boax, jatonbiribi torotax yoyo iki neskákana iki: —Nato jonira, jakopi reteti jawekeska jakonma jawékibi akáma iki, ja kopishaman presoatira yamake —ikibo.
32 Jatian Agripanin Festo yoia iki: —Ja Cesareainxon joi benxoatin keenyamaa ikenra, moabires nato joni non píkokeanke —akin.

27

Roma jeman Pablo raankana

1 Jatian noa Italiain raanti shinanxon, Pablo betanbi wetsa presobo, jan jato bonon ixon, sontárobaon koshi *capitán Julio menikana iki. Ja iká iki, icha mai iboaa romamea apo betanbi iká sontárobo ikinai.
2 Jaskatax Adramitio repintiainoax, pishitaitonin noa nanékana iki. Ja wapóro iká iki, Asia main iká jemabotiibi taxna taxnakaini kaai. Jatian Aristarcoribi nobé kaa iki, ja iká iki Macedonia main iká, Tesalónica jemamea.
3 Nete xabáketian, Sidón ikain noa nokota iki. Jain ixon ja *capitán Julionin jakon shinanya ixon, Pablo jawen onanabo

jato oinni kanon ixon raana iki. Já maxkata jawékinin jabaon akinkanon ixon.
4 Ja Sidónhainoax pishitax noa kaaitian, niweaban bechiteabi, ja Chipre nasi keebaini noa kaa iki.
5 Jainoax ja Cilicia betan Panfiliabi winobaini kaax, Miranko noa nokota iki, ja jema iká iki Licia main iká.
6 Jainoara ja sontárobaon *capitánman, Alejandríainoa wapóro Italiain kaai nokoa iki. Jatianra ja capitánman noa jain nanékiina iki, jaskataxa noa tekíkaini kaa iki.
7 Icha netera noa ishtomashoko kaa iki, jaskatira masábires meboi, Gnido jema keiba noa nokota iki. Jatian noa kaaikirikeax niwe koshi beaitianra, ja Creta nasi keebaini mayati kaax, ja Salmona keiba noa nokota iki.
8 Jatian masábires mehananbi ja nasi kexabi ochó kaax, ja Buenos Puertos akin akanainko noa nokota iki. Ja iká iki Lasea jema ochóma.
9 Moa icha neteira kaxon oinna, jenetiati ochóma ikax, kati onsá iketian, Pablon jato neskáakin yoia iki:
10 —Ninkákanwe jonibo, en oinnara noa kaabi kikin onsá itiki, jaskara ikenbi noa kaaitianra, wapóro bechonman jikimaa icha non neno boai jawékibo non bomati iki, jawekeska ikax noaboribi keyokanti atipanke —akin.
11 Ikaxbi jaskáakin Pablon yoiabi, sontárobaon capitánman, ja wapóro ibon joi betan ja wapóronin teetai capitánman joires ninkáxona iki.
12 Jatian jain noa taxnata repinti, jainxon matsi winómati jisáma iketian, oinxon shinankana iki, jain iamai, tanati ja Fenice repinti kaman nokóti. Ja iká iki Cretan westíora repinti, bari kaai mekayao itan bari kaai mexkaori aniparohoriti bechia.

Aniparomea jato niweaban aká

13 Jaskákenbi ja bari kaai mexkaokeax, niwe koshimashoko bei peokoota iki, jaskara oinnax jaton *ancla nebíbaini, ja Creta tenamanbi moa bokana iki.
14 Noa kakatainbi, niwe koshi bexon, noa jan kaai wapóro tsakaa iki, jawen jane iká iki Nor este.
15 Jaskáxon niweaban noa chitea, moa kati atipanyamaketian, niwen ja wapóro ishto boaitian non bomaresa iki.
16 Jatian kaaira, ja Cauda janeya nasi pekáobi noa kaa iki, jao niwe koshimatani ikaori. Jatianra ja maxko bote chirontameta, teebires meexon non mapémaa iki.
17 Jaskáakin moa mapémaxonra, ja wapóro kaxkénaketian, kikinhakin non risbikan neaa iki. Jatian ja Sirte janeya mashi benes tsakanaketian, rakékin, ja toxbatai *ancla nenankana iki, jaskáaxon niwe bomareskana iki.

18 Jatian moa nete xabáketian, ja niwe bebon koshibirespari
iketian, ja wapóroninmea jawékibo jeneki potakin peokana iki.
19 Jatian jawen kimisha nete itin, ja wapóro jayá niai
jawékibo, moa jeneki potakana iki.
20 Moa icha netebires bariamaa iki, wishtínbobi non yamé
oinyamaa iki. Jatian ja niweaba jeneyamaitian non shinanna
iki, moa noa keyotaires.
21 Jatian moa basiora jawékiama ixon, Pablon jato yoia iki:
—Jonibó, ja Cretainoax noa pishitamatianbi en mato yoia, ea
ninkáxonhibataxa, neskara jakonmabo noa winóyamakeanke,
itan jawékiboribi jenekibo non nepóyamakeanke.
22 Ikaxbi rama masá shinanyamakanwe, tsoabira
mawáyamai, ja wapóroresa ikai jikii.
23 Yaméra ja en tee axonai Diossenbi raana westíora ángel
eki pikówanke.
24 Janra ea neskáakin yoiwanke: 'Rakéyamawe Pablo, miara
ja icha mai iboaa romamea apo bebonmeax yoyo iki kati jake,
mia kopíresibira ja mibé wapóronin boaibo, tsoabi Diossen
mawámayamai', akin.
25 Jaskara iketian koshiakin shinankanwe jonibo, enra Dios
ikonhai, ja ángelnin ea yoiwana keskábo iti.
26 Ikaxbira westíora nasikira noa tsakati kaai —akin jato
aká iki.
27 Jatian rabé semana ja Adriático janeya aniparon noa
kaaitian, ja wapóro niwen oke boxon neke boxon aabaina
iki. Ja yaméra moa yamé pochínikon, ja wapóronin teetaibaon
onankana iki, moa mai kexa taxnati bokanai.
28 Jaskáxon nemin meekana iki, kimisha chonka sokota
metro, jatian moa orichaa kaxon aríbakana iká iki rabé
chonka kanchis metrores.
29 Jatian moa shanka tsakai kaai shinannax, rakékana
iki. Jaskáxon, jan wapóro tewanai chosko *ancla, ja wapóro
poinkikirixon jenenko potakana iki, abanon jan tewankin
ixon. Jaskáaxon ishton netenon ixon Dios yokákana iki.
30 Jatian ja wapóronin teetaibaon, moa jainoax jabáti shi-
nankana iki, jaskáakin shinanxon ja rebonkonia jan tewan-
mati ancla jene meran raantiki paranax kaxon, ja maxko bote
jeneki pakekana iki.
31 Jatian jaskákanaitian oinxon, ja sontároboyabi capitán,
Pablon jato neskáakin keshana iki: —Ja wapóronin teetaibo
nenobi iamai jabákanketianra jawekeskataxbi mato kishpin-
tima iki —akin.
32 Jato jaskáa ja sontárobaon jan nexaa kabo xatekana iki,
jatianra maxko bote jenenko paketa iki.

33 Jatian moa nete xabáketian, jawékiatanikanon ixon Pablon neskáakin jato yoia iki: —Moa riki rabé semana, jawemein noa winotai ixon masá shinankin, maton jawékiayamaa.

34 Jaskara ikenra en mato yoiai, jawetanishoko moa pikanwe. Jaskatax maton yora koshiinakiranon ixon, neskara winotibira tsoabi mawáyamai —akin.

35 Jaskáakin jato yoitaanan, Pablon pan bixon, jatíbi jonibo bebonxon Dios iráke ataanan, ja pan tobaxon pia iki.

36 Jaskáaitian oinxonra, koshi shinantaanan, jabaonribi pikana iki.

37 Jatian ja wapóronin noa ikana iki, jatíbiainoax rabé pacha sokota chonka sokota joni.

38 Jatian moa kikinhakin jawékiax potóxon, ja trigobo moa jeneki potakana iki, ja wapóro keyátani toxbanon ixon.

Moa wapóro jikia

39 Jatian moa nete xabáketian mai oinxonbi, jawen janerin ixon, ja wapóronin teetaibaon onanyamakana iki. Ixonbi westíora paboro mashi kerakaya oinkana iki, jainxon shinankana iki, jain ja wapóro taxnanti.

40 Jaskáaxon ja wapóro tewanmaa *ancla nexaa kabobo xatekana iki. Jainxon jawen timón nexaaboribi expaakana iki. Jaskáaxon ja rebonkonia chopa panaaboribi keyaakana iki, jaskáakana mashioriakin ja wapóro niwen boá iki.

41 Ikaxbi ja wapóro niwen boá kaxon mashi tsakaax, jain tekeyanmeta iki. Jaskáketian ja wapóro poinkikiri bechonman tsakaxon, toeyona iki.

42 Jaskáaitian oinxon sontárobaon shinankana iki, nonoax jabakanaketian, jatíbi presobo reteti.

43 Jaskáati shinankanainbi, ja capitán keenyamaa iki, ja Pablo jato retemakashamai. Jaskáakin jato amayamaxon jato yoia iki, ja nonoti onanbopari jene tsakataanan boax mainko nokókanti.

44 Jainoax jatíribibo tablanin perakaax, itan wapóroninmea toxbatai jawékibaon perakaax bokantibo, jaskatax boax jatikaxbi mainko nokotax tsoabi noa mawáyamaa iki.

28

Malta nasin Pablo iká

1 Jatian jatikaxbi main nokotax mawáyamaxon, non onanna iki, ja Malta janeya nasinkaya noa iitai.

2 Jain ikana jonibaon noa kikinhakin noibaxon, ja oi bei matsi iketian, noa chii keteaxonkana iki, jatikaxbi noa jain yookanon ixon.

3 Jatian Pablon meshibo tsinkianan chiiki bepota iki. Jatian
ja bepotainkoniax xanan aká jabati kakin, Pablo mekenki
natexax rono jainbi pania iki.
4 Jatian jaskara oinnax, ja nasin iká jonibo jatonbiribi
neskati yoyo ikana iki: "Ikon riki nato joni retemis, jishaman
ja aniparomeax mawáyamakenbi ake, Diossen shinanxona-
tonin ronon natéxkin, ramara moa mawatai", ikibo.
5 Ikaxbi mebiski ikin, chiiki ja rono Pablon potaa iki, jatian
já jawebi chexayamaa iki.
6 Jatianra jonibaon shinankana iki, ramabishokora soo
ikai, iamax mawára paketai ixonbo. Jaskáaxon basima
manáxon oinkanabi, jawe iamaa oinnaxa, wetsa keskáakin
shinanax yoyo ikana iki, nato jonira westíora dios iki, ikibo.
7 Jatian jabo ikana ochóma iká iki, ja nasin iká joni koshi
Publion mai, janra noa bixon kimisha nete senen, kikin
jakonhakin ja maxkata jawékibaon noa akinna iki.
8 Jatianribi ja Publion papa iká iki, yoná ayananbi jimin
chixokan iki rakata. Jaskara iken Pablo já oinni kaxon jaki
orantaanan, ja isinai joni mamepasa, benxoa iki.
9 Jaskáaketianra, ja nasin ikana wetsa isinai joniboribi, Pablo
bexonkana jato benxoa iki.
10 Jatian ikonbiresi noki rarokin moa jawékibo
menireskana iki. Jain iiti moa kaai wapóronin noa
nanetaitianra, ja non kakin jawékiatibo noa menikana iki.

Roma jeman Pablo nokota

11 Jatian kimisha oxe ja nasin ikax, wetsa wapóronin noa
naneta iki. Ja wapóro iká iki, jainxon jenetia winómai baneta.
Ja iká iki Alejandríainoax joái wapóro. Ja wapóronin jane iká
iki, jaton diosen janenbi akana, Cástor betan Pólux.
12 Jatian kaax, Siracusanko noa nokota iki, jainra kimisha
neteres noa ikana iki.
13 Jainoaxa mai kexashoko iikainax, noa Regioain nokota
iki. Jain noa westíora nete iketian, niwe *surhorikeax bea
iki. Jatian jainoax kaax, jawen rabé nete itin Puteoliain noa
nokota iki.
14 Jainoara jatíribi nobé joi akaiboribi non nokoa iki. Jabaon
noa westíora semanapari iti yoia, noa jain banékana iki,
jaskati iikaini kaaxa, noa Roma jeman nokota iki.
15 Jatian ja Romamea nobé joi akaibaon noa jain kaai moa
ninkákana iká iki. Jaskatax, ja Foro de Apio itan Kimisha
Tabernas akin akanai jemankonia noa bechii bekana iki.
Bekanketian oinxon Dios iráke akax, Pablo jawen shinan
raroinakirana iki.
16 Jatian moa Roma jeman nokóxon, ja Pablo janbiribi
imaxon westíora sontárores koiranmaa iki.

Roma jeman Pablon joi yoia

17 Jain nokoibata moa kimisha nete ixon Pablon judíobaon
joni koshibo kenamaa iki. Jatian beax tsinkíkanketian jato
neskáakin yoia iki: —Nokon kaibobo, eara jawekeskataxbi
nokon kaiboboki jakonmaatama iki, itan nokon rekenbaon
axékibira ea jakonmaatama iki. Ea jaskatama ikenbira ja
Jerusalénhainoa joni koshibaon ea presoakana iki. Jainxonra
ja romano joniboiba ea bokana iki.

18 Jatian jabaonra, kikinhakin yokáyona pekáo, ea
píkokaskana iki, ja aká kopíshaman ea reteti yamaketian.

19 Ikaxbira ja judío jonibo keenyamakana iki.
Jaskákanaitianra ja icha mai iboaa romamea apon, nokon
ikábo yoixontin keenkin en jato yokata iki, jain kaxon ja
nokon kaibobo jato jakonmaati shinanyaxonma.

20 Jakopira mato oinkaskin, itan mato betan yoyo inoxon,
en mato kenamake. Ja noa *Israel jonibo jan manata *Cristo
en yoiai kopí riki, ea neno cadenanin akana —akin.

21 Jaskáaketian yoikana iki: —Mia jaskatabo yoii iká kirika
wishábi Judeainxon noa bemakanama iki. Westíora joi akai
judíoninbira jainoax joxon, mia jakonmaata jawékibo noa
yoikanama iki.

22 Ikaxbi noara ninkákasai, min shinanbiribi. Nonra
ninkáke, ja min yoiai benáa joiki jatikaxbi jatíbiainoax jaki
ramíkanai —akin.

23 Jaskara ikenra, westíora nete jaiba benoxon, Pablo
yoikana iki. Jatian moa nete nokóketian, icha jonibo jaiba
bekanketian, yamékiri peoxon yantánkamanbi, ja Diossen ik-
inaton jati joi jato yoia iki, jainxon ja Jesúskiriakinbo, jato
ikonhamati shinanna iki, ja Moiéssen esé kirika meranxon,
itan ja profetabaon wishani kirika meranxonboribi.

24 Jato jaskáa, jatíribibaon ikonhakanaibi, wetsabaonbiribi
ikonhaayamakana iki.

25 Jaskatax ninkakananyamaxon ikonhayamai moa
bokanaitian, Pablon jato neskáakin yoia iki: —Akontibira
ja non reken papashokobo, Diossen Shinanman yoimaa
*Profeta Isaíassen neskáakin jato yoinike:

26 'Nokon joniboiba kaxon jato neskáakin yoitanwe:

Ninkáxonbira, maton jawebi onanyamanoxiki.

Ayorakin oinxonbira maton ointi atipanyamanoxiki.

27 Nato jonibora moa jaton jointi chorishabo ikanai.
Jaton pabíki kinira, xepota keskábo iki; jainoax
betita keskáboribira ikanai; jaskara ixonra, ointi,
itan ninkáxon onantiboribi atipanyamakanke;

shinanmeetax eiba bekanketian en jato benxomati ikenbi', iki ixon.*

28 Jaskara iketian, matonribi rama onankanwe, ja judíomaboribi jan kishpinti joi jato yoitira ea Diossen raana iki. Jatian jabaonra ninkáxon ikonhanoxikanai —akin jato aká iki.

29 Jato jaskáa, jatobiresbiribi join iananax, ja jatíribi judíobo moa bokana iki.

30 Jaskatax Pablo jainpari inoxon, jato xobo kopíax jain rabé baritia senen iká iki. Jain ixon jatíbi jaiba bekanaibo jato bia iki.

31 Jainxonra jato Diossen ikinaton jati joi jato yoia iki, itan ja non Ibo Jesucristokiriti iká joiboribi jato yoia iki. Jatian jaskáakin jato yoiaitian tsonbi jaweayamaa jakonhaxonres jato onanmaa iki.

* **28:27** Is. 6.9-10

ROMANOS
Roma jeman iká joi akaibo, Pablon kirika wishaxon bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, ja Jesucriston yonoti, enra akai nato kirika
wishakin, mato jain bomanoxon. Diossenra ea kenaxon,
jawen joi yoiti raana joni ea imaa iki, jaskáaxonra jawe-
nashamanbiribi ea imaa iki, ja kishpinti jakon joi en jato
yoinon ixon.
2 Ja joira, moatianbi Diossen jawen shinanman yoyo ikai
jonibo jato wishamanike.
3 Ja joi iki jawen bake Jesucristo yoii iká, ja iki non Ibo,
jara noa keska joniribi iká iki, jaskara kopí riki ja apo David
ipaoniton rarebo ikax, jawen chiní bake.
4 Jara mawákenbi, Diossen jawen atipana koshín jirimaa iki,
jaskataxa onantibires baneta iki, ikon Diossen bake ikax, já
keskaribi atipana koshiya.
5 Ja Jesucristo kopíres iki ea jaskara iti jisáma ikaxbi, jawen
raana joni ea iká. Jaskara kopíra, jawen tee en axonai. Jara
keenai jatíbiainoa jonibaon nato joi en yoiaitian ninkaxon
ikonhaax, jawen keena keskati jakantinin.
6 Matoribira jaskáakin Jesucriston kenaa iki, jawenabo inon
ixon.
7 Jaskara kopíra en mato yoiai, jatíbi ja Roma jeman
ikábo, matora Diossen noike. Jaskáakinra jawen jonibo inon
ixon, mato katota iki. Ja non Papa Dios betan non Ibo
Jesucriston, noixon mato akinboresbanon, jaskatax mato
jakonax jakanon ixon.

Pablon Roma jeman kakaskin shinanna

8 Wetsa joibo yoiamatianbira, en mato yoiai neskara: Wet-
sankobo kaxonra, en ninkatai, mato moa Cristo ikonhaax
jakonbires ikaibo yoikanaitian, jaskara kopíra, ea Criston
akinna iketian, mato kopi en Dios iráke akai.
9 Ja en tee axonai Diossenra onanke, mato shinankin
jatíbitian mato kopi en já yokataibo. Jawen Baken joi yoik-
inra en akai, kikinni nokon jointiabi keenshamantaanan jato
yoikin.
10 Jakopíra oranaitiibi en Dios yokatai; min keen iketian, ea
jatoiba raanwe, en jato oinni katanon, akin.
11 Mato oinni kakáshorakinra, akai en jaskáakinbo orankin,
kaxonra en mato akinti shinannai, mato bebonbires Cristoki
koshikanon ixon.

12 Jain kaxon enbicho mato akinti yoiima riki ea, matonribi
akintininra ea keenai, jaskati akinannanira, noa jatikaxbi
bebonbires Cristoki koshikanti iki.
13 Ikaxbi neskara jawékira en mato onanmakasai, ebé joi
akaibó. Enra ake ichaakin mato oinni kakaskinbo shinankin,
ikaxbira ea kati atipanyamaa iki, meskó atikoma jawékibaon
katikomaaka. Nokon shinan riki, ja wetsankoniabo en
akinna keskáakinribi mato akinti, jaskatax matoribi kikinni
shinan koshikanti kopí.
14 Enra shinannai, nato joira en jatíbi jonibo yoiti jake ixon,
ibanon kirika onan iamax kirika onanma, jainoax kikiman
shinanmeetaibo itan kikinmashokoakin shinankanaiboribi
inonbi, iki ixon.
15 Jaskara kopíra, kikinbiresi ja Roma jeman ea kakasai,
jaskatax kishpinti ikon joi, matoribi yoiti kopí.

Benáa joi, Diossen atipana koshi

16 Eara rabinyamai, nato benáa joi jato yoitinin, Diossen ati-
pana koshi iketian, jatíbi ja ikonhaax jaki koshiaibo kishpin-
meekanti kopí. Nato joira judíobaonpari ninkata iki, ramara ja
judíomabaonribi moa jatíbiainxon ninkákanai.
17 Nato benáa joinra noa onanmai, ja ikonhaketianres jato
Diossen ochaoma keskáakin imai. Já ikonhatires iki, jaskara
yoiira ikai Dios jawen Wishá meran neskati: "Ja ochaoma
keskáakin en imaabora, ea ikonhaa kopíres jatíbitian ebé
janoxikanai", iki.

Jakonma jawéki akaiboki Diossen jaskara shinannai

18 Diossenra akai naikanxonbi, jawebi ikonhayamakin
meskó jakonma jawéki akí já joniboki jawen siná shinan
pakekin. Jakonma jawékibores akin, wetsabaon Diossen ikon
jawékibo onankanti ikenbi, jato atikomaaxonai kopí.
19 Ja jonibora moa kikinhakin Dios onannaxbi ikanai,
Diossenbi jato onanmaa kopí.
20 Jakopira jishtima ikenbi, non Dios onanti atipanke, jatíbi
jawékibo jan joniaka oinxonres. Jakopira rama non onanke
Diossa jake ixon, nato nete jan akábo oinxonres, jawen ati-
pana koshira jawetianbi keyóyamanoxiki. Neskara kopíkayara
inóxiki, ja jatíbi jakonma jonibo moa jaki paranati yama.
21 Jaskáakin Dios onanxonbira, ja Dios rabiti
keskáakinshaman rabiamakana iki. Jato jakonhaa kopíbi,
iráke ayamabobikana iki. Jaskara ikaxa onanma jonibo
keská banékana iki. Jakopira, ponté shinanti atipanyamaax,
jaton shinan onantimatax, benota keskábo ikana iki.
22 Jabora ikana iki, jatíbi jawéki onannaton shinanmeeti,
ikaxbi jakonhakin shinanti onanmabo ikana iki.

23 Jaskáakinra akana iki ja koshi shinanya itan jatíbitian jaa Dios rabikin jenetaanan, jatonbi aresa diosbores rabikin, jaskáakin akanabo iká iki, mawata joni jisáakin, noyai yoina jisáakin, jainoax meskó yoina jisáakinbo, itan rono jisáakinboribi akana.

24 Jatian moa jaskákanai oinxonra, Diossen jato oinresa iki, abákanon, jaton keena jakonma jawékibores akin, ixon. Jato jaskáara, meskó jakonma jawéki inonbi, areskana iki; jaton shinan ramitabo ixon. Jaskarabo akinra, meskó rabinti jawékibiresbo wetsabo betan akana iki.

25 Ja ikon Dioskaya ikonhakashamataanan, janso jawékibores ikonhakana iki, jaskáakinkaya ja Diossen joniaka jawékibores rabikana iki; jatian jan jatíbi jawéki aká Dioskaya rabiamakana iki. Jakaya riki, ja non jatíbitian jeneyamakin rabiti. Jaskarakaya ibanon.

26 Jaskákanaitianra, moa Diossen jato oinresa iki, abákanon, jaton keena keskábores akin ixon. Jakopira, moa rabínbobi keyóxon, bebonbires jakonma jawékibo akana iki. Jaskatira ikana iki, ja ainbobo moa jaton bene amai jenetaanan, jabé ainbobo betanbi ianannani.

27 Jatian benboboribi ikana iki, moa jaton awinbo akí jenetaanan, jabé benbobo betanbi ianannani. Jaskákinra rabinti jawékibires akana iki, jaskarainoaxa rama jaton jakonma jawéki aká kopibi, jaton yora masá tenemakanai.

28 Jaskakanaitianra, Diossenbi jato jenea iki, moa tsonbi ja ikonhayamakanai oinxon, abákanon, jaton jakonma shinanman amaa, meskó ja atima jawékibobi akin iki ixon.

29 Jaskara kopíra, ja jonibo meran, moa jaton jakon shinan yamaax, jakonma jawéki ati shinanyares ikanai. Jaton shinan riki, jatobicho icha jawékia iti, wetsabo akinti shinanhoma ikax, jato ramiati shinanyares; wetsabo jawékiatai oinnax, jatoki jakonmaataibo; retemisbo; koshin rabitaibo ikax, timamisti shinanyaresbo; jato meskóaxon paranaibo; iorabiresi jakonma jawéki akí axeabo, itan wetsaboki meskó joi keshaibo.

30 Wetsaboki ramíkin jato jakonmaakin yoiaibo; Dioski shiroaibo; onsatanyamakin jakonmanin yoimisaibo; jawéki akáx jan rabitaibo; jaskáaxon jato jakonmaati shinan pikoaibo; jaton anibaon joi ninkáxonkashamai yoitimataibo.

31 Tsonbi shinan menitinin keenyamabo, jaskara kopí jato yoyo iká jawékibo senenhayamabo; moa noibamisti shinanhomabobi ikanai; jakopi jakonma jawéki iketian, jakonhaxon benxoati shinanhomabobi ikanai; jaskara ikax moa jato onísati shinanhomabobi ikanai.

32 Jabaonra moa onanke, ja jakonma jawéki akaibora
mawákanti jake, iki Dios yoyo ika joi. Jaskara onanxon-
bira; jakonma jawéki akin jeneyamakanai. Jaskatira ikanai,
wetsabaonribi jakonma jawéki akaitian oinnax, kikinni jan
raroi.

2

Diossenra jaton aká jawékishamanbores jato yoixonai

1 Jaskara kopíra, ja jakonma jawéki akanai ointaanan,
jato jakonmanin yoinnai ikax, miaribi jawe keskataxbi
ikama keská iti atipanyamake. Ibanon tsoabires, jaskáakin
jato yoiira, matonbinix mato yoikaatai, ja akanai jakonma
jawékiboribi akai ikax.

2 Ikaxbi nonra onanke, ja jaskara jakonma jawéki akí jakan-
abora, jato Diossen masá tenemati jake, akonkana iketian.

3 Jaskara iken, wetsabaon akai keskáakin jakonma
jawékiboribi akai ikax, eara Diossen jaweayamanoxiki, ixon
shinanyamawe. Jatíbi jaskarabora, jato castiganoxiki.

4 Ramara, jaweayamaparikin mia manaboresai, min
jakonma jawékibo moa jenenon ixon. Mia jaskáabira, min
akai jawemabiakinres shinankin. Ja Diossen mia noixon
jaskáaira, moa shinanmeetaanan, min jakonma jawékibo
jenenon ixon, mia jaskai iki.

5 Ikaxbi min keena keskáres akai ixonra akai ja Diossen
yoia jawékibo min ikonhakashamakin. Jaskáakinra, minbi
jan castigameti jawéki akí mia iitai. Diossenra jatíbi jonibo
castiganoxiki moa jato jaskáati nete nokoketian.

6 Jatianra Diossen anoxiki, jatíbi jonibo jaton aká jawékibo
senenribi jato kopíapakekin,

7 jawen jatíbitian jati netenkora, jato jikimanoxiki, ja Dios-
sibakea jakon jawéki biti shinannax itan jatíbitian jabé jati
shinanxon, jakon jawéki akin jeneyamaa jonibores.

8 Ikaxbi, ja Diossen joi ikonmanin yointaanan, jakonma
jawéki akí yoitimataibora, kikinbiresi jatoki sinátaanan,
Diossen jato castiganoxiki.

9 Jatíbi jakonma jawéki akaibaonara janoxiki, onitsapiti
itan masá meeti jawékibo. Rekenparira inóxiki judíoboki,
jainoax iti jake ja judíomabokiribi.

10 Jatian, jakon jawéki akábora, jan raroti jawékibo jato
Diossen meninoxiki, jainxonra kikin joni jato imanoxiki,
jaskáaxonra jato jakonshaman jamanoxiki. Judíobo itan
judíomabo inonbira jato jaskáanoxiki.

11 Diossenra noa meskó joniboakin oinyamai. Jan oinnara,
noa senenbires iki.

12 Jaskara ixonra, Diossen anoxiki, ja Moiséssen wishani
esé onanyamaax ochaabo ikenbi, jato castigankin. Jatian ja
Moiséssen esé moa onannaxbi ochaabora, ja esekan jaskáati
yoiai keskáakin jato castiganoxiki.
13 Jaskati janoxonmabi ja esé ninkáresaibora, Diossen
jawekeskaxonbi ochaoma keskáakin jato oinyamai, ja
ninkaxon senenhaiboresa anoxiki, jato ochaoma keskáakin
oinkin.
14 Ja judíomabaonra, jawetianbi ja Moiséssen esé onanya-
makana iki, ikaxbi jabaonra, moa onanna iká iki, jaweratorin
jakon itan jakonma jawéki ixon, Diossenbi jaton jointiain,
jaskara shinanbo jato axona kopí.
15 Jaskara kopíra, jabaon jakonma axon onannai, enra
jakonma ake ixon, jatian jakon jawéki axon, onanribikanai,
enra jakon jawéki ake ixon, jaskara shinan jato meran jake-
tian. Ja jato meran iká shinanmanra anoxiki jato yoikin,
miara jakon joni iká iki, iamaxon, miara jakonma joni iká iki,
akin.
16 Jatora jaskáanoxiki moa Diossen jatíbi jonibaon joné
jawékibo, Cristo meranxon jato jishtiaxonti nete nokóketian,
jatianra inóxiki, ja jakon joi meran en yoiai keskati seneni.

Judío jonibora, Moiséssen esé kirikaya ikanai

17 Miara ikai judío jonishaman ikax, janshaman rabiti,
jaskatira ikai ja eséki mia koshii, jaskara ixonra min shinan-
nai eara Dios betan jakonbires jake ixon.
18 Minra onanke, jawekeskati mia jatinki Dios keenai iki
ixon, jainxon jakon jawékibo atiribi min onanke, jaskara
esekan yoiai jawékibo baketianbi mia onanmakana kopí.
19 Jaskara ixonra min shinannai, ja shinan meran
benchebo ixon onanyamaresaibo, jaskatax Diossiba nokóti
bai jato onanmati. Jaskatira ikai mia minbixbi, ja yamé
meran já jonibo, jan tenai joé keskaraton shinanmeeti.
20 Min shinan iki, ja onanma jonibo jaskatax jati jato
onanmati, jainxon bakeboribi eseanan jato onanmati. Ja
esekan ikon jawékibores yoiaitian onanxonra, min jaskáakin
shinannai.
21 Rama iki moa mia wetsabo eseai ¿Jawekopíki jato esea-
matianbi, minbixparikaya mia esekaayamai? Mia iki jato
yometsotimaakin eseai ¿Jawekopíki jaskáakin jato eseibi mi-
aribi yometsoai?
22 Min yoiai, wanoya itan benoya ixon wetsa betan yoran-
tima. ¿Jawekopíki jaskatibi mia teamisai? Jainoaxibi mia
ikai, jatonbi aká jawéki rabikantin keenyamai. Jaskatibi mia
ikai, ja Dios rabiti xobo meranoa jaskara kopí, jawékibaon
yometsoi.

23 Jainoaxibi mia ikai, ja esé kirikaya ikax, kikinhakin onannatonshaman rabiti, jaskákinbira, ja esekan yoiai jawékibo min senenhayamai, jakopira min Dios jakonma ninkakamai.
24 Itixbira Dios ikai, jawen joi meran neskati: Mato judíobo jakonmai jaa oinxonra akanai, joi ayamai jonibaon, Dios jakonmanin yoinkin iki.
25 Kikin jakonra iti iki, judío joni ikax Diossen esé senenhai noa jaa, jatianra iti iki ikontibi noa non jakina rebichi xatéyabo. Ikaxbi ja esé senenhayamai mia jaaxa, mia Diossen jonima ikax, yankabires min jakina rebichi xatéya iki.
26 Ikaxbi jawetianki westíora jonin, judíoma ixonbi, ja Diossen esé meran yoiai keskáshamanbo senenhaxonai, jatianra jaton jakina rextéoma ikenbi, Diossen moa jawen joni jato imai.
27 Jaskara kopíra anoxiki, ja judíoma ixonbi, Diossen esé senenhai jonibaon, mato ja jawékibo yoixonkin, matokaya ja esé kirikaya itan maton jakina rebichi xatéyabo ixonbi, senenhayamakanai kopí.
28 Judío joni ikaxbicho itima riki, Diossen joni iki, jainoax non jakina rebichi jato xatemaaxbichoresa noa iamaribai Diossen bake iki.
29 Ja ikonshaman Diossen jonibo riki, jaton jakonma shinanbo moa jenetaanan, jawen esekan yoiai keskati jakanabores. Diosra tsoaborin jaton jakina rebichi rextéyabo ixon, jato benai iiamai, jara keenai, jaton jointi meran moa jakonma shinan yamaax, moa nekebi jakoni jakana jato ointinin. Jaskara ikana oinnaxa, kikinni jaton benekin, jakon jonin jato Diossen rabiti iki, maton jato jaskayamainbi.

3

1 Jatian ramaki ¿Jawe jakon jawékirin noa judío joni iti? ¿Jawe jakon jawékiki non biai non jakina rebichi jato xatemaxon?
2 Icha jawéki kopíra noa judío joni iti jakon iki. Rekenpari iki, noaakin shinanxon Diossen jawen esé jato wishamani iketian.
3 Jaskara ikenbira, ichaxon ja esé senenhayamakana iki. Jatian ¿Jaskáakin senenhayamakana iketianmein, Dios jawe ikai? ¿Janribimein jato yoini jawékibo moa jato betan senenhayamashokoai?
4 Akáma, jara jaskarama iki, jara nato netemea jonibobiribi iki jansobo, ja Diossenra jatíbi jawen yoia jawékibo senenhai. Jaskara yoira ikai jawen Wishá meran neskati:

"Jatíxonbira onannoxikanai ja min yoiabo ikon, jaskara kopíra min jatoaresnoxiki, ja koshibo bebonxon mia joi yokákanabo ikon iketian", iki.

5 Ja jakonma jawéki non akainkora Dios onanti ikai atibi
keskaakin jaweki akai, jaskara ikenbi noa iti iki: ¿Jaweatiki
akai ea Diossen castigankin en jakonma jawéki akaitian,
jaskara ikaxa Diossibi iki jakonma, noa jaskai kopí? iki. Jara
jakon shinanma iki.
6 Ikonkon jaribi jaskara ixonra, jawekeskaxonbi ja non
ocha akaibo noa Diossen yoixontima iki.
7 Jatian ea jansoaitiankayara jishtiai, Diosbichores
ikonman rabikanai, jatíribi matobaonra shinanbirakanai
¿Jawekopíkayaki ea Diossen ochayatonres yoinnai?
8 Jaskati yoyo itira jakonma iki. Jaskati ikanai jatíribibo
jakonma jawékibores anon akanwe, jaskáaxonra non jakon
jawékibo nokotiki iki, jaskara jawékiboronki en jato onanmai
iki ikanai jatíribibo ea jakonmakin yoii. Jaskati yoyo ikai-
bokaya, riki ikonkon Diossen jato castigantibo.

Tsoa jonibira ocha ayosma yamake

9 Ramakan maton jawekeska shinannai, ¿Noa judíoboki iórai
jakon jonibo ikax, ja judíomabo xewina jakon iki? Ikáma. Enra
moa mato yoia iki, jatíbi jonibora ochan iboabobires iki ixon,
judíobo itan judíomabo inonbi.
10 Wishá meranra ikai neskati:
"¡Westíora jonibira jakon yamake!
11 Tsoabira yamake Diossen joi ninkaxon kikinshaman-
hakin onanti shinanya.
Tsonbira Dios benati shinanyamai.
12 Jatikaxbira, jakonma jawéki akí jakanabobires iki.
Jatíxonbira jakonmabires jawéki akin, jakon jawékibo rami-
akana iki.
¡Tsoa jonibira yamake, jakon jawéki akí jaa!
¡Westioratanibira yamake!
13 Jaton teton riki, jan jakonma jokonai ikax; mawá kinni
kepenmeeta keská.
Jaton jana riki jan iorai jansokanai jawéki.
Jaton joi riki ronon natexa keská moka.
14 Jaton kexá iki, sinatax jan jakonmaibo yoyo ikin jato
ramiatires.
15 Jaskáaxon ishtonbires joni reteti shinanboresa akanai,
16 jawerano inonbi kaxonra, jato ramiaxon, jakonmabires
jato imakanai.
17 Jabora jato noibaxon akinti shinanhoma ikax, jakoni jati
onanmaboribi ikanai.
18 Dioskira rakéyamakanai", iki.
19 Nonra onanke, jatíbi ja esé meran yoiaibo riki, ja
esé chibanaibaonares, jaskatax ja jaton akábo jato Diossen
yoixona, jatikaxbi já bebonmeax netékanti kopí.

20 Jaskara ikenra, en jatíbi esébo senenhaa kopíra ea Diossen
ocha ayosma keskáakin ointi jake iki, tsoabi iti atipanyamake.
Ja eséra jan noa jaskara akáx noa ochai jawékibo noa onan-
maires iki.

Cristo ikonhaax, ocha ayosma keská noa iti

21 Diossenra noa onanmaa iki, jawekeskaxonki ocha
ayosma keskáakin noa jan oinnai ixon. Jara non onanna
iki, Moisés itan *profetabaon, jaskara yoipaoni iketian.

22 Ja non Ibo Jesucristo non ikonhaketianra, Diossen noa
ocha ayosma keskáakin oinnai. Ibanon tsoabires inonbi.

23 Jatikaxbira ochakana iki, jaskara kopíra moa Dios betan
iamai, ochókana iki.

24 Jaskara noa ikenbira, ja non Ibo Jesucristo non ikonhaa
kopíres, Diossen jakon shinanya ixon, noa noibataanan, jawe
kopímabi, noa xabáa iki. Jakopíra jakon jonibo keskáakin, noa
jan rama oinnai.

25 Diossenra aká iki jawen bake Jesucristo non toan
mawámakin, jawen jimi chikotaton, non ocha akábo noa
shinanxonyamanoxon. Jaskara kopíra rama noa ikai, non
Ibo Jesucristo ikonhaxes non ochankoniax noa xabakaati.
Neskara jawéki aketianra non Dios onanna iki, jawen yoia
jawékibo jan senenhai. Jakopira ja moatian non ocha akábo
noa shinanxonyamaa iki.

26 Jatora jaskáa iki, ja Dios ponté shinanya ixon, ja Cristo
ikonhaibora jato ochaoma keskábo imai.

27 Ramakan non jawe yoiai ¿Eamein itiki rabiti, ja esé
senenhaax kishpinmeeta riki ixon shinannax? Ikámabobi.
¿Jawekopí? Ja non esébo senenha kopíma, Jesucristo ikonhaa
kopíres iki.

28 Neskáaxonra moa non onankin senenhake: Ja Cristo
ikonha kopíres noa Diossen ocha ayosma keskáakin oinnai. Ja
iki ja esé senenhakin non jakon jawékibo aká kopima, non
ikonhaa kopíres.

29 ¿Jatian ja Dioski judíobaonabichores ikax, moa wetsabaon
Diosma iki? Ikama, jara jatíbi jonibaon Diosribi iki.

30 Westíorabicho riki Dios, janra akai jaton jakina rebichi
xatéyabo itan jaskaramabo inonbi moa Cristo ikonhaax jaki
koshikanketian, jaton ochabo soaxontaanan, ocha ayosma
keskáakin jato oinkin.

31 Jatian jaskara ikaxki ¿Ja non senenhati esé, moa
jawemabi iki, ja Cristo ikonha kopíres noa kishpinmeeti ikax?
Ikama, jaskarama riki, ja Cristo ikonhaax jaki koshixonresa
non ati atipanke, ja esekan yoiai jawékibo senenhakin.

4

Abraham Dioski koshia

1 Rama oinnon akanwe, jawekeska jawékiboki iká iki, ja non
reken papa Abrahamman, ja ikonhaax kishpinti jawékiainoa
onanna ixon.
2 Shinankanwe, Abrahamman jakon jawéki aká iketian,
Diossen ocha ayosma keskáakin oinna ikaxa, itixbi ikeana iki
já jaskaraton rabiti, Dios bebon jaskara ikenmabi.
3 Wishá meranra ikai neskati:
"Abrahamra iká iki Dios ikonhataanan, jaki koshia.
Jaskataitianra, Diossen jawetianbi ocha ayosma
keskáakin oinna iká iki", iki.
4 Jatian ja westíora jonin jakon jawéki akí teexon kopí bi-
aira, yanka menikanaima iki. Jara tee aká kopi menikanai
jawékibo iki.
5 Jatian ja ocha ayosma keskáakin jato Diossen imati ikon-
haira, Diossen moa ochaoma keská imai, já ikonhaax jaki
koshiketianres, jato jaskáanon ixon jakon jawéki akana iken-
mabi.
6 Davidkanra yoinike, ochayabo ikenbi ocha ayosma
keskáakin Diossen oinna jonibo, raroshaman ikanti.
7 Jaskara yoiira inike neskati:
"¡Diossenra raroshaman imati iki, ja jakonma jawékibo aká
ikenbi, moa shinanxonyamakin, Diossen jato ocha
soaxonabo!
8 ¡Jonira kikini rarotiki, jatíbi jawen ochabo moa Diossen
shinanxonyamaitian!" iki inike.
9 ¿Ja jaton jakina rebichi xatéyabo iamax ja xatéomabobicho
iti yoiiki iká iki jaskati? Jaskara kopíra non moa yoike,
Diossen oinna iká iki, Abrahamman kikinhakin ikonhaa,
jaskáaxon jakon joni keskáakin ointi kopí.
10 Ikaxbi ¿Jawetianki jaskara onanna iki? ¿Jawen jakina
rebichi xateamatianbi? Iamax; ¿Moa jawen jakina rebichi
xatea pekáoki aká iki onankin? Akámatianbira onanna iki.
11 Moa jaskáa pekáora, Abraham jawen jakina rebichi xa-
texonkana iki, ja ikonhaax jaki koshia iketian moa Diossen
jawetianbi ocha ayosma keskáakin imaa onanti inon ixon.
Jaskarainoaxa iká iki ja Abraham jatíbi jaton jakina rebichi
xatéoma ixonbi; Dios ikonhaax jaki koshiaibaon papa baneti.
Jakopira rama jaboribi Diossen ocha ayosma keskáakin oin-
nai.
12 Jainoax Abrahamribi iki, ja jaton jakina rebichi xatéyabo
ikaxbi, Dios ikonhaax jaki koshia judíobaon papa. Jaskáakinra
jabaon, jawen jakina rebichi xatexonkanamatian Abraham
ini jawékiribi chibani iikanai.

Diossenra jan anoxon yoiabo senenhai

13 Diossenra jawen chiní bakeboyabi Abraham yoia iki, jatiobi nato nete iboamanoxon. Ja jaskáakin yoia iká iki, jawen esébo senenhaxona kopí akáma, janra jaskáa iki, ja ikonhaax jaki koshia iketianres.

14 Jatian jatíbi jawen esébo senenhaketianres, noa Diossen jawen yoini jawékibo meniti iketianra, noa yankabires já ikonhaax jaki koshiabo ikeanke. Jatianra noa jaskara imanoxon yoini joiboribi, jawemabi ikeanke.

15 Ja esébo senenhayamaira noa castigameti jake. Ikaxbi ja esé yamaketianra, non onanyamakeanke, noaki ochai ixon.

16 Jaskara ikenra, ja Diossen jaskara imanoxon Abraham yoini jawékibo, jawen chiní bakebaonribi nokoti kopí, moa Diossen jawe kopíbi jato yokáyamaa iki, ja ikonhaax jaki koshitires iketian. Jaskara jato imanoxon yoinira, ja esé senenhaibaonabichoma iki, jara ja Abraham iní keskati jawen joi ikonhaax jaki koshiaibaonaribi iki. Jaskataxiki, ja Abraham jatíbi Diossen joi ikonhaibaon papa baneta.

17 Jaskara yoiira ikai jawen Wishá meran neskati: "Enra mia imaa iki, icha jonibaon papa iti", iki. Ja riki, ja Abrahamman ikonhani Dios, ja Dios iki jan mawábo jirimai itan yamaa jawékibobi joniai.

18 Moa jaskataxshaman manati yamakenbira, já ikonhaax Abraham manata iki, jaskataxa, jatíbiainoa icha jonibaon papa baneta iki. "Jaskatira kainoxiki, ja min bakebaon chiní bakebo", akin Diossen yoini keskatishaman.

19 Ja Abraham iká iki, moa pacha baritiayabira. Jaskara kopíra iká iki, moa yosi ixon bakeati jisáma. Jatian jawen awin Sara iká iki moa jaskáribi, ja rabébi iká iki, moa mawáti ochóma. Jaskara ikaxbira, Diossen yoia iketian ja ikonhaax, Abraham jaki koshii jenéyamaa iki.

20 Jaskara Diossen imanoxon yoiara, meskóakinbo shinanyamakin, ikonhaa iki, jaskayamaikayara jawen shinan bebonbiresi koshia iki. Jaskáaxonra jan Dios rabia iki.

21 Diossenra, jawen atipana koshín jatíbi jan yoiai jawékibo atipanke ixon shinantaanan.

22 Jaskáakin já ikonhaax jaki kikinni koshia iketianra, Diossen ocha ayosma keskáakin Abraham oinna iki.

23 Ja Diossen, ocha ayosma keskáakin Abraham oinna, jawen joi meran yoiaira, jabicho jaskara imaa yoii ikama iki.

24 Noaribi jaskara iti yoiira ikai jawen joi meran jaskati. Jakopira noaribi Diossen ocha ayosma keskáakin ointi atipanke, ja non Ibo Jesucristo mawákenbi Diossenbi jirimaa non ikonhaketian.

25 Jara non ochabo kopí, mawata iki, ikaxbi jiriribia iki, noa ochaoma keskábo imati kopí.

5

Jaskarainxon noa Diossen noia non onanna

1 Ja non ikonhaa kopíresa, noa Diossen ocha ayosma keskáakin oinna iki. Jakopira, rama noa Dios betan jakonbires jake, non Ibo Jesucriston noa akinna kopíres.

2 Ja Ibo Jesucristo non ikonhaa kopíra, noa Diossen bebonbires jakonhaa iki. Jaskara kopíra, rama noa wetsa keskabo shinanyamai, noa raroshamanres ikanai, Diossen jawen neten jakintinin manatax.

3 Jaskara jakon jawéki kopíbichora noa raroyamakanai, noara rarоribiai, jakonma masá tenetiboribi nokoibi, jaskarainxonra non onannai, jaskáaxon jakonma masá teneti jawékibo non wínoti.

4 Jaskarabo tenexon winoaxa; bebonbires koshi shinanya noa ikai, jatian jaskara koshi shinanmanra, bebonbires manátia noa imai.

5 Jatian jaskati noa manatara, yankama iki. Jawen Shinan noa Diossen meniatonin, non jointibo, jawen noimisti shinanman noa tsaimaxona kopí.

6 Jaskáshamanax moa nonbix noa kishpinmeeti atipanyamaa ikenbira, Diossen jaskáati shinanni nete nokoketian, Cristo noa kopi mawata iki, noa jakonmabo ikenbi.

7 Itibiresma riki, wetsa joni retekanaitian, jaon toan mawáti. Nin jakon shinanya jonin toanbira noa itima iki. Irabirati atipanke, jan jakonhapachoai joni iketian, tsoabires jawen toan mawati.

8 Ikaxbi, Diossen noa noiara non onanna iki, noa ochayabo ikenbi, jawen Bake Jesucristo jan raana joáx, non toan mawáketian.

9 Cristonra, non toan mawáxon, jawen jimin non ochabo noa soaxona iki. Jakopira rama moa noa ochaoma keskábo iki. Noa jan jaskáa ixonra, atixonbi noa anoxiki, jatíbi ochaya jonibo, moa Diossen jato castiganti nete nokóketian, noa jaskarainoa xabáakin.

10 Diossenra aká iki janbix keentaanan, noa jawen rawibo ikenbi, jawen Bake non toan mawámataanan, jakiribi jabetan jakonbires jatiakin noa banémaribakin. Itixbira inóxiki, noa já kopires kishpinmeeti, moa jakiribi raeanana ikax.

11 Noa neskatabichoma iki, ja Ibo Jesucristo kopíra noa Dios betan raroshaman ikanai, ja Jesucristo kopiresa noa rama jakiribi Dios betan jakonbires raenanai.

Adán betan Criston jaskara imaa

12 Ja westíora joni ochaa kopíshamanra iká iki, nato neten ochati peokooti, jaskarainoaxa jatíbi jonibo mawati peokoota iki, moa jatikaxbi ocha akanabobires ikax.

13 Ja esé yamaatianbira, nato neten moa ocha jaa iká iki.
Jatian ja esé yamaketianra, ocha akanabo jato yoixontikoma
iká iki.
14 Jaskara ikenbira, ja Adán ikainoax peokootax,
Moisés japaonitonin senen, jonibo ochaax mawákana iki.
Jatiribibora, ja Diossen atima yoiabi akáx Adán iní keskati
ochaaxmabi ikana iki. Adán riki ja ramakaya joti Cristo
keska.
15 Ikaxbi ja Adán ochaketian iní keskama riki, Diossen
jawen jakon shinanman noa akinna. Westíora jonin ocha
kopíra, icha jonibo shinan meran mawatabo ikana iki. Ikaxbi
ja westíora joni kopíres noa Diossen jawen jakon shinanman,
jawe kopímabi noa jakonhaara, bebonbires jakon iki, jan jatíbi
jonibo jakon imati ikax. Ja iki non Ibo Jesucristo.
16 Ja westíora joni ochani jawékira, rama noa Diossen
noixon noa menia jawéki keskáma iki. Adán ochaa kopíra
moa noa castigametiresbo ikana iki, ikaxbi rama ja noa
Diossen ocha soaxonai jawékininra, kikin ochayabo ikenbi,
noa ochaoma keskábo imai.
17 Ja westíora joni ochani kopíra ikai, nato neten jatíbi jonibo
mawáti. Ikaxbira noixon jawe kopímabi, ochaoma keská
jonibo noa Diossen imaa iki. Jabora jakon netenko jatíbitian
jaai bonoxikanai, westíora joni kopíres, ja iki Jesucristo.
18 Jaskati ja Adán ochaatonin, jatíbi jonibo moa masá tene-
tiain katibobires imani keskáribiakinra, Jesucristo ochaoma
ixon, jato ochaoma keskábo imai, jatíbitian jakánnon ixon.
19 Onantiakin yoia; Ja westíora joni Dioski yoitimani kopíra,
jatíbi jonibo moa ochayabobires banékana iki. Ikaxbi, ja
Jesucristo yoitimayamani kopíbiribi, rama icha jonibo ocha
ayosma keskábo ikanti jake.
20 Ja eséya moa noa iketianra, ja non akai ochabo kaita iki.
Ikaxbi jaskati ja ochabo kaita ikenbira, noa jaskáati jisámabo
ikenbi, Diossen jakonhamisti shinanbiribi bebonbires kaita
iki.
21 Ja ochaax jonibo mawákanai keskáribiira, ja jakon shi-
nanya ixon, ocha ayosma keskáakin noa Diossen imai, jainxon
jati neteribi noa meniai, ja non Ibo Jesucristo kopíres.

6

Bautismonin noa Cristo betanbi mawatax jiria keskábo imai

1 ¿Jaskara ikenki non jawekeska shinannai? ¿Noamein ocha
ocharestiki, ibanon ja Diossen jakon shinan bebonbires kaiti
ixon?
2 Ikama, jaskara shinanyamanon akanwe, nonra ja ochabo
moa Cristo betan mawákin kachianbaina iki. Jaskara kopíra
jakiribi jaskara ochabo akí noa moa iiti atipanyamake.

3 ¿Matonki onanyamaa ja Cristo ikonhaax noa bautizameeta
ikax, moa noa jabetanbi mawata keskábo?
4 Jawen janenko bautizameeta ikaxa, noaribi moa Cristo
betanbi minmeeta keská baneta iki. Jatian ja Cristo
mawákenbi Diossen jirimaa keskáribiakin, noaribi mawata
keskábo ikenbi, jirimataanan benati jatiakin noa imaa iki.
5 Jatian noaribi moa Cristo betanbi mawata keská ikaxa, ja
jirini keskatiribi noa jirinoxiki.
6 Nonra onanke, ja moatian non ocha ati shinanbo, Cristo
betanbi korosen iakaata. Ja noomeran iká ochati koshi shi-
nan ras akin keyoa inon ikax, jatianra moa noa ochan iboa
wetsatima iki.
7 Jawetianki westíora joni mawatai, jatianra moa ochan
jaweati atipanyamake.
8 Jatian moa Cristo betanbi mawata keská ixonra, non
ikonhai, jabéribira noa janoxiki ixon.
9 Nonra onanke ja Cristo mawataxbi jiria ikax, moa jakiribi
mawáyamai. Jara moa mawakan jaweati atipanyamake.
10 Ja Cristora mawati westíoraibicho mawata iki, jatíbi
ochabo jawe koshiomabi imabaini, ramara já jake, Diossen
keena keskábores axoni.
11 Jaskáribiira, ja ochana moa mato mawata keská iti jake,
ikaxbi Diossenara mato jiria iti jake, Cristo betanbi itaanan.
12 Jaskara iken, koirameekanwe, meskó ochabaon, jakiribi
ja maton yora keenai jawékibaon mato teaxon amanaketian.
13 Ja maton yorabo, jan jakonma ochabo ati jawékiakinres
imayamakanwe. Jaskáyamaikaya, Dioskires kikinni
menikaakanwe, mawataxbi joni jakiribi jiriai keskati. Jatian
ja maton yorakaya, jan jakon jawékibores anon ixon, Dios
iboamakanwe.
14 Jatianra, jawekeskaxonbi jakiribi mato ochan iboatima
iki. Moa ja esekan yoiai keskati mato jayamai kopí. Ramara
Diossen noa jawen jakon shinanman jamaa, jaki koshiaxes
noa jake.

Ochan iboaka ikenbi, Diossen noa xabáa

15 ¿Maton jisáki, ja esekan yoiai keskati moa jatima ike-
tian, noa ocha ocharesti atipana? Ikáma, ramara noa
Diossen noixon noa jaweayamai ixon maton shinannabira,
jaskarama iki.
16 Nonra ayorakin onanke, ja wetsa jonin yonoabo axonai
ikaxa, moa noa jawen yonoti ikai, jan yoiabo senenhaxonai
ikax. Jaskáribi riki nato jawéki. Itiki ja ocha maton jaskáakin
iboamaa, jatianra jawen keena keskábores axonai ikax, mato
mawáti jake. Jatian Diosbiribi maton Ibo iketianra, mato
jakonhirai jaax, ocha ayosma keskáshamanbo mato jati iki.

17 Enra Dios iráke akai, matora iká iki ochan iboakabo,
ikaxbi ramabiribi mato jake, ja maton ninkata joibaon yoiai
keskatishaman.
18 Jaskati moa mato ochankoniax xabakaatabo ikenra, ram-
abiribi mato Diossen jawen yonotibo imaa iki, jawen keena-
bores maton axonon ixon.
19 Maton ninkátibires joinra en mato yoiai, maton kikin-
hakin ninkáyamaitian, moatianra jakonma jawékibo maton
yora iboamataanan, jan rabinti ochabo itan meskó jakonma
jawékibo maton aká iki. Jaskaribiakin rama maton yora Dios
iboamataanan, jakon jawékibores akí jakanwe.
20 Mato ochan iboakabo inontianra, jakoni jati shinan-
homabobi mato ikana iki,
21 Jatian jaskati jaxonki ¿Jawe jakon jawéki maton bia iki?
Ramapariresa ikai, mato jaskara jawéki akátiaibaon rabini, ja
jawékibaon noa mawátiain boti iketian onannax.
22 Jaskara ochankoniax moa xabakaata ikax iki, rama mato
Diossen yonotibo. Jara jakon jawéki iki. Jaskati ja Dios keenai
keskatires jaaxa, mato jatíbitian jati neteyaribi iki kati jake.
23 Ochan kopí riki mawá, ikaxbi jawe kopímabi noa Diossen
meniai riki, jawen jatíbitian jati nete, non Ibo Jesucristo be-
tanbi itaanan.

7

Ramara noa Cristonabo iki

1 Nokon wetsabo, matonra ononke ja Moiséssen esé, jaskara
kopíra maton ononke, japarixon ja esé non senenhati jawéki.
2 Oinkanwe neskara, esekanra yoiai, westíora benoya ain-
boronki, jawen bene japariketian, ja jonin awinpari iki.
Ikaxbi itiki jawen bene mawati, jatianra ja ainbo moa
xabakaatai, ja esekan yoiai jawékiainoax.
3 Jaskara ikenbi iti iki, ja ainbo wetsa joni betan benoi,
jawen bene japarikenbi, jatianra ja ainbo benoya ixonbi
wetsa betan yoranai ikai. Ikaxbi moa jawen bene mawata
pekáora, jaskara eséainoax moa xabakaata ikax, benoti ati-
panke. Jatianra benoya ixonbi wetsa betan yoranai iamai.
4 Jaskáribira mato winota iki, ebé joi akaibó. Cristo betanbi
mawákinra, ja senenhati esé maton kachianbaina iki. Moara
mato jabéma iki, rama ikaxbira, ja Diossen jiriani Cristo betan
mato jake. Jakopiresa jawen jakon jawékibores axonkin non
Dios raromati atipanke.
5 Ja ocha akí, noa jaa inontianra, non keena keskábores akí
noa jakátiai, ja esekanra bebonbires noa jaskátima onanmaa
iki, jaskara jakonma jawékibo akinra, noa jan mawátiain boti
jawékibores non aká iki.

6 Rama ikaxbira, noa jan ayorakin iboaka ikátiai esé, moa non mawákin kachianbaina iki. Jaskara kopíra moa xabáshaman itaanan, non Diossen tee axonti atipanke, jawen Shinanman yoiai keskatires moa jaa ixon, ja moatian esekan yoiai keskati noa jayamake.

Emeran iká ochabo

7 ¿Jaskara ikenmein ocha riki nato esé iki noa iti iki? Ikámabobi. Ja esé yamaketianra, jawerin ocha ixon en onanyamakeana iki: "Ja wetsabo jayata jawékinin keenyamawe", iki iká, ja esekan yoiamaitianra en onanyamakeana iki, ja jawékiki ocha iki ixon.

8 Ja esébo onantaananra aka iki, ja ochan meskó jakonma jawékibaon keentiakinres ea shinanmakin. Jatian jaskara esébo yamaketianra, ja jakonma jawéki non akaibo non onanyamakeanke.

9 Ja esébo en onannamatianra, ea jakonbires jakátiai. Iikinbi ja esébo moa onanxon en oinnara iká iki, kikinbires ea ochaya joni.

10 Jaskáaxonra ja esekan, ea jati neteya imatitianbi, mawátiainres ea boá iki.

11 Ja esé meranxonra noa ochan parana iki. Jatian ja esekanbira ea mawátiain boá iki.

12 Ichama join yoia, Ja esébora kikin jakon iki, jatian ja meran iká senenhati joibora, kikinshaman jakon itan jainshamanhira yoii ikábo iki.

13 Jatian ¿Jaskara jakon ixonbiki ea mawátiainres boá iki? Ikáma, jaskarama riki. Ja jakon jawéki meranxonkayara, ja ochan ea mawátiainres boá iki, jaskarakayarin ocha iki ixon en onanti kopí. Jaskara kopíra, ja jakon esé meranxon non onanti atipanke, ja ocha riki jaki rakétibires, itan jakonmabires ixon.

14 Nonra onanke, ja eséra jakon iki ixon, ikaxbi eara yora ikax yosma iki, moa ochan bixon ea iboa ikax.

15 Enra onanti atipanyamake, ja en akai jawékibo, ja en akasai jakon jawékibores atitianbi en ayamai, jatian ja jakonma jawéki iketian en omisai jawékiboreskayara en akai.

16 Ikaxbi, enra ja ea akáshamai jawékibores akai, jaskáaxonra en ikonhai, ja esékayara kikin jakon iki ixon.

17 Jaskara ikaxa, enbi keentaanan en ayamai jakonma jawékibo akin, ja emeran iká ocha riki ea jan jaskara amai.

18 Enra onanke, emeranra jakon jawéki yamake ixon. Jaskara ixonbira en jakon jawékibo ati shinannai, ikaxbira en ayamai.

19 Jakon jawékibores atin keenkinbira en ayamai, jatian ja ea akáshamai jakonma jawékiboreskaya en akai.

20 Jatian jaskara akáshamakinbi en akai jawékira, moa enbi akai jawékima iki. Jara ja emeran iká ochan amaa en akai iki.
21 Jaskarainxonra en onanke, jakon jawékibores akáskinbi, en jakonma jawékires akai.
22 Nokon shinan meranra ea ikai, ikonbiresi ja Diossen esébo senenhatinin keeni,
23 Ikaxbi emeranra jake westíora jawéki, jan ea jakonmaakai, jariki nokon yora iboaka ocha, jara kikinni jakonmatai en jakon akasainbi, jan ea kikinhakin iboaa ikax.
24 ¡Kikin noibatibires riki ea! ¿Ramakan tson, ja nokon yora jan mawáti jawékinin iboaka iketian, ea xabáaxonai?
25 Enra Dios iráke akai, Jesucristonra ea jaskarainoa xabáaka iki. Jayá senentiainbira en mato yoiai, nokon shinan riki, Diossen esekan yoiai keskati jati, ikaxbi ja nokon yosma shinanman imaara ea ocharesai.

8

Diossen Shinanmanra noa jamai

1 Jaskara ikaxa, rama ja Cristo betan já jonibo, moa jawekeskataxbi jakonma aka kopí masá teneti yamake.
2 Cristo ikonhaa kopíra, jan jato jamai Diossen Shinanman, jakonma ochabo akáx mawátiain kati ikenbi, noa jaskarainoa xabáa iki.
3 Diossenra, ja Moiséssen esekan atipanyamaa ika jawéki aká iki. Jawetianbira ayamakeana iki, non yora keenai jawékibo non teneti atipanyamaa iketian. Ikaxbira Diossen jawen bake raana iki, noa keska ochan koshinma yorayaribi, non ocha kopi mawati. Jaskara yorayaxonra, jatíbi ochabo janharesa iki.
4 Diossenra jaskáa iki, Diossen Shinanman akinnares, esekan yoiaibo non atibi keskáakin senenhati kopí. Ramara, ja non yora keenai keskábores akí jaama ikax, Diossen Shinanman keena keskáres akí noa jake.
5 Ja jaton yora keenai keskáres akí jakanabaonra, jaton yora keenaibores axonti shinanya ikanai. Ikaxbi, ja Ochaoma Shinanman yoiai keskati jakanabora, ja Diossen Shinan keenai keskáres axonti shinanyabiribi ikanai.
6 Ja yora keenai jawékibores akí jaaxa, noa mawáti jake. Ikaxbi ja Diossen Shinan keenai keskáres axoni jaaxa, noa jatíbitian jati iki, itan xabáshamanribi noa itiki.
7 Ja jaton keena keskáres akí jakanabora, Diossen rawíbo iki, jabora Diossen esekan keenyamakanai itan senenhaxontibi atipanyamakanke.
8 Jaskara kopíra, jaton keena keskáres akí jakanabaon, jawekeskaxonbi, Dios jakon shinanmati atipanyamakanke.

9 Ikaxbi matora moa maton keena keskáres akí jayamake.
Ramara ja Diossen Shinan mato meran jaketian, jawen keena
keskatires mato jake. Jatian ja Criston Shinan jato meran
yamaabora, Cristonama iki.
10 Ikaxbi Cristo mato meran jaketianra, maton kayaribi
janoxiki. Moa mato Diossen ochaoma keskáakin oinna kopí.
Ikaxbi maton yorara, mawáti jake moa ochan tsaia ikax.
11 Jatian moa mawákenbi jan Cristo jiriani Diossen Shi-
nan, mato meran jaketianra, jan Cristo jirianitonribi, moa
máwatabo ikenbi, mato jirimanoxiki, ja mato meran iká jawen
Shinan meranxon.
12 Jaskara ikaxa, non keena keskáres akí, moa noa jati
yamake, ebé joi akaibó.
13 Ja maton keena keskáres akí jaaxa, mato mawáti jake.
Ikaxbi, ja Diossen Shinanman akinnares jakonma jawéki ati
shinanbo keyokin jeneaxa, mato jatíbitian jati iki.
14 Jatíbi ja Diossen Shinanman yoiai keskati jakanabo riki,
ikon Diossen bakebo.
15 Ja Diossen jawen Shinan mato meniara, jan mato
iboataanan mato rakéaima iki. Ja Shinanmanra akai, noa
Diossen bake itiakinres imakin. Ja Shinan kopíresa noa rama
ikai Dios akí neskati, ¡Abbá! iki, (ja iki Papá iki iká).
16 Ja noo meran Diossen Shinan ikátoninra, noa onanmai,
moara noa jawen bakebo iki ixon.
17 Jaskara jawen bake ixonra, Diossen jato meninoxon
yoini jawékibo, nonribi binoxiki. Ja jawékibora non Cristo
betanbi iboanoxiki. Jatian já iní keskatiribi onitsapita ikaxa,
noaribi jabetanbi jawen jakon netenko inóxiki.

Jan noa manata jakon nete

18 Ramatian jaxon non masá teneai jawékibo riki en oinna
jawemabi, jaskata pekáo noa Diossen jakon netenko iki kat-
ibo shinanxon non oinna.
19 Jatíbi Diossen joniaa jawékibora ikonbiresi manáke, moa
jawen bakebo Diossen jishtiati nete nokótinin.
20 Jatiobi nato netera jakonmaata iki, ikaxbi janbix ikáma
iki jaskati, jara jan akátonin jaskara shinanna iketian iká iki.
Ikaxbi nato netera manátiapari iki,
21 jaskatax jaribi jakonma jawékiainoax xabakaati. Jatíbi
jawékibora xabakaanoxiki ja Diossen jawen bakebo jakonma
jawékiainoa jato xabáaitian.
22 Nonra ononke, ramakamanbira jatíbi Diossen aní
jawékibo, masábires tenei ishí ikai, westíora ainbo moa baken
chexaa ikai keskati.
23 Jabobichora iamai jaskati onitsapiti, noaribira jaskatai.
Noakaya jayapari iti, jawen Shinan Diossen meniabo ikaxbi.

Moa jawen bakekonshaman noa iketian, ja mawá ikainoa xabáatanan noa jirimati nete nokotai manai kamanra nonribi masá teneai.
24 Jaskara ikonhaax manata kopí riki noa kishpinmeekana. Jawekeskataxbira, westíora jawéki moa bia ikax, noa jan manáti atipanyamake.
25 Ikaxbi noa jan manata jawéki oinnamapari ixonra, onitsapiananbi koshiakin shinanxon non manaresti jake.
26 Jaskaribiakinra, Diossen Shinanman noa akinnai, non atipanyamaa jawékiainbo. Nonra jaskáshamanhakinbo oranti onanyamake, ikaxbi ja Diossen Shinanra, noa kopi Dios betan yoyo ikin, onís joinshoko akai. Jara jaskáshamanhaxon non join yoiti atikoma iki.
27 Jatian jatíbi non shinanbo onanna ixonra, Diossen onanke, jaweki ja Diossen Shinanman yoiai ixon. Ja Shinanra, jatíbi jawen jonibo kopí yoyo ikai, Dios keenai keskáshamankin oranti onanna ikax.

Jawe jawékininbira noa Dios jenemayamai

28 Nonra onanke, jatíbi ja Diossen imai jawékibora jawen noi bakebo, jan jakonhati jawéki iki, janra jaskáai, ja moabi jaskara shinanna ixon, jato kenaabores.
29 Ja moabi jato onanna ikábora, Diossen shinanna iki, jawen bakebi keskáakin jato imati, jawen Bake Cristo, jaton wetsa reken imanoxon.
30 Jatian moabi jato jaskara imanoxon shinannabora, jato kenaa iki, jatian jan jato kenaabora, ochaoma keskáakin jato banea iki, moa ochaoma keskáakin jato imaabora, jaboribi jawen jakon netenko jakanon ixon, jato imaa iki.
31 ¿Ramaki non jawe yoiti ja? Dios nobé ixon noa akinnaitianra, tsonbi noa jaweati atipanyamake.
32 Diossenra jawen bake noa washíyamaa iki, jaskakinra non toan mawáti raana iki. Jaskara kopíra anóxiki Diossen jawen Bake betanbi noa jatíbi jawéki menikin.
33 Ramara ja Diossen katotabora jakonmabo iki, akin, tsonbi jato yoiti atipanyamake, Diossenbi moa ocha ayosma keskáakin jato oinna iketian.
34 ¿Jatian tsonki rama jato castiganti atipana? Akamabobi, Cristora moa jaton toan mawata iki. Jaskati mawataxbira Cristo jiriribia iki, ramara Diossen mekayao yakáke, noa kopi yoyo iiti.
35 ¿Tsonmein atiki, noa Criston noiabo, ikenbi noa jenemakin? ¿Onitsapiti jawékinin, meskó atikoma jawékibaon, ramianoxon noa jatíbiain benakanai jawékinin, jawékiati betan chopa keyoti jawékinin, onsá jawékibaon, iamaxon mawakan? Akamabobi.

36 Diossen joi meranra ikai neskati:
"Mia kopira akanai noa jatíbitian retekin,
noa akanai ramiakin, yoinabo retekin boxon
akanai keskáakin", iki.
37 Ikaxbi jaskara jawékibo winókinbira, non ononke Criston
noa noixon akinna, nonharesai.
38 Enra ononke, noa Diossen noia iketianra, jawe
jawékininbi noa jenemati atipanyamake. Mawakanbi,
basibires noa jaai jawékininbi, ángelbaonbi, meskó koshiya
yoshinbaonbi, jatíbi koshibaonbi, rama itai jawéki itan
ramakaya iki kati jawékibaonbi,
39 naikan iká itan main iká jawékibaonbi, jainoax jatíbi ja
Diossen joniaa jawékibaonbi. ¡Jawe jawékininbira noa jenemati
atipanyamake, noa Diossen akonbireskin noia, non Ibo Jesu-
cristonbi noa onanmaa iketian!

9

Israel jonibaon wetsabaon biamai jawékibo bikana

1 Cristo ikonhai ixonra, en ikon yoiai, eara jansoyamai. Ja
Diossen Shinanman akinnatonra, nokon shinan meran en
ononke, en ikon yoiai:
2 Eara kikinni onisai, masá shinankinra en jeneti atipanya-
make.
3 Ja joniribi ikaxa, nokon kaibobo akinkasi, ea onitsapitai,
jaskáaxon en jato akinti iketianra, ea jawemabi itiki, Cristom-
aanbires itaanan, Diossen masá tenemaa en teneti.
4 Jabo riki *Israelnin chiní rarebobo, jawen jonibo inon
ixon, Diossen katotabo, jabokayara aka iki, Diossen jawen
bake itiakin jato imakin. Dios iká iki jato betanbi; jawen
koshi jato oinmaa iki, jainxon jato betan senenhabekonti
joi aká iki, jawen esériбi jato menia iki, jato onanmaa iki,
jaskáshamaankin já rabitibo, jainxon wetsa jawékibaon akinox-
onribi jato yoia iki.
5 Jabo riki, non reken papa ipaonibaon chiní bakebo, jatian
ja jonibo xarameax pikota ikaxa, Cristo iki judíobaon rarebo.
Jara jatíbi jawékinin koshi iki, ¡Ja Dioskaya riki, non jatíbitian
rabikin jenetima! Jaskara ibanon.
6 Diossenra jawen jonibo yoini joibo, senenhayamaa iki,
akinra en mato ayamai, jatíbi judío jonibora ikonshaman
Israel jonibobiresma iki.
7 Jainoax ja Abrahamman chiní bakebo kaitara,
jatíbishamanma iki ikonkon Abrahamman chiní bakebo.
Diossenra Abraham yoia iki: "Ja Isaacnin bakebo kaitara
inóxiki, ikonkon min rarebobo", akin.

8 Neskara jawékininra noa onanmai, westíora jonin rarebo
ikaxes, tsoabi Diossen bake iamai. Jawen bake imanoxon
Diossen yoiabores iki, ikonkon Abrahamman rarebobo.
9 Jaskara iti yoikinra, Diossen Abraham aká iki: "Moa
westíora baritia iketianra, mia oinni ea joríbanoxiki, jatianra
Sara moa bakeya inóxiki", akin.
10 Ikaxbira, jabichoma iki. Rebecaninra rabébaon bakea iki,
westíora joni betanres, ja non reken papashoko Isaac betan.
11 Jatian pikotamapari ixon, ja bake rabekan, jakon, itan
jakonma jawéki abékonamapari ikenbira,
12 Diossen Rebeca yoia iki: "Ja rekenra inoxiki, chinikan
yonoti", akin. Jaskarainxonra noa onanmaa iki, jaskáati
shinannabores jato Diossen katotai, jakon akana kopíma.
13 Jaskara yoiira ikai Wishá meran: "Já meranxon jawéki
anoxonra, en Jacob katota iki, ixonbira en Esaú katóyamaa
iki", iki.*
14 ¿Jatian jaskáa kopíki, Diosra senenmaribi iki, noa iti ati-
pana? Ikámabobi.
15 Diossenra Moisés yoia iki: "Jaweratoboki en noibaka-
sai, jabora en noibai. Jaweratoboki en onísakasai, jabora en
onísai", ixon.†
16 Jaskara ikaxa, joni keenaton, iamax jawekeskabo aká
kopíma iki, jato Diossen katotai. Jara noibamisti shinanya
ixon Diossenbi jato akai iki.
17 Jawen joi meranra yoiai, ja Egiptonkonia apo Diossen
neskáani: "Enra mia apo imaa iki, jaskara atipana koshia riki
ea, iki ixon min onannon ixon. En jaskáaketian, jatíbiainxon ea
onankanti kopí", akin.
18 Jaskara ixonra, ja onísaxon akinkasaibores jato Diossen
akinnai, jatian jan jaskámakasaibora jato jointi chorishmax-
onai.
19 Atiki westíoranin ea neskáakin: ¿Jawe jakonma akáki joni
Diossen yoiti atipana, jan shinannaton ikai jawéki tsonbi
bechitenti atipanyamakenbi? akin.
20 Jara en neskáakin yoiai: Ja Diossen akai jawékibo
onankasi mia iiti ikaxbira, mia jawemabi iki. Jawetianbira
mapó kentikan, jan aká joni, "¿Jaweati min ea jaskara akárin?"
akin ati atipanyamake.
21 Ja mapokan teetaitoninra, jawen keena keskáakin mapó
ati atipanke. Ja mapóbira jan jakon jawéki atishamanbiribi
iti kenpo, itan jan wetsa jawékibires ati kenpo itiakin ati
atipanke.

---

* **9:13** Jatiribibaonra, ja hebreo join, katota itan katóyamaa iki iká traducinkanai, noia itan omisa iki, akin. † **9:15** Ex. 33.19

22 Jaskara keskáakinribira Diossen aká iki, Diossenra
jaskáakin jato masá tenemai onanmakaskin, itan jawen
atipana koshi jato oinmakaskin, kikinbiresakin tenexon moa
masá tenemaxon keyotibores ikenbi, jato ayamaa iki.
23 Jaskaribiakinra noa onanmaa iki, ani noimisti shi-
nanya ixon, noa kishpinmati atipana. Janra noa noibaa iki,
jaskáakinra, noa jain kaax jabé itibo moamabi noa benxoax-
ona iki.
24 Jaskara ixonra, noa Diossen kenaa iki, judíobo xaranmea
itan jatíribibo judíomabo xarameabi.
25 Jaskara yoira ikai, ja Oseasnin kirika meran wishaa
neskati:
"Ja nokon jonima ikatiaibora, nokon joni riki mato,
akin en jato anoxiki.
Jatian ja en noiama ikatiaibora, enra mato noike,
akin en jato anoxiki.‡
26 Jatian, 'matobora nokon jonimabo iki'
akin jato aníainxonribi, jato yoikanti iki: Matobo riki ja
jiria Diossen bakebo", akin.§
27 Jainxonra ja israelitabo yoikin Isaíassen neskáakin wishaa
iki: "Ja judíobaon chiní bakebo kaita, aniparo kexá iká mashi
keska icha ikaxbira inóxiki, jawetiishokores kishpinmeeti.
28 Moa basima riki ja non Ibon jawen yoia joi senenhakin,
jatíbi jonibaon akábo yoixontaanan, jato masá tenemati",
akin.*
29 Jaskara yoira moabi Isaías iká iki neskati:
"Jatian ja jatíbi atipana koshia Ibon, Texemayamakin, noa
jatíbi keyoni iketianra,
ramabi ja Sodoma betan Gomorra jema iní keska noa
ikeanke", iki.†

Judíobaon jaskatax kishpinti joi ikonhayamaa

30 Wetsa keskaakinra en yoiti atipanyamake. Judíoma
jonibora, jaskatax jakon inoxon esé senenhai iikanainmabi
jato Diossen ochaoma keskábo imaa iki, ja ikonhaax jaki
koshikanketianres.
31 Jatian Israelitabo ikana iki, ocha ayosma keskáakin jato
Diossen oinnon ikax, ja esekan yoiai keskati jati shinanyabo-
biribi, ikaxbi iti atipanyamakana iki.
32 ¿Jawekopiki iti atipanyamakana iki? Jabaonra shinanna
iki, ja esé senenhaax jaskara iti, jatian ja Cristo ikonhaax iti
shinanyamakana iki. Jakopira jabo tatí ikana iki, ja "jaki tatí
ikax pakékanai makanki".

‡ **9:25** Os. 2.23 § **9:26** Os. 1.10 * **9:28** Is. 10.22-23 † **9:29** Gn. 19.1-28; Is. 1.9

33 Jaskara Cristo iti yoiira, Dios iká iki jawen joi meran neskati:

"Enra *Sión jemanko, westíora shanka rakanai. Ichara jaki
tatí inoxikanai. Ikaxbi, já ikonhaax jaki koshiaibora,
parameetamabo ikanti jake", iki.‡

10

1 Ebé joi akaibó, eara ikonbiresi keenai, nokon kaibo judíoboribi kishpinmeetinin, jaskákinra akai en jato kopi Dios yokákin.

2 Enra kikinhakin onanke, jabora Diossen yoiai keskábores senenhati shinanyabo ikanai. Ikaxbi, onanxon atikeskaakin atibora onanyamakanke.

3 Jabaonra onanyamaresai, ja Diossenres jakon jonibo jato imai. Jaskákinra, jatonbinix jakon joni iti shinankin, ja jaskáaxon noa Diossen jakon joni imatikaya, pekáoriakana iki.

4 Ja eséra, moa Cristo joketian jainres senena iki, ramara ja Cristo ikonhaxes, noa jakon joni iti iki.

5 Jakon joni jato Diossen oinnon ixon, esé senenhati shinannaibo yoikinra, Moiéssen neskáakin wishaa iki: "Ja esekan yoiaibo senenhai joniresa inóxiki jati neteya iki", akin.*

6 Jatian jakon joni keska Diossen oinnon ixon; já ikonhairibi neskáakin yoiai: "Jawetianbi ¿Tsoamein iti atipanke naikan kaai? Ixon shinanyamawe. Mato jaskatara itiki: Cristo jonon ixon yoii kati keska.

7 Jainoax, ¿Tsoamein mawábo ikain katiki?" Ikiribi iamakanwe. Mato jaskatara itiki, ja mawábo ikain kaxon, Cristo jirimati yoii iti keska.

8 Ikaxbi Wishá meranra ikai neskati: "Diossen joira mii ochóma iki, min kexá betan min jointiainra itinke", iki. Nato Diossen joi riki, ja ikonhaax jaki koshiti non jato yoiai.

9 Jawetianki min kexakanbishaman, Jesús riki nokon Ibo iki mia ikai, itan mawákenbi Diossen jirimaaribi, jointiaxonbi min ikonhai, jatianra mia kishpinmeeti iki.

10 Non jointinin riki, Dios ikonhati jakon joni inoxon. Jatian kishpinmeeta inoxonra, non kexakanbishaman, Jesús riki nokon Ibo, iki noa iti jake.

11 Diossen kirika meranra ikai: "Ja ikonhaax jaki koshiabora, parankanabo ikantima", iki.†

12 Ibanon tsoabires, judío itan judíomabo inonbi, jatíbira noa ja Diosyabicho iki. Jara jatíbibo betan jakon ixon, já yokákanabo akonbireskin jato akinnai.

---

‡ **9:33** Is. 8.14; 28.16 * **10:5** Lv. 18.5 † **10:11** Is. 28.16

13 Jaskara yoiira ikai Wishá meran: “Jaweratoboki ja non
Ibo akí, ea akinwe, iki ikai, jabora jan jato kishpinmatiki”,
iki.‡
14 Ikaxbi ¿Jawekeskaxonki, ea akinni jowé akin akanti iki, já
ikonhamabo ixonbi? ¿Jatian jawekeskaxonki non Ibo ikon-
hakantiki, jawetianbi ninkáyosma ixonbi? ¿Jatian tsonbi ja joi
jato yoiamaitianmein, jawekeskaxon ninkákanti iki?
15 ¿Jatian, jawekeskaa xonki jato joi yoikantiki, tsonbi
jato raanama ixonbi? Diossen joi meranra ikai: “kikin
metsáshaman riki, ja jakon joi yoiaibo, non jato nokotai
oinna”, iki.
16 Ikaxbi, jatixonbishaman ayamakana iki, ja jakon joi
ikonhakin. Jaskara yoiira inike Isaías neskati: “Ibó, non jato
joi yoiabira, tsonbi ikonhayamake”, iki.
17 Jaskara ikaxa, ja Dios ikonhati iki, jawen joi ninkáxon ati,
jatian ja non ninkáti joi riki, Diossen joi.
18 Jatianra ea yokakaatai: ¿Jabaonmein ninkáyamaa iki, joi
yoikanaitian? iki. Jabaonra ninkákana iki. Diossen joi
meranra ikai neskati:
“Jatíbiainra nato joi yoikana ninkakaata iki.
Mai senenain kamanbobira nato joi nokota iki”, iki.§
19 Jainoax ea iribai yokakaati: ¿Ja judíobaonmein neskara
onanyamakana iká iki? iki. Rekenparira Diossen Moisés jato
yoimaa iki:
“Ja wetsa jonibo nokon joni itin keentimaakinra, en mato
imanoxiki,
ja shinan maxkata jonibokira, en mato sinámanoxiki”, akin.*
20 Jaskáribiakin onsatanyamakin, Isaíassen jato yoia iki:
“Jan ea benayamakatitaibaonra, ea nokokana iki,
jan ea manoyamakatitaiboki pikoxonra, en jato
onanmaa iki”, iki Dios iní.
21 Jatian ja *Israelitabo yoii, Dios ikábiribira Isaíassen
yoinike: “Westíora netera en manabaita iki, ja jakonma itan
yoitima jonibo akinkaskin”, iki iká.

11

Diossenra jawen jonibo jeneama iki

1 Jatianra enbix yokakaakin en shinannai: ¿Diossenmein
jawen katota jonibo moa jeneke? ixon. ¡Jatora jeneama iki!
Earibira *israelita joni iki, earibi riki, ja Abrahamman chiní
bakebo kaitainoa, jaskaranixa ea Benjamínman rarebo iki.
2 Diossenra jeneama iki, ja moatianbi jawen jonibo ikanon
ixon jato katota *israelitabo. ¿Matonki onanyamaa, Diossen

‡ **10:13** Jl. 2.32 § **10:18** Sal. 19.4 * **10:19** Dt. 32.21

Elías yoini? Elías inike, ja israelitaboki jakonmaati Dios akí neskati:

3 "Ibó, ja min *profetabora moa retekanke, itan jainxon mia yoina retexontibora moa ras akanke. Eabicho riki ja texea. Jatianra moa earibi reteti shinankanai", iki.

4 Jaskáaketian Diossen yoia iki: "Kanchis waranka joniparira, ea ikonhaax eki koshii jenetama ikanai, jabaonra ja bebon chirankooxon dios Baal rabikanama iki", akin.

5 Jaskáribira rama ichama jakanke, ja Cristo ikonhaax jaki koshiabo, jakon shinanya ixon jato Diossen katotabo.

6 Jatian jakon shinanya ixon, jato Diossen katota ikenra, moa jakon jawékibo akana kopíma iki, jato Diossen katotai. Jatian jaskara kopíres jato katotai ikaxa, ja Diossen jakon shinan, moa yamati iki.

7 Jaskara ikenbira, judíobaon nokoyamakana iki, ja jaton benai jawéki. Ikaxbi Diossen katotabaonresa, ja jawéki nókokana iki. Jatian wetsabora kikin yoitimairabo ikana iki.

8 Jaskara yoiira Diossen joi meran neskatai:

"Diossenra yoitimabo jato banémaa iki,
jaton bero itan jaton pabíkibora jato
xeponaana iki, jatian ramakamanbira jaskara ikanai", iki.

9 David inike neskati:

"Ibanon jaton fiesta akanaibo, jan jato ramímati jawékibi iki,
jainoax ramíkanketian, jato Diossen masá tenemati kopí.

10 Ibákanon, benchebo baneti, moa oinyamanox.
Ibákanon, moa beoresashokobo jatíbitian iki", iki.

Judíomabo kishpinti

11 Jatianra enbix yokakaakin en shinanribiai: ¿Jakonmain paketaxmein ja judíobo moa jawetianbi shinanmeeyamanoxikanai? Ixon, ikama. Jaskati ja judíobo yoitimakana ikenkayara, jaton toan ja judíomabo jato kishpinmai, jato jaskámaitian onannax judíobo jaonparana ikanon ixon.

12 Jaskara iken, ja judíobo jakonmain pakékana toan, ja judíomabaonribi nato netenxon, jakon jawékibo bikana iketianra; non shinanti atipanke, ja judíobo moa jatikaxbi jakoni ikanaitianra, bebonbires noa Diossen jakonhaatiki ixon.

13 Ikaxbi, ja mato judíomabora en yoiai, mato xaranra ea Diossen raana iki, mato akinnon ixon, jakopíra aniakin ja tee en shinannai.

14 Ea keenai riki, neskáakin en mato akinnaitian, Diossen paranan ikin, jabaonribi ikonhaax jatíribi nokon kaibobo kishpinmeekantin.

15 Jabo jakonmaakana toan riki, ja judíomabores Dios betan jakon banékana, ¡Jawekeskakayabira itiki, jakiribi Dios betan jakon banékanketian! Jawekeskamakan, mawata iitibi jirikana keskábo.
16 Ja reken pan xoia waata min Dios meniketianra, ja min meínna tonko moa jatiobi Diossena ikai. Jatian ja jiwi taponbo maton Dios meniketianra, jawen ponyanboribi moa Diossena banetai.
17 Jatíribi judíobora Diossen jato jenea iki, ja olivo ponyanbo ponxtekanai keskáakin. Jaskáaxonra, ja nii meranoa olivo ponyan bexon, nenkanai keskáakin mato bia iki. Mato jaskáaka ikaxa, rama ja jiwimea jakon jawékibo bii mato iitai.
18 Jaskara iken judíobo jakonmanin yointaanan, mato jakonman rabíamakanwe. Shinankanwe, mato kopima riki, jabo jakana, jabo kopíkayara mato jakanke.
19 Jawekeska ixon, maton shinantiki: "Ja judíobora Diossen jato jenea iki, noabo jawen joni imati kopí", ixon.
20 Ikon riki jaskara, jabaon ikonhayamakanketianra, jato Diossen jenea iki. Ikaxbi matora ikonhaa kopíres jawen jonibo imaa iki. Jaskara kopí rabíyamakanwe, kikinnireskaya koirameekanwe.
21 Ja judíobo jeneni ixonra, matoribi Diossen jeneshokoti atipanke.
22 Oinkanwe, Dios riki kikinbires jakon itan jakonma ixontimaribi, jaskara ixonra, jakonmaakanketian jato masá teneemaa iki, jatian matobiribira jakonhaa iki. Jatian jaskáakin jakonhaa ikax, mato jakoni ikaitianra, mato jakonhaaboresti jake. Jatian jaskáyamaitianra, matoribi moa Diossen jeneti iki.
23 Jatian ikonhayamani ixonbi, moa judíobaon ikonhakanketianra, jakiribi jawen jonibo jato Diossen imatiki. Jaskáakin jato jakiribi imati atipana koshia riki Dios.
24 Ja nii olivo ponxteanan, ja baná olivoki neennai keskáakinra, Diossen jawen joni mato imaa iki. Jatian jabokaya jawen jonibo iketianra, atibi ja judíobo jakiribi jato Diossen biribati iki.

Judío jonibo kishpinkanti

25 Nokon wetsabo, jaskara shinanxon, Diossen akaibo maton onantininra ea keenai, mato rabíyamanon ixon. Jatíribi judíobora ikonhakashamai yoitimakana iki, jatianra jaskábipari ikanti jake, ja judíomabo jatikaxbi Cristoki koshikanai kaman.
26 Moa jaskákanketianra, jatíbi judíobo Diossen jato kishpinmanoxiki. Jaskara yoiira ikai Wishá meran:
"Jan jato xabáakai jonira *Sión jemameax
jonoxiki, joxonra, ja Jacob jakonmainoa

xabáanoxiki,*
27 Natora iti iki ja senenhabekonti joi en jato betan aká, moa
jaton ochabo soaxona pekáo", iki.
28 Ramara jawen rawíbo keskáakinpari, ja judíobo Diossen
jato akai, matonribi ja bená joi ikonhakanon ixon mato akinti
kopí. Ikaxbi Diossenra, ja judíobo jato noikin jeneama iki,
jaton rekenbo moatianbi jawen joni iti jato katota ixon.
29 Diossenra jakiribi bichinoxon jato jawéki meniamai.
Jainoaxa jawen katota joniboki, jawetianbi shinanbenoya-
maribiai.
30 Moatianra matobiribi Dioski yoitimakana iki. Jatian
ramara, ja judíobobiribi yoitimakana iketian, matobiribi
Diossen noibaxon akinnai.
31 Jaskáribiira rama, jabobiribi yoitimakanai, ja mato
noibataanan Diossen akinna keskáakinribi, jaboribi jato
Diossen akinnon ikax.
32 Diossenra jatíbi jonibo senenbires yoitima shinanyabo
jato imaa iki, jaskarainxon senenbiresibi jato jatíbi
noibataanan akinnoxon.
33 ¡Dios iki ikonbiresi jatíbinin senena! ¡Jawen jawéki ati onan
shinan, itan jawen ani onan shinanra jainshaman senena,
tsonbi onanti atipanyamake! Tsonbira jaskara shinannaibo
yoiti atipanyamake itan jan akai jawékiboribi onanti atipanya-
make.
34 Jaskara yoiira ikai jawen joi meran:
"¿Tsonki aka Diossen shinan onankin?
¿Ameinti atipanke westíora jonin Dios
shinan menikin?
35 ¿Tsonki aká iki, janpari Dios jawéki menikin, abánon,
janbiribi kopikin menishokokin ixon?" Iki.
36 Diossibakeaxkayara, jatíbi jawékibo joái, jan jamaaresa,
jatíbi jawékibo jake, itan jawena riki, ja jatíbi jawékibo. Jaskara
iken, ja Diosreskaya jatíbitian rabinon akanwe. Jaskarakaya
ibanon.

12

Benati jati

1 Ebé joi akaibó, noibataanan mato Diossen jakonhaabo
iketianra, en mato yoiai. Ja jiriabi jawéki Dios meniti
keskáakin, jatiobi maton yora Dios menikanwe, jawe
ochaomabi itan ja Dios keenai keskáshamankin. Jaskaraxon
riki, non akonkin Dios rabiti.

* **11:26** Is. 59.20-21

2 Ja nato netemea jonibo ikai keskatiribi, moa jaya-
makanwe. Jaskáyamaikaya, moa benáshinanbo akáx, wet-
saresibii jakanwe. Jatianparira maton onantiki, jaskara ma-
ton atin Dios keenaibo. Ja iki jakon ati, jawen keenshaman iti,
itan senen iti.
3 Diossenra jakon shinanya ixon, jawen raana joni ea
imaa iki. Jakopíra en mato yoiai, jaskarairanixmabi bebon-
hira kikinman matonbinix shinanmeeyamakanwe. Jaskaya-
makinkaya, ja ikonhaketian, mato Diossen jawen onan shi-
nan menia betan senenresibi jakonhakinres shinankanwe.
4 Non yora iki icha mebia, ikaxbi jatíxonbi ja teebires aya-
mai.
5 Jaskáribi riki noa. Ikaxbira noa westíora yorabicho keská
iki, Cristo ikonhaibo ikax. Jaskatira ikai noa akinnanani,
westíora yorabicho keská itaanan.
6 Diossenra, já keenatonbiribi meskó jawen onan shinanbo
noa westíorabo menipakea iki. Jaskara ixon, jawen shinanna
jawékibo yoiti onan shinan mia Diossen menia iketian, awé ja
min ikonhai keskáakinribi jato yoikin.
7 Jato akinni teeti shinanya mia imaa ixon, jakonhakin jato
akinwe; jato axeati onan mia imaa ixon, jato axeawe.
8 Ja koshiakin jato shinanmati onan imaa ixon, jakonhakin
yoixon jato koshi shinan bimakanwe, ja maxkatabo akinti
shinanya imaa ixon, yoashiamakin jato akinwe; jato ikinti
onan shinanya mia imaa ixon, kikinni koiranmeetaanan ja
tee senenhawe; ja maxkatabo akinti shinanya imaa ixon,
raroshaman shinanyaxon jato akinwe.

Joi akai ixon, jaskarabo senenhati

9 Akonkin wetsabo noikanwe; jakonmaa jawékibo jene-
taanan, jakon jawékibores akanwe.
10 Joi akaibo ikax, iti keskatikaya noianankanwe.
Wetsabopariakin shinankanwe, itan jakonires oin-
hanankanwe.
11 Koirameekainxon, chikishamakin, rayáshaman
shinanyaxonres, non Ibon tee axonkanwe.
12 Non Ibon manatax, raroshamanres jakanwe; masá
tenei onitsapikinbi koshi shinanyaxon tenekanwe; jawe-
tianbi orankin jeneyamakanwe.
13 Ja joi akaibo maxkata ointaanan, jato akinkanwe; ma-
toiba merákanketian, jakonhaxon jato bikanwe.
14 Jan mato ramiakaibo, jakonmaa itiakin shinanxonya-
makanwe, jakon ikantiakinreskaya jato Dios yokáxonkanwe.
15 Ja raroaibo betan rarokanwe; ja masá shinanni winiaibo
betan winikanwe.
16 Senenbires wetsabo betan shinanmeeti jakanwe,
rabitaibo iamakanwe; ja rabitinin shinanmeeyamaibo

keskatiribi ikanwe; matonbinix jatíbi jawéki onannaton shinanmeeyamakanwe.

17 Mato jakonmaakana, kopikin jato jakonmaayamakanwe, jatíbi jato jakonhatireskaya shinankanwe.

18 Maton atipana senen, jaskatax jatíbibo betan jakonax jati benakanwe.

19 Jakonmaakana, matonbi jato kópikasi iamakanwe, ebé joi akaibó, Diossen mekemanreskaya jenekanwe. Wishá meranra ikai non Ibo neskati: "Ea riki jan jato kopíxonai, ja akana keskáakinribira en jato onitsapimatiki", iki.

20 Jaskara iken, ja min rawí pikasaitian, pimawe; nomiaitian xeamawe, min jaskáara ikonbiresi rabinti iki.

21 Jakonma jawékibaonra miaaresnake koiranmeewe, jakon jawékibores akinkaya ja jakonma jawékibo minhareswe.

13

1 Jatíxonbira joni koshibaon yoiai joibo, senenhaxonkanti jake, ja koshi jikiabora, Diossenbi imaa ikanabo iki, tsoa joni koshibira, Diossen imaamabi koshi jikia yamake.

2 Jaskara ikenra, ja joni koshiki yoitimataibo, Dioskiribi yoitimakanai, jatian jaskati yoitimataibora, masá tenemakanti jake.

3 Ja joni koshibora, jakoni jaabo jatoki rakénon ikax ikanama iki. Ja jakonma akaiboresa ikanti iki, jatoki raketi. Koshiboki rakéyamai jatín keeni, jakonires jawé, jatianra koshibaon mia jakonhakin oinkanti iki.

4 Jabora Diossen ati yoia senenhainboresibi ikanai, mia jakonax janon ixon. Ikaxbi jakonmai já ikaxa, mia itiki raketi. Yankabiresma riki ja espada yatankana. Jabora Diossen ati yoiabo senenhairesibi ixon, ja jakonma akaibo jato masá tenemakanti jake.

5 Jaskara ikenra, koshibaon joi non senenhaxonti jake, noa castiganyamakanon ixonresma, non jaskáakin senenhakaya, jakon iketian shinan meran onanxon.

6 Jaskara kopíribira, ja apon kopíati yoiaibo maton kopíakai. Ja koshibora jaskara tee Diossen meniabo iki, jakopíra ja senenhakanai.

7 Ja maton kopíati jawékibo, kopíapakekanwe; mato apon kopíati yoiai jawékibo, kopíakanwe; wetsa jawékibo kopíribi kopíakanwe; ja jakonhaxon ikinti jonibo, jato jakonhakanwe; ja joi ninkáxontibo, jaton joi ninkaxonkanwe.

8 Tsoabi jawebi ribinyamakanwe; noitininkayara iti jake, maton jato ribina. Jatian jaweratobaonki jabé joni noia, janra ja esé meran iká jatíbi joibo, moa senenhake.

9 Ja senenhati joibora ikai neskati: "Wanoya itan benoya ixon, wetsa betan yoranti ayamawe; jato reteyamawe,

yometsoyamawe, [wetsa joniki jansoyamawe], wetsabo jayata jawékinin keenyamawe", iki. Ikaxbi, ja natobo itan ja wetsa senenhati joibora, non senenhati iki: "Minbix mia noikaata keskáakinribi mibé joni noiwe", iki iká esé senenhaxonres.*

10 Noixonra ja nobé joni non jakonmaayamai. Jaskara ikenra, ja noimisti iki, jan jatíbi esébo noa jakonhakin senenhamai.

11 Jatíbi nato jawékibo akanwe, netebo wínoti iitai ointaanan, moa mato oxá jishtenti hora riki. Ramara ja Cristo non ikonhanontian iní bebonbires ochóma iki, ja noa kishpinti.

12 Moara yamé basi iki, jatian nete xabátira, moa ochóma iki. Jaskara kopí, ja yamé meranxon akanai ocha jawékibo jenetaanan, joé keska napo janon akanwe. Ja noa jaskatara iti iki, kikinbires jakon, ja jayakax reteanantibaon sontáro raokaata keská.

13 Jaskara joé napo ixonra, jakon jawékibores non jato oinmati jake. Fiestaax, icha piti akáx paenkanainkobo iamakanwe; tsini shinanman imaa, wetsabo betanbires teaanani meskó jawékibaon cheayamakanwe; wetsabo betan ramiananyamakanwe, itan jatoki notsireskinribi jato ramiayamakanwe.

14 Jaskáyamaikaya, Jesucristo betanbi westíora shinanyabicho ikanwe, moa jawekeskaxonbi ja yora keenai jawékibores axontima kopí.

14

Kikinni Dioski koshiamabo jato jaskáati

1 Kikinni Dioski koshiamabo, jakonhaxonres jato ikinkanwe. Jaton shinannai jawékibo yoikin, jaskarama riki akin jato ayamakanwe.

2 Jarake jatíribibo, non jatíbi pitibo pitira jakon iki ixon ikonhaibo; jatian ja kikinni koshiamabaonra, jaskarabo jawékiatima shinankin, yoá banares pikanai.

3 Jaskarabo ikenra, ja jatíbi pitibo piresti onanxon, piaibaon ja piti piamai ointaanan, jato omistima iki. Jatian jatíbi pitibo pitima shinankin piamaibaonra, jatíbi piti piresaibo, jaskaratonbo jato yoitima iki. Matora jatíbi moa Diossenabires iki.

4 Matonra wetsabaon yonoti jakonmanin yointi atipanyamake, jawen ibonresa onanke, akonkiakanai senenhakin, jan ati yoiabo ixon. Ikaxbira jakon akanti jake, ja Ibon atipana koshia ixon, jato akinnai kopíres.

* **13:9** Ex. 20.13-17; Lv. 19.18; Dt. 5.17-21; Mt. 22.37-40

5 Wetsa jawékiribira en mato yoiai: Jarake jatíribibo, ja netebicho riki jakon iki, ikaibo; jatian wetsabaonbiribira shinannai, jatíbi netera senenbires ixon. Ikaxbi, Westíorabaonkayara onanna iti jake, ja en shinannai jawékira jakon iki, ixon.

6 Ja netebicho riki jakon iki ixon, ja nete mekeaibaonra, Diossakin shinanxon akanai; jatian ja jatíbi piti piaibaonra Diossakin shinanyaxonribi akanai, jakopira Dios iráke akanai; jatian ja jatíbi piamaibaonra, Diossakin shinanxonribi akanai, jakopira jabaonribi Dios iráke akai.

7 Jatíbi noabora non keenaton noa jayamake, jainoax non keenatonribi noa mawáti atipanyamake.

8 Noa japariaxa, non Ibonapari iki, jawetianki noa mawatai Ibonaribi noa ikai. Jaskara ikaxa, noa japaria ikax, itan moa mawata ikaxbi, noa Cristona iki jeneyamai.

9 Cristora, mawataxbi jiria iki, jaskatax ja mawatabaon, itan mawatamabaon Ibo iti kopí.

10 Jaskara kopíra, ja mibé joi akai min jakonmanin yointi atipanyamake itan omisti atipanyamake. Noara wetsa neten, jatikaxbi Dios bebon chankánoxiki, ja non aká jawékibo noa jan yoixonpakenon ikax.

11 Noa jaskati yoiira ikai, jawen kirika meran neskati: “Ikon jawékira en yoiai; jatikaxbira ebebon beax, chirankoonoxikanai, jaskataananra jatixonbiribi, mia riki ikon Dios, akin ea rabikanti jake ikira ikai, non Ibo”.*

12 Jaskara ikenra noa westíorabo Diossen yoipakenoxiki, ja non aká jawékibo itan ja noa ikáboki jawekeska iká iki, ixon.

Wetsabo jakonma shinanmatima

13 Jaskara iketian wetsabo jakonmanin yoini jenétanankaya, nonbixbiribi noa koiranmeeti iki. Jainoax nobé joi akai joni noa ikaibo ointaanan, meskó shinannax Dioski ochati jisá onannax, noakaya jaskati jaai jeneti iki.

14 Ikaxbi ja Ibo ikonhai ixonra en onanke, yamarake janbixbi jawékiati jakonma ikai. Ikaxbi tsonki ja jawékiatira jakonma iki ixon shinannai, janra piti yamake.

15 Ikaxbi, jaskara pitibo pikin atiki, ja mibé joi akai joni min jakonma shinanmakin, jatianra min jato kikinhakin noiama ikai. Jaskáakin pitibo jawékiai kopíresa, min jato Diossen joi jenemanake, koiranmeewe; ja joni noiaxibira, Cristo jawen toan mawata iki.

16 Ja aresti jakon onanxon maton akaibora, jakonmanin yoinkanake, jato jaskáamayamakanwe.

17 Diossen keena keská atira, meskó jawékiati jawékiai itan meskó xeatibo xeai jati jawékima iki; jara keenai, itibi keskati mato jatin, wetsabo betan jakonshaman itaanan, mato raro

* **14:11** Is. 45.23

jatinkayara keenai. Jaskatira noa jati iki, ja Diossen Shinanman imaa.
18 Jaskáakin ja Criston yoiabo senenhaxonaikira, Dios raroti iki. Jatianra joniboribi ikanti iki, nato riki ikon jakon joni, iki.
19 Jaskara iken, jaskatax wetsabo betan jakonax jati, itan jaskatax noa jatikaxbi shinan meran akinnananax anitikaya, benanon akanwe.
20 Westíora piti kopíshoko ja joni moa Dios-betan jakoni jakenbi, jaibakea ochómayamawe. Jatíbi jawékiati jawékira jakonbires iki; Ikaxbi ja non piaitian oinxon, jakonma shinantaanan, Diossen joi jenekanti riki, jakonma.
21 Jaskara ikenra, ja piamakanai nami, itan xeayamakanai pae jawékibo non moa ayamaakaya, jakon iti iki; jainxon jaskaraton ja nobé joi akaibo, meskó shinanmaxon, jato ochamati jawékiboribi moa non ati yamake.
22 Jaskara jawékibo aresti jakon onanxonbi, Diossen mekenmanres jénewe. Diossenra raroshaman imai, ja jakonma akai, jawen shinan meran yamaxon, jakonshaman shinanyaxonres akai joni.
23 Ikaxbi ja min piaibo min shinan meran jakonmatani iti jisá ikenbi akáxa, moa mia jakonmain pakéke, jaskara shinanyaxon aka kopí. Jatíbi jawéki, ja non shinan meran jakonmatani iti jisá ikenbi non akára moa ocha iki.

15

Criston ikábo chibanti
1 Noa moa Diossen joinko koshiabo ixonra, ja ramakaya koshiaibo non jato akinti jake, jawetianbira noabicho jakon iti non shinanti yamake.
2 Nonra jatíxonbi ja nobé joi akaibo jakon imatiakin shinanti jake, jaskatax jaboribi moa jakoni jaax, bebonbires Dios ikonhai koshikanti kopí.
3 Cristobira jawen keena keskáres akí jayamaa iki. Jaskara yoiira ikai Diossen joi meran neskati: “Min rawíbaonra mia ramiakin, earibi ramiakanke”, iki.*
4 Jatíbi, ja Diossen joi meran wishakanabora, non jaskarainxon onannon ixon, akanabo iki. Noaribi, moa koshiakin shinantaanan, masábo meetibi, shinan namanyamakin ja Wishakan yoiaibores ikonhataanan, bebonbires noa iki kati jawékinin manatabo ikanti kopí.
5 Diosbi riki, mato jan koshi shinan itan jakon shinan bimai. Abánon janbikaya, mato wetsabo betan jakonax jatiakin imakin, ja Criston jaskati jati yoini keskatishaman, mato jakánnon.

* **15:3** Sal. 69.9

6 Jaskati jaxon, maton jatíxonbi senenbires itan já shinanyabichoxon, jakonshamanhakin ja non Ibo Jesucriston Papa Dios, maton rabinon.

Ja benáa joira, jatíbi jonibaona iki

7 Jainxon ja matoiba beaibo jato jakonhaxonres bikanwe, mato Criston aní keskaribiakin. Abákanon jatiankaya, jatíxonbi Dios rabikin.

8 Enra mato yoiai: Cristora joá iki judíobo akinni, ja jaton rekenbo yoini joibo senenhaki, jaskáaxon jan anoxon yoiabo Diossen senenhaai jato oinmati kopí,

9 itan ja judíomabaonribi noibataanan jato akinna onanxon, Dios rabikanon ikax. Jaskara yoiira ikai jawen Wishá meran neskati: "Jaskara kopíra, ja maibotiibi ikana jonibo xaranxon en mia rabiti iki, min jane rabiira ea bewati iki", iki.†

10 Jainoaxibi ikai: "Ja maibotiibi iká jonibo, judíobo betan tsinkitax rarokanwe", iki.‡

11 Jainoax iribai neskati: "Ja non Iboki bewakanwe jatíbi jonibo, jatíbiain jakanabaon ja rabikanwe", iki.

12 Jatian, Isaíasribi inike neskati: "Isaíkan chiní bakebaon bakera pikónoxiki, jara jonoxiki, ja maibotiibi jakana jonibaon koshi itaanan jato ikinni. Jatianra jaki koshiax, jaon manánoxikanai", iki.§

13 Abánon ja noa jan manátia imai Diossenbi, raroshaman itan jakonbires mato imakin, ja ikonhaibo mato iketian. Jainxonribi, jawen Shinanman atipana koshin mato akinbanon, jaskatax mato bebonbires manátia iti kopí.

Pablon tee akábo

14 Nokon wetsabó, enra mato onanke, matora noimisti shinanyabo iki, jainxonribira moa maton jatíbi jawékibo onanna iki, jaskara ikaxa, wetsabo betan inonbi, moa mato eseananti atipanke.

15 Jaskara ikenbira, onsatanyamakin, nato kirika en mato wishaxonai; jawetii joibo mato jakiribi shinanmati kopí. Enra mato jaskáai, jakon ixon ea Diossenbi amaa,

16 ja Jesucriston tee axonkin, judíomaboribi akinti ea imaa ixon. Ja en senenhati tee riki, jaskatax kishpinti, jato Diossen onanmakasai joi jato yoiti. Ja judíomaboribi moa Diossen oinna, jakon jawéki já menikana keskábo ikanti kopí, moa jawenabiribi itiakin jawen Shinanman jato imaabo ikax.

17 Jaskara ikenra, jakonshaman shinanni ea raroai, Diossen tee en axonaitian, ea Jesucriston akinna kopí.

18 Neskara jawékibora, enbi aká jawékima iki. En mato yoiai riki, jaskáaxon Criston emeranxon, ja judíomabobi

† **15:9** Sal. 18.49-50 ‡ **15:10** Dt. 32.43 § **15:12** Is. 11.10

moa Diossen yoiai keskati jaai peokookantiakin jato imaa. Jaskákanti kopíra, en joibicho yoiyamaa iki, meskó teeboribira en aká iki,

19 anibires ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékiboribi en aka iki, ea Diossen Shinanman atipana koshi meniaton. Jaskáakinra, Cristokiri iká joi en jatíbiain yoia iki, Jerusalén mainkoxon peoxon Iliria mai senena kaman.

20 Jaskarainkobo joi yoikinbira, moa wetsabaon joi yoiainkobo, ja Cristokiri iká joi en yoiamaa iki. Nokon shinanra iká iki, ja joi ninkákanama ikainkobores jato joi yoiti, moa wetsabaon tee peoainkobo en atima kopí.

21 Jaskáakinra, ja Diossen kirika meran yoiai joibores en senenhaa iki:

"Jawetianbi jakiriti iká joi ninkatamabaonra, oinnoxikanai, jatianparira onankanti iki, jaskarabo ninkatama ixonbi", iki iká.

Pablon Roma jeman kakaskin shinanna

22 Nato teebopari akira, mato oinni kakasibi, ea kati atipanyamaa iki.

23 Ikaxbi ramara, moa ja joi ninkákanama ikainkobo, en jato ninkámakin senenhake. Jatian moa icha baritiaira matoiba kakaskin shinanna ikaxa,

24 rama ja Españain kaai taxnaxon, en mato oinni kati shinannai. Jatianra ea keenai, mato betan nokoananax ea raroa pekáo, ea moa karibaitian, maton ea akintinin.

25 Ikaxbi ramara, Jerusalénhainpari ea kaai, jainoa joi akai judíobo akinnoxon, koríki tsinkikana jato boxoni.

26 Nato Macedonia main iká itan Acayainoa joi akaibaonra, koríki tsinkikanke, ja Jerusalénhain iká joi akaibo jawebiomairabo, jato bomanoxon.

27 Jara jatonbi shinanxon akana iki. Jara iká iki, jaton ati jawéki. Ja joi akai judíobo kopí, ja judíomabo Diossen jakon shinan menia iketianra, jabaonbiribi jato jayata jawékinin, ja judío joi akaibo jato akinshokokanti jake.

28 Jatian jaskáakin ja ebé bomakana koríkibo moa jato menikin senenhayontaananra, ea moa Españain kaai kanoxiki, jatianparira ea matoiba meránoxiki.

29 Enra onanke, ja matoiba merati kakinra, ja Criston icha jakon jawékibo en mato boxonoxiki ixon.

30 Ebé joi akaibó, non Ibo Criston janenko, itanribi ja Diossen Shinanman noa noimisti shinanyabo imaa iketianra, enra mato yokatai; ebébi masá teneai keskati itaanan, ea Dios yokáxonkanwe, ea jan akinnon.

31 Judea mainra, Cristo ikonhama judíobo jake, jabaon
ea ramiakanaketian, ea Dios yokáxonkanwe ea jaweaya-
makanon. Jainxon ja Jerusalénhain iká judío joi akaibokiribi
orankanwe, ja bomakana koríki en jato boxon menia, jakon-
shaman shinanhanan bikanon ixon.
32 Jatianra jaskáakin Diossen shinanna iketian, mato oinni
kaax, ea raroshaman matoiba nokóti iki. Jatianparira moa
jain ikax, jawetio basitaniribi ea tantiti iki.
33 Ea keenai riki, noa jan jakonbires jamai Diossenbi mato
westíorabo jakonbires jamatinin. Jaskara mato imabanon.

16

Pablon jato saludo bomaa

1 Jainxonribi en mato yoiai riki, nato nobé joi akai non
poi Febera kikinshaman jakon shinanya ainbo iki ixon, jara
Cencreainoa joi akaibo ikinti imakana ixon, jato ikinni iitai.
2 Janra ichabiresakin jato akinnabo jake, earibira jan
akinna iki, jaskara iken, ja ainbo matoiba nokóketian, non
Ibo Criston janenko, jakonhakin bikanwe, ja nobé joi akaibo
noiba nokóketian, non jato biai keskáakinbi. Jatíbi ja maxkatai
jawékibaon akinkanwe.
3 Jainxon ja Priscila betan Aquila yoikanwe, enra jato
saludo bomai, jabora ebébi teekana iki, ja Criston ati yoiabo
axoni.
4 Jatora, ea mawáyamanon ikax, onitsapitax onsábo
winókana iki. Jakopíra, enbicho ja rabé iráke ayamai, jatíbi joi
akai judíomabaonribira, ja rabé iráke akanai.
5 Jaskaribiakin, ja Priscila betan Aquilan xobon, non Ibo
rabii tsinkitaibo ea saludanxonkanwe. Jainxon ja en kik-
inhakin noia, ebé raenanai Epenetoribira en saludo bomai,
janparira, Asia mainxon Cristo ikonhaa iki.
6 Jaskaribiakin, Maríaribi ea saludanxonkanwe, jara mato
kopi ikonbiresi teeta iki.
7 Jainxon ja nokon kaibo Andrónico betan Juniassibi ea
saludanxonkanwe. Jabora ebetanbi cárcel meran ikana
iki. Jakopira ja joi yoiti raanabaon jato kikinhakin onanke.
Jaboparira en akamatianbires, moa Cristo ikonhaax, jaki
koshia ikana iki.
8 Ampliassibi ea saludanxonkanwe, jara non Ibon janenko
en akonbireskin noike.
9 Urbanoribi ea saludanxonkanwe, jara nobébi Criston tee
axoni teeta iki. Jainxon ja noia nobé joi akai Estaquissibi.
10 Apelessibi ea saludanxonkanwe, jara wetsabaonribi
oinna, ikoni Cristoki koshia iki. Jainxon ja Aristóbulonin
xobon ikáboribi.

11 Ja nokon kaibo Herodiónribi ea saludanxonkanwe,
jainxon jatíbi ja non Ibon joi akai Narcisonin rareboboribi.
12 Ja Trifena betan Trifosaribi ea saludanxonkanwe, ja
rabéra non Ibon tee axoni iitai. Jainxon ja non akonbireskin
noia non poi Pérsideribi, jaribira ikonbiresi teeta iki, non Ibon
tee axoni.
13 Ruforibi ea saludanxonkanwe, jara ikoni non Iboki
koshia iki. Jainxon jawen titaribi, jara nokon titabi keská iká
iki.
14 Jainxon ea saludanxonkanwe, Asíncrito, Flegonte, Her-
mas, Patrobas, Hermes itan jatoiba iká joi akaiboribi.
15 Ea saludanxonribikanwe, ja Filólogo betan Julia, jainoax
Nereo betan jawen poi, jainxon Olimpassibi itan jatíbi jato
betan iká joi akaiboribi.
16 Wetsabo betan saludanankin, jakon shinantaanan jato
betsó akanwe. Ja wetsankonia joi akí tsinkitaibaonra, mato
jatíxonbi saludo bomai.
17 Enra mato yoiai ebé joi akaibó, ja meskóakinbo yoixon
moa jatonbiribi itiakin jato imaibo, joi ninkáxonyamakanwe,
jabaonra maton jakon esé onanaki ramíkin, wetsakeskaakin
yoixon, mato atikomaaxonai. Jaskarabo betan iamakanwe.
18 Jaskara jonibaonra, non Ibo Jesucristo keenai keská
ayamakin, jaton shinan keenaibores akanai. Jaskarabora,
jakonshamani itan jan jato keenmati joibaon yoyo ikanai.
Jaskakinra jonibo parankanai, ikonma joibo yoikinbi.
19 Jatíbiainoa joi akaibaonra mato onanke, Criston yoiabo
maton senenhaxonai. Jaskarabo mato ninkataxa, ea raroai.
Jatian ea keenai riki, onan shinanyabo ixon, maton jakon-
hakin jawékibo atin. Ikaxbi, jakonma jawékibores maton
atima iki.
20 Mato jaskataitianra, jan noa jakonbires jamai Diossen,
mato akinti iki, *Satanás matonharesnon ixon. Ja non Ibo
Jesussen jawen jakon shinanman mato akinkin jeneyama-
banon.
21 Timoteonra mato saludo bomai, jara ebé teetai iki.
Jainxonra mato saludo bomaribiai, Lucionin, Jasónman, itan
Sosípaterninribi, jabora nokon kaibobo iki.
22 Eariki Tercio, jan nato kirika wishaa, jakopira enribi
mato saludo bomai, non Ibon janenko.
23 Gayonribira mato saludo bomai. Jawen xobon riki ea
imaa. Jainribira joi akaibo tsinkíkanai, Diossen joi ninkati.
Jainxon Erastoninribira mato saludo bomai. Jara jeman
koríki koirannai iki. Ja non wetsa nobé joi akai Cuartonin-
ribira mato saludo bomai.
24 Eara keenai, non Ibo Jesucriston jatíbibo mato jakon
shinanxontin, mato jaskáabanon.

Senentiainbi Pablon Dios rabia

25 Dioskaya rabinon akanwe, janra mato koshi
shinanya imati atipanke, ja bená joi meran en mato yoiai
keská*shamanhakin*, itan ja Jesucristokiri iká joi, en mato
onanmaa keská*akinribi*. Nato jawé*kira* ramapari noa Diossen
onanmai itai, nato nete peokootamatianra jan shinanna
jawé*kibo* tsonbi onanyamaa iká iki.
26 Ikaxbi ramara, *profetabo yoyo ikaibaon wishakana
meranxon moa noa Diossen onanmake, jaská*axon* noa jan
kishpinmati shinanna. Jaská*akinra* jatí*bitianbires* já Diossen
jato yoia iki, jatí*biainoa* jonibo nato joi jato yoiti. Jabaonribi
ikonhataanan, non Ibon yoiaibo axonkanti kopí.
27 Jaskara iketian, jatí*bitianbires* Cristo kopí ja jabicho itan
jatí*bi* onan shinan Ibo Dios rabinon akanwe. Jaskarara iti
jake.

1 CORINTIOS
Corintoainoa joi akaiboki, peokin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Dios keenatonres jawen joi yoiti Jesucriston
imaa, ja non wetsa Sóstenes betanra,
2 nato kirika wishaxon en mato bomai, ja Corinto jeman
iká joi akaiboki. Ja Cristo ikonhaa kopíres ochaoma keskáakin
ointaananra, Diossen jawen jonibo mato imaa iki, jatíbiainxon
ja non Ibo Jesucristo rabiaibo betanbi. Jara non Ibo itan
jatonaribi iki.
3 Abánon ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucristonbi,
jawen jakon shinan itan jawen xabá shinanman mato akin-
boreskin.

Jaskarabo kopí Dios iráke ati

4 Enra jatíbitian mato kopi Dios iráke akai, Cristo kopíres,
jawen jakon shinanbo mato Diossen menia iketian.
5 Já kopiresa jatíbi, ja Diossibakeax joái jawen icha jakon
jawékibo, mato menia iki. Ja iki, jaskati yoyo iti joibo, itan
onan shinan.
6 Ja Cristokiriti iká joi ninkatax icha jakon shinanbo biax,
moa kikini jaki koshikanabo mato iketian,
7 jaskara ikaxa, ja non Ibo Jesucristo joti nete manaax
mato iitai kaman, ja Diossen onan shinanman moa mato
maxkáyamake.
8 Nete senenai kamanra, mato Diossen jaki koshimati iki,
ja non Ibo Jesucristo joketian, mato tsonbi jawebi yoixonya-
manon ixon.
9 Diossenra akonkin senenhai, jan yoiabo. Janra mato
kenaa iki, jawen Bake Jesucristo betanbi mato janon ixon, ja
iki non Ibo.

Jatonbiribi wetsa tsamá akaibo

10 Ja non Ibo Jesucriston janenkora en mato yoikin
jeneyamai nokon wetsabó; jatikaxbi westíora shinanyabicho
jakanwe, matonbiribi wetsa tsamábo akáx iamakanwe,
senenbires jakoni jaax, ja maton shinannai keskatires
jakanwe.
11 Neskara ninkáxonra en mato yoiai nokon wetsabo.
Cloekan rarebobaonra ea yoike, matobires mato join
ianankanaibo.

12 Jaskatiki ikai jatíribibo: Eara Pablo betan iki; eara Apolos betan iki; eara Pedro betan iki; jainoax eara Cristo betan iki, ikibo.
13 ¿Cristokayaki icha tsamábo iki? ¿Pabloki mato kopi korosen akana iki? ¿Pablon janenkoki mato bautizanmeeta iki?
14 Enra Dios iráke akai. Ja Crispo betan Gayo imaa pekáora, westíorabi en mato bautizannama iki,
15 jaskatira, tsoabi nokon janenko mato bautizanmeeta iki iti atipanyamake.
16 Jainxon ja Estéfanassen rareboresibira en bautizana iki. Ikaxbira en shinanyamai, wetsaboribiki en jato imaa iki ixon.
17 Cristonra jawen janenko jato bautizanti ea raanama iki. Janra ea raana iki, jawen jakon joi yoitires. Jatian ja joi yoikinra, jan ratéti ani joibaon en ayamaa iki, ja Cristo korosenmeax mawata joi, jawemabi keskáakin imanaketian.

Diossen onan shinan itan jonibaon onan shinan

18 Ja manótiain boaibaon ninkatara, Cristo korosenmeax mawata joi jawemabi iki. Ikaxbi ja noa kishpinmeetaibaonara, nato joi iki Diossen atipana koshi.
19 Wishá meranra ikai neskati: "Enra ja onanbo, jaton onanna jawékibo keyonaanoxiki. Jatian ja onan shinanyabaon shinanbora, en jato onantimaananoxiki", iki.
20 ¿Jatian ja onan jonibo itan ja esé onanbo, jainoax, jatíbi jawéki onannaton shinanmeetaiboki jawe winókana? Diossenra nato netemea onan shinanbo, moa jawemabi itiakin imaa iki.
21 Diossenra shinanna iki, jaton onanti shinanmanbi tsonbi, já onankantima. Jatianra Diossen shinanna iki, jawemabi keskáakin jawen joi shinankanainbi, ja joi ninkaxon ikonhaibores, jato kishpinmati.
22 Judíobora keenai, ratéti jawékibopari ikai ointinin, jatian ja griegobobiribi keenai ani joibaonres non jato yoitinin.
23 Jaskara ikenbira, nonbiribi yoiai, ja Jesús moa korosen akana mawata. Jaskáakin non jato yoiaitianra, judíobaon jakonmabires shinannai. Jatian judíomabaon ninkatara, iresa jawéki iki.
24 Ikaxbi ja Diossen moa katota judíobo iamax griegobaonara, Cristo iki, ja Diossen atipana koshi, itan jawen onan shinan.
25 Ja Diossen shinanna jawékibo iresa keská ikaxbira, jákaya jatíbi jonibo xewina onan iki. Jatian Dios yosma keska shinankanabira, jawen koshi, jonibaon koshi betan senenyamake.
26 Nokon wetsabo, matonra shinanti jake, matora Diossen kenaa iki, mato xaranra ichama onanbo jake ixon wetsa jonibaon shinannainbi, ichamaribi iki, ja mato betan ikábo

koshi janekana, jainoax ichamaribi iki, ja kikin jonibaon rarebobo.

27 Jaskara ikenbira, ja onan jonibo rabinkanon ixon, ja onanmanin yoinkanaibo jato Diossen katota iki. Jatian ja kikinman shinanmeetaibo rabinkanon ixonra, ja kikinmashoko jonibo jato katota iki.

28 Diossenra katota iki, ja omiskanai jonibo, itan ja kikinmashokobo, ja iki, ja jawemabobishokobo. Jaskáaxon ja kikinman shinanmeetaibo jaskara shinanbo jato keyonanti kopí.

29 Jatianra tsoabi moa Dios bebon rabítima iki.

30 Ikaxbi matora, moa Diossen Cristo betanbi imaabo iki. Jaskara ikaxa, jabi iki, ja noa Diossen menia onan shinan. Jaribi iki, noa jan ochaoma keskábo imai, jainxon janribi, noa Diossenabo imaa iki, janra noa jakonmainoa xabáa iki.

31 Jaskara ikenra, Wishá meran neskara yoiai: "Jawerato-boki rabíkasai, ja non Ibon akátoninreskaya rabikanwe", iki.

2

Cristo korosen akanakiriti iká joi

1 Nokon wetsabo, ja Diossen yoia joibo yoii ea matoiba kanontianra, jan ratéti ani joibaon en mato ayamaa iki.

2 Jain mato betan ixonra, Cristokiriakinres en mato yoia iki, itan jaskatax korosenmeax mawataribi, en mato kikinhakin onanmaa iki.

3 Mato bebonxon joi yoii niaxa, ea kikinmashokonin shinanmeeta iki, jaskatira ea raketi saki ika iki.

4 Jatian ja joi yoikinra, mato keenmakaskin en ani joibaon ayamaa iki. Jaskáyamakinra, abanon ja Diossen atipana koshinbi, itan jawen Shinanman akinnares maton onankin ixonres, en jenea iki.

5 Jonibaon onan shinanki koshiamai, Diossen atipana koshikires mato koshiabo iti kopí.

Diossenra jawen Shinan meranxon, jawen joné jawékibo noa onanmai

6 Ikaxbi, ja Diossen joiki moa ikoni koshikanabo yoiira, noa ani joibaonribi yoyo ikai. Ikaxbi jara, nato netemea jonibo, itan joni koshibo jayata onan shinanma iki, jaton onan shinanbora basima keyotaibo iki.

7 Non yoiai joi riki, jawen onan shinanman Diossen akai jawékibo, tson onanama ikátiaibo. Nato nete joniamatianbira, Diossen shinanna iká iki, jaskáaxon jawen icha jakon jawékia noa imati.

8 Jaskara Diossen shinanna jawékibora, nato netemea joni
koshibaon onanyamakana iká iki, jaskara onanxonra, ja ati-
pana koshia non Ibo, korosen ayamakeankana iki.
9 Wishá meranra neskáakin yoiai:
“Diossenra, já noia jonibo, tsonbi oinnama itan
tsonbi ninkatama, jainxon tsonbi
shinannama jawékibo jato axona iki”
ixon.
10 Nato jawékibora noa Diossen onanmaa iki, jawen Shinan
meranxon. Ja Shinanmanra jatíbi onanke, Diossen shinan
reboyabi.
11 ¿Tsonki jonin shinannai onanti atipana? Jawen shinan-
manresa onanke, ja meranbi ixon. Jaskaribiakinra ja Shinan-
manres onanke ja Diossen shinannai jawékibo.
12 Nonra nato netemeabaon shinan biama iki. Nonra bia iki
Diossen Shinan, jaskáaxon jawen jakon shinanman noa kopi
Diossen aká jawékibo, non onanti kopí.
13 Ja Diossen noa kopi aká jawékibo yoiira, non onan shi-
nanmanbi noa yoyo iamai. Noa yoyo ikai riki, ja Diossen
Shinanman onanmaa joibaonres. Jaskákinra ja Dioski ikoni
koshiabores, ja Diossen noa onanmaa ikon jawékibo non jato
yoiai.
14 Ja Diossen Shinan jato meran yamaabaonra, jawen Shi-
nanman yoiai joibo, ninkákashamakanai, iresabires keská shi-
nankin. Jainxon ja Diossen Shinanmanres onanti jawékibo
iketian, onanti atipanyamaribikanke.
15 Ikaxbi ja Dioski moa ikoni koshiabaonra, jatíbi
jawékibo tanayonxon onankanai, jatian ja Diossen
Shinanhomabaonra ja Shinanyaxon yoikanai jawékibo
onanyamaxon ninkáyamakanai,
16 Ja Diossen Wishá meran yoiai keská: ¿Tsonki non Ibon
Shinannabo onanna? ¿Tsonmein já eseti atipanke? iki ikai,
ikaxbi nonra ja Diossen Shinanya ixon, Criston shinannai
keskáribi shinannai.

3

Jatonbiribi wetsa tsamá akaibo

1 Moa ikoni Dioski koshikanabo atinra en mato joi yoiamaa
iki nokon wetsabo, ja Dioski ikoni koshikanamashokobo ati-
nresa en mato yoia iki, ja Criston joinko bakeshokobopari
keská mato iketian.
2 Ja ninkátichaa jawékiboresa en mato onanmaa iki, wetsa
jawékibo pimaamatianbi, westíora bake xomares amakanai
keskáakin. Ja wetsa jawékibo piti atipanyamaa keskábopari
mato iketian, jatian ramakamanbi iki mato jaskarapari,

3 ikoni Dioski koshikanamabopari ikax. Jakopira ikai mato notsii, mato join ianani. Jaskara shinanyabo ikaxiki, mato Dioski ikoni koshiamabopari. Jaskákinra akai, ja jonibaon akai keskáakin maton shinankin.
4 Jaskatira ikai jatíribibo, ea riki Pablona iki; wetsa ikai ea riki Apolosna iki; ja joi ayamaibo ikai keskatiresibi mato ikanai kopí.
5 Jaskata pekáo maton oinnaki ¿Apolos jawe iki? ¿Jawerin Pablo? Jabora Diossen tee akaibores iki, jabaon yoiara non Ibo maton ikonhaa iki. Westíoraxonbora non Ibon ati yoia teebo non aká iki,
6 Enra ja bero banaa iki, jatian Apolosninra onpax machíananbi koirana iki, ikaxbi Diossenra ja banábo animaa iki.
7 Jaskara iken, ja bero banai betan ja onpax machitaitonin aká riki ixon shinanyamakanwe, Diossenbira ja banábo animai.
8 Ja banai betan ja onpax machitaitonra senenbires tee akai, jaskara ikenra, jaton tee aká betan senenresibi jato Diossen kopíanoxiki.
9 Noara Diossen tee axoni teetaibobiribi iki, jatian mato riki, ja Diossen waiaka keskábo, itan jan xoboaka keskáboribi.
10 Diossenra jawen jakon shinanya imaxon, xoboati onan joni keska imataanan, jan koshiatibo ea janbi nichinmaa keská iki. Jatian wetsa riki, jaki tekibokin xoboai iitai keská. Ikaxbi westíorabora koiranmeeti jake, jawekeska xobo akíkayaki ea iitai iki ikax.
11 Jatian jan koshiatibo moa akanainkora, tsonbi wetsaresibi jan koshiatibo moa nichínti atipanyamake, jan koshia riki Jesucristo.
12 Jaweratobaonki nato pekatan oro xoboakai, *plata xoboakai, metsá makanbaon xoboakai, tabla xoboakai, tawa xoboakai itan pei xoboakai,
13 ja akana teebora, jato jishtiaxonoxiki, ja non aká jawékibo onanti nete nokoketian. Ja westíoraxonbo akana teebora, chiikan tanai keskáakin anoxiki.
14 Jatian tsonki, jakonhakin xoboaka keskáakin jato jakonhakin axeakai, janra jawen kopí binoxiki,
15 Ikaxbi jaskáakin jato axeayamaa ikaxa, jawen tee akábo menotai jawéki chiikan menoa keskati keyónoxiki. Ikaxbi ja jonira kishpinmeenoxiki chiimeranoaxbi pikotai keskati.
16 ¿Matonki onanyamaa mato Diossen xobo, jain Diossen Shinan iká?
17 Jaweratobaonki ja Diossen xobo jakonmaakai, jara Diossenbiribi jakonmanoxiki, ja Diossen xobora jawe jakonmabi yamake, jatian ja xobo riki matobi.

18 Matonbinix paranmeeyamakanwe, jaweratoboki nekeabi jawéki onanax onanman shinanmeetai, jara onanma joni keskatires iti jake, jaskatax ikonkon onan iti kopí.
19 Nato netemea jonin onan shinanra, Diossen oinna jawemabi iki. Wishá meran yoiai keská: "Jaton onan shinanmanbi benómaxonra, Diossen jato onanmabo imai", iki.*
20 Jainxon yoiribiai: "Non Ibonra onanke, ja jonibaon onan shinanbora jawemabi iki", ixon.†
21 Jaskara ikenra, westíora joni chibanai ikax tsoabi rabíti atipanyamake. Shinankanwe, jatíbi jawéki riki matona.
22 Ibanon, Pablo, Apolos, Cefas, nato nete, noa jati, noa mawáti, noa rama itai, noa ramakaya ikí kati, jatíbi jawéki riki matona.
23 Jatian mato riki Cristona, Cristo riki Diossena.

4

Criston raanabo
1 Ja Criston tee akaiboakin itan ja Diossen anoxon shinanna onanyamakana jawékibo, jato onanmaiboakinkayara, maton noa shinanti jake.
2 Jaskara iketian, jaweratonki ja tee biai, janra ikonkon ja tee senenhai jato oinmati jake.
3 Ikaxbi enra maton, iamaxon wetsa joni koshibaon inonbi, en jakonma akábo ea yoixonkantibo en shinanyamai, jainxon enbiribira, eara jakon iki, iamaxon eara jakonma iki ixon, shinanyamai,
4 jatian nokon shinan meran jaskara jakonmabo atiakin en moa shinanyamai iki ea ikaira, jatíbi jaskarabaon moa xabakaata kopí, ea ikaima iki, non Ibokaya riki, en akai jawékibo ea yoixonai.
5 Jaskarabo iken, netebo nokotamabi jaton akai jawékibo jato yoixonyamakanwe, manakanwe, abanon non Ibon joxon, ja jishtima itinabo onantiakin pikokin, jainxon ja jonin atiakin shinannaiboribi jato jishtiaxonkin, jatianra westíorabo jaton aká kopíbiribi Diossen jato kopíapakenoxiki.
6 Nokon wetsabo, neskara jawékibora en mato yoiai, maton onanti kopí, jaskatax ja Apolos betan ea ikai keskatiribi mato ikanon ixon, jainxon ja Wishá meran yoiamai keskáakinbo maton shinanyamanon ixonribi, jaskatax tsoabi wetsa joni jakonmaanox wetsa jonin paranan ikí, rabítima kopí.
7 ¿Tsonki mia wetsabo xewina kikin imaa? ¿Jawe jawékirin ja Diossen mia meniama? Jatian jan mia menia ikenbiki ¿Jawekopi minbi bia keskáakin min shinannai?

* **3:19** Job 5.13 † **3:20** Sal. 94.11

8 Matora ikai moa jatíbi jawékiayaton shinanmeeti. Jaskákinra apobo keskati shinanmeekin maton moa nokiakinbo shinanyamai, ikonkon Apobo mato ipainon riki mato keskaribi noa inon.
9 En oinnara, noa jawen joi yoiti raanabo, jato namanbires noa Diossen imaa keskábo iki, moa retekantires keskábo. Nato netemea jonibo itan ángelboribi jaon manaiti jawéki keskábo.
10 Ja Cristo ikonhaa kopíra, akanai onanma joniboakin noa shinankin, ikaxbi enra Cristo iráke akai matobobiribi onan joniboakin shinankanaitian, noara jawemabiakin shinankanai, matokayara kikinbo iki, noara omiskanai, jatian matora jakonhakanai.
11 Ramakamanbira noa jawékiatibo tenei jenetama iki; nomin ikíbo; chopabo keyoti; jonibaonra noa jakonmaakai, jain jati xoboomabobi riki noa.
12 Moa teeti paxkinabo riki noa, ichakanabira, jakonhakinres non jatoki shinannai, jakonmaaxon masábo tenemakanabira, jawe iamakin non teneai.
13 Jakonmaatibo noki yoyo ikanainbira, jakon shinanyaxonres non jato kewinai, kerás jawéki keskáakin itan jawéki texe potakana keskáakinbora noa shinankanai, ramakamanbi riki, noa jaskáakin jenekanama.
14 Mato rabínnon ixonra, neskarabo en mato wishaxonyamai, nokon bakebi keskáakin shinantaanan, mato noixon esekinra akai, en mato jaskáakin.
15 Ibanon joi akaibo iken, jabaon mato Diossen joi onanmaibo chonka waranka joni inonbires, ja maton papa keska jonibora ichama iki. Ja kishpinti jakon joi en yoiaitian ninkáxon, Cristo maton ikonhaabo iken riki, ea maton papa keska.
16 Jaskáakinra en mato yoiai, ja ea ikai keskatiribi mato inon ixon.
17 Neskara kopíra en mato Timoteo raanxonai, nokon noi bake keská ikax, non Iboki koshi jenéyamai iketian. Janra ja Cristo ikonhaa ikax jaskati ea ikaibo mato shinanmai kaai, jaskara esériбira akai, jatíbiain ea kaainko, ja nobé joi akaiboribi en jato onanmakin.
18 Jatíribi matobora moa kikinman shinanmeekanai, ea moa mato oinni kayamai shinannax.
19 Ikaxbi non Ibon jaskara shinanna iketianra, ishtontani mato oinni ea kati iki, jatianra en ointi iki, ja kikinman shinanmeetaibaon ati shinannaibo, jabo yoyo ikanai joiboresma.
20 Ja Diossen ikinaton jatira, joiresma iki, jara ja Diossen koshin akaitonin, non jato oinmati iki.

21 ¿En jaweatiki mato keenai? ¿Kaxon kikinhakin en notsintininki mato keenai, iamaxon ja noimisti shinanyaxonres mato esetinin?

5

Joi akai ochaketian, jaskáati

1 Mato xaranra ninkakaake, westíora joi akai joni, jawen onan titabi moa awinhaka keská. Neskara jawékira, kikin jakonmabires iki, ja joi ayamai jonibobira jaskákanaibo non jato ninkáyamai.

2 Jatian jaskarabo ikanaitianki ikai, mato rabíshamani, moa kikini onísxon, ja jaskata joni mato xaranmea pikotitianbi.

3 Eabishaman mato betan jain itinaxmabira, nokon shinan meran ea mato betan iki, earibi mato betan jain itina keská ixonra, non Ibo Jesucriston janenko, ja jaskatai joni en moa jaskáatibo yoike.

4 Jatian ja non Ibo Jesussen janenko maton tsinkitainkora, shinan meran ea mato betan iti iki, jatianra jawen atipana koshinribi mato meran ixon, mato akinti jake.

5 Jaskáaxonra, ja joni moa *Satanássen mekenman maton jeneti jake, jaskatax jawen yorabo jakonmaataxbi non Ibo joketian, jawen kaya kishpinmeeti kopí

6 Jaskarabo akanaitianra, mato jan rabíti atipanyamake, matonra onanke ja neskati yoyo ikanai joi: "Ichamashoko *levaduranra, meínna patsá jatiobi soo imai", iki iká.

7 Jaskara iketian, ja matoiba iká jakonma akai joni, moa mato betan imayamakanwe, ja jakonma *levadura potati keskáakin, jaskatax ja benápan levaduraoma akana keskáshamanbo mato ikanon. Mato riki, ja ikonkon *Pascuatian pikanai levaduraoma pan akana keskáshamanbo, jatian Cristo riki, ja *Pascuatian retekani *Cordero keská, jara menikaatax, noa kopi mawata iki.

8 Jaskákinra, ja *levaduraoma akana pan keskabo ixonkaya, ja *Pascua fiesta akai keskábo noa ikanti iki, ja iki, ja kikinhakin shinannai, itan ikonkon shinanya noa iti. Ja moá aká *levaduraoma keskábo ixon, ja iki, ja jakonma jawékibo jainoax jan noa cheatai jawékiboribi.

9 Ja kirika wishaxonainkora en mato yoia iki, ja wetsa betanbires yoranti akaibo betan mato raenantima.

10 Neskáakin mato yoikinbira, ja joi ayamaibo ikax wetsa betanbires yoranaibo betan, ja jayá ikaxbi, bebon jayátinin keenkaresaibo betan, ja yometsoaibo betan iamaax ja jatonbi aká jawékibo rabiaibo betanribi, moa kikini raenani jenékanwe, akin en mato akáma iki. Jaskarabo betan itima iketianra, nato netemeax mato pikókeanke.

11 Neskáakin mato yoikin riki en aká: Ja joi akai ikax, nokon wetsabo ikibi, wetsabo betanbires yoranti akaibo betan, ja jatíbi jawékia ikaxbi, bebon jayátinin keenkaresaibo betan, ja jatonbi aká jawéki rabiaibo betan, iamax paenaibo betanribi, ja yometsobo betanribi, raenantima yoikin. Jawekeskaxonbira jaskara jonibo betan maton jawékiati yamake.

12 Ja joi ayamaibaon akai jawékibora en jato yoixonyamai, ikaxbi matonra ja joi akaibaon akai jawékibo, jato yoixonti jake.

13 Abánon Diossen, ja joi ayamaibaon akai jawékibo jato yoixonkin, ikaxbi matonra, ja mato xaran itina ocha akai joni moa jainoa pikoti jake.*

6

Jakonmaananax, joi ayamai koshiboiba katima

1 Ja joi akai ikax, wetsa joi akai betan ramiananaxki ¿Ja joi akai koshiboibakaya katitianbi, jaweaki ja joi ayamai koshiboiba, jabaon benxoakinnon ikax, mato kaai?

2 ¿Matonki onanyamaa, noa joi akaibaon, ja joi ayamaibaon jaton akaibo non jato yoixonti? Jatian jaskara jonibo jaskáati ixonbiki, ¿Neskara maxko jawékibo maton jato benxoakinti atipanyamaa?

3 ¿Ja ángelboribi jaton akábo non jato yoixontiki, maton onanyamaa? Atixonbira, nato netemea jawékibo non benxoati atipanke.

4 Jaskara ikenki, ja netetiibi, shinan meran ikai jawékibaon jakonmananax ¿Jawekopí ja joi akaibo betan jawe ointi yamaa joni koshibo maton benai?

5 Mato rabintaninon ixonra, akai neskarabo en mato yoikin ¿Yamakayakia mato xaran westíoratanibi, ja joi akaibobires mato jaskakananketian, jan benxoakinti onan?

6 Joi akaibobires ikaxbira, mato joinbicho iananananyamakanai, jaskataxbora ikai, ja joi ayamai koshiboiba mato kaai.

7 Ja jakonmashoko jawéki kopíbi, joi benxoai koshibo bebonmeax mato join ianantira, jakonma jawéki iki, ¿Jawekopíki atima keskáakin akanabo, non tenetima iki? ¿Jawekopiki noa yometsoakankenbi, non tenetima iki?

8 Ikaxbi, matonra jaskáyamakin atima keská jawékibo akai, ja mato betan joi akaibobi yometsoakin.

9 ¿Matonki onanyamaa, ja jakonma jawéki akaibo, Diossen ikinaton jati netenko jikiamakanti? Jato paranmayamakanwe, ja wetsabo betanbires yoranti akaibo, ja jatonbi aká jawéki rabiaibo, ja wanoya itan benoya ixonbi

* **5:13** Dt. 17.7

wetsa betan yoranaibo, ainbo keskati ikaibo, ja jabé benbobi amaibo.
10 Ja yometsoaibo, ja jatíbi jawékia ikaxbi, bebon jayátinin kenkaresaibo, ja paenaibo, ja jakonmaakin yoimisaibo, jainoax paranhanan jato yometsoaibo, jabora, Diossen nai netenko jikiamanoxikanai.
11 Neskarara jatíribi matobo moatian ikana iki, ikaxbi ramara ja Dios bebon jakon inox, moa mato chokitabo iki. Jaskataxa ja Ibo Jesucriston janenko, itan Diossen Shinanman, imaa, ochaoma keskábo, itan itibi keskati ikaibo mato ikana iki.

Ochakaresnon ixonra, noa Diossen xabáama iki
12 Mato jatíribiboki ikai neskati: "En akasai jawéki atira, ea jawemabi iki", iki. Jara ikon iki, ikaxbi jatíbima riki, ja non ati jawékibo. Ikon riki, ja en akasai jawékibo en atira jawemabi, ikaxbi jawe jawékibira en eamaresti atipanyamake.
13 Jainxon yoiribikanai: "Jawékiati riki, non poko meran boai, jatian ja non pokobiribi iki, non jawékia jain boai", iki. Jara ikon iki, ikaxbi ja rabébira keyoti boaibobires iki. Jatian ikonma jawéki riki, non yoran wetsabo betanbires yoranti ati, ja non yora riki non Ibona, jatian non Ibo riki, ja non yorana.
14 Diossenra jawen atipana koshin, ja Ibo jirimaa iki. Jaskáribiakinra, jawen atipana koshin noa jirimanoxiki.
15 ¿Matonki onanyamaa maton yora Criston yora mebibi keská? ¿Enmein atiki ja Criston yora mebi keská ikenbi ja wetsabo betanbires teaananaiton yora mebi keská imakin? Imaama.
16 ¿Matonki onanyamaa, westíora joni, wetsabo betanbires teaananai ainbo betan biananax, rabébi westíora yorabicho keská ikai? Wishá meranra ikai neskati: "Rabébira westíora yorabicho keská itiki", iki.
17 Ikaxbi non Ibo ikonhaa ikaxa, westíora joni jabé jawen shinan meran westíorabicho keská iki.
18 Moa wetsabo betanbires yorantibo akí jenékanwe, wetsa keska ocha axonra, jonin jawen yora ramiayamai. Ikaxbi wetsa betanbires yoranxonra, jawen yorabi jakonma imati ocha ake.
19 ¿Matonki onanyamaa, maton yora ja Diossen mato menia Diossen Shinanman xobo keska, jainoax ja Diossen Shinan mato meran jaa? Matobima riki, maton yora ibo.
20 Diossenra kopí mato maroa keskábo iki, jaskara kopíra, maton yoran Dios keenai keskábores maton axonti jake.

7

Wanoyabo itan beneyabo yoii iká esé

1 Ramara ja maton kirika wishá meran maton ea yokatabo,
en mato yoiai, jakonra iti iki, joni wanooma iká.
2 Ikaxbi ja wetsabo betanbires yorannaketianra, jonibo
jaton awinyabobiribi ikanti jake, jatian ainbobobiribi jaton
beneyabo ikanti jake.
3 Jatian wanoya joninra, jawen awin betanbicho ati jawéki
senenhati jake, jatian jawen awininra jaskáribiati jake,
4 ja wanoya jonira jawen yora iboma iki, jawen awinman-
abiribi ikax, jatian ja benoya ainbora jawen yora iboma iki
jawen benenabiribi ikax.
5 Jaskara iketian rabekaxbi yoashiananyamakanwe.
Ikaxbi jawetio basi Dios oracion meran benati shinan axonra,
maton yorantimapari iki, japekaoparira mato jakiribi iti
iki, jaskarabo teneti atipanyamaketian, mato *Satanássen
ochamanaketian.
6 Jabo senenhakanwe, akin mato akíma riki ea, eseanan
mato yoii riki ea.
7 Enra shinannai jatikaxbi ea keska ikanara, jakon iti iki
ixon, ikaxbi Diossenra westíorabo meskó shinanyabobiribi
jato imaa iki, jatíribibo imaa iki, wetsaresibi shinanya, jatian
wetsabobiribi wetsaresibi shinanyabo.
8 Ja wanoomabo itan benomaatabora en yoiai, ea
keskatiribi wanoyamakana, itan benoyamakanara, jakon
iti iki ixon,
9 ikaxbi, jaton yora keenai shinanbaon jatoaresara, moa
wanokanti jake itan benokanti iki, ja yoranti teneyamai
jakonmayonaketian.
10 Ikaxbi, ja wanoyabo itan benoyabora, en neskara yoiai,
jara nokon joima iki. Jara non Ibon seneanhati yoiai joi iki, ja
benoya ainbaonra jawen bene potati yamake.
11 Jatian jawen bene potaaxa, jakiribi benoribitima iki,
jaskáyamakinra, jakiribi jan potaa jawen bene biribati iki,
jaskaribiakinra, ja wanoya jonin jawen awin potatima iki.
12 Jatian jatíribibora en shinannai keskábiribi en yoiai, jara
non Ibon joi meran yoiamai, jatian westíora joi akai jonin
awin, joi akaima ikaxbi, ja betan jakonax jatiakin shinan-
naitianra, ja joni jabetan potaanantima iki.
13 Jatian westíora ainbo joi akai ikaxbi, joi akaima joni betan
biananana ikax, ja betan jakonax jatiakin shinannaitian, ja
ainbo jabetan potaanantima iki.
14 Ja joi ayosma joni, westíora joi akai ainbo betan
biananana ikaxa, jan akinnaton Diossenaribi iti atipanke,
jatian ja joi ayosma ainbora, joi akai joni betan biananana
ikax, jaskáribi iti atipanke. Jaskarama ikenra, maton

bakeboribi jakonmabo ikenhake, ikaxbi jaskaramabo ikaxa, moa Diossen joniboribi iki.

15 Rama ja joi ayamai joni, iamax ja joi ayamai ainbo potaanankasira, ikanti iki, jatianra ja joi akai jonin, iamaxon ja joi akai ainbaon, moa jawe ointi yamake, Diossenra jakonax jakanon ixon, mato katota iki.

16 ¿Tsonki onanna mia kopiki min bene kishpinmeetiki ixon? ¿Jaskaribiakin tsonki onanna, min awin mia kopi kishpinmeeti?

17 Jawekeska inonbires ibanon, jawekeska itiki Westíorabo non Ibon mato kenaa iki, jaskarabiribi ikanwe, jainoax jawekeska ikenki, mato Diossen kenaa iki, jaskarabiribi ikanwe. Neskati ikantiribira, jatíbi ea kainkobo en jato yoiai.

18 Jatíribibo jaton jakina rebichi xatéyabo iken, jato Diossen katotabo ikaxa, jaton jaskarabo jonekasi ikantima iki, jatian jatíribibo jaskatama inontian, Diossen jato katotabo ixonra, jaskarabo moa xatetima iki.

19 Non jakina rebichi xatéya, iamax xatéoma itira jawemabi iki, ja Diossen yoiai joibo ninkaxon senenhaikayara noa iti jake.

20 Jawekeska inontianki, noa Diossen katota iki, jaskábira noa westiorabo ikanti jake.

21 Ja iboaxon wetsabaon yonoai inontian, mia Diossen katota ixon, jayora shinanyamawe, ikaxbi mia xabakaati jakon iketian, iwé.

22 Ja iboaxon yonokanai inontian, Diossen mia kenaa ikaxa, rama moa xabáshaman ikax, mia non Ibon tee axonaibiribi iki, jaskáribiira yonokanaima inontian, non Ibon kenaa ixon, xabáshaman itaanan, mia non Ibon tee axonairibi iki.

23 Diossenra icha kopíaxon mato bia iki, wetsa jonibo iboamaxon, yonomayamakanwe.

24 Jaskara iken, nokon wetsabo, jawekeska inontianki, westíoraxonbo non Dios ikonhaa iki, jaskarabira noa ikanti jake.

25 Ja benooma ainbobo, jaskatishaman ikantiakin jato yoitira, non Ibon ea onanmaama iki. Ikaxbi ja Ibon noibataanan, átixonbi ea akinna ixonra, nato shinan en mato yoiai.

26 Moa nete atikonmabo ibotanai meran noa jakana kopíra, en shinannai, jawekeskaki noa itina, jaskábi noa westíorabo ikanti jake.

27 Awinya ixon, potayamawe, jatian jayaoma ixon, wanotiakin shinanyamawe.

28 Wanoaxa mia ochayamai, jatian westíora xontako benoara ochamaribi iki. Ikaxbi, ja wanoaibo itan

benoaibaonra nekeabi atikomabo, nokokanti jake, jaskarabo mato inaketianra, en mato yoiai.

29 Neskara mato yoii riki ea, nokon wetsabo, basima netera maxkáke. Jaskara ikenra, ja wanoyabo wanooma keskati ikanti iki,

30 ja winiaibo winiamai keskati; ja raroaibo raroyamai keskati; ja jawéki marokin biaibo jawebi biamaa keskati.

31 Nato netemea jawékinin raroaibo jaskáyamai keskati, nato netemea non oinnai jawékibo, moa basima keyoti kaai kopí.

32 Jaskara jawékibo shinanni mato jatianra, ea keenyamai. Ja wanooma joninra non Ibon jawékiakinbiribi shinannai, jaskáaxonra non Ibo raromai.

33 Ikaxbi ja wanoya joninra nekeabi jawékibo, itan jaskáaxon jawen awin raromatibiribi shinannai.

34 Jaskatira meskó shinanyabo ikanai. Jaskaribiira, ja benooma ainbo itan benooma xontako, non Ibon jawékibobiribi axontires shinanya ikanai, jaton yora betan jaton shinan Diossenabiribi imatiakin shinanni. Ikaxbi, ja beneyatonra, nekeabi jawékibo itan jawen bene jaskáaxon raromatibiribi shinannai.

35 Jaskáaxon mato atikonmaaxonkaskin mato yoiima riki ea. Mato akinkaskinra en mato jaskáai, itibi keskati jaxon, non Ibon tee akíres mato jakanon ixon.

36 Tsoaki moa wanoti baritia senen ikax, jawen biti ainbo betan wanoti shinannai, ibanon, jawen shinannai keská iki. Wanotira, ochama iki.

37 Ikaxbi wetsara itimapari shinanni, jawen keenai shinanbaon jaarestima jakon iken, pontéakin shinantaanan jawen keenai jawékibopari ati shinannai, janra jakonhakin shinanke,

38 Jaskara ikenra, jaweratoki jawen biti ainbo betan wanoai, jara jakon iki, ikaxbi jaweratoki wanoyamai, jara bebon jakon iki.

39 Ja benoya ainbora, jawen bene japariketian, jawenabipari iki, ikaxbi moa jawen bene mawáketianra, moa tsobetan inonbires benoti jawemabi iki, ikaxbi iti jake joi akai joni.

40 En shinannara, jakiribi benoyamaakaya bebon jakon iti iki, jaskáakinra en shinannai, earibira Diossen Shinanya iki ixon.

8

Jatonbi aká diosbo iboamakanabo

1 Ramara ja jawékiatibo, ja jatonbi aká jawékibo iboamakanakiriakin en yoiai, ikon riki, jatíxonbi jaskarabo non onanna iki, noa yoyo ikaibo. Ikaxbi, jaskarabo non onanna jawékininra jato xewinaton noa shinanmeemai,

jatian noomeran noimisti shinan ikátoninra, noa shinan meran bebonhakin koshimai.
2 Jaweratoki, jawéki onannaton shinanmeetai, jara jawe onanaxmabi iki.
3 Ikaxbi jaweratonki Dios noia, jara Diossenribi onanke.
4 Ramara ja jatonbi aká jawékibo rabikin menikanai namibo pitikiriakin en mato yoiai. Nonra onanke westíora jatonbi ja rabiti akana jawéki, nato neten jawe koshiomabobi, ikaxbi ja ikon Dioskaya riki westíorabicho,
5 Jaskáakinra akai jonibaon, naikan itan nato mainra icha diosbo jake, ixon shinankin, jaskara icha diosbo jakenbira.
6 Nona westíora Diosbicho jake, non Papa jaibakeax jatíbi jawékibo peokootai, itan jawenaboribi ikax noa jakana. Jainoax jaríbake westíora non Ibobicho, janra jatíbi jawéki aká iki. Jatian noaribira jakopires jake.
7 Ikaxbi jatíxonbira, ikonkon neskarabo onanyamakanke, jatíribibo ja jatonbi akana jawékibo rabii, moa axea ikanabaonra, ja diosbo iboamakanara ibirai ixon shinankin, ja namibo pikin jeneyamakanai, jatian jaton shinan meran koshimaparibo ikaxa, jaskarabaon moa jato tsaiabo shinankanai.
8 Ja Dios keenai keskábo non atira, non jawékiaibaon noa imaima iki. Jaskákin piax o piamaax inonbira, bebon jakon itan bebon jakonma noa iamai,
9 ikaxbi jatíbi jawékiati namibo piti ikenbi, jaskara atibo koiranmeekanwe, jaskarabo jawékiaxonra, ja shinan koshimapari joi akaibo maton ochan pakémanake.
10 Atiki ja neskara jawékibo moa onanna ikax, ja jatonbi ja rabiti aká iboamakana xobonko pii mia yakáketian, ja westíora shinan koshimapari non wetsan mia merakin, jatianra janribi keentaanan, jaskara namibo piti atipanke.
11 Jatian jaskáakin min onanatonra, ja shinan koshimapari min wetsa já kopiribi Cristo mawata ikenbi, min ochamati atipanke,
12 jaskáakin ja maton wetsabo, Dioski koshikonamabo ikenbi, jaton shinan meran ramiaxonra, Cristobi maton ramiake.
13 Jaskara iken, en jawékiai kopí nokon wetsa en ochan pakémati ikenra, jawetianbi en moa nami pitima iki, jaskáaxon ochati onsáin imanaketian.

9

Raana jonibaon biti jawékiboribi

1 Earibira xabakata ikax, Diossen raana joni iki, enra ja non Ibo Jesús oinna iki, jatian mato riki ja Ibon tee en axonaton ikábo.

2 Joi yoiai joniakin ea wetsabaon shinankanaimabira, maton ea jaskáakin shinanti jake. Ja en amaaton maton non Ibo ikonhamabo ikaxiki, ikonkon ea joi yoiai joni.

3 Ja ea yoii ikai jonibora, en neskáakin yoiai:

4 Nonribira ja non tee akai kopí, ja jawékiatibo, itan ja xeatibo biti jake.

5 Noaribira iti atipanke joi akai ainbo biax jabetan joi yoii nii, ja Pedro, itan ja non Ibon wetsabo, jainoax ja wetsa joi yoiaibo ikai keskatiribi.

6 ¿Ja Bernabé betan eabichorin jaskatax jati kopí wetsa teebo akí nonbixbi noa teeti?

7 Jawetianbira sontáronin jawen biai koríkininbi, jawékibo biamai, ja uva waiyatonra ja bimibi kokoai, ja oveja koirannaitonra, ja oveja xoma jenebi tsekaxon xeai.

8 Neskarara, jonin shinannares iki ixon, shinanyamakanwe, ja Moiséssen esé meranribira noa yoiai.

9 Ja Moiéssen esé meran riki, neskáakin wishaa: "Waka trigo texkan xememakin, kenexyamakanwe", iki iká. Ja wakabo Diossen ayorakin shinannai kopíma riki neskáakin yoiai.

10 Noakayara Diossen ayorakin shinannai. Noa kopikaya riki ja esé wishaa, jaskákinra ja jawéki bananoxon mai chiniai, itan ja trigo bero xemeaiton, jainoa biti shinantaanan ati jake.

11 Diossen joi mato yoikin riki, maton shinan meran non bero banaabo keská, ¿Jaskara ikenki, nonribi matoibakea jawéki bitima iki?

12 Wetsabaon matoibakea jaskara jawékiatiboribi biaitianra, átixonbi nonribi matoibakea biti jake. Ikaxbi jaskáatitianbi mato non yokáyamabea iki, ja Criston jakon joi non yoiai tsokas anaketian.

13 Matonra onanke, ja Dios rabiti xobo meran teetaibo jain jaa jawékiatibo jawékiai jakanabo, onantiakin yoia, ja jainxon Dios yoina menoxontiainko, menoxonkin bokanketian akinaibaonra, ja Dios menikin menokana yoina namibi pikanai.

14 Jaskaribira non Ibon yoiai, jaweratoboki ja kishpinti joi yoiaibo iki, ja yoiai kopí menikanatonribira jakanti jake akin.

15 Ikaxbi enra jawetianbi jaskarabo biama iki, jaskáakinra maton jawékibo meninon ixonribi, en neskarabo mato wishaxonyamai. Keenshamanxon jato joi yoiai, nokon shinan tson bichinamabi, ea mawatakayara, jakon iti iki.

16 Ja kishpinti jakon joi, en jato yoiai riki, jan ea rabikaati jawékima, jara jaskara ati shinanya ikax chexakaakin en akai iki. ¡Jawe iresaipanon, jakonmara itiki ja jakon joi en jato yoiamaa!

17 Jaskáakin enbishaman keentaanan akai ikaxa, en bitibo moa jake, ikaxbi jaskara ati riki akin Diossen yoiai iketianres akai ikaxa, ja senenhakinres akai ea itiki.

18 Ikaxbi ja en kopí biai riki, jawe kopímabi keenshamantaanan ja kishpinti jakon joi en jato yoiai, onantiakin yoia, ja joi yoiai kopí maton ea jawéki meninon ixon akáma, maton ea menitibo ikenbi.

19 Tsoa joninbi iboaxon yonoai joni ikaxmabira, jatíbibaon iboaxon yonokanai joni keska ea banéke, jaskaxon icha jonibo en jato Cristo ikonhamati kopí.

20 Ja judíobo xaran ikaxa ja judío joni keskaribi ea ike, jaskáaxon jaboribi en Cristo ikonhamati kopí, onantiakin yoia, ja Moiséssen esekan yoiai keskati jakanabo, jato joi ikonhamati kopíra, ja esekan yoiai keskatiribi ea ike, ea jaskati iti ikenmabi.

21 Jainoax, ja Moiséssen esekan yoiai keskati iamaibo jato Cristo ikonhamanoxa, jato ikai keskatiribi ea ike, ja Criston esekan yoiai keskati jaxonra, ja Diossen yoiai keskáboribi en senenhai.

22 Ja Cristo ikonhaa ikaxbi shinan koshikanamaparibo xaran ikaxa, jatíbi jabo ikai keskatiribi ea ike, jaboribi jato koshimati kopí, onantiakin yoia, jatíbi jabo ikai keskatiribira ea ike. Jaskáaxon jawekeskaxon inonbires, jawetiitani jato kishpinmanox.

23 Jatíbi ja en akai jawékibora, ja jakon joi aninon ixon en akai, jaskáxon enribi ja teebo aká iti kopí.

24 Matonra onanke, ja kanananani ishtotiainko, jatikaxbi ishtokanai, ikaxbi westíorabicho iki, ja kananxon bitibo biai, jaskati ishtoai keskatiribi ikanwe, jaskáaxon matonribi Diossen tee axon, ja bikanti kopíbo bii kanon.

25 Ja wetsabo betan jueganox benxokaataibaonra jatíbi jaton yora jan jakonmaai jawékibo ayamakanai, neskati ikanaibo riki, ja laurel pei aká maiti bikanti kopíres. Ikaxbi noara, ja jawetianbi keyóyosma kopí biti kopíbiribi onitsapikanai.

26 Eabiribira, jainra ea nokoti kati jake iki ikaxmabi, westíora joni ishtoai keskati iamai, jainoax xabánapo jonin timai keskatiribi ea iamai.

27 Jaskáyamakinra nokon yora masá tenemaananbi enharesai, jaskatax wetsaboribi jato joi onanmaa ikaxbi, ea jawemabi banénaketian.

10

Jatonbi akana diosbo rabitimaakin jato notsina

1 Nokon wetsabo, ja non rekenbo jato manaon koin boai
naman ikaní jawéki mato shinanbenotininra ea keenyamai,
jainxon jatíxonbiribira ja aniparo shitakana iki.
2 Jaskataxa jatíbi Moisés betanbi ikana iki, ja nai koinman
itan ja paro jenen bautizanmeeta keskábo ikax.
3 Jaskáribiakinra jatíxonbi, ja Diossenbi jato menia piti
jawékiakana iki.
4 Jainxon janbi jato menia xeatiribi, xeakana iki. Ja jatoki
pikóakeresai shanka meranoa onpax jokonairibi xeakana iki,
ja iká iki Cristo.
5 Jaskarabo ikenbira, jabaon jatíxonbitanishaman
Dios keenyamai keskábores akana iki, jaskara kopíra,
mawákanketian jaton yorabo, jain joni jayamainko miinkana
iki.
6 Jatíbi neskara winókanabora, ja oinxon non onanti kopí
ikana iki. Jaskáaxon jabaon jakonma jawékibo atibo shi-
nankani keskáakinribi, nonribi jakonma jawéki atibo shi-
nankantima kopí.
7 Jaskara kopí, jatíribi ja jonibaon akáni keskáakinribi,
ja jatonbi westíora jawéki jisaakin akana jawékibo rabi-
amakanwe. Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
“Jonibora tsinkíxon jawékiai tsamákana iki, jaskáakin jawékia
pekáora, ransakana iki”, iki.*
8 Jatíribi jabo iní keskatiribi, wetsabo betanbires
teananyamakanwe, jaskataxa westíora netenbicho rabé
chonka kimisha waranka joni keyókana iki.
9 Jatíribi jabaon akáni keskáakinribi, Cristo tanayamakanwe.
Jaskáaxa ronobaon natexa, mawákana iki.
10 Jainoax Dioski joíti jakonmaiboribi yoyo iamakanwe,
jatíribibora jaskati yoyo ikanketian, ja retemis ángelnin joxon
jato retepakea iki.
11 Jatíbi neskarabora non rekenbo winókana iki, jaskara
jawékibo oinxon non onanti kopí, jainxon ja kirika meran-
ribira wishakana iki, nato nete keyóti ochóma noa jakanabo
jaskarabo onanax koiranmeekanti kopí.
12 Jaskara iken, jaweratoki ikoni shinan meran Dioski
koshia shinanmeetai, jara ochan pakénaketian koiranmeeti
iki.
13 Joni ixon, tenetima keská tanakaati jawékibora maton
winoama iki. Ikaxbira maton kikinhakin onanna iti jake,
Diossenra maton teneti atipanyamaa bebonbires tanakaat-
ibo mato imatima iki ixon, tanakaatibo nokoketianra, janbi
jaskáaxon winotibo mato koshi meniti iki, jaskáaxon maton
teneti kopí.

* **10:7** Ex. 32.6

14 Jaskara iken, jatonbi aká rabiti jawékibo moa rabiamakanwe nokon noi wetsabó.
15 Onanbo ikenra neskáakinbo en mato yoiai, jaskara iken shinankanwe, rama en mato yoiaibo.
16 Dios iráke ataanan, jan jakonhaka xeati xeaxa, Cristo betan jawen jimi kopi noa westíorabicho keská ikai, ja pan tobaxon piaxa noa Cristo betan jawen yora kopi westíorabicho keská ikai.
17 Icha ixonbira, jatíxonbi non westíora panbicho pikanai, jaskara kopíra noa westíora yorabicho keská ikanai.
18 Shinankanwe, ja *Israel jonibo, ja yoina Dios menoxonkana nami piaibora, jatikaxbi ja jainxon Dios yoina menoxontiainoax Dioski menikaakanai.
19 Neskáakin yoixonra, ja jatonbi akana jawékibo koshiribi iki, itan jaskarabo iboamaa ikaxa ja nami moa wetsa namibires bebonbires jakon iki, akin en mato ayamai.
20 En yoiai riki, ja joi ayamaibaon jawéki iboamakinra yoshinbo iboamakanai, Dios iboamaama, jatian ea keenyamai riki, ja yoshinbo axonkanainko matoribi jain ikantinin.
21 Ja non Ibon jimi shinankin, xeati xeaxonbira ja yoshinbo axonkana xeatiribi maton xeati yamake, jatian ja non Ibon yora shinankin pixonbira, ja yoshinbo axonkana pitiribi maton jawékiati yamake.
22 ¿Jaskarabo akin non Ibo sinámatinki mato keenai? ¿Já xewina koshirin mato?

Joi akai ixon ati jawékibo

23 Yoirakanai, westíora jonira jawen keenai keskábo ati jawemabi iki ixon. Ikon riki jaskara, ikaxbi jatíbima riki ja atibo. Ikon riki westíora jonin jawen keenai keskábores ati jawemabi, ikaxbi jatíbininra jaton shinan meran jato Dioski bebonhakin koshimayamai.
24 Noabicho jakon itira non shinanti atipanyamake, wetsabo jakon itiribikayara non shinanti jake.
25 Jatíbi nami marokanainkoniabo bixon yokáxonmabi pikanwe, shinan meran, onanxonbi maton aká inaketian.
26 Jatiobi nato mai, jatíbi nato netemea jaa jawékibora non ibonabires iki.†
27 Westíora joi ayamai jonin mato piti kenaketian, jawékiakaskin akanwe, jatíbi mato jawékiamakanaibo, yokáyamakin areskanwe, shinan meran, onanxonbi maton aká inaketian.
28 Jatian mato akantiki yoikin: "Nato namira jatonbi aká jawékibo iboamakana iki", akin. Jatianra maton pitima iki, mato jaskáakin yoiketian, shinan meran, onanxonbi maton aká inaketian.

† **10:26** Sal. 24.1

29 Eara, ja wetsabaon shinan meran jaskara iti yoii iitai, maton shinan meran iti yoiima, ja wetsabaon, jaton shinan meran jaskara atima yoiaitianresa en piamati atipanyamake.
30 Jatian jaskarabo jawékiai kopí, en Dios iráke akaitianki ¿Jaweati, ja Dios iráke axon en jawékiai kopí, ea yoii ikanti iki?
31 Neskara iken maton piai kopí maton xea kopí, iamaxon wetsa jawékibires akin, jaskáaxon non Ibo raromanoxon akanwe.
32 Judíobo, ja judíomabo, ja joi akaibo, jainxon wetsabobires inonbi jakonmabo jato oinmayamakanwe.
33 Enbiribira jatíbi jato jatíbiain jakonhakin ikíntiakin shinannai, eabichores jakon itiakin shinanyamakin wetsaboribikaya imatiakin, jaskatax jaboribi kishpinmeekanti kopí.

11

1 Ea ikaibo oinnax, jaskatiribi ikanwe, ja Criston ikábo enribi chibanai keskáakin.

Dios rabii tsinkítiain kaax, jaskara ikantibo

2 Eara raroai mato kopi, jatíbitian maton ea shinankin jeneyamaitian, jainoax en mato onanmaa keskatiribi mato ikí jenéyamaitian.
3 Ikaxbi neskara jawéki maton onantininra ea keenai. Cristo riki jonibaon mapo keska, jatian wanoya joni iki, benoya ainbaon mapo keska, jaskáribira Dios iki, Criston mapo.
4 Jatian westíora jonin orankinbi, iamaxon ja Diossen yoia joibo, jato yoikinbi maiti jopéyamaira, Cristoki shiroi iitai.
5 Ikaxbi westíora ainbo orani, iamaxon ja Diossen jato shinanmaa, joibo yoii mapotai, jara jawen beneki shiroi iitai, jaskara ikaxiki, maxtana keskáres.
6 Jatian mapókashamai, ainbo maxtanakayara, jakon itiki, ikaxbi ainbaon boo xateti, iamax maxtanti rabin iketianra, mapókayati jake.
7 Benbónra maiti saweti yamake, jara Dios keska iki, jameranxonra jawen koshi shinan jato oinmai. Ikaxbi ainbaonra, jawen benen jakon shinan jato oinmai.
8 Diossenra ja reken joni ainboibakea akáma iki, ainbokayara benboibakea jonia iki.
9 Jainxon benbora ainbaona inon ixon, Diossen joniama iki, ainbora benbona inon ixon, jonia iki.
10 Jaskati jawen beneki koshia onanti iti kopí, itan ángelbo kopíribira, ja ainbo mapóti jake.
11 Ikaxbi Diossen oinnara, benbo ainbooma iti atipanyamake, itan ainboribi benbooma iti atipanyamake.

12 Ikon riki ja ainbo, benbon pishi tsekaxon jonia, jatian
ikonribi iki, rama benbo ainboibakeax pikotai, ikaxbi jatíbira
Diossenbi akábobires iki.
13 Rama matonbikaya shinankanwe, jakonrin ja ainbaon
mapóxonmabi Dios oranti ixon.
14 Jatíxonbira onankanke, benbobo boo nenkéti kikinbires
rabin jawéki.
15 Ikaxbi raroti jawéki riki, ja ainbaon jawen boo nenkémati,
jara Diossen boo nenkétibiribi imaa iki. Jaskatax jawen
bookanbi mapóti kopí.
16 Neskarabo iken, tsoaboki neskara jawékibo ebetan yoyo
ikasai, jabaonra onanti jake, ja wetsa joi akaibaon, itan non-
bira wetsa axébo onanyamake.

Santa cena akin, atima akanaibo

17 Mato yoikin wishaboreskinra, jan mato raroti en mato
axonyamai. Ja mato tsinkitainkobora jakoni ititianbi, mato
ramiananreskanai.
18 Rekenra en ninkáke, ja Dios rabii tsinkíxon, matonbiribi
tsamá akáx mato ikaibo; enra ikonhai neskarabo.
19 Ikon riki, wetsa tsamabora jati jake, jaskatax ja Diosse-
nashamanbo onanti iti kopí.
20 Jaskarama riki. Jaskataxa, ja non Ibo shinankin jawékiai
tsinkíxon ja shinankin moa maton akaima iki.
21 Ja jawékiati hora nokoketian akanai, jatiribibaon jaton-
pariakin jaton jawékiatibo moa pikin. Jatian wetsabobiribi
jawékiatinin ikanaitian, wetsabobiribi moa paenkanabo.
22 ¿Jainxonbiribi maton piti itan maton xeati xoboomarin
mato? ¿Jawekopiki ja Diossen joi akaibo maton omiskanai, itan
ja jawebiomashokobo maton rabintibo imai? ¿Jaweki en mato
yoiti iki? ¿Jakon riki, maton jaskarabo aká akinki en mato
atiki? Akamabobi.

Santa cena ati
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23 Ja non Ibonbi ea onanmaa joiboribira, en mato onanmaa
iki, ja jakonhai keska itaanan jakonmaakanai yamébira, non
Ibon pan bia iki.
24 Jainxonra Dios iráke ataanan, tobapakea iki, jaskáaxonra
menikin jato neskaa iki: “Nato riki nokon yora, ja mato kopi
mawatai, maton jaskaitiibi ea shinanxon anoxikanwe”, akin.
25 Jainxon moa pikin senenhaxon xeati biribaxon, jato
neskáaribia iki: “Nato xeati riki, nokon jimi, ja benáa senen-
habekonti joi Diossen aká jan onanti imai, ja xeaitiibi ekiakin
shinantaanan anoxikanwe”, akin.
26 Jaskáaxonra, nato pan maton piaitiibi, itan nato xeati
maton xeaitiibi, ja Ibo mawata joi maton yoiai, já joái kaman.

Jaskáakinshaman Santa cena xeati

27 Jaskara ikenra, jawerato joi akaitoninki akonkin shinanxonmabi, non Ibo shinankin ja pan piai, itan ja xeati xeai, jara non Ibon jimikibi, itan jawen yoraki ochai.

28 Jaskara ikenra, ja piti piamatianbi, itan ja xeati xeaamatianbi, westíorabopari jaton shinan meranbo oinmeekanti jake.

29 Jatian jaweratonki ja Ibon yora shinanyamakin ja piti piai, itan ja xeati xeai, janra janbi masá tenemati jawékiai.

30 Jaskara kopí riki icha mato jatíribi isinaibo itan yora yosmakanabo, jainoax jatíribiboribi mawákanabo jake.

31 Nonbixbi jakon riki ea ixon shinanmeetaanan non akenra, non Ibon masábo noa tenematima iki.

32 Jatian non Ibon noa masábo tenemaabira, non onanti kopí noa akai iki, jaskatax ja joi ayamaibo betanbi noa manótiain katiresbo inaketian.

33 Jaskara iken nokon wetsabo, ja non Ibo shinankin jawékiai tsinkitax, manaananparikanwe.

34 Jaweratoki jaskarainoax jawékiakasai abánon jawen xobonbiribi kaxon jawékiakin, jaskara tsinkítiainoaxbo jaskataitian, Diossen noa masábo tenematima kopí. Wetsa jawékibora matoiba kaxonpari, en mato betan benxoai kaai.

12

Diossen tee ati onan Shinanbo

1 Jawen tee anon ixon, jawen onan Shinanya noa Diossen iamai, kikinhakin maton onantininra ea keenai nokon wetsabo.

2 Ja joi ayamaibo mato inontianra, ja jatonbi aká jawéki yoyo iosma, itan jiriomabo ikenbi, onanxomabi chibanaibo ikax, já rabiti shinanyabores mato ikana iki.

3 Jaskara ikenra, rama neskara maton onantinin ea keenai, tsoabira ja Diossen Shinanman atipana koshia ikax Jesús yoii: "¡Jakonmainbires Jesús kabatanon!" iki iti atipanyamake. Jatian tsoabira ja Diossen Shinanman atipana koshin imaamabi: "¡Jesús iki non Ibo!" iki iti atipanyamake.

4 Jarake meskó, Diossen tee ati onan Shinanbo, ikaxbi jan jato meniai riki westíora Diossen Shinanbicho.

5 Meskóakin Dios tee axontibora jake, ikaxbi jatíbira non Ibon ati yoiaibobires iki.

6 Icha meskó tee senenhatibora jake, ikaxbi westíora Diosbicho iki, jawen atipana koshin jatíbiain jatíbi akai.

7 Diossenra noa westíorabo meran, jawen Shinan jishtimai, jaskáaxon jatíbi joi akaibo, non jato jakonhakin akinti kopí.

8 Jawen Shinan meranxonra jatíribibo jato imai, yoyo
iti onan shinanyabo, wetsabobiribi jato imai, kikinhakin
onanxon, jato onanmati onan shinanyabo,

9 jatíribibora ikai, oinxonmabi ikonhati onan shinanya,
ja Shinanmanribira jatíribibo imai isinaibo benxoati jawen
koshi shinanya,

10 jatíribibo jato imai, jaskáaxon ratéti jawéki ati atipana
koshiabo, jatíribibo jato imai, Diossen shinannai jawékibo jato
yoiti onan shinanya; jatíribibo jato imai, ikon shinan, itan
ikonma shinanbo onanai iti onan shinanya; wetsabo jato
imai, wetsaresibi join yoyo iti onan shinanyabo; jatíribibo jato
imai, ja wetsaresibi join yoyo ikanaibo jato onantiakin yoiti
onan shinanyabo.

11 Ikaxbi jatíbi neskarabora akai, Diossen Shinanmanbicho,
jawen atipana koshin, jan meniti jisáshamanbobiribi jato meni-
pakeanan.

12 Jonira icha mebia ikaxbi, westíora yorabicho iki, jaskáribi
riki Cristo.

13 Jatian jaskaribira, jatíbi noa judíobo itan judíomabo in-
onbi, iboaxon yonokanai itan yonokanaima inonbi, noa ba-
utizankana iki, jaskatax ja shinanbicho keská ikax, westíora
yorabicho keská noa iti kopí, jainxon janbiribira westíora
Diossen Shinanyabicho noa imaa iki.

14 Yorara westíora mebia bichoma iki, jara icha mebia iki.

15 Jatian tae iti iki yoyo iki: “Eara mekénma iki ea yora mebi
iti ikaxbi”, iki. Jaskataxbira moa yora mebi ikí jenéyamai.

16 Jatian pabíki iti iki yoyo iki: “Eara beroma iki, ea
yora mebi iti ikaxbi”, iki. Jaskataxbira moa yora mebi ikí
jenéyamai.

17 Jatian jatíbi bero, yora ixonra, ninkáti atipa-
nyamakeanke, jatian jatíbi yora pabíki ixonra xeteti
atipanyamakeanke.

18 Ikaxbi Diossenra, yora mebi westíorabo jan oinna, jakon-
shaman ikainbobiribi apakea iki.

19 Jatiobi yora westíora mebibicho ikaxa, yora yamakeanke.

20 Ikon icha yora mebibo jakenbira, ja yora westíorabicho
iki.

21 Beronra meken yoiti atipanyamake: “Eara min akintinin
keenyamai”, akin. Jatian maponra, ja tae yoiti atipanyamake:
“Maton akintininra ea keenyamai”, akin.

22 Ja bebon koshimashoko keskáakin non oinnai yora mebi-
bokaya riki, noa jan kikini maxkatabo.

23 Jatian ja jakonmatanishoko keskáakin non oinnai yora mebibo riki, bebonbires jakonhakin koiranxon non raoayonai, jatian non jato oinmayamai yora mebibora non bebonbires jakonhakin benxoai.

24 Jatian ja jishtibires non yora mebishamanbora, jaskáakin non ayamai. Jaskarabiribi non yora mebibo itira, Diossen noa aká iki, jaskáaxon ja kikinmatani non oinnai yora mebibokaya non bebonbires jakonhanon ixon,

25 jaskatax yora mebibo, jatonbiribibo ikantima kopí, ja yora mebi westíorabokayara akinanankanti jake.

26 Westíora yora mebi onitsapitaitianra wetsaboribi onitsapikanai, westíora yora mebi jabiribishaman jakonhakin akanaitianra, wetsaboribi rarokanai.

27 Mato riki Criston yorabi keskábo, jatian mato westíorabo riki, jawen mebi keskabo.

28 Diossenra jawen joi akaibo iken rekenpari jato imaa iki: Diossen raanabo, jainoax *profetaboribi, jainoax jawen joi jato axeati onanboribi, jainoax ratéti jawéki akaiboribi, jainoax isinaibo jato benxoakaiboribi, itan nekeabi jawékinin wetsabo jato akinaiboribi, jainoax jakonhakin joi akaibo jato ikinaiboribi, itan wetsaresibi join yoyo ikaiboribi.

29 Jatíbira jawen joi yoiti Diossen raanabobiresma iki, jatíbira *profetama iki; jatíbima riki, jawen joi jato axeati onanbo; jatíxonbira ratéti jawékibo ayamakanai,

30 jatíbira ja isinaibo jato benxoati atipana koshioma iki; jatikaxbira wetsaresibi joibaon yoyo iamakanai; jatíxonbira ja yoyo ikanai joibo jato onantiakin yoiamakanai.

31 Ja kikin jakonhira Diossen onan shinanyabo itikayara, maton shinanti jake. Ramara ja en mato yoipakea, bebonbires jakon jawékibo en mato yoiai.

13

Noimisti shinan

1 Ea iti iki, jonibaon join yoyo iki, jainoax ja ángelbaon joinribi, ikaxbi ja Diossen noimisti shinan emeran yamaaxa, yami tsaran ikai keskáres itan canpana taan akanai keskáresibi ea itiki,

2 jainoax *profeta ixon, Diossen anoxon shinanna maton onanyamaabo onanax, ea jatíbi jawékibo onan iki, jainxon oinxonmabi en ikonhaa, kopíresibi niibo wetsanko taxkémati koshi shinanyaribi iki ea, ikaxbi ja Diossen noimisti shinan emeran yamaaxa ea jawemabi iki.

3 Jainxon jatíbi ea jayata jawékibaonribi atiki, ja jawebiomashokobo en jato akinkin, jainxon ja joi yoiai kopí,

ea yatanhanan menokanaitianribi atiki, en jato amareskin, ikaxbi ja noimisti shinan emeran yamaaxa, ea jawemabi iki.

4 Ja noimisti shinanya ikax, noa iti riki, manátia, jakon shinanya noa iti, wetsaboki notsiresai itima, jato xewinaton shinanmeeti yoyo iresaima,

5 iresabires joibo yoyo ikaima, jawenabichoakin shinannaima, jatoki joi teneaima, jatoki sináresaima,

6 atima keskáakin jawéki akanaitian jaskaraton raroaima, ikon jawékibo akanaitonreskaya raroai.

7 Jatíbinin noa onitsapiti, ikonhakin jenetima, jatíbitian manáti, jatíbi jawéki non teneti.

8 Ja noimisti shinanra jawetianbi keyoyamai, wetsa netebaonra ja Diossen shinanman yoyo itibo moa yamanoxiki, jainoax wetsaresibi joibaonribi moa yoyo iamanoxikanai, jaton onan shinanboribi moa jawemabi inoxiki.

9 Jan onanti shinanman itan ja Diossen Shinanman yoikanaibaonra, jatíbishaman rebestankin noa yoiamakanai,

10 ikaxbi ja jatíbi jawékibo non rebestankin onanti nete nokoketianra, ja jain senenres non onanna jawékibo moa keyónoxiki.

11 Ea bake inontianra, ja bake yoyo ikai keskati jainoax ja baken shinannai keskáakin, jainxon jan shinanxon akai keskáakinboribi en akátiai. Ikaxbi moa yosi ixonra, ja bake ixon akátiaibo en moa jenea iki.

12 Ramara non Dios oinyamapariai, ikaxbi westíora netera jabishaman non oinnoxiki. Ramara en kikinshamahankin onanyamake, ikaxbi westíora netera jabi en onannoxiki, jan ea onanna keskáakinribi.

13 Kimisha jawékires iki, ja keyóyamai, jaki koshia noa iti, jaon manata noa iti, jainoax jawen noimisti shinanya noa iti. Ikaxbi ja kimishainoa bebon jakon riki, ja noimisti shinan.

14

Wetsaresibi join yoyo iti

1 Ja noimisti shinanya iti, jainoax jawen onanti shinanya, Diossen mato imatiakinkaya shinankanwe, ja jan shinannaibo yoiti onanti shinanyakaya, mato imanon ixon.

2 Ja wetsaresibi join yoyo ikaira, Dios betanbiribi yoyo ikai, jonibo betanma, jaskakinra tsonbi, ja joi ninkáyamai, jameran onantikoma joibo, joaitian yoyo ikai kopí itan tsonbiribi onanyamai.

3 Ikaxbi, ja Diossen shinannai jato yoiaibaonra, jato shinan meran Dioski koshimaxon, jato bebonhakin shinan raromai.

4 Ja wetsaresibi join yoyo ikaira, jabichobiribi shinan meran Dioski beboni koshiai, ikaxbi ja Diossenbi shinannai

jato yoiaibaonra jabé joi akaiboribi Dioski shinan meran bebonhakin koshimai.

5 Eara keenai, jatikaxbi wetsaresibi join yoyo ikaibo mato ikantinin, ikaxbi bebon jakon riki, ja Diossen shinannaibo jato yoiaibobires itikaya, jan onantiakin ninkámatibo yamaketian. Jatianparira ja joi akaibaon jatíxonbi onankanti iki.

6 Nokon wetsabo, neskarabo kopíra jawemabi iti iki, ja matoiba kaxon wetsaresibi joibaon en mato yoia, ja maton ninkáti joibaonkaya, ja Diossen noa onanmaibo mato yoititianbi, ja onan shinanbaon mato yoititianbi, jainoax ja Diossenbi shinannaibo mato yoititianbi, jainxon jan mato akinti wetsa jawékiboribi mato yoititianbi.

7 Ja bewá ati jawéki senenbires ten ikaitianki ¿Jawekeskaxon, jaweratoki flauta xoon ikai, itan jaweratoki arpa, ten ikai ixon non onanti iki?

8 Jatian ja reteananti iketian, jakonishaman trompeta xoon iamaitianra, ja reteanani kati kopí, tsoabi benxokaatima iki.

9 Jaskararibira mato winotai, ja ninkáxon onankati joibaon mato yoyo iamaitianki, ¿Jawekeskaxon mato yoyo ikaibo onankanti iki? Ja mato yoyo ikaibo niwe boai keskábores iketian.

10 Ikon riki, nato neten icha meskó join yoyo itibo jaa, jatian ja yoyo ikanaibo riki ikon ninkátibobires,

11 ikaxbi jaweraki ikarin ixon, ja joibo en onanyamaitianra, ea yoyo akai jonin, wetsankoniax joá joni riki ixon, ea onanti iki, jatian jabiribira en jaskararibi shinanti iki.

12 Jaskara ikenra, ja Diossen onan shinanyabo itiakin shinannaibo ixon, jaskáaxon ja joi akaibo bebonhakin, jato koshikinti onan shinanyabo itiakin maton shinanti jake.

13 Neskara kopíra, ja wetsaresibi join yoyo ikaitonin, já yoyo ikai joi janbi onanxon, onantiakin jato yoiti kopí, oracion meran Dios yokáti jake.

14 Jatian ja wetsaresibi join orankinra, en nokon shinan meranres oranai, ikaxbi ja ea yoyo ikaibora en jawebi ninkáyamai.

15 ¿Jatianki en jawe ati iki? Enra oranti jake nokon shinanyaxonbi, jatian ja en oranairibira en onanna iti jake. Nokon shinanyabiribira ea bewati jake jatian ja ea bewairibi en onanti jake.

16 Ikaxbi ja ninkátima joi min shinan meran itinaton min Dios rabiaitianra, ja mibé ikábaon onanyamakanai, jatianra, ja Dios iráke akin min rabiaitian, janribi miibetan ati atipanyamake.

17 Min Dios iráke akaira kikin jakonhira iti atipanke, ikaxbi janra wetsabo bebonhakin Dioski koshitiakin akinyamai.

18 Jatíbi matobo xewinbainbires wetsaresibi joibaon ea
yoyo ikai kopíra en Dios iráke akai.
19 Ikaxbi ja joi akaibo betan yoyo ikinra, kikinhakin
ninkákanti pichika joires en jato yoiti atipanke, ja wetsaresibi
join yoyo ikin chonka waranka joi jato yoititianbi, jaskáaxon
jabaonribi wetsabo onanmati kopí,
20 Nokon wetsabó, bakebaon shinan keskashoko
iamakanwe, ja jakonma atinkokaya, bakebo keská ikanwe.
Ikaxbi, ja yosibaon akai keskáakinkaya shinankanwe.
21 Wishá meranra yoiai:
"Wetsa join, itan wetsankonia jonibo
meranxonra nato jonibo en jato yoyo anoxiki,
en jato jaskáakabira, nokon joi ea ninkáxonyamanoxikanai, ikira
ikai non Ibo".*
22 Jaskara ikenra, ja wetsaresibi join yoyo ikanaibo, joi
akaibaonama iki, jara Diossen joi ayamaibo ja oinnax, jan
ratétibiribi iki. Ikaxbi ja Diossen shinannai joibo maton
yoiaira, joi akaibaonabiribi iki, jara ja joi ayamaibaonama
iki.
23 Itiki ja joi akaibobires mato tsinkitax, jatikaxbi wetsa-
resibi joibaon yoyo iki, jatian mato jaskataitianra, ja ramakaya
Dios onankasai joni itan joi ayosma jonin jikixon shinanti iki,
beyosabo ikaxa ikanai, ixon.
24 Ikaxbi jatikaxbi ja Diossen shinannai joibo yoii mato
ikaitianra, ja ramakaya Dios onankasai joni, itan ja joi ayamai
jonin, jikixon mato jaskati yoyo ikaibo ninkátaanan, eara
ochaya iki ikax, janbix shinanmeeti iki.
25 Jaskataxa jawen shinan meran shinannai jawékibo jish-
tiataanan, chirankooxon, janribi Dios rabiti iki, jainxon Dios-
ribi ikonkon mato betan itina, jan onanti iki.

Itikeskatibi Dios rabitiainoax iti

26 Ramara ja en mato yoiibea jawékibo ichama join en
mato yoiai, nokon wetsabo, ja Dios rabii tsinkitax jatíribibo
salmosbo bewakanwe, wetsabaon jato joi onanmakanwe,
wetsabaon Diossen mato onanmaabo yoikanwe, wetsaresibi
joibaon yoyo ikanwe, jatíribibaon ja yoyo ikanai joibo onanti-
akin jato yoikanwe, ikaxbi, jara iti jake jatikaxbi noa shinan
meran koshikanti.
27 Jatian ja wetsaresibi joibaon yoyo ikira rabé iamax
kimishabo mato ikanti iki, jainoax westíora westíorabokayara,
mato yoyo ipaketi jake, jainoax westíora joni jan onantiakin
ja joibo jato yoiairibi jati jake.

* **14:21** Is. 28.11, 12

28 Ikaxbi ja joi akaibo xaran jaskara joibo onantiakin jato yoiti tsoabi yamaketianra, mato yoyo itima iki, matobichora Dios betanbiribi yoyo ikanti iki.

29 Jaskaribiira, ja Diossen shinannai joibo yoii, rabé iamax kimishabo mato ikanti iki, jatianra wetsabaon, ikonrin iki ixon, onankanti jake.

30 Ikaxbi ja nínkati yakata wetsa joi akai joni, Diossen wetsa jawékibo jishtiaxonketianra, ja reken yoyo iitai joni yoyo iki jenéti jake.

31 Neskataxa jatikaxbi ja Diossen shinannai joi jato yoiaibo jaton ititianbobiribi, yoyo ikanti jake, jaskáaxon jatíxonbi onanax, shinan meran beboni koshikanti kopí.

32 Ja Diossen shinannai joi jato yoiai jonira, kikini koiranmeeti jake, jawetianki yoyo itiki, itan jawetianki itima iki, ikax.

33 Ja Dios iki jatíbi jakon itin keenai Dios, jara wetsaorikantibo keenyamai. Ja wetsankonia joi akaibo ikai keskatiribira,

34 ja ainbobo Dios rabii tsinkítiainoax yoyo ikanti yamake, yoyo itima yoikanaibo iken, jabaonra jaton benen yoiaibo ninkáxonresti jake, ja esekan yoiai keskáakin.

35 Jawéki onannoxon, yokákaskin maton xobonkoxonbiribi, maton benebo yokákanwe, jakonma riki, ja ainbobo jaskara tsinkítiainoaxbi yoyo iti.

36 Matonra onanti jake, ja Diossen joira matoibakeax peokootama iki ixon, itan matobichomaribi iki, ja joi onanabo.

37 Jaweratoki ja Diossen shinannai joibo yoiai iki, itan ja Diossen Shinanman yoyo ikaiton shinanmeetairibi iki, janra onanti jake, nato en mato wishaxoni iitaibo riki, ja non Ibon senenhati yoiaibo, ixon.

38 Jatian jan jaskáakin onankashamaitianra, jaribi non Ibon onanyamake.

39 Jaskara iketian, nokon wetsabo, ja Diossen shinannai joi yoiaibo itikaya shinankanwe, jainxon ja wetsaresibi join yoyo ikantimabo jato yoiamakanwe.

40 Ikaxbi jaskarabo akin, jakonshamanhakin akanwe.

15

Cristora jiria iki

1 Nokon wetsabo, jan kishpinti jakon joi en mato yoiantanabo, jakiribi maton shinantininra ea keenai, ja joira maton ikonhaa iki, jaskatira mato jaki koshii jenéyamai.

2 Ja joiribi ikonhaax iki, mato moa kishpinmeetabo jaki koshii jenéyamaaxes, jaskáyamaira yanka ja joi ikonhaabo mato ikanti iki.

3 Ja kikin jakon riki en rekenhakin mato onanmaa, ja
enparíribi ninkáxon Cristo non ochabo kopí mawata, ja wishá
meran yoiai keskati.
4 Jatian mawáketian miinkanara, kimisha nete itin jiriaa iki,
ja Wisháboo meran yoiai keskati,
5 Rekenparira Pedroki pikota iki, japekaora ja chonka rabé
jaonmea onanaibokiribi pikota iki.
6 Jainoaxa, ja pichika pacha xewina non wetsabokiribi
pikota iki, jatíribibo moa mawákanabo ikenbira,
jatíbitanishaman jan oinnibo ramakamanbi japarikanke.
7 Jainoax Santiagokiribi pikota iki, japekaora jatíbi jawen
joi yoiti raanabokiribi pikota iki,
8 senentiainbira, ekiribi pikota iki, ja oxe senenma bake
pikota keskáshoko ea ikenbi.
9 Ea riki Diossen raanabo namanbires, ja Diossen joi akaibo
ramiaxon masábo jato tenemakatitai ikax, jaskara ikaxiki, ea
Criston raana joni iti jisámabobi.
10 Ikaxbi jawen jakon shinanman Diossen ea imaa ikaxa, ea
ja iki. Jatian jawen jakon shinanya ea jan imaara, yankabires
iamaa iki. Jaskáyamaira ja wetsa joi yoiaibo bebonbiresa ea joi
yoii teeta iki, nokon shinanmanbira en ayamaa iki, Diossenra
jawen jakon shinanman ea akinna iki.
11 Ibanon, en iamaxon wetsabaon inonbi mato joi yoiai,
jatíxonbira ja joibires non yoiai, jatian ja joiribi riki, maton
ikonhaa.

Mawatabo jirikanti

12 Jatian ja Cristo mawataxbi jiria joi non mato yoiai iken-
biki, ¿Jawekopi mawatabora jiriamanoxiki, ixon jatíribi mato-
baon yoiai?
13 Mawatabo ikon jirikantima ikenra, Cristo mawatax jiria-
makeana iki.
14 Jatian Cristo jiriamani iketianra, ja non mato yoiai joibo
jawemabi ikeanke, jainoax yankabiresibi ja joi maton ikon-
haabo ikeanke.
15 Jaskarakon ikenra, Diossenra Cristo jirimaa iki akin mato
yoii, noaribi jansoi, Dioskiriti yoyo ika ikeanke, ja mawábo
ikon jiriamakanai ikenbi,
16 ja mawábo jiritima ikenra, Cristoribi mawatax jiria-
makeanke.
17 Jatian ja Cristo jiriamani iketianra, maton Cristo ikon-
habo yankabires iki, itan ochankoniax mato xabakaatama-
boribi iki.
18 Jatian ja Cristo ikonhaax mawataboribi, moa manótiain
bokanabo iki.
19 Nato neten jati kopíres non Cristo manaabo ikaxa,
wetsabo bebonbires onísakantishokobo noa ikanai.

20 Ikaxbi, ja Cristo mawataxbi jiriribiakaya iki ikon, já riki
ja mawánibo xarameax rekeni jiria ikax, ja rekeni iká bimi
tsekakana keská.
21 Westíora joni ochaaton, ja mawáti jawéki peokooni
keskatiribira, ja westíora joni jirini kopíribi, ja mawataxbi
jiriti jawéki joái.
22 Ja Adán ochaatonra, jatíbi jonibo mawataibobires
banékana iki, jaskáribiira ja Cristo ikonhaabo, jatikaxbi jati
neteya inoxikanai.
23 Ikaxbi westíorabora jaton ititianbobiribi jirinoxikanai.
Cristora iká iki, ja rekeni jirii, japekáora já jakiribi joketian joi
ikonhaa ikax, jawenabobiribi inoxikanai jirii.
24 Jatian moa nete senenoxiki, jatíbi nato nete iboa yosh-
inbo, jainoax jatíbi koshi shinanya jonibo, itan jatíbi koshi
jawékibo, jaton koshi jatíbi jato bichinxon, jatoarestaanan
Criston, ja Papa Diossen mekenman jatíbi jeneketian.
25 Jaskatira jatíbi jawen rawíbo, ja jan peniti jato imai ka-
man, Cristo Apo inóxiki.
26 Jatian ja senentiainbi janharesa jawen rawíra inóxiki
mawá.
27 Ja wishá meran yoiai keskáakin, moa Diossen jatíbi
jawékibo Cristo meniketian. Ikaxbi jatíbi jawékibo moa já
menia iki ikaira, ja Diosribi jaskáa yoii ikaima iki, jankaya riki
jatíbi jawékibo moa Cristoki jenea.*
28 Jatian jatíbi jawékibo moa jaki jenetaananra, Cristoribi
jawen Bake ikax, Dioski menikaanoxiki, jan jatíbi jawékibo
jaki jenea iketian, jaskatira Dios jatíbiain kikin joni inóxiki.
29 Jatian ja mawábaon janenko bautizanmeetaiboki ¿Jaweaki
jaskákanti iki? Jatian ja mawábo jiriamaitianki ¿Jaweaki jaton
janenkobo bautizanmeekanti iki?
30 ¿Jawekopiki jatíbitian noa onsá meran iki?
31 Nokon wetsabo, netetiibira ea mawáti onsá meran iki,
neskara en mato yoiaira ikon iki. Ja non Ibo Cristo maton
ikonhaa iketian ea raroai keskatiribira, neskara jawéki kopí
ea raroai.
32 Jatian ja pimis yoina keská Efesoainoa jonibo betan join
iananxonki ¿Jawe jakon jawéki en bia? Ikon ja mawatabo
jiriamai iketian, jatíribibaon yoiai keskáakin: "Pinon akanwe
xeanon akanwe, iitimabi noa mawáti iketian".
33 Jato paranmayamakanwe. Neskarara yoikanai: "Ja
jakonma akaibo betan raenanira, non jakon axébo moa noa
shinanbenotai", iki ixon.
34 Moa ochaibo jenétaanan jakiribi jakoni jatiakin shi-
nankanwe, jatíribi matobaonra Dios onankanamaparibo
ikanai, neskáakinbora en mato yoiai, mato rabínnon ixon.

* **15:27** Sal. 8.6

Mawatax jiriabaon yora jaskara iti

35 Westíora joni iti iki yokakaati: "¿Jawekeskatiki ja
mawatabo jirinoxiki? ¿Jawekeska yorayabomein inoxikanai?"
iki.
36 ¡Jara iresabires yoká iki! Ja jawéki bero min banaara,
jawen xaká payóti jake, jaskatax ja bero xoxoti kopí.
37 Ja non banaa beroma riki, ja xoxoa, ja xaká chichó iká
bero riki, ja xoxoai, ibanon trigo iamax wetsa bero inonbires.
38 Chiníparikayara, Diossen já keenai keská yorayabiribi ja
jiwi imai, jatian ja berobora jawen imakasai keská jiwibo-
biribi imai.
39 Jatíbi yorabora ja jisábiresma iki, wetsa riki jonin yora,
wetsa riki yoinabaon yora, wetsa riki noyai yoinabaon yora,
wetsa riki yapabaon yorabiribi.
40 Jaribarake nato mainmea yorayabobiribi, jainoax
naikanmea iti yorabobiribi, ikaxbi ja nato mainmea metsá
yorara, ja naikanmea metsá yorabo keskáma iki,
41 Barin penéra, ja oxe betan wishtinbaon pené keskama
iki, jatian ja wishtínbobira meskotibo penetai, wetsana riki
wetsaresibi pené jatian wetsana wetsaresibi.
42 Jaskararibira ja mawata jiriaibo betan winotai, ja mawá
non miinnai riki keyotai, ikaxbi ja jiriai riki, jawetianbi
keyóyosma.
43 Ja non mawá miinnai riki, jan keenti jisáma itan jawe
koshiomabobi, ikaxbi ja jiriai riki, jakonshaman itan koshi.
44 Ja non miinnai mawá riki nekeabi yora, ikaxbi ja jiriai
riki, Diossen meniai bená yoraya. Jatian ja nekeabi yora
káyayabi jaketianra, ja Diossenbi menia bená yoraya kayaribi
jake.
45 Wishá meranra ikai neskati: "Ja reken joni Adánra, jati
yoraya iká iki, ikaxbi japekao iká Adán akin non akai Cristora
iká iki, jan jato jamai Shinanbiribi", iki.†
46 Jaskara ikenra, shinanpari ayamakin, yorapari Diossen
aká iki, japekaopari shinan aká iki.
47 Ja reken aká jonira, mai poto aká iká iki, jatian
japekaokea joni riki naikanmea.
48 Jatíbi nato mainmea jonibora, ja Adán iní keska yora-
yaribi iki, jatian ja naikanmeabobiribira, ja naikanmeaton
yoraya keskáboribi iki.
49 Ja mai akana joni iní keskati noa rama itina keskatiribi,
ja naikanmea keskatiribi noa inóxiki.
50 Enra mato yoiai nokon wetsabo, non namiya xaora,
Diossen nai netenko iti atipanyamake, jatian keyotai
jawékira, jawetianbi keyóyosma ikain iti atipanyamake.

† **15:45** Gn. 2.7

51 Ninkákanwe, ramara ja Diossen joné jawéki en mato onanmai, jatíbira noa mawáyamanoxikanai, ikaxbi jatíbira noa wetsaresibi yorayabo inoxikanai.
52 Ja noa beri ikai keskati ishtonbires, senentiainbi trompeta xoon ikaitian. Trompetara xoon inóxiki, jatianra ja máwatabo jirinoxikanai, moa jakiribi jawetianbi mawáyamanox, jatian noabora moa wetsaresibi yorabo inoxikanai.
53 Non nekeabi keyotai yorara, moa wetsaresibi keyóyosma yora inóxiki, jatian ja non mawatai yorara, moa mawáyosma yora inóxiki.
54 Jatian non nekeabi keyotai yora moa keyóyosma yoraya iketian, itan non mawatai yora moa mawáyosma yoraya iketianra, ja Wishá meran yoiai keská senennoxiki: "Ja mawáti jawékira moa keyota iki iki.‡
55 Ja máwakanra moa noaaresyamai, ja mawára moa jan chachimisti tsispinhoma iki".§
56 Non ochabo kopíra, ja mawáki, noa raketai jan chachimisti tsispinya keská iketian, jatian jan ocha koshi imai riki, ja moatian esé.
57 Ikaxbi nonra Dios iráke akai, non Ibo Jesucristo kopíres, moa jaskarabo nonharesa kopí.
58 Jaskara kopí nokon noi wetsabo, noixon Diossen tee akin jeneyamakanwe, matonra onanke, ja non Ibo betan ixon jawen tee non akaibo, yankama.

16

Joi akaibo akinnoxon koríki tsinkikana

1 Ja joi akaibo akinnoxon, koríki tsinkikin, ja Galacia main iká joi akaibo, jaskáakin ati en jato onanmaa keskáakinribi akanwe.
2 Domingo netetiibi westíorabaon maton kanana koríki, jawetiishoko tsinkixon benxoakanwe, jaskáaxon ea kaketian, maton moa tsinkitima kopí.
3 Jatian moa matoiba nokóxonra, ja Jerusalénhain raanoxon, maton katota jonibo ja kirika wishávabo en jato raani kaai, ja jainoa joi akaibo jato bomanoxon, maton tsinkia koríkibo jato boxontankanon ixon.
4 Earibi jato betan kati jakon iketianra, ebetan jabo bokanti iki.

Wetsankobo kanoxon Pablon shinanna

5 Kakinra ja Macedonia main iká jeman joi akaibo en oinbainti jake, jatian Macedoniainoaxa ea matoiba nokóti jake,

‡ **15:54** Is. 25.8 § **15:55** Os. 13.14

6 jawekeska ikaxa, eabira matoiba basiti iki, iamax jatíbi
jenetia winotai kamanra ea jain itiki, jatianra ea jainoax
wetsanko tekitaitian maton ea akinti iki.
7 Winókinshokores mato oinnara ea ikáshamai, basicha jain
mato betan itira en shinannai, non Ibon jaskara shinanna
iketian.
8 Ikaxbi Efesoainra ea baneti jake, ja *pentecostés nete
nokotai kaman.
9 Jainra non Ibon joi yoikin tee ati nokona jakon iki,
jaskáxon icha jonibo non Ibon joi en jato ikonhamati kopí,
icha joniboribi eki jakonmaakanainbi.
10 Timoteo matoiba nokotax, jakonaxes ibanon, jaribira en
akai keskáakin non Ibon tee akai iki.
11 Ja matoiba iketian, kikínmashokoakin shinanyamakanwe,
jaskayamakinkaya jakiribi joaitian, jakonhaxonres
akinkanwe. Jaskatax ea oinni jonon, non wetsabo betanra
non manake.
12 Ja non wetsa Apolosra ichaakin en yoike, ja non wetsabo
betan mato oinni kanon ixon, ikaxbi ramara kakashamake,
kati jakon iketian, wetsatian kanoxon.

Senentiainbi jato saludana

13 Oxaa keskábo iamai, Cristoki koshii jeneyamakanwe,
kikinhakin shinan koshiax bebonhakin shinanni
rakéyamakanwe.
14 Jainxon jatíbi ja maton akai jawékibo, noimisti shinanyax-
onshaman akanwe.
15 Nokon wetsabo, matonra onanke, ja Estéfanas betan
jawen rarebobora ikana iki reken ja Acaya mainxon ja ikon
joi ikonhaabo. Jabaonra ja joi ikonhaa non wetsaboribi
akinnai.
16 Jaskara jonibaon yoiai, itan ja wetsa joi akaibo jato akini
teetai jonibaon yoiaibokaya, jato senenhaxonkanwe.
17 Ja Estéfanas, Fortunato jainoax Acaicora moa neno
bekanke, mato yamaa toan jabo neno bekanketianra ea ikon-
biresi raroai,
18 jabo joxonra ea koshi shinan bimakanke, matobo
imakana keskáakinribi, jaskara jonibokaya maton jakonhakin
ikíntininra, ea keenai.
19 Ja Asia mainmea jemabaon ikana joi akaibaonra, mato
saludo bomakanai, ja Aquilanin, Priscilanin, jainxon jawen
xobon bewai tsinkitaibaonribira, non Ibon janenko icha
saludo mato bomakanai,
20 jainxon jatíbi nobé joi akaibaon saludoribi bikanwe,
jainoax ja joi akaibo ikax jakonshaman shinanyanix mato
betsó iananantininra ea keenai.
21 Jatian ea Pablonra, nato saludo enbi mato wishaxonai.

22 Jaweratonki non Ibo Jesucristo noiamai, abánon
Diossenbi masábires tenemakin ¡Jowé non Ibó!
23 Ja non Ibo Jesucriston jawen icha jakon shinan mato
menibanon,
24 ja Cristo Jesussen janenkora, en mato noia shinan,
jatíbitian mato meran iki.

2 CORINTIOS
Corintoainoa joi akaiboki jawen rabé itin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana. Ja non wetsa Timoteo betanra nato kirika en wishai, ja Corinto jeman Diossen joi akaiboki, itan ja Acaya main iká jatíbi joi akaibokiribi mato bomanoxon.

2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston jawen jakon shinan, itan jawen xabá shinanman mato akinbanon.

Pablo onitsapitabo

3 Ja non Papa Dios itan non Ibo Jesucristo rabinon akanwe, ja riki jan noa onísai non Papa, itan jatíbitian jan tantiti koshi shinanyabo imakin, noa jenémayamai Dios.

4 Janra jatíbi non masá teneainkobo, jaskatax tantiti koshi shinanyabo noa imai, jaskáaxon nonribi ja masá teneaibo, jan noa menia tantiti koshi shinanyaxonribi non jato akinti kopí.

5 Ja Criston masá teneni keskáakinribi, akonbireskin masá tenekinbira, jaibakearibi icha jan tantiti koshi shinan non biai.

6 Jatian jaskáakin non masá teneaibo riki, matoribi jan tantiti koshi shinan bitaanan, kishpinmeekanon ikax. Jatian ja koshi shinanyabo noa Diossen imai riki, ja non akai keskáakinribi masá tenekinbi koshixon, ja shinanyaxonribi maton tenenon ixon, mato akinti kopí.

7 Jaskara shinanyaboribira mato ikanai ixon, non shinannai. Jakopíra non ononke, jaskati mato onitsapitaitianra, Diossenbi jaskatax jan tantiti koshi shinanyabo mato imai ixon.

8 Nokon wetsabo, ja Asia main inontianki, jawetiibiresi atikonma jawékibo noa winókana iki ixon, maton onantininra noa keenai. Nonra nokoa iki, tenetikoma kikin bebonbires atikonma tanakaati jawékibo; nonra shinanna iki, moa noa jati jisámabo,

9 moa retekantiresbora noa ikanai ixonbora, non shinankana iki. Ikaxbi neskara jawéki winotabaonra noa onanmaa iki, non koshinbi koshiamai ja mawátabo jirimai Dioskikaya noa koshiti.

10 Jaskarainoabora noa Diossen xabáa iki, jainxonra ja kikinbires onsá mawátiainbo noa ikenbi, noa jan xabáaboresti iki. Nonra ikonhai noa xabáaborestiki ixon,

11 matonribi noki oranhanan noa akinnaitian. Ichaxon
noki orankanaitianra, ichaxonribi Dios iráke akanti iki, janbi
noa jakonbires imaboai kopí.

Jaskara kopí Pablo Corintoain kayamaa

12 Kikin raroshamanra noa ikanai, jakonira jatíbibo bebon
nato netemeax noa ike ixon, non shinan meran onannax, ja
mato betanshaman ikaxa, noa jaskata iki. Jatian noa neskati
ikábora, non onan shinanmanbi noa ikáma iki, Diossenkayara
jawen noimisti shinanman jaskatibo iti noa onanmaa iki.

13 Nato kirika non wishaa meranra, ja yoyo axon wetsaresi-
biakinbo maton ninkánon ixonbo, non wishayamai, jakopira
maton kikinhakin ninkátininkaya ea keenai.

14 Jatian rama ja non yoiabo moa onanna ikaxa, ja non
Ibo Jesús joribaketian, mato kikinni noon raronoxiki jatian
noabiribi maton kikinni raronoxiki,

15 Neskáakinbo ikonhaxa, rekenpari mato oinni kati en
shinanna iki, jaskatax rabeti ea mato oinni kaa iti kopí.

16 Enra shinanna iki, ja Macedonia bain kaai winókinbi
mato ointi, jainoax moa jakiribi banékin mato oinribiti,
jaskáaxon ja Judeain kaaitian, maton ea akinti kopí.

17 ¿En neskáakin shinannabo akonkin shinanxonmabi en
akáboki maton shinannai? iamax ¿Jatíbi jonibo ikai keskati
"eara kaai iki ikaxbi, eara moa kayamai, iki", ea ikáboki maton
shinannai?

18 Diossenra onanke "noara kaai axonbi noara moa kaya-
mai akinbo non mato yoiamai".

19 Ja Silvanon, Timoteon jainoax enribi mato yoiai, Diossen
Bake Cristo Jesúsra jawetianbi "enra akai ixonbi, enra moa
ayamai ikai, iamaa iki", Diosra Jesucristo meranoax, jatíbitian
ikoni yoyo ixon, senenhai iki.

20 Ja Cristo meranoaxa, jatíbi ja Diossen jaskara iti yoiabo
senenai, jaskatira noa ikai Dios rabii, "jaskarashaman
ibanon", ja Cristo Jesús kopíres iki.

21 Jatian Diossenra noa itan matobo Cristo betanbishaman
imataanan, jaki koshimakin noa jenémayamai, janra noa
jawenabo imaa iki.

22 Jawenashamanbo onantiakin imaxonra, ja Diossen Shi-
nan non jointi meran imaa iki, já kopíres jan meniti yoiaibo
non binon ixon.

23 Ikaxbi ja Corintoain kanoxon shinannaxbi ea kaya-
maara, Diossen onanke, jatian jaskati ea kayamaa riki, ma-
toki jakonhakin shinannax.

24 Jawekayaki maton ikonhatiki ixonra non mato yoiamai,
moa jaki koshiabo iken, jaskatax bebonbires raronon ixon,
mato akinkasi riki noa.

2

1 Jakopira jakiribi mato oinni kaxon, mato onísmatima en
shinanna iki.
2 Jatian jaskáakin en mato onísmaketianki, ¿Chiníbiribi tson ea
raromatiki? Tsonma, matonbiribi.
3 Jaskáakinra, moa aká keskabiakin, en mato wishaxona iki,
kaax ja raroaibo betan rarotitianbi onískashamakin. Enra moa
shinanxon onanna iki, ea kaketianra jatikaxbi mato ebébi,
rarokanti iki ixon.
4 Jatian jaskáakin ja kirika mato wishaxonira, jaakinres
shinanni, ea ikonbiresi tsokasa iki, jaskatira ea winibobia iki,
ikaxbira maton masá shinannon ixon en ayamaa iki, ja kirika
wishakin, ja en mato akonkin noia maton onannon ixonra en
wishaa iki.

Pablon jaton ochabo moa shinanxonyamaa

5 Jatian jaweratonki ea masá shinanmaa, janra eabicho
amayamake, jatíbi matoribira masá shinanmake kikinhakin
amairakinmabi, bebonhira yoikashamakinra, en jaskáakinres
yoiai.
6 Ja jakonma aká joni moa jatíxonbi maton notsina ikaxa, jan
senenres moa jakon iki.
7 Jatian rama maton ati riki, jan jakonma aká jawékibo
moa shinanxonyamataanan, moa jakontiakinres akinkin,
jaskáyamaabi ayorakin masá shinanni, shinan tsokasnake-
tian.
8 Jaskara kopíra en mato yoiai, jakiribikaya ja joni oin-
makanwe, matonra akonkin noike iki ixon.
9 Nato jawékibo yoikinra, moabi en mato wishaxona iki,
jara iká iki, jaskáakin ati en yoia keskáakinmein maton senen-
hai iki ixon onannoxon en mato tanaa.
10 Jaskara iken, jan jakonma aká joni moa jaweayamakin
maton jakiriakin shinanxonyamaitianra, enribi moa jakiri-
akin shinanxontima iki. Enra jaskáakin ja jawékibo moa
benxoa iki, mato noixon Cristo bebonxon.
11 Non jaskáakin aketianra, Satanássen noarestima iki,
nonra ayorakin onanke jawen jakonmamisti shinanbo.

Troas jemameax, Pablo raroshaman iamaa

12 Ja Troas jeman, Criston jakon joi yoii ea nokoketianra,
non Ibonbi ea atikonhaxona iki, jawen tee anon ixon.
13 Ikaxbira, nokon shinan raroshaman iamaa iki, ja nokon
wetsa Tito jain nokoyamaax, jakopíra ea jatoibakeax, moa
Macedoniain kaa iki.

Pablon Dios iráke aka

14 Jaskara ixonbira, en Dios iráke akai, ja Cristo meranxon
jatíbi jawékibo nonharesti noa imaa kopí, jatian noo meranx-
onribi jawen joi jatíbiain jato ninkámai, ja joira jakonhira inin
poatai keskati, jatíbiain nokotai.
15 Jatian noa riki, jakonhira ininti Criston Dios bex-
ona keskábo, jara ja kishpinmeetabaon itan ja manotiain
boaibaonribi ninkatai.
16 Jatian ja manótiain boaibaon, ja joi non yoiaitian ninkata
riki, ja xeteax mawáti jeté keska, ikaxbi ja kishpinmeetabaon
ninkata riki, ja joi ja xeteax jakonti ininti keskáshaman. ¿Jatian
tsoaboki, neskara teeribi anoxon moa onanna iki?
17 Noara ichaxon wetsabaon akai keskáakin, Diossen joi
yoixon, jato kopí yokataiboma iki, noara jaskáyamai, ikonira
noa Dios bebon yoyo ikai, jan raanabo ikax, Cristo betanbi
itaanan.

3

Benáa senenhabekonti joi yoii iká

1 Neskáakinbo non mato yoiaitianki ¿Noa jakiribi nonbixbi
rabikaatai keskábo maton shinannai? Noara ja wetsabaon
akai keskáakin ja íkonman yoinkin, noa wishaxonkana kirika
mato oinmati itan matonribi noa jaskáakin kirika wishaxon-
tibo, moa maxkáyamake.
2 Matobikaya riki, ja jakonman yoinkin noa jayá iti kirika
wishaxonkana keskábo, jara non shinan meran boai, ikaxbi
jatíxonbi onankana, moa oinna ixon.
3 Onantibiresiki matobo, ja Cristonbi nookiriti jakoni yoyo
ika kirika wishaa keskábo. Jara non jato oinmai, ja kirikara
tintan wishaama iki, ja riki, ja jiria Diossen Shinanman aká,
itan ja makan panchaakaki akamaribi, ja riki jonin jointiain
wishaa.
4 Jaskara kopíra, Cristo kopíres Dioski, koshitaanan, non
yoiaibora ikon iki ixon non shinannai.
5 Non shinanmanbira neskarabo, inoxon non onanama iki,
jatíbi non onanna jawékibo riki, Diossenbi noa onanmaaton
noa akábores.
6 Janbira noa onanmaa iki, ja senenhabekonti benáa joi jato
yoii teetaibo inon ixon. Jara ja esé meran wishakaata joiboma
iki, ja riki Diossen Shinan. Ja eséra, ja senenhayamax mawáti
iki, ikaxbi ja Diossen Shinanmanra noa jati meniai.
7 Ja makan panchaakaki wishakaata eséra iká iki, kikin-
shaman pené. Jaskara ikenra, ja *israelitabaon Moiéssen
bemananbobi ointi atipanyamakana iki, ioraa pené iketian,
jaskara iwanaxbira jainmashaman ja pené keyópaketa iki.
Jatian jan jato mawátiain boai ikaxbira iká iki, jato onanmaa
esé kikin jakonhira.

8 Jaskara ikaxa, bebonbires jakonhira iti jake, ja Diossen
jawen Shinanman aká, senenhabekonti bená joi yoikaatai.
9 Jatian jato mawátiain boai ikaxbi, ja esé jakonhira iní
ikenra, bebonbires jakonhira iti jake, ja itibi keskáakin noa
Diossen imati joi non jato yoiai.
10 Ja moatian jakonhira iká esé xewina kikin koshi riki ja
rama non yoiai joi.
11 Jakaya keyoti kaai ikaxbi ja esé jakonhira iká ikenra, ja
keyóyamai kaai joikaya bebon jakonhira iti jake.
12 Neskara jawékibo moa onanna ixonra rakétanma non
yoiai.
13 Noara ja israelitabaon jawen bemanan pené toxkópaketai
oinyamakanon ikax Moisés chopan bepanameta iní keskat-
ibo iamai,
14 Ikaxbi jabora ikana iki jaton jointi chorishabo, jaskara
kopíra ramakamanbi ja moatian esébo yoyo axonbi onanya-
mareskanai. Ja jan bepóti chopa keskaraton jaton shinanbo
bepoa keskábopari ixon. Jara Cristo ikonhaketianpari jato
keyoxonti iki.
15 Ramakamanbira ja Moiséssen esébo yoyo akinbi onanya-
mareskanai jaton shinanbo chopan bepoa keskábo ixon.
16 Ikaxbi jawetianki westíora jonin non Ibo ikonhai, jatian-
parira jan jawen shinan bepoa keskábo moa keyotai.
17 Ja Diossen Shinan riki Diossen Shinan, jatian jaweratobo
meranki ja Diossen Shinan iki, jabo riki moa xabakaatabo.
18 Jaskara ikaxa noa jan bepoa keskábo moa yama ixon,
westíora espejo keská ixon Diossen koshi shinan non jato
oinmai. Diossenra jainmashamanbo noa wetsaresibiakin
imaboai, já keskaribi noa inon ixon. Jaskáakin noa akára,
jawen ani shinan non jishtiaboai; jaskáakinra non Ibon akai
jawen Shinanman.

4

1 Jaskara kopíra nato tee jenetibo non shinanyamai,
Diossen jawen jakon shinanman ati noa yoia iketian.
2 Ja jonéshoko itan jan noa rabinmati jawékibora
moa non ayamai; nonra jato jansoayamai itan jaskati
iká keskámaakinbo, ja Diossen joi non jato yoiamai.
Jaskáyamakinra ikon joibores non yoiai, jaskarainxonra Dios
bebonxon jonibaon, jaton shinan meran onankanke, ikonra
non yoiai ixon.
3 Ja manotiain boaibaon ninkata riki, ja non jakon joi
yoiaibo ninkátikoma.
4 Jatian jaskáakin jabaon ikonhayamaitianra, jan nato nete
iboa yoshinman, jaton shinanbo onantimaanana iki, ja Cristo

Dios ikenbi jakiriti iká koshi join jato jishtiaxonabi onanyamakanon ixon.

5 Ja non yoiai joibo maton noa senenhaxonon ixonra non mato yoiamai; ja non Ibo Jesucristonin yoiaibo maton senenhaxonon ixonra non mato yoiai. Noabo riki mato akinni teetaibo Jesús noia kopíres.

6 Ja yamé ikenbi joekan tenamani Diossenribira, joekan non shinan tenai keskáakin jawen joi noa onanmaa iki. Nonribi wetsabo Diossen atipana koshi ja Jesucriston bemanain penetai keská jato onanmanon ixon.

Jaki koshiaxes jati

7 Ikaxbi neskara jakon joibora non shinan meran noa jayáke, ja non shinanbo mapó akana chomo keskabores ikenbi. Jaskatax noibakeax iamai ja ani atipana koshi Diossibakeax joái onanti iti kopí.

8 Icha atikoma jawékibo jakenbira non namaankinbo shinanyamai; meskóakinbo shinankinbira moara non atipanyamake ixonbo non shinanyamai,

9 masá memaxonbo onitsapimakanabira, noabichoma iki, rishkixon pakekanabira noa mawáyamai.

10 Jaweranobo noa kainko inonbira ja Jesús iní keskatiribi noa onitsapikanai, jaskatax ja Cristo jaa keskatiribi noa jaa onanti iti kopí.

11 Japarikanabo ikaxa ja Cristo kopi retekantiresbo noa ikanai, jaskatax noa mawatai yora meran Cristo jaa jishtiti kopí.

12 Jatian neskáakin noa retekaskinbo akanaira, mato jati kopi iki.

13 Wishá meranra ikai neskati: "Ikonhaxa ea yoyo ika iki", iki. Jaskáakin nonribi ikonha ixonra, non joi yoiai.*

14 Nonra onanke Diossen ja non Ibo Jesús jirimani, keskáakinribi já betanbiribira noa jan jirimanoxiki ixon, jainxonra mato betanbiribi ja ikainko noa bonóxiki.

15 Jatíbi neskarabora noa winóke mato jakon ikanti kopí, jaskaxon Diossen jakonhamisti shinan bitaanan, ichaxonribi Dios iráke ayananbi rabikanti kopí.

16 Jaskara kopíra non namaankin shinanyamai, moa nekebi yosipakeibira shinan meran netetiibi noa benáa benaresai.

17 Nato netemeax noa onitsapitaibora basima winotaibores iki, ikaxbi jaskarabaonra jawetianbi keyoyosma benáa jatiabo noa imai.

---

* **4:13** Sal. 116.10

18 Ja non oinnai jawékiorabora non shinanyamai, non shinannai riki ja non oinyamai jawékiboakinres, ja non oinnai jawékibora keyotaibores iki, ikaxbi ja non oinyamai jawékibora jawetianbi keyóyosma iki.

5

1 Noabo riki chopa xoboakana keskábores ikax basima ras ikaibo. Ikaxbira non onanke ja chopa xobo ras ikai keskati noa ikai ikenbi, naikanxon noa Diossen keyoyosma yoraya imati, jara jonibaon aká yorama iki.

2 Jaskatira nekeabi yorayapari ikax, ja naikanmea yoraya iki katinkaya moa noa iorai keenai.

3 Jatianra moa mawata pekáobi chopaoma keskábo noa itima iki.

4 Nekeabi yorayapari nato neten jaxonra non tsokásbopari shinannai, ja moatianbi non sawea chopara non jopékashamai, jakibi benáchopa sawetininkayara noa keenai, jaskatax ja non mawatai yora moa benáyora iti kopí.

5 Diossenbi riki noa jaskara itiakin imaa, janra Jawen Shinan noa menia iki, ja jaskara imanoxon noa jan yoiaibo akonkin senenhai non onannon ixon.

6 Jaskara kopíra noa jaki koshii jeneyamai; yorayapari ikax japariaxa, non Iboiba kati ochóbirespari noa ikanai ixon onannax.

7 Ramara non ointi atipanyamaparike; ikaxbira ikonhaxes noa jake.

8 Ikaxbi jaki koshii jenéyamakinra, moa nato yora potabainax non Ibo betanbi jaai katin noa keenai.

9 Jaskarabo kopíribira jatíbitian ja non Ibo keenai keskábores axontiakin non shinannai; japaria ixon iamaxon moa mawá ixonbi.

10 Jatikaxbira noa Cristo bebon iki bonoxikanai, jaskáaxon ja yorapari ixon non akábo; ibanon jakon iamaxon jakonma jawékibo non akábo inonbi, jakopibiribi jan noa meniaibo non bikanti kopí.

Jakoni Dios betan jati, joi yoiaibo

11 Jaskara ikenra, jaki yoitibo ixon, akonkin non Ibo rabiaibo ixon, ja joi ayamai jonibo, Dios ikonhamati non shinanti iki. Diossenra noa kikinhakin onanke, matonribi noa kikinhakin onanna ipainon riki.

12 Jakiribi nonbixbi rabikaatira noa imai, jaskatax jakiribi mato noon raronon ixon, mato onanmai riki noa. Jaskáaxon ja jaton shinan meran já jawékinin ikímabi, nekebi jaton ikátonires rabikaati yoyo ikaibo, maton jato yoiti kopí.

13 Ja shinankonmabo keskáakin noa oinkanai ikaxa,
Diossen tee axonaibo ikax iki noa jaskara, jatian
jaskaramabo ikaxa, mato akinti kopí iki, noa jaskara.
14 Ja Criston noimisti shinanmanra noa iboa iki, ja jatíbibo
kopí já mawata non onannontianbi, jaskatira noa jatikaxbi
mawata keskábo ikanai.
15 Cristora jatíbibo kopí mawata iki, jaskatax ja jakana
jonibo, moa jawenabo ikax, jaton keena keskatires jayamai,
ja jato kopi mawatax jiriatonares ikanti kopí.
16 Jaskara kopíra, ja joi ayamai jonibaon jatoki shinannai
keskáakin, moa tsokibi non shinanyamai. Moatian Cristoki
jaskáakinbo shinanna ixonbira, rama moa non jaskáakinbo
shinanyamai.
17 Jatian jaweratoki Cristo ikonhaax moa já betan iki, jara
benáa joni iki, jan moatian iká jawékibora moa winota iki,
jatian ja rama já meran iká jawékibora, benáa iki.
18 Jatíbi neskarabo riki Diossen aká teebobires, janbira
Cristo meranxon noa jabébi raeananmariba iki. Jaskáaxonra
jaskatax jabetan raeananti joi jato yoiti, noa imaa iki.
19 Onantiakin yoia, jonibaon ochabo moa shinanxonya-
mataananra, Diossen Cristo betanbi ikonkon jato jakonhakin
imaa iki. Neskara joi jato onanmatira noa yoia iki.
20 Jaskara ikenra, Cristonbi jawen joi yoiaibo noa imaa
iki, jaskáakinra janbi noo meranxon jawen joi yoikin mato
jeneyamai, jaskara ikenra, Criston janenko non mato yoiai,
Dios betan mato raeanaankanon ixon.
21 Cristora jawetianbi ochayamaa iki, ikaxbi Diossenbi
imaara, non ochabo kopí ochaya joni keskákaini mawata iki,
jaskáaxonra non akai ochankonia, Cristo meranxon noa xabáa
iki.

6

1 Diossen tee axonaibo ixonra, non mato yoiai, jawen
noimisti shinan mato jan meniabo, yanka mato meran
imayamanon ixon.
2 Janra akai jawen wishá meran neskáakin yoikin:
“Ja en mia kishpinmati nete ikenra, en mia akinna iki;
ja en mia ninkáxonti nete ikenra, en mia ninkáxona iki”, iki.
Jatian rama riki ja nete, ¡Rama riki ja kishpinti nete! iki.
3 Jaskara ikenra noa koiranmeetai, tsoabi jakonmabo oin-
makashamai, ja non akí iitai tee jakonmaakinbo yoikantima
kopí.
4 Jaskáyamaira, ja neskara non teneainkobo Diossen tee
akaibo ikax, noa onantiai. Ja onitsapitibo teneanan, ja jakon-
maakana noa akinkantinbo keeni, ja atikonmainkobo.

5 Noa rishkikanabo, noa cárcel meran akanabo; noa
ichaxon jakonmaakanabo, noara ikonbiresibo teeta iki;
nonra oxábo tenea iki; non jawékiati tenea iki.
6 Jainoaxa noa jishtiribiai, non ikábo noa jakoni ikainko;
ja ikon joi non onannainko; jato jakonmaayamakin non te-
neainko; non jato jakonhakainkobo; ja Diossen Shinan noo
meran iká kopí, itan non jato akonkin noiainkoboribi.
7 Jainxon ja ikon joi non yoiai kopí, itan ja Diossen atipana
koshi noo meran iká kopíribi. Ja noa jakonmaakanaitian noa
jan panatai, itan non jan jato ashokoa riki, noa jakoni jaa.
8 Wetsatianra noki jakonmaakinbo shinankanai,
wetsatianra, jakonhakinbo shinankanai; wetsatianra noa
jakon ninkakaamakanai; wetsatianra jakonmaakinboribi
noa ninkakaamakanai, ikon joibo non yoiainbira jansónbo
noa yoinkanai.
9 Moa ayorakin noa onankana ikenbira, jatíribibaon
noa jawemabi keskáakinbo oinkanai, mawáti meranbires
ikaxbira, noa japarikanke; masábo memaxonbira noa
reteyamakanai.
10 Onisai keskábo ikaxbira noa raro ikanai; jawebioma
keskábo ixonbira, jawékinin senena keskábo non wetsabo
imake, jaweshamanhoma ikaxbira jatíbi jawékia keskábo noa
ikanai.
11 Ikonkonra non mato yoike, Corintoainoa ebé joi akaibó,
jatíbi non shinannaibora non mato jishtiaxonke.
12 Nonra mato noikin jeneama iki, ikaxbi maton keskára
moa noa noiamake.
13 Jaskara kopíra en mato yoiai, westíora papan jawen
bakebo akai keskáakin. Ea keenai riki, maton ea noitinin, en
mato aká keskaribiakin.

Noabo riki Diossen xobo

14 Ja Cristo ikonhayamaibo betan maton shinan
rabémayamakanwe, jakon akaibo betanra, ja jakonma
akaibo westíora jakon shinanyabicho iti atipanyamakanke,
ja joé meran jabora ja yamé meran jaabo betan ikanti
atipanyamake.
15 Criston shinanra, *Satanássen shinan betan meskóti ati-
panyamake, jaskáribi riki, ja Diossen joi akai betan ja joi
ayamai joni.
16 Ja Dios jain já xobonkora, wetsa jatonbi aká jawékibo iti
atipanyamake, noabikaya riki, ja jiria Diossen xobo. Diosbira
iká iki, neskati yoyo iki:
"Eara jato betanbi janoxiki.
Jaton Diosra ea inóxiki,
jatian jabora nokon jonibo inóxiki", iki.*

* **6:16** Lv. 26.12

17 Jaskara kopíra, ja non Ibo iribai neskati:
"Jaskara jonibaon akai jawékiribi moa ayamakanwe, jatoki
ochókanwe, jakonma jawékibo moa ayamakanwe.
Jatianra en mato nokon jonibo imati iki.†
18 Eara iti iki maton Papa,
jatian matora itiki nokon bake benbobo, itan nokon bake
ainbobo,
ikira ikai, ja jatíbi atipana koshiya Ibo", iki.‡

7

1 Jaskara riki nokon noi wetsabo, nato riki ja nobé senenhanoxon Diossen noa yoiabo. Jaskara ikenra, jatíbi non shinanyabi non yora, jan jakonma imati ochabo anaketian noa koiranmeeti jake. Diossen keenama keská anaketianra, noa kikinni jaki menikaati jake.

Pablo ikonbiresi raroa

2 Nokiakinribi jakon shinankanwe; tsoabira non jato jakonma imaama iki, tsoabira non jato ochamaxon rami banemaama iki, itan tsoabira jansoxonbo non mato jawéki bichinama iki.
3 Maton noa jakonmaakinbo aká iketian, mato akíma riki ea. Moabira en mato neskáakin yoia iki, japarixon itan mawákinbira, non mato noikin jeneyamanoxiki, akin.
4 Ikonkonra en mato yoiai, maton noa noia, jaskatira ea matoki ikonbiresi raroai. Akonbireskin non masá teneai meranbira, shinan koshipari ikax, ea kikin raroshaman iki.
5 Ja Macedoniain nokotaxa, noa tantiti atipanyamaa iki, jatíbiainra non atikonmabo nokoa iki. Ja jato xaran noa itinabora, kikinni noki jakonmaakana iki, jainoax ikonbiresibi noa raketa iki.
6 Ikaxbi ja shinan namannabo akinnai ixonra, Diossen akinhanan non shinan koshimaribia iki, ja Tito noiba nokómaxon.
7 Ja Tito nokóketianbichora noa jaskáyamaa iki, maton akinnaton jan koshi shinan bia kopíribira, noa iká iki. Janra noa yoia iki, maton akonbireskin noa oinkasai. Jainxonra noa yoia iki, mato winotabo kopí, akonbireskin maton masá shinannaibo, jainxon ea kopi masá shinanni mato ikanairibi. Jaskarabo ninkataxa, ea ikonbiresi raroa iki.
8 Ja moá en kirika wishaa meranxon, mato jakonma shinanmaa ikaxbira, rama ea ja jawékinin chexakaayamai. Ikaxbira en aká iki masá shinankin, ja wishaxon en bomaatonin jawetio basi mato masá shinanmaa onanxon.
9 Ramara ea raroshaman iki, jara ja mato jakonma shinanmayantanax ea ikaima iki, ja riki ja jaskara masá shinanman

† **6:17** Is. 52.11 ‡ **6:18** 2 Sa. 7.14

jakiribi mato Dioski banémaribia kopí. Ja masá shinanni noa jaskátinin Dios keenai keskatishamanra mato iká iki, jaskara ixonra, jawekeskaxonbi non mato jakonmaakama iki.

10 Ja masá shinanni noa jaskátinin Dios keenai keskati ikinra, moa jakonmabo akin non jeneai, jatian jaskataxa noa kishpinmeetai. Jaskara ikenra, ja shinannibo noa iiti yamake. Jatian nato netemea jonibora, jakonma akáx, onisibi shinanmeeyamai, jaskaratonra jato mawátiainres boai.

11 Matora iká iki ja masá shinanni jaskákantin Dios keenai keskatishaman iki. ¡Oinkanta, rama mato jaskara ikanai! Ramara jato yoii mato raté ratéshamanai, ja jakonma non akábora, moa non benxoake ikibo mato ikai, ja jakonma aká joniki mato ikonbiresi sinatai, Diossen masábo tenemanaketian mato raketai, ea ointinin mato keena iki, jaskáaxon maton jakonma eki shinannabo benxoanox, ja jakonma aká joni masá tenematinribi mato keena iki. Jaskarabo akainkora, mato onanti ike, ja jakonma akaibo betan mato iamaa.

12 Jaskáakin ja kirika wishakinra, jan jakonma aká jonibicho ati yoikin, itan já jakonmaaka jonibichoribi akinti yoikin en mato ayamaa iki, ja en mato bomaa riki, Dios bebon maton nokiakinres shinannai matonbi onannon ixon.

13 Neskara jawékibaonra, noa shinan koshimaa iki. Ikaxbi neskati noa shinan koshia bebonbiresa, noa raroa iki, jatíxonbi maton Tito jakiribi koshi shinan bimaribia kopí.

14 Moabira en Tito yoia iká iki, mato jakonhira jonibo, jatianra maton ea jakonma imayamaa iki. Jatíbi non mato yoia joibo riki ikon, jaskáribiira, ja mato yoikin non Tito akáribi, ikon iká iki.

15 Jatian jain kaketian, maton jatíxonbi jawen joi senenhaxona iketian, itan jakonhakinribi maton biantana shinanreskinra, rama mato jan kikinhakin noike.

16 Ramara ea matoki koshiti atipanke, en yoiabo maton senenhaitian, jakopira ea raroshaman iki.

8

Jakon shinanyaxon jato akinti

1 Nokon wetsabo, ramara ja Macedonia main iká joi akaibo meranoax, ja Diossen akinmisti shinan jishtia non mato yoiai.

2 Ja atikonma jawékibo winotaxbira, raroshaman ikanai. Jainoax kikin maxkataboribi ixonbira, jakonshaman shinanyaxonres, icha jawékiabaon akai keskáakinribi jaton ofrendabo menikanke.*

* **8:2** Ofrenda yoii iká riki: Diossen janenko jawéki tsinkiti, jato meninoxon, itan jato akinnoxon.

3 Enbira oinna iki, keenshamankin, jaton atipana senenbo
ofrenda akanaibo, itan jaton atipana xewinmakinboribira
akana iki.
4 Jaskákinra, noa akonbireskin yokákana iki, jabaonribi ja joi
akaibo jato akinkaskin.
5 Jatianra jatí akanti non shinannamatiibires akana iki.
Rekenparira, jatonbinix non Iboki menikaakana iki, jainoaxa
nokiribi jenekaakana iki, ja Dios keenai keskatishaman.
6 Jaskara kopíra, ja Tito non yoia iki, jato akinti shinanxon,
mato koríki tsinkikin peokinni, mato chibankiinresnon ixon.
7 Matora jatíbinin bebon iki: Maton Cristo ikonhaa ikainko;
joi yoitiainko; mato onanboribi iki; wetsaboribi akinti shi-
nanya iki mato; noaribi maton noike. Jaskatiribikayara,
neskara jato akinti teebo akí, mato bebonkanti jake.
8 En yoiketianres senenhanon ixonra en mato yoiamai;
jawekeskakinki wetsa joi akaibaon ja maxkatabo jato akin-
nai ixon, maton onannon ixonra en mato yoiai. Eara keenai,
ja wetsa joi akaiboribi akonkin jato noia, maton jato oin-
matin.
9 Matonra onanke, non Ibo Jesucristo akinmisti shinanya
ikax, jákaya jatíbinin senena ikaxbi, noa akinti kopí jawe-
bioma itoshia. Jaskati já jawebioma itoshia kopí, noabiribi
jatíbinin senenabo ikanon ikax.
10 Mato akinti kopíra, nato jawékibo en mato yoiai. Wetsa
baritia winotatonra, jato akinti shinanres, maton ayamaa iki,
atishaman shinanbainxon jato akinkin, maton peoa iki.
11 Jaskara iken rama, ja rayáshaman shinanyaxon, ja ma-
ton peoyantana tee senenhakanwe. Akin, ja maton atipana
senenbo jakonshaman shinanyaxon akanwe.
12 Jaweratonki jakonshaman shinanyaxon meniai,
jakira Dios raroai, jawen atipana senenbiribi meniketian,
Diossenra jato jayáomata jawékibo yokáyamai.
13 Eara ja wetsabo akinnax, mato jawebioma ikanti yoi-
ima iki. Senenbireskaya mato akinnananon ixonra en mato
jaskai.
14 Ramara jatobiribi jawékinin maxkákanabo ikanaitian,
matobiribi jayá ikanai, wetsa netebaonra jatobiribi jayá ixon,
mato maxkata jawékinin mato akinkanti iki, jaskatira, mato
senenbires jayábo ikanti iki.
15 Wishá meranra ikai: "Ja icha biatoninara, jawebi texeya-
maa iki, jatian ja ichama biaribira jawenbi maxkáyamaa iki",
iki.†

Tito itan jabé teetaibo

† **8:15** Ex. 16.18

16 Enra Dios iráke akai, en mato akinnai keskáakinribi, mato
akinti shinanya Diossen Tito imaa iketian.
17 Jaskáakin en mato oinni kati yoiara, jan ea jen aka iki, ma-
toakin shinannai ixon, jaskatira keenshamantaanan, rama
mato oinni kaai.
18 Já betanra westíora joi akai non wetsaribi non raanai,
jara jatíbiainxon joi akaibaon jakonman yoinkanai iki, ja ikon
joi yoii jakoni teetai iketian.
19 Jara ja tsinkikana koríki boí noa kaaitian noa akini kanon
ixon, jatíbi joi akaibaon katókana iki. Neskarabora, jatíxonbi
non Ibo rabikanon ixon, non akai, itan jato akinti shinan-
yaribi noa onankanon ixon.
20 Nonra ja icha koríki tsinkikanabo bixon, jakonhakin ati
shinannai, tsonbi noa jakonmaakinbo yoitima kopí.
21 Jaskara kopíra, jakonhakin jato akintiakinres non shi-
nannai, non Ibo bebonbichoma, jonibo bebonribi.
22 Jato betanra, wetsa non wetsaribi non raanai, janra
icha jawékiainbo, jakonhakin noa akinna iki; jatian ramara
bebonbires mato akinti shinanke, jaribi matoki koshixon.
23 Ja Titora ebetanbi niai iki, itan mato akinni ebetanbi
teetai iki. Jatian ja non wetsa rabéra, non wetsabaon raana
iki. Jaton ikábo oinxonra, jonibaon non Ibo rabikanai.
24 Jaskara kopí, ja bokana jonibo, akonkin maton noia
oinmakanwe, jaskarainxon jan jato raana joi akaibaon,
jaskarakon iketian, non mato rabikin yoipachoairibi,
onankanon ixon.

9

1 Ja joi akaibo akinti koríki tsinkikanon ixon mato yoikin
wishaxontinra, ea maxkáyamake,
2 mato akinmisti shinanyabo iketian onannax. Jaskakinra,
ja Macedonia main iká jonibo, mato rabibainshamankin en
yoia iki. Wetsa baritia winóyantanatonra, mato Acaya main
ikábo, jato akinti shinanyabo ikana iki, akin. Jatianra maton
jato jaskáakai ninkatax, ja Macedoniain iká icha joi akaibaon-
ribi, jato akinshokoti shinankana iki.
3 Jaskara ikenbira, ja non wetsabo en jain raanai, jaskáakin
ja mato yoikin rabiona pekáo, ea jansoresi yoyo ikama iti
kopi, ja en yoia keskáshaman mato ikanon ixon.
4 Ja Macedoniainoabo jawetii jonibo betan kaxon, jawebi
maton akáma nokonaketian, jara nona westíora rabinti jawéki
iti iki, mato jakonhakinbo yoiyona pekáobi, maton senen-
hama iketian; jatian matoribira noa ikai bebonbires rabinti
iki.

5 Jaskara kopíra, jatopari matoiba bokanon ixon, non
wetsabo en jato yoike, ja koríki tsinkinoxon maton yoiyan-
tanabo mato senenhakinnnon ixon. Jatianra ja maton koríki
menia tsinkikanabo, jakonshaman shinanyaxon maton aká
iti iki, ja non ati yoia senenhakinres maton akáma.
6 Nato joi shinankanwe: "Ja ichama banaitonra, ichamaribi
bimi tsekai, ja icha banaitonra, icha bimiribi tsekai", iki iká.*
7 Westíoraxonbora, jaton meniti shinannatiibobiribi meniti
jake, akáshamaananbi itan ati yoikanaresma, Diossenra, ja
raroshaman shinanyaxon jato meniaibo, noike.
8 Diossenra mato icha jakon jawékibo meniti atipanke, ja
maxkatainkobo mato jayá ikanti kopí. Jatianra ja meskó tee
atinkobo, maton jato akintiribi maxkátima iki.
9 Wishá meranra ikai:
"Jawen jayata jawékininra ja yoronaibo jato akinna
iki;
jatian jawen akinmisti jakon shinanra jawetianbi
keyóyamai", iki.†
10 Dios iki ja banai joni banati bero meniai, itan ja
jawékiakanti jato meniai, janra maton banábo mato bebon-
bires bimimaxonti iki, jaskáaxon ja teekan, maton wetsabo
jato akinboresti kopí.
11 Jatianra meskó jawékibo meranxon, jatíbia mato imati iki,
jaskáaxonra maton wetsaboribi jato akinti iki. Jatian ja koríki
maton noo betan bomaketianra, nobé joi akaibaonribi Dios
iráke akanti iki.
12 Neskáakin jato akinnoxon non jato boxonaibora, jan
maxkákana kopíres non jato boxonaima iki, jatianra jabaon
ichabiresakin Dios rabikanti iki.
13 Jatian neskáakin maton jato akinnabo bixonra, jabaon-
ribi Dios rabikanti iki, ikoni ja Cristokiriti iká, benáa join
yoiai keskábo maton senenhaitian, itan jato itan wetsaboribi
akinnoxon maton jato bomaa iketian.
14 Jainxonra matokiribi orankantiki, jakonshaman shi-
nanyaxon, Diossenbi jawen akinmisti shinanya mato imaa
iketian.
15 ¡Dios iráke anon akanwe, jawe kopímabi ani jakon jaweki
noa menia iken, jara jaskáshamanhakin non iráke ati joibo
yamake!

10

Pablon jawen tee akai, onantiakin yoia

1 Ea riki Pablo, ja Cristonbi atinra, noixon jakon shinan-
taanan, en mato yoiai, jatíribiboki ikanai ea yoii, ja mato xaran

* **9:6** Pr. 11.24-35 † **9:9** Sal. 112.9

ikaxki ikai ea raketi, jatian ochó ixonreski akai, koshi joibaon en mato notsinkin ikibo.

2 En mato yoiai riki, mato oinni ea kaketian, ja mato betan ikábo jato notsinyamapainra ea iki kaai ixon. Ja nonronki, ja nekeabi jonibaon shinannai keskáres, akai ixon noa yoiai-bokayara en akasai jaskáakin notsinkin.

3 Ikon riki, noa jonibo reteananai, ikaxbira ja nato netemea jonibo reteananai keskati noa iamai.

4 Noa jayakax jan reteananai jawékibora, nato netemeax jan reteanankanai keskáma iki; ja riki Diossen atipana koshi, jan jatíbi jaki koshikana jawékibo ras ati atipana,

5 Jaskaratonra ja jaki chipókanai shinanbo, itan Dios onankanti ikenbi, jato tsokásai rabí shinanbo non keyoai; jatíbi jonibaon benáshinan bitaanan, ja Criston yoiai keskábores senenhakanon ixon.

6 Nonra jatíbi ja yoitimakanaibo jato castigo meniti jake, jatikaxbi mato yoitibo ikanai kaman.*

7 Matonra akai nekebi, jaton ikábores oinkin, jaweratoboki eara Criston yonoti iki ikai, jabaonra onanti jake, noaribira jawen yonoti iki ixon.

8 Eara non Ibon mato yoiti koshi menia iki, jan mato akinnon ixon, jan mato jakonmaanon ixonma. Jakopira ea rabintima iki, jaskati yoyo ikaxbi.

9 Mato ratenoxon, ja kirika meran en wishaabo shinanya-makanwe.

10 Jatíribiboki ikanai ea yoii, jawen kirika wishaxon noa bemaara ikai, kikin koshi joinyora akábo, ikaxbi jawen ikátoninra tsoabi, jato rateyamai itan jakonibobi yoyo iamai ikibo.

11 Ikaxbi ja jaskati yoyo ikaibaonra onanti jake, ja ochóxonbi non mato kirika wishaxon, bemakin koshi joinbo non mato aká keskatiribira matoiba kaax, noa iki kati jake ixon.

12 Eara jatonamanbires iwanax ja jatonbinix rabikaataibo betan senenribi ikasi ea iiamakeanke; jaskara jonibora ikanai jatonbi jaskara senenhatibo akáx, tsonki senenhai iki, ikaxbo jatonbinix oinhanani, jaskataibo riki shinanhomabo.

13 Enra jainkamanbo akai, iki ikaxbora ea rabíresti ati-panyamake, Diosbicho riki jaweraton senenreski jawen tee akí, noa nokótiki ixon noa yoiai, janra matoiba Corintoain kamanbi noa nokómaa iki.

14 Jaskara kopíra, jain noa iti yoiamainkobires noa iia-mai, jawekeskabira nato jawéki ikeanke, moabi noa matoiba nokotama iketian. Noaparira iká iki, ja Cristo kiriti iká benájoi mato yoii bokanabo.

* **10:6** Castigo yoii iká riki; jaskarainoax shinanmeekantiakin jato akinti.

15 Noara ja wetsabaon tee akátonin rabíamai non akáma
ikax. Non shinan riki, bebonbires Dioski koshikarestiakin
mato akinti, jatianra ja mato betan non akai teeboribi be-
bonkarestiki, ja jainkaman non ati senenres.
16 Jainxonribi non shinannai riki, nato kishpinti joi, ja
mato joi yoii kaa winobain wetsankoboribi pextinhakin jato
yoiti, ikaxbira ja wetsabaon tee akainko, noa jikiamai, ja
wetsabaon tee akatonin noa rabínaketian.
17 Jaweratoki jawéki akátonin rabíkasai, rabíbanon ja non
Ibon aká jawékininres.†
18 Ja janbix rabikaatai jonima riki, non ikonhati, ja non
Ibonbi rabiai jonikaya riki non ikonhati.

11

Pablo itan ja ikonma joi yoiaibo

1 Maton ninkata ea yoyo ikaibo, iresbiresa keská ikenbi-
pari, tenexon ea ninkáxonkanwe.
2 Diossen akai keskáakinribira, en mato akonbireskin shi-
nannai. Enra mato Cristonabo imaa iki, jaskáakinra jawen
jakonmaomabi en mato imakasai, ja westíora yorantinin
tanatama ainbo keskábo ikantiakin.
3 Ikaxbi ea raketai riki, ja paranmisti onan ixon, Eva
ronon paranxon Dioski yoitimamani keskáakinribi, paranxon
wetsakeskaakinbo shinanmaxon, pontéakin itan jakonhakin
Cristoki shinannaibo ikenbi, mato jenemakanaketian.
4 Matonra akai, non mato yoia keskámaakin, Jesús kiriakin
joi yoiaibo bekanketian, keenshamanxon ikonhakin; ja non
yoiai jakon joi keskámaakin yoikanai joiboribi maton ikonhai,
jainxon ja Diossen Shinan moa maton bia keskáma shinan-
boribi maton biai.
5 Ja raanabo xewina kikin riki noa iki ikaibora, enaman-
bires iki.
6 Eara jakonishamanbo yoyo iamai, ikaxbira ea onan shi-
nanyanix yoyo ikai, neskáakinra ichabiresakin jatíbiainxon,
itan non akainkobo, non mato oinmabea iki.
7 ¿Jakonma jawékimein en aká iki, mato akinti shinanni
enbixshoko tee ayananbi, jawen kopíbi yokáyamakin, Diossen
jakon joi mato yoixon?
8 Ja wetsa joi akaibaon ea kopiákana koríkibora en bia iki,
mato akinboresti kopí.
9 Jatian mato betan ikaxa, ea jawékininbo maxkata iki,
ikaxbira tsoabi en jato yokákin tsokasayamaa iki. Ja Mace-
doniainoax bekana non wetsabaonra joxon, ea maxkata
jawékibo ea menikana iki, maton akinnon ikaxa, ea matokibi-
choira manáyamaa iki, jatíbitianra ea jaskara iti jake.

† **10:17** Jer. 9.24

10 Ja Criston ikon shinan emeran ikátoninra, en mato ikon yoiai. Jaskara ikenra tsoa ja Acaya main ikábaonbi ea jenemati atipanyamake, jaskati ea rabitaitian.

11 ¿Maton shinannaki, mato noiama ikax ea jaskati yoyo ikai? ¡Enra mato noike, jara Diossen onanke!

12 Ikaxbira ea iikirana keskati ea teeti jenéyamai, jaskaxon ja paranax rabíresi noa keskatiribi ikasaibo non jato netématí kopí.

13 Jaskara jonibo riki, jabo raanama ikaxbi, jato parani Criston raana joni keskatishaman ikaibo.

14 Neskara jawékibora non onanyamaa jawékima iki, *Satanásbira ikai ja joebiresshaman ángel keskatiribi yoinmeeti.

15 Jaskara ikenra, jan ratéti jawékima iki, jawen tee akai joniboribira jakonhakin jato tee akinnai keskatibo ikanai, ikaxbi jaskara jonibaonra, jaton akai jawékibo kopíbi masábo tenenoxikanai.

Pablo onitsapitabo

16 Jakiribira en mato yoiai, tsonbi ea iresbiresi yoyo ikaibo shinanyamakanon ixon, ikaxbi maton jaskara shinanna ixon, eapari ninkáxonkanwe, ibanon, ea jaskati yoyo iki, jaskatax earibi jaskarabo ikai keskati shokores rabíti kopí.

17 Ja neskati ea rabitai jawéki riki, onanma ikax ea ikai keskáres, jaskatibo ea yoyo ikaitian ninkátininra, Ibo keenyamai.

18 Jaskáakin tee akí jatonbinix rabikaataibo jaketianra, earibi ishokoti, iki jaskati rabikaati.

19 Matonra akai onanbo ixonbi, tenetaanan keenshamanxon ja shinanhoma keskábo yoyo ikaitian, ninkáxonkin.

20 Jainxon ja mato akonbireskin yonoaibo, ja mato koríki bichinaibo, mato paranaibo, mato omisaibo, iamaxon mato tantash akai joniboribi, akai maton jaweayamakin.

21 Jaskáakinbo mato yoiti rabintibires ikenbira, en mato keshanai; mato xaran ikax, jaskátininra noa kikinni raketa iki. Ikaxbi wetsabaon rabíti shinannaitianra, enribi ishokoti shinanti atipanke, jaskátibo iresbiresa ikenbi.

22 "Noaboriki *hebreo jonibo", iki rabíkanaitian, earibi ja joni iki, "noaboriki *Israel jonibo", iki rabíkanaitianra, earibi ja joni iki, "jatian noaboriki Abrahamman chiní rarebobo", iki rabíkanaitianra, earibi ja joni iki.

23 "Noaboriki Criston yonotibo", iki rabíkanaitianra. Eakaya jato bebonbires jawen yonoti iki, neskatibo yoyo iki, onanma joni ikai keskati ikíbi. Enra jaton aká bebonbires jakonhakin

jawen tee aká iki, jainxonra ichabiresakinribi ea cárcel meranbo akana iki, jainxon jato akana bebonbires ea rishkikana iki, jainoax ichabiresiribi mawáti onsá meranbo ea iká, iki.

24 Pichikaakin yatanxonra, judíobaon kimisha chonka iskonhakin ea rishkikana iki.

25 Kimishaakin yatanxonra, ea jiwin rishkikana iki, westíoraakinra ea makanman tsakayonkana iki, kimishaira jan ea kaai wapóro jikia iki, jaskataxa westíora yamé, itan westíora neteribi aniparo napon ea toxbata iki.

26 Ichabiresira ea ochóbo kaa iki, paro onsábo ikenbira, ea shitata iki, yometsobo onsábo ikenbira, ea wínota iki. Jainxon nokon kaibo judíobaon, itan wetsa jonibaon ea ramiakanti onsáboribi iká iki, jainoax wetsa jemankoxon ea retekanti onsábo ikainbi, ea winota iki, wetsankonbo kakin, itan aniparonbo kakinra, onsábo en tenea iki, jainoax ja jansoi, noara Diossen joi akaiboribi iki ikaibaon, noa ramiakanti onsáboribi iká iki.

27 Ikonbiresira ea teeta iki, atikoma jawékiboribira en wínoa iki, ichabiresakinra en oxábo tenea iki, ja xeatioma ikax, itan ja pitioma ikaxa, ea jawékiakasa iki, ja saweti chopaoma ikax, matsin akábo ea onitsapita iki.

28 Jainoax neskara jawékibo, itan wetsa jawékibo winókinbira, jatíbi joi akaibo akonbireskin en netetiibi shinannai.

29 Westíora joni isinaitianra, earibi isinai keská ikai, westíora joi akai joni ochamakanketianra, ea sinatai.

30 En oinna, jawekeskaratonbo rabíti iketianra, ja enbichoxon jawebi atipanyamaatonin itiki ea rabíti.

31 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios riki, jatíbitian rabikanti, janra onanke en mato ikonshaman yoiai.

32 Jatian Damascoain ea ikenra, ja apo Aretasnin janea sontárobaon koshi gobernadornin, guardiabo ja jema koiranmaa iki, ea yatankanon ixon.

33 Ikaxbi jaráa iki jawetii jonibo, jabaonra ea tasakan naneanan risbikan axon, ja jema chikéakana ventananinbi apakexon, ea pikómakana iki, jainoaxa ea jabata iki.

12

Namá keska meran Pablon oinnabo

1 Westíora jonira, janbixbi rabikaatai ikax, jawemabi iki, jaskara ikenbira, non Ibon namá keska meran ea oinmaxon onanmaabo en yoiai.

2 Cristo ikonhaa westíora jonira en onanke. Moa chonka chosko baritia riki, kikin nai bochiki já non Ibon boní, enra onanyamake, jawen yora iamaxon jawen shinanreski boá iki ixon, Diossenresa onanke.

3 Enra onanke, jainoax jaskara jawéki winotabo, ikaxbira
en onanyamake, jawen yoraki iká iki, jawen shinanreski iká
iki iamax jawen yoraomaki iká iki ixon, Diossenresa onanke.
4 Jawen jakonhira jatinkora boá iki, jainxonra onantima
joibo ninkata iki, ja joira ninkáxonbi wetsabo yoiti atipanya-
maa iki.
5 Nato joni winota keskáribi winota ikaxa, ea rabíkeanke,
enbix ikáma, eara rabíti atipanke ja nokon shinan koshi-
mashokotonres.
6 Jatian jaskarabaon ea rabitaira, onanyamaax, ea ikai
itima iki, ikon jawékibores en yoii iitai kopí. Ikaxbi eara
jaskáyamai, jaskáaxon jato xewina joniakin maton ea shinan-
tima kopí. Ja en akainkobo, itan en yoiainkobo maton-
bishaman oinxon onantininkayara ea keenai.
7 Jaskara kopíra, ja jakonhira jawékibo Diossen oinmaa
jaskaraton rabínaketian, isinax ea onitsapita iki, jaskatira *Sa-
tanássen jawen yonoti raanxon ea jakonmaaka keská ikax,
westíora moxan nokon yora chachia keskáribi ea iká iki.
8 Kimishaakinra non Ibo en yokata iki, ja ea chexakaataibo
ea benxoanon ixon.
9 Ikaxbi ja non Ibonra ea yoia iki: "Nokon noimisti shinan
riki jatíbi jan mia keenai, ja isinaibo meranoaxa, nokon ati-
pana koshi, jato akinni kikinni jishtiai", akin. Jaskara ikenra,
nokon yora yosma ikenbi ea raroai, jaskatax Criston atipana
koshi emeran jishtinon ikax.
10 Neskara yosma ikaxbira, ea raroshaman iki. Ea rami-
akanabi, jawékinin maxkataxbi, masábo tenemakanabi, ja
Cristo kopi atikomabo winotibi. Jawetianki nokon shinan
bebon yosmashoko iki, jatianra jawen koshin ea bebonbires
Criston akinnai.

Joi akaibo Pablon jato shinanna

11 Ja onanma joni ikai keskatira, ea iká iki, ikaxbi maton-
bira ea jaskati yoia iki. Noakayara ja raanabo xewina iki
ikaibo betan senenribi riki ea, jaskara ikenra, matoribi iká
iki ea kopi jakoni yoyo iti jonibo, jatian earibi jaskatainbi,
Diossen akinyamaara ea jawemabi iki.
12 Ja onitsapiti jawéki en teneabo, ja oinxon onanti jawéki
en akábo, jainxon ja jakonhira jan ratéti jawékibo en aketian
oinxonra, maton onanna iki, eakaya ikonkon raana joni.
13 Westíora jawékiainresa ja wetsa joi akaibaon akai
keskáakin, maton senenhayamake, maton ea koríkinin
akinyamainko. Moa ja shinanyamakanwe, neskáakinbo
en mato aká.
14 Jaskara ikenra, jawen kimisha itin matoiba kanoxon,
en shinanke. Kaxonbira, moa apachoai keskáakin jawebi en
mato yokáyamai kaai; mato jayata jawéki benaira ea kayamai,

mato shinanbikayara ea kaai, ja papabaon riki, jawen bakebo jato koríki tsinkixonti, jawen bakebaon jaton papa axonama.

15 Jaskara kopíra, jakonshaman shinanyaxon, ea jayata jawékininbo en mato akinni kaai, itan keenshamantaananra, nokon koshiaxonbi en mato akinni kaai. Jatian enbiribi, mato noiboresaibiki ¿Jaweati matonbiribi ea noikin jéneboresti iki?

16 Jawebira, en mato yokáyamaa iki, jaskara ikenbira jatíribibaon yoikanai, jaskati onan ixon, paranxonbo en mato koríki bichinabo.

17 ¿Ja mato akinnon ixon, en matoiba raanabo meranxonboki, paranhananbo en mato koríki bichina iki?

18 Matoiba kanon ixonra, en Tito yoia iki, já betanra westíora non wetsa en jain raana iki ¿Titonki mato parana iki? Matonra onanke, noa ikainkobo itan non akainkobo, jakon shinanyaxonres non mato akinna.

19 Matonra shinanbirai, nonra mato jaskáama iki ixon yoikinres, wishaxon non mato bomaa, ikaxbira jaskarama iki. Diossenra onanke, Cristonabo ikax noa jaskati yoyo ikai. Jatíbi neskarabora non mato yoiai nokon wetsabo, mato beboni Dioski koshikanon ixon.

20 Eara raketai, jaskara iti en yoiai keskatibo iamai kaxon en mato nokonaketian, jatian earibi mato keenai keskatibo kaax, iamanaketian. Ea raketairibi riki, rawikananabo, jawékia oinnax jatoki notsiresaibo, jatoki sináresaibo, jatíbi onannaton shinanmeetaibo, yoimisaibo jakonmaati yoyo ikaibo, rabitaibo itan tsokásbiresi ikanaibo mato kaxon, nokonaketian.

21 Jainoax ea rakéribiai riki, jakiribi matoiba kaxon rabintibires ikaibo mato oinnax, earibi rabinax wininaketian. Basibiresiki, maton ochabo akin jeneama, atimabo betanbires yorantibo akin, itan wetsa jan mato cheata jawékiboribi maton jeneama iki.

13

Senentiainbi jato koiranmeeti yoia

1 Jakiribira jawen kimisha itin ea matoiba karibai; kaxonra jatíbi jawéki rabé iamax kimishaxon onanxon yoiketianpari ati iki, en jato benxoakinkin.

2 Ja rabé itin matoiba kanontian, enbishaman mato yoiantana ixonbira, rama ochó itinxonbi, ja moatianbi ocha akí jaa ikanabo, itan jatíbibo en mato yoiribiai. Jakiribi mato oinni kaxon notsinkinra, en moa mato noibayamai kaai akin.

3 Matonra emerameax Cristo yoyo ikai onankasai, janra emerameax yoyo ikin koshimashoko shinanyaxon mato ayamai, jawen koshi shinanmankayara mato akai.

4 Ikon riki shinan koshimashoko keská ja korosen akana iní, ikaxbi ramara Diossen atipana koshin jake, jaskáribiira rama noaboribi ja iní keskaribii shinan koshimashokobo keskábo ikanai. Ikaxbi jabetanbi ikenra, jawen atipana koshinbi noa akinnai, jaskáaxon matoribi non akinti kopí.

5 Jaskara iken, matonbinixpari shinan meran onanmeekanwe, moa ikoni Cristoki koshiaboki maton ikanai ixon maton onannon; matonbinixpari tanakaakanwe ¿Matonki onanyamaa, Jesucristo ikonkon mato meran itina? Ja tanakaati jawékiainbo maton shinan namanresaibi.

6 Noara ikoni Cristoki koshike ixon maton onanara, en ikonhai.

7 Jaskarabo winota onanti inon ixonra, non Dios oracion meran yokáyamai. Maton jakonma jawékibo anaketianra non akai, jaskáaxon maton jakon jawékibores akanon ixon. Ja tanakaatibo winoama keskábo ixonbi.

8 Ja ikon joi meran yoiamai keskáakinra non jawebi yoiti atipanyamake; jan yoiai keskákayara non yoiti jake.

9 Jaskara kopíra shinan koshimashokobo ikaxbi, noa raroshaman ikanai, maton shinanribi koshi iketian, jainxon pontéakin shinannaibo mato ikanti kopíra, non orankin jeneyamai.

10 Matoiba kamatianbira nato kirika en mato wishaxonai, jatian kaxon notsinkin, non Ibon yoiti koshia imaa ixon bebonhira koshi joibaon en mato atima kopí. Jan mato jakonmaanon ixonra, ea Diossen ja shinanya imaama iki, mato joi akaibo bebonhakin shinan koshimanon ixonra, ea jaskara shinanya imaa iki.

11 Jayá keyonoxon en mato yoiai riki, nokon wetsabo, raroshaman itaanan mato jakoni jakanon ixon, wetsabo betan shinan meran beboni koshikanwe, jainoax jaskarabires shinanya ikax, xabáshaman shinanya jakanwe, ja xabá shinanya itan noimisti shinanya Diosra mato betan inóxiki.

12 Wetsa joi akaibo betan saludanani jakon shinanhananres betsó iananankanwe.

13 Jatíbi ja joi ikonhaa non wetsabaonra, mato saludo bomakanai.

14 [Ja non Ibo Jesucriston jakon shinan, itan Diossen noimisti shinan, jainoax ja jatíbiain já Diossen Shinan mato jatíbibo meran ibanon.]

GÁLATAS
Galacia janeya main iká joi akaiboki, Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Jesucristo betan jawen Papa Diossenbi raana joni, jonibaon ea janexon raanama riki. Ja Diossenra jawen Bake mawákenbi jiriaa iki.

2 Enra, nenonxon nobé joi akaibo betan tsinkíxon, ja Galacia main iká jemabaon jakana jatíbi non wetsabo, nato kirika meran wishaxon mato saludo bomai.

3 Noa keenai riki, non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, mato noianan xabáshaman shinanyares jamatinin.

4 Jesucristora, non ocha kopi mawataxbi jiriaa iki, jaskaxon jakonmabires jawékiainoa noa xabáatanan, non ochabo noa soaxona iki, ja non Papa Diossen moabi jaskáti shinanna iketian.

5 Jaskara iken, rama jenéyamakin raroanan jatíbitian Dios rabinon akanwe. Jaskarakaya ibanon.

Wetsa jakon joira yamake

6 Eara ikonbiresi ratéke, ishtonbires maton Dios jenea ninkatax, ja Cristo kopi mato noixon, jawen bakebo imaa ikaxbi, mato jaskaketian. Ja jakon joi jenexon ake, maton wetsaresibi joi ikonhakin.

7 Ikaxbi enra mato ponté yoiai, yamarake wetsa jakon joi, jaskatax kishpinti. Jatíribi jonibokayara jake, jan mato meskóakin shinanmaibo, itan ja Criston jakon joi wetsaakasaibo.

8 Ikaxbi jaweratobaonki, jaskatax kishpinti jakon joi non mato yoiantana keskámaakin yoiai, jatokira Diossen kikin ramibires jawéki páketi jake. Ibanon jawekeska ikax eabi, iamaax naikanmeax joá ángel inonbi.

9 Ja moa en mato yoiantana joira, jakiribi en mato yoiribiai: Jaweratobaonki ja moabi maton ninkata keskámaakin wetsa joi mato yoiai, jatokira Diossen kikin ramibires jawéki páketi jake.

Jesucriston Pablo onanmaabo

10 Eara jonibo betan jakon ikasai kopíres iamai, jaskati yoyo iki. Dios keenaires axonti shinanya ikaxkayara ikai, ea jaskati. Jonibo jakon shinanmati kopíres jaskatibo yoyo ikai ikaxa, jawekestaxbi ea Criston yonoti itima iki.

11 Eara keenai, nato jawéki maton onantinin, ebé joi akaibó.
Ja jaskatax kishpinti jakon joi en mato yoiaira, jatonbi shinanxon jonibaon pikoa joima iki.
12 Ja joira, tsoa joninbi ea yoiama iki, itan tsonbiribi ea onanmaama iki. Jara Jesucristonbi, ea onanmaa iki.
13 Matonra ea ninkata iki, judío ikax, ea jaskati jakátiaibo, itan jatíbi ja Criston joi akaibo jato keyoti shinanxon, jato akonbireskin en masá tenemakatiaibo.
14 Ja noa judíobo ikai keskáshamani jakaskinra, en akátiai, ja non reken yosibaon noa esekatitai keskáshamanbo en senenhakin. Jaskáakin ja esébo senenhai kopíra, nokon kaibobo ebé senen aniabo en jato xewina iká iki.
15 Jaskarabo akí ea itainbira, jatianpari keenxon, ea Diossen kenaa iki, jawen joi jato yoiti. Moabi ea noitaanan, nokon titan chixanainoabi ea katota ixon.
16 Jaskáaxonra, jawen Bake Jesucristo ea onanmaa iki. Ja judíoma jonibobi jaskatax kishpinti jakon joi en jato yoii kanon ixon. Jaskáakin ea yoiabira, tsoabi yókati ea kayamaa iki.
17 Jerusalénhainbira jato yókati ea kayamaa iki, jainkaya ja joi yoiti Criston jato raanabo icha ikanainbi. Jaboiba kayamaira, ea jatianbi Arabia mainres kaa iki, jain kaax iiti, ea jakiribi Damascoain karibaa iki.
18 Iiti kimisha baritia winota pekáopari, ea Jerusalénhain kaa iki. Jain kaxon, en Pedro onanna iki. Jaskatax ea jabé jain iká iki, chonka pichika neteres.
19 Jain ixonra en oinna iki, ja non Ibon wetsa Jacobo, ikaxbi jatíribi ja non Ibon joi yoiti raanabora en jato oinyamaa iki.
20 Nato kirika meran en mato yoiai joibora ikon iki. Enra mato paranyamai, jara Diossenbi onanke.
21 Japekaora Siria betan Cilicia main ea karibaa iki.
22 Jatian ja Judea main iká joi akaibaonra, ea onanyamakana iká iki, ea ninkataires ixon.
23 Jabaonra ea ninkákana iká iki: "Ja noa joi akaibo ramiakatitaira, ramabiribi jato jakon joi yoii nike, ja noa keyokasi ikátikinbi", iki ea yoii ikanaires.
24 Jaskara ninkáxonra, jabaon ea kopi Dios rabikana iki.

2

Jaton akai teeribi Pablo akai raanabaon onankana

1 Jatian jaskatax iiti, moa chonka chosko baritia pekáo, ea jakiribi Bernabé betan Jerusalénhain karibaa iki. Jain kakin en Titoribi ioa iki.
2 Jain kati ea Diossenbi oinmaa ikax, ea jain kaa iki. Kaax nokóxonra, jonéshoko tsinkixon, ja joi akaibaon koshibo en jato yoixon onanmaa iki, ja judíoma joniboribi, en jato

jan kishpinti joi yoiai. Enra jato jaskáakin onanmaa iki, jawekeska ikax ja en tee akábo, yankabires en aká inaketian.

3 Jatian jaskáakin en yoia, jawe iamai jakonbires ikana iki. Jatian ja ebé kaa Tito Griego ikenbi, jawen jakina rebichi xatenankaskintanibobi teayamakana iki.

4 Jaweti jonira, joi akonaibo keskati onantimatax, noa tsinkitainko weikana iki, noa oinni; noa Criston kishpinmaabo ikenbi, jakiribi jaton esébo noa senenhamati shinanyanix.

5 Jaskáakin noa akanabira, non jato ninkáxonyamaa iki. Noabiribi keena iki, maton ikonhaa jan kishpinti ikon join yoiai keskati mato jaai jenétima.

6 Ikaxbi jato ikinai koshibaon, wetsa bená joibo ea yoiamakana iki. Jatian earibi, jaboki jawekeska iki ixon, jato onankasibo iamaa iki. Diossenra nekebi jaton ikábo jato yoixonyamai.

7 Jaskáyamakinra, moa ea onankana iki, ja judíomabo jakon joi yoinon ixon, ea Diossenbi imaa. Ja judío jonibo joi yoinon ixon, Pedro imaa keskáribiakin.

8 Ja judíobo joi yoinon ixon, jan Pedro raana Diossenribira ea raana iki, ja judíomabobiribi en jato joi yoiti.

9 Jatian Jacobo, Pedro, jainoax Juan, jabo iká iki Jerusalénhainoa jatíbi joi akaibo jato koshikiinabo. Jabaon onanna iki, Diossenbi nato tee ea menia. Jaskara onanxon, Bernabé betanbi ea meshakonkana iki. Moa jaton akai teeribi non akai kopí, jabaon jakonbires shinannai non onannon ixon. Jaskara jaton shinan jakonbires ikax, jabo jawe iamakana iki; noabiribi judíomabo joi yoiai iken, jatian jabobiribi judío jonibo joi yoiai ikax.

10 Moa jaskáa pekáo, noa yoikana iki, ja joi akaibo jawékinin maxkáyoraabo non jato shinantaniti. Jatianra ja jawékibo koiranmeexon en senenhaa iki.

Antioquíainxon Pablon Pedro notsina

11 Jatian jain kaax noa iitaitian, Pedro Antioquíain kaa iki. Kaketian, jan akai jawékibo jakonmabires iketian ointaanan, beibaxon en notsina iki.

12 Rekenparira akátiai, ja judíoma jonibo betan jawékiakin, jato betan jaská jaskakinbi, Jacobon jonibo bekanketian moa judíomabo betan jawékiakin jenea iki. Jabaon jaton jakina rebichi xateti jato yoiaibo iketian jatoki rakékin.

13 Jatian Pedro, beparanmetaitian oinnax, wetsa joi akai judíoboribi jaskáshokokana iki, jainoax ja Bernabéribi ikanai keskati ishokoa iki.

14 Jaskati jaax, moa Diossen jakon join yoiai keskati iamakanai ointaananra, jatíbi joi akaibo tsinkíkana bebonxon,

en Pedro yoia iki: "Judío joni ikaxbira, mia ipachoai judíomabo keskatires mia jaa, ¿Jawekopíki, ja judíobo jakana keskáribiakin ja judíomabo min jato jamakaskin tearesai?" akin.

Judíobo itan judíomabora, kishpinmeeti atipanke

15 Ikon noakaya riki, judío jonikonshamanbo, non anibo ja jonibo ikana iketian, noara judíomabo keská ochaya joniboma iki.
16 Jaskara ikenbira non ononke, ja Moiséssen esébo senenhaibi, tsoabi ochaoma keská iti atipanyamaa. Jesucristo ikonhaxpari riki, noa jaskara iti. Ja kopira nonribi Jesucristo ikonhaa iki, noa Diossen ochaoma keskábo oinnon ixon. Irake, jakopires riki noa jaskata, ja esébo senenhaa kopíma. Tsoabira esé senenhaax, ochaoma keská iti atipanyamake.
17 Jaskara iken, noaribi ochaoma itin keenkin, non Cristo benaitianra onantibires itoshiai noaribi ochayabo. ¿Jaskara ikenmein, Cristonra akai noa ochamakin, iki noa iti iki? Ikama.
18 En ati iki jawéki ras akin, iiwanxon enribi jakonhakin aríbai, jatianra eabi iki, jan jakonmaaka.
19 Jaskara ikaxa, ja eséainoax moa ea mawata keská iki, Dios keenai keskatires janox. Ja kopira ja eséki ea moa koshiamai.
20 Cristo betanbi korosen akana mawata keská riki ea. Jaskara ikenra Cristo emeranbi jaketian, nokon keena keskáres akí ea jayamake. Rama ea jake, Diossen Bake ikonhataanan, jaki koshiax, jara ea akonbireskin noiax, nokon toan mawata iki.
21 Jaskara kopíra, ja Diossen jaskáati jisáma ikenbi, noa noia jawéki en ikonhayamati atipanyamake. Ja esébo senenhaxes noa ochameax xabakaati iketianra, Cristo noa kopi mawata yankabires ikeanke.

3

Cristo ikonhaxonres, jawen Shinan non biai

1 ¡Galacia jonibo, mato riki shinanhomabo! Matoiba inontianra, non mato yoia iki, jaskatax Cristo korosen akana mawata. Jaskara mato onanna ikenbi ¿Tsonki aká mato meskó shinanmaxon ja maton ikonhaa joi jenemakin?
2 Maton ea yoinon ixonra, en mato neskáakin yokatai: ¿Ja esébo senenhai kopírin, mato Diossen jawen Shinan menia? iamax ¿Ja jakon joi ninkaxon ikonhaketian, mato meniamakayarin?
3 Kikinshaman shinanhomabo riki mato. Matora jakoni jaai peokookana iki, ja Diossen Shinanman akinares. ¿Jatian jawekopiki, ramabiribi maton koshinbi Dios betan jakoni jakasi mato iikanai?

4 ¿Yankabires onitsapixon, icha jawéki maton onanaki iti iki?
¡Yankabiresa iti atipanyamake, ja maton onanna jawékibo!
5 Diossenra jawen Shinan mato menixon, meskó ratéti
jawékibo mato meranxon akai. ¿Jawekopiki jaskáai? Shinanya-
makanwe maton esébo senenhai kopí jaskáai. Janra jaskáakai,
jakon joi ikonhataanan mato jaki koshia kopíres.
6 Abrahamra iká iki, Dios ikonhataanan jaki koshia, jaskara
kopíra, Diossen, Ochaoma keskáakin oinna iki.*
7 Jaskara iken onankanwe, ja Cristo ikonhaax jaki koshiabo
riki ikon, Abrahamman chiní bakebo.
8 Jawen joi, moabi Wishakaata meranra Diossen yoia iká
iki, ja judíoma joniboribi ocha ayosma keskáakin imati, já
ikonhaax jaki koshikanketian. Ja kopíra Diossen Abraham
yoia iki: "Mia kopiresa jatíbiainoa jonibo en jato jakon-
hanoxiki", akin.†
9 Jaskara kopíra, ja Cristo ikonhaax jaki koshiaibo akai,
Diossen jato jakonhakin, Abraham aní keskaribiakin.
10 Ikaxbi, ja Moiséssen esé senenhaaxes jakon jakasaibora,
moa onsá meran ikanai. Jaskarabo yoiira ikai, Wishá meran
neskati: "Ja esé kirika meran iká, jatíbi esébo senenhayamai-
bora jakonmabires winókanti jake", iki.
11 Jaskara ixonra, moa non kikinhakin onanke, ja esébo
senenhaaxbi tsoabi jaton ochameax xabakaati atipanyamaa.
Diossen joi meran ikai neskati: "Ja jakon jonira Cristoki
koshiaxes jati iki", iki.
12 Ikaxbi ja esé senenhaxonres jati nete biti ikaxa, moa
noa Dioski koshiti yamakeanke. Wishá meranra ikai neskati:
"Jaweratonki ja esekan yoiai keská senenhai, jara ja kopíres
kishpinmeetiki", iki.
13 Esébo senenhayamaxon non ramibires teneti ikenbira,
Cristo non ocha kopi jakonma joni keska mawáxon, noa kish-
pinmaa iki. Wishá meranra ikai neskati: "jatíbi jakonma
jonibora, jiwin paniax mawákanai", iki.
14 Jaskara masára Criston tenea iki, jaskáaxon ja Diossen
Abrahamki jakon shinantaanan, ja meniti yoini jawékiboribi,
Cristo ikonhaxon judíoma jonibaonribi biti kopí, itan ja ikon-
haax jaki koshixonres, jawen Shinan noa Diossen meniti
yoini non jatíxonbi biti kopí.

Diossen anoxon yoiabo esekan keyoyamai

15 Nokon wetsabo, ramara ja jonin akai jawékiki yoinhanan
en mato yoiai: Westíora jonin akai, wetsa joni betan, ja
senenhabekonti joi kirika meran wishaxon firmanbekonkin,

* **3:6** Gn. 15.6 † **3:8** Gn. 12.3

moa jaskákana pekáora tsonbi ja wishábo soati, itan tekiti atipanyamake.

16 Jaskáakinra Diossen anike Abraham betan jawen chiní rarebo yoikin, jato betan senenhati jawékibo. Ja Wishá meranra "icha chiní rarebobo", yoii ikama iki. Jain yoiai riki: "Westíora chiní rarebobicho", ja iki Cristo.

17 Ja kopíra en mato yoiai: Diossenra ja senenhabekonti joi Abraham betan aká iki, akonkin senenhanoxon. Jaskara kopíra, ja chosko pacha kimisha chonka baritia winota pekáo ixon, ja Moiséssen esekan jawekeskaxonbi, ja senenhabekonti joi meran, Diossen anoxon yoiabo, jawemabi itiakin imati atipanyamake.

18 Jatian ja esé senenhaketianres, noa Diossen kishpinmati iketianra, noa jaskámati yoini ixon senenhakin noa imaima itiki. Ikaxbi Diossenra Abraham yoia iki, ja kishpinti jawéki jawekopímabi iti.

Jaskara kopí Diossen jato esé onanmaa

19 Jaskara ikenki, ¿Jaweati ja esébo Diossen Moisés menia iki? Ja eséra noa menia iki, jaskáaxon jonibaon jaton jakonma jawéki akai onankanon ixon. Ja eséra iká iki, ja Abrahamman rarebo Cristo joái kamanres senenhati. Ángelbo yoimaxonra, ja esébo Moisés onanma iki, jatian Moisés iká iki, jatíbi jonibo jato tekikin onanmaibiribi.

20 Ikaxbi ja Abraham yoinontianra, wetsa joni yoimaanan Diossen yoiamaa iki, janbishamanra yoia iki.

21 ¿Jaskara ikenmein, ja Moiséssen esébaon yoia keskáma ikax, ja Diossen Abraham yoiniboribi wetsaresibi iki? Jaskarama riki, ja esekan noa ochankonia xabáati atipana iketianra, ja esé senenhaa kopíres, noa Diossen ochaoma keskábo noa imakeana iki.

22 Ikaxbi Diossen joi meran noa onanmai: Jatíbi jonibo ochan jatoaresabo, ja Jesucristo ikonhaax jaki koshixonres, ja Diossen noa meniti yoinibo biti inon ixon.

23 Jatian noa jaki koshiti joámapari inontianra, esekan xepoa keskábo noa iká iki, ja ikonhaax, jaki koshiti jishtiai kaman.

24 Ja esekanra Cristo joái kamanres, ja iboaxon yonokanaitonin bakebo ikinai keskáakinres noa ikinna iki, já ikonhaxes noa ochaoma keskábo iti kopí.

25 Ikaxbi ramabiribira, moa ja ikonhaax noa jaki koshiti jaketian, ja esekan ikintinin moa noa maxkáyamake.

26 Ja Cristo Jesús ikonhaa kopí riki, mato jatíbi moa Diossen bakebo.

27 Ja Criston janenko bautizanmeetabora, moa Cristo betan westíora shinanyabicho baneta iki.

28 Ibanon tsoabires, judío itan judíoma; yonokanai joni itan
jato yonoai joni; jainoax benbo itan ainbo inonbira, moa
Cristo ikonhaabo ikax, mato jatíbi westíora shinanyabicho
ikanai.
29 Jaskara Cristonabo ikaxiki, mato Abrahamman kikin
rarebobo, jaskara kopíra ja Diossen meninoxon yoini
jawékibo, matonribi biti jake.

4

Ramara noa Diossen bakebo iki

1 Ramara en mato neskara jawéki yoiai: Ja jawen papan
mawákin jatíbi jawéki iboamaa joni, bakepari ikaxa, westíora
yonoti joni keskares iki, jakaya jawen papan jatíbi jawékibo
iboamaa ikaxbi.
2 Ja bakera jan ikinaibaon koiranapari iki, ja meniti jawen
papan yoini jawékiboyabi, moa jatio ani iken, jawen papan
meniti yoini nete senenai kaman.
3 Jaskarashamanribira noa rama iitai. Noa bake inon-
tianra, nato nete jan koshia jawékibaon noaaresabo ikana iki.
4 Jaskara noa iitainbira, jaskáati shinanni nete senenketian,
Diossen jawen Bake raana joáx, ainbo meranoax pikota iki.
Joxonra, ja Moiséssen esekan jaskáati yoiaiboribi senenhaa
iki.
5 Jaskáaxon ja esekan iboabo ikenbi, kopíaxon noa xabáanox,
itan jawen bakebi keská noa Diossen imati kopí.
6 Jatian moa jawen bakebo noa ikenra, jawen Baken Shinan
noomeran noa Diossen axona iki. Ja shinanman imaara, non
akai Dios betan yoyo ikin: "Mia riki nokon Papa", akin.
7 Jaskara ikaxa, rama mia yanka yonokanai joni keskama
iki. Rama riki mia Diossen bake. Jatian mia jawen bake
ikenra Dios keenai, minribi jawen jawékibo bitin.

Pablon jato kopi masá shinanna

8 Ja Dios onanamatianra mato ikana iki, ja ikonma dios-
baon iboaabo.
9 Ikaxbi ramara, moa maton Dios onanke, onantiakin yoia,
Diossenkayara mato onanna iki ¿Jawekopiki, ja esébo, itan
ja iresa koshioma jawékibo maton jenekashamai? ¿Matoki
jakiribi ja jawékibo iboamakasai?
10 Matonra jatíribi netebo, oxebo itan baritiabo nokóketian,
mekerespariai.
11 Mato jaskataibo ninkáxonra, en mato kopi akonbireskin
masá shinannai, yankabiresra ea mato joi yoii onitsapita iki
ixon shinannax.
12 Ja kopira en mato yoiai: Ramakaya nokon iká jawékibo ea
mawakanwe, ebé joi akaibo ixon. Moara en akátiai ja maton

akai jawékibobiribi en mawakin. Matonra ea jawekeskaxonbi jakonmaakama iki.
13 Matonra moa kikinhakin onanke, ja reken en mato jakon joi yoinontian, ea isinai ixonbi en mato yoiantana.
14 Jaskara isinyanixbi ea matoiba kaara iká iki, matona westíora tanakaati jawéki iken, ea matoiba imayamati keskábi, jakonshaman shinanyaxonres maton ea bia iki, westíora ángel keskáakin, itan Cristobi keskáakinribi shinantaanan.
15 Enbira onanke ea matoiba kaax nokoketian, ikonbiresi eon mato raroyantana. Jaskáati ikenra rarokin maton berobi tsekataanan, ea maton menikeana iki ¿Jatian jawekopiki moa mato rama jaskati raroyamai?
16 ¿Ja ikon joibo en mato yoia kopíki, moa maton rawíakin ea shinannai?
17 Ja jonibaonra mato akinkasai, ikaxbi jakonshaman shinanyaxonma. Jabora keenai, moa mato nobé ikí jenétaanan, jaton yoiai joibores ikonhataanan, mato jato betan rabétinin.
18 Jakon riki wetsaboribi non akinti, ikaxbi jakon shinanyaxon. Ea matoiba iketianbicho jato akinnai iamakanwe, jatíbitiankaya jaskákanwe.
19 Bakebo, enra jakiribi mato kopi masá shinannai. Bake pikókin chexaa ainbaon masá teneai keskáakin, ja Cristo betan mato westíora shinanbicho ikai kaman.
20 ¡Ramashokobi ea jain ipainon riki, moa wetsa keskaakin mato yoinon. Moa jaskáakin matoki shinanmatira en onanyamake!

Agar betan Sara iníki yoinmeeta esé

21 Mato riki ja esébo senenhaax jakon jakasaibores. Jaskara ixon ea rama yoikanwe: ¿Matonki onanyama iká iki ja esekan yoiai joibo?
22 Jainra yoiai Abrahamra iká iki rabé benbo bakeya iki ixon: Westíora bake iká iki jawen yonoti ainboki aká, jatian wetsa iká iki, jawen awinkibi aká ja iká iki jawen yonotima.
23 Ja jawen yonotiki bakea iká iki, jatonbi shinanxon aká pikota bake. Ikaxbi jawen awinki bakeara iká iki, Diossen yoini joi seneni pikota.
24 Nato neskarabo winota riki, yoinmeetares. Ja rabé ainbo iní riki, rabéakin ja senenhabekonti joi jonibo betan Diossen aká yoii iká. Reken iki, ja Sinaí janeya mananmanxon aká, ja iki ja Agar keska, ja yanka yonokanai iti baken tita iní.
25 Jaskarainoax iki, ja Agar Arabiain iká Sinaí janeya mananki yoinmeeta. Ja iki nato main iká Jerusalén yoii iká. Ja jema iki, jainoa joniboyabi, inaaxon yonokanai joni keskabo.
26 Ikaxbi ja naikanmea Jerusalén ikainra, tsoa inakaatabo yamake. Jatian noa iki, ja jemamea bakebo.

27 Wishá meranra ikai Sara yoii neskati:
“Raroreskayawe, tooisma ainbo ikax, mia iki
bakeoma, baken chexá onanmabobi.
Jaskara ikaxkaya kikinbiresi raroi saí iwe.
Beneya ainbaon bakeai bebonbires icha
bakeyara iti jake, ja jawen benen potaresa
ainbo”, iki.
28 Jaskara iken ebé joi akaibó, matora Isaac iní keskabo
ikanai, Diossen jawen bakebo imati shinanna ixon imaabo
ikax.
29 Ja wetsa bakebires ikai keskati pikóni bakenra, ja
Diossen Shinanman pikota bake ramiakatitai. Ramatianra
jaskáribiakanai, noa Diossen bakebo iketian.
30 Ikaxbi ¿Jawe ikiai Diossen joi meran? Abraham yoiira ikai
neskati: “Ja min yonotiki min bakea bakenra, jawekeskax-
onbi, ja min awinkon betan min bakeaa baken iboa jawékibo
biti atipanyamake. Jaskara iken ja min yonoti ainbo, jawen
bake betanbi moa miibakea pikowe”, iki.
31 Jaskara iken ebé joi akaibó, noabora jawen awinin yonoti
betan bakeaa bake iní keskamabo iki. Noabora ikanai, jawen
awin betan bakea bake iní keskabo.

5

Criston xabáa ikax, jaki koshiaxes jati

1 Cristonra noa xabáa iki, jan tsokas atibo yamaax noa
xabáshamanbo jakanon ixon. Moa jaskati jaax, jakiribi
jakonma jawékibo iboamaax, yankabires yonokanai keská
iamakanwe.
2 Ea riki Pablo, en mato yoiaipari ninkákanwe: Ja maton jak-
ina rebichi xateaxes kishpinti ikenra, ja Criston aká jawékibo
moa jawemabi iti iki.
3 Enra mato jakiribi yoiai, jaweratobaonki jaton jakina
rebichi jato xatemai, jabaonra jatíbi eséboribi moa senenhati
jake.
4 Mato, ja esé senenhaxes ochaoma keská ikasaibora, onan-
tibires moa Cristoki koshii jenetabo iki. Jainoax ja Diossen
mato noixon akinkasai jawékininribi mato keenyamake.
5 Ikaxbi nonbiribi onanke, ja Diossen Shinanman akinares
Cristoki koshiketian, noa Diossen ocha ayosma keskáakin
imati. Jaskaratonra noa manáke.
6 Nonra Cristo Jesús iráke akai; ramara non jakina rebichi
xatéya iamax xatéoma iti moa jawekeskamabi iki. Ja noimisti
shinanman amaa, Cristo ikonhatikaya riki bebonbires jakon.
7 Matora ikana iki moa itibi keskati jakanabo ¿Jatian
tsonkayaki mato wetsa shinan bimaxon, ja ikon join yoiai
keská ati mato jenemaa?

8 Nato jawékira jan mato kenaa Diossen mato jenemaama
iki.
9 Ichamashoko *levaduraninbira akai iki jatiobi patsá soo
imakin.*
10 Jatian enra ja non Iboki koshitaanan ikonhai, moa maton
wetsa keskáakinbo shinanyamai. Ja wetsaresibi joi yoianan
jato meskóbo shinanmai jonibora, Diossen castiganoxiki,
ibanon tsoa inonbires.
11 Nokon wetsabo, ja jaton jakina rebichi xatetikiri iká
joi en jato yoirespariai iketianra, nokon kaibo judíobaon ea
ramiayamakeanke. Jainoaxibi Cristo noa kopí korosenmeax
mawáni joi en yoiai ninkatax, nokon kaibobo eki itima-
resshamakeanke.
12 Ikaxbi ja maton jakina rebichi xateti yoixon, mato meskó
shinanmai jonibaonkaya, jaton jakinaribi jatiobi xatepain-
onra ikanai, jaskáatires shinannaibo ixon.
13 Ikaxbi en mato yoia riki nokon wetsabó, Dios keenx-
onresa mato ochamea xabáa iki, jaskáakin mato xabáa ikax,
maton keena keskáres akí jayamakanwe. Jaskáyamaikaya
wetsabo betanbires noianani jaax, akinnanani jakanwe.
14 Jawetianki, "minbix noikaata keskákinribi min jato
noiai", jatianra min jatíbi esébo senenhai, ikira ikai Diossen
joi meran.
15 Jakopi koiranmeekanwe, natexananax, pianananai
keskábora mato inake. Jaskati jaaxa, matonbinix ramianani
mato keyóresti iki.

Diossen Shinanman imaa keskatires jati

16 Jaskara ikenra, en mato yoiai: Diossen Shinan keenai
keskábores axoni jakanwe. Jaskati jaaxkaya, ja maton
jakonma ati shinannai keskábores akí jayamakanwe.
17 Ja jakonma ati shinanbora Diossen Shinanki jakonma
iki. Jatian ja Diossen Shinanra ja jakonma ati shinankibiribi
jakonma iki. Ja rabébira omisananbekonai. Jaskara kopíra, ja
jakon atin keenkinbi maton ati atipanyamake.
18 Ikaxbi ja Diossen Shinanman ati yoiaires akai ikaxa, moa
mato esekan yoiai keskati jati yamake.
19 Onantibires riki ja yora keenai jawéki akaibo, jaskarabo
riki; ja atimabo betanbires yoranti akaibo; meskó jakonma
ati shinanyabores; rami jawéki akí jan cheatabo,
20 diosma jawékibo rabiaibo; yobé jawékiki koshiaibo; omis-
misaibo; wetsabokibires ramiti sináresaibo; ranóyabo; itima
jawékibaonbi sinataibo; jaskatax ramiananti benaibo; jakon

* **5:9** Ja *levadura yoii iká riki: Maxkoshoko jakonma jawékininbi non jatíbi
ramímati atipana, iki iká.

iikanainbi meskó shinanmaxon jato jeneanamaibo; Diossen joi wetsa keskaakin yoiaibo,

21 wetsabo jawékia iken, jatoki notsiresaibo; joni reteaibo; paennaibo; naxkibo, itan meskó jakonma jawéki akaiboribi. Jakiribira en mato yoiai, maton jaskara onannon ixon. Jaskara jakonmabo akí jaa jonibora, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jati netenko jikiamanoxikanai.

22 Ikaxbi ja Diossen Shinanmanra noa imai; noimisti shinanya; raroshaman; xabáshaman shinanya; manátia; noibamisti shinanya; jakon shinanya, itan senenhati shinanya.

23 Noa jato xewinaton shinanmeemayamai, itan jaskatax koiranmeeti noa onanmai. Jaskara jawékibora Diossen Moisés menini esekan, jawekeskaxonbi jakonmaati atipanyamake.

24 Jatian ja Cristo betan ikábaonra, moa jaton ocha yora korosen akana iki, jatíbi jaton tsini shinan itan jaton jakonma jawéki ati shinanyabi.

25 Jakopira rama, Diossen Shinanman akinares jaa ikax, jan yoiai keskáres akí, noa jati jake.

26 Jaskati jaax, moa noa rabírestima iki, noa rawikanantima iki, wetsabaon jawéki oinnax keeni noa notsirestima iki.

6

Wetsabo betan akinananti

1 Nokon wetsabo, moa mato ikoni Dioski koshiabo ixonkaya, westíora ochan pakéketian onantaanan jakonhaxonres akinkanwe, ibanon shinanmeetax ponteti. Ikaxbi jato jaskáakin akini kikinni koiranmeekanwe, matoribira ochan pakénake.

2 Atikoma jawékiainbo akinananankanwe. Jaskati akinnanani jaxonra, ja Criston jaskáati yoinibo maton senenhai.

3 Jaweratoboki jaskarama ikaxbi jato xewinaton shinanmeetai, jabora jatonbinix paranmeetai.

4 Mato Westíorabokayara matonbinix oinmeeti jake, ja maton akai jawékiboki jakon iki ikax, jatian jakon iketianra maton shinan meranbiribi mato rabíti iki. Jaskati ixonra maton wetsabo jakonma shinanmatima iki.

5 Noa westíorabaonra non ikábiribi ointaanan non onanti jake, jaskati noa jakana.

6 Ja Diossen joi onanmakanaitoninra, jan axeaibiribi jatíbi ja jayata jawékinin akinti jake.

7 Matonbinix paranmeeyamakanwe. Tsoabira Dioski shiroti atipanyamake. Jaweboki jonin banai, jaribira jan tsekati jake.

8 Ja jaton yora keenai keskáres akin jakonma jawéki akábora, rami jawékibo aká kopi jatíbitian mawátian kati jake. Jatian

ja Diossen Shinanman akinna jawen keena keskáres akábora, jan akinna kopíres jatíbitian jati neteya iti iki.

9 Jaskara kopí jakon jawékibo akí, jatsanyamanon akanwe. Jaskáakin jéneyamaxonra, non kopí biti netebiribi nokoketian non biti jake.

10 Jaskati jaxonkaya jatíbitian non atipana senen, jatíbibo jato jakonhanon akanwe. Ja nobé joi akaibokayara, non jato abiresti jake jakonhakin.

Senentiainbi Pablon jato koiranmeeti yoia

11 Oinkanwe, ja nokon mekenmanbishaman ani letrabaon en mato rama wishaxonai.

12 Ja maton jakina rebichi mato xatemakaskin teaibora, jonibo betan jakon ikáskinres mato jaskáaibo iki. Jabora keenyamai, Cristo korosen akana mawata joi yoiai kopí ramiakantinin.

13 Ja jaton jakina rebichi xatéyabaonra, jatíbi eséboribi senenhayamakanai. Jaskáakinbira maton jakina rebichi mato xatemakaskanai, jabaon teaxon mato amaa ikax jonibaon oinna jan rabínoxonres.

14 Ikaxbi eabiribira enbi jawéki akátonin rabíti atipanyamake. Cristo korosenmeax mawánitonresa ea rabitai. Nokonara nato netemea jawékibo moa mawá iki, jatian ja jawékibaon oinnara, earibi moa mawá iki.

15 Non jakina rebichi xatéya iamax xatéoma itira jawemabi iki; noa benáa jonibo ikákayariki ikon kikinbires jakon.

16 Abánon Diossenbi jatíbi nato join yoiai keskati jakanabo, itan ja ikonkon *Israel joniboribi, jato jakonshaman imataanan jawen noibamisti shinanman jato akinkin.*

17 Nenoax orira moa tsonbi jakonmaatinin ea keenyamai. Nokon yora riki, tóabires, ja oinxonra ea onankantiki ja Criston joi yoiai kopí ea akana.

18 Nokon wetsabo, ja non Ibo Jesucriston jawen jakon shinanman mato akinbanon. Jaskara ibanon.

---

* **6:16** Ikonkon *Israel jonibo riki ja Jesucristo ikonhaax jakanabo.

EFESIOS
Efesoain iká joi akaiboki Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen shinanman Jesucriston raana joni. Jaskara ixonra, ja Efesoainoa joi akaibo ikax, Cristo ikonhakin jeneyamaibo itan jaki koshiabo, en mato saludo bomai.

2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, jawen jakon shinanman, itan jawen xabá shinanman mato akinbanon.

Pablon Dios iráke aka

3 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios rabinon akanwe, Cristo meranxon, ja naikanmea kéoisma jawékibo menixon, noa jakonhaa kopí.

4 Nete joniamatianbira, Cristo kopíres, noa Diossen katota iki, jaskatax jawenabobiribi ikax, jawe jakonmaomabi, noa já bebon ikanon ixon. Noimis ixonra,

5 noa shinanxona iki, Jesucristo meranxon onan bakeataanan, jawen bakebi keskáakin noa imati, jawen jakon shinanman jan ati shinanni keskáakin.

6 Ja, ani jakon shinanya iketian, jatíbitian non Dios rabinon ixon, jaskara shinanya ixonra jawen noi Bake meranxon noa jakonha iki.

7 Ja Cristonra, jawen jimin kopíaxon, noa xabáa iki, itan jawen ani shinanman non ochabo moa shinanxonyamaa iki,

8 Ja shinanra nokibi nokota iki, jatíbi jawen jawéki ati onan shinanya, itan katóti onan shinanboyabi.

9 Jaskáaxonra, noa onanmaa iki, jan shinanni joné jawékibo. Ja jakon shinanya ixon, moabi Cristo meranxon, jan ati shinanna jawékibo.

10 Jatian moa ja nete nokoketianra, Diossen senenhanoxiki, jan ati shinanna jawékibo, janra Cristo, jatíbi ja naikanmea, itan nato mainmea jawékibaon koshi imanoxiki.

11 Cristo meranxonra, noa Diossen moabi katota iká iki, jawenabo inon ixon, itan ja meninoxon yoini jawékibo non biti kopí. Jaskáakin ati shinanxon, senenhakai Dios ixon.

12 Jara keena iki, noabopari Cristo ikonhaax, jaon manatabo itin, jaskáaxon ja jawen atipana ani koshi non rabiti kopí.

13 Já meranxonra, ja ikon joi, jan mato kishpinti jakon joi ninkaxon, ikonhaketian, Diossenabo itiakin ja mato meniti yoini, jawen jakon Shinanman mato onantiapakea iki.

14 Jatian jawen Shinan riki, noa jatíbitian jayáti Diossen
meniti yoinibo non bii kati noa onanmai, ja noa jawen
joni iketian, moa noa akonkin xabáakin senenhataanan.
Jaskáaxon ja jawen jakon atipana ani koshi, non jatíxonbi
rabinon ixon.

Joi akaiboki Pablon orana

15 Mato non Ibo Jesús ikonhaax, jaki koshii jeneyamai, itan
jatíbi joi akaibo maton noia ninkaxonra,
16 oranaitiibi mato shinankin, en Dios iráke akin, jeneya-
mai.
17 Enra, non Ibo Jesucriston Dios yokatai, ja jakonhira Pa-
pan, mato onan shinan meninon ixon, ja shinanman akinna,
maton já kikinhakin onanti kopí.
18 Jainxonribira en yokatai, mato shinan chopexonnon
ixon, jaskáaxon, jawekayarin ja keenakatabo jaon manata,
itan jawekeska ani jakonrin ja jawen jonibo jato Diossen
meniti yoini ixon, maton onanti kopí,
19 jainoax, kikin ani, itan jainshaman senena yama riki, ja
noa joi akaibo jan akinnai, jawen atipana koshi ixon, maton
onanti kopí. Ja nato atipana ani koshiribira, jato Diossen
oinmaa iki,
20 ja Cristo jiriaxon, naikan jawen mekayao yakámaxon.
21 Ja jatíbi apobo, joni koshibo, jainoax jan jatoaresa
jawékibo, itan jatíbi rama jaa jawékibo itan ramakaya iki kaai,
jawékibo winoa koshi Cristo imataanan.
22 Jatíbi jawékibora, Cristo naman baneta iki, jainoax ja
Cristoribira joi akaibaon, koshi imaa iki.
23 Ja joi akaibora, Criston yorabi keská iki, janra ja joi
akaibo shinan meran, jatíbinin senena imai, ja Cristo riki,
jatíbi jawékibo jakonman senena imai.

2

Cristo kopi noa Diossen mawáinoa kishpinmaa

1 Moatianra mato iká iki, jakonma jawékibo akai, itan
ochayabo ikax, mawatabo keská.
2 Mato iká iki, nato netemea jawékibores akí jakanabo, itan
ja niwen niai yoshinman ati yoiaibores, axonaibo. Janra,
ramakamanbi Dioski yoitimareskanon ixon, jato jakonma
shinanmakin jeneyamai.
3 Jaskaranixa wetsa netebaon jatíbi noabo, non keena
keskáres akí jakanabo iká iki, ochayabi pikota ixon, jaskara-
bores akí, itan ja non ati shinannai jawékibores akí. Jaskarabo
akai ikaxa, ja wetsabo keskáribi, atibi noa Diossen castigan-
tiresbo ikana iki.

4 Ikaxbi, Diossenra ani akinmisti shinanya ixon, itan kikinhakin noixon, ochan imaa mawata keskábo ikenbi, Cristo betan noa jirimaa iki.

5 Noa ochan mawata keskábo ikenbi, Criston jabébi noa jirimaa iki. Jakon shinanya ixonra, mato Diossen jaskáakin kishpinmaa iki.

6 Diossenra, Cristo Jesús betanbi noa jirimaa iki, jaskáaxonra Cristo betanbi naikan jati noa menia iki.

7 Jaskákinra noa aká iki, wetsa nete joaibaon, jawen akinmisti shinan, itan jawen ani noimisti shinanya ixon, Jesucristo meranxon, nobé aká jato onanmanoxon.

8 Ja maton ikonhaa kopíresa, jakon shinanya ixon, Diossen mato kishpinmaa iki, jakon jawéki maton aká kopíma, jara jawe kopímabi, mato Diossen imaa iki.

9 Jaskara ikaxa, tsoabi jawebi rabíresti atipanyamake, jaton koshinbi ikanama ikax.

10 Diossenra noa jaskaa iki. Janra Cristo Jesús meranxon, noa jonia iki, jakon teebores non anon ixon, non jaskáatira, moabi shinanna iká iki.

Criston noa westíorabicho keská imaa

11 Jaskara iketian, shinankanwe, ja mato judíomabo ikátiai, "jakina rebichi xatéomabo", akin judíobaon akai, jabores jaton jakina rebichi xatéyabo ixon rabíkin, nekebi jaton yorares aká ixonbi.

12 Shinankanwe, wetsa netebaonra mato Cristonamabo ikana iki, *Israel jonibo betan iti janbiribi, itan Diossen jato betan senenhabekonti joi axon, jato meniti yoini jawékibo biti jisámabobi. Nato netenra mato iká iki, Dios betan jakanamabo, itan jaon manátiomabobi.

13 Ikaxbi ramara, Dios ochóbires ikatiibi, Cristo meranoax moa mato jabetanbi iki, noa kopí jawen jimi chikóni kopíres.

14 Janra ja judíomabo betan ja judíobo, rawikananax jakanabo ikenbi, korosenmeax mawáxon, ja rawikananti shinanbo keyoxontaanan, jakonax jakanon ixon, westíora rarebobicho keská, jato imaa iki.

15 Cristonra meskó eséboyabi ja senenhati joibo, jawemabi banémaa iki, jaskáaxonra, ja rabé tsamá jonibo, jakonshaman ikanon ixon, jakibi mepinxon, westíora benáa joni keska jato imaa iki.

16 Cristonra aká iki, korosen mawáxon, ja rabé tsamá jonibo rawikanana ikenbi, ja shinanbo jato keyoxonkin, jaskáaxonra jato Dios betan raeanamaa iki, westíora yorabicho keská jato imanoxon.

17 Cristora nato main joá iki, mato itan noa Dioski shinanbenotabo iketian, noa jatíbi jan xabakaati, jakon joi yoii.

18 Cristo kopíresa, noa jatikaxbi Papa Dioski ochómaati atipanke, jawen Shinanman akinna.
19 Jaskara kopíra, moa mato wetsankonia joniboma iki, wetsabaon main ikáresma iki, ramara ja Diossen jonibaon biti jawékiboribi matona iki, mato riki, ja Diossen jonibaon rarebo.
20 Mato riki, ja raanabo betan ja *profetabaon jaki koshitibo ayonxon, xoboakana keskábo. Jatian Cristobi iki ja kikin ani makan keska.
21 Ja Cristokibira, jatíbi jawen kanobo, jankemeetai kaman, ja xobo anikaresti jake, ja non Ibon janenko Diossen xobo iki kaai kaman.
22 Matoribira, Cristo betanbi ikax, jatíbi joi akaibo betan tsinkitax, ja xoboribi iki, jawen Shinan meranoax jain Dios iká xobo.

3

Judíomabo joi yoiti Diossen Pablo raana

1 Mato judíomabo ikenbi, Cristo Jesús iká joibo en mato yoiai kopíra, ea Pablo cárcel meran xepokanke.
2 Jainxon maton onanribike, Dios jakon shinanya ixon, mato joi yoiti tee ea menia.
3 Ja en mato jaweti joires wishaxonara, moatianbi Diossen shinanna jawéki jishtiaxon ea onanmaa iki.
4 Ja en mato wishaxona yoyo axonra maton onanti iki, ja Cristo meranxon aká jishtiaama jawékibo en onanna.
5 Ja jishtima jawékira, moatianbi tsoabi onanmama iká iki. Ikaxbi ramatianra, jawen Shinan meranxon Diossenbi ja jawen raanabo, itan profetabo jato onanmaa iki.
6 Nato riki ja jishtiakama iká: Cristo meranoax jatíbi judíomaboribi kishpinmeekanti, itan ja judíobo meninoxon yoiniboribi bikanti atipankana. Jabora moa westíora yorabicho keská iki, ja jakon join jato imaa.
7 Nato jakon joi yoiti teera aká iki, ani jakon shinanya ixon, jawe kopímabi ea Diossen menikin, jawen atipana koshi emeran imaxon.
8 Ea riki ja jatíbi Diossen jonibo xaran jato namanshoko. Ikaxbi, janra eabiribishaman ja judíomabo, Criston keyoyosma jakon jawéki yoiti tee ea menia iki.
9 Eara imaa iki jawekeskatiki senenkai, ja nato jishtiakama shinanbo iki ixon, jatíbi jato onanmati. Ja shinanra iká iki, jatíbi jawéki jan joniaa Diossen moatianbi jishtiakama.
10 Jaskarainxonra, rama ja joi akaibo meranxon, jatíbi ja naikanmea ángelbaon, itan ja niwemea koshibaon onankanti atipanke, jaskara ani onan riki Dios, ixon.

11 Neskarara iká iki, Diossen moabi shinanna, jatian jara
non Ibo Jesucristo meranxon senenhaa iki.
12 Cristo meranoaxa, rakétanma noa Dioski nokóti atipanke,
ja ikonhaax jaki koshia ikax.
13 Jaskara iketianra, en mato yoiai, mato kopi en masá
teneai ninkáxonbi, jeneti shinantima, nato jawékira, jan mato
rabíti jawéki iki.

Joi akaiboki Pablon orana

14 Neskarabo kopíra ikai, ja non Papa Dios bebon orani ea
chirankooti,
15 jatíbi ja naikan ikana, itan nato main ikábaon Papa ike-
tian.
16 Enra Dios yokatai, jatíbi já jayata jakon jawékibo mera-
noa, jawen Shinanman maton shinan meran, jawen atipana
ani shinanya, itan koshiabo mato imanon ixon.
17 Maton ikonhaa kopí ibanon, Cristo mato meran jaai,
jatian ja noimisti ibanon jaki koshiax mato jaa.
18 Jaskáaxonparira, jatíbi mato betan joi akaiboyaxonbi, ma-
ton onantiki, kikinshaman ani itan jainshaman senena yama
riki, ja Criston noimisti shinan iki ixon.
19 Enra yokatai, jonin shinan betan senenma, kikin ani riki,
ja noimisti shinan ixon, maton onanti kopí, jaskáaxon ja mato
Diossen meniai jawékibo, jatíbi maton bia iti kopi.
20 Jaskara ixon, rama Dios rabinon akanwe, janra non
yokatai, itan non shinannai bebonbires noa axonti atipanke,
jawen atipana koshi noo meran teetai meranxon.
21 Joi akaibaonra, Cristo meranxon, Dios rabikanti jake,
jatíbitianbires. Jaskarakon ibanon.

4

Joi akaibo westíora shinanyabicho

1 Jaskara ikenra, Cristo kopí cárcel meran akana ixon, en
mato yoiai, Diossenbi kenaabo ikax iti keskatibi ikanwe.
2 Rabí shinanhoma, itan noibamisbo ikanwe, manátia
itaanan, noiananax jaton ikábo wetsabo tenexonreskanwe.
3 Ja Diossen jakon Shinanman moa westíora shinanyabicho
keská, mato imaa keyónaketiankaya, xabáshaman shinanya-
bores jakanwe.
4 Joi akaibora, westíora yorayabicho keská iki. Jainoax jake
westíora Diossen Shinanbicho. Ja westíora manátiabicho, mato
Diossen kenaxon imaa keskáribi.
5 Jarake westíora Ibobicho; westíora non ikonhabicho;
westíora bautismobicho,
6 westíora Diosbicho; jatíbibaon Papa; jatíbi jato xewina;
jatíbi meranoax teetai itan jatíbiain.

7 Ikaxbi noa westíorabaonra, Criston keenxon, meniares
jawen tee ati onan shinan non bipakea iki.
8 Jakopíra Diossen joi meran neskatai: “Naikan kakinra, jan
jato iboa jakonmabo boá iki, jainxonra jawen tee ati onan
shinan jonibo menia iki”, iki.*
9 ¿Jawekeska yoimein ikai, bochikira kanike, iki? Neskara
yoira ikai: Rekenparira nato main joá iki.
10 Ja nato main joníribira, kikin nai bochiki kaa iki, jaskatax
jabishaman jatíbiain iti kopí.
11 Jatian janribira, jato imaa iki, jatíribibo raanabo itan
*profetabo; jainoax wetsabo imaa iki, bená joi yoiai iti; jatian
jatíribibo imaa iki, *pastorbo iti; jainoax wetsabo imaa iki, jato
axeaibo iti.
12 Jaskáakinra jawen jonibo imaa iki, jato akinni teekanon
ixon, jaskáaxon ja joi akaibo jato bebonhakin koshimati kopí.
13 Moa jatíxonbi jaskáakinbires ikonhaax westíorabicho keská
itaanan, Diossen Bake non kikinhakin onannai kaman, itan
Cristo betan senenribi non shinan meran noa anii senenai
kaman.
14 Jatianra moa bakebaon akai keskáakin shinannaibo, noa
itima iki, jaskara shinanyabopari akai, ja wetsa esé piko-
taibaon jaton shinan wetsaanankin, jaskataibo akanai, ja
paramisti onanbaon teemabires jato parankin.
15 Jaskáyamaikaya, ja ikon joires noiax, jatíbi jawékiain noa
anikaresti jake Cristoki koshiax, ja iki, non yoran mapo keska.
16 Criston imaara jatiobi yora koshi ikai, jainoaxa jatíbi ja
mebibo jakibicho kikinni mepiai, jatian jatíbi mebibo jakon
iketianra, noiananax akinnanani jakoniribi aniai.

Cristonabo ikax, moa benati jaa

17 Jakopira, non Ibon janenko en mato neskara yoiai: Dios
ikonhayamaibo ikai keskati moa jayamakanwe. Jabora beno-
tabo ikax, jaton shinannai keskatires jakanabo iki,
18 itan jaton shinanbo moa jakonmaatabo. Jaskatira ja
Diossen jati meniatonin raroi jayamakanke, onanmabo ikax,
kikinni yoitimakanai kopí.
19 Jabora moa rabinbobi keyotax, meskó jakonma jawékibo
akí jenéyamai cheakanabo iki.
20 Ikaxbi matonra, jaskati janoxon Cristo onannama iki.
21 Matonra jakiriti iká joi ninkata iki, jaskarainxonra, já
keenai keskati jati, maton onanna iki, ja Jesussen ikon join
yoiai keská.
22 Jaskara kopí, ja moatian mato ikátiai keskati jaai
jenétaanan, ja shinanbo moa jenekanwe. Jatíbi ja jawékibora
moa jakonmaata iki, ja paramis shinanman imaa.

* **4:8** Sal. 68.18

23 Ja mato meran iká shinanbo, moa wetsaresibi
imataananankaya,
24 já keska inon ixon, Diossen mato jonia benáshinan-
reskaya mato meran imakanwe. Jatian jara onanti iti jake,
ponté shinanya ixon, moa jakonmabo ayamai, ja ikon join
yoiai keská.

Jaskati noa rama jati

25 Jaskara ikax, moa jansoyamakanwe, wetsaboribi ikon
joibores yoikanwe, noara jatikaxbi westíora yorabicho keská
iki.
26 Sinatax, jaskara sináyabi iibaiyamakanwe.
27 *Satanás xabá meniamakanwe.
28 Ja yometso ikátiaibo, moa yometsoi jenékanwe. Maton
mekenmanbi moa jakonax teekanwe, ja maxkatabobiribi
akintinin mato yorontima kopí.
29 Moa jakonma joibaon yoyo iki jenékanwe, jaskaya-
maikaya jan jato jakon shinan bimati, itan ja ninkatax
rarokanti joibaonreskaya yoyo ikanwe.
30 Diossen jakon Shinan onísmayamakanwe. Ja Shinanra
mato meran imaa iki, ja ochankonia mato kikinhakin xabáati
nete nokóketian, mato jawenabo onanti iti kopí.
31 Ja mato meraa iká siná shinan, jatoki jakonmaati shinan,
sinati koshín wao iti, jakonmai jatoki yoyo iti itan jatíbi meskó
jakonmabo moa keyokanwe.
32 Moa jakon ixonkaya wetsaboribi jato noibakanwe.
Jakonma jawéki akábo benxoax, moa shinanbenokanwe, ja
Cristo kopí non ochabo soataanan moa Diossen noa shinanx-
onyamaa keskáakinribi.

5

Diossen bakebo ikax jaskati jati

1 Mato Diossen noia bakebo ixon, já keskaribi itiakinres
shinankanwe.
2 Jatíbibo jato noikanwe, noa noiax noa kopi Cristo mawáni
keskáakinribi. Já jaskatara iká iki westíora jawéki Dios
menikana kikin jakonhira inin poatai keskáshaman.
3 Matora ja Diossen jonibo ikai keskatibi moa ikanti jake; ja
atimabo betan yoranti, itan meskó jakonma jawékibo, jainoax
matobicho jayátibo yoitanibobi mato iti yamake,
4 jakonma joibaon moa yoyo iamakanwe. Jainoax iresa
join, itan jakonma shirobaonribi iamakanwe, jaskatibo yoyo
itira, kikin jakonma iki. Jaskayamakinkaya, Dios rabikanwe.
5 Matonra moa onanke, ja wetsabo betanbires yoranti
akai, iamaxon jakonma jawéki akaibo, jainoax jabicho jayáti
shinanya ikaibo (ja iki jatonbi aká jawéki rabiti keskáribi).

Jaskarabora Cristo betan Diossen jato ikinna netenko jayamanoxiki.

6 Ja ikon keskáakin joi yoiaibaonra, mato parannake, koirameekanwe. Jaskara jawéki ikonhaibokayara, Diossen jato akonbireskin masá tenemanoxiki.

7 Jaskara jonibaon akairibi, matonribi ayamakanwe.

8 Moatianra mato yamé keska meran jakanabo iká iki. Ikaxbi ramara non Ibo betan ikax, mato joé meran ikanai. Jaskara kopí, ja joé meran ikax iti keskati jakanwe.

9 Ja joé keskatoninra jato imai, jakon shinanya, atibi keskáakin jawéki akai iti, itan ikonbores yoiai iti.

10 Ja Ibo keenai keská atireskaya shinankanwe.

11 Ja yamé keska meran já jonibaon, ja axon jakonma jawéki bitima akanaibo ayamakanwe. Jaskayamakinkaya, jakonma jawékibo akanaitian oinxon, jato notsinkanwe.

12 Rabin jawéki riki, ja joné akanai jawékibo jato yoixonti.

13 Ikaxbi jawetianki jatíbi jawékibo joekan tenaxon jishtiakai, jatianra moa onantibires ikai.

14 Ja joékanra jatíbi jawékibo onantibires imai. Jakopira Diossen joi meran ikai: "Oxaa ikax, oxá besowe. Mawata ikax, mawábo xarameax jiriwe, jatianra mia Criston tenatiki", iki.

15 Jaskara iken, ja maton ikainkobo kikinni koirameekanwe, ja onanmabo ikai keskati jayamakanwe, onanbo ikai keskatikaya jakanwe.

16 Netetiibikaya ja ati jawékibo jakonhakin akanwe, netebora jakonmabires iki.

17 Onanmabo keská iamakanwe, jawekayarin ja Ibo keenai iki ixon onannabokaya ikanwe.

18 Moa vinon paenyamakanwe, matora jakonmayonake. Jaskáyamaikaya, Diossen jakon Shinan bochóyares ikanwe.

19 Tsinkitax, salmosninbo shinan menianankanwe, jainoax Dioskiriti iká bewáboribi bewakanwe, jatíbi jointiaxonbi ja Ibo rabikanwe.

20 Ja non Ibo Jesucriston janenko, jatíbitian ja Papa Dios iráke akanwe, jatíbi jawékibo kopí.

Joi akaibo ikax, jaton awin betan jaskati iti

21 Wetsabo betan ninkakannani jakanwe, Dioski rakétaanan.

22 Beneya ainbobaonra, ja Ibo akai keskáakinribi jaton benebo jaton joi ninkáxonkanti jake.

23 Ja Cristo riki, joi akaibaon mapo keska, jatian benbobo jaton awinin mapo keska; ja joi akaibo iki jawen yora. Jatian jabi iki, jato jan kishpinmai.

24 Ja joi akaibo Cristoki yoiti ikai keskatiribira, ja benoya
ainbobo, jatíbiain jaton beneki yoiti ikanti jake.
25 Ja wanoyabaon, maton awinbo noikanwe, ja joi akaibo
noiax, jato kopi Cristo mawáni keskáakinribi.
26 Jaskáara iki jawenabiribi itiakin imanoxon, jawen joi
betan onpaxan chokayontaanan, Dios bebon jakon inon ixon.
27 Jaskáaxon, ja joi akaibo janbi oinna, kikin metsáshaman,
jawe kerásma itan jawe ramiomabi, jainoax wetsa jakonmabo
yamaax, moa jakonman senena ikax, ja yoixontibo yama iti
kopí.
28 Jaskáakinribira, ja wanoyabaon jaton awinbo noikanti
jake, jaton yorabi noia keskáakin. Jatian jawen awin noia
jonira, kikinni janbixbi noikaatai.
29 Tsonbira jawen yora omisshamai, jaskáyamakinra
jawékiamakanai itan koirankanai, ja joi akaibo Criston akai
keskáakinribi.
30 Ja joi akaibo iki, jakibi mepia ikax, jawen yorabi keská.
31 Jaskara ikenra, jonin jawen papa betan jawen tita jeneti
iki, jawen awin betanbiri wanoxon. Jaskataxa, ja rabé
westíora yorabicho keská iti iki.
32 Natora kikin onantikoma jawéki iki. Cristo betan ja joi
akaibo yoikin en aká ikax.
33 Jaskara iketian, mato westíorabaon, matonbinix noikaata
keskáribiakin, maton awinbo noikanwe, jatian ja benoyabaon,
maton bene joi ninkaxonkanwe.

6

1 Bakebo, ja non Ibon yoiai keskáakin, maton papabaon joi
ninkáxonkanwe. Maton jaskáara, kikin jakon iki.
2 Japari non senenhaketian, noa jaskara imati senenhati joi
riki, neskara: “Min papa betan min tita jakonhawe,
3 jatíbi min akainkobo mia jakon inon, itan basibires mia
nato main janon”, iki iká.*
4 Jainoax mato papabo, maton bakebo sinámayamakanwe.
Jaskayamakinkaya, jakonhaxonres esekin jato aniakanwe,
itan non Ibo keenai keskáakin jato axeakanwe.
5 Jainoax ja iboaxon yonokanaibo, maton ibobaon yoiabo
senenhaxonkanwe, jakonma ixonaketian rakékainxon, itan
ikoni keenshamantaanan ja Cristobi tee axonai shinan-
bainxon.
6 Jato betan jakon iti kopi, oinkanares teetai iamakanwe.
Jaskayamakinkaya, Criston yonotibo ixon, ikonkon keen-
shamanxon, Dios keenai keskáres axonkanwe.
7 Rayáshaman shinanyanixkaya teekanwe, jonibo axonai
shinannaxma, non Ibobi axonai shinantaanan.

* **6:3** Ex. 20.12; Dt. 5.16

8 Ja iboaxon yonokanai, iamax yonokanaimabo inonbi,
westíoraxonbo jakon jawéki aká kopí, non Ibon jato meniti
onannax.
9 Jainoax mato, jan jato iboabo, matoribi jaskákanwe maton
yonotibo betan. Jakonma join jato rakéayamakanwe. Shi-
nankanwe, mato iki jato betanbi, westíora naikanmea Iboy-
abicho, jatian janra senenbires jato jakonhai.

Joi akaibo shinan meran reteananai

10 Jatian ramara ja nokon wetsabo en yoiai, Ibo betanbi
ikax, jawen ani atipana koshikires koshikanwe.
11 Jayakax reteananti jawékibo mato Diossen meniaton
panakaakanwe, jaskatax ja *Satanássen paranhanan jakon-
main pakémakasabi, mato koshi inon.
12 Noara jonibo betan reteananyamai, noara reteananai, ja
niwen niai jishtima yoshinbo betan, jabaonra nato nete iboa
koshi ixon, jakonma jato amai.
13 Jaskara iken, ja jayakax reteananti jawéki mato Diossen
meniaton panakaakanwe, jaskaxonra atikoma jawékibo
nokókenbi matonharesti iki. Jatian jaskáakin matonharesa
pekáora, jaskara koshiabi mato ikanti jake.
14 Jaskara iken, ja ikon joiki koshikanwe, cintoranin chinex-
eeti keskati, itan ja yami xopanameti saweax jan panakaati
keskati, ja atibi keskáakin ati shinanman, chipókanwe.
15 Jan jato shinan xabáshaman imati jakon joi yoii kanox,
moa zapato sawea keskábo ikanwe.
16 Ja maton Dios ikonha ibanon, *Satanássen jawen chi-
ibires piá keskabo matoki potaa joáx, jaki tsakáti yami panáti
keská.
17 Ja mato kishpinmeeta ibanon, jan maton mapo panati
yami maiti keská, jatian ja Diossen joi ibanon, jawen jakon
Shinanman mato menia espada keská.
18 Orankin jeneyamakanwe, jawen Shinanman amaaton,
jatíbitian Dios yokákin jeneyamakanwe, shinan meran koiran-
meeti jeneyamakanwe, maton shinan namanyamakanwe.
Jainoax jatíbi joi akaibo kopí orankin jeneyamakanwe.
19 Jainxon ea kopíribi orankanwe, abanon jaskáakin yoiti
joibo ea Diossenbi menikin. Jaskáaxon koshi shinanyaxon, ja
jakon joi meran iká, tson onannama jawéki en jato yoinon.
20 Nato joi yoiai itira jawen janenko ea Diossen raana iki.
Jaskáakin jato joi yoiai kopíra, rama ea cárcel meran akanke.
Eki orankin jeneyamakanwe, rakéyamakin, Cristokiriti iká
joibo en jato yoinon.

Senentiainbi jato yoia

21 Ja Ibon tee akin, ati jawékibo senenhaai non wetsa Tíquiconra, jatíbi ja neno ea jaskara winotaibo mato kaxon, yoinoxiki.
22 Jakopíra en ja raanai, noa neno winotai jawékibo yoiai ninkaxon, maton koshiakin shinannon ixon.
23 Abánon, ja Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, mato jatíbi joi akaibo xabá shinanya, noimisti shinanya, itan jaki koshiti shinanyabo mato imakin,
24 jainxon abánon, ja jatíbi ja non Ibo Jesucristo kikinhakin noiabo, jawen jakon shinan jato menikin.

FILIPENSES
Filipoainoa joi akaibo Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Noa Pablo betan Timoteo riki, Cristo Jesussen yonoti. Ja
Filipossain iká jatíbi joi akaibo, itan jatíbi *ancianoboyabi
*diáconobora, non jato saludo bomai.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, jawen
noimisti shinanya, itan jawen xabá shinanyabo mato ima-
boresbanon.

Joi akaiboki Pablon orana

3 Mato shinannaitiibira, en nokon Dios iráke akai.
4 Jatian orankinra jatíbitian raroshaman shinanyaxon en
yokatai, mato jatíbi kopí,
5 ja peonontianbi akinxon, ramakamanbi ja bená joi yoikin
maton ea akinna iketian.
6 Enra ikonhai ja mato meran jawen jakon tee akin peoa
Diossenra, jakonhakin aaboresti jake, ja Jesucristo joti nete
nokotai kaman ixon.
7 Jaskáakin en mato jatíbi shinantira jakon iki, mato ay-
orakin shinanni jaa ixon, itan jawen jakon shinanman ea
Diossen akinna iketian, ea cárcel meran iken, iamax ja bená
join paranan ikin, ja joira ikon iki ixon, ja joni koshiboribi en
jato yoiaitian, ea akini mato jatikaxbi ebetanbi iká iketian.
8 Diossenra onanke mato en akonbireskin shinannai, Jesu-
criston amaara en mato akonkin noike.
9 Enra oración meran yokatai maton noimisti shinan be-
boni anikaresnon ixon, jainxon Diossenbi mato shinanti
onan, itan jakon betan jakonma onanti shinanyaribi mato
imanon ixon,
10 jakonbores katóti onan mato ikanon ixon. Jaskataxa
Cristo joái kaman, jawe ochaomabi, itan jakopi ramiakantibo
yamashaman mato iti iki.
11 Jesucriston akinnatonra jakon jawékibores maton atiki,
jonibaon aniakin shinanxon Dios rabikanon ixon.

Cristo riki ea jan jamaa

12 Ja ea winota jawékibaonra ea akinke, bebonbires en jakon
joi yoinon ixon; jaskarabo maton onantininra ea keenai
nokon wetsabo.
13 Jatíbi ja apo jain iká xobomea sontárobaon, itan ja neno
ikábaonbira ononke, Cristo kopí ea cárcel meran akana.

14 Jaskáakin ea cárcel meran akana oinnaxa, jatíbi joi akaibo non Iboki bebonbires koshitaanan, rakéyamakin joi yoikanai.

15 Jatíribibaonra eki notsireskin, itan ebé tanaanankinres Criston joi yoikanai. Ikaxbi wetsabaonra jakon shinanxon akanai.

16 Jatiribibaonra noixon akanai ja Criston joi yoikin, jakon join paranan itiakin ea Diossenbi tee menia onanxon.

17 Ikaxbi wetsabaonra akai jatonabi jawéki benakinres, jakon shinanya ixonmabi. Jabaon shinan riki ea cárcel meran iketian, bebonbires atikomabo ea imaxonti.

18 Ikaxbi jara jawemabi iki. Jawekeskabires ixonbira, moa jabaon Criston joi yoikanai. Jaskaratonra ea raromai, jatian jan ea bebonbires raromairibi riki,

19 maton oración̈nman, itan ja Jesucriston Shinanman akinna, basima ea cárcel meranoax, pikóti onanax.

20 Jawenbira ea rabinmati yamake ixonra en ponté shinannai. Jaskáyamaikayara, rama ja moabi iikirana keskatibi ea mawákenbi, iamaax ea japarikenbi ea kopi Cristo rabikanti iki.

21 Nokona riki japariax ea Cristo betanbi. Jatian ea mawatara itiki, moa ja biti en bia.

22 Jatian japarixonra, bebonbires jakon tee en atiki. Jaskara kopíra jashaman katóti en onanyamake.

23 Atikoma riki ja rabé jawékiainoa en westíora katóti. Mawátininribi ea keenai, moa Cristo betan ikí kanox. Ea jaskatara itiki nokona bebonbires jakon,

24 ikaxbira en shinanribiai, mato akinti kopí ea japariakaya jakon iti.

25 Jaskáakin shinanxonra en onanke, ea mato betanpari ikí kaai, jaskáaxon mato bebonkinti kopí, Dioski koshiax mato raroshaman ikanon ixon.

26 Jaskati ea mato betan jakiribi nokoananketianra, mato ibirestiki ea kopi Cristo Jesúski raroi.

27 Ea keenaikaya riki mato jakonax jati, ja Cristokiri iká jakon join yoiai keskatishaman. Mato oinni kaxon, iamax kayamaxonbira, en ninkákasai westíora shinanbicho akáx, mato kikini koshikana, itan ja jakon joi yoiti kopí mato jatikaxbi akinanani iikanairibi,

28 maton rawibaon jawekeskabo akábi rakéyamataanan. Mato jaskataira onantibires iki, moa jabo jakómabires ikí kaai. Jatianra matobiribi onantiai, Diossenbi akinna kishpinmeetai.

29 Matora Cristo ikonhaax jakibicho koshiti Diossen imaama iki. Já kopi masá tenetiribira mato imaa iki.

30 Jaskara ixonra en masá tenea keskáboribi maton wínoti jake. Matonbira oinna iki en masá teneaibo, jatianra rama kamanbi maton ninkatai en masá teneaibo.

2

Cristo rabí shinanhoma

1 Jaskara iken, jato shinan bimati atipana koshi mato Criston meniabo ikax, itan ja noimisti shinanman imaa wetsabo onís tantimati shinan jaketian, jainxon jatíxonbi ja Diossen Shinanbicho bia ikax, itan noibamisti shinanya ixon,

2 ea kikinhakin raromakanwe, jatikaxbi ja shinanyabicho itaanan, noianani jaxon, itan jatíxonbi shinan akáx ja teebicho akin.

3 Jato jakonmaati kopí, iamax rabínoxonres jawéki ayamakanwe. Jaskáyamakinkaya mato westíoraxonbo, wetsabo mato xewinaton shinankanwe.

4 Matobicho jakon itira maton shinanti yamake, wetsaboribi jakon imatira maton shinanti jake.

5 Matora iti jake, ja Jesucristo jayata ikátiai shinanyaribi.

6 Já iká iki jatíbi jawen iká Dios ikaxbi, jaskábi itititianbi jaskaraton shinanmeeyamai.

7 Jaskáyamaikayara, jaskáakin shinanyamai janbix keenax, westíora yonoti keská joni itoshia iki. Jaskataxa noa keska joniribi baneta iki.

8 Jaskati noa joni keska ikaxa, jawen rabíti shinan yamaa iki. Mawatai kamanra yoiti iká iki. Jaskarara iká iki, ja korosenmeax mawatai kamanbi.

9 Jaskara kopíra jatíbibo xewina koshi Diossen imaa iki, itan wetsa janebo xewina kikin janeyaribi imaa iki,

10 jaskatax ja naikan ikábo, jainoax nato main ikábo, itan mai meran ikábo, jatikaxbi ja Jesús bebon chirankookanon ixon.

11 Jainxon jatixonbiribi, Jesucristo riki Ibo iki ixon, Papa Dios rabikanti kopí.

Jaskati nato neten jati

12 Jaskara ixon, ja matoiba ea inontian nokon joi ea ninkáxonkatiaibo ixon, ramakaya ea ochó iketian, bebonbires ea joi ninkáxonkanwe. Ja kishpinmeetabo ikax, iti keskatibi ikanwe Dioski rakétaanan.

13 Diosbi riki ja jakon jawéki atin keenti shinanya mato imai, itan senenhanon ixon mato jan akinnai. Jaskáaxon já keenaires maton axonon ixon.

14 Jatíbi jawékikaya wetsaboki jakonmai yoyo iamakin, itan sinakananyamakin akanwe,

15 tsonbi mato ja yoixontibo yamati kopí. Jakonma akai jonibo xarán jaaxbi, Diossen bakebo ikax jakonma jawéki

ayosmabo ikanwe. Jato xaranmeaxbikaya nato netemeax wishtinbo ikai keskati penékanwe,
16 jan jati joiki koshii jenéyamataanan. Jatianra, Cristo joketian ea matoki ikonbiresi raroti iki, yankabires jawen tee axoni koshi teetama onanax.
17 Matonra Dioski koshixon, jawen tee axonai, jara westíora jawéki maton Dios meniai keská iki. Jatian ea retekanara itiki, ja maton Dios meniaibo jan senenhakai. Jaskarakon iki senenketianra ea kikini beneti iki, jaskákinra en mato rarokinai.
18 Jaskara iken matoribi ebébi rarokanwe.

Timoteo betan Epafrodito

19 Non Ibo Jesussen keen iketianra, ramatanibi en matoiba Timoteo raanti shinannai, mato ninkatax earibi raroti kopí.
20 Timoteobicho riki, ja en akai keskáakinribi mato shinannai, wetsabora jaskara yamake. Já riki mato akinti shinanya.
21 Jatíribibaonra jaton jawékibobiribi akin, ja Jesucristo keenai keská axonti shinanyamakanai.
22 Ikaxbi matonra moa onanke, ja Timoteon ikábo jakon. Janra ea akinna iki ja jakon joi en yoiaitian, westíora baken jawen papa akinnai keskáakin.
23 Jaskara ikenra en matoiba já raanti shinannai, ea jaskáakantibo moa onantaanan.
24 Enbishaman mato oinni katira ea Ibon ishtontani akinti jake ixon, ikonhaax jaki koshikinbi.
25 Jainxonribira en shinanke, ja Epafroditoribi moa en raana jakon iti. Jara jakon joi yoii ebébi teeti ikonbiresi onitsapike. Ja iki ea maxkatabo jan akinnon ixon, matonbi eiba raanyantana.
26 Jara kikinbiresi mato jatíbi ointinin keenai. Já isinai maton ninkata ikenra, akonbireskin jaakinres jan shinannai.
27 Ikon riki jara isinax mawákeanke, ikaxbira Diossen noibaxon akinke. Earibira noibake nokon masá shinankibi, en bebonbires masá shinannaketian.
28 Jakopira moa ishton en raanai, jakiribi ja oinnax mato rarokanon ixon. Jatianra moa enribi ayorakin masá shinantima iki.
29 Nokóketian kikin raroshaman shinanyaxon, ja non Ibon tee akaibo atinshaman binoxikanwe. Jainxon já keska joniboribi jato jakonhakanwe.
30 Criston tee axonai kopíra já mawákeanke. Onsá ikenbira mawátiki rakéyamaa iki, ja matonbishaman ea akinti atipanyamaketian ea akinti kopí.

3

Cristo onanti riki, bebonbires jakon

1 Jaskara iken, moa Ibo betan ikax kikini rarokanwe nokon
wetsabo. Ja moabi en yoia joiribi mato jakiribi wishaxonira
ea sináyamai, en jaskáara matona kikin jakon iki.
2 Koiranmeekanwe, ja omisti joniboki, itan ja jakonma
akaiboki, ja non jakina rebichi xatéya iti yoiaibokiribi,
koirameekanwe.
3 Noabokaya riki ikonkon ja jakina rebichi xatéyabo, jawen
Shinanman akinnaton Dios rabiaibo ikax. Cristona ikaxa
noa jakon shinanmeetai, jatianra jawen koshinbi jonin akai
jawékiboki noa koshiamai.
4 Eabira jaskara jawékiboki koshiti atipanke. Wetsabo
jaskara jawékiboki koshikasaitianra, eakaya itixbi ibiresti iki.
5 Eara moa pikota posaka neteya iketian, nokon jakina
rebichi xatexonkana iki, ea riki *israelita joni Benjamínman
rarebo, kikin *hebreo jonishaman, jainoax ja esekan yoiaibo
senenhati kopí iká iki ea *fariseo,
6 jaskáakin ja eséres senenhakasai ixonra, ja joi akaibo en
jato akonbireskin masá meema iki. Ja esekan yoiai keskati ik-
inra en jatíbi senenhaa iki, jatianra jakopi ea tsonbi ramiakin
yoiti yamaa iki.
7 Jatíbi nato jawékibora iká iki, nokona kikínshaman jakon-
hirabo, ikaxbi Criston ea akinna kopíres, rama en onanke ja
jawékibo moa iresabo.
8 Jatíbi ja jawékibora moa jawemabiakin en shinannai, ja
nokon Ibo Cristo en onanakaya bebonbires jakonhira iketian.
Cristo kopíra en jatíbi jenea iki, jatíbi ja jawékibora kerás jawéki
keskáres en oinnai, jaskáaxon Cristo kikinhakin onanax,
9 jabetanbishaman inoxon. Eara keenyamai ja esé chibani,
enbixbi jakonman shinanmeetinin, ea keenai riki Cristo en
ikonhaketian, ea Diossen ochaoma keská ointinin.
10 Ea keenai riki Cristo onantinin, jan jirimani atipana
koshiribira emeran en imakasai. Já onitsapini keskatiribira
ea onitsapikasai, jainoax ja mawáni keskatiribira ea
mawákasai,
11 earibira ja mawánibo jirititian, jato betanribi jirishokoka-
sai.

Jaskara iti non nokoamapari

12 Jaskáakin mato yoiira moa jatíbi senenhax, itan moa
jakon ikaxibi ea iamai jaskati. Ikaxbira ea jenéyamai bebon
karesai, jaskara imanoxon ea Criston bia ikax, ja nokoi kaai
kaman.
13 Nokon wetsabó, jaskara ea iti keskámapari riki ea,
ikaxbira en neskaakai, ja moa en jenea jawékibo shinanya-
mataananra, ja ori ea ikí katireskaya en chibanai,

14 jaskara ea ikí kati en nokoi kaai kaman, jaskáaxon ja
Cristo meranxon noa Diossen menitibo en naikanxon bii kati
kopí.
15 Ja jatíbi noa Dioski ikoni koshiabaonra, non neskáakin
shinanti jake. Jawekeska ixon wetsa jawékiainbo maton wet-
sakeskaakin shinannaitian, Diossenbi mato abanon onan-
makin.
16 Ikaxbi noara moa jati jake, ja non onanna keskati.
17 Nokon ikábo ea mawakanwe nokon wetsabó. Jainoax ja
mato non yoiai keskatishaman jakanaboribi jato oinkanwe.
18 Ichara jakanke ja Cristo korosenmeax mawáni rawíakabo,
jakopira moa ichaakin mato yoia ixonbi, rama winiananbi en
mato jakiribi yoiribiai.
19 Ja jonibora masá tenetiain keyoti kaibo iki. Jaton
yora keenai jawékibo iki, jaton dios, jainoax jaton akai
jawékininribi ikanai rabíshamani, jan rabintitianbi. Nato nete-
mea jawékiboakinres shinankanai.
20 Jatian noabobiribira naikanmea jonibo iki. Ja naikan-
meax noa jan kishpinmati jotira non manake, ja non Ibo
Jesucristo.
21 Janra ja non yosma yora wetsaresibianoxiki, jawen yora
keskáribi itiakin. Jaskáaranoxiki, ja jatíbi jawéki jan ikinna
jawen atipana koshin.

4

Iboki jatíbitian raroti

1 Jaskara kopí nokon keen wetsabo, ja en akonbireskin ointi
shinannaibo, itan en noiabo riki, mato ea jaon ikonbiresi
raroai, non Iboki koshii jenéyamakanwe.
2 Ja Evodia betan Síntiquera en yoiai, Ibon joi akai rabébires
ixon, westíora shinanbicho abékonti.
3 Jainxon mia, ja ebetan tee akin jeneyamai, enra mia
yoiai; nato ainbo rabé min jato akinnon ixon. Jabora ja
Clemente itan wetsa ebé teetaiboyabi jakon joi en yoiaitian,
ebetanbi onitsapikana iki. Jaton janera ja jati kirika meran
moa wishakaatabo iki.
4 Jatíbitian non Iboki rarokanwe, enra mato yoiribiai:
¡Rarokanwe!
5 Jatíxonbira onankana iti jake, mato jakon shinanya jonibo.
Non Ibora moa joti ochóma iki.
6 Jawekopibi jaakinres shinanni tsokasyamakanwe. Jatíbi
mato jan yoronaibokaya oración meran Dios keshaananbi
yokákanwe, itan iráke akanwe.
7 Jatianra jawen xabá shinan mato Diossen meniti iki. Jara
jonin shinanman jawekeskaxonbi onanti atipanyamake. Ja

xabá shinanmanra, maton jointibo jakon imati iki Criston akinnaton.

Jakon jawékiboakinres shinanti

8 Jayá senentiainbira en mato yoiai nokon wetsabo. Shinankanwe jatíbi ja ikonbores, jatíbi ja ikoni yoyo itibo, ja jakon iti, jakonmaomabi iti, ja noibamis iti, jatíbi ja jakon oinkanaibo atiakinres shinanti, jainoax jatíbi jakon jawékibo itan ja rabikanti jawékibo ati shinanyares ikanwe.

9 Ja en mato onanma keskati jakanwe. Jainoax ja ea ninkatax itan ea oinnax mato eibakeax axea keskatiribi jakanwe. Jatianra ja xabá shinanya noa imai Dios mato betanbi iti iki.

Akinkana bixon, jato iráke aka

10 Eara ikonbiresi non Iboki raroai, jakiribi maton eakin shinanketian. Mato eon shinanbenotara en shinanyamaa iki, jaskáshamanxon maton ea akinti atipanyamaaresa, en onanna iki.

11 Jawékinin maxkataxa iamai ea jaskati, eara moa axea iki ea jayata jawékinin raro iti.

12 Enra onanke, jawekeskarin jawebioma jati, itan icha jawékia jati ixon. Jawekeskabo winótiainkobora, jaskáaxon tenetibo en onanna iki. Piax potóshaman iti, itan piaoma iti, jainoax icha jawékia iti, itan jawebioma itiribira en onanna iki.

13 Jatíbira en atipanke, Criston ea koshi menia.

14 Jaskara ikenbira, maton jakon jawéki ake, atikomabires winoti iitainbi ea akinxon.

15 Ja jakon joi yoikin peoi Macedoniainoax ea kanontianra, wetsabaon ayamainbi mato ja Filipoain iká joi akaibaonres ea koríkinin akinna iki.

16 Jainxonribi ea Tesalónicain ikenribi jawetiiakin maton ea koríki bomaa iki, jan ea maxkatabo en biti.

17 Maton koríki meniabichores bitin keenima riki ea. Ja ea keenaikaya riki, mato Diossen bebonbires jawéki kaimaxontinin.

18 Jatíbi ea jan maxkata ipachoai jawékibo xewinbainbires moa en bike. Ja Epafrodito betan maton bemaa en biara texeparíribike. Ja maton ea bemaabora ike, westíora *incienso inínshaman Dios menikana keská ikax Diossen keenshaman.

19 Jaskara ikenra jatíbi mato jan maxkatabo, Cristo meranxon, nokon Diossen mato meniti iki, já jayata icha jakon jawékiainoabo.

20 ¡Ja non Papa Dios jatíbitianbires rabinon akanwe! Ibanon jaskara.

Senentiainbi jato saludana

21 Jesucriston janenkora jatíbi Diossen jonibo en saludo
bomai. Ja neno ebé iká non wetsabaonribira mato saludo
bomai.
22 Jainxon jatíbi ja neno iká Diossen jonibaonra mato saludo
bomakanai. Jan mato saludo bomaibo riki, ja icha mai iboaa
romamea apon xobon teetaibo.
23 Abánon ja Ibo Jesucriston jawen jakon shinanman mato
akinkin.

COLOSENSES
Colosainoa joi akaiboki Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana. Ja non wetsa Timoteo betanra,

2 en mato saludo bomai, ja Colosas jeman iká Diossen jonibo, ja Cristo chibankin jeneyamai non wetsabo. Non Papa Diossen jawen noimisti shinanya, itan jawen xabá shinanya mato imabanon.

Pablon jatoki orana

3 Non matoki oranaitiibira non Ibo Jesucriston Papa Dios iráke akin non jeneyamai.

4 Nonra ninkáke ja Cristo Jesús ikonhabo ixon, ja joi akaiboribi maton jato noia.

5 Jainoax bebonhakin shinaniribi mato ikanai, ja naikan mato Diossen axona jawékinin manatax. Natora maton onanna iki, ja bená joi meran iká ikon joi ninkáxon maton ikonhaketian,

6 matoiba kaman nokóketian. Nato joi ninkáxonra, jatíbiainoa jonibaon ichaxon ikonhai iikanai. Ja Diossen jakon shinan yoikanai ninkaxon, jara ikon iki ixon onanax, moatian mato jaskara winota keskáakinribi.

7 Neskara joibora aká iki, ja non noia non wetsa Epafrasnin mato onanmakin. Janra noa tee akinna iki. Jainxonra mato akinkinribi Criston tee akin jeneyamai.

8 Janra noa joxon yoike, ja Diossen Shinanman amaatonin wetsaboribi maton jato noia.

9 Neskara kopíra jaskarabo ninkánontianbi non matoki orankin jeneyamaa iki, ja Dios keenaibo mato kikinhakin onanmanon ixon. Jainxon jawen meskó shinanti onan, itan jakon betan jakonma onanti shinanyabo mato imanon ixon.

10 Jaskataxa, ja Ibonabo ikax jaskati jati keskatishaman mato jakanti iki, já keenai keskáres jatíbitian axoni, itan meskó jakon jawékibo akin kikinhakin Dios onanboresi.

11 Nonra yokatai janbi jawen ani atipana koshin mato shinan koshibo imanon ixon. Jaskáaxonra koshi shinanyaxon jatsanyamakin jatíbi atikoma jawékibo maton teneti iki, itan raroshaman shinanyaxon,

12 ja Papa maton iráke ati iki. Jan jato ikinna joébires netenxon jawen jonibo iken, jan jato menitiboribi binon ixon, mato onanmaa kopí.

13 Ja yamé keskatonin iboa meranoara noa Diossen pikoa
iki, jaskáaxonra jawen noi Baken ikinaton jakanabo noa imaa
iki.
14 Já kopiresa xabáatanan non ochabo noa shinanxonyamaa
iki.

Criston aká jawékibo

15 Cristo riki ja jishtima Dios jisá, nekebi jishtia. Jara jawen
reken Bake iki; ja nete peokootamatianbi moa jaa iká.
16 Jameranxonra Diossen jatíbi jawékibo jonia iki, ja naikan
ikáboyabi main ikábo, itan non oinnaiboyabi non oinyosma
jawékibo. Jabo iki ja jatíbi jan jatoaresaibo yoiti koshiabo, itan
koshi shinanya jishtima jawékibo. Jatíbira jameranxon jonia
iki, jawenabo inon ixon.
17 Cristora jatíbi jawékibo joniamatianbi, moa jaa iká iki; jan
imaara jatíbi jawékibo jawen itinkobo iki.
18 Jainoax Cristo iki, ja joi akaibaon mapo, jatian ja joi
akaibo iki jawen yora. Japari jaa ikaxa, japariribi jiria iki;
jaskatax japari jatíbiain jato xewina inox.
19 Diosra keena iki, ja Cristo meran jatíbi jawen atipana
koshi itin.
20 Jameranxonra, Diossen jatíbi jawékibo jabé
raeananmaribia iki. Ja nato main ikáboyabi naikan ikábo,
ja korosenxon Criston jawen jimi chíkoniton jakonhakin
imataanan.
21 Moatianra mato iká iki wetsankoniax joá joni keskares,
itan Diossen rawíbo. Jakonma shinanyabo itan jakonma
jawékibores akaibo ikax.
22 Ikaxbi ramara, Diossen ja Cristo noa keska joniribi imaa
korosen onitsapikaini mawáni kopíres, jabetan mato jakiribi
raeanamaribia iki. Janra mato jaskáa iki, já bebon jakonbo,
jawe ramibi yamaabo itan jawe jakonma akáma keskábo
mato ikanon ixon.
23 Neskarabo mato iti kopíra, ja ikonhaa ikax kikini jaki
koshii mato jenéti yamake, ja bená joi maton ninkataton
yoiaiboki manati jenéyamakin. Nato bená joi riki, jatíbiain nato
neten yoikaata, ea Pablonribira ja joi jato yoikiinai.

Joi akaibo akini Pablo teeta

24 Ramara, ja mato kopi masábo tenei ea raro iki.
Neskáaxonra nokon yoranbi ja jawen yorabi keská iken, joi
akaibo kopí Cristo onitsapita iken, já onitsapiti maxkatabo
en senenhaboai.
25 Neskara kopíra Diossen ja joi akaibo jato akinti ea imaa
iki, mato akinhanan jatíbiain jawen joi en yoinon ixon.
26 Onantiakin yoia, ja moatian Diossen jato onanmaama iká
joné jawéki, ikaxbi ramara ja jawen jonibo jato onanmaa iki.

27 Diossenra ja jatíbiainoa joi akai jonibo, ja jakonhira joné jawéki jato onanmakasa iki. Jatian ja onanyamakana joné jawéki riki, Cristo, ja mato meran itina, itan jabetan jawen netenko jaai kanox mato jaon manata.

28 Nonra ja Cristokiri iká joi yoiai, jainxonra shinanti onanya ixon, eseanan jato onanmai, jaskatax Cristo meranoax moa jakonman senenabo ikanon ixon.

29 Neskarabo kopíra jatíbi nokon koshiabi ea teetai, ja Criston jawen atipana koshi ea meniaton.

2

1 Ja mato kopí itan Laodiceainoa joi akaibo kopí, ea ikonbiresi teeti iitai maton onantininra ea keenai, itan ja jatonbishaman ea oinnamabo kopíribi ea jaskatai.

2 Jaskati koshi teetira ea jenéyamai, jaboribi jaton shinan meran beboni koshikanti kopí. Jaskatax noiananax westíora shinanyabicho ikax, ja maton akonkin ikonhaxon onannaton, ja Diossen joné jawékibo maton onannon ikax ja iki Cristobi.

3 Ja Cristo meranra icha shinanti onan, itan ja jaskáaxon jatíbi onanti shinanbo jake.

4 Neskarabora en mato yoiai, ja janso joibo ikenbi, jakonshoko keská joibo yoixon mato parankanaketian.

5 Eabi mato betan jain itinaxmabira nokon shinan meran ea jain mato betan itinke, jaskatira ea kikini raroai, jakonibo jaax mato Cristoki koshii jenéyamai onantaanan.

Criston xabáabo

6 Jaskara kopíra ja maton Ibo itiakin Cristo ikonhabo ikax, ja Cristonabo ikax iti keskatibo mato ikanti jake,

7 kikini jaki taponabo, ja ikonhaax jaki kikini koshiabo, ja mato onanmakana keskati, itan Dios iráke akin jeneyamai.

8 Koiranmeekanwe; ja jaki chipókanai jaton onanna janso shinan yoiaibaonra mato parankanake. Jabaonra, ja Cristokiriti iká joi ikonhayamai, jaskáyamakinra jonibaon jato onanmaabores, itan nato nete jatonharesa koshi shinanbores ikonhakanai.

9 Jatíbi ja Diossen ikábora, Cristo meran jishtibires iki.

10 Jatian já meranxonra, jatíbi jawen atipana koshi maton bia iki. Cristo riki jatíbi ja yoiti koshiabo, itan atipana koshiabaon koshi.

11 Ja Cristo kopira shinan meranbo, moa maton jakina rebichi xatéya keskábo mato iká iki; nekebi jonibaon aká ikaxmabi, Cristo betanbi imataanan Diossen mato jaskáa ikax; ja iki ja maton ochati shinanbo mato keyoxona.

12 Ja mato bautizanmeenontianra, Cristo betanbi miinmeetax jabébi jiria keskábo mato ikana iki. Ja Diossenbi jawen atipana koshin, Cristo jirimaa maton ikonhaa kopí.
13 Moatianra mato ikana iki, ocha akí jaabo ikax shinan meran mawata keskábo, ja maton ochati shinanbo jeneama ikax. Ikaxbi ramara Cristo betanbi mato Diossen jamaa iki; jakopiresa jatíbi non ochabo moa noa Diossen shinanxonyamai.
14 Diossenra noa jan jakonma imaa non ribina yoii iká kirika keyoa iki. Korosen tasataananra jawe koshiomabi banémaa iki.
15 Diossenra jatíbi ja koshi shinanyabo, itan yoiti koshia shinanbo, jaton atipana koshibo jato ras akanana iki. Jainxonra ja Cristo meranxon jatíbibaon oinnonbi, já namanbires jato imaa iki, nexaxon jato ninianan.

Dios keenai keskatires jati

16 Jaskara ikenra ja maton piai, itan maton xeai jawékibo kopí, ja fiesta netebo ikenbi maton ayamaitianbo, ja oxe benáikenbi, maton mekeyamaitianbo, ja tantiti nete ikenbi mato tantiamaitianbo, tsonbi mato janshokobo yointi atipanyamake.
17 Jatíbi nato jawékibora iká iki, ja ramakaya ikí kaai jawékibaon otares, ikaxbi ja ikonkon jawékira Cristo meran itinke.
18 Ja rabí shinanhoma keskati ikaibaon, itan ja ángelbo rabiaibaon mato ramiakinbo yoinyamabakanon. Jabora ikanai namá meran keskábo oinkasi, itan nekeabi shinanman imaa ikonbiresi rabiti.
19 Jaskarabora Cristo betanma iki; ja iki joi akaibaon mapo, ja jatiobi yora jawékiamakin animai, itan jatíbi mebibo jakibicho jawen itinkobo ja Diossen keena keskáakin mepinai.*
20 Matora moa Cristo betanbi mawata keskábo ikax, ja nato netenxon jatoaresai koshi shinanbaon moa matoaresyamai. ¿Jatian jawekopiki ja nato netemeabo ikai keskatires ikín, ja senenhati akana jawékibo senenhaires mato jaa? Jabo iki,
21 "ja jawékibo tii ayamakanwe, ja jawékibo piamakanwe, ja jawékibo yatanyamakanwe", iki ikábo.
22 Jatíbi neskara senenhati shinan akanabora, non aboa moa keyotai jawékibores iki; jara senenhakanon ixon jonibaon jato yoiaires iki.
23 Ikonkon riki, jaskara jawékibaon noa onanbo banémai keská. Ja ikonha ikax noa jaskati jatibo itan rabí shinanhoma itibo, ja kikinhakin non yora washítibo yoikanai ikax;

* **2:19** Cristo riki, ja joi akaibo jato akinxon shinan animai.

ikaxbi jaskara jawékibo akinra, tsoabi non jato jakon ixonyamai; janra non jakonma ati shinanbo nonharesnon ixon noa akinyamai.

3

1 Jaskara iken, moa Cristo betanbi jiria keskábo ikax, ja jain Diossen mekayao Cristo itina naikanmea jawékibores shinanni, jakanwe.

2 Nato netemea jawékibo shinanyamakinkaya, ja naikanmea jawékibores shinankanwe.

3 Matobora ja mawataxbi jiria keskábo iken, Diossen ja Cristo betanbi jawen netenko jaai kanon ixon, mato imaa iki.

4 Cristobi riki ja maton jati, já joketianra jabetanbi jawen pené netenko mato inóxiki.

Cristo betan ikax jaskáti

5 Jaskara iken, ja mato meran iká jakonma atin keenti shinanbo moa keyómakanwe. Ja atima betanbi yorantibo, ja jakonma jawékibo, itan ja jakonmanin keenti shinanbo, jainoax matobicho jayáti shinanyabo moa iamakanwe, jara nonbi jawéki dios axon rabiti keskáribi iki.

6 Neskara jawéki akí yoitimataibora akai, jato Diossen akonbireskin castigankin.

7 Jatian matora moatian jaskara jakonma jawékibores akí, jakanabo ikana iki.

8 Ikaxbi rama jatíbi jaskara jawékibo moa jenekanwe; ja sináti shinanbo; ja jakonmanin keenti jawékibo; ja jakonma jawékibo; jato jakonmanin yointibo; ja jakonmaibires yoyo itibo,

9 wetsabo betanribi jansoananyamakanwe, matora ja moatian ikátiai keskatibo moa iamai, itan maton akátiai jawékiboribi moa ayamai.

10 Matora moa bénati jakanabo ikax, bená jonibo iki, jaskara ikaxa jan mato jonia Dios keskatiribi, moa wetsaresibiti mato iikainai, jaskáaxon maton já kikinhakin onani kaai kaman.

11 Ibanon griego, iamax judío iti, ja non jakina rebichi xatéya, iamax xatéoma iti, jara moa jawemabi iki. Ibanon, ja jatíbinin bebona jemamea, iamaax jaskarama jemamea joni, jainoax iboaxon yonokanai, iamax yonokaataima joni inonbi; Cristokaya riki moa jatíbi itan jatíbi meran.

12 Diossenra noixon jawen jonibo inon ixon, mato katota iki, jakopi wetsabo noibati shinanyabo ikanwe, jakon shinanyabo, rabíti shinanhomabo, noimisbo itan manatiabo.

13 Jawekeskabo ikin tsokásmakanabo teneanankanwe; jainxon wetsaboki jakonmaibo yoyo ika ixon,

benxoabekonxon moa jaskarabo shinanyamakanwe. Ja non Ibon maton jakonma akábo moa shinanxonyamai keskáakinribi, matonribi jaskáashokokanwe.

14 Jatíbi neskarabo aríbaibikaya, ikonkon noimisti shinanyabo ikanwe, ja riki ja westíorabicho shinanya keskábo noa imai.

15 Jainoax ja Criston xabá shinanribi mato meran ikí, jenéyamabanon. Jaskara shinanyaxonra westíora yorabicho keskábo imanoxon, mato Diossen kenaa iki, itan maton já iráke anon ixon.

16 Ja Criston joi jawen icha jakon jawékiabi mato meran ikí jenéyamabanon. Jainoax wetsabo betanribi shinanti onanbo ikax axeanankanwe, itan ponténox notsinanankanwe. Jainxon maton jointiaxonbi Dios iráke aki, salmos, itan ja Diossen shinanman bewá pikoaboribi, bewakanwe.

17 Jatíbi maton akaibo itan maton yoiai jawékibo, Ibo Jesussen janenko akanwe, já kopires Papa Dios iráke ayananbi.

Joi akai ixon senenhatibo

18 Ja benoya ainbobora en yoiai, ja maton benen yoiai keskábores jakon shinanyaxon axonkanwe, neskarabo riki ja non Ibo ikonhaa ixon, maton senenhatibo.

19 Jainxon ja awinyabora en yoiai, akonkin maton awinbo noitaanan ramiaresyamakanwe.

20 Jatian bakebora en yoiai, ja maton anibaon yoiaibo jatíbi jato senenhaxonkanwe, jaskarara non Ibo keenai.

21 Jatian papabora en jato yoiai, maton bakebo sinámayamakanwe, matonra jakonma shinanmanake.

22 Ja iboaxon yonokanaibora en yoiai, ja nato mainxon mato jan yonoaibaon yoiaibo, jatíbi jato senenhaxonkanwe; jabaon oinnares jato betan jakon banénoxonma, ikonkon maton jointianixbi, non Iboki rakétaanan.

23 Jatíbi maton akai jawékibo keenshamanxon akanwe, ja non Ibobi jawen tee axonai shinantaanan, jonibo axonai shinantaanama.

24 Matonra moa onanke, jan mato meninoxon yoiabora, non Ibon mato meninoxiki ixon. Ja ikonkon maton Ibo Cristo maton tee axonai kopí,

25 ikaxbi ja jakonma jawéki akaibora, jaton jakonma akábo kopíribi, jaton kopí binoxikanai. Jaton aká jawékibo senenbires jato Diossen yoixonai kopí.

4

1 Jatian mato, jato iboaxon yonoaibaonra, ja maton yonoai jonibo senenbires shinantaanan jakonhakin maton ati jake; shinankanwe matoribira naikan westíora Iboya iki ixon.

Senentiainbi jato yoia

2 Orankin jeneyamakanwe, já shinanyares ixon Dios iráke
akin jeneyamakanwe.
3 Jaskáribiakin nokiribi orankanwe, ja Ibon jakon joi yoiti
kopí, noa atikonhaxonon ixon, itan ja onanyamakana Criston
jawékiboribi non jato yoinon. Jakopí riki ea preso.
4 Orankanwe, ja joi yoikin atibi keskáakin, onantishaman-
hakin en jato yoinon.
5 Ja joi ikonhayamaibo xaran jaax, maton ikainbo onan
shinanyanix ikanwe. Ja jato betan mato ikaitibi, jaskati ikí
jenéyamakanwe.
6 Ja jato betan mato yoyo ikaira iti jake keentishaman,
itan jakonshamanbores. Jainxonra maton onanribiti jake, ja
mato yokákanaibo jaskáakin jato yoiti.

Senentiainbi jato saludana

7 Ja já betanbi en nokon Ibon tee axona, itan ebetanbi nixon
ea akinkin jeneyamaa, non noia wetsa Tíquiconra en akai
jawékibo mato yoii kaai.
8 Neskara kopíra en mato raanxonai; jawekeskaki noa neno
iitai ixon mato yoiti kopí, jainxon maton shinanbo koshimati
kopí.
9 Jatian já betanra Onésimo kaai, ja non noia itan noa
akinkin jeneyamai non wetsa, jara matoibakea joi akai iki.
Jabaonra jatíbi neno winotaibo mato onanmai kaai.
10 Ja ebetan cárcel meran itina Aristarconra mato saludo
bomai, itan ja Bernabékan jabé nanema jawen wetsa Marcos-
ninribira, mato saludo bomai. Ja Marcos ikábora moa mato
yoikana iki. Ja matoiba kaketian jakonhaxon bikanwe.
11 Ja Jesús Justo janeyatonra, mato saludo bomai. Nato judío
jonibobicho riki, ja Diossen ikinaton jatikiriti iká joi yoikin
ea akinnabo, jatian jabaonribira ake ea kikinhakin shinan
koshimakin.
12 Ja Criston yonoti Epafrasninribira mato saludo bomai,
jara matoibakea joi akai iki. Janra mato kopi oración meran
Dios yokákin jeneyamai, jaskatax maton shinanbo koshi-
taanan, Dios keena keskábores kikinhakin akí mato jenétima
kopí.
13 Enra ikonkon onanke ja Epafrasnin matoakinres akon-
bireskin shinannaibo, jainxon ja Laodiceain ikanabo, itan
Hierápolissain ikanabo kopíribi jaskáakin shinannai
14 Ja non keen jato raonai Lucas betan Demassenra, mato
saludo bomai,
15 ja Laodiceain iká non wetsaboribi noa saludanx-
onkanwe, jainxon Ninfas, itan jawen xobon tsinkitai non
wetsaboribi.

16 Nato kirika wishá maton yoyo aka pekáo, ja Laodiceain
iká joi akaiboribi jato bomakanwe, abákanon jainxon yoyo
ashokokin. Jatian jainxon jabaon bemaabiribi matonribi
yoyo akanwe.
17 Jatian ja Arquipo yoikanwe, jakonhakin ja non Ibon
jawen tee ati meniabo senenhanon.
18 Ea riki Pablo enbishamanra, nato saludo mato wishax-
onai. Shinankanwe eara preso itinke, Diossen jawen noimisti
shinanya mato imaboresbanon.

1 TESALONICENSES
Tesaló*nicainoa* joi akaiboki peokin Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablo, Silvano, Timoteo, jatí*xonra* ja Tesaló*nicainoa* joi akaibo non saludo bomai. Jaboribi ja non Ibo Jesucriston Papa Dios betan ikanaitian, Diossenbi jawen noimisti shinan betan jawen xabá shinanman mato akinboresbanon.

*Pablon Dios irá**ke** aka*

2 Non oranaitiibira, jatí*bi* matoakin shinantaanan, non Dios irá*ke* akai.

3 Jainxonra non shinankin jeneyamai, ja non Papa Dios ikonhaa ixon maton aká*bo*, ja noimisti shinanyabo ixon maton aká*bo*, itan ja non Papa Dios bebonxon, ja non Ibo Jesucristo jotin manatabo ixon, ja masá teneti jawé*kibo* maton teneabo.

4 Diossen noia nokon wetsabo, nonra onanke, mato janbi katotabo.

5 Ja bená joi non mato yoiara, joires iamaa iki. Jara ja Diossen atipana koshiaxon, itan jawen jakon Shinanmanbi amaatonin non aká iki, kikinhakin ikonhaxon. Matonra onanke ja matoiba inontian, mato akinti kopí noa jaskati ikábo.

6 Matonra ja noa ikai keskatiboribi iananbi, ja non Ibo iní*boribi* mawaa iki, jaská*akinra* akonbireskin masá*bo* tenekinbi ja Diossen jakon Shinanman amaatonin, raroshaman shinanyaxon, ja joi maton ikonha iki.

7 Neskataxa ja Macedoniainoa joi akaibo betan, ja Acaya main iká joi akaibo, jaki yoinmeekanti joi akaibo mato baneta iki.

8 Matoibakeax peokootaxa, ja non Ibon joi jatí*biain* pextinke. Ja Macedonia betan Acayainbichoma. Jainoax ja mato Dios ikonhaax, jaki koshiaribira jatí*biainxon* onankanke. Jaská*akinra* jaskarabo non jato keshantibo moa maxká*yamake*.

9 Jaská*yamakinra*, jatonbi yoikanai ja matoiba nokó*ketian*, maton noa jakonhaxon biabo; jainxon jaská*axonra*, ja ikon itan jiria Diosbichores ikonhataanan jawen teebo axó*nnoxon*, ja jatonbi dios akanabo rabikin maton jenea,

10 itan ja Diossen Bake, Jesús naikanmeax joti maton má*naa*, jara Diossen jirimaa iki, Jesús riki ja castigameetiainoa noa jan kishpinmai.

2

Tesalónicainxon Pablon tee akábo

1 Jaskara ikenra, matonbi onanke nokon wetsabó, ja matoiba noa yanka meráresama iká.

2 Matonbira onanke, ja moatian Filiposainxon, jakonmanin yoinhanan noa masá tenemakanabi Diossen jawen koshin akinnatonres, ja benáa joi non mato yoiabo, kikinbires atikomabo ikenbi.

3 Ja non yoiai joibora onanxonmabi non yoiaimabo iká iki, itan jato jakonmaati shinanyanixbo noa yoyo imaa iki. Jainxon jato paranti shinanyaxonribi non jato yoiamaa iki.

4 Jaskáyamakinra, jakon ointaanan, Diossen jawen benáa joi yoiti noa imaa iki, ja riki ja non yoiai joi. Jonibo raromati kopíresma, ja non jointi kikinhakin onanna Dios raromati kopíkaya.

5 Matonra onanke, ja joi yoikin keenti joibaon non mato akáma, jainxon koríki bichinti shinanxonbo, non mato paranama, jara Diossenbi onanke.

6 Jawetianbira, tsonbi itan wetsabaon jainxon matonribi noki aniakin shinannon ixonbo, non benaama iki,

7 Noabokaya Criston raanabo ixon, noa akinkanwe akinbo, mato tearestitianbira, mato xarameax bakebo keskatires noa iká iki. Westíora titan jawen bakebo jakonhakin koiraanan aniakai keskaakinra, non mato aká iki.

8 Jaskaribiakinra non mato kikinhakin noibai, jaskáakinra, rarokin ja Diossen benáa joibichores non mato onanmakashamai; nonbixbi mato kopi menikaatiribira non shinannai. Ikonbiresira noa maton keena iki.

9 Matonbira onanke nokon wetsabo; noa jan maxkatabo binox paxkinhonon kaman noa kikinni teetabo. Kikínbiresira yaméyabi netenbo noa teeta iki, jaskatax, ja jakon joi non mato yoiaitian, matobicho noa akinti kopí teetai iamanon ikax.

10 Dios betan matonra onanke, ja mato joi ikonhaibo xaran ikax, jakoni, pontétires, itan jakopi ramiakin yoikanti yama noa iká.

11 Jainxonra maton onanke, westíora papan jawen bakebo akai keskáakin non mato ikinnabo,

12 non mato shinan raromaabo, bebonhakin shinanon ixon non mato yoiabo, jainxon ja Diossenabo ikax mato, jaskati itiboribi. Jawen ikinnaton jati pené netenko ikinnoxon noa katotabo iketian.

13 Neskara kopíra, non Dios iráke akin jeneyamai, jawen joi non mato yoia ninkáxon jonibaon joima riki, Diossen joi riki ixon onantaanan, maton ikonha iken. Jatian jara ikon

iki Diossen joi, maton ikonhaketian, wetsaresibi jonibo mato imai ikax.
14 Nokon wetsabo, ja maton kaibobaonbi amaa masábo maton tenenontianra; ja Judeainoa Cristo ikonhaa Diossen jonibo winota keskáribi mato winota iki. Jaboribira jaton kaibo judíobaonbi masábo tenemaa iki.
15 Ja judíobaonribira non Ibo Jesús retekana iki, ja *profetabo moatian retekani keskáakinribi, jainxonra omiskin jaton jemameabo noa pikokana iki. Nato jawékibora Diossen keenma iki, itan jonibaon keenmaribi iki.
16 Jatian ja judíomaboribi Cristo ikonhaax kishpinkanon ixon, non jato joi yoikasaitianra, noa amakashamakanai. Neskáakinbo noa akíra bebonbires ochakanai, Ikaxbi neskarabo kopíra, akonbireskin jato Diossen castiganoxiki.

Tesalónicain jato oinni Pablo karibakasa

17 Nokon wetsabó, jawetio basichaa mato betan iamaxon, mato oinyamakinbira, mato shinankin non jeneyamaa iki, jaskatira kikinbiresi mato oinni, noa kakasa iki.
18 Nonra kati shinanna iki, jatian eabichoribi jawetiiti mato oinni kakasa iki. Ikaxbira, *Satanássen noa katikomaaxona iki.
19 Jatian ¿Tsoaborin ja Ibo Jesucristo joketian, já bebomeax noa jaton manáti, noa jaton raroti, noa jaskati jaton rabíti? Wetsabora iamanoxiki, matobira inóxiki.
20 Ikon matobo riki, noa jakopi rabitai, itan jakopi noa raroshaman ikanaibo.

3

1 Jaskáakin mato oinkashorakin, moa teneti atipanyamaxonra, noabicho Atenassain banéxon,
2 ja non wetsa Timoteo non matoiba raana iki. Janribira, ja Diossen tee akin, ja benáa joi yoikin noa akinna iki. Jara non raana iki, bebonhakin shinanmataanan, Cristo ikonhabo ikax beboni koshitiakin mato akinnon ixon.
3 Jaskatax neskatibo onitsapiti maton shinanbo tsokasnaketian, matonbira onanke, neskatibora noa onitsapiti jake ixon.
4 Jatian ja matoiba ixonra, non mato yoia iki, non masá tenetibo, jatianra jaskarakon noa winota iki, jara maton moa onanke.
5 Jaskara kopíra, mato oinkashorakin, moa teneti atipanyamaxon, ja Timoteo en matoiba raana iki; ja maton Cristo ikonhaaki, jawekeska iki ixon, mato yokáti, ja *Satanássen tanaxon mato ochamakaskinbo anaketian rakékin, jaskatax ja mato akinkin non aká teebo, yankabires inaketian.
6 Ikaxbi ramara, Timoteon ja Tesalónicainoax joxon, jakonhira joibo noa yoike, ja maton ikonha, itan maton jato noiabo

yoixon. Noara yoike, maton noa shinankin jeneyamai, itan maton noa oinkashorai, ja non mato oinkasai keskáakinribi.

7 Neskarabo kopí, nokon wetsabo, atikomabiresbo itan masá tenetibo winókinbi, icha koshi shinanbo non bike. Ja Cristo ikonhaax, jaki koshii jenékanamabo mato ikanaitian onantaanan.

8 Jatian jaskáakin ja Cristo ikonhaax, jaki koshii jenékanamabo mato onantaananra, koshi shinanbo non biboresai.

9 Jaskáshamaanxon já bebonxon, maton noa kikinbiresakin raromaa iken, non mato kopi akonbireskin Dios iráke ati joibora yamake.

10 Netenyabi yaméra, non Dios yokákin jeneyamai, noabishaman mato oinni kati noa akinnon ixon; jainxon ja ikoni Cristoki koshiti maxkatabo, jato akinni kanon ixon, noa akintiakinribi.

11 Noara keenai, ja non Papa Dios betanbi, non Ibo Jesucriston matoiba kanon ixon, noa akintinin.

12 Jainxon ja Ibon, non mato noia keskáakinribi, wetsabo betan, itan jatíbibo betan inonbi, mato noianannon ixon, noimisti shinanbo mato animaboresbanon.

13 Shinan koshibo mato imabanon, ja non Ibo Jesucristo jawen joniboyabi joketian, ja non Papa Dios bebon jakonbo, itan jakopi tsonbi ramiakin yoiti yamabo, mato ikanon. Jaskara ibanon.

4

Dios keenai keskati jati

1 Nokon wetsabo, ramara ja Ibo Jesucriston janenko neskatibo ikanon ixon, non mato yoiai; ja Dios keenai keská itibo mato noibakeax axea keskatibo iki, mato bebonkanresnon ixon, ja mato moa iki iitai keskati.

2 Matonra onanke ja non Ibo Jesussen amaatonin non mato onanmaa joibo.

3 Ja Dios keenai riki, jakon jonibo mato ikantinin, ja atimabo betan yorantibo ayamai,

4 itan westíoranixbo, jaton shinan meran koiranmeeti onanbo iti, jakonhakin oinkanaibo inoxon, jakonmabo ayamai,

5 ja jakonma ati shinanbo jatoamaresyamai, ja Dios onannamabo ikai keskatima.

6 Tsonbi nato jawékibaon, jabé joi akaibo jato jakonmaakinbo akin, jato paranyamabanon. Moara non mato yoia iki, jato jaskáai jonibora, non Ibon jato akonbireskin castiganai ixon.

7 Jaskara jakonmabores jawékibo akí jakanon ixonra, noa
Diossen kenaama iki, jakonibores jakanon ixonra noa jan
kenaa iki.
8 Jaskara iken, tsoaki neskara esébo ninkákashamai, jara
jonibaon yoiai ninkakashamai iamai, ja jawen jakon Shinan
mato menia, Diossen joi ninkákashamaira ja jaskatai.
9 Jatian ja maton wetsabo betan noianantikiriakin non
mato wishaxontira, moa mato maxkáyamake. Diossenbira
wetsabo betan jaskati noianannax jati, moa mato onanmaa
iki.
10 Jaskati noiananira, ja Macedoniainoa non wetsabo betan
mato jake. Ikaxbira, non mato yoiribiai, nokon wetsabo,
bebonbireskaya mato noianankanon ixon.
11 Jatíbibo betan jakonaxes jaax, maton ati jawékiboribi akí
jakanwe, ja moabi non mato yoia keskáakin maton teebo-
biribi akanwe.
12 Jaskáaxon ja joi ayamaibaon, jakonhakin matoki shinan-
non, jainoax wetsabaon akintininres mato manáyamanon.

Ibo jakiribi joti

13 Nokon wetsabo, ja mawataboki jawekeska winókanai
ixon, maton onanyamaa itinra, noa keenyamai. Ja
manátiomabaon masá shinannai keskáakin, matonribi masá
shinannaketian.
14 Ja Jesús mawataxbi jakiribi jiria, non ikonhaa
keskáakinribira, non ikonhai já ikonhaax mawákanabora, Jesús
betanbi jato Diossen jirimanoxiki ixon.
15 Jaskara kopíra, ja Ibon joi meran noa yoiairibi, non mato
onanmai. Ja Cristo joái kaman, noa jaresparia joi akaibora, ja
mawatabo potabaini, noapari kayamanoxiki.
16 Westíora koshi joira non ninkánoxiki, westíora arcángelnin
joi, jainoax ja Diossen trompeta xoon ikai. Jatianra ja
non Ibobi naikanmeax jonoxiki, jatian ja Cristo ikonhaax
mawatabora jatopari jirinoxiki.*
17 Japekáora noa japariabo, jato betanbi, noa nai koinman
bonóxiki, jaskatax non Ibo betan bochiki noa nokoananon
ixon, jainra jatíbitian non Ibo betanbi noa inóxiki.
18 Jaskara iken, wetsabo betanribi nato joibaon, shinan
meran koshianankanwe.

5

1 Ikaxbi jatianshaman jaskara itibo non mato wishaxon-
tinra mato maxkáyamake, nokon wetsabó.
2 Matonra moa kikinhakin onanke, tsoabi ja jotin man-
atama ikenra, non Ibo jonoxiki ixon, westíora yometso yamé
joái keskati.

* **4:16** Arcángel riki, ángelbaon koshi, jabora icha jake.

3 Ja netebaonra, jonibo ikanti iki: "Jatíbira jakonbires iki, jawe jakonmabira moa noa iamai", ikibo. Jaskákanainbira, ratéresi jabaon masábires teneti nete nokóti iki, ja netera tsoabi jabátima iti iki. Jatianra jawen bakenti nete nokóketian, baken chexaa ainbo ikai keskati, ikanti iki.

4 Ikaxbi nokon wetsabo, matora moa yamé keska meranmabo ikanai, jaskáaxon yometso joái keská joxon, non Ibon mato rateresnaketian.

5 Jatíbi matobora joé keska meran ikax, moa néteshaman merannoabo iki. Noabo riki moa kikin yamé keska meranoamabo.

6 Jaskara kopíra, ja wetsabo ikai keskati, oxaa keskábo noa iti yamake, jaskáyamaikayara, jakonhakin shinannaibo ikax, jishtena keskábo noa ikanti jake.

7 Ja oxaibora, yamé oxakanai, ja paenaibora, yamé paenkanai.

8 Ikaxbi noa, ja néteshaman keská meranoabora, jatíbitian jakonhakinres shinannaibo ikanti jake. Noara iti jake, ja Cristo non ikonha betan ja noimisti shinanman panakaata, ja yami xopanametinin panakaatai keskati, itan ja kishpinmeetinin manata ikax, ja yami maiti saweya keskábo.

9 Diossenra castiganoxon, noa katotama iki, janra noa katota iki, ja non Ibo Jesucristo kopíres, noa kishpinmanoxon.

10 Jara noa kopi mawata iki, mawatax iamax jiriapari ikaxbi, noa jabetanbi jakanon ikax.

11 Jaskara iken, ja maton wetsabo betan shinan meran raroananni, bebonbires shinan meran koshianankanwe, ja moabi mato iibea keskati.

Senentiainbi jato esea

12 Jainxonra non mato yoiribiai, nokon wetsabó, ja non Ibon tee axonkin mato akinnabo jakonhakin ikinkanwe; jabora non Ibon joi mato onanmaibo iki, itan mato eseaibo iki.

13 Jaton akai teebo kopí, akonkin noixon, kikin joniakin shinankanwe. Jakonanannax jakanwe.

14 Jainxonra non mato yoiribiai, nokon wetsabo; ja chikish ikax teeyamaibo, jato notsinkanwe, ja shinan namannaboribi jato koshiakin shinanmakanwe. Ja jaton shinan beboni Cristoki koshikanamabo jato akinkanwe, itan jawekeskabo ikanainbi, timenbires jakonma shinanyamakanwe.

15 Koiranmeekanwe, mato betan joi akaibaonbi mato jakonmaara, maton jato kopíkin jakonmaanake; jaskáyamakinkaya, jatíbitian jakon atires shinankanwe, matobichores jaskakananyamai, jatíbibo betanribi jaskákanwe.

16 Jatíbitian raroshamanres ikanwe.

17 Orankin jeneyamakanwe.
18 Jatíbi jawékibo kopí Dios iráke akanwe, ja Cristo ikonhabo ixon, maton jaskáatininra Dios keenai.
19 Ja Diossen Shinanman akai tee, bechiteyamakanwe.
20 Jainxon ja Diossen yoia joibo yoikanaitian, ninkákashamaibo iamakanwe.
21 Jatíbi tanaxon, ja jakon joibores bikanwe.
22 Jatíbi jakonma jawékibo ayamakanwe.
23 Ja jato xabá shinanyabo imai, Diossenbi kikin jawenabo mato imabanon; jainxon jatíbi maton ikábo, maton shinanbo, maton kaya, maton yoraribi, jakopi ramiakin yoikanti yama, mato imabanon. Ja non Ibo Jesucristo joái kaman.
24 Jan mato kenaitonra, ja yoiaibo senenhai ixon, nato jawékibo mato betan senenhanoxiki.

Senentiainbi jato saludana

25 Nokon wetsabó, nokiribi orankanwe.
26 Jatíbi non wetsabo betan saludanani, jakonshaman shinanyanix betsó iananan kanwe.
27 Ja non Ibon janenkora en mato yoiai, nato kirika jatíbi ja non wetsabo jato yoyo axonkanwe.
28 Ja non Ibo Jesucriston jawen noimisti shinanman, mato akinboresbanon.

2 TESALONICENSES
Tesaló nicainoa joi akaiboki jawen rabé itin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablo, Silvano, Timoteo, jatíxonra ja Tesalónicainoa joi
akaibo, non jato saludo bomai, jaboribi ja Papa Dios, itan non
Ibo Jesucristo betan ikanaitian.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibon Jesucriston, jawen xabá
shinanya, itan jawen noimisti shinanyabo mato imabores-
banon.

Dios iráke ayananbi yokata

3 Mato kopira, non jatíbitian Dios iráke ati jake nokon
wetsabo. Non jaskáati riki jakon, mato Cristoki koshii
jenéyamai, itan wetsaboribi jato noikin maton jeneyamaitian.
4 Nonbishamanra, raroananbo ja wetsankonia joi akai-
boribi matokiriakinbo jato yoiai. Ja akonbireskin masábo
tenemakana, itan atikomabo meranbi maton koshi shinan
itan maton ikonhaa shinan, jishtiaitian.
5 Nato jawékininra mato onanmai, ja Dios ponté shinanya
ixon, jakopi mato onitsapiti iitaitian, atibi jawen ikinaton jati
netenko itibo mato imaa.
6 Jaskara ponté shinanya ixonra, Diossen jan mato masá
tenemaibo jato masá tenemashokoti iki.
7 Jatian mato jaskati onitsapitaibora, noa aká keskáribiakin
maton shinanbo tantimanoxiki. Jatora Ibo Jesucriston
jaskáanoxiki, ja jatíbi atipana koshia jawen ángelboyabi chii tiri
meranbires joxon.
8 Jara jonoxiki ja Dioski jawe onankashamaibo, itan ja
Jesucriston bená joiki yoitimataibo jato castigani.
9 Jabora akonbireskin jatíbitian jato castiganoxiki.
Jaskataxa ja atipana koshia, itan penébires Ibo betan iamai
ochóbires potakaanoxikanai.
10 Ja non Ibo Jesucristo jawen jonibaonbiribi rabiti nete
nokóketian, itan ja joi akaibo já oinnax jaki ratéti nete
nokóketian. Jatian matora ja non yoiabo ikonhaa ikax, moa
jato betanribi iki.
11 Neskarabo kopíra non matoki orankin jeneyamai,
atixonbi jan kenaashamanbo mato Diossen imanon ixon.
Jainxon ja jakon jawéki atiakin maton shinannaibo, itan ja
ikonhaabo ixon maton akai teeboribi jawen atipana koshin
mato senenhakinnon ixon.

12 Neskaxonra mato kopi ja non Ibo Jesussen jane rabikanti iki. Jatianra janribi mato rabiti iki, ja non Dios betan Ibo Jesucriston jakon shinanman.

2

Cristo joaitian jaskara iti yoiabo

1 Nokon wetsabo, ramara ja non Ibo Jesucristo joribaketian, noa jabetan nokoanantibo iketian non mato neskáakin yoiai:

2 Nonronki ja Ibo joti netera moa nokóke ixon, jato yoia iki ixonbo, ja Diossenbi shinanmaara en yoiai, iamax ea onanmakanara en yoiai o kirika wishá meran yoiaibora en yoiai akinbo mato akana, ishtonbires maton shinanbo wetsaoriamanon ixon.

3 Jawekeskaxonbi jato paranmayamakanwe, ja Cristo joamatianbira icha jonibaon Diossen joi jenekanti jake, ja manotiain potakaati kaai, ja kikinbires jakonma joni pikóketian.

4 Nato joni riki, jatíbi ja Diossen jawékiboki, iamax ja rabiti jawékiboki jakonmaatai. Jaskatira iti iki, ja Diossen xobonko jikixon ibotaanan, ea riki Dios ikibo ikí.

5 ¿Matonki shinanyamai, matoiba inontian en mato jaskaraboakin yoiantana?

6 Jaskáakinra rama moa maton onanke, tsonki jawen nete senenamabi pikónaketian chitea iki ixon.

7 Ja ramakamanbi tson onanyama jakonma jawéki ikí kaaibora, moa ikí itai, ja jan rama chitea itina pikótiresa maxkáke.

8 Jatianra ja kikinbires jakonma joni moa pikónoxiki, jara jawen kexakan xoon axonres non Ibo Jesussen janharesnoxiki, jainxonra joxon jawen penekanres jawen koshi bichinoxiki.

9 Jatian ja kikinbires jakonma jonira, *Satanássen akinnaton jonoxiki. Janra jato parankin jawen koshin ja ratétibo, itan ja oinxon onanti jawékibo anoxiki.

10 Jainxonra meskó jakonma jawékibo anoxikanai, jaskáaxon ja ikon joi noixon, ikonhakashamai kishpinmeetinin keenyamaax manotiain boaibo jato parannoxon.

11 Jaskara kopíra, jato parankin yoikanai janso joi ikonhakanon ixon, jato Diossen oinrestiki.

12 Jaskatax jatíbi ja ikon joi ikonhakashamai, jakonma jawékibo akí raroires jakana jonibo, manotiain bokanon ixon.

Kishpinmanoxon jato Diossen katotabo

13 Ikaxbi nonra mato kopi jatíbitian Dios iráke ati jake, non Ibon noia nokon wetsabo; matopari kishpinmeenon ixon mato Diossen katotabo iken. Ja jakon jonibo noa imai Diossen Shinan meranxon, itan ja ikon joi maton ikonhaa ikenribi.

14 Neskarabo mato imanoxonra, ja jakon joi non yoiai
meranxon mato Diossen kenaa iki. Jaskatax Cristo betanbi
jawen pené netenko mato jakanon ixon.
15 Jaskara iken nokon wetsabo, shinan meran koshii
jenéyamakanwe, jainxon ja nonbishaman kaxon, itan kirika
meran wishaxonbo non mato onanmaabaonribi shinan-
benoyamakanwe.
16 Jan noa noia, itan jatíbitian noa koshiakin shinanmai,
jainxon jawen jakon shinanman manátiabo noa imaa, non
Papa Dios betan non Ibo Jesucristonbi,
17 maton shinan bebonhakin koshimabanon, ja maton
akai jawékibo, itan ja mato yoyo ikaibo jakon itiakin mato
jenémayamabanon.

3

Jaki orankanon ixon, Pablon jato yoia

1 Jayá senentiainbira en mato yoiai nokon wetsabo,
noki orankanwe, ja non Ibon jakon joi ishtontani jatíbiain
yoikaanon ixon, itan jakonhaxonbo ninkákantiakin.
Matonpari ja joi ninkáxon aká keskáribiakin.
2 Orankanwe ja jakonma jonibaon itan bebonbires yoitima
jonibaon, noa jaweayamakanon ixon, jatíxonbira ja joi ikon-
hayamakanai.
3 Ikaxbi ja Ibonra nobetan senenhai ixon, maton shinan
meran koshibo mato imati iki, itan jatíbi jakonmainoa mato
koiranti iki.
4 Jatian ja non Iboki koshiabo ixonra non ikonhai, jaskara
non ati yoiabora maton akai ixon, itan aaboreskinra maton
jeneyamai ixonribi.
5 Ja Diossen jato noia keskáakinribi, wetsabo jato noiabo
mato Ibon imabanon. Jainxon ja maton masá teneainkobo
Cristo jayata iní koshiaribi mato imabanon.

Teetaibo ikanti jato yoia

6 Non Ibo Jesucriston janenkora non mato yoiai nokon
wetsabo, ja joi akai ikaxbi teeyosma jonibo betan raenanya-
makanwe, jaskara jonibora ja non onanmaa keskatibo jaya-
makanke.
7 Matonra onanke, ja non ikabo chibanoxiki, mato
jawekeskati jati iki ixon. Noara mato betan inontian
teeyamai chikishibores iiyama iki.
8 Jainxonra kopiáxonmabi maton pitibo non mato pi-
anaanama iki, jaskáyamaira yaméyabi netenbo noa kikini
teeta iki. Paxkinyonon kaman, jaskatax maton akinaibicho
noa itima kopí.

9 Ikonkon noa akinkanwe ixonbo non mato yokátibo jaribakenbira, noa teeta iki. Jaskatax noa ikai keskatiribi mato ishokokanon ikax.
10 Jatian mato betan ixonra neskara senenhati joibo non mato yoia iki: Jaweratoboki teekashamai, jabaonra pitima iki akin.
11 Jaskara ikenbira non ninkáke, jatíribi matobo teekashamai ja atima jawékibores akí kawantanaibo.
12 Jaskara jonibora ja Ibo Jesucristo janenko non yoiai, jaskatax jakon jati kopikaya jakonaxes teekantiakin.
13 Jakon jawékibores akí jatsanyamakanwe nokon wetsabo.
14 Jaweratoboki nato kirika meran non yoiai joibo ninkákashamai, oinkanwe tsoarin ixon, jatianra moa mato já betan raenantima iki, ibanon rabini ikax.
15 Ikaxbi rawíayamakanwe. Ja mato betan joi akai ikenkaya, jakonhaxonres esekanwe.

Senentiainbi jato saludana

16 Ja jato jakonbires imai non Ibonbi mato jakonshaman imabanon, jatíbitian itan meskó winótiainxonbo. Ja non Ibo mato jatíbibo betan ibanon.
17 Ea Pablonra, enbishaman nato saludo wishaxon mato bomai, jaskáakinra en wishaxon firmanai, jatíbi en jato bomai kirikabo.
18 Ja non Ibo Jesucriston jawen noimisti shinanman, mato jatíbibo akinboresbanon.

1 TIMOTEO
Peokin Pablon Timoteoki kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablora Jesucriston raana joni iki, noa jaon manata
Cristo Jesús betan Diossen jaskara shinanna iketianra,
2 nato kirika wishaxon en mia bomai Timoteo, en Cristo
ikonhamaa ikax, kikin nokon bakebi keská mia iketian, ja
non Papa Dios betan non Ibo Cristo Jesussen, jawen icha
noimisti shinan mia menibanon, mia jatíbinin akinbanon,
itan jawen jakon shinanribi mia menibanon.

Ja ikoma joi yoiaiboki koiranmeekanti yoia

3 Ja Macedonia main kakin en mia yoiantana keskati, Efe-
soain banéwe, jainxon ja ikon joi keskámaakin jato onanmai
jain itina jawetii jonibo jato amayamawe,
4 ja jatonbi shinanxon yoikanai ikoma jawékibo, jainxon
ja jaton rekenbo winókani jawéki yoikin jeneyamaibo, moa
jato ninkáxonyamakanon. Neskara jawékibo yoiira iikax moa
joinres ianankanai, jatianra ja Dioski koshixon non jawen tee
atibo noa akinyamai.
5 Enra mia neskáakin yoiai, ja non jointi jakonshaman
ikax jakonma aká shinan meran yamaax, itan akonkin Dios
ikonhatonin imaa, wetsabo betanribi noiananax jakana iti
kopí.
6 Jatíribi joi akaibora neskara joibo jeneax wetsaoritax, moa
iresbiresa joibores yoii join iananan reskanai.
7 Diossen esé kikinhakin jato onanmaishamantonra shi-
nanmeekanai, jabaon jato onanmai jawékibobi onanaxmabi.
8 Jawetianki atikeskabiakin ja esé jato onanmakanai, ja-
tianparira ja esé jakon iki ixon non ononke.
9 Jainxon non onanribike, westíora Diossen esébira jakoni
jaa jonibaonama iki ixon. Ja esé riki jakonma jonibo ax-
ona, yoitima jonibo axona, jakonmamisbo axona, ocha akí
jakanabo jato axona, jainoax ja Dioski shirokin jakiakinbobi
shinanyamaiboribi axona, jaton papa, itan jaton titabi reteai-
boribi axona, retemis jonibo axona,
10 wetsabo betanbires yoranti akaibo axona, benboxbi
ikaibo axona, jonin yometsoaibo axona, jansobo axona, jain-
oax ja ikon keskati yoyo ikai ikaxbi paranmisbo axona, onan-
tiakin yoia ja ikon esé ikonhayamai jonibo jato axona,
11 Neskarara akai ja jan raroti jakon join noa onanmakin,
ja jato yoitira jakon shinanya Diossen ea imaa iki.

Pablon Dios iráke aka

12 Ea jan koshi shinan menia kopíra, en non Ibo Jesucristo iráke akai, janra ea oinna iki en jawéki senenhakaibo, jaskara
oinxonra jawen tee akai ea imaa iki.
13 Moabo ea jaki jakonmaibo yoyo ikatiainbi, masábo tene-
manoxon en benaa ikenbi, itan en ichatabo ikenbi. Jaskara
ikenbira Diossen jawen akinmisti shinanman ea akinna iki,
já ikonhaama ixon en akai jawékibo en onanyamaa iketian.
14 Jaskáaxonra Diossen jawen icha jakon shinan ea me-
nia iki, jainxon Cristo kopíresibi, jaki koshimataanan jawen
noimisti shinan ea menia iki.
15 Ja Cristo Jesús ochaya jonibo jato kishpinmai nato neten
joá, jatian ea riki ja reken kishpinmeeta akin en jato yoiai joi-
bora, kikin ikonhira iki, jaskara ikenra jatíxonbi ikonhakanti
jake.
16 Jaskara ikenbira ea Diossen akinna iki, ja Jesucristo
kikinbires manátia emerameax jishtiti kopí. Jaskataxa ja
jatíbitian jati neteya inoxon Cristo ikonhai wetsa jonibaon
oinkanairibi ea iká iki.
17 Ja jatíbitian jaa Apo kikin joni iketian, rabikin jeneya-
manon akanwe, ja mawáyosma, jishtima, itan jabicho Dios
jaskarashaman ibanon.
18 Timoteo, ikonkon nokon bakebi keská iketianra en mia
yoiai, ja Diossen amaa jawen janenko mia yoikani joibokaya
shinanwe, jaskataxa kikin reteananti onan sontáro keská mia
itiki.
19 Ja min ikonhaaki koshii jenéyamawe, jakonma aká shinan
meran yama iwé; jaskáakin ja jato meran iká shinanman yoiai
keskati iamaxonra, jatíribibaon Dios ikonhakin jenekana iki.
20 Jaskarara winókanke, Himeneo betan Alejandro, jakopira
moa *Satanássen jawen keena keská anon ixon en jato jenea
iki, Dioski jakonmaibo yoyo itima onankanti kopí.

2

Jatíbi joniboki oranti

1 Japari maton ati en yoiai riki, ja maton shinanabo oracion
meran Dios yoiananbi maton yokákin jeneyamanon ixon,
itan jatíbi jonibo kopíribi maton Dios iráke anon ixon.
2 Matonra oranti jake apoboki, jainoax jatíbi joni koshi-
bokiribi, jaskatax jakonshaman itan xabáshaman noa jakanti
kopí, jainoax noibamisti shinanyabo, itan jaon ratékanai
jonibo noa ikanti kopí.
3 Neskáakin non orantikayara jakon iki, itan ja noa kishpin-
mai Diossen keenshaman iki.
4 Jara keenai, jatíbi jonibo kishpinmeetaanan ja ikon joiribi
onankantin.

5 Jarake westíora Diosbicho, jainoax jan jato Dios betan
jonibo jakon imai westíora jonibichoribi, ja iki Jesucristo.
6 Jara jatíbi jonibo kishpinmanox mawata iki, jaskara joira
jato onanmati nete nokóketianbiribi, jato onanmaa iki.
7 Jakopira Criston jawen joi yoiai iti ea janea iki. Jaská-
axon ja judíomaboribi, ja ikon joi onanax, Dioski koshikanon ixon
jato onanmati, eara jansoyamai ikonra en mato yoiai.
8 Jaskara iken ea keenai riki, jatíbiainoa joi akai joni-
baon jaton siná shinan, itan jaton join ianananti shinanbo
jenetaanan, jakonma shinanhomaxon meken chankaanan
orankantin.
9 Jainoax ea keenribiai riki, ja joi akai ainbobo jakon-
shamanires benxokaati, senenshamanres shinanmeeti, shi-
nan meran kikini koiranmeetanan raokaakanti, jainxon be-
bonhiraribi meskóakinbo jaton boobo akantima iki, jainoax
ja oro akana jawékibaonribi, ja perla akanabaon, iamax kopí
chopairabo saweti shinanyaresboribi ikantima iki.
10 Jaskáyamakinkaya jakon jawékibo atires shinankanwe, ja
Dioski menikaata ainbobo ixon.
11 Jato joi yoikanaitianra, ja joi ninkáxonkin
netéshamanxonres jato ainbobaon ninkáxonti jake.
12 Ja Dios rabii tsinkítiainxon ainbaon jato joi yoitininra ea
keenyamai, jainxon ainbaonra jawen keena keskáakinbores
netématanan benbo ati yamake, jara netéresti jake.
13 Diossenra rekenpari Adán jonia iki, jainxonparira Eva
aká iki.
14 Jatian Adánra ayamaa iki *Satanássen parankin, ja
ainbora aká iki parankin, jatian jaskáakin paranara ainbo
ochaa iki.
15 Ikaxbi ainbora kishpinmenoxiki tita ixon jakonhakin
jawen bakebo aniax, Cristoki koshii jenéyamaax jakoni
jataanan, wetsaboribi jato noitaanan, jainoax jakonma
jawékibo akin jenetaanan, jakon jawékibores akí jataananribi.

3

Joi akai ikinaibo, jaskara ikanti

1 Neskara jawéki riki kikin ikon, jaweratoki ja joi akaibo ik-
inai koshi iti shinanya iki, jara ikonkon jakon tee ati shinanya
iki.
2 Jaskara kopíra ja jato ikinai koshi jikia joni iti jake,
tsonbi jawe jakonmaninbi yointi yamaa, westíora awinyabi-
cho, jainoax jatíbi jawékiain shinan meran koiranmeetai, kik-
inhakin shinanxon jawéki akai, jatíbi jawen ikainkobo jakoni
jaa, jaiba nokotaibo jato jakonhaxon biai, jakonhakin jato
Diossen joi axeati onan joni,

3 moa paeni jeneta, ishtonbires sináxon jato jakonmaakai
jonima, siná joniribi iti yamake, koríkiakinres shinannairibi
itima iki, noimis itan jakon shinanya jonikaya iti jake.
4 Jainoax jawen xobon ikábo, jakonhaxon jato ikinti onan-
ribi iti jake, jatian jawen bakeboribi iti jake, jato jakonhakin
esea ikax, jakoni jaax yoitibo,
5 jaskáakin jawen xobomeabopari jakonhakin jato akinti
atipanyamaxonra, jawekeskaxonbi ja joi akaiboribi jato ak-
inti atipanyamake.
6 Jatian jato ikinai koshiribira, Cristo ikonhaa benáshokoira
itima iki, jaskaranix rabítaanan, ja *Satanás iní keskatiribi
ramitax jakonmain katires inaketian.
7 Jainoax ja joi ayamai jonibaonribi, jakonhakin oinkanai
joni iti jake, jaskati jato bebon rabintibo winotax, *Satanássen
jakonma axonainko pakénaketian.

Diáconobo jaskara iti

8 Jaskaribiira ja *diáconobo ikanti jake, jakonhakin
oinkanai jonibo, moa paeni jenetaboribi, jawéki ati yoixon,
paranyamakin jato senenhaxonaibo, jakonmanin koríki biti
shinannaimaboribi,
9 jainoax ja Diossenbi noa onanmaa, non ikonhaa ikon
joikiribi kikini koshia iti jake, itan jakonma aká jaton shinan
meran yamaribi jakanti jake.
10 *Diáconobo janeamatianbira rekenpari maton jato tana-
pariti jake, jainxonparira jabaon jakonma akaibo yamake-
tian maton jato imati atipanke.
11 Jaskáribiira ja *diáconobaon awinbo ikanti jake, jakon
ninkakaataibo, joi keshamabo, jaton shinan meran kikini
koiranmeetaiboribi, jainoax jatíbi jawéki atinkobo senen-
hakaiboribi.
12 Westíora *diáconora iti jake, westíora awinyabicho, jain-
oax jawen awin betanbi jawen bakebo kikinhakin jato akinti
onanribi.
13 Ja jakonhakin tee akai *diáconobora, atixonbi jakon-
hakanai iti jake. Jatiankayara ja Cristo ikonhaa ikax jaton
shinan meran xabáshamanbo ikanti iki.

Ja ikon joi non onanna

14 Ishtontani mia oinni katira en shinannai, ikaxbira nato
kirika wishaxon en mia bomai,
15 Ea ishton kayamai basiaitian, jawekeskatiki Diossen
jonibo xaran ikax mia iti iki ixon min onanti kopí, ja iki ja
jiria Diossen joi akaibo. Ja joi akaibo riki, ja ikon joi onanax
ja koirani jaon paranan ikaibo.
16 Ikon riki ja non onanyamaa iká ikon joi ikonhaxon non
chibanai, kikin ani jawéki.

Cristora nato neten joni keska joá iki.
Diossen Shinanmanra noa onanmaa iki.
Ángelbaonra oinkana iki.
Jatíbiainra jawen joi ninkakaata iki.
Ja joi ninkáxonra jonibaon ikonhakana iki,
itan Diossenra naikanxon jakonhakin bia iki.

4

Ja ikoma esébo

1 Ikaxbi Diossen shinanmanra onantibiresakin noa onanmai, moa netebo senenaitianra, moa Dios ikonhakin jenenoxikanai ixon. Ja janso joi yoikanaibo ikonhakin, jainxon *Satanássen jonibo meranxon jato onanmai eséboribi ninkáxon jan yoiai keskáakinbo axonoxikanai.

2 Ja beparanmeetaibo itan paranmisbaon joiboribira ninkáxon, jato senenhaxonoxikanai, jaskara jonibora jaton shinan meran moa jawebi rabinyamakanai.

3 Jaskara jonibaonra wanotima, itan benotimabo jato yoinoxikanai, jainxon piti jawékiboribi atimabo jato yoinoxikanai. Moa Dios ikonhaabo ixon, ja ikon joi onantaanan jan jonia iketian, iráke axon non jawékiatibo ikenbi.

4 Jatíbi ja Diossen jonia jawékiatibo riki jakon, jaskáakinra jawe jawékibi rotoyamakin, Dios iráke ataanan non jawékiati iki.

5 Ja Diossen join itan ja non oranatonra ja non piai jawékibo moa jakon imai.

Jesucriston jakon yonoti

6 Neskara jawékibo ja non wetsabo jato onanmaaxa, Cristo Jesussen jakon yonoti mia itiki. Miara iti iki ja min ikonhaa jakon joi, itan ja min chibanai jakon esé kikinhakin onanna.

7 Ikaxbi ja jatonbi shinanxon yoikanai ikoma jawékibo, jainoax ja iresbiresi yoyo ikanai joibo jato ninkáxonyamawe, Diossen jakon jawékibores akai joni itiakinkaya shinanwe.

8 Ja non yora jakon iti kopí non ejercicio akaira jakon iki, ikaxbi ja Diossen jakon jawékibores akai noa itikayara bebon jakon iki, janra nato neten japariketian noa akinnai, jainoax ja naikan noa jaai kaai kamanribi.

9 Neskara en yoiai joira kikin ikon iki, jaskara kopíra jatíxonbi ikonhakanti jake.

10 Jaskara kopíribira, ja jiria Dios manaananbi ikonbiresi onitsapiananbi noa kikini teetai, ja iki jatíbi jonibo jato kishpinmai, ja ikonhaax jaki koshiaiboresa jato imai.

11 Neskara joibo jato yoiwe, ja join yoiai keskati jakanon ixon.

12 Tsonbi omiskanti bakeranon iamawe, jaskáyamaikaya
jatíribi joi akaibaon, mia jakon ikaitian oinxon mawakan-
tikaya iwé, mia jaskati jaa ikain, mia yoyo ikainko, min jato
noiainko, ja Cristo ikonhaax mia jaki koshii jenéyamainko, itan
ja min ikábo jakoni ikainko.
13 Ea jain kaai kaman ja non wetsabo tsinkixon jato Diossen
joi yoyo axonkin jeneyamawe, jainxon ja joi jato onan-
mataanan ja non wetsabo bebonhakin jato shinan koshi-
mawe.
14 Mia jaskara iti yoikatikanai keskáakin, ja *ancianobaon
jaton mekenman mia mamepaskanontian, ja Diossen mia
onan shinan meniatoninres, jakoni teewe.
15 Neskara teeya mia imakana kikinhakin shinanxon,
jabiribishaman jeneyamakin awé, jaskáaxon jonibaon
jatíxonbi mia beboni jakonai oinkanti kopí.
16 Minbixbi koiranmeewe, itan ja wetsabo min jato onan-
mainkoribi koiranmeewe, jatíbiain bebonhakin shinanwe,
jaskataxa mia itan ja min joi yoiaitian mia ninkáxonaiboribi
kishpinmeekanti iki.

5

Wetsa joi akaibo betan jaskati itibo

1 Ja yosi joi akai joni koshi join notsinyamawe, min papabi
akai keskáakin shinantaananankaya esewe, jatian ja bakera-
nonbo kikin min wetsabo akai keskáakin jato ikinwe.
2 Jatian ja yoxan joi akai ainbobo, min titabi akai keskáakin
jato esewe, jatian ja xontakobo min kikin poibo akai
keskáakin jato ikinwe, jawe jakonmabi ati shinanyamakin.
3 Ja benomaatabo ikax jan jato akinti rareboomabo jato
akinwe.
4 Ikaxbi westíora benomaaya ainbo jawen bakebo,
iamax jawen bababo jaxonra, jabaonparikaya jaton
rarebobo akinkanti jake. Bake iketian koiranxon jan jato
akinkatitai keskáribiakin, neskarara jakon iki itan Dios keenai
keskáshamanribi iki.
5 Ja ikon jabicho baneta benomaayatonra, Dioskires
manátaanan yaméyabi neten oracion meran yokákin
jeneyamai.
6 Ikaxbi jan jawen shinan raromatibores akai benomaaya
ainbora, jiriapari ikaxbi mawata keská iki.
7 Jaskara kopí neskatiboribi ikanti jato yoiwe, jaskatax
tsonbi jan jato yoinkanti jawe jakonmabi yama ikanti kopí.
8 Jaweratonki ja wetsabo, itan jawen rarebobi jawékinin
jato akinti shinanyamai, jara jan ikonha keskati jayamake,
itan ja joi ikonhayamaibo bebonbires jakonma iki.

9 Ja benomaatabo akinnoxon jaton jane wishatiainkora,
sokota chonka baritia winoabores itan westíora beneyabicho
iká ainboboresibi ikanti jake,
10 Jainoax ikanti jake jakon jawéki aká kopibo jato
onankanabo, jaton bakebo jakonhakin koiranxon aniaibo
iká iken, jawen xobon bekanketian jato jakonhaxon biai
iká kopí, jabé joi akaibo jato akinnai iká iketian, jainxon ja
onitsapitaibo jato akinnai iká kopí, itan jatíbi meskó jakon
jawékibo akai ainbo iká iketian.
11 Ikaxbi jato akinnoxon jaton jane wishatiainkora, ja beno-
maaya xontakobopari, min jaton jane wishatima iki, jabora
jaton keenai shinanbaon jatoaresa, Cristo ikonhakin jene-
taanan jakiribi benoti shinanyabo ikanai,
12 jatianra ja jaton yoinibo senenhayamai, jakonmabores
akí iikanti atipanke.*
13 Jainoax chikish banetax ikanai, xobobotiibi boaantani,
jaskati ikanai joishoko ninkatax keshai, jatíbiain jato betan
niakaaxon atima joishokobobi jato yoii.
14 Jaskara kopíra ja xontako ikaxbi benomaatabo, jakiribi
benokanti en jato yoiai, jaskati benotaanan bakeaax
xobomeax jaton bake koirannaibobiribi ikanon ixon,
jaskáaxon ja joi ayamaibaon jato jakonmaakin yoitima kopí.
15 Jatíribi benomaayabaonra moa Dios ikonhakin jenekana
iki, jaskatira ja *Satanás keenai keskábores akí jakanabo
ikanai.
16 Jawerato joi akai ainbaon rareboki benomaata iki, jara
jawen rarebobaon akinti jake, ja joi akaibaonbicho jatíbi jato
akinnai itima kopí, jaskaxon ja ikonkon rarebooma ikax, jan
akinti yamaabobicho ja joi akaibaon jato akinkanti kopí.
17 Ja joi akaibo jato jakonhakin ikinai ancianobora, bebon-
bires jakonhakin shinanxon jawékininbo akinkanai iti jake, ja
jaskaakanaibora iti jake, jakon joi jato yoiananbi ja joi jato
axeaishamanbores.
18 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: “Trigo
xememakin waka kenexyamakanwe abanon pikin”, iki.
Jainxon yoiribiai: “Ja teetai joninra jawen kopí biti jake”, iki
ixon.†
19 Jainxon westíora *ancianonin jakonma aká yoikanaitian,
rabékan iamaax kimishaxon onanxon yoikanaima iketian
jato ikonhayamawe.
20 Ja ocha akín jeneyamaibo jatíbi ja joi akaibo tsinkixon,
jato bebonxon jato notsinwe, abákanon min jato jaskáa oin-
taanan, rakéxon wetsabaon jaskara ochabo ashokoyamakin.

* **5:12** Jakiribi benotima yoinixbi benoax jaskákanti yoiira ikai jaskati. † **5:18** Dt. 25.5; Lc. 10.7

21 Ja Dios betan Jesucristo bebonxon, jainxon jawen katota ángelbo bebonxonra, neskákin min jato anon ixon en mia yoiai, jatíribibores axon wetsabo ayamai akin jato ayamawe.
22 Westíora joni Diossen tee akai iti janenoxon, akonkin jawen ikábo onanxonmabi ishtonbires min mekenman mamepasyamawe, jaskataxa mia jabébi ocha akai keská inake, miaribira jaskara jakonmainbo niakaati yamake.
23 Ja min poko meran isinai ixon onpaxbicho xeayamawe, ichama vinoribi xeawe.
24 Jatíribi joi akaibaon ocha akaibora onantibires non oinnai, ja akanaibo onanxon jato yoixonkanamabi, ikaxbi wetsatianra chinípari jishtiai non oinnai.‡
25 Jaskáribiira ja jatíribibaon jakon tee akaiboribi onantibires iki, jatian ja non oinyamai jawékibora jatíbitian joné iamai.

6

1 Jawerato joi akaiki jan iboaka joni tee axonai iki, janra jawen ibo kikin joniakin ointaanan jaki jakon shinanti jake. Jaskatax tsoabi Dioski, itan jawen joi non jato onanmaikiribi, jakonmaibo yoyo ikantima kopí.
2 Jatian jan jato iboa joni joi akairibi iketianra, kikin joniakin shinankin jenekanti yamake. Jaskáyamakinkaya, bebonbires jakonhaxon jaton teebo axonkanti iki, ja jakonhakin maton tee axonai jonibo riki joi akaibo, jabora non noi wetsabo iki, neskati ikantibora min jato onanmati jake.

Koríkires noia itima
3 Jaweratonki wetsaresibi joibo onanmakin, ja non Ibo Jesucriston ikon join yoiai keskáakinbo jato yoiamai, itan non yoiai ikon esekan yoiai keskámakinboribi yoiai,
4 jara jawe onanma ikaxbi rabitaires iki, jainoax meskó joi kopíshokobo join iananani jaa ikaxiki, já meran westíora isin itina keská. Jaskarainoaxa peokootai jatoki notsiresti shinanbo, jatoki sináti shinanbo, ichamisti shinanbo, jato ikonhayamati shinanbo,
5 jainoax shinan ramita jonibo betan jatíbitian join ianananresti shinanyabo ikaxa, ja ikon joi onanmabo ikanai, jabaonra shinannai Diossen joi kopi icha koríki bitiakinbores.
6 Ikon riki ja Diossen joi akai ikax, noa jakonbires jati. Ikaxbi jato jayata jawékiabicho ikax, raroi jakanabores.
7 Nato neten pikókinra non jawebi beyamaa iki, jatian mawákinra non jawebiribi boyamanoxiki.
8 Jaskara ikenra ja jawékiatia ikax, itan ja saweti chopaya ikax moa shinan jakonshaman noa iti jake.

‡ **5:24** Pablonra jakiribi tekikin yoii iitai ja v. 22 ikain yoia joi.

9 Ikaxbi ja icha jawékia itin keenaibaonra tanakaatibo joketian, teneyamakanai. Jaskatira icha jakonma jawékibo ati shinanyabo ikax, jakonmaatax manótiain bokanti atipanke.

10 Ja koríki noiax noa jayora keenainkoniaxa, jatíbi meskó jakonma shinanbo beai, jainoax jarake bebonbires koríkiatinin keenkin moa non Ibo ikonhakin jenekanabo, jaskataxa jatonbinix icha jakonma onitsapiti jawékibo winókanke.

Timoteo jaskara iti Pablon yoia

11 Ikaxbi mia Diossen tee akai joni ixon, jatíbi neskara jakonma jawékiakinbo shinanyamawe, ponté shinanyanix Dios keenai keskábores axoni jawe, jaki koshii jenéyamawe, jato noiwe, atikomabo nokoxon koshiakin shinanwe, jato betan senenbiresibi shinanmeeti jawe.

12 Ja min ikonhaa jawékinin koshii jenéyamawe, jatíbitian jati neteya itiakin shinankin jeneyamawe, jaskara kopíra mia Diossen katota iki, jakopiribira icha jonibo bebonxon mia Dios ikonhaax jaki koshia min jato yoia iki.

13 Rama jatíbi nato netemea jawékibo jamaa Dios bebonxon, itan ja Poncio Pilato bebonmeax jakoni yoyo ini Jesucristo bebonxonra en mia yoiai,

14 ja en yoiai keskatibo mia inon ixon, ja min ikainkonbo jawe jakonmabi iamai, tsonbi mia ja yoixonti yama iti kopí; ja noa jaon raroti non Ibo Jesucristo joái kaman.

15 Jatian jaskati nete senenketianribira, Diossen non Ibo noa raanxonoxiki, jabicho riki jatíbinin koshi, jaon rarotishaman, apobaon Apo, joni koshibaon joni koshi.

16 Jabicho riki jawetianbi mawáyosma, tsonbi pataxti atipanyamaa, kikinshaman joé pené meranbires jaa iketian. Tsoa joninbira ja oinnama iki, itan tsonbira ointi atipanyamaribike, jatíbitian jabicho rabinon akanwe, atipana koshia iketian, ibanon jaskarashaman.

17 Ja jatíbi jawékiabo jato yoiwe jaskaraton rabíamakanon, itan ja jato jayata jawékikires koshiamakanon, ja jato jayata jawékibora basima keyotaibobires iki, jaskayamaikaya ja noa jaskaraton raronon ixon, noa jan jatíbi jawéki meniai Dioskireskaya manákanon.

18 Jakon jawékibores akanonkaya jato yoiwe, ibákanon ja jakon jawéki akainkobokaya jatíbi jawékia keskábo ikí, itan jato jayata jawékininbo ja jayáomashokobo jato menianan akinti shinanyaboribi ikanon ixon.

19 Jato jaskáaxonra jawetianbi keyótima icha jawéki tsamankanti iki, itan jati neteyaribi ikanti iki.

Senentiainbi jaskara atibo yoia

20 Timoteo, ja en mia ati yoia teebo jakonhakin awé, ja iresbiresi yoyo ikaibo, itan noabokaya riki ja ikon joi onanabo iki ikaibaon yoiaiboribi jato ninkáxonyamawe,
21 jaskara joibo jato ninkáxonaxa jatíribibo Dioski koshii jenékana iki. Diossenbi jawen jakon shinanman mato akinbanon.

2 TIMOTEO
Jawen rabé itin, Pablon Timoteoki kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana joni, ja Cristo Jesús kopíres jaskatax jati neteya iti noa yoia iketian.

2 Timoteo, nokon bakebi keská iketianra, nato kirika wishaxon en mia bomai, non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston mia jatíbinin akinbanon, xabáshaman shinanya mia imabanon, jainoax jawen jakon shinanmanribi mia akinbanon.

Timoteo kopí Dios iráke aka

3 Mia shinankin miki oranaitiibira, yamé, itan neten, ja nokon rekenbaon axonkatikanai keskáakinribi en tee axonai Dios, jakonma aká shinan meran yamaxon, en iráke akin jeneyamai.

4 Mia winia beonbo shinankinra en jeneyamai, jaskákinra jakiribi mia ointiakin en shinannai, jaskatax ea kikinni raroti kopí.

5 Enra shinannai, ja min yoxan Loida betan min tita Eunice ikáni keskatiribi, Dios ikonhaax, mia ikoni jaki koshia, jaskákinra en onanke, miaribi jaskara shinanya.

6 Jaskara ikenra en mia yoiai, ja nokon mekenman mia mamepasnontian, mia Diossen onan shinan meniaton min axeakin jeneyamanon ixon.

7 Diossenra raké shinan noa meniama iki, janra noa menia iki, jawen atipana koshi, jawen noimisti shinan, jainxon nonbixbi koiranmeeti shinanribi.

8 Jaskara iken, ja non Ibo Jesucristokiriti iká joi jato yoitinin rabinyamawe, jainxon já kopí ea preso akana yoitininribi, rabinyamawe. Jaskayamakinkaya, ja Diossen mia menia koshi shinanya ixon, ja kishpinti joi yoiai kopí, mia onitsapitaibo tenewe.

9 Diossenra kishpinmataanan, jawen jakon jawékibores axoni jakanon ixon, noa katota iki, non jawe jawéki aká kopíma, jaskarabiribi jawen shinan iká iketian, ja Cristo Jesús kopí noa noia ixon. Nato nete joniamatianbi noa noia Diossenra,

10 noa jan kishpinmaa Jesucristo raanxon, jawen noimisti shinan noa rama jishtiaxona iki. Janra ja mawá jawéki jawe koshimabobi banea iki, jaskáxonra jan kishpinti joi meranxon, jati neteyabo ikantiakin, noa onanmaa iki.

11 Diossenbira ea katota iki, jawen janenko ea yoyo iti.
Jaskáxonra ja joi yoianan, jato onanmati ea raana iki.
12 Jaskara kopí riki, neskati ea onitsapitai, ikaxbi jaskara
jawékininra ea rabinyamai enra onanke, tsoarin ja ikonhaax
ea jaki koshia ixon. Jainxon nete senenai kaman jan ea yoiti
yoia joi koiranti atipana koshia riki já ixonra, en onanke.
13 Ja eibakea min onanna jakon esekan yoiai keskati iki
jenéyamawe, jainoax ja Cristo Jesús ikonhaax noa jayata jawen
noimisti shinanyanixibi jawen.
14 Ja Diossen jakon Shinan noo meran ikatonin akinnakaya,
ja min jakon esé onannabo, koiranwe.
15 Minbira onanke, ja Asia main iká non wetsabaon
moa jatíxonbi eabicho potayonkana, ja figelo betan
Hermógenesribira moa kake.
16 Ja Onesíforo betan jawen rarebobo jawen akinmisti shi-
nanman non Ibon akinbanon, janra ichabiresakin ea bebon-
hakin shinan koshimaa iki, jainoax ea preso iketianribi, eon
rabinyamaa iki,
17 jaskáyamakinra, ja Roma jeman nokóxon, akonbireskin
benakin ea nokoa iki.
18 Non Ibonra jawen neten jaxon jawen jakon shinanman
akinoxiki minra moa onanke ja Efesoain inontianki, noa
jawetiiakin jan akinna iki ixon.

2

Koshi shinanyanix, onitsapiti

1 Mia riki nokon kikin bakebi keská, jaskara iken, ja Criston
mia menia jakon shinanman koshiwe,
2 Ja icha jonibaon ninkákanonbi en yoiaitian, min ninkata
joiribi, rama minbiribi, jatíbi senenhakai ikax wetsabo jato
axeati atipana jonibo, nato tee jato amawe.
3 Ja onitsapitibo tenewe, ikonshaman Jesucriston jakon
sontáro keská ixon.
4 Tsoa sontárobira, pikotamapari ikax jawen koshibaon
yoiai keskábo axonti kopí, ja sontároma ixon jonin akai
jawékiainbo, niakaati atipanyamake.
5 Jaskaribiakinra, ja kanananananni ishtotiainko, jaskati iti
yoikanai keskatishaman iamaxon, ja kananxon bikantibo
biamakanai.
6 Ja wain teeteai joninra, janpari ja banaa bimibo piti jake.
7 Neskáakin en mia yoiaibo shinanwe, jatianra jatíbi
neskarabo non Ibon mia onanmati iki.
8 Jesucristo shinankin jeneyamawe, jara apo Davidkan
chiní rarebo iká iki, já mawataxbi, jirini joi riki, en jato yoiai.

9 Neskara jakon joi yoiai kopí riki, en masábo teneai,
jainxon cadenaninbo riki, ea nexayonkana, westíora retemis
joni atin. Ikaxbi Diossen joira jaskákinbo ayonkanama iki.
10 Jaskara kopí riki, jatíbi neskarabo en teneai, jaskatax
ja Diossen katotaboribi kishpinmeekanon ixon, itan Cristo
kopíres penébires jatíbitian jati netenko ikanti kopí.
11 Neskara joi en mato yoiaira, kikinbires ikon iki, ja joi riki
neskati iká:
Ja Cristo ikonhaax mawata ikaxa, jabébiribi noa janoxiki.
12 Masábo tenekinbi jeneyamaaxa, jawen netenxon jato ikin-
naitian, nonribi jabetanbi jato ikinnoxiki.
Ja onannaxbi onannama keskati noa iká iketianra, jaribi noa
onannama keskati inoxiki.
13 Noa senenma jonibo ikenbira, já jatíbi jawékinin senen
iki, janra, ja anoxon yoiai jawékibo senenhayamai, iki
iamai.

Jakon Diossen tee akai joni

14 Neskáakinbo jato shinanmakin non Ibo bebonbi jato
yoiwe, ja iresa joibaon, join ianananni moa jenékanon,
jaskara joibora jawemabi iki, jaskáakinra, ja jaskara joi
ninkataibo jaton shinanbo jato jakonmaanankanai.
15 Jawekeskabo inonbi, Dios bebon westíora jakon joni inox
koiramewe, westíora teetai joni ja yoixon rabinhati yama ikai
keskati, akonkin ja ikon joi jato onanmai iti.
16 Ja Diossen joi ayamai jonibo jakonmai iresbiresi yoyo
ikanaitian, miaribi jato betan jaskáyamawe, jaskati yoyo ikai
jonibora, bebonbires jakonmaati iikanai.
17 Jatian jaskáakin jabaon ja jakonma joibo jato onan-
makanaibora, cancer isin ikai keskati janbisai, neskákinbo
jato axeaira iikanai, ja Himeneo betan Fileto.
18 Jabora ja ikon joi ikonhayamai moa wetsaorikanabo iki,
jaskáakinbo shinankinra yoikanai, ja mawataxbi, jiritira moa
winota iki ixon. Jaskákinra, jatíribi ja Cristo ikonhaabo jaton
shinanbo onantimaanankanai.
19 Ikaxbi Diossenra, jawen joi onanmataanan, noa jaki
koshimaa iki, westíora jaki koshiti jawéki akanai keskáakin,
jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: "Non Ibonra
ikonkon jawen bakeshamanbo onanke", jainoax "jatíbi ja non
Ibo rabiaibaonra moa jakonma jawékibo akin jenekanti jake",
iki.
20 Westíora koríkia jonin xobonra, oro itan *plata,
jan jawékiatibicho yamake, jiwi akana itan mapó akana
jawékiboribira jake, jatíribibo iki wetsatianbires atima, jatian
jatíribibo iki, jan wetsatianbires atibo.
21 Jaskararibi riki, noa joi akaibo, jaskáxon non Ibon noo
meranxon, jatíbi jawen jakon teebo ati kopíra noa iti jake, moa

jakonma jawékibo akin jeneabo. Jaskataxa wetsatianbires ayamakin, westíora jawéki atitian ati jawéki keskábo, noa iti iki.

22 Bakeranon ixon, min jakonma ati shinannai jawékibo min shinan meran joáinbi ayamawe. Itibi keskati jawe, non Iboki koshiwe, jato noiwe, jakonax jawe, ja jakonshaman shinanyaxon non Ibo rabiaibo betanribi.

23 Onanma itan shinanhoma joni keská ikax, yoyo iresaibo betan niakaayamawe, minra onanke jaskatax ramianani join ianankanaibo.

24 Westíora non Ibon tee axonai jonira, jaskati ramiamisaibo iti yamake, jatíbibo betan jakonires já jonikayara iti jake, jato joi axeati onan, itan manátia joniribi.

25 Jainoax jato xewinaton shinanmeeyamakin, jakonhaxonres ja yoitimataibo jato yoiwe. Diossen já ikonhamataanan jawen ikon joi jato onanmati manátaanan.

26 Jaskatax ja *Satanássen ja keenai keskábores jato amanoxon presoa keskábo, iitibi onantaanan, kishpinmeekanti kopí.

3

Nete senenaitian, jonibo jaskara ikantibo

1 Jaskaribiakinra, neskara jawékibo min onanribiti jake, moa netebo senenaitianra, itikomabires netebo nokónoxiki.

2 Jaránoxiki jatonabichoakin shinannai jonibo, icha koríkia itin keenkaresaibo, rabikaatai jonibo, ea riki kikin joni iki iresbiresi yoyo ikaibo, jakonmai Dioski yoyo ikaibo, jaton aniboki kikinbiresi yoitimaibo, jato iráke ati shinanhomabobi, itan Diossakin jawebi shinanhomabobi,

3 tsoabira jato noibaxon onísayamanoxikanai, joishoko ninkatax kesharesaibora inoxikanai, jaton jakonma keenti shinanbaon jatoaresabora inoxikanai, bebonbires jakonmaaxon jato masá tenemaibora inoxikanai, jainoax jatíbi jakon jawékibaonra, keenyamanoxikanai,

4 jakonhai keská ixonbora jato jakonmaanoxikanai, jawekeskabo akanaitianra onankonaxmabi niakaaresnoxikanai, iresbiresi yoyo ikira rabínoxikanai, Dios benatitianbira, jaton keena keskábares akí inoxikanai,

5 joi akonai keskabo, ikaxbi jaton akai jawékiainra onantibires inoxikanai, jaskara jonibo betanra, min jawebi ointi yamake.

6 Jaskara jonibaonra, wetsa xobonbires jikixon shinan onanmashoko ainbobo jato parankanai, jabora ikanai, jaton keena jakonma jawéki ati shinanyaresbo.

7 Jaskarabaonra joi yoikanaitian ninkatai, ikaxbi jawetianbi ja ikon joi onanyamakanai.

8 Ja Janes betan Jambres Moiséski yoitimani keskáribiira, ja jonibo ikon joiki yoitimakanai, ja jonibo riki kikinni jaton shinan ramita ikax, moa Dios ikonhayamaibo.

9 Ikaxbi jaskarabaonra, moa orishamanbo jato paranboyamanoxikanai, jatíxonbira jonibaon moa jato onannoxiki onanmabo ikax, iresbiresi yoyo ikanaibo, ja joni rabé Moiséski yoitimani keskatiribi.

Timoteon jaskara atibo Pablon yoia

10 Ikaxbi minra, kikinhakin onanna iki ja en mia onanmaa esébo. Ea jaskati jaabo, en jaskara ati shinanxon akaibo, ea jaskati non Iboki koshia, ea manátia iká, noimisti shinanya ea iká, itan jaskarabo tenei ea shinan koshi iká,

11 ja ea masá tenemakanainko, itan ea onitsapitainkobo mia iká iki ebébi. Minra onanke ja Antioquíainxon, Iconioainxon, itan Listrainkoxon masá tenemakana ea onitsapitabo. Ikaxbi non Ibonra, jatíbi neskara jawékiainoabo ea xabáa iki.

12 Ikon riki, nonra onanke, jatíbi ja Cristoki menikaatax jakasaibaonra, jakonmaakana masábo tenekanti,

13 ikaxbi ja jakonma shinanya joniboyabi ja paranmisbora, bebon jakonmaibiresbo inoxikanai, jato parani itan jatoribi parankana.

14 Miabiribi jatíbi ja min onanna joiki koshii jenéyamawe, jara min kikinhakin ikonhaa iki. Minra onanke, tsoabaonki ja joi mia axea iki ixon.

15 Shinanwe, bakexonbira ja Diossen joi min onan onanhinabeirana iki, mia onan joni iti kopí, jaskatax Cristoki koshitaanan mia kishpinmeeti kopíribi.

16 Jatíbi ja wishakaata joi riki, Diossen jawen shinanmanbi jato amaa. Jaskara ikax riki, ja joi jatíbi jonibo jato onanmati jakon, jakonmabo akanaitian jan jato notsinti, jan jato ponté shinanmati, jainxon jakoni jakanon ixon, jato onanmatiribi,

17 jaskatax ja Diossen tee akai joni meskó teebo jakonhakin anoxon, kikinhakin onanna iti kopí.

4

1 Jesucristora nato neten joáx, non Apo inóxiki, jainxonra jatíbi ja mawataboyabi ja mawatamabo, jaton akábo jato yoixonoxiki. Jaskara kopíra, Dios betan Cristo bebonxon en mia yoiai,

2 jato joi yoiti nete iketian, iamaxon wetsatianbires inonbi, min jato Diossen joi yoinon ixon. Ja joi jato ikonhamawe,

ja join jato notsinwe, ja join jato raromawe, jatsanyamakin eseanan ja joi jato onanmawe,

3 Iikananra, jonibaon ja ikon joi ninkakashamakanti nete nokonoxiki, jaskáakinra, jaton keen jawékibores jato axeakanon ixon, icha axeamis jonibo jato benanoxikanai, jaton ninkákasai joishamanbores, jabaon jato onanmanon ixon.

4 Ja ikon joi ninkákashamataananra, jatíbi meskó jatonbi shinanxon yoikanai janso joibores, jato ninkáxonoxikanai,

5 Ikaxbi minbiribi jawetianbi jaskáyamakin jakonhakinres shinanwe, onitsapikinbi tenewe, ja kishpinti joi jato yoikin jeneyamawe, jakonhakin min tee senenhanan.

6 Ea jatian mawátira moa ochóma iki, jaskati ea mawatara iti iki, Dios jawéki menikin ja bebon akana keská.

7 Ja Dios ikonhaa ixon, jan yoiai keskábores axonai ikaxa, ikonbiresi reteananai keskati ea ike, Jan ea ati yoia jawen joi yoikin senenhaxona ikaxiki, ishtoi jain nokótiainko ea moa nokota keská, jawetianbira Cristoki koshii ea jenéyamake.

8 Ramara ea manatai, ja Diossen meniti jawéki binox, jara jaton akábo jato yoixonai non Ibon nete senenketian, ea meninoxiki. Eabichora jayá iamanoxiki, jatíbi já noitaanan joríbatin manataboribira jayá inoxikanai.

Senentiainbi yoia

9 Jawekeskatax inonbires, ishtontani ea oinni jomenwe.

10 Demassenra Tesalónicain kakin, ea moa potabainke, jara nekeabi jawékibo ayorakin shinannai iki, Crescentera Galacia main kake, jatian Titora Dalmaciain kake.

11 Lucasbichora ebetan itinke, Marcos benaxon ea iwexonwe, janra en tee akainko ea akinti atipanke.

12 Tíquicora en Efesoain raanke,

13 Jokin, ja Tróassainoa Carponin xobonko, jan perakooti chopa en potabeirainbata ea bexonwe, ja kirikaboyabi ja jaki wishati yoina bichiribi,

14 ja yami jawéki akí teetai Alejandronra, kikinbiresakin jakonma ea banémake, abanon jan ea aká keskaribiakin non Ibon jabiribi ashokokin.

15 Jaskara iken, miaribi kikinni koiranmeewe, miaribira jaskáashokonake, ja non joi yoiaikira ikonbiresi jakonmaatai.

16 Ja peokin joni koshiboiba kenamaxon ea bokannontianra, tsonbi ikinyamakin jatíxonbi ea potayonkana iki, jaskákana jawékibo, Diossen jato shinanxonyamabanon.

17 Ikaxbi non Ibonra, jawen koshi shinan menianan ea akinna iki, jawen joi en yoiaitian, ja joi ayamaibaonribi ninkáxon ja kishpinti joi ikonhakanon ixon, jainxonra onsáinoabo non Ibon ea xabáa iki, ja leónman kexá keska meranoabi,

18 jainxon jatíbi ja jakonma jawékiainoaribi xabáaxon ea jan
koiranti iki, jawen nai netenko ea boai kaman, jatíbitian ja
rabinon akanwe, jaskara ibanon.

Senentiainbi jato saludana

19 Ja Priscila betan Aquilara en saludo bomai, jainoax jatíbi
ja Onesíforon xobon ikáboribi,
20 Erastora Corintoain baneke, jatian Trófimora isinai en
Miletoain potabeiranke.
21 Jenetiatamabi ishtontani jowé, Eubulo, Pudente, Lino,
Claudia, jainxon jatíbi non wetsabaonribira mia saludo bo-
makanai.
22 Non Ibo miibetan ibanon, jainxon jawen jakon shinan-
man, mato Diossen akinbanon.

TITO
Titoki Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Nato riki Pablon kirika wishaa, ja riki Diossen yonoti,
itan Jesucriston raana; jaskáxon ja ikonhaketian Diossen
kenaabaon, ja ikonkon joi onankanon ixon jato yoiti.
2 Jatian noa jan manata riki ja jatíbitian jati neteya iti. Jara
nete joniamatianbi, Diossen jaskara jato menitibo, jansoya-
makin yoia iká iki.
3 Jatian ramara moa nete nokóketian jan jaskáati yoini keská
senenke, noa jan kishpinmai Diossenbi eabiribi jakon oin-
taanan jawen joi ea yoimaa meranoax.
4 Nato kirikara en Tito wishaxonai, jara en Cristo ikonhama
ikax nokon bakebi keská iki. Ja non Papa Dios betan jan
noa kishpinmeemai Jesussen, abanon jawen jakonshaman
shinan itan jawen xabá shinan mia menikin.

Ja Cretainxon Titon ati teebo

5 Enra mia ja Creta nasin potabeirana iki, ja min ati japari-
abo jakonhakin min anon ixon, jainxon jematiibi ja joi akaibo
jato ikinti *ancianobo min jato janenon ixonribi, ja jaskáakin
ati en mia yoia keskáakin.
6 Ja ancianora iti jake, jakopi jakonmaakin yoinkanti yama,
westíora awinyabicho, jainoax jawen bakeboribi iti jake
joi akaibo, jakonmai ikaitian iamaax yoitimakanaitian ja
yoixonkanaimabo.
7 Ja joi akaibo jato ikinai koshira jawen tee akai iti Diossen
imaa iki. Jaskara kopíra iti jake jakopi ramiakin yoikanti
yama; jawen keena keskáres akaima, sináresaima, paenaima,
ishtonbires jakonmaataima, jainxon jakonma kanantibo
axon koríki bitiakinres shinannaima.
8 Jaskara iamaikayara iti jake; jaiba nokotaibo jakonhaxon
jato biai, jainoax jato jakonhati shinanya joni; onankon-
shamanxon jawéki akai, ponté shinanya, jakon joni itan shi-
nan meran koiranmeetai joni.
9 Jainoaxibira iti jake, ja onanmakana ikon joikiribi kikini
koshia. Jaskáaxon wetsaboribi ja ikon esekan jakonhakin
yoianan, jato koshi shinanmati kopí, itan jaki jakonmai yoyo
ikaiboribi, jato ikonhamati kopí.
10 Icha yoitima jonibora jake, jabo riki, ja jakina rebichi
xatéya ikanti jato yoiai judíobo. Jabaonra akai iresbiresa
jawékibo yoianan jonibo parankin.

11 Jaskarabora moa non yoyo imati yamake. Jabaonra ja
atima jawékibo yoixon jatíbi jonibo jaton rareboyabi jakon-
mai iikanai. Jaskáakin jakonmaakinbo axon jato koríki bi-
chini.
12 Ja Creta nasinra jaa iki westíora *profeta akin akanai; jara
jawen kaibobobi yoii neskata iki: "Ja Cretainoa jonibo riki
jansobo, jakonma yoina keskábo, naxki itan chikishbo", iki.
13 Jara ikon iki jakopi akonkin jato notsinwe, ibakanon
Cristo ikonhabo ikax jakoni jaai.
14 Jainxon ja jatonbi shinanxon, judíobaon yoikanaiboribi
moa jato ninkáxonyamakanwe, itan ja ikon joi ikonhaya-
maibaon ati yoiaiboribi ayamakanwe.
15 Ja jakonma ayamaibaonara jatíbi jawékibo jakonbires iki,
ikaxbi ja jakonma akaibo ixon Dios ikonhayamaibaonara,
jawe jakonbi yamake, shinan meran jakonmaatabo ixonra
jakonmara non akai ixonbobi shinanyamakanai.
16 Nonra Dios onanke ikibora ikanai, ikaxbi jaton ikainkob-
ora jaskaramabo ikanai. Jabora jato omisaibores iki, itan
yoitimabo ikax jakoni iti atipanyamaa jonibo iki.

2

Ikon esébores jato onanmati

1 Ja min jato onanmai joibora iti jake, ja ikon esé meran
yoiai keskábores.
2 Jatian ja yosi jonibo iti jake iresbiresi yoyo ikaimabo,
jakonhakin oinkana, itan onankonshamanxon jawéki akai,
akonkin Cristo ikonha joni, akonkin jato noia itan ikonkon
koshi shinanyaxon ja onitsapiti teneti atipanabo.
3 Jaskáribiira, ja yoxan ainbobo ikanti jake, jaton ikainkobo
jakon, joi ninkatax kesharesaimabo, paenaimaboribi. Jaton
ikáboribira jakon iti jake,
4 itan ja benoya xontakoboribi esekanti jake, jaton
beneyabi jaton bakebo akonkin noia ikantiakin.
5 Jainxon onankonshamanxon jawéki akaibo ikantiakin,
jakonma jawéki ayamaibo ikantiakin, jaton xobon ikábo
jakonhakin koiranti onanbo ikantiakin, jakon shinanyabo,
jaton benen yoiai senenhakaibo ikantiakin. Jaskáxon tsonbi
Diossen joi jakonmaakin yoitima kopí.
6 Jainxon ja bakeranonbo, onankonshamanxon, jawéki
akaibo ikanon ixon jato yoixon shinanmawe,
7 jatíbi min ikainbo jakoni mia ikaibo jato oinmawe; jatian
ja joi jato axeai, jakonmabo iamai jaon ratékanti joni iwé.
8 Jakonhakin jato joi yoiwe, tsonbi jakonmanin yointima
kopí. Jatianra ja jakonmaakin shinannaibo rabinkanti iki,
itan jakonmaibo noa yoii ikantima iki.

9 Jainxon ja iboaxon yonokanaiboribi, jato onanmawe, jatíbi jawékiainbo jan jato yonoaibaon yoiai senenhakanon, noimisbo itan kewinmismabo ikanon.
10 Jainoax jato yometsoaiboribi iamakanon, jaskáyamaikaya ja ikonhakin jaki jakon shinankanaibo ikanon. Jaskáxon, jakonhira riki jan noa kishpinmai Diossen joi iki ixon onankanon.
11 Diossenra jatíbi jonibo jan jato kishpinmati jawen jakon shinan jato onanmaa iki.
12 Ja jawen jakon shinanmanra, ja jakonma jawékibo itan nato netemea jan keenti jawékibo ayamanon ixon noa onanmai. Jaskataxa itibi keskati, noibamisti shinanya, itan jakonmabo noonharesti shinanyabo nato neten noa jati iki.
13 Jan noa manata raroti nete nokotai kaman, ja iki ja non ani Dios, jan noa kishpinmai Jesucristo jakiribi joti.
14 Jara noa kopi mawata iki, jaskáaxon jatíbi jakonma jawékiainoa kopiaxon noa xabáanox, itan kikin jakonhakinbo ayonxon, jakon jawékibores akin jeneyamai jawen katota jonibo noa imanoxon.
15 Neskarabo riki min jato onanmati, min jato yoiti koshiaxonbi eseanan jato notsinwe. Miara tsonbi omisti yamake.

3

Joi akaibo ixon senenhatibo

1 Jainxon wetsaboribi jato shinanmawe, ja Apo itan joni koshiboki yoitibo ikantiakin, itan jatíbitian jakon jawéki ati shinanyabores ikanon.
2 Jainoax tsokibi jakonmaibo yoyo iamakanon, xabáshaman shinanya itan jato jakonhati shinanyabo ikanon, jaskaxon jaton shinan meran rabíamakin, jatíbibo jato jakonhakin akaibo onankanon.
3 Moatianra noaboribi ikana iki, onanmabo, itan yoitimabo. Noa ikana iki manota keskábo, itan jatíbi ja keenti shinanman, itan keenti jawékinin iboaxon yonoai keskábo. Jakonma jawékibores akí itan jaton jawékibo oinnax notsiresi jakanabo. Noa ikana iki omiskanabo, itan omisananaibo.
4 Jaskara ikenbira noa kishpinmai Diossen, jawen jakon shinan itan jawen noimisti shinan jonibo jato onanmataanan,
5 noa kishpinmaa iki. Jakon ikax itibi keskati noa ikai kopíma, noibamisti shinanya ixonres. Janra noa kishpinmaa iki noa wetsaresibi inon ixon, ochabo noa soaxontaanan, jainxonra jawen Shinanman benáa jatiabo noa imaa iki.
6 Ja jawen Shinanra, noa kishpinmai Jesucristo meranxon akonbireskin noa menia iki.

7 Jaskáakin jawen jakon shinanman jakon jonibo noa imaa
pekáo, ja noa jatíbitian jayáti jati nete binox manatabo noa
ikanti kopí.
8 Nato joira kikin ikon iki, eara keenai, min jato yoikin
jenetima. Jaskáaxon ja Dios ikonhabaon jakon jawékibores
akanon ixon. Neskara joibora jakon, itan jatíbibo jan jato
akinti joi iki.
9 Ikaxbi ja onanmabo ikax join ianankanainkobo moa ni-
akaayamawe, ja jaton rekenbo ipaoni yoikanainkobo, itan
ja esé kopi ramianani join ianankanainkobo iamakanwe.
Jaskátibora iresabo ikax, noa jan akinti jawékiboma iki.
10 Jaweratobaonki ja joi akaibo xaranxon wetsa tsamábo
akai, westíoraakin iamaax rabéakin kenaxon eseanan
notsinwe. Jatian mia joi ninkáxonyamaitian moa jainoa
pikowe.
11 Minra onanti jake, jaskara jonira yoitima ixon jawen
ocha aká kopi, janbixbi castiganmeeti iitai ixon.

Titon atibo yoia

12 Ja Artemas iamaxon Tíquico en mia raanxonketian, ja
Nicópolis ikain jawekeskatax inonbires ea oinni kawé; mat-
sitian jain wínoti katira en shinanke.*
13 Jatíbi min atipana senen ja abogado Zenas betan Apolos
akinwe. Jaskatax wetsanko kaai, jawebi maxkáyamakanon.
14 Abákanon ja nobé joi akaibaon jakonhakin jato akintibo
onankin. Jaskáxon ikonkon ja maxkákanabo jato akinnai ikax,
yanka ireskanaibo ikantima kopí.

Senentiainbi jato saludana

15 Jatíbi ebé itinabaonra mia saludo bomai, ja noa noia
nobé joi akaiboribira non saludanai. Abánon, Diossen jatíbi
matobo jawen jakon shinanman akinboreskin.

* **3:12** Ja noviembre oxe peokootax marzo oxe kaman, jao matsiyabi niweaba ikai, jatianra tsoabi ochó kayamai.

FILEMÓN
Pablon Filemón kirika bomaa

Jato saludana

1 Ja Cristo kopí cárcel meran akana Pablonra, Timoteo betan
ixon mia saludo bomai Filemón. Ja non akai teeribira min
akai.
2 Jainoax ja min xobon tsinkitai joi akaiboribira non bomai.
Jain iki ja non poi Apia betan Arquipo, jabo iki atikoma
meranbi nobetan tee akaibo.
3 Abánon ja non Papa Dios betan ja non Ibo Jesucriston,
mato jakonax janon ixon, jawen jakon shinan matoki man-
hakin.
4 Jatíbitianra mia shinankin oranaitiibi en Dios iráke akai,
5 akonkin ja Ibo min noia, itan ikoni mia jaki koshia
ninkaxon, itan jaskáakinribi ja non wetsabo min jato noia
ninkákin.
6 Jatian noa iká keskatiribi mia jaki koshia ikenra en Dios
yokatai, ja Cristo noixon non jakon jawéki atibo, mia jatíbi
onanmanon ixon.
7 Eara kikini beneai, itan ja min jato noiatonribira ea koshi-
mai. Minra jaskáaxon jatíbi Diossen joi akaibaon shinanbo
kikinhakin jakonhake.

Onésimon kopí yoyo ika

8 Jaskara kopíra Criston janenko ja atibo mia yoititianbi,
9 noianana ixonres en mia yoiai. Ea Pablora moa yosishoko
iki, jatian rama iki moa Cristo Jesús kopi, ea cárcel meran
akana.
10 Westíora jawékira nokon bake Onésimo en mia yokáxonai.
Jara cárcel meranxon en joi bimaa ikax nokon bake keska iki.
11 Moabora iká iki, ja Onésimo mia jan akintima westíora
min yonoti. Ikaxbi ramara mia, itan ea noa akinnai.
12 Jaskara ikenra moa jakiribi en miiba raanai. Eabi akai
keskáakinribi nokóketian biwé.
13 Eara keena iki, já ebébi neno banétinin, ja en jakon joi
yoiaitian ea cárcel meran akana ikai kaman, min toan ea jan
akinti.
14 Ikaxbira min ea jen akamapari iketian en jaskáakashamai,
ja min ea akinnon ixon en tearesaitian, min ea akinnama
ikax, minbi shinanxon ea akinnai iti kopí.
15 Jawekeska ikaxa, ja Onésimo jawetio basi ikires mi-
ibakeax ochota iki, jaskata pekáo jatíbitian mibébi iti kopí.
16 Jatianra min yonoti keskáres moa itima iki, bebon
jakonra itiki, mia jaon kikini keenai min wetsabi keská moa

ikax. Eara kikini jaon keenai, jatian miakayara ibiresti jake, moa westíora joni keskáakinres shinanyamai, Ibon janenko min wetsa iketian.
17 Jaskara iken, mibé joi akai iketian, min wetsabi keskáakin ea shinannai ixon, eabi min biai keskáakin shinanbainxon, biwé.
18 Mia jakonmaabo iamaxon mia ribinabo iketian, en mia kopíanon ea yokáwe.
19 Enbishamanra nokon mekemanbi wishai; enra mia jatíbi kopíai kaai, enkaya ea kopíawe akin atitianbira en mia jaskáyamai, minkayara ea akonbireskin ribina keská iki, en joi yoiaitian ninkáxon min Cristo ikonhaa kopí.
20 Jaskara riki noara ja wetsa rabébires keská iki, akonkin non Ibo noia ixon, ja en mia yokata jawékinin ea akinwe. Ea shinan raromawe.
21 Ja en yokata bebonbires min ati onanxon riki, nato kirika en mia neskáakin wishaxona.
22 Jainxonribi ea jain kaax, itiribi ea benxoaxonwe, maton eki oranabo ninkáxontaanan, mato oinni kanon ixon ea Diossen raantininra ea manáke.

Senentiainbi jato saludana

23 Epafrassenra mia saludo bomai, jabé riki ea Cristo Jesús kopi cárcel meran akana.
24 Jainxon ea jan tee akinnai Marcos, Aristarco, Demas itan Lucas, jabaonríbira mia saludo bomai.
25 Ja non Ibo Jesucriston, jawen jakon shinanman mato akinboresbanon.

HEBREOS
Hebreo joniboki kirika wishaa

Jawen Bake meranoax Dios yoyo ika

1 Moatianbora, ichaakin itan, meskóakinbo, *profetabo
meranxon non rekenbo Diossen yoyo aka iki,
2 ikaxbi rama netebaonra, jawen Bake meranxonbiribi noa
yoyo ake. Já meranxonra, jatíbi nete jonia iki, jatian jara jatíbi
jawékinin Ibo imaa iki.
3 Ja riki ja Diossen penebires koshi noa jan oinmai, jawen
ikábo Dios jisábishaman ixon, jatian janra jawen atipana join,
jatíbi jawékibo koshiake. Jainoaxa jatíbi non ochabo noa
soaxona pekáo, naikan kaax, Diossen mekayao yakata iki.

Diossen Bakera ángelbo xewina iki

4 Jaskataxa ángelbo xewina baneta iki, jabaon jane xewina
kikin janeribi bia ikax.
5 Jawetianbira Diossen westíora ángelbi yoiama iki:
"Mia riki nokon Bake
ramara ea min Papa iki", akin.
6 Jatian jawen reken Bakebiribi nato neten raanaxa, Dios
neskata iki:
"Jatíbi ja nokon ángelbaon rabibakanon", iki.
7 Jatian ja ángelbo yoii ikai Dios neskati:
"Nokon ángelbo riki niwe keskabores
jatian nokon yonotibo riki chii tiritai keskábores", iki.*
8 Ikaxbi jawen Bakebiribi yoii ikai neskati:
"Jatíbitian Apo riki mia Diossé,
jato ikinkinra, atibi keskáakin jato ikinnai.
9 Jakon jawékibores noixonra, jakonma jawékibo min omisa
iki,
jakopíra mia Diossen katota iki, min Dios ixon,
jaskáaxonra, ja miibetan ikábo bebonbires, raro mia imaa iki",
iki.†
10 Jainoax iribai neskati: "Ibó, peokootiainxonbira, jaki mai
koshitibo min aká iki.
Ja naibo riki min mekemanbishaman,
min aká teebo.
11 Jatíbi jabora keyónoxiki,
ikaxbi miabiribira, jatíbitian jaai keyóyamai,
jatíbi jabora chopa ikai keskati payónoxiki,
12 chopa atinra min katónoxiki,
wetsa chopa sawetininra min anoxiki,

* **1:7** Sal. 104.4 † **1:9** Sal. 45.6-7

ikaxbi miara miabi iti iki, min jatira jain keyota yamake", iki.‡
13 Jawetianbira Diossen westíora ángelbi yoiama iki:
"Nokon mekayao yakáwe, ja min rawibo, en mia
jan penítiaxonai kaman", akin.§
14 Jatíbi ángelbo riki shinanres, ja kishpinmeetibo akinni
teekanon ixon, jato Diossen raanabo.

2

Jan kishpinmeeti joi yoikaata

1 Jaskara kopí riki, ja non ninkata joi non kikinhakin
onanna iti, noa wetsaorinaketian.
2 Ja ángelbaon yoiai joibora, iká iki kikin koshi, jatianra
ja senenhayamai yoitimatax ochaabo atixonbi, jato Diossen
castigana iki.
3 ¿Jatian jawekeskataxmein noa kenekaati iki, ja kishpin-
tinin ratéyamaa ikax? Nato kishpinti joira non Ibonpari yoikin
peoa iki, japekáora ja ninkatabaonbiribi tekikin noa yoikana
iki.
4 Jainxonra Diossenribi noa onanmaa iki, ja oinxon onanti,
itan icha ratéti jawékiboribi axon, jainxon jan shinanna
keskáakin, jawen tee ati onan shinanbo jawen jakon Shinan
meranxon, noa menipakeanan.

Jesucristo, jawen wetsabo keská iká

5 Diossenra ja non yoii iitai benáa nete nokóketian, ángelbo
koshi iti jato imaama iki.
6 Jaskara ikenra, Wishá meran ikai neskati:
"¿Jawerin westíora joni min já shinanti?
¿Jawerin ja jonin bake min jairaakin shinanti?
7 Basimashokores ángelbo namanbires itira min imaa iki,
jaskara ikenbira, kikinni ninkakaatai, itan aniakin oinkanai
min imaa iki,
8 jatíbi jawékibora min jaki jenea iki", iki.*
Jaskáakin jatíbi jawéki jaki jenea ikaxa, jawe jawékibi jaki je-
neama yamake, jaskara ikenbira, jatíbishaman jaki jenekaata
non oinyamapariai.
9 Ikaxbira, non oinnai ja Jesús, jawetio basires ángelbo
namanbires iti Diossen imani, kikinni ninkakaatai itan
ani joni iká, onitsapikaini mawata ikax. Noa noixonra
Diossen jaskáakin mawámaa iki, já jaskataton jatikaxbi noa
jakonkanon ixon.
10 Jatíbi jawékira Diossen aká ikax, jawenabires iki, jara
keenai jatíbi jawen bakebo jawen pené netenko jabé jaai

‡ **1:12** Sal. 102.25 § **1:13** Sal. 110.1 * **2:8** Sal. 8.4

bokantinin. Jaskara kopíra, Diossen aká iki, jan jato kishpinmati Jesucristo, masábires tenemataanan jakonman senena imakin.

11 Jatíbi ja Diossenabo, itan jan jato Diossena imaiyabira, noa jatikaxbi westíora papayabicho iki. Jaskaranixa ja Jesús, nokon wetsabo riki mato akin jato atin rabinyamai.

12 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:

"Miikiriakinra nokon wetsabo en jato yoinoxiki,
jainoax tsinkíkana xaranmeaxbora, mia rabii ea bewanoxiki", iki.†

13 Jainoax iribai neskati:

"Jakira ea koshiai", iki.‡

Jainoax iribai:

"Eara neno iki, ja Diossen ea menia bakebo betan", iki.§

14 Ja jonibaon bakeabo riki, ja namibi itan ja jimibi, jaskáribiira joni ikax, Jesús namia itan jimiaribi iká iki, jaskaranixparira, já mawáti atipana iki, jaskáaxon ja retemisti koshia janharesnox, ja iki ja *Satanás.

15 Neskáaxonra xabáa iki, jatíbi ja mawátiki rakékin, jatíbitian *Satanás iboamaax jakana ikábo.

16 Jaskarainra onanti iki, ja ángelbo akinox nato neten Cristo joáma, jara joá iki, ja Abrahamman chiní rarebo jato akinti kopí.

17 Jatian jaskáakin jato akinti kopíra, jawen wetsabo keskáribi itoshia iki, jaskatax jawen atibo senenhai, itan noibataanan, akinmis Diossen tee axonai *Sacerdotebaon Koshi inox, itan jato kopi mawáxon jonibaon ocha akábo shinanxonyamanox.

18 Jatian jaribi jaskati tanakaatibo onitsapita ixonra, rama ja jaskati tanakaataiboribi, jan jato akinti atipanke.

3

Jesús riki Moisés xewina

1 Jaskara iken, nokon wetsabó, mato riki Diossen jonibo, jawenabo inon ixon mato katota ixonkaya, raana joni itan *Sacerdotebaon Koshiakin, ja Cristo Jesús shinankanwe, já ikonhaabo ixonra jaskara non jato yoiai.

2 Jesussenra jan ati ikábo, Dios senenhaxona iki, jaskara tee ati ja imaa ixon, ja Diossen xobonko teekin, Moiséssen aní keskáakinribi.

3 Ikaxbi Jesúskayara, ja Moisés akai bebonbires aniakin rabikanti imaa iki, ja xobo ayamakinbi, jan xoboaka jonires, kikinhakin rabionkanai keskáakin.

† **2:12** Sal. 22.22 ‡ **2:13** Is. 8.17 § **2:13** Is. 8.18

4 Jatíbi xobo riki westíora jonin aká, ikaxbi jatíbi nato neten
já jawékibo riki, Diossen akábobires.
5 Moisésra iká iki, westíora yonoti ikax, ja Diossen xobonko
teekin ja atibo senenhaai, jatian jawen teera iká iki, ja ra-
makaya Diossen yoiti jawékibo ikonkon onanna ixon, jato
onanmati.
6 Ikaxbi Cristo riki, Diossen Bake ikax, ja Diossen xobomea
teebo akin, ja atibo akonkin senenhai, ja iki noabo yoii iká, já
ikonhakin jeneyamai raro shinanyaxon, ja bii kati jawékinin
manatabo ikax.

Diossen yoiabo ninkáxonti

7 Jaskara kopíra ikai, Wishá meran Diossen jakon Shinan
neskati:
"Rama netebi mato Diossen yoiai ninkáxon,
8 maton jointibo chorishayamakanwe,
jaskati yoitimakin akana iki, jain joni jayamainkoxon Dios
tanakin.
9 Jainxonra ja chosko chonka baritia,
en tee akaibo oinxonbi, maton rekenbaon ea
tanakana iki.
10 Jaskara kopíra, jatoki sináxon en jato neskaa iki:
'Jaton shinan meran benota keskábo ixonra, en jato eseabo
ninkákashamakanai', akin.
11 Jaskara kopíra, ikonbiresi sinatax ea ikoni neskata iki:
Matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato jain tantimati
mainko", iki.
12 Jaskarabo, iken, koirameekanwe nokon wetsabo, jakon-
mabo ochati jointiabores ikaxa, ikonhakashamai ja jiria Dios-
sibakeax, mato ochókanake.
13 Jaskáyamaikaya, netetiibi wetsabo betan eseanani, shi-
nan koshikanwe, "ja rama netebi", iki iká joi Wishá meran
japariketian, jaskatax mato tsoabi ochan paranxon imaa,
shinan jakonmaati yoitimakantima kopí.
14 Noabora moa Cristo betan iki, ikaxbira já ikonhakin pe-
onontian iní keskatibi senenai kaman, noa jaki koshii jenéti
yamake.
15 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
"Rama netebi mato Diossen yoiai ninkaxon, maton join-
tibo chorishayamakanwe ja moatian yoitimatax ikáni
keskatiribi", iki.
16 ¿Jatian tsoaboki ikana iki, ja Diossen jato yoiai ninkataxbi
jaki yoitimati? Jatíbi ja Egipto mainmea jato Moiséssen pikoni-
bora ikana iki, jaskati yoitimai.
17 ¿Jatian tsoabokiribiki iká iki, ja chosko chonka baritia
Dios sinati? Ja ochax, jain joni jayamainkoniax mawánibokira
iká iki.

18 ¿Jatian tsoaboki ikonkon Diossen yoia iki, jain jato tantimati mainko jikimatima? Jatíbi ja jaki yoitimatabora aká iki.
19 Jatianra ikonkon non oinnai, ja Dios ikonhayamakana kopí, ja main jikiamakani.

4

1 Jaskara iken, jabé tantii kati noa Diossen yoini japariketian, koiranmeenon akanwe, mato jatíribibora jabé iamanake.
2 Jabaon akáni keskáakinribira, nonribi ja jakon joi yoikanai ninkata iki, ikaxbi ja ninkákanatonra, jawe jato akinyamaa iki, ja joi ikonhayamakanai kopí.
3 Ikaxbi ja ikonhaax, noa jaki koshiabora, jain tantiti netenko noa jikinoxikanai. Ja yoii iki iki Dios neskati:
"Eara sinatax ikonkon neskata iki:
matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato jain tantimatinko", iki.
Ikon riki, ja nato nete jonianontianbi, jawen tee moa Diossen senenhaa iká,
4 jatian wetsankora ikai, ja kanchis nete yoii Wishá meran neskati:
"Ja kanchis nete itinra, jatíbi jawen teebo senenhayontaanan, Dios tantia iki", iki.*
5 Jatianra nato Wishá meran jakiribi yoiribiai:
"Matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato tantimati mainko", iki.
6 Ikaxbira maxkáparike, ja jain tantitiain jatíribibo weíkanti. Jatian ja jatonpari ja jakon joi ninkatabora jikiamakana iki, jatonbinix yoitimatax.
7 Jaskara kopíra, jakiribi noa Diossen westíora nete meniribia iki, ja riki "rama netebi", jara moa basi winóni pekáopari, Davidkan yoia iki, ja Wishá meran non yoiwana keskáakin:
"Rama netebi mato Diossen yoiai ninkáxon, maton jointibo chorishayamakanwe", akin.
8 Jatian ja *israelbo Josuékan jato tantimani iketianra, wetsa netebo moa Diossen, yoiamakeana iki,
9 Jaskara ikenra ja Diossen jonibo, jakonax jain tantii bokantipari jareske,
10 jaweratoboki ja Diossen noa tantimati ikainko jikiai, jabora jawen teeainoax moa tantiai, jawen teebo ayontaanan, Dios tantini keskatiribi.
11 Ja jain noa Diossen tantimati ikainko jikinoxkaya, koshinon akanwe, jaskatax ja ikonhayamaibo ikáni keskatiribi, tsoabi ikantima kopí.

---

* **4:4** Gn. 2.2

12 Ja Diossen joi riki, jan jatia itan atipana koshia, ja riki, okenbekonbi kenshoya espada winoa kikinbires xatemis, jara jikiai, ja kaya meran itan shinan rebo ikain kamanbi, jainoax ja chichó joni meran iká jawékibo kamanbi. Jainxonra, ja non shinanbo itan non ati shinannaibo jishtiakai.

13 Jatíbi ja Diossen joniani jawékibora, já bebon joné iti atipanyamake, jaweara jatíbi jishtibires iki. Jara anoxiki, jatíbi ja non akábo non yoipakekin.

*Jesús iki *Sacerdotebaon Koshi*

14 Ja Diossen Bake Jesús riki, non ani *Sacerdotebaon Koshi, jara naikan kaa iki. Jaskara kopíra, ja ikonhaa ikax, jaki koshii noa jeneti yamake.

15 Ja non *Sacerdotebaon Koshinra, non atipanyamaa onanxon, noa akinti atipanke, ja noa ikai keskatiribi jápari tanakaatibo winota ixon, jaskarabo winotibira ja jawetianbi ochayamaa iki.

16 Jaskara iken, noa jan noia Dioskaya rakétanma benanon akanwe, jaskáaxon ja noa iorai maxkatatianshaman, jawen jakon shinanman noa jan akinti kopí.

5

1 Jatíbi ja *sacerdotebaon koshibo riki, jonibo xaranmea katóxon, imakanabo. Jabo riki janekana, jato kopi Dios betan yoyo iti itan ja Dios menikanaibo jato boxonti, jainoax jaton ocha kopi yoina jato retexonti.

2 Jatian ja *sacerdoteboribi, shinan koshimaboribi ixonra, jabaon ja onanmashokobo itan ja benota keská ikax ochaiboribi, noibataanan, jato akinti atipanke.

3 Jatian jaskara shinan koshimabo ikax ochai ixonra, jaton ocha kopibi itan ja jonibaon ochabo kopíribi jabaon Dios yoina retexonti jake.

4 Tsoabira, nato ani teeain janbix jikiamai, ja Diossen kenaabores riki, ja nato ani tee biaibo, ja Aarónra aká iki, jaskáaxon janekin.

5 Jaskáribira, Cristo janbixbi ja *Sacerdotebaon Koshi iti janekaayama iki, Diossenbira aká iki, ja ani tee menikin, jara iká iki neskati:

“Mia riki nokon bake,
rama riki ea min Papa”, iki.

6 Jainoax Wishá meranribi ikai neskati:

“Mia riki jatíbitian *Sacerdote, ja Melquisedec iní betan senenribi”, iki.

7 Cristonra nato neten inontian, koshin sai akin, itan winiananbibo, Dios yokákin orana iki, ja mawátiainoa janres já

xabáati atipana koshia iketian; jaskáketianra, jawen joi senenhaxonai iketian, jan yokatabo Diossen ninkáxona iki.

8 Jatian jakaya Diossen Bake ixonbira, onitsapixon Criston
onanna iki, jawekeskarin ja joi senenhai iti iki ixon,
9 jatian jaskáakin jatíbi senenhaxa, jatíbi jawen joi senen-
haxonaibo, jato jan kishpinmai itoshia iki.
10 Jatianra Diossen janea iki *Sacerdotebaon Koshi iti, ja
Melquisedec iní betan senenribi.

Diossen joinko bebonti yoii iká

11 Neskara jawékibo non mato yoitira ichapari jake,
ikaxbira onantishamahakin non mato yoitibo atikoma iki,
ninkáxonbi maton ishton onanti atipanyamai kopí.
12 Moa basi Diossen joi akaibo ikax, wetsabo jato axeati
onanbo ititianbi riki, ja peokin onanti Diossen joibo jakiribi
yoikantinpari mato keeni. Ja bake keskáshokobo ixon, chorish
jawékiayamakin, lecheshokores jawékiai keskábopari iki mato.
13 Jatian ja lecheshokores jawékiaibo riki, xoma akai bake
keskabores, atibi keskákin shinanti onanmabo.
14 Ja chorish jawékiatibora yosibaona iki, moa pontéakin
shinanti onanbaona. Jabaonra moa axeabo ixon, onannai ja
jakon itan jakonma jawékibo.

6

1 Jaskara iken, bebon chibanresnon akanwe, ja Diossen joi
non akonkin onannai kaman. Ja peokin onanti Cristo kiriti
iká joibora non benaakin yoiamai. Ja reken non onannabo
iki, jan noa mawátiain boti jawékibo moa akonkin jeneti,
jainoax Dios ikonhaax jaki koshiti,
2 jaskatax bautizameti; ja joi akaibo mamepasxon jatoki
oranti; ja mawatabo jakiribi jiriti; jainoax jatíbitian jaskara
itiakin noa Diossen yoiti nete.
3 Nato jawékibora non jato onanmaboresti jake, Dios keen-
ketian.
4 Kikinshaman itikoma riki, ja Diossen joi ikonhaax iitibi,
Dioski ochókanabaona. Jabora ja naikanmea jato Diossen
menia biax, raroshaman ikanabo iki, itan ja Diossen jakon
Shinan moa bia ikanaboribi iki,
5 jainxon ja Diossen jakon joi moa ninkata ikanaboribi iki,
itan ja benáneti netenko jawen atipana koshiabi Dios iki kaai,
moa onanna ikáboribi iki.
6 Jabora moa Dios ikonhakin jenea ikax, jakiribi shinan-
meetanan, banéti atipanyamakanke. Jabora ja icha jonibo
bebonxon jaki shirokin, jakiribi ja Diossen Bake korosen
axon tasai iikanai.

7 Jarake maibo, jaki oi kexto manaitian, kikinhakin tsitsiai,
jatian ja wain teetaibo jato jakonshaman bimi imaxonke-
tianra, Diossen jakonhai,
8 ikaxbi ja xobiabi moxares xoxomai maira, jakonma iki.
Jara moa Diossen jakonmataanan, chiikan menoxon key-
otires iki.
9 Ikaxbi neská*akinbo* mato yoixonbira, non onanke, nokon
wetsabó, matora moa kishpinmeetabo ikax, kikin jakonhain
ikanai ixon.
10 Dios iki pontébicho shinanya, jara ja maton aká
jawékibaon, itan já noixon jawen jonibo maton jato akinnaton
jainoax ramakamanbi jaská*akin* maton akinni iitaibaon
shinanbenoyamai.
11 Ikaxbi non mato keenxonai riki, ja mato westíorabokaya,
nete senenai kamanbi, jaskara shinanyabi mato ikanti, ja
jaskaraton manatax itai maton bii kaai kaman,
12 Noara keenyamai, mato chikish itin, jaská*yamaikaya* ja
Dios ikonhaax jaki koshiabo ixon, jatsanyamakin, ja jatí*bitian*
jayáti jato Diossen meniti yoia bii kaai, mawakanwe.

Ja senenhabekonti joi Diossen senenhai

13 Ja senenhabekonti joi Diossen Abraham yoinontianra, já
xewina wetsa joni, ja bebonmeax yoyo iti yamaketian, janbix
yoikaata iki, jan yoiabo akonkin senenhanox.
14 Jatian neská*akin* yoia iki: “Enra akonbireskin mia jakon
imati iki, jainxonra min rareboboribi kikinbiresakin en mia
kaimaxonoxiki”, akin.*
15 Jaská*akin* Diossen yoia jatsanyamakin manaaxa, ja
Diossen jaskara imanoxon yoia keská*shaman*, Abraham iká
iki.
16 Jonibaonra akai, jato yoyo ika joi ikon inon ixon, jato
xewina jonipari janekin, jatian jaská*akin* jato yoiakanara,
moa tsonbi jawe yoiti yamai, akonkin senenhati iketian.
17 Diossenra, ja jatí*bitian* jayáti jato meninoxon yoini bikan-
tibo, onantiakin jato oinmakasa iki, já yoyo ika joibo wet-
saayamakin. Jaskara kopira, ja jato menitibo ikon inon ixon,
janbi jato yoia iki.
18 Nato jawékibaon*ra* Dios jansoti atipanyamake, jan noa
meniti yoiabo, itan akonkin senenhanox já yoyo ikabora wet-
saressibiati atipanyamake, jaskaratonra ja noa koirannon
ixon non Dios benaabo, itan jaki koshiax noa jaon manatabo,
koshi itan shinan jakonshamanres noa imai.
19 Ja nato manátininra jaoraobi taxkemayamakin, akonkin
non kaya koiranna iki, taxkemayamakin *anclanin wapóro

* **6:14** Gn. 22.17

tewanai keskáakin. Noa jan manatara, ja Diossen xobo meran
iká chopa panaabi bebanbaini, naikan nokota iki,
20 ja Diossiba nokóti baira moa noa Jesussen kepenxona
iki. Jaskataxa, ja Melquisedec iní betan senenribi, jatíbitian
*Sacerdotebaon Koshi iki jikia iki.

7

Jesús betan Melquisedec

1 Nato Melquisedec iká iki, Salemhainoa apo, itan ja ani
Diossen *sacerdote. Jatian ja wetsa apobo betan reteanankin
jatoaresax, Abraham joáitianra, Melquisedec kaa iki ja bechii,
jainxonra jatíbinin jakon itin keenxoni, jaki jakoni yoyo ika
iki.
2 Jatianra Abrahamman, ja reteanantiainxon jato bichina
jawékibo, chonkankonia westíorabo Melquisedec menia iki.
Ja Melquisedec iki iká riki, rekenpari "atibi keskáakin jato
ikinnai apo", iki iká. Jatian Salemhainoa apo iki iká riki
"xabashaman imamis apo", iki iká.
3 Ikaxbira tsonbi onanyamake tsoaboki iká iki, jawen anibo
itan jawen reken rarebobo ixon, jainoax, jatian pikota itan
jatian mawataribi, tsonbi onanyamake. Jaskara Diossen
Bake keskaribi ikaxa, járibi jatíbitian *sacerdote iki.
4 Jaskara iken rama oinkanwe, ja Melquisedec iká iki kikin
joni, jaskara kopíra, ja non reken papashoko Abrahamman
ja apobo betan reteananxon jato bichinabo, chonkankonia
westíorabo já menia iki.
5 Jatian ja Moiséssen esekan yoiaira iká iki, ja Levikan
rarebobo sacerdote ikábaonres, ja jemamea jonibo jatíbi
jaton bia jawékibo, chonkankonia westíorabo jato yokati,
jatoribikaya Abrahamman rarebobo ikax jaton wetsabo
ikenbi.
6 Ikaxbi Melquisedeckanra, Levikan rarebo ixonmabi,
chonkankonia westíorabo Abrahamman menia bia iki, ja-
tianra jakon itin keenxoni, jaki jakoni yoyo ika iki. Ja Abra-
hammanra aká iki ja Diossen jaskara meniti yoiabo bikin.
7 Jatian nonra onanke, ja jakon itin keenxoni jatoki jakoni
yoyo ikaibo, ja jaki jakoni yoyo ikai joni xewinabo.
8 Ja nato netenxon, chonkankonia Westíorabo menikana
biaibo riki, mawatai jonibo, jaskara ikenbira, Wishá meran
yoiai, ja chonkankonia westíorabo menikana bia ikaxbi,
Melquisedec japaria.
9 Jatianra non yoiti atipanke, ja Levikan rarebobo ikax
sacerdote ixon, ja rama chonkankonia westíorabo menikana
bii iitaibaonribira, Abraham meranxon, chonkankonia
westíorabo Melquisedec menikana iki ixon.

10 Ja Abraham reteanantanax joaitian, ja bechii
Melquisedec kanontianra, ja Abrahamman chiní bakebo
joniamapari ikaxbi, moa ja meran ikana iki.
11 Diossenra *Israel jonibo ja sacerdote *Levitabo mer-
anxon, jawen esé jato onanmaa iki, jatian ja nato sacerdote-
baon jonibo jakon imati atipana iketianra, moa Aarónman
rareboainoax, iamai ja Melquisedec iní keskaribi, wetsa sac-
erdote joti maxkáyamakeana iki.
12 Jatian moa wetsabo sacerdote iketianra, eséboribi moa
wetsaresibi kaai.
13 Jatian ja yoii Wishá meran ikai non Ibora, wetsa tsamá
Israel jonibaon rarebo iká iki, jainoara tsoabi sacerdote ikáma
iki.
14 Jatíxonbira onankanke, ja non Ibo Judakan rareboibakeax
pikota, jatian ja rareboibakeax sacerdote itibora, Moisés
jawebi yoiamaa iki.
15 Jatian jaskarainra onantibires iki, ja nato bená *sacer-
dote pikota Melquisedec iní keskaribi.
16 Jara ja jawerato rareboibakeaki iti iki ixon, esekan yoiai
keskati ikáma iki. Jara jatíbitian jati atipana koshin imaa iká
iki.
17 Jaskatira ikai Wishá meran já yoii Dios neskati:
"Mia riki jatíbitian sacerdote,
ja Melquisedec iní betan senenribi", iki.*
18 Jaskara ikaxa, ja moatian esé moa jawemabi, baneta iki,
jawe koshiomabobi itan iresbiresa.
19 Ja Moiséssen esekanra, jato jakon imati atipanyamaa iki.
Jatian jawen toanra wetsa bebon jakonhira iki, noa jaon
manata, janra noa Diossiba jakonhaxon nokómai.
20 Jara Diossenbi imaa iki, akonkin jaskara iti yoitaanan.
Jatian ja wetsa *sacerdotebora janekaakana iki, akonkin
jaskara itibo yoixonmabi.
21 Ikaxbi ja non Ibo itinkora, Diossenbi akonkin jaskara iti
yoia iki. Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
"Ja non Ibonra akonkin jaskara iti yoia iki:
Mia riki jatíbitian sacerdote,
jatianra wetsaresibiakin moa min shinantima iki", akin.
22 Jaskarainra Jesús iki, ja jakonhira senenhabekonti bená
joi Diossen nobetan aká, iorai jakon.
23 Ja reken sacerdotebora ikana iki icha, mawákin moa
jaton tee chibanti atipanyamaibo ikax.
24 Ikaxbi Jesússa, jawetianbi mawáyamai ikax, jawen toan
wetsa sacerdotebo jikiti atipanyamake.

* **7:17** Sal. 110.4

25 Jaskara kopíra, ja Dioski nokókasi jaki beaibo, jatíbitian
jato jan kishpinmati atipanke, jara jatíbitian jake, jaskáaxon
jato Dios yokáxonti kopí.
26 Jaskara ikaxa Jesús iki, ja jaskarashaman Sacerdotebaon
Koshi noa jan maxkata ikátiai. Jara ochaoma iki, jakopi
jakonmanin yoikanti yama, itan jawen jakonmaomabi iki,
jara ochayabo betanma iki, itan jara Diossen naikan boá iki.
27 Jara wetsa *sacerdotebaon koshibo keskáma iki; jara
maxkáyamake, jawen ochabo kopípari, ataanan, japekaopari
ja wetsabaon ocha kopibo netetiibi, yoina retexon menotinin.
Jaskáyamaikayara moa jatíbitian ikáiti kopí, westíoraibicho jan-
bix menikaatax, non ochabo kopí Jesús mawata iki.
28 Ja Moiséssen esekan yoiai keskáakin, *sacerdotebaon
koshi iti imakinra, ochaya jonibo janekatikanai. Ikaxbi ja esé
jato menia pekáora, sacerdotebaon koshi iti, Diossen jawen
Bake janea iki, jara jatíbitian jakon itiakin imaa iki.

8

*Jesús riki ja *Sacerdotebaon Koshi*

1 Ja non yoiibea bebonbires jakon riki, ja non *Sacerdote-
baon Koshi naikan itina, Diossen ani yakati mekayao yakata.
2 Jainoaxa teeti itai, *sacerdote keskatibi, ja ikonkon
Diossen xobonkoniaxshaman, ja xobo riki non Ibonbi aká,
jonibaon akáma.
3 Jatíbi sacerdotebaon koshibo riki, Dios bexonkanai
jawékibo jato menixonti, itan yoina retexon jato menoxonti
janekanabo. Jaskara kopíra, Jesucristonaribi jati jake, ja jato
Dios menixonti.
4 Jatian nato mainbi ikaxa, jawekeskataxbi já sacerdote
iamakeanke, nenora moa sacerdotebo jake, ja Moiséssen es-
ekan yoiai keskáakin, Dios jawéki bexonkana jato menixon-
aibo.
5 Ikaxbi nato sacerdotebaonra, jaton tee akanai, Diossen
xobonkoxon, ja riki naikanmea Diossen xobo jisáakin aká. Ja
naikanmea jisá non ononna riki, ja Moiséssen Dios xoboaxon-
aitian, Diossen neskáakin yoia iketian: "Ja mananmanxon en
mia jaskáakin ati oinmani keskáakinshaman, jatíbi awé", akin.
6 Ikaxbi ja Sacerdotebaon Koshi iti tee Jesussen biatoninra,
jato winoke, já meranxonra wetsa jakonhira bená ja senen-
habekonti joi Diossen aká iki. Jara akonkin senenhati ixon,
Diossen yoia jakonhira joiboki koshike.
7 Ja reken Diossen jato betan senenhabekonti joi aká jatíbi
jakonbires iketianra, wetsa bená senenhabekonti joi, Diossen
jato betan ayamakeana iki.

8 Ikaxbi jonibaon senenhayamakanai oinnax, Ibo iká iki neskati:
"Ibonra yoiai: Netera nokónoxiki, ja *Israel jonibo itan
Judá jonibo betan, en benáa senenhabekonti joi ati.
9 Ja nato benáa senenhabekonti joi en
akaira, ja Egipto mainmea jaton rekenbo en
metsontaanan pikonontian aní keska itima iki.
Ja en senenhabekonti aká joibo, jabaon
senenhayamaitianra aká iki, en jato jenekin, ikira ikai
ja Ibo.
10 Ja netebo moa winota pekáo, *Israel
jonibo betan, en benáa senenhabekonti joi akaira
inóxiki, neskara ikira ikai non Ibo:
Nokon esébora jaton shinan meranbo en imanoxiki,
itan jaton jointi meranra en wishanoxiki.
Eara inóxiki jaton Dios, jatian jabora inóxiki nokon
jonibo.
11 Moara maxkáyamanoxiki tsonbi jabé joni, itan
jawen kaibobo non Ibo onankanon ixon jato yoiti,
jatíxonbira ea onannoxikanai, ja kikin itan kikinma
jonibaonbi.
12 Ja jakonmabo akanatonra, ea shinanbenoti iki,
jaton ocha akábora jawetianbi en jato shinanxontima iki",
ikira ikai non Ibo.*
13 Ja benáa senenhabekonti joi atikiriti Dios yoyo ikátoninra,
ja moatian senenhabekonti joi aká, moa jawemabi imaa iki,
jatian moatian ikaxa, basima maxkáke moa keyoti.

9

Nato mainmea itan naikanmea Diossen xobo
1 Ja reken senenhabekonti joi Diossen aká inontianra,
nato mainxon Dios rabiti kopí jawen xobo meran jikinoxon,
jaskara senenhatibopari jaa iki.
2 Ja Dios betan nokoananti xobo iká iki, neskáakin akana.
Reken iká iki, westíora nachite, ja iká iki "Dios rabiti chité",
akin akanai, jain iká iki *candelabro, itan Diosbiribi bex-
onkana pan jain akanai mesaribi.*
3 Jatian ja rabé, itin chopa nachitea pekáora iká iki, ja "Dios
iká chité", akin akanai.
4 Jain iká iki westíora jainxon *incienso menoti orobires
akana, itan ja senenhabekonti joi aká jan onanti imai bonanti
oronbires jatiobi sikaaketana. Ja bonantiain iká iki oro akana
westíora jarra, maná napokoya, jainribi iká iki, ja Aarónman

* **8:12** Jer. 31.31 * **9:2** Candelabro riki, jain joé yasánti kanchis poyanya.

kekoti jakiribi xoxoa, itan ja senenhabekonti joi aká jain wishakana tablaribi.†

5 Jatian ja bonanti pekaten iká iki ángel querubinbo akana, jain Dios iká onanti inon ixon, jaton peibaon iká iki ja bonanti mapoa. Ikaxbi ramaparira nato jawékibo non mato onantiakin yoiti atipanyamake.

6 Jatíbi neskara jawékibo moa ayonaxa chibanmai ja *sacerdotebo jikikatikanai ja reken xobo chiteain, jaskáxon Dios rabiti kopí.

7 Ikaxbi ja wetsa chité ikainra, ja *sacerdotebaon koshibicho baritiatiibi westíoraibicho, jikikatitai. Kakinra yoina retexon, jawen jimi bokátikanai, jaskáxon jawen ocha kopibi itan jakonma akinbi onanyamaresi jonibo ochai kopíribi, Dios meninoxon.

8 Neskara meranxonra, ja Diossen Shinanman noa onanmai, ja reken chité, Diossen xobo meran japariketian, ja Dios jain iká chité kepenmapari iká.

9 Jatíbi neskarabo winotatonra, rama netebaon noa oinmai, ja Dios menikanai jawékibo, itan ja yoina retexon Dios menikanaitonin, ja jain Dios rabii tsinkitaibaon shinan meran iká jakonmabo, jato soaxonti atipanyamaa.

10 Jaskáakin akanaibora iká iki, piti betan xeati, jainoax Dios bebon jakon inox chokítibo. Jaskarabora nekebi senenhati jawékibores ikax, jatíbi jawékibo wetsaresibi Diossen imai kamanres iki.

Criston jimi

11 Ikaxbi Cristora moa joá iki, já riki rama ja *Sacerdotebaon Koshi. Jara rama jatíbi noa winotai jawékibo non yoiai. Ja sacerdote ikax jainoax teetai, Diossen xobo riki; bebon jakonhira itan kikínhora, jara nato netemea jonibaon akáma iki, jaskaranixa nato netemeama iki.

12 Cristora, ja cabra itan waka bene jimi Dios meniti kopí, jain Dios ikainko kayamaa iki, jara kaa iki, jawen jimibi boxoni. Jainra já jikia iki, moa jatíbitian iká iti kopí, westíora potábichores, jaskáaxonra, ochankoniax jatíbitian xabakaatabo itiakin, noa imaa iki.

13 Ikon riki, ja jainxon Dios yoina menoxontiainkoxon, ja cabra, ja waka benen jimi, itan ja waka awin menokana poton, jakonma aká jonibo, jan kachaxkanai. Jara nekebi jakon itiakin jato imati atipana koshiares iki.

14 Jatian nato jawékibo jaskara ikenra, ja Criston jimikaya bebonbires atipana koshia iki. Ja Cristora, jatíbitian ja Shinanman imaa, ochaoma ikax, janbixbi Dioski menikaatax

† **9:4** Ja manára iká iki, trigo bero keska. Jara pan axon pikanai iká iki.

mawata iki. Jawen jiminra noa jan mawátiain boti, non shinan meran iká jakonmabo noa soaxonai, jaskáxon ja jatíbitian jaa Dios non tee axonon ixon.

15 Jaskara kopíra, Jesucristo iki, ja benáa senenhabekonti joi akainko jato kopi yoyo ikai, já mawatatonra, ja reken senenhabekonti joi aká inontian ochakani jonibo jato xabáai, itan ja Diossen kenaabaon, jatíbitian jayáti jato meniti yoinibo bikanon ixon, jato atikonhaxonai.

16 Jaskatax westíora testamento akanai kirika wishaa koshi iti kopíra, jan wishaa jonipari moa mawata iti jake.‡

17 Ja wishaa joni mawatamapari ikenra, ja wishá jawe koshiomabi iki, jawetianki ja joni mawatai, jatianparira ja wishá koshi iki.

18 Jaskara kopíra, ja reken senenhabekonti joi Diossen akainko, yoina retekana jimiribi chikota iki.

19 Moiséssenra jatíbi jonibo, ja esé meran iká, jatíbi senenhati joibo jato onanmaa iki, jaskáa pekáora joshin lana betan westíora isopo poyan bia iki, jaskáaxonra ja wakabake betan cabra jimi onpaxen meskoatonin pokotaanan, ja esé kirika itan jatíbi jonibo jato kachaxa iki.

20 Jato yoia iki: "Nato jimi riki ja senenhabekonti joi jan onanti imai, ja senenhanon ixon mato Diossen axona", akin.

21 Jainxonribi ja Diossen xobo, itan ja meran iká jatíbi, ja Dios rabikin akanai jawékiboribi, yoina jimin Moiséssen kachaxa iki.

22 Ja esekan yoiai iká iki, jatíbi jawékitanishaman jimin soakaatai, jatian jaskati jimi chikoyamaitianra, Diossen jaton aká ochabo shinanxonkin jeneyamai.

Cristonres jonibaon ocha soai

23 Jaskara kopíra atiora iká iki yoina reteti, ja naikanmea jisaakin akana xobo meran iká jawékibo, jan Dios bebon jakon imati kopí. Ikaxbi ja naikanmea jawékibora maxkáke, ja yoina retekana winoa bebonbires jakon wetsa jawéki.

24 Cristora ja naikan iká jisaakin jonibaon Dios xoboaxona meranshoko jikiamaa iki, jara jikia iki, ja naikan iká, ikon Diossen xobonkobishaman, jaskatax rama Dios bebomeax noa kopi yoyo inox.

25 Jara ichai jikinox jain jikiamaa iki, ja baritiatiibi sacerdotebaon koshi, jain Dios iká chiteain yoinanin jimires boi jikiai keskati.

26 Jatian jaskati iwanketianra peokoonontianbi, Cristo moa ichai mawata ikeanke. Ikaxbi rama moa netebo

‡ **9:16** Testamento riki, westíora jonin japarixon kirika wishaa. Ja wishá meranra yoiai, tsoabaonki jatíbi já jayata jawékibo mawata pekao biti iki ixon.

senenkaitianra, westíoraibicho janbix menikaatax mawati Cristo joá iki, jaskáaxon non ochabo noa soaxonti kopí.

27 Jatíbi jonira westíoraibicho mawatai, jaskata pekáora jaton akábo kopí jain bokantibo jato yoixonti nete nokotai.

28 Jaskatiribira Cristo janbix menikaatax westíoraibicho mawata iki, jaskáxon icha jonibaon ochabo jato soaxonti kopí. Japekáora jakiribi joribanoxiki moa jaton ochabo soaxonima, jaon manatabo jato kishpinmaires.

10

1 Ja Moiéssen eséra iká iki, ramakaya iki kaai jakon jawékibaon otares, ikonkon jabishamanma. Jaskara kopíra ja esekan jawetianbi ja baritiatiibi yoinabicho Dios retexonaibo jato jakon imati atipanyamake.

2 Ja esekan akonkin jaton ochabo soaxonti atipana iketianra; ochaitonin shinanmeeyamakin, Dios yoina retexonkin moa jenekeankana iki.

3 Ikaxbi ja Dios yoina retexonkanaibo riki, ja ocha akábo jato jan baritiatiibi shinanmai,

4 ja waka benebaon jimin itan ja cabrabaon jimin, ochabo soati atipanyamaa kopí.

5 Jaskara kopíra Criston nato neten jokin Dios neskaa iki:

“Miara yoina retexonkantinin,
itan jawékibo menikanti
keenyamai, jaskáyamakinra
jonin yoraya min ea imaa iki.
6 Miara keenyamai ja
yoinabo
menokanti, nin ochabo
soaxonon ixon jawékibo
menokanti.
7 Jakopíra en yoia iki:
‘Nenora ea itinke ja ea yoii
kirika meran wishakaata
keskati, ja min shinanna
keská ati kopí Diossé’ ”, akin.*

8 Rekenpari yoiai riki: Dios keenyamai yoinabo retexonkantinin, nin jawékibo menikantinbi, nin jaton ocha soati kopí yoinabo kikinhakin keyo menoxonkantininbi. Jaskara jawékibo esekan ati yoiai ikenbi.

9 Jainoax iribai: “Nenora ea joke min shinanna keská akí”, iki. Jaskáaxonra ja moatian yoinabo retekatikanaibo keyotaanan, jawen toan benáa jawéki aká iki.

* **10:7** Sal. 40.6-8

10 Diossenra noa jawenabobiribi imaa iki, ja Jesucristo
Diossen keena keskáres akí, janbixbi westíoraibicho
menikaatax, mawata iketian.
11 Jatíbi *sacerdotebaonra netetiibi ichaakin yoinabo
retekanai, jaskaraton jawetianbi ochabo soati atipanya-
makenbi.
12 Ikaxbi Jesucristora, westíoraibicho ochabo kopí mawata
iki. Jaskata pekáora Diossen mekayao yakata iki.
13 Jainra itinke, jawen rawíbo Diossen jain já penítiaxonai
kaman.
14 Janra westíorai mawatatonbicho, ja Dioski kikinni
menikaatabo, jatíbitian jakonman senenabo itiakin jato imaa
iki.
15 Jatian jara Diossen Shinanman noa onanmai neskáakin
yoixon:
16 "Ja netebo winota pekáo, ja benáa senenhabekonti joi en
jato betan akaira, inoxiki neskara ikira ikai ja Ibo:
Nokon esébora jaton jointi meran en imanoxiki,
itan jaton shinan meranra en wishanoxiki.†
17 Jatianra jaton jakonma akábo, itan jaton ochabo moa jawe-
tianbi en jato shinanxonyamanoxiki", iki.‡
18 Jaskáakin ja ochabo moa noa shinanxonyamai ikenra, ja
ochabo kopí moa Dios jawékibo meniti maxkáyamake.

Dioski koshii jenétima

19 Jaskara ikenra en mato yoiai nokon wetsabo, ja Jesu-
criston jimi kopíresa, rama rakétanma jain Dios iká chité
meran noa jikiti atipanke,
20 ja chopa nachitebi bebanbainkin, jan jati benáa bai noa
jan kepenxonatoninbi. Ja iki jawen yorabi yoii iká.
21 Noara ja Diossen xobo koiranna, westíora kikin ani *sac-
erdoteya iki.
22 Jaskara iken, shinan meran ikonkon ikax, itan akonkin
ikonhaa ikax, jain Dios ikainbishaman nokónon akanwe. Moa
shinan meran jakonma aká soakaatabo itan nekebi moa
jakonshaman onpaxen chokita keskábo ikax.
23 Jawenbi taxketimaakinkaya, ja noa jaon manata, ikon-
hakin jeneyamanon akanwe. Diossenra noa yoia jawékibo
senenhati iki.
24 Jaskatax wetsabo betan akinananni bebonbires noimis
iti, itan jakon teebores atikaya shinanon akanwe.
25 Dios rabí tsinkiti jeneyamanon akanwe, ja jatíribibo
jaskati axeabo ikax boyamai keskati iamai. Jaskáyamaikaya
wetsabo betan shinan menianannon akanwe; ja non Ibo joti
nete moa ochómabires iketian ointaanan.

† **10:16** Jer. 31.33 ‡ **10:17** Jer. 31.34

26 Jatian ja ikon joi onanna pekáobi, nonbix keenax noa
ochakaresaitianra, ja ocha kopi mawáti, moa wetsa jawéki
yamake.
27 Jatianra noa manáresti iki, ja non akábo yoixontaanan ja
jakonmabires masá teneti chii tiritai meran, Diossen jawen
rawibo jato potatiainribi noa potatinin.
28 Jatian jaweratoki ja Moiséssen eséki yoitimatai, jara
rabéxon, iamax kimishaxon, oinxon ikon yoiaitian jawebi
onísayamakin reteti iká iki.
29 Jaskara iká ikenra, bebonbires castigamekanti iki, ja
Diossen Bake moa ikonhayamakin jamatai keskáakin akaibo,
itan jawen jimi noa kopí chíkoni ikonhayamaibo, jainoax
jan noa noia Diossen Shinanki jakonmaibires yoyo ikaibo.
Ja jimi riki ja senenhabekonti joi aká jan onanti imai, ja
meranxonribira, jabo jawenabobiribi jato imaa iki.
30 Nonra onanke ja Ibo neskati yoyo ika: "Enra jonibo jato
ramiakai, jabaon jato aká keskáakinribi jato kopíxonkin", iki
iká. Jainoax iribaa iki: "Ja Ibonra, jaton akábobiribi jawen
jonibo jato yoixonoxiki", iki.
31 ¡Kikinbires onsá riki, ja jiria Diossen mekenman paketi!
32 Ikaxbi matonbiribi shinankanwe, ja reken maton
Diossen joi ikonhanontianra kikin, atikomabires onitsapiti
jawékibo, koshi shinanyaxonres maton tenea iki.
33 Jatíribi matobora, icha jonibo bebonxon, mato masábo
tenemaanan, mato ichaabokana iki. Jatian jatíribibora jato
jaskáakin akanaibo betanribi kikinni onitsapikana iki.
34 Jaskáakanabira, ja cárcel meran akana joi akaiboribi
maton jato noibaa iki. Jainxon mato jayata jawéki mato
bichinkanabi, mato raroreskana iki. Naikan kaxonra bebon-
bires, itan keyóyosma jawéki non binoxiki iki ixon onannax.
35 Jaskara iken, Cristo ikonhaax jaki koshii jeneya-
makanwe. Jatianra jan mato meninoxon yoia jawékibo,
maton binoxiki.
36 Matobora ja onitsapiti jawékiain koshi shinanyabo iti
maxkákanke. Jaskatax ja Diossen shinannai keskáshamanbo
itaanan, jan meninoxon yoia jawékibo maton biti kopí.
37 Wishá meranra ikai neskati:
"Basimara joti jake, ja joti joni.
38 Ja ea ikonhataanan, jakoni jaax eki koshiabora,
janoxikanai, ikaxbi ea ikonhakin jenekanabo ikenra
jato betan nokon shinan jakonshaman itima iki", iki.§
39 Ikaxbi noara, já ikonhakin jenetaanan, manotiain boai-
boma iki. Jaskáyamaira noa já ikonhaax kishpinmeetabo iki.

§ **10:38** Hab. 2.3-4

11

Oinxonmabi ikonhati

1 Ja ikonhaa iti riki, oinnaxmabi, ja non biti jawékinin
manata iti. Ikon riki ixon, non oinnama jawékibo ikonhati.
2 Jaskáakin ikonhaa ikenra, ja non rekenbo jato Diossen
oinna kikin jakon jonibo ikana iki.
3 Ja ikonhaa ixonra non ononke, nato nete joniakin, jawen
yoyo ikatoninres jatíbi jawékibo Diossen aní. Jaskara kopíra,
ja non oinyosma jawékibo Diossen aká, non rama oinnai.
4 Ikonhai ixonra, Abelnin ja Caínman aká bebonres, jakon
yoina retexon, Dios menia iki. Jaskara kopíra, Diossen atibi
keskáakin akai joni oinna iki, itan jan menia jawékiribi bixona
iki. Jaskáakinra moa Abel mawata ikenbi, ja ikonhaax jaki
koshia iní jawékinin noa shinanmaboresai.*
5 Jaskáakin já ikonhaax jaki koshia ikenribira,
mawáyamanon ixon, jiriabi nato mainmea Diossen Enoc
boá iki, jaskáakin moa Diossen boa iketianra, moa tsonbi
oinyamaa iki. Wishá meranra akai yoikin, ja boamatianbira
Dios keenai keskáshamanres Enoc iká iki ixon.†
6 Ikaxbi já ikonhama ixon, Dios keenai keskábo ati jawékira
atikoma iki. Ja Dios benaitoninra ikonhati jake, Diosra jake
ixon, itan já benaibora, ja bikanti jawékibo jato meniai ixon.
7 Ja ikonhai ixonra, Noekan jan oinyosma jawéki winoti
kaaibo, Diossen yoiaibo ninkátaanan, jawen rareboyabi kish-
pinmeenoxon, ani wapóro aká iki. Jaskáakin ikonhaxonra,
jaton akábo ja nato netenmea jonibo jato yoixona iki. Jaskara
kopíra, já ikonhaax, atibi keskáakin akai joni baneta iki.‡
8 Já ikonhaa ikaxa, Abraham Diossen kenaa, yoitimayamai
ja janbi meninoxon yoia main jaai kati kopí, pikota iki. Jara
jawen mainmeax kaa iki, jaweranoki, ea kaai ixon onan-
naxmabi.§
9 Jaskáakin já ikonhaa ikaxa, ja Diossenbi menia main
ikaxbi wetsankoniax joá joni keskatires jaa iki. Jara jakatiai,
chopa xobo meranres. Jatian Isaac betan Jacobribi jaskati
jakana iki, jaboribi jaskara jawéki jato meniti yoia ikax.*
10 Ja Abrahammanra manaa iká iki, ja Diossenbi aká je-
manko jaai katín. Jatian ja jemara, Diossenbi aká ikax, kikin
koshi iki.
11 Já ikonhaax jaki koshia kopíra, Saran bakeayosma ixonbi,
itan Abraham yosishoko ixonbi. Diossen koshi meniatonres
bakea iki. Ja jaskara jato imati yoiabora, Diossen akonkin
senenhai ixon ikonha kopíres.†

---

* **11:4** Gn. 4.3-7 † **11:5** Gn. 5.21-24 ‡ **11:7** Gn. 6.13-22 § **11:8** Gn. 12.1-5
* **11:9** Gn. 23.4; 26.3 † **11:11** Gn. 15.6; 17.19

12 Jaská*akin* Abrahamman, kikin yosishoko moa koshioma
ixonbi bakeara, jawen chiní rarebobo kikinbiresi kaikanike.
Ja naikanmea wishtinbo, itan aniparo kexá iká mashibo non
oinna keskati, tson toponmati.‡
13 Jatí*bi* ja jonibora, Diossen jato jaskara meniti yoiabo
biaxmabi mawá*kana* iki, ikaxbi ikonhabo ixonra, ochó*xonbi*
jaskarabo oinxon onantaanan, meken sananxonreskana iki.
Noabora nato netén iamai winotaibores iki ixon, jatonbi
onantaanan.
14 Jaskatibo yoyo iká*ni* iketianra, non kikinhakin onanke, ja
jain ikanti maibiribi benai jabo ikana.
15 Ja jainoax jokonkani mai shinanni jaskakani ikaxa,
jakiribi ja main boribakeankana iki.
16 Ikaxbi jabora, kikin jakon mainko jatín keenkana iki.
Onantiakin yoia, ja nai neten jaai bokantinin keeni. Jaskara
kopí*ra*, jaton Dios riki ea iki itin, rabinyamaa iki, moa jain
jakanti jema jato benxoaxona ikax.
17 Jaská*akin* já ikonhaa ixonra, Diossen Abraham tanaa,
ja jawen bake Isaac retenoxon boá iki, Abrahamra jawen
jabicho bake retexon, menoti jawemabi iká iki, Diossenbi
neskaakin yoia ikenbi:
18 "Ja Isaac meranoaxa, icha min chiní rarebobo kaikanti
jake", akin.§
19 Abrahammanra onanna iká iki, Diosra ja mawá*kanabo*
jiriati atipana koshia iki ixon. Jaská*akinra* Isaac mawataxbi,
jakiribi jiria keská*akin* shinanna iki.*
20 Jaskati Dioski koshia ixon, ja Isaacnin jawen bake rabé,
Esaú betan Jacob yoia iki, Diossen jato jakon imaboresnon
ixon.
21 Jaská*akin* ikonhaa ixonra, Jacobnin moa mawá*tires* ixon-
ribi, ja Josekan bakebo yoia iki, Diossenbira matoki jakon
shinannoxiki ixon yoia iki. Japekaora jawen kekó*tikibi* koshi-
taanan, Dios rabia iki.†
22 Jaskararibi ixonra, Josekan moa mawá*tires* ixon, ja
*israelita jonibora Egipto mainmeax jokonoxikanai ixon,
jato yoia iki, jainxon ja mawata pekáoki, jawen yora
jawekeskakanti iki ixon, jato yoia iki.‡
23 Ja ikonhaa ixonribira, bake pikó*ketian*, kikin metsás*hoko*
oinxon, jawen anibobaon kimisha oxe Moisés jonekana iki.
Ja benbo bakebo reteti jato apon yoia ikenbira, rakéyamakana
iki.§
24 Ja ikonhaa ixonribira, moa yosi joni ikax, ja faraónman
bake ainbaon bake riki, akantinin Moisés keenyamaa iki.

‡ **11:12** Gn. 15.5 § **11:18** Gn. 21.12 * **11:19** Gn. 22.5 † **11:21** Gn. 47.31
‡ **11:22** Gn. 60.24; Ex. 13.19 § **11:23** Ex. 1.22

25 Jaskáyamaira, ja Diossen jonibo betanbi ramiakantin,
jawemabi iká iki, ja ocha akai jonibo betan rarotitianbi.
26 Janra shinanna iki, ja Diossen Bake nato neten joáx, rami-
akana onitsapiti keskatiribi iti. Ja Egiptoain ja jawékibaon
rarotitianbi; janra onanribia iki, ja Diossen meniti yoiabo
seneni kaiboribi.
27 Ja ikonhaxibira, Moisés Egipto mainmeax, ja apo
sinataibi, rakéyamai pikota iki, jaskataxa jishtima iken Dios
oinnama ikaxbi, janbi oinna keskati jaki koshia iki.*
28 Jaskáakin ikonhaa ixonra, ja *Pascua fiesta jato akinna
iki. Jainxonra ja yoina retexon, jawen jimin jaton xobo
xepotibo sikakanti jato yoia iki, jaskáxon ja *israelitabaon
reken bakebo, ja retemis ángelnin jato retenaketian.
29 Ja ikonhakana kopíribira, israelita jonibaon, ja ani Joshin
paro mai manxanshaman imaatonin shitákana iki. Jainxonra
ja Egipto sontárobo jato ikanatonribi shitákanaitian, jenen jato
keyoa iki.†
30 Jaskáakin ikonhakanketianribira, kanchis nete ja Jericó
jema katea chité, ja israelitabaon mayákanketian, ja chitébo ras
ika iki.
31 Jatian jaskáakin ikonhaa kopíribira, tsini ainbo, Rahab
janeya, ja yoitimabo betanribi mawáyamaa iki. Ja joné jato
oinni bekana israelitabo jakonhaxon jawen xobon jato bia
kopí.‡
32 ¿Jaweboki en mato yoiboresti atipana? Ja Gedeón iníbo, ja
Barac iníbo, ja Sansón iníbo, ja Jefté iníbo, ja David iníbo, ja
Samuel iníbo, itan ja profetabo ikánibo mato yoitibo japari-
axbira, ea netebo senenyamaa iki.
33 Ja ikonhaabo ixonribira wetsa maiboribi jato bichinkana
iki, joni koshi ixon, itibi keskáakinboribi jato ikínkana iki,
Diossen jato meninoxon yoia jawékiboribi bikana iki, ja
leónboribi jaton kexabo xeponankana iki.
34 Ani chii tiritaiboribi nokamakana iki, espadaninbo
retekaskanabi, jabákana iki, jatíribibaonra moa yosmakanabo
ixonbi, jakiribi koshiinakiranxon, ja reteanantiainxon jaton
rawíbo jatoareskana iki.
35 Jatíribi ainbobaonra, jaton rarebo jirikanaboribi oinkana
iki. Jatíribibora rishkixonbo retekanainbi jato jenemakan-
tininbo keenyamai mawákana iki, jaskata pekáo jakonhirai
janox jakiribi jiribiti onannax.
36 Jatíribibora jatoki shiroananbo jato rishkikin, onitsapi-
akana, iki, cadenaninbo, itan cárcel meranboribi jato akana
iki.

---

* **11:27** Ex. 12.21 † **11:29** Ex. 14.21 ‡ **11:31** Jos. 2.1

37 Wetsabora makanman tsakaxonbo retekana iki,
pochínikon xatexonbora, jato retekana iki, chichika kenshon
chachixonboribira jato retekana iki. Jatíribibo ikana iki,
jainshaman iti onantimabo ikax, boantani, jaton chopabo iká
iki oveja bichi, itan cabra bichibo axon sawekanashokobo,
jawebiomashokobo, onísshokobo, itan ramiakanabo.
38 Nato netemea jonibora, jakon jonibo nato main jatín
keenyamakanai, jaskákin jato ramiakanara, nato netemeax
jain joni jayamainkobo boantani, manish meranbo, shanka
kini meranbo, jainoax mai kini meranboribi, jonékana iki.
39 Jaskarabo winoxonbira jabaon westíoraxonbi, ja Diossen
jato meninoxon yoiai jawékibo biamakana iki. Já ikonhaabo
ikax jakoni ikanabo ixonbi.
40 Neskarara winókana iki, jato Diossen jaskara imanoxon
yoia bebonbires noaboribi ikanon ixon. Jaskáaxon nobetanbi,
jaboribi jakonbiresshaman imati kopí.

12

Dioskires koshiax jati

1 Jaskara ikenra, icha Dios ikonha jonibaon noa katekana
iketian, jatíbi jan noa tsokas akaibo, itan jan noa ratanea
keská ochabo moa non jeneti jake. Jaskáatananra já non
chibanti jake, jaki koshixonres.
2 Ja Jesucristo shinanyareskaya janon akanwe, ja riki non
já ikonhaketian, noa jákoman senenabo imai. Ja Jesússa
rabinti jawékibo shinanyamabaini, korosen akana mawata
iki, jaskati onitsapita pekáo, kikin raroshaman iti onannax.
Jaskataxa naikan kaax, Diossen mekayao jawen ani yaka-
tinin yakata iki.
3 Jaskara iken ja Jesús iníbo onannax, ja shinannires mato
jakanti jake, jara omiskin, ja ochaya jonibaon ichabiresakin
jakonmaakana iki. Jaskarabo kopíkaya jatsanyamai shinan
namanyamakanwe.
4 Matonra, ocha betan reteanankin, ja Cristo iní keskatiribi
mawati, maton onanyamake.
5 Jaskatira, ja jawen bakebo iken, Diossen esea joibaon
mato moa shinanbenokanke. Ja Wishá meran ikai neskati:
"Nokon baké, ja jakonma min akaitian,
non Ibon ponténon ixon mia yoia,
ninkáxonkashamai iamawe, jainxon ja koshi
joinbo mia akábi, shinan namányamawe.
6 Non Ibonra, jan jato noiabo ponténon ixon jato yoiai;
jainxon jawen bakeakin jato shinannaiboribi, jato casti-
ganai", iki.*

* **12:6** Sal. 3.11-12

7 Matonra, ja masá tenetibo winókinbi teneti jake,
jaskáxonra jawen bakeboakin mato Diossen shinanti iki.
¿Jakonmai ikaitian ponténon ixon, jawen papan notsinyosma
bakeboki jaa?
8 Jatian maton jakonmabo akaitian, Diossen jatíbi
jawen bakebo akai keskáakinribi notsinhamai ikaxa,
ikonkonshaman jawen bakemabo mato ikanai.
9 Noa bakebo inontianra, ponténon ixon, non papabaon
noa masábo tenemakana, jakonhakinbo non jato ixona iki.
Jaskáribira, ja non Papa naikan ikátonin noa castigana, itibi
noa jaki jenekaati jake, noa jati neteyabo ikanti kopí.
10 Non papabaonra jaton shinannai keskáakinbiribi, nato
mainxon noa castigankatikanai. Ikaxbi Diossenra noa casti-
ganai, ikonkon noa akinnoxon, jaskatax já keska jakonboribi
noa ikanon ixon.
11 Ikon riki, ja noa castigankanai hora, jan keentishaman
jawékima. Noara chexai, ikaxbi jaweratonki jaskákana
jawékibo onannai, jara jakoni, itan pontetiribi jati iki.
12 Jaskara iken, ja non meken paxkina keskábo ikax,
itan ranboxo yosmaa keskábo iken, jakiribi koshiai keskábo
ikanwe.
13 Ja ponté bai benakanwe, jaskatax ja chanké iki niai
keskábo iitibi, moa benxoax, jakoni niai keskábo, mato
ikanon.

Dioski yoitimai jati riki onsá

14 Jatíbibo betan jakonbires xabá shinanyabo ikanwe, itan
jakonibo jakanwe. Jatian jaskati jakoni jayamaxonra, tsonbi
ja Ibo ointima iki.
15 Moa Dios noiabo ixon, jenetimaakinkaya shinankanwe,
matora jiwi tapon moka keskábo ixon, jonibo jato jakon-
maakaibores inake.
16 Wetsabo betanbires yorantibo ayamakanwe, itan Dios-
biribi axona jawékibo omisyamakanwe. Jaskarara winota iki
Esaú, janra aká iki, jan reken bake ixon biti jawékibo, westíora
plato piti kopi, jawen wetsa maromakin.†
17 Matonra onanke, jaskáakin moa jawen wetsa menia
pekáo, jawen papan jaskara meniti yoiabo bikaskinbi, moa
biamani. Jaskáakinra kikinbiresi winixonbi, ja winota jawéki
kopí, moa jawebi ati atipanyamaa iki.
18 Matora ja *israelitabo mananman bokani keskati,
ikanamabo iki. Jabaonra oinna iki, tii ati jawékibo, itan
chii meranoax tirí pikotaibo, jainra kikinbires yamé ikax,
niweababo bea iki.

† **12:16** Gn. 25.29-34

19 Jainoax trompeta xoon ikaibo, itan Diosbi yoyo ikaiboribi, maton ninkatama iki. Jatian ja joi ninkatabaonra,
moa jaskáakin jato yoiborestima yoikana iki,
20 ja senenhakanti esé neskati iká teneti atipanyamaxon:
"Jawerato jonin, iamaxon yoinanin inonbiki, ja manan jawen
taen jamatai, jara makanman tsakaanan, iamaxon yami ken-
shon chachianan reteti iki", ikai iketian.
21 Jatian ja oinkanai jawékibora iká iki, kikinbires onsá,
jatianra Moisésbobi inike neskati: "Eara raketi saki ikai", iki.
22 Ikaxbi matora, ja *Sión janeya mananman moa
nokokanabo iki, ja jiria Diossen jemanko, ja nai netemea
Jerusalénhain, ja Dios rabii icha ángelbo tsinkíkanainkoribi.
23 Jainoax mato nokókana iki, ja reken Diossen bakebo
ikanainkoribi, ja naikan wishakaatabo ikain, ja jatíbi jaton
akábo jato yoixonai koshi Diossiba, ja jakon jonibaon kayabo
Diossen jakonman senenabo, jato imaxona ikainkoribi.
24 Ja senenhabekonti benáa joira Jesús meranxon aká iki,
jawen jiminra ochabo noa soaxona iki, jaskara ikaxiki, jawen
jimi ja Abelnin jimi iní bebonbires jakon.
25 Jaskarabo iken, koirameekanwe, ja Diossen noa yoyo
akabi ninkáxonkashamaira, noa inake. Jatian jaskáakin
jato yoiabi, ninkáxonkashamakanaitianra, ja *israelitabo jato
Diossen castigana iki. Jaskáribiakinra naikanxonbi, jan noa
yoiabo non ninkáxonyamaitian, noa castiganshokoti iki.
26 Moatianra ja Diossen jato yoyo akaitian, mai shakota
iki, ikaxbi ramara ikai neskati: "Jakiribira moa maibicho
imayamakin, en rama nairibi shakomanoxiki", iki.‡
27 Ja "jakiribira en imanoxiki", ikaitonra noa onanmai,
jatíbi jan jonia jawékibo, ja taxkéti atipana jawékibo keyoi kaai,
jaskatax ja taxkéyamaibobicho jati kopí.
28 Ja Diossen ikinnaton noa jain jati netera, wetsanko
taxketaima iki. Neskarabo kopíkaya, iráke ayananbi Dios
rabinon akanwe jawen keena keskáakin, noitaanan aniakin
shinanxon.
29 Ja Diosra jatíbi keyoai tiritai chii keska iki.

13

Diossen joi akai ikax, jaskati itibo

1 Jaskara kopí joi akaibobires ikax, wetsabo betanribi
noianani jenéyamakanwe.
2 Ja matoiba beaibo noianan, jakonhaxon jato bikanwe,
jaskáakinbo axonra, jatíribibaon onanxonmabi, ángelbo jaton
xobon nokómakana iki.

‡ **12:26** Is. 13.13; Hag. 2.6

3 Ja presoboribi shinankanwe, matoribi jato betanbi presoakanabo shinantaanan; ja ramiakanai joniboribi shinankanwe, matoribi jaskarabo winotai keská, shinantaanan.

4 Jatíxonbira ja wanoi biananana jawéki, jakonhakin oinkanti jake, moa biananabo ikaxa, mato yosmaananti yamake. Diossenra, ja atima betanbires yoranti akaibo, jainoax wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti akaibo, jaton akábo jato yoixonoxiki.

5 Koríkibichores noiamakanwe, ja mato jayata jawékiboya ikaxeskaya, jakon shinanni jakanwe. Jaskara yoiira ikai Dios neskati: "Jawetianbira en mia potatima iki itan jenetima iki", iki.*

6 Jaskara ikenra, kikinni Dioski koshiax noa neskatibo yoyo iti atipanke:

"Ja Ibo riki ea jan akinnai, jakopíra, jonibaon
akanti jawékibaon ea rakéyamai", iki.†

7 Ja Diossen joi yoiananbi, mato ikinnai jonibo shinankanwe, Shinankanwe, jawekeskataxboki jabo mawákana iki ixon. Jabo ja Dioski koshiabo ikax, ikáni keskatiribi ikanwe.

8 Ja Jesucristora jabi iki moatianbi, ramakamanbi itan jatíbitian inóxiki.

9 Ja meskó maton onanyamaa esébo mato yoikanabi jato ninkáxonyamakanwe. Ja Diossen noimisti shinanyabo ikaxkaya, beboni non shinanbo koshinon akanwe. Ja jatíribi jawékiati pitimabo yoikanai jawékibaonra, jawebi jato akinyamaa iki.

10 Ja janxon Dios yoina menoxonainkoniara, ja moatian Diossen xobonko teetai ikátikanai *sacerdotebaon, piti atipanyamake.

11 Ja *sacerdotebaon koshinra, ja yoina jimibo ja Diossen xobonko bokatiai, jaskáxon jaton ochabo soaxonon ixon Dios menikin, ikaxbi jaton yorabora apaokanike, jemamaan boxon menokin.

12 Jaskáribiakinra jawen jiminbi jawen joi akaibo jakon jonibo imati kopí, jemamaanbires boxon onitsapiaxon Jesús retekana iki.

13 Jaskáribiikaya pikotax, Jesús betanbi bonon bokanwe, jaskatax já retekani keskatiribi, onitsapianan mawáti shinanyaboribi inox.

14 Nato netenra, jatíbitianshaman noa jain iti yamake, jaskáyamaikayara, jain noa jaai kati benáa jema manaax noa ikanai.

---

* **13:5** Dt. 31.6 † **13:6** Sal. 56.3-4

15 Jaskara kopíra, Cristo kopíres jatíbitian non Dios rabiti jake, neská*akin* rabiira, jatíbi non iká*boyabi* noa Dioski menikaatai, jaská*akinra* non kexakanbi non Dios rabiti jake.
16 Jaskara iken, jakon jawé*kibores* akí jakanabo ixon, ja mato jayata jawé*kininbo*, wetsaboribi jato akinkanwe. Neskati mato akinanannaitianra, Dios raroai.
17 Ja mato ikinnai koshiboki yoitimayamakanwe, jabaon mato yoiai keskatiboreskaya ikanwe, jabaonra mato koirankin jeneyamai. Jabaonra onanke jaton aká jawé*kibo* Dios yoii bonoxikanai; joibo jato senenhaxonkanwe, jaská*xon* jabaon raroshamaanan jakonmaibo yoyo iamakin jaton tee senenhakanon. Ja jakonmaibo yoyo itinra, noa jakon jawé*kibaon* akinyamai.
18 Noki orankanwe, jatí*biain* jakonires itiakin shinannaibo ikaxa, jakonma aká non shinan meran yamabo noa ikanai.
19 Jainxon ishtontaniribi matoiba kanon ixon, ea Diossen akinti kopí*ribi* orankanwe.

Senentiainbi jato saludana

20 Ja jakon xabá shinanya jato imai Diossenra, ja non Ibo Jesús, mawá*kenbi* jirimaa iki, ja ovejabo ikinnai joni keska, jawen jiminra ja senenhabekonti joi jatí*bitian* itiakin onanti imaa iki.
21 Janbi mato jakonman senenabo, itan jatí*biain* jakoni itiakinbo mato imabanon; jaská*axon* jawen shinanna keská*shamanbo*, maton senenhanon, itan Jesucristo meranxon jawen keena keská*akin*, noobetan ati kopí. Ja Cristo jatí*bitian* rabinon akanwe, jaskara ibanon.
22 Nokon wetsabó jatsanyamakinpari, mato koshinon ixon, nato ichama joibo en mato wishaxonabo, ea ninká*xonkanwe*.
23 Jainxon maton onannon ixonribira, en mato yoiai, ja non wetsa Timoteora moa cárcel meranoax pikóke, ishtontani neno jokenra, ea jabé mato oinni kati iki.
24 Jatí*bi* ja mato ikinnai koshibo, itan wetsa mato betan joi akaiboribira non saludo bomai, jainxon ja Italiainoa non wetsabaonribira, mato saludo bomakanai.
25 Diossenbi jawen noimisti shinanman mato jatí*bibo* akinbanon.

SANTIAGO
Diossen jonibo janbisaki, Santiagon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Santiago, Dios betan Ibo Jesucriston yonoti. Ja chonka rabé tsamá jatíbiain janbisa joi akai *Israel jonibora, en saludanai.

Tanakaatibo ikainbi, Iboki koshii jenétima

2 Nokon wetsabo, jatíbi meskó tanakaati jawékibo nokoaxbira, raroshamares mato ikanti jake.

3 Matonra moa ononke, ja Cristo ikonhaa ikax, mato tanakaatai jawékibaon, koshi shinanyaxon maton tenenon ixon mato onanmai.

4 Ikaxbi jaskara koshi shinanyanixkaya, moa jákoman senenabo, itan kikini Dioski koshiabo mato ikanti jake, jaskatax mato ja yoixonkanti, jawe rami yamati kopí.

5 Jawerato matoboki shinanti onan itin maxkata, Dios yokákanwe; janra keenshamanxon, yoashiamakin mato meniti iki.

6 Ikaxbi yokákinra, wetsa keskaakinbo shinanyamakin kikinhakin ikonhataanan yokáti iki. Jaweratonki wetsakeskaakinbo shinantaanan yokatai, jara aniparo bechon niwen aká oken boanbekonai keská iki.

7 Tsoaki jaskáakin shinannai joni iki, janra shinantima iki, ja Ibonra ea meniai iki ixon.

8 Rama nete wetsaresibiakin shinanxon, nete xabáketian wetsaresibiakin shinannai ixon. Jatian jawen ikainboribi iki pontéakin shinannaima.

9 Jawerato joi akai joniki jawékinin maxkatashoko iki jara raroresti iki, Diossenbi jatíbi jawékinin senena joni keskáakin imaa iken.

10 Jatian ja joi akai jonira jatíbinin senena iitibi, moa jawemabi banetax raroresti iki. Ja icha jawékia jonira, xobi joa keska basima keyotaibores iki.

11 Ja xobira ikai bari pikóxon jawen xanan aká choshiax jawen joabo maanni; jatianra metsáshaman iibataxbi, ja joabo moa jakonma ikai. Jaskáairibira ja icha jawékia joni, jatíbi jawen jayata jawékiboyabi keyóti iki.

Tanakaati jawékibo

12 Diossenra raro imati iki, ja jawen shinan meran jakonma ati shinanbo beaibi, koshi shinanyaxon jaskarabo tenea joi

akai joni; jatianra jakon iká ixon, já noiax jakanabo jato Diossen meniti yoia, jatíbitian jati nete biti iki.

13 Jawerato joi akai joniki, jawen shinan meran jakonma ati shinanbo joái; janra Diossenra ea jaskara shinanmai ixon shinantima iki. Diossenra jawetianbi jawen shinan meran jakonma atibo shinanyamai, itan tsoabiribi jakonmabo akanon ixon jato shinanmayamai.

14 Jaskáyamaira westíora joni, jawen jakonma ati shinanbaonbi keenmaxon janharesa, jakonmabo atiakin shinannai.

15 Jatian jaskáakin jakonmabo ati non shinannaibaonra noa ochanko pakémai, jatian jaskati ochai noa jaatoninra mawátiain noa boai.

16 Nokon keen wetsabo, matonbinix paranmeeyamakanwe.

17 Jatíbi ja jakon itan jakonman senena jawékibo non biai riki, ja bochikia Diossenbi noa menia. Janra ja naikanmea wishtinbo jonia iki, ja Dios riki jatíbitian jabi, jara wetsaresibiamai, itan ota keskaribi iamai.

18 Janra janbi keentaanan, ja ikon joi ikonhamataanan noa jati neteyabo imaa iki. Jaskatax noapari jawen reken bakebo, itan jakon bakebo inon ixon.

Diossen join yoiai keskati jati

19 Nokon keen wetsabo, enra mato neskáakin yoiai: Jatikaxbira mato ikanti jake, yoyo ikanaitian ninkátiresbo, timenbiresa sinatax, mato yoyo iresti yamake.

20 Jaskati sinatai joninra, jawetianbi Dios keenai keská ayamai.

21 Jaskara kopí ja nato netemea jakonmabires, itan rami jawékibo kaikaresaibo moa ayamakanwe. Jaskáyamaikaya ja Diossen jawen joi maton shinan meran imaa iken, rabí shinanhomanix ja join yoiai keskatires ikanwe, ja joira jato kishpinmati atipana koshia iki.

22 Ikaxbira ja joi ninkatairesbo mato itima iki; ja join yoiai keskatikayara mato jati jake, jaskati iamaira, matonbinix paranmeetires mato iitai.

23 Jaweratoboki ja joi ninkáxonbi, jan yoiai keská ayamaibo iki, jabora jonin jawen bemanan espejonin oinnai keskáres iki.

24 Jaskati janbixbi oinmeekaini kaaxa, jaweskaki já iká ikaxbo moa shinanbenotai.

25 Ikaxbi ja kikinhakin ninkáxon onantaanan, jan noa xabáakai esekan yoiai keská akin jeneyamaibora, jatíbi jaton akai jawékiainbo, raroshaman ikanti iki.

26 Tsoaboki joi akaitonin shinanmeetibi jakonmaibo yoyo iresai; jabora jatonbinix paranmeekanai, jaskatira joi akai iki ikai ikaxbi, jawemabi iki.

27 Ja akonkin joi ikonhaax, Papa Dios bebon jakon iti riki
neskara: Ja kachiana bakeboyabi ja benomaatax onitsapi-
taibo jato akinti, jainoax nato netemea jakonma jawékiboribi
atima.

2

Wetsabo omistimaakin jato yoia

1 Nokon wetsabo, ja koshi shinanya non Ibo Jesucristo ikon-
haibo ixon wetsabobichores kikin joniakin shinantaanan,
jatíribibo kikinmashokoakinbo shinanyamakanwe.

2 Iti iki ja mato tsinkitainko rabé joni jikii, wetsa iti iki kikin
chopa sawéya, itan oro meosoti sawéya, jatian wetsa iti iki
chopa payoshoko sawéya noshíbires jikii.

3 Jatian ja kikin chopa sawéya ati iki maton jakonhakin
bixon neskáakin, nato jakon yakatiainshaman yakáwe akin.
Jatian ja chopa payo noshíbiresshoko joni ati iki maton
neskáakin; mia neno chankawe, iamax neno enamanbi main
yakáwe akin.

4 Jaskáakinbo jato akíra, maton jaskáati jisábores jato jakon-
hai mato iikanai. Jakonma shinanyaxonres jato jaskai ixon.

5 Rama en yoiaipari ninkákanwe nokon noi wetsabo,
Diossenra, nato netemeax jawékinin maxkata jonishokobo
jato katota iki; ja Cristo ikonhabo ikax moa jatíbi jawékinin
senena keskábo ikanon ixon: itan já noiabo, jawen ikinaton
jati netenko jato ikinnoxon yoiainko jaboribi ikanon ixon.

6 Ikaxbi matonra, ja jawékinin maxkatashokobo jawemabi-
akin jato shinannai. ¿Ja jatíbi jawékinin senena jonibomarin,
jawékibo bichinoxon, mato joni koshiboiba boaibo?

7 ¿Jabomarin ja maton rabiai jakonhira non Ibon janeki
jakonmaibires yoyo ikaibo?

8 Matonra jakon atiki ja Wishá meran yoiai esébo akonkin
senenhaxon. Jainra ikai neskati: “Minbix mia noikaata
keskáakinribi, wetsabo jato noiwe” iki.

9 Ikaxbi wetsabobichores kikin joniakin shinantaanan
jatíribibo kikinmashokoakinbo shinanira, ja Diossen esé
senenhayamai mato ochai.

10 Jawerato joninki jatíbi Diossen esébo senenhaxonbi,
westíora eséshokores senenhayamai, janra jatíbi eséboribi moa
senenhayamake.

11 Ja wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima yoini
Diossenribira yoia iki: “Jato reteyamawe” akin. Jaskara
iken jaweratoboki wanoya itan benoya ixon, wetsa betan
yorantibo ayamakinbi jato reteai; jabaonra ja esébo moa
senenhayamake.

12 Ja ochankonia noa jan xabáa esé meranxon, non aká
jawékibo noa Diossen yoixonti ikenra; mato yoyo ikainkobo,
itan maton ikainkobo, mato koiranmeeti jake.
13 Ja wetsabo jato noibayamaa jonibora, jawebi noibaya-
makinribi jaton akábo jato Diossen yoixonoxiki. Ikaxbi jato
noibai iká jonibora, jaton akábo jato Diossen yoixonai neten
jakonbires pikónoxikanai.

Non akaitonin, non ikonha jato oinmati

14 Nokon wetsabo; jawemabi riki westíora joni Dios ikonha
ikax raroibi jan ikonha keskati imai ikax. Jaskara iken
¿Imeyanti atipanke westíora joni, jan ikonha jawékininbichores
kishpinmeeti?
15 Iti atipanke westíora nobé joi akai benbo iamax westíora
ainbo, ja saweti chopaoma; jainoax ja jawékiatiomaribi.
16 Jatian mato westíoranin ati iki neskáakin: "Mia jakonbires
ibanon rakokanwe, mato potónon kaman jawékiakanwe",
akin. Jan maxkatabo menikinmabi. ¿Jawe jakonki aká
jaskáakinres yoixon?
17 Jaskáribira ja non ikonha jawéki winotai, onantiakin yoia,
nekebi ja non ikonha jawékinin jishtiamaira; westíora mawá
jawéki keskáres iki.
18 Iti iki westíora joni yoyo iki: "Miara Dios ikonha joni iki,
jatian eara, ja en ikonha keskati ikai iki". Rama jaskati jaxon-
mabi ja min ikonha ea oinmawe, jatian enra mia oinmati iki
ja en ikonha keskati ikin iki.
19 Minra akai westíora Diosbichora jake ixon ikonhakin;
jaskáakin min ikonhara kikin jakon iki. Yoshinboribira
jaskáakin ikonhai raketi saki ikanai.
20 Onanma joni iamawe; onanwe, ja min ikonha jawékinin
nekebi jishtiamai ikaxa, ja min ikonha jawéki yankabires iki.
21 Diossenra non reken papashoko Abraham atibi keskáakin
akai joni oinna iki. Jawen bake Isaac makan tsamanxon reteti
yoia iken axonaitian.
22 Jaskarainxonra non ointi atipanke, Abrahamman jan
ikonha jawen akátonin nekebi jato oinmaa. Jaskáakin jawen
aká jawéki nekebi jistiatonra jan ikonha kikin jakon iká iki.
23 Jaskataxa ja wishá meran yoiaibo senena iki: "Abraham-
manra Dios ikonha iki, jaskara kopíra atibi keskáakin akai joni
oinna iki", iki iká. Jaskatira Abraham Dios betan raenanai
joni baneta iki.*
24 Jaskarainxonra maton ointi atipanke; Jawen akaibo
kopíribi atibi keskáakin akai joniakin Diossen jato oinnai;
ikonhakana kopíbichoma.

* **2:23** Gn. 15.6

25 Jaskáribira winota iki ja tsini ainbo Rahab; Diossenra
jawen aká kopí atibi keskáakin akai ainboakin oinna iki, ja joi
bei bokana jonibo jain ikanti menianan wetsa baiori pikóti
jato akinna kopí.†
26 Westíora yora riki kayaoma ikax mawá; jaskara mawá
keskaribi riki, Dios ikonha ikaxbi ja non ikonha keskati noa
imai.

3

Yoyo ikaiton noa ochai

1 Nokon wetsabo, ja mato xaran iká joi akaibo jatikaxbiora,
jato joi onanmaibo itin keenaibobires iamakanwe. Matonra
onanke ja jato joi axeai ikenra, bebonbires non aká jawékibo
noa Diossen yoixonoxiki ixon.
2 Jatikaxbira noa ochakanai; jaweratoki jawen yoyo
ikainkobo ochayamai, jara moa jakonman senena joni ikax,
janbixbi koiranmeeti atipanke.
3 Westíora kabayora ati iki, jatiobi jawen yora non
keenaoribo kamanoxon, westíora jan tsasiati risbikan
renexkin.
4 Oinkanwe ja ani waporobo; jabora akai aniora ikenbi
niwe koshibaonribi xotonainbi, ja timon akaitonin jawen
timon maxkoshoko ikenbi, jawen keenaioribiribi bokin.
5 Jaskararibira winotai non jana, ja iki westíora
maxkoshoko jawéki non yora meran iká, ikaxbira ani
jawékibo ati atipanke. Westíora maxkoshoko chii tirikanra
niibo menoti atipanke.
6 Jaskara chii keska riki ja jana. Ja westíora maxkoshoko
jawéki non yora meran iká riki koshi, jan jatíbi jonibo
jakonma imai ikax. Ja chii tiri keská non jana meranoax
pikotai riki, jain masá teneti chii tirikan imaa ikai, janra non
ikainkobo noa jatíbitian jakonma imati atipanke.
7 Joninra raeati atipanke, itan moa akábo iki, jatíbi meskó
yoinabo, noyai yoinabo, norex iki niaibo, jenemea yoinabo.
8 Ikaxbi tsonbira ja jana janharesti atipanyamake, jara
jakonma jawéki bochoa keská iketian, tsonbi bechitenti ati-
panyamake.
9 Non jananra ja non Papa Dios non rabiai, jatian janribira
já keskabiakin Diossen joniaka jonibo non jato jakonmaakai.
10 Ja kexakanmeaxbichora jakonhamisti joi itan jakon-
mamisti joi pikotai. Nokon wetsabo, nato jawékira jaskara iti
atipanyamake.

† **2:25** Jos. 2.1-21

11 Jawekeskataxbira jainoax jene jokonai westíora mai
kininkoniaxbicho, bata jene betan moka jene jokonti atipa-
nyamake.
12 Westíora higo jiwinkora, aceituna bimiti atipanyamake;
jainoax westíora uva nishinkoniaxa higo bimi pikóti atipa-
nyamake. Jaskaribira jainoax tashi jene jokonai westíora
mai kininkoniax bata jeneribi jokonti atipanyamake nokon
wetsabo.

Rabé keska onan shinan

13 Tsoaboki mato xaran onan shinanya iki, itan kikinhakin
ninkataibo iki, maton ikainkobo jakonires mato ikaibokaya
jato oinmakanwe, ja shinanti onanman rabíti shinanhomabo
imaa ixon.
14 Ikaxbi maton shinan meran jatoki notsireskin jato
rawíanoxonres jawéki akíra, jawebi mato rabíti yamake,
jaskatira jansoires mato iitai.
15 Neskara onan shinanra Diossibakeax joáima iki; jara nato
netemeabi iki, jonibaon shinanres itan *Satanássen shinanbi.
16 Jaweranoki notsiresi itan rawikananibo jakana, jainra
shinan tsokásboribi jaax, meskó ocha akíboribi jakanke.
17 Ikaxbi tsoaboki ja Diossenbi jato menia onan shinanyabo
iki, jabora jatíbibo bebon moa jakonma ati shinanhomabo
iki, wetsabo jakonhai jonibo ikax, yoiti joniboribi iki; jainoax
jato onísakai joniboribi iki, itan jatíbibo senenbires jato jakon-
hakin akaibo, itan ikoni yoyo ikaibo ikax jakon jawéki akai
jonibo iki.
18 Jaweratoboki xabá shinanyabo ikanon ixon jato akin-
naibo iki, jabaonra moa itibi keskati ikanaitian jato ointi jake.

4

Diossen yoiai keskatires iti

1 ¿Jawekopikayaki mato ramiananai, itan jawéki kopíshokobo
mato join ianankanai? Shinan meran keenai jakonma
jawékinin imaara ikai mato jaskati.
2 Jawékininbora mato keenai, ixonbira maton biamai. Ma-
tonra jato reteai, jawékiabo ikasira mato notsiai; jatian biti
atipanyamaaxa, ramiananibo mato join ianankanai. Ma-
tonra ja mato keenai jawékibo biti atipanyamake, maton Dios
yokáyamai kopí.
3 Jatian yokáxonbira maton biamai, jakonma shinanyaxon
ja mato keenai jawékibores anoxon maton yokatai kopí.
4 Wetsabo betan iresai jonibo riki mato ¿Matonki onanya-
maa jatíbi nato netemea jawékibores shinannai ikax Diossen
rawí banéti? Jaweratoki nato netemea jawékibores shinannai
iki, jara moa Diossen rawí banetai.

5 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: “Ja Diossen
jawen Shinan noomeran imaatoninra, noitaanan jakonma
anaketian noa koirannai”, iki.
6 Ikaxbi Diossenra bebonbires jawen jakon shinanman
noa akinnai. Wishá meranra ikai neskati: “Ja rabikaatai
jonibaonra Dios keenyamai; ikaxbi jaweratoboki rabíti shi-
nanhomabo iki, jabora jawen jakon shinanman jato akinnai”,
iki.
7 Dioskires menikaakanwe, *Satanássen joi
ninkáxonyamakanwe; jatianra matoibakeax moa já ochóti
iki.
8 Dios benakanwe jatianra jan mato akinti iki. Ja matobo
Dios noiti shinanribikinbi, nato netemea jawékibores noiti
shinannaibaon moa ocha akin jenekanwe, maton shinanbo
jawe jakonmaomabi imakanwe.
9 Masá shinankanwe, yoyo iananbi winikanwe; ja maton
osanai jawékibo ibanon winitibores baneti; jatian ja mato
raroaibo ibanon masá shinanti jawékibores baneti.
10 Dios bebon rabí shinanhomabo ikanwe; jatianra kikin
joniboakin mato jan imati iki.

Wetsabo jakonmanin yointima

11 Nokon wetsabo, wetsabo betan jakonmanin
yoinyananyamakanwe; jaweratoki jawen wetsaki
jakonmaati yoyo ikai, iamaxon jawen aká jawékibo yoixoni
iitai, jara Diossen eséki jakonmai yoyo iananbi, ja meran
yoiai joiboribi jakonmaakin yoii iitai. Ja esekan yoiaibo
jakonmaakin yoiira, jan yoiaibo senenhatitianbi ja esé
meranxon jato jakonmaires mia iitai.
12 Westíorabicho riki jan noa esé menia, itan ja akanai
jawékibo jan jato yoixonai, jatian jaribi iki jan jato kishpin-
mati, iamaxon jan jato castiganti atipana; jatian, ¿Miaki tsoa
iki ja mibé jonin akai jawékibo min yoixonti?

Bakish iti jawékibo non onanyamaa

13 Ja mato, “rama iamax bakishra noa wetsa jeman kaai,
jain kaaxa noa westíora baritia ikí kaai jawékibo maroi, itan
icha koríki bii”, iki ikaibaon ninkákanwe.
14 Jaskatibo yoyo ikinbira bakish mato jaskara winótibo
maton onanyamake, matobo riki ja wishnin koinbo jokonax
basima keyotai keskábores.
15 Jaskátitianbikaya, “ja non Ibo keenketian jarésparixonra,
natobo itan wetsa jawékibo non ati iki”, ikireskaya ikanwe.
16 Jaskáyamaira rabíananbi yoyo itin keenshamanbores mato
ikanai, jatíbi jaskati rabíti jawékibo riki jakonma.
17 Jaweratonki jakon jawéki ati onanxonbi ayamai jara
ochai.

5

Jawékinin senena jonibo jato yoia

1 Ramara ja mato jawékinin senenabo en yoiai, ninkákanwe:
Ja jakonmabires jawékibo winókin maton masábires tenei kaai
onantaanan, winiananbi saí ikanwe.
2 Mato jayata icha jawékibora keyo payónoxiki, maton
chopabora mansánbaon pinoxiki.
3 Maton orobo itan maton *platabora, moa poike, jatian
jatíbi jabo jaskati payotaitonra mato onanmai, ja chiikan aká
iti keskati jatíbi ja jawékiboyabi maton yora keyoti kaai. Ja
rama maton icha tsamana jawékibo riki, moa netebo sene-
nainbi maton akábo.
4 Ja jonibo wainkobo teemaxonbi maton jato
kopíayamaabaonra, mato yokákin jeneyamai. Jatian ja
teetabaon mato yokataibora, ja jatíbi atipana koshia Ibon
jato ninkáxonke.
5 Nato netenra bebonbires jatíbinin senenax jakonhirai
jakanabo mato ikanai, itan jan mato keenai jawékibores akí
raroi mato jenéyamai. Jaskati riki mato jawen nete senenke-
tian retenoxon kikinhakin waka xoámakana keskábo.
6 Matonra ja jakonma akáma joni jakonma akátoninbo yoin-
taanan jato reteke, amakashamakin mato jabaon bechitekin
koshi meetaimabi.

Onitsapitibi manátia iti

7 Jaskara iken nokon wetsabo, ja non Ibo joái kaman
manátiabo ikanwe, oinkanwe jawekeskaakinki ja wain tee-
taibaon jakonshamani jawen banábo biminon ixon, oi bexon
mai mechaati manai ixon.
8 Jaskáribiikaya matobo koshii itan manati jenéyamakanwe, ja
Ibo jotira moa ochóma iki.
9 Nokon wetsabo, wetsaboki jakonmaibo yoyo iamakanwe;
maton aká jawékibo mato Diossen yoinxonyamanon. Ja jaton
aká jawékibo jato yoixonaira moa joibi iki.
10 Nokon wetsabo, ja Diossen joi yoiai *profetabo iní
keskatiribi ikanwe, jabora masábires winotibi jawe iamakana
iki.
11 Nonra shinannai ja koshi shinanyabo ixon masá
tenekani jonibora raroshaman ikanai ixon. Matonra ninkata
iki jawekeskakinki ja Jobkan tanakaati tenea iki ixon, itan
maton onanke jawekeskákinki jaskarabo iká pekáo non Ibon
akinna iki ixon. Ja non Ibonra jato noibataanan, jawen
akinmisti shinanyaxon jato akonbireskin akinnai.
12 Jatíbi neskarabo ikenbira en mato yoiai nokon wetsabo,
jawéki anox nai janetaanan, itan mai janetaanan jainoax
wetsa jawékiboribi janetaanan, ikonshamanra ea yoyo ikai

ikibo iamakanwe. Jatian jawéki anoxa enra akai ikires mato iti jake; jatian ayamanoxa enra ayamai ikiresibi mato iti jake, mato Diossen castigantima kopí.

Jaki koshixon non yokáti

13 Jawerato matoboki onitsapiti itai orankanwe, jawerato-
boki raroshamanbo ikanai Dios rabii bewakanwe,
14 Jawerato mato xaran ikáboki isinai iki, ja joi akai jato
ikinai *ancianobo kenamakanwe, jaki orankanon ixon, itan
non Ibon janenkonribi xenin sikakanon ixon.
15 Jatian ikonhaax jaki koshiabo ixon orankanketianra,
Diossenbi benxoaxon weninti iki. Jatian ocha akábo ikenra
ja ochabo moa soaxon shinanxontima iki.
16 Jaskara ikenra matopari ja maton ochabo
keshaananankanti jake, jaskáa pekáo orananankanwe mato
benxonon. Ja itibi keskati jaa jonin oración riki atipana
koshia.
17 *Profeta Elíassa iká iki noa keska joniribi, janra oi beya-
manon ixon koshi shinanyaxon orana iki, jatianra kimisha
baritia sokota oxe senen oi beyamaa iki.
18 Jatian moa jakiribi oranketian oi beribaa iki. Jatianra ja
mainmea iká jiwibo moa bimia iki.
19 Nokon wetsabo, jawerato matoboki ja ikon joi ikonha
ikaxbi wetsaoriketian, wetsa joi akaitonin jakiribi joi ikon-
hamaribiai.
20 Shinankanwe, tsonki ja ocha akí iitai joni Dios ikon-
hamataanan, jawen ochabo jenemai; janra moa manoti-
ain kati ikenbi kishpinmati iki, itan ja akonbireskin ocha
akáboribi moa Diossen shinanxontima iki.

1 PEDRO
Joi akaibo janbisaboki peokin jato Pedron kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pedro, Jesucriston raana, enra saludo bomai ja
Diossen katotabo jatíbiain jaton mainmabi janbisax, ja Ponto
main, Galaciain, Capadociain, Asiain, jainoax ja Bitiniain
jakanabo.

2 Ja non Papa Diossen moabi mato jaskáati shinanna ixon
katotabo. Jawen Shinan meranxonra jawenabo itiakin mato
imaa iki; mato Jesucristoki yoitibo inon ixon, itan jawen jimin
chokitabo maton ikanon ixon. Bikanwe jawen jakon shinan
itan jawen xabá shinan.

Jaon manáxon Dios rabiti

3 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios rabinon akanwe, janra
ani akinmisti shinanya ixon, Jesucristo mawámaxon jiri-
mataanan noa bená jonibo imaa iki, jaskatira noa jaon ma-
nati jenéyamai.

4 Jainxonra jaskara meninoxon mato Diossen yoia jawékibo
maton binoxiki, ja jawetianbi keyóyosma jawékibo, tishiosma,
itan jawetianbi ramíosmabo.

5 Jaskáakin ja Dios ikonhaax jaki koshiabo mato ikenra,
jaskatax kishpinmeekanon ixon, jawen atipana koshin mato
jan koirannai; moa nete senenketian jaskáati jan shinanna
keskáakin.

6 Neskara kopíra mato raroshaman ikanti jake; icha
tanakaati jawékibo winotibi, basima winotaibores iketian.

7 Ja Dios ikonhaax mato jaki koshia riki oro keska; ja
orora akanai jabiresshaman onannoxon chiikan tanakin.
Jaskáribiira ja Dios ikonhaax jaki koshitaanan ja tanakaati
jawékibo teneax, ja maton ikonhaa jawéki ja oro winoa jakon
itiki. Jaskáakinra Dios ikonhaa ixon, ja tanakaati jawékibo
winoa iken, Jesucristo joxon jakoinra mato iká iketian mato
rabinoxiki, jainxon kikin joniboakinribi mato oinnoxiki.

8 Jaskarabo kopíra já oinnama ixonbi akonbireskin maton
Jesucristo noike, jainxon oinnama ixonbi ikonhaabo ikaxa
rama mato kikini raroi, jaskáshamani ja raroi yoyo iti joibobi
yamake.

9 Jaskáakin ja ikonhaax jaki koshiabo mato ikenra, moa
mato Diossen kishpinmai iitai.

10 Profetabaonra meskóakinbo tanaxon shinanman kikinhakin onanbokana iki ja kishpinmeeti joi, ja joira akana iki ja Diossen jawen jakon shinanman noa yoikin.

11 Moatianbira jawen Shinanmanbi ja *profetabo jato onanmabea iki, ja Cristo onitsapiti mawatax jiria pekáo, ani ratéti jawékibo winóti; jatianra jabo kikinbiresi onankaskana iki, tsoa jonishaman yoii itan jawetianshaman jaskati yoikinmein jato meran iká Diossen Shinanman jato akai ixon.

12 Ikaxbi Diossenra jato onanmaa iki, ja jabaon jato yoikatitai joibo, jabo jaskámati yoii ikáma, mato imanoxon yoii iká. Ja joiribi riki naikanmeax joxon, ja Diossen Shinanman atipana koshin jato amaaton, ja bena joi yoiaibaon mato onanmaa. Neskara jawékibora akanai ja ángelbaonribi kikinhakin onankaskin.

Yoiti bakebo iti

13 Jaskara iken maton ati jawékibo jaketian, akonkin shinankanwe. Jaskáaxon jakon jawékibores maton anon. Ja Jesucristo jakiribi joketian, Diossen jawen jakon shinanman mato meniti jawékinin manákanwe.

14 Jainoax jawen bakebo ixon jan yoiai joibo senenhaxonaibo ikaxkaya, ja Dios onanamatian jakonma jawékibores akíbiribi mato jaa ikátiai keskatibo jaai moa jenékanwe.

15 Jaskáyamaikaya jan mato katota Dios ochaoma iken, moa ochaoma keskati jakanabo ikanwe.

16 Wishá meranra ikai: "Eara ochaoma iki, jaskara iken matoribi ochaomabo ikanwe", iki.*

17 Ja non Papa akin maton akai Diossenra, senenbires jaton aká jawékibo jato yoixonai, jaskara kopí ja nato neten mato winotai keskábores jaai kaman, jan yoiai keskatibores mato ikanti jake.

18 Diossenra ja maton rekenbaon jakonma axébo chibani jakanabo mato ikanainbi, mato tsekaa iki; jaskákinra kikinhakin maton onanke ja mato kishpinmakin oro jawékinin, iamaxon koríkinin kopíaxon mato imaama, jabo iki keyotai jawékibores.

19 Jaskáyamakinra ja Jesucriston jakonhira jimin mato kopía iki; ja westíora waka bake jawen yoranko jawe jakonmabi yama retekanai keská imataanan.†

20 Ja Cristo jaskámatira nete joniamatianbi Diossen shinanna iká iki; jaskatira moa nato nete senenaitian, mato akinti kopí joá iki.

---

* **1:16** Lv. 11.45; 19.2 † **1:19** Ja Moiséssen esé meranra Diossen yoia iki; jaton ocha soakaati kopí, yoina retea jimi meniti.

21 Jaskáakinra ja Cristo kopíres maton Dios ikonhai, janbi
jirimataanan jatíbibo xewina imaa iketian; jaskatira ja Dios
ikonhaabo ikax, jaon manatabo mato ikanai.
22 Jainoax ramaribi ja ikon join yoiai keskatibo jaax, maton
shinan meran moa jakonabo mato ikanai, jaskáaxon mato
betan joi akaiboribi ikonkon maton noiti kopí, jaskara kopíra
jakon shinanyanix, maton koshianixbi wetsabo betan mato
noianankanti jake.
23 Jaskatira ja Diossen join imaa ikax, moa benati pikotabo
mato ikanai, ja nekeabi maton anibo meranoax ikama, jabo
iki joni ikax mawataiboribi, ja Diossen joi riki jato jamai ikax
jawetianbi keyoyosma.
24 Wishá meranra ikai:
"jatíbi jonibo riki basi jayamaibo ikax xobi
keskábores,
jainxon jatíbi jaton metsábo iki, xobi joa keskábores,
ja xobi choshiketian ikai, jawen joaboribi moa maanni,
25 Ikaxbi ja non Ibon joira jawetianbi keyóyamai", iki.‡ Jatian
ja nato benáa joi riki, ja mato onanmakana.

2

1 Jaskara kopíra jatíbi meskó jakonma shinanbo moa maton
jeneti jake: jatíbi paranmisti shinanbo; beparanmisti shi-
nanbo, notsiresti shinanbo jainoax ja meskó joibo ninkatax
keshati shinanboribi.
2 Ja pikó benashoko bake kikini jawen titan xoma aka-
sai keskatikaya, kikinhakin ja Diossen jakon joi onanti shi-
nanyabo ikanwe, jaskáakin ja joi onanax, shinan meran be-
boni koshitaanan mato kishpinmeekanon.
3 Ja non Ibora jakon shinanya iki ixon moa onanax.

Cristonra benáa jonibo jato imai

4 Jaskara iken jaki koshikanwe, Cristo riki ja jonibaon ro-
tokana jiria makan keska, ikaxbi Diossenbi ja kikin chorish
makan iken, janbi katota keská.
5 Neskáxonra Diossen maton shinan meran, jakon cho-
rish makan xoboa keskábo mato imati iki, jawen *sac-
erdotebobiribi, jainoax ja Jesucristo kopíres, Dios keenai
keskatishaman menikaataiboribi mato imati iki.
6 Wishá meranra ikai já yoii neskati:
"Enra ja *Sión jeman westíora koshi makan akai, jara en
katota iki, jara kikin kopí iki,
jaki koshiabora, paranmeetabo ikantima iki", iki.*

‡ **1:25** Is. 40.6-8 * **2:6** Is. 28.16

7 Jaskara ikenra ja ikonhabo ixon maton onanke, ja wetsabo
xewina kikin jakonhira shanka keska, ikaxbi ja ikon-
hayamaibaon shinannai yoiira ikai Wishá meran
neskati:
"Ja xoboaibaon rotokana makanra,
jan xobo koshiaka makan banéke", iki.†
8 Jainoax iribai:
"Westíora jaki tatí iti makan, jainoax westíora jan jato pakémai
makan keska", iki.‡
Jabora jaki tatí ikanai, jawen joiki yoitimati; jaskátibiribi
imaabo ikax.
9 Ikaxbi mato riki, Diossenbi katota rarebobo, ja Apon
tee axonai *sacerdotebo, Dioski menikaata jonibo, jawen
jonibo itiakin Diossenbi biabo. Neskarabora mato imaa iki,
ja jakonhira tee Diossen akábo maton jato yoinon ixon. Janra
ja ocha akí yamé keska meran mato iikanainbi, ja jakonhira
joé keska meran ikanon ixon mato kenaa iki.
10 Moatianra Diossen katota jonimabobi mato ikana iki,
ikaxbi ramara mato Diossen jonibo iki, moatianra Diossen
mato onísayamabobia iki, ikaxbi ramara mato Diossen kikin-
hakin noibai.§

Diossen tee axoni jati

11 Nokon noi wetsabo nato neten basi iamai ikax, winotai
jonibo keskábores ikenra, en mato yoikin jeneyamai; ja maton
jakonma shinanbo jenekanwe, jaskara shinanbaonra maton
jati jakonmaakai.
12 Ja Dios ikonhayamaibo xarameax mato ikainkobo
jakonires ikanwe. Jatianra jabaon, jakonma jawéki akai
joniboakin mato rama yoia ixonbi, jakon jawékibo maton aká
oinxon, jabaonribi Dios rabikanti iki já joketian.

Joni koshibaon ati yoiaibo senenhati

13 Ja non Ibo ikonhabo ixon jatíbi joni koshibaon yoiai joibo
senenhaxonkanwe, jainxon ja icha mai iboaa apon yoiai
joiboribi maton senenhaxonti iki, jara jatíbibaon koshi iki.
14 Jainxon ja jakonma akaibo jato castiganon ixon itan
jakon akaiboribi jato jakonhakanon ixon, ja apon jato koshi
imaabo iken.
15 Ikaxbi Diosra keenai maton jakon jawékibores atin,
jaskatax ja onanmabo, itan shinan maxkata jonibo matoki
jakonmaibo yoyo ikantima kopí.
16 Moa xabakaata jonibo keskatikaya ikanwe. Jatian
moa jaskati xabakaatabo ixonra, jakonma jawékibo non

† **2:7** Sal. 118.22 ‡ **2:8** Is. 8.14 § **2:10** Os. 1.6, 9; 2.23

ati jawemabi iki ixon shinanyamakanwe. Jaskáyamaikaya Diossen yonoti jonibo keskatires ikanwe.

17 Jatíbibo jato jakonhakin akanwe, non wetsabo jato noikanwe, kikin aniakin Dios shinankanwe, ja icha mai iboaa apo jakonhakanwe.

Yonokaataibaon ati jawékibo

18 Iboakanabo ikax, jan mato iboabaon yoikanai keskatires ikanwe, jakonshaman shinanyanix; ja mato jakonhakin akaibo, itan maton yoiai joibo mato ninkáxonaibaon yoiai keskatibichoresma, ja jakonmaboribi jaton yoiai joibo jato senenhaxonkanwe.

19 Jakon jawéki riki, ja Dios keenai keskáakin jawéki senenhakin, westíora jonin jakonma jawéki akáma ixonbi, masá tenemakanaitian, jawe iamakin teneti.

20 Ikaxbi ¿Jawekeskaxonmein jakonma aketian mato ramiakana tenexon, maton jakon jawéki biti iki? Ikaxbi jakon jawékibo akín maton masá teneaira, Dios bebon kikin jakon iki.

21 Neskarabo winóti kopíra mato Diossen katota iki, Cristora mato kopi onitsapita iki, já iní keskatiribi mato ikanon ikax.

22 Jára jawetianbi ochayamaa iki, itan jawen yoyo ikainkoboribi tsoabi jato paranyamaa iki.*

23 Ichabokanabira jawetianbi jan jato kopikin icháyamaa iki, masábo tenemakanabira, ramara en mato ashokoai akinbo jato ayamakin, Dioskires jato jenea iki, jan jaton akábo atibi keskáakin ponté jato yoixonai iketian.

24 Jara jawen yoranbi non ochabo bibaini korosen akana mawata iki, jaskatax kikinhakin ja ochabo akin moa jeneax, jakon jawékibores akí noa jakanon ixon. Ja rishkikin xateyonkana kopíra mato benxoa iki.

25 Moatianra mato ikana iki ja oveja manota keskábo, ikaxbi ramara moa Cristo ikonhabo iken, jan oveja koirannai jakon *pastor keska ixon, koiraanan mato jan akinnai.

3

Wanoya itan benoyabaon senenhatibo

1 Jatian mato benoyabora en mato yoiai, ja maton benen yoiai keskatibo ikanwe. Jaskáxon ja joi ikonhayamaibaonbi, maton joi yoiamabi maton ikábo oinxonres, ikonhakanon ixon.

2 Ja maton ikainkobo jawe jakonma iamai, itan ikoni mato Dioski raketaibo ointaanan.

---

* **2:22** Is. 53.9

3 Ja mato raokaataibo ibanon nekebima jabo iki;
meskóakinhorabo boo atima, ja oro akana joyabo, itan ja
kopí chopairaboribi sawetima.
4 Jaskáyamaikaya maton shinan meran, jawetianbi
keyóyosma xabá shinanman, itan noimisti shinanmanres,
kikini raokaata ikanwe. Jaskaraton metsatakayara Diossen
oinna kikinbires jakonshaman iki.
5 Neskatiribi raokaatabora ikana iki, ja moatian Dioski
menikaata ainbobo; jabora ikoni Dioski koshikanabo ikax,
jaton benen yoiai keskati ikai ainbobo ikana iki.
6 Jaskarara iká iki Sara, janra jawen bene Abrahamman
yoia yoiti ikai ainbo ixon, nokon ibó akin janepaonike. Jatian
matobora jawen bake ainbobo iki; ja ikonkon jawékibores akí
tsokibi rakéyamai ikax.
7 Jatian mato wanoyabora en yoiai, jakonax maton
awin betan ninkakanankanwe. Jakonshamanxonreskaya
ikinkanwe, ja ainbobora non kikinhakin méketi iki ixon
shinannai kopíbichoma; jabora mato aká keskaribiakin,
jakon shinanya ixon Diossen jabé jamanoxon yoiaboribi
iki. Jaskáakanwe ja maton oracion jan tsokásatibo yamati kopí.

Joi akaibaon ati jawékibo

8 Jatikaxbi jakonanani jakanwe; westíora shinanyabicho
itaanan shinannanani, jainoax joi akaibo ikax noiananax.
Jakonhakin shinannaibo ikanwe, jato xewinaton shinanmee-
taimabo.
9 Mato ramiakanabi kopikin jato ramiayamakanwe, mato
ichaakanabi kopikin jato ichayamakanwe jaskáyamakinkaya
jato jakonhareskanwe, Diossenra jakonhanoxon mato kenaa
iki.
10 Wishá meranra ikai neskati:
"Tsoaki ikoni jakoni jaax, raroires jatin keenai,
jara jakonmaibo yoyo iki jenetax, moa
jansoibo yoyo iki jeneta iti jake.
11 Jainoax jakonma jawékibo akin jenetaanan
jakon jawékiboresibi ati jake.
Jatíbibo betan jakonax jatiakin shinannires jawé.
12 Non Ibonra ja jakon jawéki akai jonibo jato
koirannai.
Jainxon jaton oranaiboribi jato ninkáxonai
Ikaxbi ja non Ibora ja jakonma jawéki akaiboki,
jakonmaatai", iki.*
13 Jatian ¿Maton jakon jawékibores akaitianmein tson mato
jakonmaati iki?

---

* **3:12** Sal. 34.12-16

14 Ikaxbi ja jakoni jakanabo ixonbi masábo teneira mato raroreskanti jake, jaskatira tsokibi mato rakéti itan ratéti yamake.
15 Jaskáyamakinkaya maton Ibo keskáakin maton shinan meran Cristo rabikanwe, jainxon jawe kopí Criston manataboki ikanai ixon mato yokákanaitian, moa jato yoitiresbo ikanwe.
16 Ikaxbi jaskáakinbo jato yoikin, rabí shinanhomaxon jakonhaxonres jato yoikanwe, maton shinan meran jakonma aká shinan yamashaman itaanan. Jaskatax ja Cristo ikonhaax mato jakoni jakanabo oinnax, mato jakonmaakin yoiaibo, jato yoyo ika joinbi ikonbiresi rabinkanti kopí.
17 Jaskara Diossen shinanna iketian jakon akai kopí onitsapitikayara jakon iki, ja jakonma jawékibo axon masá tenetitianbi.
18 Cristobira onitsapitax non ochabo kopí westíoraibicho mawata iki, jara jakon joni ikaxbi jakonma jonibo kopí mawata iki, jaskáaxon noa Dios betan jakonbires imanox. Jara nekebi jawen yora mawákenbi, Diossen Shinanmanbi jakiribi jirimaa iki.
19 Jatian moa jaskara ixonra, kaxon ja xepó meran ikana kayabo jawen joi jato yoia iki.
20 Ja kayabora ikana iki, ja moatian Noé inontian yoitima ikana jonibo, ja jonibora aká iki Diossen ja ani wapóro Noekan akai kaman, jaweayamakin jato manakin. Jatian ja wapóroninmeax kishpinmeetabora ikana iki posaka jonibichores.
21 Ja jenen ewara iká iki, rama ja bautismo yoii iká. Jameranoax noa rama kishpinkanabo. Ja bautismora non yora chókiti noa ikaima iki; jara Dios bebon jakonma aká shinan meran yamaa onanti inox noa ikai iki. Janra noa kishpinmaa iki, ja Jesucristo mawataxbi jiria kopíres.
22 Jara naikan kaax, Diossen mekayao yakata iki. Jaskara kopíra ja ángelbo itan jatíbi koshi shinanya koshibo, jaki koshikana baneta iki.

4

Cristo iní keskati jati

1 Jaskara iken, Criston jawen yora onitsapimani keskatiribi onitsapiti shinanya ikanwe. Jaweratoboki onitsapiti jawemabi iki, jabaonra moa ocha jeneke.
2 Jaskatax ja Diossen shinannai keskatires jaax, ja nekeabi non yora keenai jakonma jawékibo akí, moa mato jayamati kopí.
3 Basibiresa ja Dios ikonhayamaibaon akai jawékiboribi maton aká iki, jakonmanin kikini cheatabo mato ikana iki,

jakonmabo atin keenaibores; jawékiananbi paeni, itan ayorakin pae xeaibo; jainoax ja kikin jakonmabires jatonbi aká jawékibo rabii.

4 Ikaxbi ramara, ja bebonbires jakonma akanainkobo mato jato betan yamaa oinnax, jabobiribi matoki jakonmaibo yoyo ikanai.

5 Ikaxbi jabaonra ja mawataboyabi ja jiriabo, jaton akábobiribi jato yoixonai iti imaa bebonxonbiribi, jaton aká jawékibo yoinoxikanai.

6 Neskara kopíra ja mawataboribi ja jakon joi jato yoia iki, jaskatax Dios betan jaton shinan meran jakanon ixon; nato netemeax castiganmetaanan, joni ikai keskati mawákanabo ikenbi.

7 Moara jatíbi jawékibo senenti ochóma iki; jaskara iken akonkin shinankanwe, itan akonkin Dios orankanwe.

8 Maton wetsabo betan ikoni noianankanwe, ja noimisti shinanmanra icha ocha akanabobi moa jato shinanxontimaakin noa imai.

9 Ja matoiba merataibokiribi jakonmaibo yoyo iamakin, jakonhaxonres jato bikanwe.

10 Ja meskó onan shinanyabo mato Diossen imaa iken, jakonhakin ja onan shinanman jato akinnai ixon, jaskara onan shinanya mia Diossen imaatonin, wetsaboribi jato akinwe.

11 Jaweratoki joi yoiai iki, janra Diossen joishamanbiribi yoiti jake; jaweratonki jato jawéki akinnai, janra ja Diossen menia koshiaxon jato akinti jake. Jatíbi maton akai jawékibo akanwe, ja Jesucristo kopíres Dios rabikanon ixon; ja riki jatíbitian rabiti itan jawena riki jatíbi atipana koshi. Jaskarashaman ibanon.

Cristo ikonha ikax onitsapiti

12 En noia nokon wetsabo, atikoma jawékibo nokoax ratéyamakanwe; jawekeskatiki noa neskara jawékibo winotai ixon shinannax, jara bená jawékima iki.

13 Jaskáyamaikaya ja Cristo iní keskatiribi onitsapitibi raroreskanwe, jaskatax Cristo jakiribi jawen koshi shinanyabi joketian, mato kikin raroshamanbo ikanon.

14 Ja Cristo kopí wetsabo mato jakomaibo yoyo ikanainbira mato Diossen raroshaman imati iki, ja Diossen kikin ani Shinan mato meran ikí jenéyamai kopí.

15 Matora ja retemis iken, yometso iken, jakonmaamis joni iken, iamaxon ja wetsabo winota jawékiainbo niakaaketian onitsapimakanaibo ikanti yamake.

16 Ikaxbi ja joi ikonhai iken mato masá tenemakanara, mato rabinti yamake, jaskáyamakinra maton Dios rabiresti iki, ja ikonhaibo iken mato jaskákanaitian.

17 Moara ja joi ikonhaibopari jaton akábo jato Diossen
yoixontibo peokooke, jatian noibakeaxpari jaskara
jawékibo peokootaitianki, ¿Ja Diossen jakon joiki yoitimaibo
jawekeskara winónoxiki?
18 Ja joi akai jonira atikonmabires meranbi kishpinmeetai,
jatian ¿Ja jakonma itan ja ochaya jonimein, jawekeskara
winónoxiki?
19 Jaskara ikenra ja Dios keenaton onitsapitaibaon, jakon
jawékibores akin jenetima iki, jainxon jan noa jonia Dioskiribi
menikaakanti jake, janra noa jawetianbi jeneyamai.

5

Joi akaibo ikinai koshibo jato esea

1 Ramara earibi jato keska *anciano ixon, ja mato ikinai
ancianobo en eseai; enribi ja Cristo onitsapitaibo oinni ixon.
Jainoax earibi iki, jabaon akai keskáakinribi Cristo joketian
jawen kikin jakon jawékibo biti.
2 Ja maton ikinnon ixon matoki jenekana Diossen joi
ikonhaibo jakonhaxon jato ikinkanwe. Keenshamanxon
Dios keenai keskáakin; ja oveja koirannaibaon jato ikinai
keskáakin. Jato ikinti yoikana senenhakinresma, kopíakanti
keenkinresmaribi, keenshamantaanankaya jawen tee ax-
onkanwe.
3 Ja maton ikinai joi akaibo, iboaxon jato yonoai keskáakin
jato ayamakanwe, jaskáyamaikaya jakoni mato ikaibores jato
oinmakanwe.
4 Jatianra ja *pastorbaon koshi joketian, jawetianbi
keyóyosma kikin jakonhira jan ratéti jawéki maton biti iki,
ja maitira jawetianbi payóyamai.

Jatíbi joi akaibo jato esea

5 Jaskáribiakinra mato ranonboyabi xontakobo en mato
yoiai, ja mato ikinai ancianobaon yoiai keskatibokaya
ikanwe. Jatikaxbira rabíti shinanhomabo ikax mato joi
ninkakananti jake. Wishá meranra ikai neskati:
"Ja rabitai jonibokira Dios jakonmaatai,
ikaxbi ja rabiamaibora jawen jakon shinanman jato akin-
nai", iki.*
6 Ja Dios atipana koshia iketiankaya, rabíti shinanhomabo
itaanan jaki jenekaakanwe. Jaskáxon mato jan jaskara imati-
tianbiribi, kikin joniakin mato imanon.
7 Jaskara iken jatíbi ja maton meskó shinannaibo Dioski
jenekanwe, janra matoakin shinankin jeneyamai.
8 Jatíbitian shinanyares ikax koiranmeekanwe, non rawí
yoshinra ja pinoxon benai leónn keo keokawanai keská iki.

* **5:5** Pr. 3.34

9 Já ninkáxonyamakanwe; Dioskireskaya kikini koshikanwe;
mato ikai keskatiribi, jatíbiainoa mato betan joi akaibo onit-
sapitai onantaanan.
10 Ikaxbi jaskatibo basima mato onitsapita pekaora,
Diossenbi jakiribi jakonhati iki, jainxonra ponté shinanya
itan koshi shinanya mato imati iki; jainxonra moa jakibi
kikini koshia mato imati iki. Ja Diosbi riki jawen ani noimisti
shinanman noa kenaa, ja Jesucristo betanbi jawen keyóyosma
jakon netenko jaai noa bokanon ixon.
11 Jawena riki jatíbitian ja atipana koshi, ibanon
jaskarashaman.

Senentiainbi jato saludana

12 Ja non Iboki koshii jenéyamai non wetsa Silvanon
akinnatonra, nato ichama joi en mato wishaxonke, mato
ésenoxon; jainxon ja jakon jawékibo maton biabo riki, akonkin
noixon mato Diossen meniabo iki ixon mato onanmati kopí.
Ja jaskáakin mato Diossen noia, jawetianbi shinanbenoya-
makanwe.
13 Ja mato aká keskákinribi Diossen katota Babiloniainoa
Cristo ikonhaibaonra, mato saludo bomai, jainxon ja nokon
bake keskáakin en shinannai Marcosninribira mato saludo
bomai.
14 Joi akaibobires ikax, noiananax wetsabo betan
saludanani, betsó iananankanwe. Jatikaxbi jakonshaman
jakanwe moa Cristonabo ikax.

2 PEDRO
Joi akaibo janbisaboki jawen rabé itin, jato Pedron kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Simón Pedro riki, jawen yonoti iketian, Jesucristonbi raana. Ja non Dios betan noa kishpinmaa Jesucriston, atibi keskáakin jato akai iken. Ja non aká keskákinribi jakonhakin maton non Ibo ikonhabora, en saludo bomai.

2 Ja Dios betan non Ibo Jesucristo onanna ikaxkaya, jan mato menia bebonbires noimisti shinanya, itan xabá shinanyabo ikanwe.

Diossen kenaabo ikax, jaki koshii jenétima

3 Diossenra jawen atipana koshi meranxon noa menia iki, nato neten jaax, itan já shinanni noa jan maxkáti jawékibo. Ja jawen ani shinanmanbi noa katota Jesucristo, itan jawen jakonhira aká jawékibo noa onanmaxon.

4 Neskara jawékibo meranxonra, nobé senenhati jawékibo noa yoia iki. Jabora ani itan kopí jawékibo iki. Jaskatax ja nato netemea jakonma jawékibo ayamai, matoribi Dios keska ikanon ixon.

5 Neskara kopíkaya Dios ikonhabo ikax, maton ikáboribi jakon itiakinres shinankanwe, jatian maton ikáboribi jakon ikax, onanti shinanyabores ikanwe.

6 Jatian onanti shinanyabo ikax, maton yoran akasai jawékibo matonharesti shinanyabo ikanwe, jatian ja maton yora matoanharesti shinanyabo ikax, manátiabo ikanwe, jatian manátiabo ikax,

7 Dioski menikaatabo ikanwe, jatian Dioski menikaatabo ikax, maton wetsabo betan jakonax jakanabo ikanwe, jatian maton wetsabo betan jakoni jaa ikax, wetsaboribi jato noiabo ikanwe.

8 Jatian neskara shinanyabo ikax, jaskatishaman jaabo ikaxa, mato iresbiresi jakanabo itima iki, jainxon yankabires non Ibo Jesucristo onanaboribi, mato ikantima iki.

9 Ikaxbi jaweratoboki jaskara shinanbo jaton shinan meran yamaa, jabora westíora benche keskares iki, jainoax moa ochóshaman ointi atipanyamaa joni keskaribi iki. Jaskáakinra jawen moatian aká ochabo moa Diossen soaxonabo shinanyamai.

10 Nokon wetsabo, jaskara ikenra Diossenbi mato katóanan kenaabo ikax, jan kenaa kikin onantishamanbo itiakin shinankanwe. Jaskataxa jawetianbi mato ochan pakétima iki.

11 Jatianra jan noa kishpinmaa non Ibo Jesucriston, keenshamanxon jawen keyóyosma netenko mato jan biti iki.

12 Jaskara kopíra en mato shinanmayakeresti jake, ja ikon joi onanmakanaton onanax moa ikoni mato jaki koshiabo ikenbi.

13 Enra shinannai, japarixon ja esébo shinanmayakereskin en mato jenetima.

14 Ja non Ibo Jesucristonra basima nato neten jati ea moa onanmake.

15 Jaskáakinra en atipana senen en mato yoiti jake, jaskáxon ea mawata pekáo neskara esébo shinankin maton jeneyamanon ixon.

Criston ani Shinan oinkana jonibo

16 Ja non Ibo Jesucriston atipana koshi, itan jakiribi joái non mato onanmaa joibora nonbi shinanxon non mato yoia joibo iamaa iki. Nonbishamanra non Ibon ani koshi shinan oinna iki.

17 Jawen ani atipana koshira non oinna iki, ja jawen Papa Diossen ani joniakin shinantaanan jakonhirashaman imaketian. Jatian jaskáakin jakonhirashaman imaaxa iká iki, Dios naikanmeax neskati: "Nato riki en noia nokon Bake, jaonra ea kikini raroai", iki.

18 Nonbishamanra non Ibo betanbi, Dios iká mananmanxon naikanmeax yoyo ikai ninkata iki.

19 Neskara jawékininra noa onanmai ja *Profetabaon yoini joibora kikin ikon iki ixon, ja joira maton kikinhakin ninkáti jake. Jatian ja joi riki, ja yamé meran lamparin joén tenai keská, jan maton jointi tenai ikax moa nete wishtin pikókin jawen joekan tenaa keskáribi.*

20 Ikaxbi neskararibira maton onanti jake. Ja *profetabaon wishakani westíora joibira, jawen shinanmanbiribi westíora jonin janbicho onantiakin yoiti atipanyamake.

21 Ja *profetabaon yoipaoni joibora, jaton shinanmanbi keentaanan yoikanai joibo iamaa iki, jaskáyamakinra, Diossenbi jawen Shinan meranxon jato yoimaa joiboribi yoikana iki.

2

Ikonma joi jato onanmaibo
(Jud. 4-13)

* **1:19** Ja nete wishtin pikotai iki iká riki, ja Jesucristo joti yoii iká.

1 Moatianra *Israel jonibo xaran ikonma *profetabo jakana
iki, jaskáribiira mato xaran janoxikanai ikonma joi jato onan-
maiboribi. Jabaonra onantimaaxonbo jaton jakonma shi-
nanbo jato onanmanoxikanai; ja kopíaxon noa jan kishpin-
maa Ibobira ikonmanin yoinoxikanai. Jato jaskáai ikaxa
basima jabo manotiain bonoxikanai.
2 Icha jonibaonra jan cheata jakonma jawékiboribi
anoxikanai; jatian jatokopiribira ja ikon joi jakonmaakinbo
yoinoxikanai.
3 Koríkinin keenyorabo ixonra, parankin joibo yoixon mato
koríkibo bichinnoxikanai. Ikaxbi moatianbi jaskarabiribi iti
Diossen shinanxonabo ikenra, jabo ponté manótiain boaibo-
bires ikanai.
4 Ja ángelbo ochakanketianra jaton ocha akábaon Dios shi-
nanbenoyamaa iki; jaskáxonra masábires tenetiain jato potaa
iki, cadenaninbo nexayonxonra, yamé meran jato xepoa
iki, ja akonbireskin jaton akábo jato yoixonti nete senenai
kaman.
5 Jaskáribiira ja reken jonibo ochakanatonin Dios shinan-
benoyamaa iki; jaskákinra jatoki icha oi bemaxon ja jakonma
jonibo jato keyoa iki, jainxon ja ponteti jatikiriakin jato joi
yoia Noé betan kanchis jonires jato kishpinmaa iki.
6 Jaskáribiakinra, chiimapobicho banekantiakin menoanan
ja Sodoma betan Gomorrain iká jonibo jato Diossen keyoa
iki, jaskáxon rama jakonma akí jakana jonibaonribi ja oinxon
onankanon ixon.
7 Ikaxbira Lot jaweayamaa iki, itibi keskati jaa ikax; jonibo
jakonma jawéki akí cheatax jakanabo oinnax, jato kopi masá
shinanni jaa oinxon.
8 Ja Lotkanra jato xarameax itibi keskati jaa ixon, akon-
bireskin jato kopi masá shinanna iki; jabaon ocha akanaibo
netetiibi ninkákin itan janbi ointaananribi.
9 Ikaxbi Ibonra ja ikonhaax jaki koshiax jakanabo ja
tanakaati jawékiainoabo jato xabáakai. Jatian ja jakonma
akaibora, nete senenketian masá tenetiain potanoxon jato
imaabobiribi ikanai.
10 Jaskáakinra jaton keenai jakonmabores akí jakanabo, itan
ja non Ibora koshii iki ixon, ikonhayamaibo Ibon jato cas-
tiganoxiki. Jaskara jonibo riki jaton keena keskábores akaibo
itan rabitaibo, jaskatira jabo ja ángelboki jakonmaibo yoyo
itibo rakéyamakanai.
11 Ikaxbi ja ángelbaonra koshiboribi itan atipana koshiabo
ixonbi, Ibo bebonxon jato jakonmaakinbo yoiti atipanya-
make.
12 Jaskara jonibo riki yoinabo ikai keskatires jakanabo
ikax shinanhomabo, yatanxon retekanti yoina keskábores.

Jaskatira ikanai jabaon onankaskinhamai jawékiboki jakonmaibo yoyo iki, ikaxbira yoinabo atinres jato retenoxikanai,

13 jabaon jato imaa keskáakinribi jato onitsapimataanan. Jabora netenbi jakonmabo akí raroshamanres ikanai. Ja maton rarokin fiestaakainbo boax ikanai jan rabinti jakonma jawékibores akí tsokasi.

14 Jaskara jonibaonra teamisti shinanhomaxonbo ainbo ointi atipanyamake, jaskatira jawetianbi ochai jeneti atipanyamakanke; jainxon ja ikoni Cristoki koshikanamaboribi jakonma jawékibores akanon ixon jato parankanai; jaton keen jawéki onainrabo, itan kikin jakonma jonibora ikanai.

15 Ja ikon joi ikonhakin jeneabo ikax, jaton shinan moa wetsaorikanabo riki ja Beornin bake Balaam iní keskábora ikanai, janra aká iki jakonma jawéki axon koríki biti shinankin.

16 Jaskákenbira, yoyo iosma ixonbi joni ikai keskati yoyo ixon jawen burro inakanbi notsina iki, tsokáskin jaskáakinbo moa shinanyamanon ixon.

17 Jaskara jakonma jato axeaai jonibo riki pozo jeneoma keskábo; ja nai koin niwen wetsaori boai keskábo. Jaskatira ja jawetianbi keyoisma masá tenetiain moa botiresbo ikanai.

18 Jaskara jonibora ikanai yankabires jakonhira joinbo yoyo iki. Jatian jaton yora keenai jan cheata jakonma jawékibores akinra, jaskarabo jenea basimabo ikenbi, paranhananbo wetsabo jato ochamaribakanai.

19 Jakonma jawékibo akin jato jenemati joibora yoikanai, jaboribi ja jakonma jawékinin iboabo ixonbi. Tsoaki westíora jawékinin janharesai iki, jara jan iboaxon yonoai iki.

20 Tsoaboki noa jan kishpinmaa non Ibo Jesucristo ikonhabo ixon, moa nato netemea jakonma jawékibo jenea ixonbi, ja jakonma jawékibo aríbaketian janharesai, jara ja moatian ikátiai bebon jakonmabires banetai.

21 Jakonra ikeana iki, jawetianbi ikon joi jan ikonhayamaakaya; moa jaskáakin ja ochaoma esé ikonhaa ixonbi jenenaketian.

22 Ikaxbi jaskatibo ixonra ja yoikanai joi senenhake: “Ochítininra kinanxonbi jawen kinan piribai”, “jatian kochira kikini chokitaxshaman joaxbi, jakiribi manon taranmeeribiai”, iki ikai.*

3

Cristo jakiribi joti yoii iká

* **2:22** Pr. 26.11

1 Nokon keen wetsabo, nato riki ja rabé itin kirika wishaxon
en mato bomai. Ja rabéainbira moa pontéakin shinanni
jakanon ixon en mato eseke.
2 Shinankanwe ja Diossen *profetabaon mato moatianbi
yoini joibo, itan jawen raanabo meranxon, ja kishpinmamis
non Ibon ja senenhati joi noa yoiaboribi.
3 Jainxon onanribikanwe moa netebo senenaitianra,
jonibo jaton keenai jakonma jawékibores akí jakanabo
inoxikanai. Jatian shiroibores jakanabo ikaxa,
4 neskatibo yokakaanoxikanai: "¿Jaweki winota ja jakiribi
joti jato Criston yoibaini? Ja non rekenbora moa mawákana
iki, jaskara iketian non oinna riki ja Diossen nete jonianon-
tian non oinni keskábi", ikibo.
5 Jaskara jonibaonra akai, moatianbira nai betan mai
Diossen jonia iká iki ixon shinanyamakin; jainxon jawen
joinresa mai betan jene janbiribi imaa iki ixonbo shinanya-
makin.
6 Jatian ja oiribi jenen ewamaxonra, jonibo jato keyomaa
iki.
7 Ikaxbi ja rama non oinna nai betan maira, ja Diossenbi
jaskáti yoiatoninribi chiikan keyotiresbo iki. Ja chiikanra jato
menonoxiki ja jaton akábobiribi yoixonti nete nokóketian, itan
ja jakonma joniboribi manotiain kati nete nokóketian.
8 Jainoax neskara jawékininribi shinanbenoyamakanwe, ja
Ibonara westíora nete, westíora waranka baritia keská iki,
jatian westíora waranka baritiara, westíora nete keskares iki.
9 Ja Ibora ja wetsabaon shinannai keskáakin, jaskara iti
jan yoiaibo ishton senenmayamaima iki. Mato manaboresai
kopí riki jaskatai. Jara keennai, tsoabi manotiain kaya-
mai, jatíxonbi jaton jakonmabo akonkin jenexon Dios ikon-
hakantin.
10 Ikaxbi ja non Ibo joira westíora yometso joái keskatires
jonoxiki. Jatianra ja naibo ras iki, onsati tirin inoxiki, jatian
wishtinboribi chiikan keyonoxiki, jatian ja maiabi jain jaa
jawékiboribi Diossen keyonoxiki.
11 Jatian jaskati jatíbi jawékibo keyoti boaibobires ikenra,
jaki kikini menikaata ikax shinan meran benxokaatax mato
jakanti jake.
12 Jaskarabo ikenkaya Dios joáires manaanan ishtontani
jotiakin shinanon akanwe, ja joái netera naibo chiikan key-
onoxiki, jatian wishtinbora ja chii tiritaiton menonoxiki.
13 Ikaxbi nonra, Diossen noa jain imati yoiai bená mai
betan bená nai manai, jainra jatíbi itibi keská ikax jakonbires
inóxiki.
14 Neskara kopíra en mato yoiai nokon noi wetsabo;
neskara jawékibo iti maton manai kaman, jakonax jakanabo,

Diossen joxon nokotiakin shinanireskaya jakanwe, moa ocha
akí jeneabo ikax jawenbi yointi yamabo, mato ikanon.
15 Jaskara ikenra maton onanti jake, ja non Ibo ishton
joyamai riki, noa kishpinmeekanabo ikanon ikax. Neskara
joiboribira Diossen jawen onan shinan meniatonin, ja non
wetsa Pablon mato wishaxonke.
16 Neskarabokiriakinribira, ja mato bomai kirikabotiibi
mato wishaxona iki. Jatian jatíribi jan wishaa joibora
onantikomabo iken, ja onanmashokobaon, itan ja Cristoki
ikoni koshikanamabaon, ja jatíribi wishakaata Diossen joibo
akanai keskáakinribi wetsaoriakanai. Jaskara kopíra jaton-
binix manotiain bonoxikanai.
17 Jaskara ikenra nokon noi wetsabo iketian en mato yoiai,
moa neskara jawékibo onanna ikaxkaya, ja Dios ikonhaax jaki
koshiabo ikenbi jakonma akai jonibaon paranhanan mato
jenemakanaketian koiranmeekanwe.
18 Jaskáyamakinkaya jan noa kishpinmaa non Ibo Jesucristo
bebonhakin onanboreskanwe, jawen noimisti shinanyabo
ikanwe ¡Jabichores rama itan jatíbitian rabinon akanwe!
Jaskarashaman ibanon.

1 JUAN
Peokin Juanman kirika wishaa

Jati joi

1 Nato kirikara, non mato wishaxonai, ja nato nete peokootamatianbi japaoni non ninkata, itan non beronbishaman non oinna maton onannon ixon yoikin. Jara non oinna iki itan non mekemanribi non tii aka iki. Ja riki ja jati joi.

2 Ja nato jati joi nekebi jishtiketian oinna ixonra, non mato jaakiriakin yoiai. Jatian ja jatíbitian jati joi riki, ja non mato yoii iitai, ja jawen Papa betan ikatiibi noiba pikota.

3 Ja nonbi oinna, itan nonbi ninkatabo riki ja mato non yoiai, jaskatax matoribi nobé jakonshaman ikanon ixon. Ja Papa Dios itan jawen Bake Jesucristo betan, noa jakonshaman itina keskatiribi.

4 Neskara jawékibora non mato wishaxonke, jatikaxbi noa kikinni rarokanti kopí.

Dios riki joé

5 Nato riki ja Jesucristonbi noa onanmaa joi, jara tekikin non mato yoiai: Dios riki joébires, jaskara ikaxa, jaiba jawe yamébi yamake.

6 Jatian eara Dios betan jakonshaman jake ikibi, yamé keska meranpari jaa ikaxa, noa nonbix paranmeetai. Jatianra ja ikon join yoiai keská akí noa iiyamai.

7 Ikaxbi ja Dios, joé meranbires jaa keskati noaribi joé meran jaa ikaxa, ja nobé joi akaibo betan noa jakonshaman ikanai. Jatianra, jawen Bake Jesucriston jimin, jatíbi ochabo noa soaxonai.

8 Jatian, eara jawe ochaoma iki yoyo ikira, noa nonbix jansoai, jatianra noo meran jawe ikonbi yamake.

9 Ikaxbi non ochabo noa keshaketianra, atibi keskáakin akai ixon, itan jan ati yoiaibo senenhai ixon, non ochabo noa Diossen shinanxontima iki, itan jatíbi jakonmainoaribi noa xabáati iki.

10 Jatian enra jawe ochabi akáma ikibo yoyo ixonra, Dios non janso keska imai. Jatianra jawen joi akonkin non ikonhaama ikai.

2

1 Nokon keen bakebó, mato ochanaketianra, neskara jawékibo en mato wishaxonai. Jawekeska ikax ochakankebira, westíora non abogado jake, ja non Papa bebonmeax, noa kopi yoyo iti, ja riki Jesucristo, ja atibi keskáakin akai.

2 Jesucristora, janbix menikaatax mawata iki, non ochabo
noa Diossen shinanxontima kopí. Jatianra nonabicho kopí
iamaa iki, jara iká iki, jatíbi nato netemea jonibaon ocha
kopíribi.
3 Ja Diossen yoiai senenhati joibo senenhaai ixonra, non
onanti iki, moa akonkin non Dios onannabo.
4 Ikaxbi tsoaki: "Enra Dios onanke" ikinbi, ja senenhati
joibo senenhayamai, jara janso joni ikax, jawe ikonbi já
meran yamake.
5 Ikaxbi jaweratobaonki jawen joi senenhaxonai, jabo riki
onanti, akonkin Dios noiabo. Jaskati jaxonresa non onanke,
noa Dios betan jakonshaman jaa.
6 Jatian eara Dios betan jakonshaman iki ikaibora, Jesu-
cristo ipaoni keskati jati jake.

Senenhati benáa joi

7 Nokon keen wetsabó, nato senenhati joi en mato wishax-
onaira, benáa joima iki. Jara Cristo ikonhakin peonontianbi
maton ninkata joi iki.
8 Jaskara ikaxbira, ja nato senenhati joi en mato wishax-
onai benáa iki. Jara Cristo meran, itan mato meranribi
ikonkon jishtiai. Ja moatian yamé meran keská noa jaa
ikátiaibiribi toxkókaitianra, ja Criston ikon joékanbiribi noa ten-
aboai.
9 Jaweratoboki eara Criston joé meranbires jake ikinbi,
jawen wetsabo omisai, jabora yamé meranpari ikanai.
10 Ja jawen wetsa noiabora, joé meranbires jake. Jara jawe
ikaxbi ochanko pakéyamai.
11 Ikaxbi jawen wetsa omisaibora, yamé meranbires jake,
jaskara ixonra jaweraoki kaai iki ixonbi onanyamake, ja
yamekan moa benche keska imaa ixon.
12 Ja mato bakeshoko keskábora, nato kirika en wishaxonai,
Cristo kopíres moa Diossen maton ochabo moa shinanxonya-
maa iketian.
13 Ja mato papa keskabora en wishaxonai, ja moatianbi
japaoni Cristo maton onanna iketian. Ja mato bakeranon
keskábora en wishaxonai, *Satanás matonharesa iketian.
14 Ja mato bakeshoko keskábora en wishaxonai, ja Papa Dios
maton onanna iketian. Ja mato papa keskábora en wishax-
onai, ja moatianbi japaoni maton onanna iketian. Jainxon
ja mato bakeranon keskábora en wishaxonai, koshipari ixon,
maton Diossen joi ikonhaketian, itan ja *Satanásribi maton-
haresa iketian.
15 Nato nete noiyamakanwe, nin ja nato netemea
jawékiboribi noiyamakanwe. Jaweratobaonki nato nete
noia, jabaonra Papa Dios noiyamake.

16 Jatíbi ja nato netemea jan keenti jawékibora Diossibakeax
joái shinanboma iki, jara nato netemeabi iki. Natobo riki, ja
nato netemea shinanbo: jakonma atin non yora keenaibo,
beron oinnax keenti, jainoax jawékiatonin rabikaati.
17 Ikaxbi netera keyoti kaai, jatíbi jan keenti jawen jakonma
jawékiboyabi. Ikaxbi ja Diossen keena keská akaibora,
jatíbitian keyóyamai.

Criston rawíki koiranmeeti

18 Nokon keen bakebó, moara nato nete senenai, matonra
ninkata iki westíora *Criston rawí joti. Ikon riki, ramara icha
Criston rawibo moa pikóbotankanai. Jaskarabo ikai kopíra,
non onanke, moara nete senenai ixon.
19 Jabora nobé iitibi, noibakeax pikókana iki. Ikaxbira, noki
jakon ikaxmabi ikana iki. Ikonkon noki jakon ikaxa nobe-
tanbi ikeankana iki. Jaskárakana iki, jatíbima riki ja nobetan
ikábo iki ixon non onanti kopí.
20 Cristonra Diossen jakon Shinan mato menia iki. Jatianra
jatixonbi moa maton onanke, ja ikon joi.
21 Nato kirika en mato wishaxonaira, ja ikon joi maton
onanyamaa kopíma iki. Maton onanna kopíra en akai. Jatian
matonra onanke, ja ikon meranoax jawetianbi janso pikóti
atipanyamaa.
22 Jatian ¿Tsoa iki ja janso? Tsoamakan ja Jesús riki,
*Cristoma iki ikai. Já riki ja Criston rawí, ja Papa Dios betan
ja Bakebi ikonhayamai ikax.
23 Jaweratobaonki, ja Bake ikonhayamai jabaonra ja Pa-
paribi ikonhayamai. Ikaxbi jaweratoboki, enra ja Bake ikon-
hai iki ikai, jabaonra ja Paparibi ikonhai.
24 Jaskara iken, ja peokin ninkáxon maton ikonhayantana
joi, jatíbitian maton shinan meran imakanwe. Jatian ja maton
peokin ninkata joi maton shinan meran ikenra, ja Bake Cristo
betanbi ja Papa Dioski mato jakonshaman ikai.
25 Nato riki, ja Jesucriston noa meninoxon yoia, ja iki ja
jatíbitian jati nete.
26 Jatianra mato parankanaketian, ja yoikin nato kirika en
mato wishaxonke.
27 Ikaxbi matobora, jawenabobiribi itiakin, Cristonbi
Diossen jakon Shinanya imaa iki, jatianra wetsaxonbires
onanmatin mato maxkáyamake, Diossen Shinanmanbi jatíbi
jawékibo moa mato onanmai kopí. Jan mato onanmai
joibora ikon ikax, jansomabo iki. Jatíbitian Cristo betanbi
jakonshaman ikanwe, ja Diossen Shinanman mato onanmaa
keskati.

28 Nokon keen bakebó, ramakaya jenéyamai Cristo betan jakonshaman ikanwe. Moa jakiribi joketian, jaki koshitaanan rabinyamai jakonbires noa já bebon ikanti kopí.
29 Matonra moa onanke, ja Jesucristo atibi keskáakin akai. Jatian jaskara onanna ixonra, maton onanke ja atibi keskáakin akaibo, Diossen bakebo.

3

Diossen bakebo
1 Shinankanwe, ja Papa Diossen noa akonbireskin noia, jaskákinra Diossen bakebo akinshaman noa janekaama iki. Jatianra noa jaskarakon iki. Jaskara kopíra, Dios onannamabo ixon, nato netemea jonibaon noa onanyamaresai.
2 Noara moa Diossen bakebo iki, nokon noi wetsabó. Ikaxbi nato pekáo noa jaskara iki kati onanyamaxonbira, non onanke, Cristo joken jabishaman ointaanan, noa já keskaribi ikanti.
3 Jatian jatíbi ja jaskara iki katin manatabora, jawe jakonmaomabi ikanti jake, Cristoribi jawe jakonmaomabi iketian.
4 Ikaxbi jatíbi ja ochaibora, Diossen eséki yoitimai ikanai. Ochatira Diossen eséki yoitimati iki.
5 Matonra moa onanke, ja non ochabo noa keyoxoni Jesucristo nato neten joá. Jatian já iki, jawe ochaoma.
6 Jaskara ikaxa, jatíbi ja jabébi ikábo ochayamai. Ikaxbi, jatíbi ja ochaibora, já meraama itan jawen joi ninkáyamaibo iki.
7 Nokon keen bakebó, tsonbi mato paranyamabanon: Ja atibi keskáakin jawéki akaibo riki, itibi keskati jaa jonibo, Cristoribi jaskara iketian.
8 Ikaxbi ja ochaires jakanabora, *Satanássena iki. Ja *Satanássa nete peokoonontianbi, moa jápari ochai peokoota iká iki. Jaskara kopíra iká iki, ja jonin Bake nato neten joí, jaskáaxon ja *Satanássen aká teebo keyo ras ati kopí.
9 Jatíbi ja Diossen bakebora moa ochaibo iiyamai, Diossenbi jawen jati jato meran imaabo ikax. Jabora moa ochati atipanyamake, Diossen bakebo ikax.
10 Jaskara ikaxa, onantibires iki, ja Diossen bakebo itan ja *Satanássen bakebo. Jaweratoboki jakon jawéki akí jayamai, iamax jawen wetsabo noiamaa, jabora Diossen bakemabo iki.

Wetsabo betan noiananti
11 Ja joi ikonhakin peonontianbi, maton ninkata joi riki: wetsabo betanribi noa noiananti iki, iká.
12 Caín iní keska iamanon ikanwe, ja iká iki *Satanássena, janra jawen wetsabi retea iki. Jatian ¿Jawekopimein retenike?

Jawekopimakan, ja Caínman akai jawékibo iká iki jakonma, jatian jawen wetsan akai jawékibo iká iki jakon.
13 Jaskara iken, nato netemea jonibaon mato omiskanaitian, jaskaraton ratéyamakanwe, nokon wetsabó.
14 Noabora, ja mawáinoax moa jatiori winotabo iki. Jara non ononke non wetsabo, jato noiabo ixon. Jatian jato noiamabora, mawá keskapari ikanai.
15 Jatíbi jaton wetsabo noiamakin jato omisaibora, retemis joni keskabo iki. Jatian matonra ononke, ja retemisbo jawekeskataxbi jatíbitian jati neteya iti atipanyamaa.
16 Ja Jesucristo noa kopí menikaatax mawatainxon riki, ja noimisti non ononna. Jaskatiribira, noaribi non wetsabo kopí menikaati jake.
17 Atiki ja icha jawékia jonin, ja wetsa joi akai joni jawékinin yoronainbi, akinhamakin ¿Jamein itiki, jawen shinan meran Diossen noimisti shinanya?
18 Joinres noianannabo iamanon akanwe, nokon keen bakebó. Nonra jato oinmati jake, non akai jawékinin, jato non akonkin noia.
19 Jato jaskáainkora ononti ikai, noa ikonkon Diossenabo. Jatianra moa Dios bebon, ikoni jaki koshiashamanbo noa iti iki.
20 Jatian ja non jakonma aká non shinanman noa yoixonaibira, Dioskaya non shinan xewinbainbires ani iki, itan jatíbi ononna iki.
21 Nokon wetsabó, non shinan meran non jakonma akábo yamaketianra, Dios bebon ikoni jaki koshiabo noa ikanai.
22 Jatianra jatíbi ja non yokataibo noa jan meniti iki, jawen keena keskáshamankin, jan yoia joibo non senenhaxonaitian.
23 Ja senenhati joi noa Diossen yoiai riki: Jawen Bake Jesucristo non ikonhati, itan jan yoini keskatishaman noa wetsabo betan noiananti.
24 Ja jawen senenhati joi senenhaibora, Dios betan jake. Jatian jara jato meran jake. Neskarainxonra non ononke, jawen Shinan noo meran imaxonatonin, noa onanmaa.

4

Diossen Shinan betan jawen rawikan shinan

1 Nokon keen wetsabó, ikonhamatianbipari, jatíbi ja Diossen Shinanman imaa yoyo ikaibo riki noa, iki ikaibo jato tanakanwe, ja jato meran iká shinanki Diossena iki ixon, maton onannon. Moara ichaira nato neten ikonma *profetabo pikókanke.
2 Jaskaáxonra, maton onanti iki, ja ikoni Diossen Shinanman yoyo ikaibo. Jatíbi, ja Jesucristora nato neten joni keskatax joá iki, ixon yoiaibo riki, Diossen Shinanman imaa ikaibo.

3 Jatian jaskaakin ja Jesús ikonhayamaibora, Diossen
Shinanhomabo ikax, Criston rawikan shinanyares ikanai.
Jaskara shinan jotira, moabi maton ninkata iki. Jara nato
neten moa itinke.
4 Nokon keen bakebó, matora Diossena iki. Jaskara ixonra,
ja jansobo moa matoanharesa iki. Ja mato meran iká shinan,
nato netemea shinan xewina atipana koshia iketian.
5 Jabora nato netemeabo iki, jakopira nato netemea
jawékibokires yoyo ikanai, jatianra ja nato netemeabaon jato
ninkaxonai.
6 Ikaxbi noabora Diossena iki. Jatian ja Dios onanna-
tonra, noa ninkaxonai, ikaxbi ja Diossenamatonra, noa
ninkáxonyamai. Jaskákanainkoxonra, non onanti atipanke,
tsoarin ja ikon Shinanya itan tsoarin ja janso shinanya ixon.

Noiananax jaai jenétima

7 Nokon keen wetsabó, noara jatíbibo betan noiananax
jakanti jake, Diossibakeax noimisti shinan joái kopí. Jatíbi ja
noimisbo riki, Diossen bake itan Dios onannabo.
8 Ja noimismabora Dios onannamabo iki. Dios iki noimis.
9 Já kopires noa jati neteya inon ixonra, jawen jabicho Bake
nato neten raanxon, noa Diossen oinmaa iki noa jan akonkin
noia.
10 Neskáakin riki noa noia: Nonpari Dios noia iká kopíma,
janpariakin noa noixonkayara jawen Bake raana iki, já
mawata kopí non ochabo moa noa shinanxonyamanoxon.
11 Nokon keen wetsabó, jaskáakin noa Diossen noia ikenra,
noaribi wetsabo betan noiananti jake.
12 Dios iki tsonbi jawetianbi oinyosma, ikaxbi noa wetsabo
betan noianana ikenra, Dios noo meran jaai, jatianra ja
Diossen noimisti shinanman non jato noia onanti ikai.
13 Ja noa Dios meran jaa, itan noo meran Dios jaa non
onannon ixonra, jawen Shinan noa menia iki.
14 Nonbishamanra oinna iki, nato netemea jonibo kishpin-
manon ixon, Papan jawen Bake raana. Jatian ja riki non jato
onanmai.
15 Jaweratobaonki, ja Jesús riki Diossen Bake ixon ikonhai,
jabora Dios meran jake, itan jabo meranra Dios jake.
16 Jaskaáxonra non onanna iki, itan non ikonha iki Diossen
noa noia. Dios iki noimis. Jatian ja noimisbora, Dios meran
jake, jainoax jato meranribi Dios jake.
17 Neskarainoaxa ja noo meran iká noimisti shinan onanti
ikai; jaskatax ja jonibaon jaton akábo yoixonti nete senenke-
tian noa rakétima kopí, ja Jesucristo ikátiai keskatiribi nato
neten jakanabo ikax.
18 Ja noimis jonibora, rakéyamai. Ja ikon noimisti shinan-
mankayara, raké shinanbo keyoai. Jaweratoboki Diossen

castiganaketian raketai, jabora Dios akonkin noiti onannamabo iki.

19 Jatian nonra noike, janpari noa noia iketian.

20 Jaweratoboki enra Dios noike ikibi, jaton wetsabo betanbi omisananai, jabora jansobo iki. Jatian jaweratobaonki, jaton wetsabo oinxonbi noiamai, jabaonra ja Dios oinyamaxon, noikanti atipanyamake.

21 Jesucristonra, nato senenhati esé noa menia iki, jaweratobaonki Dios noia, abákanon jaton wetsaboribi noikin.

5

Dioski koshiaxes jati

1 Jaweratoboki, Jesús riki *Cristo, ikax jaki koshiai, jabora Diossen bakebo iki. Jatian jaweratobaonki Papa noiai, jabaonra ja Papan bakeboribi noike.

2 Jatian Dios noixonra, jan ati yoiaboribi non akai, jaskákinra Diossen bakeboribi non noike ixon non onannai.

3 Ja Dios non noiti iki iká riki, jan yoia joibo non senenhati, jatian ja senenhatira atikonmama iki.

4 Jatíbi ja Diossen bakebaon, nato netemea jawékibo jatonharesai kopí. Jatian ja non ikonhatonra, ja nato netemea jawékibo nonharesnon ixon noa akinnai.

5 Ja Jesús iki, Diossen Bake ixon ikonhabaonra, nato netemea jawékibo jatonharesai.

6 Ja Jesucristora nato main joáx, onpaxen bautizameeta iki, itan mawákinribi jawen jimi chikoa iki. Jatian ja Diossen Shinan riki, jan jaskara onanna, jatíbi jan yoiaibora ikon iki.

7 Kimisha riki, ja jaskara onanxon yoiaibo:

8 Ja iki Diossen Shinan, ja onpaxen bautizameeta, itan ja mawákin jawen jimi chikoa. Jatian ja kimishaninbira jaskáakinbires yoiai.

9 Ja jonibaon yoiaibora non ikonharibai, ikaxbi ja Diossen yoiaikayara, bebonbires non ikonhai, Diosbi jawen Bakekiriti yoyo ika iketian.

10 Ja Diossen Bake ikonhabaonra, ja Diossen yoiabo ikonhai; jatian ja Dios ikonhayamaibaonra janso keska imakanai, jawen Bakekiriakin jato Diossen yoiabi ikonhayamai kopí.

11 Jatian ja Diossen yoiai riki, noa jatíbitian jati nete menia, jatian ja jati nete iki jawen Bake ikonhaxon biti.

12 Jaweratoboki moa ja Bake betan iki, jabora moa jati neteya iki, ikaxbi jaweratoboki ja Bake betanma iki, jabora jati neteoma iki.

Senentiainbi jato yoia

13 Enra ja Diossen Bake ikonhaibo iketian, mato neskarabo
wishaxonai, moa jatíbitian jati neteyabo mato ikanai maton
onannon ixon.
14 Noara Dioski koshiai, ja jawen keena keskáshaman jawéki
non yokáketian, noa jan ninkáxonai onannax.
15 Jatian ja non orana noa Diossen ninkaxonai non onanna
keskáakinribira, non onanke ja yokatabora moa noa menike
ixon.
16 Jaweratonki, ja mawátima ocha akaitian jawen wetsa
oinnai, janra jaki oranti jake, jatianra Diossen jati meniti iki.
Ikaxbi ja iti jake, jan mawátima ocha. Wetsa ochara jake,
jan mawáti ocha. Jatian jaskara ochakira, en mato oranti
yoiamai.
17 Jatíbi jakonma jawékibo riki ocha, ikaxbi jaráke, noa jan
mawátiain botima ocha.
18 Nonra onanke, ja Diossen bakebaon moa ocha aa-
boresyamai, ja Diossen Bake Jesucriston jato koirana iken,
jatianra *Satanásenribi moa jato jaweayamai.
19 Nonra onanke noa Diossen bakebo, itan jatíbi nato nete-
mea jonibo *Satanássen jawen koshin jatoaresabo.
20 Jainxonra non onanribike, ja Diossen Bake joxon, ja ikon
Dios non onannon ixon, noa shinan onanbo imaa. Jatian
noara ja ikon betan jake, ja iki jawen Bake Jesucristo. Nato
riki ja ikon Dios itan ja jatíbitian jati nete.
21 Nokon keen bakebó, ja ikonma diosbo chibanya-
makanwe.

2 JUAN
Jawen rabé itin, Juanman kirika wishaa

Jato saludana

1 Ea *ancianoninra, ja Diossen katotaboyabi, ja jato betan
jain tsinkitaiboribi, jato saludo bomai. Enra mato akonkin
noike, jainxon enbichora mato noiamake, jatíbi ja ikon joi
onanna jonibaonribira mato noike.

2 Nonra mato noike, ja ikon joiribi non shinan meran
ikonhabo ixon, ja shinanra noo meran jatíbitian iti jake.

3 Ja non Papa Dios betan jawen Bake Jesucriston, jawen
noimisti shinanyabo, jawen akinmisti shinanyabo, jawen
jakonshaman shinanyabo, jawen ikon shinanyabo, itan
noimisti shinanyabo, mato imaboresbanon.

Ja senenhati noimisti esé

4 Eara ikonbiresi raroke, jatíribi mibé joi akaiboribi, ja ikon
join yoiai keskatishaman jaax ja non Papa Diossen noa yoiai
keskati jakanabo jato nokoax.

5 Jaskara ikenra, rama en mato yoiai nokon wetsabó:
wetsabo betanribi noiananaxa noa jakanti jake ixon. Nato
en mato yoiai joibora, bená senenhati esébоma iki. Ja joibora
Cristo ikonhakin peonontianbi, non ninkata joi iki.

6 Ja akonkin non Dios noia iti riki neskara: jawen join
yoiai keskábores senenhai noa jati. Jatian ja joi ikonhakin pe-
onontianbi maton ninkata riki, ja Diossen noa yoiai keskati,
wetsabo betanribi noianani noa jakanti.

Paranmis jonibo

7 Nato netenra moa icha paranmis jonibo jakanke, jaskara
jonibaonra ikonhayamai, Jesucristo nato main joáx, noa
keska yorayaribi ikátiai. Jaskara jonibo riki, Criston rawíbo
ikax, jato paranaibores.

8 Jaskarabo iken, matonbinix koirameekanwe, ja mato
akinni noa teeta jawékibora, jawemabi banénake itan ja
Diossen noa meniti yoiaboribi, maton biamanake.

9 Jaweratoki ja Criston onanmaa keskati iamai, wetsa
keskáakinbo shinannires jaai, jara Dios betanma iki. Ikaxbi
jaweratoki Criston onanmaa join yoiai keskati jaai jenéyamai,
já betanra non Papa Dios betan jawen Bakebi itinke.

10 Jawerato joniki ja Criston joi meran yoiai keskáma, wetsa
keska joi mato yoikasi nokotai, jaskara jonibo maton xobon
imayamakin jato jowé ayamabobikanwe.

11 Jaweratobaonki, jaskara jonibo jowé akai, jabora jaskara
jonibaon jakonma akaibo, jato rabékiinaibo iki.

Senentiainbi jato yoia

12 Icha joibo mato yoiti jayonreskenbira, nato kirika meran
akáshamakin, en mato axonyamake, mato oinni matoiba kati
shinanna ixon. Kaxonra ja en mato yoikasai joibo en-
bishaman mato yoiti iki, jaskatax noa jatikaxbi rarokanti
kopí.

13 Ja neno ea jato betan iká, Diossen katota joi akaibaonra
jainoa joi akaibo, mato saludo bomai.

3 JUAN
Jawen kimisha, itin Juanman kirika wishaa

Jato saludana

1 Ea riki ja *anciano, enra ja en akonkin noia Gayo saludo bomai.

2 Nokon keen wetsá, enra miki orankin Dios yokatai, ja min shinan meran mia jakonbires ikai keskatiribi, jatíbiain mia jakonbires inon ixon, itan min yoraribi mia jakonbires inon ixon.

3 Jatíribi miibakeax bekana joi akaibaonra ea yoikanke; ja ikon joi chibankin jeneyamai. Mia jaskataibo ninkataxa ea ikonbiresi raroke.

4 Ja nokon bakebi keskábo, ikon join yoiai keskati jakanabo ninkataxa, ea ikonbiresi raroai.

5 Nokon keen wetsá, minra ja wetsankoniax nokotai non wetsabo jatíbi jakonhaxon akinkin jeneyamai iitai.

6 Jaskáakin min jato akinnabora, ja joi akaibo tsinkíkanainxonbo jabaon jato yoike, noixon min jato akinnabo. Ja jayá wetsanko tekiti jan yoronkanaibaon jato akinkin jeneyamawe, ja Dios keenai keskáakin.

7 Jabora ja Jesucriston joi jato onanmai boaibo iki. Jaskatira ja Dios ikonhayamaibaon jato jawebi akintinin keenyamakanai.

8 Jaskara ikenra, non jato akinti jake, jaskáaxon ja ikon yoikanaitian, non jato akinti kopí.

Diótrefes betan Demétrion ikábo jato yoia

9 Ja joi akaibokira kirika wishaxon en bomaa iki, ikaxbira Diótrefesnin non yoia noa ninkáxonkashamaa iki, jabichores jato xaran kikin ikasai ixon.

10 Jakopira, jawetianki ea jain kaai, jatianra en kenaxon notsini kaai. Jara jakonmaibo noa yoii iananbi, noki jansoibo iitai. Jatian jaskarabicho iamaira, ja wetsankoniax nokotai non wetsabo, jato bikashamai. Jatian jatíribibaon jatoiba imakasaitianra, jato bimakashamai; jatian jato jaskáabi bikaskanaitianra, moa jainoa jato pikoai.

11 Nokon keen wetsá, ja jakonma jawékibo mawayamawe. Ja jakon akanai jawékiboreskaya mawawe. Ja jakon jawéki akaibo riki Diossena, jatian ja jakonma jawéki akaibora, jawetianbi Dios onananmabo iki.

12 Jatíxonbira Demetrio jakon jawékibores akí jaa yoikanai,
jatian jawen ikainkobora ikonkon jishtiai. Nonribira yoiai
jakonibora ja ikai ixon, jatian minra ononke, non ikon yoiai.

Senentiainbi yoia joibo

13 Ichara jake en mia yoiboresti, ikaxbira en mia wishax-
onyamake.
14 Enra ishtontani mia oinni kati shinannai, jatian kaaxa ea
mibébishaman yoyo iti iki.
15 Ea keenai riki, mia jakonbires xabá shinanya itin. Ja
neno iká mibé raenanaibaonra mia saludo bomai. Minribi ja
jainoa nobé raenanaibo noa saludo menixonwe, westíorabo
noa jato saludanxonpakewe.

JUDAS
Criston tee axonairibi ixon, joi akaiboki Judassen kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Judas, Santiagonin wetsa itan Jesucriston yonoti. Ja Papa Diossen noixon katotabo, itan Jesucriston koiranabora en saludanai.

2 Abánon ja Diossen, jawen akinmisti shinanman, jawen jakon xabá shinanman, itan jawen noimisti shinanman, mato akinboreskin.

Ikonma esé yoiaibo
(2 Ped. 2.1-22)

3 Nokon noi wetsabó, eara ikonbiresi keenai, ja mato betanbi noa kishpinmeetabo, non onanna joikiriakin mato wishaxontin; ikaxbi ramara atiora iketian en mato axonai, ja ikonhati joi jawen katota jonibo jato Diossen meniaton paranan mato ikanon ixon.

4 Jatíribi jonibora jansoaxbo mato xaran jikikanke. Jaskara jonibo jato Diossen castiganti yoii ikara, moabi Wishá meran jake. Jabora jakonma jonibo iki, Dios jakon shinanya iketianra, jaki paranataanan jakonmabires jawékibo akanai. Jabaonra ja Ibo Jesucristo, jabicho jatíbinin Ibo ikonhakashamakanai.

5 Maton onankebira, en mato shinanmaribai, ja Ibonra *Israel jonibo Egipto mainmea jato pikoa pekáo, ja ikonhayamai jonibo jato keyoa iki.

6 Jainxon ja ángelbo, koshi imaabi jato ikainkoniax pikókanketianra, Diossen ja kikinbires yamé meran jato xepoa iki, ja jato castiganti ani nete senenai kaman.

7 Ja ángelbo iní keskaribira iká iki, ja Sodoma betan Gomorra jeman iká jonibo, itan ja patax iká jemabaon ikana jonibo. Jain jakana jonibora ikana iki, yorantinin koríki biaibo, itan ja atimabo betanbires yoranti akí cheakanabo. Jaskara kopíra, Diossen ja jatíbitian keyóyosma chii jatoki pakéxon, jatíbi jato keyoa iki. Jaskara winókani jawékibaonra, jaskáshokonaketian, jatikaxbi koiranmeeti jato onanmai.

8 Jaskáribira winoti bokanai, ja en mato yoikin atai jakonma jonibo. Jaton iresbiresa shinanmanra jaton yora ramiakanai, ja Ibon koshira jawebi onankashamakanai, itan ja ángelbokiribi jakonmaibo yoyo ikanai.

9 Ja ángelbaon koshi arcángel Miguelninbira, ja Moiséssen
yoran paranan, Satanás betan ibékonkinbi, jakonmaakin yoiti-
tianbi, neskáa iki: "Abanon mia Ibonbi notsinkin", akin.
10 Ikaxbi ja jonibora, jaton onannama jawékiboki, jakon-
maibiresbo yoyo ikanai. Jatian ja yoinabaon atinshoko-
res, jabaon onannatonra akanai, jatonbinix jan jakonmati
jawékibores akin.
11 ¡Jawe ireskiaipanon! Ja jonibora, Caín iní keskatiribi
iki ikanai. Koríki gananti shinanyares ikaxa, Balaam
iní keskaribii jakonmain pakékanke. Jainoax ja Coré iní
keskaribiira, jaton yotimaninbi ja jonibo mawati iikanai.
12 Jaskara jonibo riki rabinhomabo, tsinkíxon maton
jawékiainko mato xaran jikiax ikanai, shiroananbi icha
jawékiai raroshamanbo. Jabo riki, jatonabichoakin
shinannaibo, ja nai koin oioma, niwen oken boanbekonai
keskábo. Jabora jawen bimititian jiwi bimiamai keskábo iki,
moa taponyabi mexaa ikax, kikinni mawata keskábo.
13 Jaskara jonibo riki, ishtonbires sinataibo, jaton jakonma
rabinti akaibo iki, ja aniparo bechonman bakox potaa
keská onantibires. Jabora joékaini paketai wishtin keskabo
ikax, moa jatíbitian masábires tenetiain, kikin yamé meran,
katiresbo ikanai.
14 Jaskara joni jaskáti yoiira iká iki, ja kanchis itin Adán
pekáo iká Enoc neskati: "Enra ja Ibo jawen kikinbires icha
ángelboya joaitian oinna iki,
15 jatíbi jonibo jaton aká jawékibo jato yoixoni, itan jakonma
jawékibires akanabo kopí, itan jaki jakonmaibires yoyo ikan-
abo iketian, jato akonbireskin castigani", iki.
16 Jaskara jonibora, jatíbi jawéki kopí joikanai, itan
jakonmaibiresbo yoyo ikanai. Jabaonra benai jatona
jawékibichores. Jainoax yoyo iki rabíkanai, itan jato jawéki
bichinkasires, wetsaboki jakoni yoyo ikanai.

Joi akaibo esea

17 Ikaxbi mato, ja nokon noi wetsabó, shinankanwe, ja non
Ibo Jesucriston raanabaon mato yoini joibo.
18 Jabaonra mato yoia iká iki: "Moa netebo senenkaitianra,
janoxiki jatoki jakonmai shiroai jonibo, jaton jakonma ati
keen shinanman imaa, keskati jakanabo", akin.
19 Ja jonibo riki, jatonbiribi tsamabo axon, jato ikinnaibo,
jaton keena keskábores akai ikax, jato meran Diossen Shinan
yamabo.
20 Ikaxbi mato, nokon noi wetsabó, ja maton ikonhaa jakon
shinanmanbi, koshii jenéyamakanwe. Diossen jakon Shinan-
man akinnaton orankanwe.

21 Diossen noimisti shinanki koshii jeneyamawe. Jainoax manákanwe, ja non Ibo Jesucriston jawen akinmisti shinanman, jatíbitian jati netenko noa imai kaman.
22 Ja rabé shinanyabo, jato noibaxon, akinkanwe.
23 Jatíribibo jato kishpinmakanwe, ja chii meranoa jato ishton pikoti keskáakin. Jatian wetsabo noibaxon akinkanwe, ikaxbi koirameekanwe, ja jakonma jawékibo akanaton, jaton chopa tsaiabobi jato omisnankanwe.

Senentiainbi Dios rabia
24 Ja Diosbicho riki, ochan pakénaketian, mato jan koiranti atipana koshia, itan jakopi jakonmanin yointi yama ikax, raroshaman ja iká bebon, jawen joébires ikainko mato imati atipana.
25 Ja riki, ja non Ibo Jesucristo meranxon, noa jan kishpinma Dios. Jara jatíbibaon koshi iki, jainoax atipana koshia iki, itan yoiti koshia iki. Jara moatianbi, ramakamanbi, itan jatíbitian rabinoxikanai. Íbanon jaskara.

APOCALIPSIS
Jaskara iti jawékibo Jesucriston onanmaa, Juanman wishaa

Jaskarabo yoikin wishaa

1 Nato riki Diossen Jesucristo oinmaa, basima jaskara ikí kaai jawékibo jawen tee akaibo jato onanmanon ixon. Jatian Jesucristonra jawen ángel raana iki; jawen tee akai joni Juan onanmati.

2 Janra jatíbi jan oinna jawékibo yoia iki. Ja Jesucriston yoia ikon joibo, itan Diossen joiribi.

3 Jaweratobaonki, nato kirika yoyo akai, itan ja meran iká Diossen joibo ninkaxon ikonhai, jabora Diossen raroshaman imati iki. Ja nato kirika meran yoiai joibora moa senennibishoko iki.

Jato saludana

4 Ea Juanmanra, ja Asia mainmea kanchis jeman ikana joi akaibo mato saludo bomai. Ja moatianbi japaoni Dios; ramakamanbi jaa, itan ja joríbati. Jainoax jawen yakáti bebon iká jawen kanchis Shinan ikatonin abanon jawen noimisti shinanman, itan jawen jakon shinanman mato akinkin.

5 Jainoax Jesucristonribi mato bomai, ja riki, janbishaman onanxon ikon yoiai. Japarira mawataxbi jirii peokoota iki. Jaskata ikaxiki jatíbi nato netemea apobaon koshi. Janra noa noixon jawen jimin non ochabo soaxona iki.

6 Janra noa imaa iki apobo, itan jawen Papa Diossen tee akai *sacerdotebo iti. Já ibanon jatíbitian rabiti, itan atipana koshia; jaskara ibanon.

7 ¡Oinkanwe Cristora nai koinman joái!, Jatíxonbira oinnoxikanai; jan pichá*chinibaonbira* oinnoxiki. Jatíbi nato main ikana jonibora já joaitian oinnax wininoxikanai. Jaskarara inóxiki. Ibanon jaskara.

8 "Ea riki ja rekenainoa, itan senentiainoa", ikira ikai, ja jatíbi atipana koshia Ibo Dios. Ramakamanbi jake, moatianbi jakátiai, itan ja joríbati.

Criston, namá keska meranxon Juan oinmaa

9 Ea riki maton wetsa Juan, mato betanbi masá teneairibi, jainoax mato betan Cristo ikonhakin jeneyamai, itan mato betanbi ja Diossen ikinaton jatinko ikáribi. Ja Diossen joi itan Jesús ikábo yoiai kopí, ea Patmos nasinko potakana.

10 Jatian ja domingo neten ea iitaitianra, Diossen Shinanman atipana koshi emeran joketian; epekaokeax ja trompeta
xoon akana ikaitio kestén koshin yoyo ikai en ninkata,
11 ea yoia iki: “Ja min oinnaibo kirikanin wishaxon, ja Asia
main iká kanchis jemabaon ikana joi akaibo jato bomawe.
Jabo iki; Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia
itan Laodicea”, akin.
12 Jatian ea jaskáaitian jao bechiakekainxon en oinna iká iki,
kanchis lamparin orobires aká itini.
13 Ja kanchis lamparin orobires napon nia iká iki, westíora
jonin Bake jisá, já iká iki tapó chopa saweya, itan orobires
sintóranin xonexeya.
14 Jawen boo iká iki joxo lana keska joxoshaman, itan nibí
maana keská joxoshaman. Jainoax jawen okenbekonbi bero
iká iki, chii tirí keska.
15 Jawen okenbekonbi taebo iká iki, horno meranoa
tsekaxon *bronce penéa keská. Jainoax jawen joi iká iki, jene
icha maanni xoo ikai keská.
16 Jawen mekayao mekenman iká iki, kanchis wishtin
keska tsomaa; jainoax jawen kexakanmeax pikota iki, okenbekonbi kenshoya espada keská. Jainoax jawen bemananribi
iká iki, kikinhakin barín tenaa keská pené.
17 Jaskara oinnax jaki rakékin en maxkaxon, já namanbi
mai tsakaa iki. Jaskakenbi jawen mekayao mekenman ea
tii axon yoia iki: “Rakéyamawe. Ea riki ja rekenainoa itan ja
senentiainoa,
18 itan eara jake. Eara mawata iki, ikaxbi ea rama jake
jatíbitian janox. Eara ja mawá betan masá teneti enharesti
atipana koshia iki.
19 Jaskara iken rama wishawe, ja en mia oinmaa rama
winotai jawékiboyabi, ja ramakaya ikí ikai jawékibo.
20 Nato riki ja tsonbi onanyamaa jawéki ja nokon mekayao
mekenman en tsomaa, kanchis wishtin itan kanchis lamparin orobires min oinnabo. Jariki neskara yoii iká: Ja kanchis wishtin riki, ja kanchis jematiibi ikana joi akaibo ikinai
ángelbo yoii iká. Jatian ja kanchis lamparin riki, kanchis
jemamea joi akaibo yoii iká.

2

Efesoain ikana joi akaiboki kirika bomaa

1 Ja Efesoain ikana joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika neskáakin wishaxon bomawe. Jawen mekayao
mekenman kanchis wishtin keska yatannaton, itan ja kanchis lamparin orobires keská napo niaitonra, neskáakin ea
yoiimai.

2 Enra maton ikábo onanke; matora ikai kikini teeti, mato
riki manatiabo; jainoax matonra ja jakonma jawékibo akai
jonibo amaboresti atipanyamake. Jaskara ixonra, ja Diosse-
namabo ikaxbi noara Diossen raana iki ikaibo min jato
tanaxon onanna iki, jabo jansoires ikanai.
3 Jainxon ea kopi masá tenekinbi, shinan namanyamakin
maton ea jeneyamaa iki.
4 Ikaxbi westíora jawéki riki nokon keenma: Ja reken ea
noikin peonontian aní keskáakin moa maton ea noiama.
5 Jaskara iken shinankanwe, jawekeskarainxon maton ea
jenearin ixon. Moa akonkin jakonma jawékibo jenetaanan,
jakiribi mato ikátiai keskati jakoni jakanwe. Mato jaskaya-
maitianra ja lamparin en moa wetsanko taxketi iki.
6 Ikaxbi nokon keen riki, ja en omisai keskáakinribi ja *Nico-
laitabaon jakonma jawéki akaibo maton omisai.
7 ¡Ja ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman
joi akaibo yoiai! Jaweratobaonki eki koshixon jakonma
jawékibo janharesai, jabaonra ja Diossen jakonhira jatínko
iká, jan jati jiwi bimi kokokanti iki.

Esmirnain ikana joi akaiboki kirika bomaa

8 Ja Esmirnain ikana joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika neskáakin wishaxon bomawe. Ja rekenainoa,
itan senentiainoa, itan ja retekanabi jirinitonra ea neskáakin
yoiimai:
9 Enra maton masá teneaibo, itan mato jawebiomashokobo
onanke, matokaya jawékinin senenabo ikaxbi. Jaskaribi-
akin en onanke, judíobo iki ikaibo ixonbi mato ramiaibo, ja
jaskataibora *Satanássen jonishamanbores iki.
10 Jaskara iken mato masá tenemakanti jawékiboki
rakéyamakanwe. Enra mato yoiai; jatíribi mato xaranmeabora
*Satanássen amaa tanakin, mato cárcel meran anoxikanai,
jatianra chonka nete senen mato masá tenemanoxikanai,
jaskara iken, ja mato ikai jawékibo mawatai kamanbi tenexon
senenhanoxikanwe; jatianra ja maton biti jati en mato meniti
iki.
11 ¡Ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman joi
akaibo yoiai! Jaweratoboki eki koshixon, ja jakonma
jawékibo janharesai, jabora ja rabeti mawáti masá tenetiain
katima iki.

Pérgamo jemamea joi akaiboki kirika bomaa

12 Ja Pérgamo jemamea joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika neskáakin wishaxon bomawe: 'Jawen espada
okenbekonbi kikin kenshoyatonra mato yoiai:

13 Enra ononke, ja *Satanás yakatainkoribi mato jakanabo.
Jaskara ixonbira maton ea ikonhakin jeneyamai, itan jaweat-
ibira non ikonhaa ikibo mato iamaa iki, ja ea jan akonkin
ononna Antipas, ja Satanás jain iká jemanxon retekanainbi.
14 Ikaxbi jaweti jawékira jake ja nokon keenma: Ja matoiba
ikábo, ja Balaamman esekan yoiai keskatibo ikaibi maton
oinresai iketian. Janra anike ja Balac esekin, ja ikonma
diosbo menikana nami pimaxon, itan wetsabo betanbires
yorantibo amaxon, *israelitabo ochamanon ixon.
15 Jainxonribi akai maton, ja *Nicolaitabaon onanmaa
jakonma esekan yoiai keskati ikaibo maton jato jaweaya-
makin.
16 Jaskara iken, ¡Moa akonkin ocha akin jenekanwe! Mato
jaskáyamaitianra basima ea matoiba kati iki; ja nokon kex-
akameax pikotai espadanin jato betan reteanani.
17 ¡Ja ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman joi
akaibo yoiai! Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai,
jabora maná jeneya joné pan en jato pimati iki, itan westíora
joxo makanshoko bená jane wisháya en jato meniti iki. Jara
tsonbi onanyamake, ja makan biaitoninresa onanke'.

Tiatira Jemamea joi akaiboki kirika bomaa

18 Tiatira jemankonia ja joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika neskáakin wishaxon bomawe: 'Ja Diossen Bake,
chii tiri keská beroya, itan *bronce penéakana keská taeya-
tonra mato neskáakin yoiai:
19 Enra maton iká jawékibo ononke: Matonra jato noike,
itan matora eki koshiabo iki, matonribira jato akinnai, itan
maton ea jeneyamai. Jainxonribi en ononke, ja reken ikátiai
bebon jakonbires rama mato iitai.
20 Ikaxbi westíora jawékira nokon keenma iki: Ja Jezabel
janeya ainbaon jakonma jawéki akainbi maton jaweaya-
maitian. Jara ikai janbixbi *profeta ainbaon shinanmeeti.
Ikaxbira paranhanan, nokon tee akaibo jawen esé onan-
makin akai jato neskáakin, ja wetsabo betanbires yoranti,
itan ja ikonma diosbo, yoina retexonkana nami pitiboribira
ochama iki akinbo.
21 Ja ainbo jaskatibo jakenbira en nete nenkeaxonboreske,
jawen ochabo akonkin jenetaanan abanon Dios ikonhakin
ixon. Ikaxbira ja ainbo wetsabo betanbires yorantibo akí
jenekashamai.
22 Jaskara kopíra, ja ainbo rama masá tenemakin en chex-
akaamai, jatian ja wanoya ixonbi jabé yoranti akaibora,
akonbireskin en masá tenemati iki. Ja ainbonin jato onan-
maa keskati ikí jenéyamakanaitian.

23 Jatian ja ainbaon bakebora en jato mawámati iki. En jato
jaskáaketianra, jatíbi nokon joi akaibaon onankanti iki, joni-
baon shinan reboyabi jaton jointibo en onanna. Jainxonra ja
maton akábo kopí westíorabo mato en castigannoxiki.
24 Jatian rama ja jatíribi mato Tiatiranko ikanabo ixonbi,
ja esé chibanyamaibo, itan ja *Satanássen joné jawéki akin
akanaibo onanyamaabora en mato yoiai; wetsa eséra, maton
senenhanon ixon en mato yoiamai.
25 Ikaxbi ja maton ikonha jawékibo jeneyamakanwe,
jakiribi ea joái kaman.
26 Jaweratobaonki atikoma jawékibo jatonharesai, itan en
yoiai keská akin jeneyamai, jabora jatíbiainoa jonibo ikinti
koshi en imati iki.
27 Ja nokon Papan jawen koshi ea menia keskáribiakin. Yami
bastónyaxonra jan jato ikinti iki, jainxonra ja mapó kenti
beshéai keskáakin jato ati iki.
28 Jainxonra ja nete wishtinribi en mato meniti iki.
29 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman jawen
joi akaibo yoiai!' akin aká iki.

3

Sardis jemamea joi akaiboki kirika bomaa

1 Ja Sardis jemamea joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika wishaxon bomawe: 'Ja kanchis Diossen Shinanya,
itan ja kanchis wishtinyara ikai neskati: Enra onanke mato
jaskati jakanabo. Matora ninkakataibo iti shinanyabo iki,
ikaxbira mato mawá keskabores ikanai iki.
2 Jaskara iken oxá besoai keskati itaanan, ja ati japaria
jawékibo, itan ja mawátiresbo koshiakanwe. En oinnara
nokon Dios bebon jakon jawéki ayamai mato iikanai.
3 Jaskara iken ja maton onanna esébo shinankanwe, itan
jan yoiai keskati ikanwe; akonkin ja maton jakonmabo
jenekanwe. Mato oxá besoama keskábo ikenra, maton shi-
nannamatian yometso joái keskati ea joti iki.
4 Ikaxbi mato jain iká Sardis jemanra jawetiires Dios keenai
keskati jakanabo ikax, jaton chopa tishiama keskábo ikanai.
Jabora itibi joxo chopa saweyabo ebébi janoxikanai.
5 Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai, jabora joxo
chopa saweyabo ikanti iki. Jaton janera en jato soanantima
iki, ja jati kirika meranoa. Jaskáyamaira nokon Papa be-
bonmeax, itan jawen ángelbo bebonmeax, natobo riki nokon
jonibo iki ea iti iki.
6 ¡Ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman jawen
joi akaibo yoiai!' iki.

Filadelfia jemamea joi akaiboki kirika bomaa

7 Ja Filadelfia jeman iká joi akaibo jato ikinti en imaa joniki
nato kirika wishaxon bomawe: ‘Ja Jakon itan ja ikoni yoyo
ikai riki, apo Davidkan llavea. Jan kepenketian tsonbi xepoti
atipanyamaa, itan jan xepoketian tsonbi kepenti atipanya-
maatonra mato yoiai:
8 Enra onanke mato jaskati jakanabo: Oinkanwe, enra
mato bebon xepóti kepenke, jara tsonbi xepoti atipanya-
make. Koshishamanbo ixonmabira en yoia joibo maton
senenhaa iki. Nonra já onanyamake iki mato iamaa iki.
9 Enra ja *Satanássen jonibo ikaxbi jansoresi noara
judíoshaman iki ikaibo, mato bebon jato chirankoomati iki;
jaskáaxon jabaon onankanti kopí en mato noia.
10 Matonra ja senenhati esé jeneyamakin senenhaa iki;
jaskara kopíra nato netemea jatíbi joniboki tanakaatibo joke-
tian en mato koiranti iki.
11 Eara basima joribanoxiki eki koshii jenéyamakanwe, ja
maton biti tsonbi bichintima kopí.
12 Ja atikoma jawékibo janharesabora, jan nokon Diossen
xobo koshia nichínti keskábo en jato imati iki. Jainoaxa moa
jawetianbi pikókantima iki. Jato meranra ja nokon Diossen
jane en wishati iki. Jainxon nokon Diossen jema, ja naikan-
meax joái bená Jerusalénman janeribi en wishati iki. Jainx-
onra jatokiribi ja nokon bená jane en wishati iki.
13 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman joi
akaibo yoiai!’ iki.

Laodicea jemamea joi akaiboki kirika wishaxon bomaa

14 Ja Laodicea jeman joi akaibo jato ikinti en imaa joniki,
nato kirika wishaxon bomawe: ‘Ja ibanon jaskara iki iká
janeya, ja akonkin onanna, ja ikonires yoyo ikai, itan já
meranxon jatíbi jawékibo Diossen jonianitonra, mato yoiai:
15 Enra mato jaskati jakanabo onanke. Matora mat-
simabobi iki, nin xanamabobi iki. Jakonhirara ikeanke, mato
matsi iamax xana iká.
16 Ikaxbi mato matsimabo itan xanamabobi ikax, nexan-
shokores ikenra, kinanai keskáakin en mato jenenoxiki.
17 Mato ikai noara moa jatíbi jawékia iki, jatíbi jakonbires
ikaxa, moa noa jawebi maxkáyamake ikibo. Ikaxbira maton
onanyamaresai, moa rotokanabo ikax mato raromabo, onit-
sapishokobo, jawebiomabo, benchebo itan chopaomabo.
18 Jaskara ikenra en mato eseai, ja oro en chiikan
charaxon penéaka eibakea marokanwe, mato ikonkon jatíbi
jawékiabo ikanon. Jainxon joxo choparibi eibakea maroxon
sawekanwe, mato moa jawebi rabintima kopí. Jainxon
eibakearibi bero rao biax moa bechexeekanwe, maton
jakonhakin oinnon.

19 Ja en noiabora, notsinhanan en jato eseai, koiranmeekanon ixon. Jaskara iken, koshiakin shinantaanan akonkin maton jakonmabo jenekanwe.
20 Ea riki xobo xepotiainxon, jato kenai keská. Jaweratobaonki nokon joi ninkáxon xepoti xepenai, jatianra jawen xobon jikixon en jabé jawékiati iki, jatian janribi ebé ati iki.
21 Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai, jabora ebébi nokon yakátinin en yakákiinti iki. Ja atikoma jawékibo enharesax nokon Papa Dios betan jawen yakátinin ea yakáni keskáribiakin.
22 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo yoiai!' " akin ea aká iki.

4

Naikanxon Dios rabikana
1 Jaskarabo iká pekáo en bochiki oinna iká iki, westíora xepóti naikanmeax kepenmeeta. Jatian ja tii ati ikaitio kestén yoyo ikai iwanaton ea jakiribi yoyo aribaa iki, neskaákin: "Neno bochiki mapéwe, ja neskarabo iká pekáo jaskara iti jawékibo en mia oinmanon", akin.
2 Jatianbira ja Diossen Shinanman atipana koshi emeran itoshia iki, jatianra en oinna iki naikan westíora yakáti itina; ja yakátininra westíora jain yakata iká iki.
3 Jatian ja ani yakatinin yakata iká iki, *jaspe iamax *cornalina makan jisá. Jatian ja yakáti jan kateaketana iká iki, westíora Diossen koshkí, *esmeralda makan keska pené.
4 Jainxon en oinribia iki, ja rabé chonka chosko yakátinin, ja ani yakáti kateaketana. Ja yakátibotiibi iká iki, westíora *ancianobo yakata. Jabo ikana iki joxoshaman chopa saweyabo, itan orobires maiti maiyabo.*
5 Jatian ja ani yakátinimeax kaná biri ika iki; riri ika iki, itan tirin iká iki. Jainoax ja ani yakati bebon iká iki, kanchis lamparin tiritai keská, ja iká iki Diossen kanchis Shinan.
6 Jatian ja ani yakati bebonribi iká iki; westíora jawéki aniparo keská, pené bexnanshaman. Jatian ja ani yakati iká iki, bemananhori, itan pekáori icha beroya chosko jiria jawékibaon katea.
7 Ja reken itinara iká iki, león jisá; jawen rabé itin iká iki, wakabene jisá. Jawen kimisha itin iká iki, jonin bemanan jisá. Jawen chosko itin iká iki, teté noyai keská.
8 Ja chosko jiria jawékibo iká iki, sokota pechiabo; itan jaton pechinko okenbekonbi icha beroya. Jabora netenyabi yamé, Dios rabikin jeneyamai, neskákana iki:

* **4:4** Ja rabé chonka chosko ancianobo neno yoiai riki, ja chonka rabé *israelbaon reken papabo, itan ja chonka rabé raana jonibo yoii iká.

"¡Ikon jakonibi
jakon riki ja Ibo,
jatíbi atipana koshia Dios,
ja japaoni, ja ramakamanbi jaa,
itan ja basima joríbati!" iki.

9 Jatian ja chosko jiria jawékibaon, ja jatíbitian jaa, ani yakatinin yakata, kikinhakin rabianan, já jakonhakin shinankin iráke akanaitiibi,
10 ja rabé chonka chosko ancianobo já naman, chirankootaanan ja jatíbitian jaa rabikana iki. Jatian já rabikin jaton maiti, ja ani yakati bebon rakanax neskákana iki:
11 "Ja Ibo, itan non Dios miakaya riki ja átixonbi non kikinhakin rabiti, miki jakon shinanti, itan atipana koshia, jatíbi jawékibo min jonia kopí; mia keenatonresa jatíbi jawékibo jake", ikibo.

5

Cordero betan wishá xei kirika

1 Jainxon en oinribia iki, ja ani yakatinin yakataton jawen mekayao mekenman kirika xei tsomaa. Ja kirika iká iki okenbekonbi wishá́ya, itan jan taxnantinin kikin kanchis akin xepoa.
2 Jainxon en oinna iki, westíora atipana koshia ángel koshin yokati neskatai: "¿Tsoamein iti iki nato kirika chopenoxon jan xepoabo ras ati atipana?" iki.
3 Ikaxbi naikanbobi nin mainbobi, itan ja mai naman ikábobi tsoabi yama iká iki, ja kirika xepoabo jan chopexon yoyo axon onanti atipana.
4 Jatianra ea ikonbiresi winia iki, jan kirika xei chopeanan yoyo axon onanti atipana tsoa jonibi yamaketian.
5 Ikaxbi jain yakata westíora *ancianonin ea yoia iki: "Moa winiamawe; ja judáinoa jonibo xaranmea león keska, ja David ipaoniton rareboninra moa janharesa iki. Janresa ati atipanke ja kirika xei chopekin, itan ja kanchis jan xepoa kepenkin", akin.
6 Jainxon en oinna iki, ja chosko jiria jawékibo napo jainoax ja ani yakati bebon, itan ja ancianobo napo, westíora *Cordero chankata retekana keská. Jara kanchis machanya, itan kanchis beroya iká iki; ja iki ja kanchis Diossen Shinan jatíbi mainko raana yoii iká.
7 Janra ja ani yakatinin yakata nokobainxon, jawen mekayao mekenman iká kirika xei bia iki.
8 Jatian ja kirika xei biketianra, ja chosko jiria jawékibo betanbi ja rabé chonka chosko ancianobo, ja *Cordero bebon

chirankookana iki. Jatíbi jabora arpayabobires ikana iki, itan ja *incienso bochóya oro copayabobires. Ja iki Diossen jonibaon oración.

9 Jainoaxa nato bená bewá neskati bewakana iki:
"Miabichores iki atixonbi ja kirika xei bixon,
jan xepoabo ras ati atipana,
mia mawáni kopí; jatian ja min
jimi chikotatonra marokin min bia iki, meskó
axéya jonibo, meskó joiabo, meskó ani
jemameabo,
itan meskó jonibo,
Diossenabo inon ixon.
10 Jabora apobo itan ja non
Diossen tee ati *sacerdotebo min jato imaa
iki. Jabaonra nato main ikana jonibo
jato ikinnoxiki", iki.

11 Japekao en oinxon ninkata iki, ja jiria jawékibo, itan ja *ancianobaon ani yakati kateax, icha ángelbo yoyo ikanai. Jabora ikana iki, tson topontimati kikinbires icha.

12 Jabora kikinbires koshin bewai neskákana iki:
"¡Ja mawáni *Cordero riki, itixbi
jatíbi atipana koshia iti,
jatíbi jawékia iti, onan shinanya iti, itan koshi
shinanya iti,
jaki jakonhakin shinanti, ani, itan rabiti!" iki ikanai.

13 Jainxonra en ninkata iki, jatíbi ja Diossen joniaka jawékibo, naikanmeax, mainmeax, itan mai meranoa, jainoax aniparomea jawékibo, neskati bewakanai:
"¡Ja ani yakatinin yakata betan ja *Cordero,
ibanon já non rabiti, jaki jakonhakin shinanti,
ja riki ani, itan atipana koshia. Jara jatíbitian
jaskara inóxiki!" iki.

14 Ja chosko jiria jawékibora neskati saa ikana iki: "¡Jaskara ibanon!" iki. Jatian ja rabé chonka chosko ancianobaon chirankooxon rabikana iki.

6

Kanchis sello

1 Jainxonra en oinna iki ja *Corderon, ja kanchisainoa westíora jan xepoa ras akai. Jatianra en ninkata iki, ja chosko jiria jawéki ikainoax westíora tirin ikai keskati: "¡Jowé!" iki yoyo ikai.

2 Jatian en oinna iká iki westíora joxo kabayo. Jan peyakaa joni iká iki, westíora kanóti tsomaya. Ja jonira westíora maiti menikana iki; jawen rawibo jatoaresa iken, itan jatoaresboti kopíribi.

3 Jatian ja *Corderonin jawen rabé itin iká xepoa ras aketianra, ja jawen rabé itin iká jiria jawéki en ninkata iki: "¡Jowé!" iki ikai.

4 Jatianra wetsa joshin kabayo pikota iki. Jatianra jan peyakaa jonin, atipana koshi bia iki, itan ani espadaribi menia iki, ja jonibo jakon iikanainbi jatobires reteanan-manoxon.

5 Jainxon jawen kimisha itin iká jan xepoa, ja *Corderonin ras aketian, en ninkata iki, ja kimisha itin iká jiria jawéki: "¡Jowé!" iki ikai. Jaskataitian en oinnara iká iki, westíora balanza tsomaya joni peyakaya westíora wiso kabayo pikotai.

6 Jatian ja chosko jiria jawéki xarameax neskati yoyo ika iki: "Westíora nete teeta kopíra, westíora kilo trigo bikanti iki; jainxon westíora nete teeta kopíribira kimisha kilo cebada bikanti iki. Ikaxbi ja xeni betan vino jakonmaayamawe", iki ikai.

7 Jainxon ja chosko itin jan xepoa ja *Corderonin ras aketianra, ja chosko itin iká wetsa jiria jawéki en ninkata iki: "¡Jowé!" iki ikai.

8 Jatian en oinna iki joni peyakaya rapanshintani kabayo pikotai; jatian jan peyakaa jonin jane iká iki, Mawá. Já pekáora wetsa joni joá iki; jawen jane iká iki, jain mawábo iká, jabora nete pochínikontanishaman ikana jonibo jatoaresnon ixon koshi menia iki. Jan jato keyoti jawékibo iká iki; reteanantibo, jawékiatinin iti, koshi isinbo, jainoax nato mainmea pimis yoinabo.

9 Jatian ja *Corderonin ja pichika itin jan xepoa ras aketian en oinna iká iki; jainxon Dios yoina menoxonti naman, ja Diossen joi yoiai kopí, itan jaton ikainbo jakon ikí jenéyamakana kopíribi onitsapimaxon retekanibaon kayabo,

10 kikin koshin neskati saí ikanai: "Mia riki jakon Dios, koshi itan yoixon senenhai ¿Jawetiankayaki ja noa retekana kopí ja yoixontaanan, nato mainmea jonibo min noa kopixonai?" iki.

11 Jatianra ja saweti joxoshaman chopabo jato menia iki. Jaskáxon jato yoia iki, shokorespari manakanti, jabo akáni keskáakinribi, jato keska joi akaibo, itan Diossen tee akaibo texteanan jato akánitii icharibi senenhakanai kaman.

12 Jatian ja *Corderonin ja sokota itin jan xepoa ras aketian en oinna iki, kikin koshi niwanai. Jatianra ja benomaaxon sawekanai wiso chopa keskati bari wisoa iki. Jainoax oxeribi jimi keska, joshín baneta iki.

13 Jainoax naikanmea wishtinbo maiori maanna iki; niwe koshin aká ja higo bimi xoobo tininai keskati.

14 Jatian nairibi, ja kirika xeixon moa benxoakana keskati
yamaa iki. Jatianra jatíbi mananbo, itan jatíbi nasiboribi
shakotax taxkebotana iki.
15 Jainoax nato netemea apobo, kikin jonibo, jainoax
sontárobaon koshibo, jatíbi jawékia jonibo, atipana jonibo;
jainoax yonokaatai itan yonokaataima jonibo kini meranbo,
itan ani makan xaranbo jonékana iki.
16 Jatian jatíbi jabo, ja mananbo itan ja makanbo akí
neskákana iki: "¡Noki reokooxon noa jonekanwe; jatianra ja
ani yakatinin yakatatonoa ointima iki, itan ja *Corderoribi
moa noki sinátima iki!
17 Ja castiganti ani netera moa nokóke ¿Tsonmein atipanke
jaskara tenekin?" ikibo.

7

Ja onantiakayabo

1 Jatian jaskata pekáo en oinna iká iki, ja nete senena
chosko pasenenatiibi, chosko ángelbo chankakana. Jabo
ikana iki ja mai betan aniparo, jainoax jiwiboki niwe
pakénaketian chiteax chankákana.
2 Jainxon en oinribia iki bari pikotaiokeax, ja jiria Diossen
jan xepoti tsomaya wetsa ángel joái. Jatian ja ángelninra koshin
jato saí aka iki, ja wetsa chosko ángelbo, ja mai betan aniparo
ramianon ixon atipana koshi jato meniabo:
3 "¡Ja Diossen yonotibo jawenabo inon ixon, non jato be-
tonkoain onantiakamapari ikenbi, ja mai betan aniparo jain-
oax jiwibo ramiayamakanwe!" iki.
4 Jainxon en ninkata iki, ja jawenabo iketian onantiakan-
abo, westíora pacha chosko chonka chosko waranka jatíbi
*Israel jonibo.
5 Jatian ja Judakan rarebobo onantiakanabo ikana iki:
Chonka rabé waranka, jatian ja Rubenman rarebobo ikana
iki, chonka rabé waranka; jatian ja Gadnin rarebobo ikana
iki, chonka rabé waranka,
6 jatian ja Asernin rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka, jatian ja Neftalíkan rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka; jatian Manaséssen rarebobo ikana iki chonka rabé
waranka,
7 jatian ja Simeónman rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka, jatian Levikan rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka; jatian Isacarnin rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka,
8 jatian Zabulónman rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka; jatian Josekan rarebobo ikana iki, chonka rabé
waranka, jatian Benjamínman rarebobo ikana iki, chonka
rabé waranka.

Icha joni joxo chopa sawéyabo

9 Japekao en oinribia iki, tson topontimati kikinbires icha
jatíbiainoa jonibo, meskó axéya jonibo, meskó join yoyo ikai
jonibo, itan jatíbiainoa jonibo. Jabo ikana iki, ja ani yakatinin
yakata bebon, itan ja *Cordero bebon charókana; joxo chopa
sawéyabo, itan jepe pei tsomáyabo.
10 Jabora jatikaxbi koshín neskati saa ikana iki: "Ja ani
yakatinin yakata non Diossen, itan ja *Corderoninra noa
kishpinmaa iki", iki.
11 Jatian jatíbi Ángelbora ja *ancianobaon, itan ja chosko
jiria jawékibaon yakáti katei charókana iká iki. Jainoaxa ja
ani yakati bebon chirankootax, maikibi bekepikainxon Dios
rabii,
12 neskákana iki:
"¡Jaskara ibanon!
Miabichoresa non rabiai, mia riki ani; mina riki
ja onan shinan; miabicho riki non iráke ati, miki
riki non jakon shinanti; mia riki atipana koshia,
itan koshia. Miara jatíbitian
jaskara inóxiki.
¡Jaskara Ibanon!" ikibo.
13 Jatianra westíora ancianon ea yokata iki: "¿Tsoaborin nato
joxoshaman chopa saweyabo? ¿Jaweranoax bekanarin?" akin.
14 Jatian en yoia iki, "minra onanke Ibó", akin. Jatian jan ea
yoia iki: "Jabo riki ja kikinbires masá tenetiainoax bekanabo,
jaton chopabo ja *Corderon jimin patsáxon joxoabo.
15 Jaskara kopíra Diossen ani yakati bebon ikanai. Jain
ixonra, neten itan yaméyabi, Diossen xobonxon jawen tee ax-
onkanai. Jatian ja ani yakatinin yakatatonra, jawen xobonko
imaxon jato koiranti iki.
16 Jatianra moa jawékiatinin ikantima iki, itan nomin ikan-
tima iki. Moa bari xanan jato atima iki, itan xananribi jato
tsokásatima iki.
17 Ja ani yakatinin iká *Corderon jato ikinai iketian. Janra
jan jati onpax jato xeamati iki. Jatianra Diossen jaton beonbo
jato soaxonoxiki", akin.

8

Ja kanchis itin jan xepoa

1 Jatian ja *Corderon, ja kanchis itin iká, jan kirika xei
xepoa ras aketian, media orares naikan jawebi yamakaina
iki.
2 Jainxon en oinna iká iki, Dios bebon kanchis ángelbo nia.
Jabora kanchis trompetaribi jato menipakea iki.
3 Jainoax wetsa ángel joáx, jainxon Dios yoina menox-
onti bebon nitoshia iki, jain *incienso ati orobires tsomáya.

Jainra icha *incienso akana iki, jaskáaxon ja ani yakati bebon iká orobires jainxon Dios yoina menoxontiainxon, jatíbi ja Diossen jonibaon oraciónboyabi menonon ixon.

4 Jatian ja Diossen jonibaon oracion betanbi, ja *incienso koin, ja ángelnin mekenmameax Dios ikainko kaman keyata iki.

5 Jainxon ja ángelnin, jain *incienso ati bixon, jainxon Dios yoina menoxontiainoa chii tsisto bitaanan bochoaxon maiori potaa iki. Jatianra tirin ika iki, riri ika iki, kanábo biria iki itan niwana iki.

Trompetabo

6 Jatian ja kanchis ángel, jaton kanchis trompetabo moa xoon anox benxokáakana iki.

7 Jatian ja reken ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáketianra, oixewaya jimia chii meskoa, maiori maana iki. Jatianra nete pochínikontanishaman maiabi, niibo, itan jatíbi xobibo menota iki.

8 Jainxon ja rabé itin iká ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáaketian westíora jawéki, ani manan tiritai keská, aniparonko potaa iki. Jatianra ja aniparo jene, naponbekontanishaman senen jimi baneta iki.

9 Jatianra jatíbi ja aniparon jaa jawékibo kimisha parte iká senenainoa keyota iki. Jainoax kimisha parte iká senenainoa wapóroboribi ras ika iki.

10 Jatian kimisha itin iká ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáketian naikanmeax westíora wishtin lamparin tiritai keská paketa iki, kimisha parte senen iká paroboki itan weanboki.

11 Ja wishtinman jane iká iki Moka. Jatianra kimisha parte iká senen jene moka baneta iki. Jatian ja jene xeaax, icha jonibo mawákana iki.

12 Jainxon ja chosko itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aka iki. Jaskaketian bariyabi oxe, itan wishtinbo kimisha parte iká senen jakonma baneta iki. Jatianra jabo kimisha parte iká senen, yamé baneta iki. Jaskatax ja nete itan yamé kimisha parte iká senen, jakoma baneta iki.

13 Jatian oinxon en ninkata iki, westíora teté bochiki noyai. Jara koshín saí iki neskata iki: "¡Jawe ireskiai, jawe ireskiai. Jawe ireskiaipanon, jawe imeyanoxiki ja main ikana jonibo, ja senentiainbi wetsa kimisha ángelbaon jaton trompeta xoon aketian!" iki ikai.

9

Ja pichika itin iká trompeta

1 Jaskáketian pichika itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáaketian en oinna iki, ja naikanmeax maiori

westíora wishtin paketa. Jára ja ani maikini meran iká pozo kepenti llave menia iki.

2 Jatianra ja xanken meran iká pozo kepena iki. Jainoaxa koin jokona iki, ani horno meranoax ikai keskati. Jatian ja pozo meranoax koin jokonaton, bari betan niwe mapoara, yamé baneta iki.

3 Jatian ja koin meranoaxa chanpobo jokonax, maiori bea iki. Jabora ninbo keska tekamisti koshiabo imaa iki.

4 Jabora yoia iki, ja main iká xobibo, jiwi maxobo, niibo ramiakantima. Ja jawena itiakin jaton betonkoain jato Diossen onantiakamabores ramiatira yoia iki.

5 Ikaxbi jonibo retetima jato yoia iki. Jaskáyamakinra pichika oxe jato chexakaamati yoia iki. Ja chexakaati iká iki, nibon tekaa keská moka.

6 Ja netebaonra jonibaon mawátibo benakinbi nokoyamanoxikanai, mawákashoraibira iamanoxikanai.

7 Ja chanpobo iká iki, jameax reteanannoxon kabayo axeakana keskábo. Jaton maponko iká iki, westíora oro maiti keská maiabo. Jaton bemanan iká iki, jonin bemanan jisábo.

8 Jaton boo iká iki, ainbaon boo keska. Jaton xetabo iká iki, leónman xeta keska,

9 jaton yorabo iká iki, reteanani jan panakaati yami keskatonin panakaatabo. Jatian jaton pechibo iká iki, noyaitian ja reteanantiain bokin, kabayobaon carrobo ninia riri ikai keskati xoo iki.

10 Jaton jinabo iká iki, ninbo tsispin keskábo, jaton jinanko iká iki, pichika oxe jonibo jato masábires tenemati koshi mokayabo.

11 Ja chanpobaon koshi iká iki, ja kini meranoa ángel; jawen jane iki, *hebreo join aká Abadón, jatian griego join iki Apolión iki iká.*

12 Jatianra ja rekena jakonmabires jawéki moa winota iki. Ikaxbira rabeti itipari maxkáke.

Ja sokota itin iká trompeta

13 Jainxon ja sokota itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aribaa iki. Jaskáketian en ninkata iki, ja Dios bebon iká jainxon Dios yoina menoxonti orobires akana, ja chosko machan ikainoax westíora joi pikotai.

14 Jatian ja yoyo ikaitonra, ja sokota itin iká, jawen trompeta tsomaya ángel yoia iki: "Ja Éufrates paro kexa nexakaata chosko Ángelbo chorowe", akin.

15 Jatianra ja chosko ángelbo choroa iki; ja main jakana kimisha parte iká senen jonibo jato keyonon ixon. Jabora

* **9:11** Abadón betan Apolión iki iká riki: Keyomis iki iká.

moa benxokakana iká iki; ja hora, ja nete, ja oxe, itan ja baritia jato keyoti.

16 Jatianra en ninkata iki, ja icha kabáyonin peyakaa sontárobo rabé pacha millón.

17 Jaskarara en oinna iki, kabayobo namá keska meran; jatian jan peyakaabo jan xopanametabo iká iki, chii keska joshin, nai keska yankon, azufre keska panshin. Ja kabayobaon mapobo iká iki, león mapo keskábo; jatian jaton kexakanmeaxbo jokona iki, chii, koin itan azufre.

18 Jatian neskara jakonmabires chii, koin, azufre, ja kabayobaon kexakameax jokonatonra, kimisha parte iká senen jonibo keyoa iki.

19 Ja kabayobaon koshi mokara iká iki, jaton kexain, itan jaton jinanko. Jaton jinabo iká iki rono keskabo, jatian jaton mapobaonra natéxon jato ramiaka iki.

20 Ikaxbi ja jakonmabires jawékinin mawáyamai texea jonibaonra, ja moatian apaokani jakonma jawékiboribi akin jeneyamakana iki. Jainxon ja yoshinbo, itan jatonbi ja rabiti oro akana, koríki akana, *bronce akana, makan akana, jiwi akana, rabikin jeneyamakana iki. Ja jawékibo iki oinyamai, ninkáyamai itan niamaibo.

21 Jainoax retemisibo, yobétibo, wetsabo betanbires yorantibo akí itan yometsoiboribi jeneyamakana iki.

10

Kirika xei maxkoshoko tsomaya ángel oinna

1 Jaskarabo pekáo en oinribia iki, wetsa atipana koshia ángel naikanmeax joí, nai koin meranbires ipakeaitian. Jawen mapo manaon iká iki, westíora Diossen koshkí ikanwana. Jatian jawen bemanan iká iki, bari keska pené. Jainoax jawen witaxbo iká iki, chii tiri chankata keská,

2 Jatian jawen mekenman tsomaa iká iki; westíora kirika maxkoshoko xei chopea. Jatian jawen mekayaokea taera iká iki aniparon nenana. Jatian jawen memiokea taen iká iki mai jamata.

3 Jaskatax león keotai keskati koshin saí ika iki, jatian saí iketianra; ja kanchis tirin ikaibaon tirin ixonbiribi kewinkana iki.

4 Jaskati ja kanchis tirin ikaibo yoyo ika pekáora moa wishai ea iká iki. Ikaxbira en ninkata iki, naikanxon ea neskáakin yoiai: "Ja kanchis tirin ikaibaon yoiaibo tsoabi keshanyamawe, itan wishayamawe", akin.

5 Jatian ja aniparo betan main penita en oinna ángelnin, jawen mekayao meken bochiki chankantaanan,

6 ja nai betan mai, itan aniparo jainoax jatíbi jain jaa
jawékibo jan jonia; jatíbitian jaa janetaanan ikonkon yoia iki:
“Moara non manaboresti atipanyamake,
7 ja kanchis itin iká ángelnin jawen trompeta xoon ati
nokóketianra, jaskara iti Diossen yoini tson onanyamaabo
moa senenti iki. Ja jawen tee akai *profetabo jan yoini
keskati”, iki.
8 Jatian ja naikanmeax yoyo iketian en ninkata joi iká iki,
jakiribi ea akí neskati: “Ja aniparo betan main chankata
ángelnin tsomaa kirika chopeta xeishoko bitanwe”, iki.
9 Jatianra kaxon ja kirika xeishoko ea meninon ixon ja ángel
en yokata iki. Jatian jan ea yoia iki: “Jisé, bixon piwé. Ja
min piara mishkin keska batashaman iti iki. Ikaxbi min poko
meran boaxa moa moka iti iki”, akin.
10 Jatianra ja ángelnin mekenmamea ja kirikashoko bixon
en piá mishkin keska batashaman iká iki, ikaxbi ja nokon
poko meran boaxa, moa mokaa iki.
11 Jatianra ea yoikana iki: “Minra ja jatíbiainoa ikana icha
ani jemabo, jainoax ja meskó jonibo, meskó joiabo itan apobo
jaskara ikantikiriakin ja Diossen yoia benáa joibo jato yoiti
jake”, akin.

11

Jan ikonkon onanna rabé

1 Jatianra westíora jan toponti tawa keskáshoko ea
menikana iki; jaskáxon ea neskáakin yoikana iki: “Wenixon ja
Diossen xobo betan jainxon Dios yoina menoxonti toponwe,
jainxon toponwe, jawetii joninki ea jainxon rabiai ixon.
2 Ikaxbi ja xobo jema iaketanaorires toponyamawe. Jainra
judíomabo iti Diossen menia iki. Jabaonra Diossen jakon jema
ramianoxikanai, chosko chonka rabé oxe senen.
3 Jainxon ea yoia iki, enra rabé joni raanti iki; ea onanna
rabé xaxa chopa saweyabo. Jabaonra jaskara iti Diossen
yoia joibo jato yoiti iki; westíora waranka rabé pacha sokota
chonka nete senen”, akin.
4 Nato ikonkon onanna joni rabé riki, ja mai Ibo bebon rabé
olivo jiwi, betan ja rabé lamparin itina keská.
5 Jaweratobaonki ja joni rabé ramiakasai, jatianra jaton
kexakan chii tiri jokonhaxon jaton rawibo menokin keyoti
iki. Jaskataxa tsoa inonbires, já ramiakasaibo mawákanti iki.
6 Nato ikonkon onanna jonibora, jaskara iti Diossen yoia
joi yoikanai kaman, oi beyamanon ixon nai xepoti atipana
koshiabo iki. Jainoaxibi jabo keenxontiibi, jenebo jimi imati,
itan meskó jakonmanin mai ramiati atipana koshiaboribi
ikanai.

7 Jatian jabaon moa Diossen joi yoikin senenhaketianra,
mai xanken chichokeax onsá yoina pikóxon, ja rabé joni betan
reteanankin jatoaresxon jato retenoxiki.
8 Jatian jaton yorabora ja ani jeman calle napon potakanti
iki, jain jawen Ibo korosen akániainko. Ja jema iki ja Sodoma
betan Egipto jemaki yoinmeeta.
9 Jatian ja kimisha nete wetsa iti pochínikon, meskó ani je-
mamea jonibo, meskó axéya jonibo, meskó joiabo, itan meskó
jonibaon kimisha nete senen jaton yorabo oinnoxikanai.
Jainxonra miinkaskanainbi jato amayamanoxikanai.
10 Ja nato main jaa jonibora raronoxikanai jabo
mawáketian. Jaskati kikini raroira jawékinin meni-
ananoxikanai, ja *profeta rabekan jato jakonmaakatitai
iketian.
11 Ikaxbi kimisha nete wetsa pochínikon Diossen ja mawábo
jiriaxon, jakiribi jato wenimaribia iki. Jatian jatíbi jan
oinnabo kikini rakékana iki.
12 Jatianra ja ikonkon onanna rabékan naikanxon "¡Neno
mapékanwe!" akin koshin jato yoiaitian ninkákana iki. Ja-
tianra jaton rawíbaon oinnonbi nai koinman naikan kabékona
iki.
13 Jatianbira kikin koshi niwana iki. Jaskáxonra ja jemamea
chonka parte iká senen xobo poxaa iki. Jatianra kanchis
waranka joniboribi mawákana iki. Jatian ja texeabaon kikini
rakeananbi, ja naikan iká Dios rabikana iki.
14 Jatianra ja rabé itin iká jakonmabiresbo moa winota iki;
ikaxbi jawen kimishai itira basima iti jake.

Kanchis itin iká trompeta

15 Jatian senentiainbi kanchis itin iká ángelnin jawen
trompeta xoon aka iki. Jaskáaketian, naikan koshin neskati
saa ikana iki:
"Jatiobi nato netera, moa
Ibo Dios betan Cristona iki. Janra jatíbitian
jato ikinoxiki", iki.
16 Jatian rabé chonka chosko ancianobo, Dios bebon
jawen ani yakatinin yakatabo chirankootaanan, mainbi
bekepikainxon Dios rabii,
17 neskákana iki:
"Nonra mia iráke akai
Ibó, jatíbi atipana koshia Dios. Mia ramakamanbi
jake, itan miara japaonike, ja min atipana ani
koshiaxon min jato ikinkin peoketian.
18 Jatíbiainoa jonibora sinákanke,
ikaxbi min siná netera moa
nokóke, ja mawatabo jaton akábo min
jato yoixonti nete.

Jatianra min tee akai *profetabo,
jainoax min katota jonibo, miki jakonhakin shinannaibo;
ibanon kikin iamaax kikinmabo inonbira, jaton biti
jawékibo min jato meninoxiki. Jatian ja mai
ramiakaiboribira, min jato jakonmanoxiki", akin.

19 Jatianra ja naikan iká Dios rabiti xobo xepoti, kepenmeeta iki. Jainra iká iki, ja senenhabekonti joi aká jan onanti imai bonanti jishtibires itina. Jainra kaná biria iki, tirin ika iki, jainoax riri ika iki. Jainoaxibi niwana iki, itan oixewabo maana iki.

12

Westíora ainbo betan ani ronin iká

1 Jaskáketian iká iki, ja oinxon onanti jawéki, naikan ikí: westíora ainbo chopan akai keskáakin barin rakoa, jawen tae iká iki, oxen rakoa, jainoax chonka rabé wishtínya maiti sawéya.

2 Ja ainbo iká iki tooya. Jaskara ikax baken chexaa masábires tenei sion ika iki moa bakentires ikax.

3 Jainoax wetsa ja oinxon onanti jawéki naikanmeax pikoribia iki. Ja iká iki ani joshin ronin kanchis mapoya, chonka machanya. Jawen mapotiibi iká iki, westíora maitibo.

4 Jatian jawen jinanra ja kimisha parte iká senen, wishtinbo mawetaanan maiori manhaka iki. Jatian ja roninra ja bakenai ainbo bebon chankata iki, ja bake pikókenbires pinox.

5 Jatian ja ainbo bakena iká iki, benbo bake, já iká iki hierro bastonyaxon, jatíbiainoa jonibo jan jato ikinti. Ikaxbi jawen bakera bichinxon, Diossiba itan jawen ani yakati bebon bokana iki.

6 Jatian ja ainbo jain joni jayamainko jabati kaa iki. Jain inon ixon Diossen moabi benxoaxonainko, jainoa westíora waranka rabé pacha sokota chonka nete senen, jawékiati menikanon ixon.

7 Japekaora naikanmeax reteanankana iki, ja ángelbaon koshi Miguelra jawen ángelboyabi, ja ronin betan reteanana iki. Jatian ja roninra jawen sontárobo betan rabetax reteanana iki,

8 ikaxbi jatonharesti atipanyamakana iki. Jatian jabo jain itira moa naikan yamaa iki.

9 Jaskaáxonra ja ani ronin nato maiori potaa iki. Ja moatianbi rono, ja iki yoshin, jawen jane Satanás. Janra nato netemea jatíbi jonibo jato paranai. Jara jawen ángelboyabi, nato main jato potaa iki.

10 Jaskáketian en ninkata iki ja naikanmeax koshin yoyo iki, neskatai:
"Moara nokóke noa Diossen kishpinmati nete,

jawen atipana koshi itan jan noa ikinti nete,
jainoax ja Criston koshi;
ja non wetsabo jakonmaakin yoipachoai, moa
potaa iketian. Ja Dios
bebonxon, yaméyabi neten jato
jakonmaakin yoipachoai.
11 Ja non wetsabaonra jatonharesa iki, ja
*Corderon jimi chikoaton, itan jabaon Diossen joi
yoiaton;
jabora mawátinin rakéyamakana iki.
Jaskáyamaira jabo mawáti jawemabi ikana
iki.
12 ¡Jaskara iken ja mato naikan jakanabo
rarokanwe!
¡Ikaxbi jawe iresaipanon; ja main ikáboyabi ja
aniparon jakanabo; ja Satanásra kikini sinatax
matoki joke, basimashoko jawen nete senenti
maxkata onanax!" iki iká iki.
13 Moa mainko potaa ixonra ja roniman, benbo bakeya
ainbo ramianoxon chibana iki.
14 Ikaxbi ja ainbora, rabé ani pechi tetekana keskáya imaa
iki, jaskatax noyax kaax, jain joni jayamainko jawen itinko
nokónon ixon, ja ronin iká ochóbiribi. Jainoara kimisha baritia
wetsa pochínikon senen jawékiamakanti iki.
15 Ja ani ronimanra jawen kexakan onpax kinana iki.
Jaskáxon paro imataanan, ja jenen ja ainbo bonon ixon.
16 Ikaxbi ja ainbora main akinna iki, chopetaanan ja roni-
man kinanxon paroa iwana taraxmaxon.
17 Jaskáketianra ja ronin kikini ja ainboki sinata iki.
Jaskataxa ja ainbaon jatíribi chiní bakebo betan reteanani
kaa iki. Jabo iká iki Diossen esé senenhaibo, itan Jesús iká
joibo yoikin jeneyamaibo.
18 Jatian ja roninra aniparo kexa baneta iki.

13

Aniparomea onsá yoina

1 Jatian en oinna iki, aniparomeax westíora onsá yoina
mapetai. Ja iká iki kanchis mapoya, jainoax chonka
machanya. Ja westíora machanbo iká iki maitiabo. Jain-
oax jawen mapobotiibi iká iki, Dios jakonmaakin yoii iká
wishábo.
2 Ja en oinna onsá yoinara iká iki; ino keska, itan oson tae
keskaya. Jawen kexá iká iki leónman kexá keska. Jatian ja
roninmanra, ja onsá yoina jawen atipana koshi, jawen ani
yakati, itan jawen koshi shinan menia iki.

3 Jatian ja onsá yoinanin westíora mapora iká iki, mawánon
ixon maxtekana keská. Ikaxbi jawen xaté moa raonxonkana
benxoa iká iki. Jaskáketian oinxon, jatíbi jonibaon kikini
ratéxon ja onsá yoina chibankana iki.
4 Jainxon ja ronin rabikana iki, jan jawen koshi shinan ja
onsá yoina menia iketian. Jainxon ja onsá yoina rabiiribi
neskákana iki: "Tsoabira nato onsá yoina betan senenya-
make; tsonbira jabé reteanankin ja ayonti atipanyamake",
ikibo.
5 Jatian ja onsá yoinara, rabíananbi jakonmaibiresbo Dioski
yoyo inon ixon imaa iki; itan chosko chonka rabé oxe koshi
shinanya imaa iki.
6 Jatianra jaskákona iki, jaskatira ja Dioski, itan jawen
xoboki jainoax ja naikan jakanaboki jakonmaibires yoyo ika
iki.
7 Jainxonribi ja Diossen jonibo betan jatoaresnon kaman,
reteananti yoia iki. Jainxon jatíbi meskó axéya jonibo, jainoax
ani jemabo, meskó joiabo, itan jatíbiainoa ikana jonibo jawen
keena keskáakin jato anon ixon koshi menia iki.
8 Ja onsá yoinara jatíbi nato mainmea jonibaon
rabinoxikanai; jabo iki nete jonianontianbi, ja retekani
*Corderonin jati kirika meran jaton jane wishakaata
yamaabo.
9 Ja ninkataibaon ninkákanwe:
10 "Ja preso itibora, preso akanti jake;
ja espanin mawátibora; espadanin retekanti jake.
Neskarainoaxa onanti ikanti iki, ja Diossen jonibaon ikon-
haa, itan jaton koshi shinan", iki.

Maimea onsá yoina

11 Jainxon en oinribia iki mai meranoax wetsa onsá yoina
pikotai. Ja iká iki, ja *corderona keská rabé machanya,
ikaxbira ronin yoyo ikai keská iká iki.
12 Jara ja reken onsá yoinanin koshia keská koshiaribi iká
iki. Janra ja main jakanabo yoia iki, ja reken onsá yoina já
bebonxon rabikanti. Ja iká iki ja mawánon ixon, maxtekana
moa raonkana benxoa.
13 Jainxonribi ja oinxon onanti ani ratéti jawékibo aká
iki. Jatíbi jonibaon oinnonbira ja naikanmea chiibobi maiki
pakémaa iki.
14 Jatian ja reken onsá yoina bebonxon, ja oinxon onanti
jawékibo amaxonra, nato mainmea jonibo jato parana iki.
Jaskáaxon jato yoia iki, ja reken onsá yoina jisáakin mon-
umento ati, ja iká iki espadanin ramiayonkana ikaxbi
mawatama.

15 Jatian ja rabé itin onsá yoinara atipana koshi menia iki.
Ja reken onsá yoina jisáakin akana yoyo inon ixon jamati,
jatíbi ja rabiamai jonibo jato retenon ixon.
16 Jainxonribi aká iki; jatíbi ja kikinbo itan kikinmabo, ja
jatíbi jawékiabo itan jawebiomashokobo, jato yonoaibo itan
iboaxon yonokanaibo, jaton mekayao mekenhori iamaax
betonkoain jato onantiakin.
17 Jatian jaskara ja onantiaomabo, iamaax ja onsá yoinanin
janeomabo, itan jawen númeroomabo ixonra, tsonbi marokin
biti, itan jato maromati atipanyamakana iki.
18 Nenora ja onan shinanyabo jishtiti jake; ja onanbaonra
ja onsá yoinanin número onanti jake, jara jonin número iki, ja
número riki sokota pacha sokota chonka sokota.

14

Cordero betan ja katota jonibo

1 Jainxon en oinna iká iki, *Sión mananman ja *Cordero
chankata. Jabé ikana iki pacha chosko chonka chosko
waranka jonibo, jabo ikana iki ja *Corderon jane, itan Papa
Diossen jane jaton betonkoain wishá*yabo*.
2 Jainxon en ninkata iki naikanmeax riri ikai, ja iká iki jene
maani xoo ikai keská itan koshin tirin ikai keská*ribi*. Ja jaskati
riri ikai iká iki, arpa akaibaon jaton arpabo ten aka keská.
3 Jainoaxa ja ani yakati bebonmeax itan ja chosko jiria
jawéki, jainoax ja *ancianobo bebonmeax westíora benáa
bewá bewakana iki. Ja bewára tsoabi axeti atipanyamaa
iki. Jara nato main ikábo xaranmeax kishpinmeeta ja
westíora pacha chosko chonka chosko waranka jonibaonres
onankana iká iki.
4 Natobora ikana iki ja wetsabo betanbires yoranti aya-
maax, ochayamaabo. Jabo riki ja *Cordero jaweranobires in-
onbi kaaitian, chibanaibo. Jabora jonibo xaranmeax kishpin-
meekana iki, ja reken jawéki Dios betan *Cordero menikana
keská inox.
5 Jabora jansoibo yoyo iamakana iki, itan jawe jakonma
akábi yoixonti yama.

Kimisha ángelbaon joi yoia

6 Jainxon ja naikan westíora ángel noyairibi en oinna iki.
Jara ja jatíbiainoa nato main jakana jonibo, meskó axéyabo,
meskó join yoyo ikaibo, itan ani jemabaon ikábo, ja keyóyosma
jakon joi jato yoii kaa iki.
7 Neskáakin koshin jato yoia iki:
"Dioski jakonhakin shinankanwe, itan já
rabikanwe. Moara jaton aká jawékibo jan
jato yoixonti nete senenke.

Ja nai betan mai, ja aniparo itan
weanboribi aká Dios rabikanwe", iki.

8 Jaskata pekáo wetsa ángel joáx neskati koshin saí ika iki: "¡Moara yamake, moa yamake, ja ani jema Babilonia. Jan jatíbiainoa jonibo ja vinon paenhaxon, ja wetsabo betanbires yoranti jawékibo jato amakatitai!" iki.

9 Jatian jaskata pekáo ja kimisha itin iká ángel joríbaa iki. Joáx koshin yoyo iki neskata iki: "Jaweratobaonki ja onsá yoina rabiai, itan já jisábiakin akanaribi rabiai, jainoax jaton betonkoain iamaax jaton mekenhain jawena inoxon jato onantiamai,

10 jabora ja kikin pae vino aká xeamai keskáakin jato kikinhakin castiganti Diossen aká ikainko, potanoxiki. Jara jain jato potanoxon moa benxoa iki. Jatianra ja chii betan azufre tiritai keská ikainoax sion ikanti iki; ja jakon ángelbo itan ja *Cordero bebonmeax.

11 Jan jato masá tenemai koinra, jatíbitian jokoni jenétima iki. Ja onsá yoina itan já jisáakin akana rabiaibo, jainoax jawen janen onantiakabora, yaméyabi neten tantiti yamanoxiki", iki.

12 ¡Nenora onanti inóxiki, ja Diossen jonibaon koshi shinan, ja jawen esé senenhaibo, itan ja Jesúski koshii jenéyamaibo!

13 Jatianra naikanmeax ea akí neskatai en ninkata iki: "Nato wishawe: 'Diossenra raro imanoxiki, ja nenoax ori non Ibo betanbi iiti mawatabo' ", iki iká. Akin ea akai. "Jaskara riki ixonra Diossen Shinanman yoiai. Jabora jaton teeainoax tantinoxikanai, jaton aká teebora oinnoxikanai", iki ixon.

Jain senenres nato main moa ikana

14 Jainxon en oinna iki westíora nai koin joxoshaman, jatian ja koinman iká iki, westíora jonin bake jisá yakata. Jara iká iki, orobires maiti sawéya, jainoax westíora *hoz kensho tsomáya.

15 Jatian ja Diossen xobomeax pikóxonra, wetsa ángelnin ja nai koinman peyakaa koshin saí aka iki, neskáakin: "¡Min *hoznin xatexon bimi tsekawe, moara nete senenke, ja mainmea bimibora moa joshinke!" akin.

16 Jatian ja nai koinman yakataton jawen *hoz bixon, ja mainmea bimi joshinabo xatexon bia iki.

17 Jaskáa pekáo, ja naikan iká Diossen xobomeax wetsa ángel pikota iki. Jaribi iká iki, westíora *hoz kensho tsomáya.

18 Jainoax jainxon Dios yoina menoxonti ikainoax wetsa ángel pikota iki, ja iká iki chiikan koshi. Janra ja *hoz kensho tsomáya ángel neskáakin koshin saí aka iki: "¡Min *hoz bixon, ja mainmea iká uva texkanbo xatewe. Jawen bimibora moa joshinke!" akin.

19 Jatianra ja ángelnin jawen *hoz kenshon ja mainmea uva
texkanbo xatea iki. Jaskáaxonra jain benxoati ani ikainko
aká iki, jainxon potsikanon ixon. Natora akonbireskin jato
Diossen castiganti yoii iká iki.
20 Jatian ja uvabora jema pekaoxon potsikana iki. Jatian
jainxon akanainkoniax, jimi jokona iki. Jawen nemin iká iki,
kabayo renexkana betan senen; jara baita iki kimisha pacha
kilómetro kaman.

15

Kanchis ángelbo jan jato jakonmati kanchis jawékia

1 Jatian en oinna iki, naikan wetsa ja oinxon onanti ratéti
jawéki ikai. Ja iká iki kanchis ángelbo, ja senentiainbi jan jato
jakonmaati kanchis jawékia. Jabo iká iki jaskaa pekáo, moa
Dios siná tantiti nete senenai.
2 Jainxon en oinribia iki, aniparo bexnanshaman chii tiritai
betan meskota keská. Ja aniparo bexnanshaman kexá ikana
iki, Diossen menia arpa tsomayabo charókana. Jabora ikana
iki, ja Diossen akinnaton ja onsá yoina jatonharesabo, itan
ja onsá yoina jisáakin akana rabiamaabo; jainxon jawen jane
número jaton yoranko ayamaaboribi.
3 Jatianra ja Diossen yonoti Moiséssen bewá, itan *Corderon
bewá bewai neskákana iki:
"Non Ibo Dios, jatíbi atipana koshi,
itan ratéti jawékibo riki jatíbi min akábo;
ponté, itan ikon riki min ikábo.
Mia riki jatíbiainoa jonibaon Apo
4 ¿Tsoamein itima iki miki raketi Ibó?
¿Tsonmein atiki mia rabiamakin?
Miabicho riki jakon.
Jatíbiainoa jonibo bexonra mia
rabinoxikanai, ja atikeskaakinbi min
jawékibo aká oinxon", ikibo.
5 Jaskata pekáo en oinna, nai bochikiax Diossen xobo xepoti
kepenmeeta iki. Ja senenhabekonti joi jain iká xobo.
6 Ja xobo meranoaxa, jan jato jakonmaati jawékiya kanchis
ángelbo pikókana iki. Ja sawekana chopa iká iki, lino chopa
rapeneshaman, itan jaki orobires sintóranin xonexeyabo.
7 Ja chosko jiria jawéki ikainoa westíoraninra, ja kanchis
ángelbo westíora orobires copa ja Diossen shinan bochóyabo
jato menipakea iki. Jara jatíbitian jake.
8 Jatian ja Diossen xobo meranra jawen ani shinan, itan
jawen atipana koshi koin bochoa iki. Jatianra tsoabi jain
jikiti atipanyamaa iki, ja kanchis ángelbaon ja kanchis jan jato
jakonmaati jawékibo keyokin potai kaman.

16

Kanchis copa Diossen siná shinanya

1 Jainxon en ninkata iki Diossen xobo meranoax, ja kanchis ángelbo akí neskatai: “Botankanwe. Boxon ja kanchis copabaon iká Diossen siná shinan maiki chikotankanwe”, iki koshin saí ikai.

2 Jatianra ja reken ángelnin kaxon jawen copamea jawéki maiki chikoa iki. Jaskáaketianra ja onsá yoinanin onantiaka jonibo itan ja onsá yoina jisáakin akana rabikatitai jonibo, jaton yoranko kikin jakonmabires, itan chexamis pekebo jokona iki.

3 Japekaora ja rabé itin iká ángelnin jawen copamea jawéki, aniparonko chikoa iki. Jatianra ja aniparo jene, joni retekana jimi chikoa keská baneta iki. Jaskáketianra jainoa jatíbi jiria yoinabo mawata iki.

4 Jainxon jawen kimisha itin iká ángelnin, jawen copamea jawéki paronko, itan weanbaon chikoa jimi baneta iki.

5 Jaskata pekáo en ninkata iki, ja jene koshia ángel neskatai:
“Mia riki ponté shinanya, ja atibi
keskáakin jaton aká jawékibo min
yoixonai ikax, jakon Diossé.
Mia ramakamanbi jake, itan mia japaonike.
6 Jabaonra min jonibaon jimi, itan min
profetabaon jimi chikoa iki.
Jatianra rama min jato ja jimi xeamake.
¡Jaskábiati ikenra min jato ake!” iki.

7 Jainxon en ninkáribia iki ja jainxon Dios yoina menoxontiainoax neskatai: “Jaskarakon riki Ibó, jatíbi atipana Diossé. Minra jaton aká jawékibo ponté, itan ikonkon jato yoixona iki”, iki ikai.

8 Jainxon ja chosko itin iká ángelnin jawen copamea iká jawéki bariki chikoa iki. Jatianra barin chii xanan akai keskáakin jonibo menoa iki.

9 Jatianra jatíbi jonibo kikini menókana iki, ixonbi jaton jakonma jawékibo jeneyamakana iki, itan Dios rabiamakana iki. Jakaya jatíbi ja jakonma jawékibo keyoti koshia ikenbira, jaki jakonmaibiresbo yoyo ikana iki.

10 Jainxonra ja pichika itin iká ángelnin jawen copamea jawéki, ja onsá yoinanin yakátiki chikoa iki. Jatianra jan ikinaton jakanabo, yamé meran baneta iki, itan jonibaonra chexakaakin jaton janabo natexa iki.

11 Jaskákinbira jakonma jawékibo akin jeneyamakana iki; jaskáyamaira jaton pekebaon chexaa jakonmaibires ja naikan iká Dioski yoyo ikana iki.

12 Jainxonra ja sokota itin iká ángelnin jawen copamea
jawéki, ja Éufrates paroki chikoa iki. Jaskáa, ja paro taraxa iki,
ja bari pikotaiokeax bei apobo shitákanon ixon.
13 Jainxon en oinna iki ja ani roninman kexakameax itan
onsá yoinanin kexakameax, jainoax ja janso *profetanin
kexakameax, kimisha jakonma shinan tokoro jisábo jokonai.
14 Jabo iká iki, ja oinxon onanti ratéti jawéki akai yosh-
inbaon shinanbo; jabora jatíbi nato netemea apobo tsinkii
pikókana iki, jaskatax ja jatíbi atipana Diossen ani nete
nokóketian reteananox.
15 Ikaxbi Ibonra yoiai: "Koiranmeekanwe, eara westíora
yometso ikai keskati, jonoxiki. Diossenra raromati iki, ja
besoa keská itan chopaoma keskábo iken oinkana rabinnake-
tian jawen chopa jakonhakin benxoa keskábo", akin.
16 Jainxonra ja *hebreo join aká Harmagedón akin
akanainko apobo tsinkia iki.
17 Jainoax ja kanchis itin iká ángelnin, jawen copamea
jawéki niweki chikoa iki. Jatianra ja naikan iká Diossen
xobo ikainoax, kikin koshin yoyo iki neskata iki: "Moara non
senenhake", iki.
18 Jatianra kanábo biria iki, riri ika iki, tirin ika iki. Jain-
oaxa ja nato netemea jonibo janontianbi jaskati kikini ni-
wanyosma, kikin koshi niwannaitonin mai shakona iki.
19 Jatianra ja ani jema kimisha xaté baneta iki, itan nato
netemea jemabo ras ika iki. Jatianra ja Babilonia jeman
shinanbenoyamakin, ja vino pae xeamati keskáakin kikini
sináxon Diossen castigana iki.
20 Jatíbi ja nasibo, itan mananbo yamaa iki,
21 jatian naikanmeax ani oixewabo joniboki maana iki;
jawen iwe iká iki, chosko chonka kilo winoabo. Jatian joni-
bora jakonmaibiresbo Dioski yoyo ikana iki, ja jakonmabires
oixewa jatoki pakexon kikinhakin jato castigana kopí.

17

Onsá yoinanin ainbo peyakaa

1 Ja kanchis ángelbo copa tsomáyabo ikainoax, westíora ángel
eiba joxon yoia iki: "Jowé ja jene kexa yakata kikin tsini ainbo
jaskaraton castiganti en mia oinmanon.
2 Nato netemea apobaonra ja ainbo betan yoranti akanke.
Jainoax nato mainmea jonibora ja vino pae xeamaa paena
keská ikanai jabé yoranti akáx", akin.
3 Jainoax ja Diossen Shinanman namá keska meranxon
oinmaara, ángelnin jain joni jayamainko ea ioa iki. Jainra
en oinna iki, westíora joshin onsá yoinanin westíora ainbo
peyakaa. Ja yoinanin yoranko iká iki Dios ramiakin akana

wishábo. Jainoaxibi iká iki, kanchis mapoya, itan chonka machanya.

4 Ja ainbo iká iki amí joshin chopa sawéya, ja iká iki oron, jainoax metsáshaman makanbaon, itan perlabaon raokaata. Jara iká iki westíora oro copa tsomaya, ja meran iká iki, ja omismisti, itan jato yoranmaxon bia jakonmabires jawékibo bochoa.

5 Jawen betonkoainribi iká iki, tsonbi onanyamaa jane wisháya: "Ja ani jema Babilonia riki tsini ainbobaon, itan nato netemea omismisbaon tita", iki iká.

6 Jainxon en onanna iki, ja ainbo ja Diossen joi akaibaon jimin, itan ja Jesús ikábo yoiaitian retekanabaon jimin paena. Jaskara oinnax ea ikonbiresi rateta iki.

7 Jatianra ángelnin ea yoia iki: "¿Jawekopiki mia ratetai? Ja tson onanyamaa ainbo, itan jan peyasanxon boai, ja kanchis mapoya, itan chonka machanya onsá yoina yoii iká en mia onantiakin yoibanon akin.

8 Ja onsá yoina min oinnara moatianbi japaonike, ikaxbi moa yamake; jaskara ikaxbira, ja ani mai kini meranoax moa pikóribiti iki, jawen kikini keyotiain kaamatianbi. Nato nete joninontianbi nato mainmea jonibaon ja jati kirika meran jaton jane yamaabora, ja onsá yoina moa mawatax yamaa iitibi; jiriax jakiribi pikóketian oinnax ratékana iki.

9 Jaskarainxonra non onanti iki, tsoarin onan itan ninkatai ixon. Ja yoinanin kanchis mapo riki; kanchis mananman, ja ainbo yakata yoii iká, jatian ja mapobo riki, ja kanchis apobo yoii iká.

10 Ja jainoa pichika apobora moa jatoareskana iki, ramara westíorabicho iki, jato ikinai. Jatian wetsara jato ikinni joámapari iki. Ikaxbi joxonra basima jato ikinoxiki.

11 Ja moatian jakátiibi ja rama yamaa onsá yoina riki, ja posaka itin iká apo yoii iká. Jara ja kanchis ikainoaribi ikaxbi, jawen kikini keyotiain kaai iitai.

12 Ja chonka machan min oinna riki, jan jato ikinkin peoamapari chonka apobo. Ikaxbi westíora horara onsá yoina betanbi, ja apobaon koshiaribi ikanti iki.

13 Ja chonka apobaonra moa shinan akana iki. Jaskáxonra, jaton atipana koshi, itan jaton koshi shinan ja onsá yoina menikanti iki.

14 Jatianra ja *Cordero betan reteanankanti iki, ikaxbi ja *Corderoninra jatoaresti iki, ja Diossen kenaabo itan jan katotabo ixon já chibankin jeneyamaibo jabé iketian. Ja Corderora, ibobaon Ibo itan apobaon Apo iki", akin.

15 Jatian ángelninribi ea yoia iki: "Ja tsini ainbo, ja kexa, yakata min oinna jene riki, jemabo jainoax jonibo, meskó joiabo, itan jatíbiainoa jonibo yoii iká.

16 Jatian ja chonka machanbo, itan ja onsá yoina min
oinnatonra, ja tsini ainbo omisxon jawe chopaomabi jabi-
cho jenenoxikanai. Jaskáxonra jawen nami pixon chiikan
menonoxikanai.
17 Diossenra jaton shinan meran imaxona iki, jawen keena
keskáres axonkanon ixon. Jatianra shinan axon, ja apobaon
koshi ja onsá yoina menikanti iki, ja Diossen yoini keská
senenai kaman.
18 Ja min oinwana ainbo riki, ja ani jema, jan nato netemea
apobo jatoaresa", akin.

18

Babilonia jema keyota

1 Neskata pekáo naikanmeax wetsa ángel joaitian en oinna
iki. Jara koshi shinanya iká iki. Jawen penekanra mai tenaa
iki.
2 Jara koshin yoyo ika iki:
"¡Moara keyóke. Moara keyóke, ja ani
jema Babilonia!
¡Jara moa yoshinbaon jati banéke,
jainoaxibi jatíbi meskó jakonma yoshinbo jain jonékanti. Jain-
oax jatíbi
kerás pechia yoinabaon naa, itan kerás ani yoinaboyabi, ja
omisti jawékibo jain ikantiribi
banéke!" iki.
3 Jatíbiainoa jonibora wetsabo betanbires
yorantibo akí; ja vino xeax paena
keskábo ikana iki, nato netemea apobaonra
jabé yorankana iki.
Jainoax jawékinin maroai nato mainmea
jonibora, koríkiakana iki, jan jato jawéki bixona.
4 Jainoax jakiribi naikanmeax yoyo ikai en
ninkata iki:
"Nokon jonibo, ja jemameax pikókanwe,
jato betanbi mato
ochayamanon, itan ja jakonmabires jawéki
jatoki joái, matokiribi pakénaketian.
5 Naikan kamanbira bebonhira jaton ocha akábo
nokóke. Jatian Diossenra jaton jakonma
jawéki akábo onanke.
6 Ja wetsabo jan aní keskaribiakin, jaribi
ashokokanwe, jan jato aká bebonbires jaribi
akanwe; ja wetsabo paeya xeati meskoxona iní bebonbires já
meskoxonshokokanwe.
7 Ja rabíkin jakonma jawékibo aboa kopí,
onitsapimaxon, winimakanwe. Jara ikai

jawen shinan meran neskati: ‘Nenora ea
yakáke, westíora apo ainbo keská;
eara benomaatama iki, itan jawetianbira ea
onitsapiamanoxiki’, iki.
8 Jaskara kopíra, westíora netebicho jatoki
jakonmabires jawéki paké noxiki:
mawáti, winiti itan jawékiatinin
iti, jainxon chiikanribi jato menonoxiki,
ja jatíbi atipana koshia Ibo Diossen, jato castigana
ikax”, ikibo.
9 Ja nato netemea apobo ja ainbo betan yorannax jakonmain paketabora; winiananbibo yoyo inoxikanai, ja ainbo menota koin chankata oinnax.
10 Jaskáakin castigana oinnaxa, raketi ochóbiribi charotax neskánoxikanai:
“¡Jawe ireskiaipanon, jawe ireskiai; ja ani
jema Babilonia jatíbi jawékia, ishtonbiresa miki castigo pakéke!” iki.
11 Ja jaton jawékinin maroai nato netemea jonibora ja jema kopi, winiananbi yoyo inoxikanai, moa jabaon jaton jawékibo marokin bixonti yamaketian.
12 Jabo iki: Oro, koríki, metsáshaman makanbo, jainoax perlabo, lino chopa jakonshamanbo, joshin ami pokoa chexeya seda chopabo. Jainoax jatíbi meskó ininti jiwibo; ja jiwi akana jakonshoko jawékibo, ani yoina xeta akana jawékibo; jainoax *bronce akanabo, hierro akábo, jainoax mármol akanabo,
13 jainoax chitari, inin jawékibo; ja iki *incienso, *mirra, itan wetsa inintiboribi. Jainoax vino, aceite, jakon harina, trigo, jainoax jawéki jan boti yoinabo, ovejabo, kabayobo, carrobo, itan ja iboaxon yonokanaibobi, ja iki jonibo.
14 Jatian ja jema yoii neskánoxikanai:
“¡Ja mia jan keenkatitai bimioma riki moa mia; ja min jakon jawékibo itan min icha jawékibora, jatíbitian moa yamanoxiki!” iki ika.
15 Ja jawékibo ja jeman boax marotaanan koríkiakanabora, castiganketian oinnax, raketi ochóres charotax winiananbi yoyo iki,
16 neskánoxikanai:
“¡Jawe ireskiaipanon, ja ani
jemamea jonibo!
Lino chopa jakonshaman, itan metsá
joshin bexnan chopayabo saweax,
metsáshamani oron, perlanin jainoax metsáshaman makanbaonribi raokaatabo ikanai.

17 ¡Ishtonbiresa jaton icha jawékibo keyóke!" iki. Jatíbi ja
wapóromea *capitánboyabi jato betan boaibaon, jain-
oax marinerobo, itan jatíbi ja aniparon teetaibaonribi
ochóxonbi oinkana iki.
18 Jatian ja jema menotai koin oinnax, neskati saí ikana
iki: "¿Jamenyaa iki, wetsa jema nato ani jema betan senenti
atipana?" iki.
19 Jaskataxa winiananbi sion iki, chii potobo mapokookana
iki, jainoxa neskati saí ikana iki:
"¡Jawe ireskiaipanon, ja ani
jema! Ja jayata jawékibaonra; ja aniparon
niai wapóro ibobo koríkiakana iki. ¡Jabora
ishtonbires keyóke!" iki.
20 Rarokanwe naikan ikanabo, nato jema jaskata kopí; mato
Diossen jonibo, mato jan raanabo, jainoax *profeta-
boribi, Diossenra jato castiganxon atibi keskáakin mato
ake ikibo.
21 Jatian westíora ángel atipana koshiaton, westíora jan
reneti ani makan keská wakexon aniparonko potaax neskata
iki:
"Jaskáribiira mia ani Babilonia jema
keyóti jake, jatianra jawetianbi mia
oinyamanoxikanai.
22 Jawetianbira jakiribi
ja jemanxon arpa ten
akanaibobi, flauta, itan trompeta
akanaibobi non ninkátima iki.
Jainoax meskó jawékinin
teetai joniboribi yamati iki, itan reneti makanman
renekanaiboribi non ninkátima iki.
23 Jainra jawetianbi moa westíora lanparinbi
joéyamanoxiki. Jainxon ja wanoti fiesta
akanai jatsanboribi moa ninkáyamanoxikanai.
Ja jain iká jatíbinin maroaibora ikana iki, jatíbi nato nete jan
koshia jonibo, itan
jatíbiainoa jonibo min yobekanbo jato parana", iki.
24 Ja jemameara, *profetabo, Diossen jonibo, itan jatíbi nato
netenxon retekana jonibaon jimi merakana iki.

19

Naikanmeax rarokana

1 Jaskata pekáo en ninkata iki, kikin icha jonibo naikan-
meax koshin yoyo iki neskákanai:
"¡Non Ibokaya rabikanwe! Jan jato
kishpinmati
ja ani shinan, itan atipana koshi riki

non Diossena.
2 Jaton aká jawékibo pontéshaman, itan
ikonshaman jato yoixonai iketian, janra ja kikin
tsini ainbo castiganke, nato netenmea jonibo
ja yoranti amaxon jakonmaa iken. Ja
Diossen yonotibo retekana kopíra, jaton paranan
ikín já ashokokanke", Ikibo.
3 Jainoax jakiribi neskati saa ikana iki:
"¡Non Ibo rabikanwe! Ja jema menota koin
keyatira jawetianbi jenéyamanoxiki", iki.
4 Jatian ja rabé chonka chosko *ancianoboyabi, ja chosko
jiria jawéki chirankooxon, ja ani yakátinin yakata Dios rabii
neskákana iki: "¡Jaskara ibanon! ¡Non Ibo rabikanwe!" iki.
5 Jatianra ja ani yakátiainoax neskati yoyo ikai en ninkata
iki:
"¡Mato jatíbi ja kikinbaon, itan
kikínmabaonribi, jatíbi mato já tee
axonaibaon, itan jakonhakin jaki
shinannaibaonribi non Dios rabikanwe!" iki ikai.

Corderonin wanoti fiesta aká

6 Jainxon en ninkáribia iki icha jonibo yoyo
ikanai keská, ja icha jene baiti xoo ikai
keská, itan koshin tirin ikai keskábo neskatai:
"¡Non Ibo rabikanwe! Ja jatíbi atipana koshia non
Ibo Diossenra, moa jato ikinkin peoke;
7 Kikínbiresi rarokin rabinon
akanwe. Moara ja *Cordero wanoti
nete senenke, jan biti ainbora moa
benxokaake.
8 Jara jakonshaman lino chopa kerásma, itan
penéshaman saweti yoike. Ja lino chopa riki;
ja Diossen jonibaon jaton ikábo jakon yoii iká", iki ikanai.
9 Jatian ja ángelnin ea yoia iki: "Wishawe: 'Ja *Corderonin
wanoti fiestanko kenaabora, Diossen jato raro imati iki' ",
akin. Jainxon ea yoiribia iki: "Natora Diossen ikonkon yoia
joibo iki", akin.
10 Jatian ja ángel naman já rabii ea chirankoota iki. Ikaxbi
jan ea yoia iki: "Ea jaskáyamawe; eara mia keska Diossen tee
akairibi iki, itan ja Jesucristo ikábo yoikin jeneyamai min
wetsabo keskáribi. Dioskaya rabiwe" akin. Ja Jesúskiriti iká
joibo riki ja *profetabo jan shinan meniai.

Joxo kabáyonin joni peyakaa

11 Jainxon en oinna iki nai chopetaton joni peyakaya joxo
kabayo pikotai. Ja jan peyakaatonin jane iká iki, Senenhai

itan Ikonkon, ja atikeskakinbi jato ikinai, itan reteananai kopí.

12 Jawen berora iká iki chii tiri keská xená. Jainoax iká iki icha maiti maia itan westíora jane wisháya. Ja janera janbichores onanna iká iki.

13 Ja chopa sawea iká iki jimin pokoa; jawen jane iká iki: Diossen joi.

14 Jatian já chibani boaibo ikana iki, joxo kabáyonin peyakaa naikanmea sontárobo, joxo itan kerásma lino chopa kikin jakonshaman sawéyabo.

15 Jawen kexakanmeax pikota iki, westíora kikin kensho espada, jan jatíbiainoa jonibo ramiati. Janra hierro bastonyaxon jato ikinnoxiki. Janra ja uva potsiai keskáakin jaton aká jawékibo jato yoixonoxiki. Jainxonra ja vino pae xeamai keskáakin ja jatíbi atipana Diossen sináxon akonbireskin jato castiganoxiki.

16 Jatian jawen chopanko itan jawen kishinko iká iki: "apobaon Apo, itan ibobaon Ibo" iki iká wishá.

17 Jainxon en oinna iki westíora Ángel barinbi penita, ja jatíbi mawá piai noyai, yoinabo keenai koshin saí iki neskatai: "¡Neno beax tsinkíxon ja Diossen jawékiati aká pii bekanwe.

18 Jaskáxon ja apobaon nami, sontárobaon koshibaon nami, rakéma jonibaon nami, jainoax kabayobaon nami, ja jan peyakaabaon namiribi maton pinon. Jainoax jatíbi jonibaon nami: Ja iki, yonokaayamaibo itan inaaxon yonokanaibaon nami, kikinbaon itan kikinma jonibaon namiribi maton pinon!" ikibo.

19 Jaskáketian en oinna iki, ja onsá yoina betan ja nato mainmea apobo, jawen sontároboyabi; ja kabáyonin peyakaa joni jawen sontároboya itina betan reteananox tsinkíkana.

20 Jatian ja onsá yoina betan janso *profetara yatankana iki. Jabo iká iki já bebonxon ja oinxon onanti ratéti jawéki akábo. Ja ratéti jawéki axonbora ja janso *profetanin ja onsá yoinanin jane betonkoain akáyabo, itan ja jisáakin akana rabikanabo jato parana iká iki. Jainxonra ja onsá yoina betan ja janso *profeta jiriabi ja chii ian azufreya tiritainko jato potaa iki.

21 Jatian jatíribibobiribi, ja kabáyonin peyakaatonin kexakanmeax espada pikotaitonin retekin keyoa iki. Jatianra jatíbi ja mawá piai noyai yoinabo jaton nami pii moa jatsankana iki.

20

Waranka baritia

1 Jainxon en oinna iki, westíora ángel ani mai kini xepoti llavea, itan westíora ani cadena tsomaya naikanmeax joaitian.
2 Ja ángelninra ja ani ronin nexaa iki. Ja moatian rono, ja iki yoshin jawen jane *Satanás. Janra waranka baritia senen cadenanin nexaa iki.
3 Jaskáxon ani mai kini meran potaxon kikinhakin xepoxon bitaxmaa iki; ja waranka baritia senenketian jatíbiainoa jonibo jato paranyamanon ixon. Jatian moa senenketianra jawetio basires iti pikoa iki.
4 Jainxon en oinna iki ani yakatibo. Jain yakákana iká iki, ja akana jawékibo jato yoixonti koshi biabo. Jainxon en oinribia iki, ja Jesús ikábo yoikin jeneyamaitian, itan Diossen joi kopi textexon retekanibaon kayabo. Jabora iká iki ja onsá yoina, itan já jisáakin akana rabiamaa ikábo, itan jaton betonkoain iamax jaton mekeain jato onantiakanamaboribi. Jabora mawatax jirixon Cristo betanbi waranka baritia jato ikínkana iki.
5 Ja riki ja mawatabo rekeni jiriti, ikaxbi jatíribibora jiriamakana iki ja waranka baritia senenai kaman.
6 ¡Diossenra raroshaman imati iki, ja rekeni jiritibo. Ja iki ja Diossen joi akaibo iti! Ja rabeti mawátiainra moa jabo mawáyamanoxiki; jaskáyamaira Dios betan Criston *sacerdotebo inoxikanai. Jabaonra waranka baritia senen jato ikinoxikanai.

Satanás jaareskana

7 Jatian moa waranka baritia senenketianra, *Satanás ja nexainoax moa pikónoxiki.
8 Jatianra jatíbiainoa jonibo parani kanoxiki. Jainxon ja Gog betan Magog jaton sontároboyabi jato parannoxiki. Jabora reteananox tsinkínoxikanai; ja aniparo mashitii kikinbires icha.
9 Jainoax jatíbi ja mai senenain janbiskana iki. Jaskáxonra ja Diossen jonibo jain ikana, ja jan noia jema katekana iki. Ikaxbira naikanmea chii pakéxon jato keyo menoa iki.
10 Jatian jan jato parana *Satanás, chii betan azufre tiritai ian napo potaa iki. Jain ja onsá yoina betan janso *profeta potainkoribi. Jainra yaméyabi neten jakonmabires masá tenei, jatíbitian sion inoxikanai.

Joxo ani yakáti

11 Jainxonra en oinna iki westíora joxo ani yakatinin joni yakata. Jatian já bebonmeaxbi ja mai betan nai kikini manota iki; jatianra jaweranobi jakiribi oinwetsayamakana iki.
12 Jainxonribi en oinna iki, ja kikin, itan kikinshokobo mawánibo, ja ani yakati bebon charókana. Jatian kirikabo

chopea iki, jainoax wetsa kirikaribi ja iká iki jati kirika. Jatian ja mawánibora jaton aká keskáboresibi jato yoixonpakea iki, itan ja kirikabo meran wishakaata keskáakin.

13 Jainoax ja aniparomeax mawataboribi jirikana iki, jatian ja mawatabora ja mawábo ikainoax jirikana iki. Jatian jatíbi jaboribi jaskara akanabo senenresibi jato yoixonpakea iki.

14 Jaskáa pekáora ja mawábo jain ikáribi, chii ian meran potaa iki. Nato chii ian riki jainoax rabeti mawáti.

15 Jainra jato potaa iki ja jati kirikain jaton jane yamaabo.

21

Benáa nai betan benáa mai

1 Jaskata pekáo en oinna iki benáa nai betan benáa mai. Ja reken nai betan reken mai, itan ja aniparora moa yama iká iki.

2 Jainxon en oinna iki, benáa jakon jema Jerusalén, ja naikan iká Dios ikainnoaxbi ipakeaitian. Ja iká iki, ja benoai ainbaon jan biai joni chopabo sawexon benxokaayonxona keskáa.

3 Jainxon en ninkata iki, ja ani yakátiainoax koshin yoyo iki neskatai: "Neno riki ja jonibo betan jain Dios jaa; jara jato betanbi janoxiki. Jatian jabora jawen jonibo inóxiki; ja Diosbira jato betan inóxiki jaton Diosbi ikax.

4 Janra jatíbi jaton beonbo soaxononxiki jainoax mawátibo moa yamati iki, nin winiananbi yoyo itibo moa yamanoxiki, nin chexakaatiboribi moa yamanoxiki, ja reken jakátiai jawékibo moa yama ikax", iki.

5 Jatian ja ani yakátinin yakata yoyo ika iki: "Enra benaakin jatíbi jawékibo akai", iki. Jainxon yoiribia iki: "Wishawe. Nato joibora ikon itan ja ikonhati joibo iki", akin.

6 Jainxon ea yoiribia iki: "Enra jatíbi jawékibo moa ake. Ea riki rekenainoa, itan senentiainoa. Jaweratoboki nomiai, jabora jawe kopímabi jan jati onpax jokonai en jato xeamati iki.

7 Jaweratobaonki jakonma jawékibo janharesai, jabaonra nato jawékibo jayánoxon biti iki. Jatianra ea jaton Dios iti iki, jatian jabora nokon bakebo iti iki.

8 Ikaxbi ja rakébo, ja ikonhayamaibo, ja jakonmabires akaibo, ja retemisbo, ja wetsabo betanbires yoranti akaibo, ja yobé jawékiki koshiaibo, ja diosmabo rabiaibo itan jatíbi jansobora, chii ian azufreya ikainko potanoxiki. Ja riki ja jain rabeti mawáti", akin.

Benáa Jerusalén

9 Jainoaxa joá iki ja kanchis ikainoa westíora ángel. Já iká iki, ja senentiainbi jan jato jakonmaati jawéki bochóya kanchis

copa tsomaya. Jatian ea neskáakin yoia iki: “Neri jowé; enra mia ja *corderonin biai ainbo onanmai”, akin.

10 Jatian nokon shinan meran Diossen Shinan joxon ja ani manan keyá ikainko ea ioa iki. Jain ioxon ja Diossen ani jema Jerusalén, Dios iká naikanmeax ipakeai ea oinmaa iki.

11 Ja jemara Diossen jawen ani shinanman tenaa penebires iká iki; jan tenaa penéra iká iki metsáshaman makan keska, itan *jaspe makan keska bexnanshaman.

12 Ja jemara iká iki kextó itan keyá chikekan katea. Ja iká iki chonka rabé xepótia, itan chonka rabé ángelbaon xepótitiibi koirana. Ja xepótitiibi iká iki, ja chonka rabé tsamá *Israel jonibaon jane wishakaatabo.

13 Bari pikotaiori iká iki kimisha xepóti. Ja norteori iká iki kimisharibi, jainoax suryori iká iki, jatí xepótiribi jainoax ja bari jikiaiori iká iki kimisha xepótiribi.

14 Ja jema katea chiké jaki koshititiibi akana iká iki, chonka rabé ani makanbo. Ja makanbaonra wishakana iká iki; ja *Corderonin chonka rabé raanabaon janebo.

15 Jatian ja ebé yoyo ikai ángel iká iki, ja jemayabi jawen xepótibo, itan ja katea chiké jan toponti orobires metro tsomaya.

16 Ja jemara iká iki jawen nenké, jawen keyá itan jawen naxbá iká iki senenbires. Jatian ja ángelnin ja metronin ja jema toponara, rabé waranka rabé pacha Kilómetro iká iki. Jatian jawen nenké, jawen keyá, jawen naxbá iká iki senenbires.

17 Jainxon ja chikéribi topona iki, ja iká iki sokota chonka pichika metro; ja ángelnin jan topona metro iká iki, jonibaon jan toponai metro keskaribi.

18 Ja chiké iká iki *jaspe makan aká; jatian ja jema iká iki orobires, ja vidrio rapenea keská penéshaman.

19 Jainoax ja jema chiké jaki koshiabo iká iki, meskó metsáshaman makanbaon raoayona; ja rekenain iká iki; *jaspe makan, ja rabé itin iká iki *zafiro, ja kimisha itin iká iki *ágata, ja chosko itin iká iki *esmeralda makanbaon raoa,

20 ja pichika itin iká iki, *ónice; ja sokota itin iká iki *cornalina, ja kanchis itin iká iki *crisólito, ja posaka itin iká iki *berilo, ja iskon itin iká iki *topacio, ja chonka itin iká iki, *crisoprasa; ja chonka westíora itin iká iki *jacinto, jawen chonka rabé itin iká iki, *amatista makanbaon raoa.

21 Ja chonka rabé xepótibo iká iki, chonka rabé perlabo. Jatian westíora xepótibo iká iki, westíora perlanin akábo. Jatian ja jema napónbekonmea calle iká iki, orobires, vidrio keská bexnan penéshaman.

22 Ja jemanra westíora Dios rabiti xobobi en oinyamaa iki.
Jain ja jatíbi atipana koshia Dios betan ja *Corderobi xobo
iketian.
23 Ja jemara barin nin oxenbi tenatinin maxkáyamake. Ja
Diossen penekanbi tenaa kopí, itan ja Corderobi jawen lam-
parin iken.
24 Ja jemamea joekan tenaara jatíbiainoa jonibo jakanti
iki. Jatian nato netemea apobaonra jaton icha jawékibo
menikanti iki.
25 Jawen xepótibora neten xepóyamanoxiki, jainra
yaméyamanoxiki.
26 Jemabaonra jaton icha jawékibo, itan jaton ani jawékibo
meninoxikanai.
27 Ikaxbi ja jemanra jawetianbi jawe jakonmabi
yamanoxiki, nin omismisaibo iamax paranmisbo. Jainra
jikinoxikanai, ja Corderonin jati kirika meran jaton jane
wishakaatabores.

22

Jan jati paro

1 Jainxon ángelnin ea oinmaa iki, kerásma jan jati paro
jene. Jara iká iki jishtibires bexnanshaman, ja Dios betan
*Corderon ani yakatiainoax jokonai.
2 Ja jema napo iká calle, itan ja paro iká okenbekonbira,
jan jati jiwibo xoxoai iká iki. Jabora iká iki oxetiibi bimiaibo,
onantiakin yoia baritiatiibi chonka rabeti bimiaibo; jatian ja
jiwi peibo iki jatíbiainoa jonibo jan benxoti jakon.
3 Jainra moa jakonma jawéki yamanoxiki. Ja Dios betan
*Corderon ani yakatira ja jeman inóxiki. Jatian jawen tee
akaibaonra rabinoxikanai.
4 Jabishamanra beibanxon oinnoxikanai, jaton
betonkoainra jawen jane wishá yabo inoxikanai.
5 Jainra moa yaméyamanoxiki, jatian jain jaabora moa lam-
parin joekan, itan barin tenatininbi maxkáyamanoxikanai.
Ja Ibo Diossenbi jato tenaa iketian. Jabora jatíbitianbires
janoxikanai.

Jesucristo jotira moa ochóma iki

6 Jatian ángelnin ea yoia iki: "Nato joibora ikon itan ja
ikonhatibo iki. Ja *profetabo jan shinan meniai non Ibo
Diossenra jawen ángel raanke, basima jaskara winótibo jawen
yonotibo jato yoiti", akin.
7 Jatianra Ibo ikai: "¡Eara ishton joti iki! ¡Diossenra
raroshaman imati iki, ja ori iti jawékibo nato kirika meran
wishakaata joi senenhakaibo!" iki.

8 Ea Juanmanra, neskara jawékibo enbishaman ninkáxon
oinna iki. Jatian jaskáakin ninkáxon, en oinna pekáora, jan ea
oinmaa ángel rabinox ea já naman chirankoota iki.
9 Ikaxbi jan ea yoia iki: "Ea jaskáayamawe. Eara mia keska
Diossen tee akairibi iki, itan ja *profetabo keskáribi, jain-
oax nato kirika wishá meran yoiai senenhakaibo keskáribi.
Dioskaya rabiwe", akin.
10 Jainxon ea yoiribia iki: "Ja ori iti yoia joi nato kirika
meran min wishaabo joneyamawe. Moara jan yoiaibo
senenti ochóma iki.
11 Ja jakonma akaiton abanon jakonmabo aaboreskin, ja
jakonma shinannaitonin abanon jakonmabores shinankin.
Ikaxbi ja jakon akai jonin abanon jakonbores akin; ja Dioski
menikaatabo ibanon bebonbires jaki menikaati", akin.
12 "Ikon riki basimara jotiki; mato westíorabora maton
akábo senenresibi, ja maton biti jawékibo en mato meniti iki.
13 Ea riki rekenainoa, itan senentiainoa. Ja peokootiainoa
itan ja keyótiainoa", iki.
14 Diossenra raroshaman imati iki, ja jaton chopa patsatai
keskábo; jaskaxon ja jati jiwi bimi kokokanti kopí, itan ja jema
xepotininbi jikikanti kopí.
15 Ikaxbi ja ochiti keskábo, ja yobé jawékiki koshiabo, ja
wetsabo betanbires yoranti akaibo, retemisbo, ikonma dios
rabiaibo, jatíbi ja paranmistin cheatabo, jabora jemaoribi
banékanti iki.
16 "Ea Jesussenra ja joi akaibo neskara jawékibo jato onan-
mati nokon ángel raana iki. Ea riki Davidkan rarebo, ea riki
ja penéshaman nete wishtin", iki.
17 Ja Diossen Shinan betan ja *Corderonin awinra neskatai:
"¡Jowé!" iki. Jatian jaweratobaonki ninkatai: "¡jowé!" ikanwe.
Jaweratoboki nomiai, neri bekanwe, ja kopímabi jati onpax
maton xeanon.
18 Ja nato kirika meran iká ori iti yoiai joi ninkataibora,
neskáakin en jato shinanmai: Jaweratobaonki nato jawékibo
wetsakeskaakin tekikin yoiai, jabora nato kirika wishá
meran yoiai jakonmabires jawékinin jato Diossen akonbire-
skin castiganti iki.
19 Jatian jaweratobaonki, ja ori iti yoii iká joibo nato kirika
meranoa soai, jabora Diossenribi jan jati jiwi bimi kokoma-
tima iki, itan nato kirika meran yoiai jawen jakon jemanko-
ribi jikimatima iki.
20 Ja neskáakin jato onanmaira neskati yoyo ikai: "Ikon riki
eara basima joti iki", iki. Ibanon jaskara. ¡Jowé non Ibo Jesús!
21 Abánon ja Ibo Jesussen jatíbi matobo jawen icha jakon
shinanman akinkin.